523701

SEXTI AURELII VICTORIS HISTORIÆ ROMANÆ BREVIARIUM,

ILLUSTRATUM

Trium Virorum Celeberrimorum,

ANDREÆ SCHOTTI, DOMINICI MACHANEI, JANI GRUTERI,

Et Feminæ Præſtantiſſimæ,

ANNÆ TANAQUILI FABRI FILIÆ

COMMENTARIIS INTEGRIS:

UT ET

CÆSARUM & AUGUSTORUM, VIRORUMQUE ILLUSTRIUM iconibus, tum editione in priori exhibitis, tum iteratæ huic de novo additis, ex nummis veteribus expreſſis, & in æs eleganter inciſis.

Contextum recenſuit, commentarios ſuis locis diſpoſuit, & editionum, auctorum laudatorum, explicatorum, emendatorum, notatorum, antiquitatumque & rerum indices copioſiſſimos & certiſſimos adjecit

SAMUEL PITISCUS.

BIBLIOTECA NAZIONALE V.E. NAPOLI

TRAJECTI ad RHENUM,

Apud FRANCISCUM HALMAM, GUILIELMUM VANDE WATER, Bibliopol.

M. DC. XCVI.

Digitized by Google

LECTOREM
BENEVOLUM
ſalvere jubet
SAMUEL PITISCUS.

SEXTUS AURELIUS VICTOR *quis fuerit, Chriſtianus an Ethnicus, aut quo ſeculo vixerit, ego nullus diſputo. Nobiliores has quæſtiones commentationibus ſuis doctiſſimis diſcuſſerunt Johannes Metellus, Andreas Schottus, Johannes Gerhardus Voſſius, Martinus Hankius, Anna Fabri, Chriſtophorus Cellarius. Hoc tantummodo moneo, pro ſeculi, quo vixit, ratione* HISTORIÆ ROMANÆ *non incurioſum edidiſſe* BREVIARIUM. *Nec mirum. Fuit enim* ſcriptor prudens & optimus *Barthio*, *imo* prudentiſſimus in judicando & crebris ſententiis *Schotto*, hiſtoricus optimus *Annæ Fabri*, nobiliſſimus Hiſtoriæ Auguſtæ ſcriptor, ideoque etiam ænea ſtatua a Conſtantio Imperatore honoratus *Schotto narrante*, *cujus* judicium eximium in ſententiis elucet *eadem Anna teſte*, *& quod* magni fecit *Gruterus*, *cuique ea de re* bona apud priſcos auctoritas fuit, *ut auctorem habemus*

Barthium, & *cujus* libellos *pronuntiant non tantum* elegantiſſimos *Caſaubonus*, *ſed etiam* utiliſſimos *Anna*, & *ex illis* multa diſci poſſe, *nos docet Barthius. Hinc factum, ut in illum certatim commentati ſint eruditiſſimi utriusque ſexus homines. Hinc factum, ut illum vel unius ſeculi ſpatio aliquoties typis ſuis deſcripſerint non unius urbis typographi. Et cum ultimæ editionis exemplaria longo jam a tempore diſtracta eſſent*, & *novam Aurelii editionem dudum deſideraſſet eruditus orbis, ſe apud hunc præclare depoſiturum cenſuit typographus, ſi iterata editione novum illum exhiberet. Me itaque conſuluit*, & *quid in illa ſibi faciendum eſſet moneri voluit. Rogatus e loco reſpondi id quod erat, non tantum commentarios Schotti, Machanei, Vineti, Gruteri* & *Annæ ipſi contextui eſſe ſubjiciendos, verum etiam Lycoſthenis* & *Sylburgii, imo ſelectiores, quæ in virorum doctorum Obſervationibus, Miſcellaneis, Adverſariis, Conjectaneis, Collectaneis, Electis, Epiſtolicis Quæſtionibus, Lectionibus Variis aut Antiquis, aliiſque, quocunque veniant nomine, diatribis* & *lucubrationibus invenirentur, operis calci illis eſſe ſubſternendos:* &, *quare enim hoc premerem? ſpicilegium aliquod meum ultimo loco illis omnibus eſſe addendum. Pulcerrima hæc prima fronte ſibi viſa eſſe dicebat*, & *utroque pollice conſilium meum laudabat typographus. Verum cum Lycoſthenem, quem ex inſtructiſſima ſua bibliotheca Vir* Cla-

riſſimus

riſſimus & literatiſſimus Thomas Crenius *mihi miſerat, evolviſſet, & impenſarum in illo deſcribendo faciendarum rationem iniiſſet, nimiamque in quam novus hic Aurelius hoc modo excreviſſet, molem obſervaſſet, cœpit me rogare, ut conſilium mutarem, & hanc hujus Auctoris, quam moliebar, editionem in aliud tempus differrem. Ut igitur ſcias, quid hac editione, præſtiterim paucis hæc accipe. Andreæ Schotti editionem, qua contentum etiam ſe fuiſſe propalam fatetur* Janus *Gruterus, accuratiſſimam ſum ſequutus.* Contextum, *ut commodius indicibus utaris, in paragraphos diſtinxi.* Capitibus *ſingulis, ut quid unumquodque tradat primo intuitu videas, breviarium, ſive argumentum, quod vocant præfixi? Ex quatuor commentariis, ne crambem ſæpius coctam tibi apponerem, aut inutili labore typographum fatigarem, ſcriptoribus tum veteribus, tum neotericis idem ſæpe proferentibus* (συμπίπτουσι γὰρ ἀλλήλοις, *ut olim de illis in Adagiorum* Collectaneis *Zenobius*) *unum confeci: Schotti uno paragrapho plura horum ſcriptorum loca, etiam diverſos vel viros Illuſtres, vel* Cæſares *deſcribentia, dum quæcunque codex, quem verſabat, illi ſuggeſſit, antequam alium evolveret, congeſſiſſe videtur, explicantis notas ſeparavi, & loco illis debito collocavi. Auctorum teſtimonia perperam laudata, quæ in alieno labore memoria mihi dictavit, apud quem & quo loco legantur, cum cura notavi. Editionum, au-*

 ctorum

ctorum laudatorum, explicatorum, emendatorum, notatorum, antiquitatumque & rerum indices abſolutiſſimos & certiſſimos adjeci. Commentatorum dedicationes & præfationes, quarum copia mihi fuit, & eruditorum de Aurelio Victore judicia præmiſi. Andreæ quoque Schotti Epiſtolam, hactenus ineditam, Juſto Lipſio inſcriptam, quam opera Theodori Janſſonii ab Almeloveen, Viri Literatiſſimi & mihi amiciſſimi mecum communicavit Vir Clariſſimus Petrus Deinothus, ſuperioribus ſubnexui. Hiſce, Benevole Lector, *utere & vale.*

A D

AD
ISABELLAM
AUSTRIAM GALLIÆ
REGINAM.

SI priſci illi mortales, Sereniſſima Regina, in Deorum numerum retulerunt, qui ex hominibus nati reperta re aliqua ad communem vitæ uſum, hominumque inter ipſos ſocietatem neceſſaria juverunt; quos Semones & Medioxumos appellabant: certe laude præmiisque digni mihi videntur, qui ut ab aliis inventa, in lucemque producta, illuſtrarent, augerent, melioremque in ſtatum reducerent, eo ſtudium omne diligentiamque contulerunt, maxime vero, qui ea quæ in omnium ignoratione verſabantur, & hactenus latuerant, publice tamen profutura exiſtimarent; in apertum referre voluerunt. Quod cum in iis quæ corporis fortunæque bona Philoſophi vocarunt, verum ſit; tum vero in iis quæ ad animum, divinæ particulam auræ, unde potiſſimum Platonicis homines ſumus; pertinent, longe veriſſimum: puta inventis artibus libero homine dignis, ſcriptiſque & ingenii monumentis editis, unde & animi cultus & immortalitas comparatur: quod hæc tanto illis præſtantiora bona ſint, quanto animus corpori, divina humanis antiſtant. Plurimi

ſane in illuſtrandis Veterum auctorum monumentis majorum memoria elaborarunt: pauci, quod voluerunt, ſunt aſſecuti: pauciſſimi poſt vindicatas a Gothica barbarie literas, quæ vere humanos efficiant, auctores e tenebris in lucem revocare, & tamquam a fuga retrahere potuerunt. In quæ ego exempla reſpiciens, Bibliothecas luſtrando incidi forte in AURELIUM VICTOREM, deſideratum hactenus, nobiliſſimum Hiſtoriæ Auguſtæ ſcriptorem, ideoque etiam ænea ſtatua a Conſtantio Imperatore honoratum: cujus titulo ſubditicius hactenus libellus circumfertur. Cum itaque hortantibus amicis, viris doctiſſimis ut publici uſus facerem; cui more majorum inſcriberem, cogitanti mihi; nulli potius quam tibi me debere cognovi laborem in emendando meum: multis ſane nominibus. cum quia me in familiam ſuam vocavit honoris mei gratia Augerius Busbequius, quem tu ſpectatæ virtutis ergo rebus tuis in Gallia præfeciſti: tum vero quod patre, avo, majoribus nata, qui Cæſares Chriſtiani orbis clavum tenuerunt. in iis Carolum V. patruum magnum, cui a Carolo Magno poſt hominum memoriam conſtat parem fuiſſe neminem: qui cum Solimano Turcarum tyranno ſigna ſæpe contulit, & profligavit. Nihil enim de Ferdinando avo & Maximiliano patre dicam. Fratrem habes Rodolphum, qui de inſtauranda religione majorum, componendiſque diſcidiis Galliæ Bel-

gicæ,

gicæ, ſedulam operam navat: quæ res bene vertat ipſi, Eccleſiæ Dei totique orbi Chriſtiano: qui pacem incredibili deſiderio optat, armaque potius in Turcam immanem hoſtem converti. Ipſa vero Caroli IX. Galliarum Regi Chriſtianiſſimo nupta, ita imperium temperaſti, ut in omnium oculis verſans, elogium Optimæ Reginæ, abſit verbo invidia, merito ſis adepta: hodieque adeo omnium ſermone votiſque abſens deſiderata, ut te Regina beatam Galliam appellent; orbatam vero hodie deplorent. Vidimus ipſi lacrumantes cives, cum tu, Rege fatis extincto, Viennam cogitares, nec ut maneres induci poſſes: nihilominus Mariam Iſabellam unicam gnatam tuam, qui tibi, ut dicere ſolebas, *mortis ſolatia fructus*, tamquam pignus reliquiſti; quam ſic diſcedens appellabas: *Macte filia, & vive: tamen ut ſis vitalis metuo: quod omen Deus avertat. Cæterum in ea tempora nata es, quibus firmare animum expedit conſtantibus majorum exemplis. Salve & vale.* Hæc tu non ſine lacrumis. Poſt eadem patrem ſecuta & immatura morte prærepta: Gallia interim tuam communemque ſortem dolente. Elata igitur magnifico funere a. d. IV. Non. Apriles, & cum patris majorumque cineribus oſſa compoſita in exſtructo ab avia Regina Catharina Medicea mauſoleo ad Divi Dionyſii. Sed quid ego vulnus, cui jam dies ipſa cicatricem obduxit, refrico? Ad VICTOREM redeo,

redeo, quem ſpes eſt fore ut libens accipias: & tui nominis auſpicio in Bibliothecis collocari ſinas, cui Imperator doctrinæ cauſſa ſtatuam erexit, & Urbi præfecit. Pollicentur hoc præclaræ virtutes tuæ, quas in te eſſe ſitas tota Gallia teſtis eſt, pietatem, modeſtiam, fidem, liberalitatem. Quæ ægrotos viſere ipſa & conſolari ſolebas: obæratos qui ob grande æs alienum, quod ſolvendo non eſſent creditoribus addicti, in compedibus ætatem erant acturi; ære diſſoluto liberali cauſſa manu aſſerere: Virgines nobiles pauperes dotare; ne læſa pudicitia in familiæ dedecora prolaberentur: In omnes denique benefica & benigna, ut omnibus virtutis facem prætuliſſe videaris: Senati columen; præſidium populi; omnium vero commune perfugium: deteſtans Julias, Meſſallinas, Agrippinas & Fauſtinas, infelices Impp. conjuges: laudans atque proponens Plotinam Trajani, optimi Principis: quæ aſſidue increpando effecit, ut maritus exactiones nimias deteſtans, Fiſcum lienem appellaret: quod eo creſcente reliqui artus tabeſcant. Deus O. M. te diu ſuperſtitem R. P. Chriſtianæ ſervet, cui me meaque ſtudia, do dico addico. Lutetiæ Pariſiorum a. d. III. Kal. Januarii, anni a partu Virginis cIↄ. Iↄ. LXXIIX.

Tibi addictiſſ. cliens

Andreas Schottus.

SERE-

SERENISSIMO

DELPHINO

S. P. D.

ANNA TANAQUILLI FABRI FILIA.

POSTQUAM ingenii tui celeritate & maturitate factum eſt, DELPHINE SERENISSIME, ut ſtudia mea vix jam ſtudiis tuis prodeſſe amplius poſſint, illud mihi tantum ſupereſt, ut quos Hiſtoriæ Romanæ Scriptores invictiſſimi tui parentis juſſu in uſum tuum Notis illuſtravi, eos Auguſto tuo nomini nunc inſcribam, ſub auſpiciis tuis Galliarum juventuti profuturos. Tamen, DELPHINE SERENISSIME, ſi Te ſubinde Aulicarum deliciarum illecebris, quæ Te circumſtant, eripere, & Imperatorum, virorumque illuſtrium factis perlegendis vacare non dedigneris multa invenias certe, quæ Te mira quadam voluptate perfundant; Quid enim tibi jucundius quam legendo cognoſcere Te eo parente natum eſſe,

Quo nihil majus, meliuſve terris,
Fata donavere, bonique Divi,
Nec dabunt, quamvis redeant in aurum
Tempora priſcum.

Tum & illud voluptatis ex Hiſtoricis noſtris percipies, quod legendo cernes Te ab invictiſſimo tuo parente excitatum fortiſſimi cujuſ-

cujuſque virtutes ante imitatum eſſe, quam eas lectione cognoſceres. Sed ne Te blanditiis tantum allicere videatur Hiſtoria, multa erunt quæ pectus tuum omni eruditione imbutum egregie roborare poſſint, & prudentiam, quam jam aſſequutus es, alere. Imperatoria illa vere virtute nunc maxime Tibi opus eſt, DELPHINE SERENISSIME, ut expectationi, quam de Te ingentem commoviſti, reſpondeas; nihil a Te niſi eximium, nihil niſi præter reliquorum omnium Principum conſuetudinem poſtulatur, idque omne Te præſtaturum ſpondet Rex Sapientiſſimus, qui Te in partem curarum ſuarum jam vocat, conſiliorumque ſuorum omnium participem facit. Felices itaque Gallias quæ Sapientiſſimum Lodoicum Regem habeant! Felices quæ Te, DELPHINE SERENISSIME, jamjam tanto oneri ſubeuntem, eique parem aſpiciant. Faxit modo Deus Opt. Max. ut prole Tibi ſimili ſanctiſſima tua conjux Alma Victoria, earum diuturnæ felicitati cito conſultet. Vale diu, DELPHINE SERENISSIME, & vive.

Pariſiis Prid. Id. Jun. 1681.

L E C-

LECTORI S.

Quidnam eſſe cauſſæ dicemus, erudite Lector, cur a reperta divina arte typographica pauci in illuſtrandis eruendiſque Veterum auctorum ſcriptis operam poſuerint; plerique vero ſuas ineptias vulgo obtrudere & ſe deridendos præbere maluerunt ſomniis, verſiculis & declamationibus? de iis loquor quisquiliis, quæ ſimul prodeunt ſcombros, thus

Et piper, & quidquid chartis amicitur ineptis

tunicæ veſtiunt. An quia, cum omnes honoris ſtudio ducantur, in his uberiorem eſſe laudis ſegetem, tamquam propria ſint, opinantur? atqui

nullum jam dictum, quin dictum ſit prius,

inquit Comicus: illic vero, contra atque Poëta canit, non

In tenui labor; at tenuis ſit gloria?

An quia φιλαυτίᾳ quadam noſtra amamus; vetera alienaque faſtidimus? An potius quia

---- tenet inſanabile multos
Scribendi cacoëthes, & ægro in corde ſeneſcit,

Hinc tot ἡμερόβιοι libelli, qui, ut Plautinis utar,

Quaſi ſolſtitialis herba, pauliſper ſunt:
Repente exorti ſunt, repentino occidunt.

Atque utinam Principum auctoritas temerariam hujuſmodi audaciam licentiamque refrenaret, & Ariſtarchis librorum, ut olim Cenſoribus liberorum, cenſura mandaretur: denique ut Alexander Severus juſtiſſimus Imperator exemplo in Vetronium Turinum, quod incertos eventus vendidiſſet, edito; fumo tollerent, qui fumos vendunt. Viderat hoc in rem Juriſprudentiæ fore Juſtinianus Imperator, qui, ne quis Commentariis vaſtum Juris Oceanum augeret, ſola Παράτιτλα componi cavit: quamquam neglecta ab ipſis etiam Prudentibus ad noſtram

Horat. lib. II. epiſt. 2. Perſ. Sat. 1. Catul. & Mart. lib. 13. Epig.

Terent. Eunu. Prologo. Virgil. IV. Geor. initio.

Juven. Sat. 7.

Plautus Pſeudolo.

Ælius Lampridius Alex. Severo.

Juſtin. De conceptione digeſtorum, §. 9.

Digitized by Google

noſtram uſque memoriam Principis Conſtitutis. Equidem in ea ſum hæreſi, ut Amore ſui antiquos ſcriptores, partim etiam Invidia, & ætatis illius imperitia neglegi cœpiſſe putem; quod fontibus relictis rivulos ſectari apud ſæculum prius corrupto quodam judicio maluerunt. Hinc factum, ut Varronis, Ciceronis, Livii, aliorumque multo maxima pars interciderit: Nonnulli integre perierint, quorum præter nomen, nihil ad nos pervenire potuit. Quo in numero Trogus Pompejus, & AURELIUS VICTOR eſt: uterque majorum memoria ob diſpendioſa Compendia, ſi dis placet, deperditus. VICTOR tamen, quod mirere, in manibus doctorum hominum fuit: qui quamobrem preſſerint, non aliam cauſſam video (nec enim invidia in eos cadit aut neglegentia) quam quod portentis mendorum, librarii vitio monſtroſus pleroſque a labore deterruerit, & in ingreſſu ſtatim impetum ipſum retardarit, atque infregerit. Quod adeo illis uſuveniſſe, de me domi conjecturam facio, cum oblatum mihi MS. exemplar, (quod ſtudio in illuſtranda Hiſtoria noſtro faveret) a Theod. Pulmanno, eruditiſſimo viro, legere cœpiſſem: ſed de in integrum reſtitutione deſperantem animarunt doctiſſimi aliquot viri quibus oſtenderam, & conjecturis juverunt: nam juvenis ipſe imberbis cum dignus vindice nodus incideret, conſulere eos, a quis numquam niſi doctior diſcederem, ſoleo. In iis (humanitatis eſt enim agnoſcere per quem profeceris) Jo. Olivarius J. C. eloquentiæ doctor apud Duacenates diſertiſſimus: Lutetiæ vero Cl. Puteanus & Nic. Faber, Regii Conſiliarii, & doctiſſimum par fratrum Pithoeorum, non obſcura Galliæ lumina. Horum ego uſu & conſuetudine ita delector, ut me Galliæ, quod præfiſcine dixerim, ſatias capere non queat,

queat, ob ſingularem conjunctam cum eruditione humanitatem & benivolentiam erga hominem exterum: cui nihil quod in bibliothecis eſſet manu ſcriptorum celare aut negare voluerunt.

Verum quæ de Auctore comperta habeo, operæ eſt referre. Victores plures fuiſſe conſtat: quis vero, & idem ne fetus hiſtoriæ hujus, veteriſque Epitomæ, legitimus pater, non facile demonſtravero. Mihi quidem dubium non eſt, quin hujus verus auctor ſit Victor ille, cujus Amm. Marcellinus honorifice meminit, de Conſtantio loquens, in quem noſter deſinit: *Imperator revertitur Neſſum copioſum opidum: quo inde expedite cuncta diſponeret ſuis utilitatibus profutura: ubi* Victorem *apud Sirmium viſum ſcriptorem hiſtoricum, exindeque venire præceptum, Pannoniæ ſecundæ Conſularem præfecit, & honoravit æneæ ſtatua virum ſobrietatis gratia multilaudum, multo poſt Urbi præfectum.* Ex quo libro Conſtantii imperii floruiſſe colligere eſt; a quo ſtat fides auctoritaſque libri manu deſcripti, in quo hic titulus erat: Aurelii Victoris Historiæ Abbreviatæ ab Augusto Octaviano, id est, a fine Titi Livii usque ad Consulatum decimum Constantii Augusti, et Juliani Cæsaris tertium incipiunt feliciter. Quos Coſſ. nominat idem Marcellinus initio libri viceſimi. *Conſulatu*, inquit, *Conſtantii decies, terque Juliani in Britanniis cum Scotorum Pictorumque gentium.* cet. Fuit autem hic poſt U. C. annus opinor CIↃ. CXIII. A partu virginis CCCLXII. ſecundum Euſebii calculum. Manuſcripti vero, cujus apud omnes auctoritas plurimum valere debet, ἐπιγραφὴ hæc, quamvis ad illum de Impp. libellum proprie pertineat, quod ex Epitoma Liviana conſtet

Amm. Marcel. lib. XXI.

** in

in Auguſto ſcriptorem Patavinum finiiſſe Annales, qui Tiberii principatu exceſſerit; præcedebat tamen titulum Commentarii de origine Urbis Romæ, quem his addendum curavimus; & Viros illuſtres, novem eadem manu adſcriptis, hactenus non editis: quos ejuſdem eſſe auctoris ex ſtylo Jovem lapidem jurare liquet, quiſquis ille eſt: nam Aurelio Victori, ſi loco poſita Inſcriptio eſt, attribuit, nec ſtylus abjudicat: ut ἀνακεφαλαιώσει quadam breviter rerum geſtarum memoriam ad Auguſtum uſque repetat: indeque accuratius Impp. vitas recenſeat. Nam Cornelii Nepotis, Plinii Nepotis, Suetonii, aut Æmilii Probi non eſſe, in Prolegomenis Notiſque ad Viros illuſtres & Fragmentis Corn. Nepotis docuimus; eos refellendo qui contra diſputant. Sed ad Victorem redeo. De ſe ipſe non obſcure indicat, qua tempeſtate vixerit. Sic enim in Hadriano vulgatæ editionis. *Officia*, inquit, *publica & Palatina, nec non militiæ in eam formam ſtatuit, quæ paucis poſt Conſtantinum immutatis hodie perſeverant.* In nova vero editione in Conſtantino ſic ait: *At memoria mea Conſtantinum* (forte Conſtantium) *quamquam ceteris promptum virtutibus.* cet. In M. Antonino Philoſopho, *Nicomediam ſua ætate terræmotu quaſſatam* ſcribit, *Cereali Coſ.* Excepit autem cum Fabio Tatiano Neratius Cerealis Conſtantii Auguſti Conſulatum IX. qui annus U. C. CIↃ. CXI. hujus Hiſtoriæ finem biennium antecedit. Et in Julio Philippo, *quod annus poſt* CIↃ. *centeſimus ſua tempeſtate ſine ludis ſæcularibus magna rei Romanæ negligentia exceſſerit*, expoſtulat: quæ & apud Zoſimum querela eſt. (Zoſimus lib. 1. Hiſt. novæ init.) De vita ſua moribuſque copioſius in Severo: *Quo bonis omnibus ac mihi fidendum magis, qui rure ortus, tenuique indocto patre*

tre in hac tempora vitam præſtiti ſtudiis tantis honeſtiorem. Quod equidem gentis noſtræ reor, quæ fato quodam bonorum partu fœcunda, quos eduxit, quemque ad celſa ſuos habet. Ob quæ merita, credo, ænea ſtatua a Conſtantio Imperatore cæteriſque honoribus auctus, ut ex Amm. diximus, qui eum *ſobrietatis gratia multilaudum* vocat. Marcel. lib. 21. Afrum fuiſſe hinc conjicias, quod in ea laudanda multus eſt: alibi *terrarum decus* appellans. Nono autem poſt anno, quam Conſtantius Aug. x. & Julianus Cæſar III. Conſulatum geſſere in Faſtis Sextum Aurelium Victorem Coſ. factum una cum Valentiniano comperi U. C. anno CIↃ. CXXII. ab orbe redempto CCCLXXI. quem hiſtoricum ipſum videri olim in Adverſaria mea retuleram, ambigens tamen utrius hiſtoriæ Auguſtæ, novæ ne an vulgatæ. Poſt Ant. Auguſtino J. C. doctiſſimo, quem honoris cauſſa libens uſurpo, eadem de auctore veteris editionis in mentem veniſſe magna cum voluptate legi: qui tamen U. C. annum CIↃ. CXX. neſcio quos Faſtos ſecutus numerat, in præclaro illo opere de Familiis Rom. una cum Fulvii Urſini, viri optime de litteris & Antiquitate meriti utiliſſimis laboribus, Roma nuper allato: ſed ei fortaſſe noſtrum *Victorem* videre nondum contigit. Igitur cum uterque in eandem inciderit ætatem, ut de ſe ipſi teſtantur, & Ammianus de alterutro meminerit; uter libellus Conſularis illius & Præfecti Urbis ſit, diſputari poteſt: Lib. 21. Hiſt. præſertim cum VICTORINUS in tribus MSS. vulgatæ editionis quibus uſus ſum, conſtanter appelletur, ut in Commentariis docui. Mihi quidem in re tam incerta a memoriaque noſtra longe poſita tutiſſimum videtur Varronis morem & conſilium ſequi, qui Plautinas comœdias ab adulterinis ex ſtylo jociſque diſcernebat. Agell. lib. 3. cap. 3. Hujus itaque perpetuus

 ora-

tionis ductus, ſtylus hiſtoricus ejus ætatis proprius, tamquam filum hærens placet, ac prudentiſſimum eſſe ſcriptorem in judicando crebriſque ſententiis apparet: Illius centones legere videor ex Suetonio, Eutropio, Ammiano, Oroſio, aliis tamquam faſces rude compoſitos, ut ex Notis apparebit. videas ex noſtro Aurelio integras periodos tranſſcripſiſſe, ut ex illo Paullum Diaconum in hiſtoriis. Deprehendi quoque e Severo Spartiani noſtrum integram paginam huc tranſtuliſſe. Quare ſi impetro germanum hunc eſſe Victoris partum, illum vero ſuppoſititium; non me laboris mei diligentiæque pœnitebit: ſin duos cognomines eadem tempeſtate floruiſſe quis aſſerat, non vehementer contra pugnabo: tantum quid ſentio reſtificor. alterum tamen ab altero mutuatum conſtat, verum a noſtro exiſtimo: ſuperſtes enim fuit, quod in Theodoſii filios Arcadium & Honorium hiſtoriam Vulgata
Epiſtola 21. editio perducat. Cæterum laudat Aurelium Victorem Hieronymus epiſt. ad Paullum Concordienſem, qui de perſecutionibus Eccleſiæ ſcripſerit: *Propter memoriam*, inquit *perſecutionum Aurelii Victoris hiſtoriam deſidero.* Hunc Fr. Balduinus eundem eſſe credidit, cujus hactenus Epitoma Hiſtoriæ Auguſtæ circumfertur; ſed vereor (ignoſcant mihi manes Balduini) ne fallatur: nullum enim hic ne Chriſtianiſmi quidem veſtigium. Cum enim in Aureliano de ſuilla carne Victor uterque agat; noſter vero in Conſtantino de antiquiſſimo ſupplicii genere crucibus ſuffigendi, crurumque ſuffringendorum; de Judæorum abſtinentia ab eſu carnis ſuillæ, & CHRISTI Servatoris noſtri morte, ut tamen oportebat, verbum nullum: De perſecutionibus ſub Nerone, Decio, Diocletiano, cæteris multominus. Profecto ſi idem eſſet, hic certe, aut nuſquam veſtigia apparerent: nec

ſeorſum

ſeorſum de Perſecutionibus Chriſtianorum ſcripſiſſe veriſimile eſt, quin hic ſe proderet. Adde, quod homo Chriſtianus de ludis ſæcularibus, idolis illis non exhibitis, conqueſtus minime fuiſſet. Quæ cum ita ſint, efficitur plures Victores hiſtoriæ Auguſtæ ſcriptores fuiſſe: unum etiam CHRISTO nomen dediſſe, quod mihi dubium amplius non eſt: Vel ejus ita nomen in Hiſtoria viguiſſe, ut plurimi ſua, quo commendabiliora eſſent, titulo ejus evulgarint, ipſumque intercidiſſe, ut propter Epitomarum ſcriptores Trogus integer, & Livii multo maxima pars. Et certe infinitos libros falſis auctorum nominibus circumferri, aliquando: Deo faciente, ſingulari libro docebimus. Denique quis ſcit an non Harpyæ manus germanum Victorem contaminarint, mireque diſtraxerint? quemadmodum Diaconus Eutropio locupletando, Feſto caſtrando (quod idem ille Verrio Flacco præſtitiſſet). alia pæne nomina formamque induerat. Tantum de Aureliis.

Nunc de aliis videamus, a quibus hic fetus abjudicatur. De *Aurelio Victore*, *Primi* cognomento non neceſſe habeo dicere: quod idoneus, quem quærimus, auctor libelli noſtri eſſe non poſſit: Nam quæ ex eo citat Opilio Macrino Jul. Capitolinus, non hic comparent, ut nec in vulgato Aurelio. & ille Macrini imperio vixit, qui centum amplius annis a Theodoſio afuit. Priſcianus Aurelii cujuſdam hæc laudat lib. VIII. Gramm. *Ab his Gallos adortos, ex inſidiis plurimos necatos,* ἐφονευθέντας. Et lib. I. Victorem Grammaticum citat. Memini quoque videre *Victorem* Epiſcopum Uticenſem de perſecutione Vandalica in Africa. quem eſſe librum a D. Hieronymo deſideratum qui autumant, dupliciter falluntur. Ille enim uni-

Jul. Capitol. in Opilio Macr.

Priſ. lib. 8. Gramm.

Epiſt. XXI. ad Paullum Concord.

** 3 verſam

verſam Eccleſiæ perſecutionem a capite arceſſiverat: & eam opinionem temporum ratio refellit, cum is Hieronymum longo poſt tempore ſit ſecutus. Prætereo Victores Epiſcopos, Mauritaniæ alterum Tunnonenſium, ut alii, Tunnonenſium Africæ; Gennadio, Iſidoro, cæteriſque celebratos: nihil enim ad noſtrum hunc: quamquam hic ab orbe condito hiſtoriam contexuit, Juſtiniano, ut putatur, familiaris: quem laudat præter Othonem Friſingenſem lib. v. cap. vi. Ado Viennenſis initio Chronologiæ: ſic enim ex veteribus libris ibi legendum: non, ut editi, *Turonenſis*. Vale erudite Lector: & noſtris candide fruere. quæ ſi tibi probavero, cauſam non dico, quin Nepotem, Melam, Frontinum, Curtium, & Sidonium jure ſtipulationis poſt exigas.

Ado Viennenſis emendatus.

ANNÆ TANAQUILI FABRI FILIÆ

PRÆFATIO

AD

LECTOREM.

UTILISSIMOS Aurelii libellos juſſu Invictiſſimi Regis jam pridem cura mea multis locis & emendatos, & explicatos nunc habebis, Lector. Iis quidem antehac Viri doctiſſimi, Schottus, Gruterus, Machaneus, Vinetus felicem operam navarunt; ſed dum multa vel negligunt, vel in aliud tempus reſervant, eos ita elucidare non potuerunt, ut alienæ induſtriæ nihil reliquerint. Multa itaque vel poſt illos inveni quæ non meam, ſed doctiſſimorum hominum diligentiam poſtulaſſent. Quare illis ego tractandis quum me parum, & ab ingenio, & a doctrina inſtructam cernerem,

nerem, illud ſtudium & eum laborem adhibui, ut tuto gloriari poſſim hocce totius Hiſtoriæ Romanæ compendio vere aureo puerorum teneras mentes recte jam imbui poſſe, nihil enim mihi prætermiſiſſe videor quod ad rerum explicationem faceret, vel ad locorum emendationem.

De tota autem hac noſtra commentandi ratione nihil eſt, quod tecum agam, Lector. Per totum orbem jam fama percrebuit Sapientiſſimi & Invictiſſimi Regis benignitate, Illuſtriſſimique Montauzerii Ducis conſilio Latinos omnes auctores, & in uſum SERENISSIMI DELPHINI, & in Gallicæ juventutis gratiam Notis & Interpretationibus illuſtrari: tamen ſi plura deſideras, ea tibi petenda ſunt ex iis quæ Floro noſtro præmiſimus.

Nunc de quatuor libellis qui hoc volumine continentur, tecum paucis agendum eſt.

Jam olim viris doctiſſimis perſuaſum fuit libellum DE ORIGINE GENTIS ROMANÆ, non eſſe ejuſdem Victoris qui ſcripſit DE VIRIS ILLUSTRIBUS, ET DE CÆSARIBUS; ſed alius cujuſdam, ſive ante, ſive poſt Aurelium Victorem vixerit. Ante Aurelium vixiſſe exiſtimant, qui eum Aſconium Pedianum dicunt. Sed multa repugnare videntur: Primo ſtilus qui plane diverſus eſt, ſecundo ipſum libelli argumentum; neque enim is mos fuit antiquis ita argumenta librorum ſuorum conficere. Deinde cum ipſe Victorem Afrum laudet, inde facile colligi poteſt eum Aurelii Victoris libellos legiſſe. Nam qui aliter potuiſſet prima fronte ipſe ſe Hiſtoriam ſuam uſque ad Conſulatum decimum Conſtantii perducturum recipere. At, inquies, argumentum illud tantum adulterinum, & ab aliquo exaratum, ut non

magis libello DE ORIGINE GENTIS ROMANÆ, quam reliquis duobus libellis DE VIRIS ILLUSTRIBUS, & DE CÆSARIBUS inſerviret. Ipſum vero libellum DE ORIGINE GENTIS ROMANÆ, genuinum Aſconii fœtum eſſe. Quod enim Aſconius Patavinus fuerit, & hic noſter dicat ſe de Origine Patavina librum edidiſſe, inde probari Aſconium utriuſque libelli auctorem habendum. Sed ſic etiam nihilo plus agas, quamvis enim daretur Patavinum fuiſſe Aſconium, non inde ſequi poſſet nullum alium de Origine Patavina ſcribere potuiſſe. Neque etiam ſi daretur & Patavinum fuiſſe Aſconium, & eum de Origine Patavina aliquid ſcripſiſſe, non ideo verum eſſet Aſconium hunc libellum exaraſſe DE ORIGINE GENTIS ROMANÆ; ſed illud utique, hujus libelli Auctorem, ut ſibi fidem conciliaret, verum Aſconii nomen falſo ſibi adſcripſiſſe. Quod & ſæpe alias factum eſt. Jure igitur eruditiſſimus Gerardus Voſſius hunc noſtrum Aurelio Victore recentiorem eſſe aſſeveravit. Eum tu, vel Aſconium dicito, vel alium, ut lubet, modo conſtet eum poſt Aurelium Victorem natum eſſe, quod & plane indicat hic libellus. Fateor me olim in alteram partem iviſſe; ſed eo me impulerat locus iſte ex cap. 23. *Horum omnium opinionibus diverſis repugnat noſtra memoria proclamans Hiſtoria Liviana:* Dum enim verba illa *noſtra memoria proclamans*, idem valere cenſeo quam, *qua memoria noſtra*, vel *noſtro tempore ſcripta eſt*; inde factum ut cum doctiſſimo Joanne Metello hujus libelli auctorem Aſconium Pedianum crediderim. Nunc vero ſententiam demuto, & verba illa interpretor, *Hiſtoria Liviana qua memoria noſtra recens eſt, qua memoria noſtra βοᾷ clamat.* Nunc ad reliquos.

Libellus de Cæſaribus a Sexto Aurelio Victore vere

vere ſcriptus eſt, qui ſub Imperatoribus Conſtantio & Juliano Conſul fuit cum Valentiniano, anno ab Urbe condita CIↃCXXI. Ipſe plane ſua tempora teſtatur, in Marco Antonino Philoſopho, in Julio Philippo, in Conſtantino, &c.

At de libello DE VIRIS ILLUSTRIBUS, res plane incerta. Eum alii Cornelio Nepoti, alii Plinio Novocomenſi, alii Suetonio vindicant. Nonnulli, & in iis Voſſius, Aurelio Victori. Non exiguæ molis eſt tantas lites dirimere, quare eas ne tentabo quidem. Illud tantum mihi monuiſſe ſufficiet, libellum DE VIRIS ILLUSTRIBUS, alio ſtilo ſcriptum videri, quam illum alterum DE CÆSARIBUS, cujus dictio inæqualis, ſæpe ferrea, & crebrioribus etiam ſententiis aſperſa, in quibus tamen eluceat judicium Scriptoris eximium. Igitur, vel hinc ſuſpicari ſaltem licet libellum DE VIRIS ILLUSTRIBUS, ab alio quam ab Aurelio Victore ſcriptum fuiſſe. Nam & eodem modo Marcus Terentius Varro genuinas Plauti fabulas ab adulterinis diſcernebat, ex ſtilo ſcilicet & jocis. Huc accedit etiam, in Viris Illuſtribus, & in Cæſaribus contraria legi, quippe Auctor Virorum Illuſtrium ſcribit Cæſarem Auguſti nomine conſecratum ob res geſtas, poſtquam dictator perpetuus factus eſſet. Aurelius vero in Cæſaribus narrat eum Auguſti nomen accepiſſe ob victoriam partium placide exercitam. Et hæc ſane diſcrepantia me nunc etiam impellit, ut duos hoſce libellos diverſis auctoribus tribuam: etſi contra ſentiant Viri docti. Pergamus igitur ad Epitomen.

Hujus libelli auctorem a ſuperiori diverſum, qui tamen & ipſe Sextus Aurelius Victor dictus & Urbi præfectus fuerit ex hac inſcriptione probare nititur doctiſſimus Voſſius.

Jerum. Principum. Clementiam.
Anctitudinem. Munificentiam.
Supergresso.
D. N. Flavio. Theodosio Pio. Victori,
Semper Augusto.
Sext. Aurelius Victor V. C. urbi Præf.
Judex Sacrarum Cognitionum.
D. N. M. Q. E.

Sed inde potius colligi poſſe arbitror hunc Aurelium Victorem, cujus in hac inſcriptione mentio, eumdem eſſe ac ſuperiorem qui ſic vitæ ſuæ tempus uſque ad Arcadii & Honorii principatum perduxit. Illud tamen ſcrupulum tibi movere poſſit, cur ſi Aurelius Victor ſub Arcadio & Honorio vixerit, idem in Cæſarum vitis ultra Julianum non pergat: verum multa etiam in cauſa eſſe potuerunt, cur Aurelius Victor in Juliano operi ſuo modum dederit. Nam fortaſſe reliquorum Imperatorum vitas non tam prætermiſit, quàm eas ad majorem ſcribendi diligentiam reſervavit, quod de ſe ſcribit Eutropius. Ut vere dicam quod ſentio, libellum de Cæsaribus auctiorem olim fuiſſe reor, & Theodoſii vitam amplexum. Sed paullo poſt quum aliquis ejuſdem fere ætatis ex hoc libello, & aliis nempe Suetonio, Eutropio, Ammiano, Epitomen, vel in ſui ipſius, vel in aliorum uſum texuiſſet, ita factum eſſe ut libellus de Cæsaribus paullatim neglectus in manus hominum venerit, & multis mendis inquinatus & parte ſui etiam mutilus. Hanc iniquam ſortem per Abbreviatores ſuos multi alii experti ſunt, ut Trogus Pompejus per Juſtinum, Livius per Florum, &c.

Hæc ſunt, Lector, quæ tecum communicata volui. Æquo animo feram te aliter ſentire, imo & omnino parata ſum has partes deſerere, ubi primum

mum per te mihi datum fuerit tutiorem ſententiam amplexari. De his utique certius pronuntiare potuiſſem ſi mihi Vir Illuſtris & admodum Reverendus Huetius Abbas Alnetanus ea mihi communicare potuiſſet, quæ jam olim ſuper auctoribus noſtris accurate diſputaverat. Sed ea fatali quadam ſorte, quæ ſemper bellis rebus invidet, periere. Eorum jactura æque tibi mihique dolenda eſt. Vale.

Editorum Lugdunensium

PRÆFATIO AD LECTOREM.

Exit ex officina noſtra, benevole lector, auctor non minus clarus, quam neceſſarius ad Hiſtoriæ Romanæ cognitionem: & quidem ornatu nitidiſſimo ſpecioſiſſimoque, nec habent cæteræ editiones, quo ad hanc noſtram comparari poſſint. Quod ad characteres, imagines, & chartam attinet, nullis ſumptibus pepercimus: quod ad Textum & Notas, multis partibus emendatiores, locupletioreſque damus. Et ut dictis facta exæquemus, hæc in veſtibulo operis te ſcire voluimus. Uſi ſumus duobus exemplaribus, altero, ut vulgo loquimur, in Octavo, altero in Folio. Exemplo eſſe poteſt curæ in emendando noſtræ totus Machaneus nova luce, nova facie conſpicuus. Neque enim ulla fere annotatio eſt ejus, (abſit invidia dicto) in qua non correctum quædam ire neceſſum habuerimus. Quid de Græcis dicam, quæ fœdum in morem literis Latinis & ne ſic quidem ſine mendis exarata erant? Multis autem modis

modis auctiora prodire quibus illuſtratur Victor, teſtes erunt Notæ Andreæ Schotti, viri indefeſſi erga literas laboris: nam in margine editionis primæ nonnunquam Lectores ablegabat ad Notas, quæ nuſquam erant. Ergo ex Marnii editione ann. MDCIX. quod ei acceſſerat huc transferre viſum nobis fuit, ita tamen ut ne illa quidem omitteremus, quæ in prima editione habebantur, admiſſis etiam, quæ Schottus ipſe aut addenda aut corrigenda cenſuit. Hoc igitur ordine diſcreta ac digeſta omnia, quæ hic exhibemus, accipe. *In originem Urbis Romanæ* Notæ Andreæ Schotti. Tum Joannes Metellus Sequanus ad Stephanum Pighium de auctoris nomine diſputans. In librum *De Viris Illuſtribus* Notæ & Commentarii Andreæ Schotti' ſubjunctis etiam Dominici Machanei Scholiis ſed magnam partem in integrum reſtitutis. Dein Schottus ipſe de Auctore. In *Cæſares* Annotationes ejuſdem Schotti. Quibus adjecimus & viri celeberrimi, qui quondam decus Germaniæ, Jani Gruteri animadverſiones. Sequitur altera pars *De vita & moribus Imperatorum Romanorum* cum continuis quoque Notis & Emendationibus Andreæ Schotti, nec non Clariſſimi Viri Eliæ Vineti: niſi quod in calce hujus operis annexos habeas Commentarios minime contemnendos Jani Gruteri. Tot tantorumque virorum Lucubrationes hic omnes integras, & in meliorem ordinem compoſitas, nonnullas etiam emendatas, & ab operarum admiſſis liberatas in hunc unum faſciculum collegimus. Sed nec inſuper habuimus fragmentum illud nobile de Breviario Imperii Auguſti, & quidem cum auxiliis, quæ præſtiterunt ei duo lumina patriæ ſuæ, alterum Belgii, alterum Galliæ, Juſtum Lipſium dico & Iſaacum Caſaubonum. Adhæc *Fragmentum* ipſum ſua forma lineiſ-

que

que excudi curavimus, quod Schottus antea continua ſerie, lineiſque parum diſtinctis publicarat, contra quam in Inſcriptionibus fieri amat. His tantis ſubſidiis nixum Sextum Aurelium Victorem quid eſt, quod amplius deſiderari pateremur; cum nullus fere ſit, qui dum Hiſtoriæ Romanæ operam dat, illum non in ſubſidium adſciſcat. nec credimus quenquam eſſe tam inertem aut ignavum, ut non & ipſe, quorum quondam a ludimagiſtris tenuem auditionem acceperit, inveſtigare velit, qui genus, unde domo ſint Principes illi populi, terrarum domini, Romani. Vale & dum majora molimur, his in præſens fruere.

VIRORUM ERUDITORUM JUDICIA
DE
SEXTO AURELIO VICTORE.

JOANNES METELLUS
SEQUANUS STEPHANO
PYCHIO S. D.

ACCEPI *a Clariſſimo Viro Cornelio Vaeto Gandavo antiquiſſimum ſcriptum Codicem. Continet* Illuſtrium Virorum vitas, *quæ Plinii titulo circumferuntur*, *&* Victoris Aurelii Hiſtoriæ abbreviatæ, *inquit*, ab Auguſto Octaviano; id eſt, a fine T. Livii uſque ad conſulatum decimum Conſtantii Auguſti & Juliani tertium; *de Cæſaribus libellum. Ille Plinii, nullius adſcriptum nomen habet: unde & in ſuſpicionem venio, cum de eo quidam dubitent, (non deſunt enim, qui eum Suetonio tribuant) ut* Aſconii Pediani *eſſe cenſeam, non* Cornelii, *ut alii volunt*, Nepotis. *Eſt editio tertia parte completior. Initium facit ab origine urbis Romanæ & finis ſic habet.* Expliciunt nomina Principum Romanorum. *Quamobrem hanc inſcriptionem indidit:* Q. ASCONI PEDIANI PATAVINI, DE ORIGINE PRINCIPIBUSQUE GENTIS LIBER. *Dicitur in ejus anonymo titulo collectus & digeſtus, a quo vero, non ſcribitur:* nimirum ex Verrio Flacco, Veratio, Fabio Pictore, Licinio, Varrone, Cæſare, Tuberone, & omni priſcorum hiſto-

ria,

ria. Proinde, *inquit*, ut quiſque Neotericorum aſſeveravit, hoc eſt Livius, & Victor Afer. *Victorem addit, non propter hunc librum: ſed propter* Aurelium Victorem, *de quo diximus, qui hujus hiſtoriam, quæ deſinit in Antonio & Cleopatra continuavit, inde in Juliani Conſulatum tertium. Hi auctores laudantur hoc libro omnes, præter Varronem, Flaccum, Veratiumque, nec non Victorem Afrum. At ultra illos, etiam nominatim afferuntur, Ennius, Caſſius, Pontificalium libri, Alexander Epheſius de bello Marſico, Lutatius, Vulcatius, Acilius Piſo, Sempronius, Domitius, Octavius, nec non Cato de origine generis humani, Aulus Poſtumius de adventu Æneæ, Aufidii epitome, Vennonius, Annius, Sextus Gellius in origine gentis Romanæ. Qui libri non exſtant. Ex his quos habemus, adducuntur, Virgilius ſæpenumero, Salluſtius, Plautus, Homerus, ac Livius. Nullus autem horum omnium (ni fallor) poſt Aſconium vixit. Atque hæc tantum priore libri parte, hoc eſt, ea, quæ originem urbis Romæ, ſive auctores & principes, Romani generis conditores, qui ante conſtitutam remp. fuere, deſcribit. Nam ea parte libri, quæ edita eſt, quæ habet principes generis Romani qui poſt remp. fundatam extiterunt, nullius omnino liber, neque in Victoris epitoma refertur. Cur vero credam, hunc de Viris Illuſtribus librum eſſe* Aſconii, *moveor, quod paulo poſt ejus initium ſic ſcribit.* Quare autem addidit TUTUS (*de Virgilio nimirum loquitur*) ſuo loco pleniſſime adnotavimus in commentatione, quam occœpimus ſcribere, cognita ex eo libro, qui inſcriptus eſt, de Origine Patavina. *Erat enim Patavinus Aſconius, ita ut conjectura ſit eum potius, quam alium ſuæ gentis originem ſcripſiſſe, quo eam illuſtraret, & ſuis gratum faceret. At vero quæ* de origine urbis, *ſic quoque commentationem edidiſſe. quod & antiquitatis perſcrutandæ non ſolum eſſet ſtudioſiſſimus, verumetiam ſcientiſſimus. Id quod ex ejus in Ciceronem fragmentis luce clarius eſt. Quæ ſi quis, cum hoc libro conferet: equidem, agnoſcet par in ea emendanda ſtudium, & ſimilis quædam ſcribendi, illi & huic conſuetudo, ſive dictionem ſpectes, ſive quid excutiendi rationem, ineſt & elucet. Eadem & inſcriptio.* Commentationes *enim, appellat ſuas in Ciceronem explicationes. Efficitur præterea ut Aſconium hujus* de Viris Illuſtribus *libri auctorem eſſe putem, quod Livium in eo æqualem ſcribit.* Sed horum, *inquit*, opinionibus omnium diverſis repugnat noſtræ memoriæ proclamans hiſtoria Liviana, quæ teſtatur, quod auſpicato Romulus ex ſuo nomine Romam vocavit. *Et pro Cornelio.* Sunt, *inquit*, tamen qui eundem illum duorum numerum, quem Cicero, ponant. Inter quos Tuditanus & Pomponius Atticus, Liviuſque noſter. *Tum etiam quod in hoc* de origine, principibuſque Rom. *libello, quemadmodum & illis, quæ ſuperſunt, in Ciceronem fragmentis frequenter admodum Virgilii teſtimoniis utitur cum quid adſtruit, & utrobique nonnunquam* noſtrum *appellat. Fuit enim* Aſconius

adeo

Digitized by Google

adeo Virgilii ſtudioſus, ut librum contra Virgilii obtrectatores, quemadmodum in vita ejuſdem Virgilii Tit. Claudius Donatus adſert, ediderit. Nam Octavium Avitum & Poetilium Fauſtinum furta Virgilii, unde videlicet quæque carmina ſurriperentur, notaſſe, Servius refert. Aſconium *itaque Neronis tempore, vixiſſe Euſebius ait, eique Fabius Latinæ linguæ cultum & auctoritatem attribuit. Plinius vero inter auctores ſuos eum enumerat. Ætatem ad annum octogeſimum quintum perduxit, adeo ut Virgilio notus eſſe potuerit & Livio. Quæ cum ita ſint, bis fere conjecturis quinque, quas ſummatim repeto, adducor, ut auctorem hujus libri* de Viris Illuſtribus & origine urbis *Aſconium faciam. Primo quia ſub initium capitis* I. *auctor libri ſcribit in hac verba:* Quare autem addidit TUTUS (*de Virgilio* loquitur) ſuo loco pleniſſime adnotavimus in commentatione, quam occœpimus ſcribere, cognita ex eo libro qui inſcriptus eſt de origine Patavina. *Ita cum eum librum* de origine Patavina *ſcripſerit, potuit, & dum eam ſcriberet, una ſcribere de Origine gentis Romanæ quod ſit prope ejuſdem argumenti. Saltem affinis propter Æneam, a quo urbs initium duxit ſuum, vel non diſſimilis quidem. De Patavina vero origine* Aſconium *potius, quam alium quemvis, ſcripſiſſe ideo ſit veriſimile, quia Patavinus eſſet, quo ſuæ gentis hiſtoriam illuſtrans, gratum iis faceret. At ſi* Aſconius *ejus* de origine Patavina *libri eſt auctor, neceſſarium eſt fateri ex his proximis ſuperioribus verbis eum hujus auctorem eſſe libri. Secundo probatur a pari in genere eodem ſcribendi diligentia.* Aſconio *enim conſuetum fuit antiquitatis hiſtoriam perſcrutari potiſſimum, uti ex ejus in Ciceronem fragmentis conſtat. In aliis ejus libris generalis argumenti particulares commentationes hiſtoricas diſcutiendi tractandique perſimili cum libro noſtro conſuetudine ac diligentia: neque leviter, ſed expenſis variis auctorum de iis, ut his ſententiis. Cujus antiquitatis fuit omnium ſui temporis & doctiſſimus & diligentiſſimus: ita ut loca obſcura propter ignorantiam antiquitatis abſtruſa difficillima explicaret. Id enim ipſius eſt præcipuum, nempe ſumma diligentia ex variis auctoribus reconditas hiſtorias eruere intelligendo* Ciceroni, *quod ex parte in Virgilio feciſſe, ut in* Cicerone *ex hoc ſuperiore loco, quo clara faceret duo Latinæ linguæ lumina, credendum; indicatis in iis illis hiſtoriis, quæ incognita illos aliquibus locis redderent non intellectos, imo impeditos tot etiam, ut hiſtoriæ veritas eluceſceret. Atque uti his* commentationem *ſuam illam ille nominat, & illa quoque in Ciceronem ſua Commentaria, ipſe* Commentationes (*ſic enim in vetuſtis libris legitur*) *vocat. Tertio non ſolum antiquitatem in ſpecie enodandi ſtudium & conſuetudo,* Aſconium *hujus auctorem eſſe libri veriſimiliter probat; ſed etiam par ejus ſcribendi cum hoc libro ſtylus, ſi quis diligenter attenderit. Quanquam neceſſe eſt diſſimilitudinem eſſe quandam in nonnullis propter generis ſcribendi diverſitatem. Nam in fragmentis in Ciceronem etiam Grammaticum*

agere

agere cogitur: hic vero Hiſtoricum præcipue, quia vitas breviter ex profeſſo deſcribit, non autem aliquem auctorem, puta poetam vel oratorem exponit. Sed tamen animadverti hoc libro clauſulas eum non recte incipere ab his particulis. At vero, Igitur, *id quod in fragmentis illis non obſervavi fieri, niſi illud tribuatur hiſtoriæ diverſo generi. At certe uti brevis illic eſt, & nihil in illis fragmentis, in dicendo redundat; ita hic quoque & quædam verba, quæ Ciceronianis forte non placerent, ut hic uſurpat veluti* neotericus, *&c. atque quoſdam loquendi modos, qui delicatis auribus duri videri poſſint. Quarto, veriſimile ſit Aſconium libri auctorem eſſe, quia hoc libro nullus citatur auctor poſterior ætate Aſconii; ſed omnes ab eo citati, vel ejus ætatem præceſſerunt, vel ei certe contemporanei fuerunt. Eum præceſſerunt, quos ſupra enumeravimus, ei vero æqualis fuit Livius, & ejus quoque civis nimirum Patavinus. ſorte etiam Virgilium videre potuit. Atqui de Livio conſtant. Nam hoc* libro, capite *de Roma condita:* Sed horum, *inquit*, opinionibus omnium diverſis repugnat noſtræ memoriæ proclamans hiſtoria Liviana, quæ teſtatur, *&c. At idem in Ciceronis fragmentis Livium appellat* noſtrum, *uti hic. Unde merito conjicere liceat Aſconium & hic eſſe, qui ſuum & hic Livium vel memoria ſua hiſtoriam conſcripſiſſe. Porro eo tempore & Livium & Virgilium vixiſſe, quo floruit Aſconius, docere poterunt Fabius & Euſebius, qui Aſconii mentionem faciunt. Cum igitur Livio is quamfamiliariſſimus fuerit, idque hoc libro oſtendat ſupra ſcriptis verbis, credi par eſt eum hujus libri & alterius* de origine Patavina *auctorem exiſtere. Et quod ad Virgilium attinet, & hoc libro, & in Cicerone* noſtrum *etiam adpellat: videlicet cap. de Hercule Recarano:* Quam opinionem, *inquit*, ſequi metuit noſter Maro. *& capite de Saturno.* Uſque eo, *inquit*, ut etiam, cum aliis diis ſacrificium, dato thure in altaria Jovis, prior nominetur, cognomento quoque addito Pater, ſecundum quod noſter ſic intulit:

Hanc Janus pater, hanc Saturnus condidit arcem.

Quinto, auctorum quos hic liber citat, in teſtimonium rei quam probare velit, quoſdam Aſconius etiam laudat in fragmentis in Ciceronem faciendæ fidei, maxime Livium, quem noſtrum *adpellat. Et Virgilium, quem ſæpiſſime citat, ac* noſtrum *quoque vocat: Ergo hæc ejus utrumque, ſic & hoc loco, & fragmentis compellandi tanquam familiares & amicos non infrequens conſuetudo, propemodum evincat ipſum auctorem hujus libri credi debere. Citat & Salluſtium, Plautumque, ut libet,* noſtri *tamen omiſſo pronomine, adeo ut eo pronomine ſibi Livium ac Virgilium familiares amicitia cum iis contracta, & contemporaneos fuiſſe ſatis indicet: Non autem* noſtros *eos dixerit ratione communionis ſtudiorum, vel alias amoris quo eos non viſos complecteretur.*

DE

ANDREAS SCHOTTUS
De Auctoribus Antiquis
VIRORUM ILLUSTRIUM.

LIBET illuſtres aliquot de Viris domi militiæque illuſtribus ſcriptores quos Victor imitandos propoſuit, recenſere, eos potiſſimum quorum libri interciderunt. De Plutarcho igitur, qui Græcos & Latinos Imperatores comparavit, non neceſſe habeo dicere, quod ipſius libros vere philoſophicos in bibliothecis deſiderari nefas putem. Julium Hginum de claris viris, ſeu de vitâ rebuſque Illuſtrium virorum laudat Agellius lib. I. cap. XIV. Noct. & Aſconius in Piſonianam, qui *Lucium* appellat, commutata fortaſſe I litera in L, librariorum audacia; niſi forte *L. Julium Higinum* dictum videri placet. Suetonius C. Julium Higinum in Illuſtribus Grammaticis nominat; ejuſdem exemplorum libros, forte eoſdem, idem citat Agellius lib. X. cap. XVIII. Alphæus Avitus Excellentium virorum libros reliquit Jambico dimetro, ut ex fragmentis quæ a Priſciano IIX. XII. & XIIX. libris Gramm. adferuntur, apparet: De quo æqualis ejus Terentianus Maurus:

Ut pridem Avitus Alphius
Conſcripſit Excellentium.

T. quoque Pomponium Atticum de Viris illuſtribus carmine ſcripſiſſe; in ejus vita auctor eſt Nepos & Plinius Nat. Hiſt. lib. XXXV. cap. II. atque verſibus non amplius quaternis quiniſque ſub ſingulorum imaginibus facta, & magiſtratus eorum deſcripſiſſe. Plinii junioris æqualis Titinius Capito exitus Illuſtrium virorum tradidit, in iis quorundam ſibi cariſſimorum; auctor Plinius lib. VIII. epiſt. XII. D. quoque Hieronymus in Catalogo eorum qui de ſcripturis ſanctis memoriæ aliquid prodiderunt, ad Dextrum Prætorio Præfectum aliquot enumerat; quorum nomina tantum, eaque vix integra, ad noſtram uſque ætatem pervenerunt: *Fecerunt*, inquit, *hoc idem apud Græcos Hermippus Peripateticus, Antigonus Cariſtius, Satyrus doctus vir, & longe omnium doctiſſimus Ariſtoxenus Muſicus. Apud Latinos Varro, Santra, Nepos, Hyginus, & ad cujus nos exemplum vis provocare, Tranquillus.* De Varronis autem ſeptingentis Illuſtribus, quos primos nominaſſe oportuit, videndus Plin. Natur. Hiſtor. lib. XXXV. cap. II. Lactantius quoque, Chriſtianorum Cicero, Divinar. Inſtit. lib. I. cap. X. Tarquitium quendam de Viris illuſtribus laudat auctorem, ubi quis *Tranquillum* eſſe legendum conjiciat, niſi aliud locus ipſe ſuaderet. Memini legere apud Trithemium, Proſperum Aquitanicum de Viris quoque illuſtribus ſcripſiſſe; ſed ſacrisne, an profanis, non liquet; neque enim videre contigit.

Cæterum de ratione conſilii noſtri paucis ſic accipe: menda,

quamvis libellus ſit, ſupra quam cuiquam credibile ſit, librorum veterum ope ſuſtulimus; nihil tamen temere immutavimus: quod illis judicandum relinquo, qui hæc noſtra cum vulgatis comparabunt. Ut vero lucem hiſtoriæ darem, annos Conſulares ad oram adſcripſi, ſecutus fere Capitolinos Faſtos, quos Carolus Sigonius, ac nuper Stephanus Pighius, & Hubertus Goltzius noſtrates digeſſerunt; in Auguſta vero hiſtoria Faſtorum libros ſecundum Onufrii Panvini, hortatu Joannis Olivarii Juriſconſultorum diſertiſſimi: quo Eloquentiæ profeſſore Duacenates merito ſuperbiunt. Notas, quibus emendationum noſtrarum ratio explicatur, ne libri moles nimium excreſceret, non addimus: & recens ex editæ Duaci, in gratiam nobiliſſimi juvenis Philippi La-Noy, Domini Tourconii, mihi ſane multis nominibus cariſſimi. Vale mi Lector, & hæc ſi ſtudia tua juvabunt; abunde magnum laboris mei præmium conſecutum me eſſe exiſtimabo.

DE AUCTORE VIRORUM ILLUSTRIUM.

SOLET in Methodo pertractanda hæc primo Quæſtio agitari; An ſit, qua de rei natura, an ſubſiſtat, quærunt differendi artifices: Eadem nos via prius, quam ad rem ipſam veniamus, de auctore hujus libelli Plinius ne, an Cornelius Nepos, an neuter potius ſit, breviter ſumus diſputaturi: de quo variæ ſunt doctiſſimorum hominum, & diſcrepantes ſententiæ: Quidam enim C. Plinio Cæcilio, alii Cornelio Nepoti: nonnulli Suetonio Tranquillo inſcripſere; nec defuere qui Æmilio Probo. Nam qui C. Cornelium Tacitum auctorem faciunt, toto cœlo errare mihi videntur; ſtylus enim, dicendique ratio reclamat, falſi fortaſſe, quod de Oratoribus illuſtribus ſcripſiſſe Tacitum audiviſſent: ſed eum, qui vulgo circumfertur, libellum Fabio Quinctiliano vero auctori nuper reſtituit in his literis doctiſſimus Juſtus Lipſius noſter. Qui Suetonium patrem legitimum affirmare non dubitant, næ illi iniqui familiarum Cenſores ſunt, digni quibus ignominiæ cauſa non equus adimatur, ſed a Catonibus cenſura ipſa abrogetur. Quod enim D. Hieronymum in eo libro quem & ipſe de Viris illuſtribus conſcripſit, auctorem laudant, dicam libere, vere tamen, errant: nec ſenſum adſequuntur. verba ipſa apponam; *Hortaris, Dexter, ut Tranquillum ſequens Eccleſiaſticos ſcriptores in ordinem digeram: Et quot ille in enumerandis Gentilium literarum viris fecit illuſtribus; id ego in noſtris faciam.* Quibus ipſis, qui hæc objiciunt, refelli & tamquam ſuo gladio confodi, quis ita cæcus eſt, ut non videat? Illuſtres enim Suetonii

Gram-

Grammaticos, qui hodieque in manibus ſunt, intelligit. Non infitior tamen Stemma illuſtrium Virorum Romanorum ſcripſiſſe Tranquillum, ut ex Suidæ collectaneis apparet: & de Ventidio Baſſo Suetonium ſcripſiſſe Agellius auctor eſt.

Qui Cornelio Nepoti attribuunt plures, iique doctiores; ſed vereor ne fallantur, quod bona eorum venia dixerim. Sed age rationes diſpiciamus: In primis Catulli illo carmine pugnant, quo Cornelio Nepoti Veronenſi poëma ſuum dedicat, utpote civi ſuo & municipi, vel, ut cum Plinio majori caſtrenſe vocabulum uſurpem, conterraneo:

Quoi dono lepidum, novum libellum,
Arida modo pumice expolitum?
Corneli, tibi: namque tu ſolebas
Meas eſſe aliquid putare nugas,
Jam tum, cum auſus es unus Italorum
Omne ævum tribus explicare chartis,
Doctis, Jupiter, & laborioſis.

Fateor equidem de Viris illuſtribus ſcripſiſſe Nepotem: Nam & Agellius, magna ſcriptorum laverna, lib. XI. cap. IIX. integrum inde caput tranſſcripſit: & Flavius Soſipater librum XV. & XVI. Virorum illuſtrium citat: aliique quos in eo libro in quem Cornelii Nepotis librorum omnium, qui deſiderantur, fragmenta conjecimus, & Corn. Valerio præceptori nuper dicavimus, recenſeo. Nunc ſi quis inferat, libelli iſtius auctorem eſſe Nepotem, conſtanter negabo: nec enim magis conſequitur, quam vel Suetonium, vel Æmilium Probum, vel Hyginum, vel alium qvemvis. Huc accedit; capita ipſa, quæ Agellius, Soſipater, Servius, cæterique ex Nepotis Illuſtribus recitant, ne veſtigium quidem libelli noſtri præferre. Unum de multis exemplum, quoniam ad rem facit, adferam. Agellius (vel ſi veterum librorum auctoritatem negligis, A. Gellius) Noct. Attic. lib. XVII. cap. XXI. non obſcure hunc eſſe Nepotis partum negat. *M.* inquit, *Manlius Roma, qui Gallos in obſidione Capitoli obrepentes per ardua depulerat, convictus eſt conſilium de regno occupando iniiſſe: damnatuſque capitis e ſaxo Tarpejo, ut M. Varro ait, præceps datus; ut Corn. autem Nepos ſcriptum reliquit, verberando necatus eſt.* Noſter vero diſertim de ſaxo Tarpejo præcipitatum ſcribit. Sed nihil agit Catellianus Cotta, qui hæc ad Chronica Nepotis detorquet: nec enim ſimile vero, tam præſtantem hiſtoricum tam repugnantia in Viris illuſtribus dixiſſe. Verum ut ſymbolam quoque Græcus auctor conferat, non levis, ſed δόκιμος μάρτυς Plutarchus, ut ipſi obſervavimus, de Lucullo longe aliter ſcripſiſſe Nepotem refert, atque adulterinus iſte Nepos: ſic enim ait: *Poſt cum alienata mente deſipere cœpiſſet, tutela ejus M. Lucullo fratri permiſſa eſt.* Plutarchus vero: Νέπως δὲ Κορνήλιος οὐχ ὑπὸ γήρως φησὶν, οὐδὲ νόσου παραλλάξαι τὸν Λεύκολλον, ἀλλὰ φαρμάκοις ὑπό τινος τῶν ἀπελευθέρων

Καλλισθένους διαφθαρέντα. Quæ ſic vertebamus: *Cornelius Nepos neque ſenio, neque morbo, ait, alienata mente fuiſſe, ſed a Calliſthene liberto venenis corruptum.* Calliſthenis nulla apud auctorem noſtrum mentio, neque ſenii, morbi, aut veneni: Neceſſe eſt igitur alio Nepote uſum Plutarchum. Idem quoque in Tiberio & Cajo-Gracchis: Νέπως ὁ Κορνήλιός φησιν οὐ Κράσσου, Βρούτου δὲ θριαμβεύσαντος ἀπὸ Λυσιτανῶν θυγατέρα γῆμαι Γάϊον. i. *Cornelius Nepos non Craſſi, ſed Bruti ejus qui de Luſitanis triumphaverat, filiam in matrimonio Cajum habuiſſe ſcribit.* In Nepote vero iſto ſubdititio filiæ, neque Craſſi, neque Bruti ulla mentio exſtat, niſi cæcutiunt oculi. Rurſus in Noctibus Atticis eſt lib. XI. cap. VIII. & Macrobio præfat. Saturn. Plutarcho in Catone M. Catonem juſte A. Albinum reprehendiſſe, quod homo Romanus Græca oratione res geſtas Romanorum cum componeret, veniam ante imperitiæ præfatus eſſet. Porcii quidem Catonis noſter meminit; de Albino vero verbum nullum. Unde relinquitur falli eos qui Nepoti hunc fœtum attribuunt. Porro ad ſtylum quod attinet, Nepoti is abjudicat, quod illuſtres viros copioſius ſcripſiſſe Nepotem apparet ex T. Pomponii Attici vita, & M. Porcii Catonis, quæ dumtaxat ab injuria temporis reliquæ ſunt. Quod & libro, ſi modo illius eſt, de Vita Excellentium (vel ut MSS. quidam legunt, *Externorum*) Impp. probari poſſet. Noſter vero ita conciſus auctor eſt, ut Elogia potius Illuſtrium, quam vitas ſcripſiſſe videatur: qualia verſibus quaternis Atticum contexuiſſe teſtis eſt Nepos ipſe, & Plinius. Plura argumenta ex fragmentis noſtris Nepotianis ingenioſo cuique facile ſuppeditabunt: ſed hæc facient, niſi vehementer fallor, ſatis ei, qui non omnino pertinax falſi patronus defenſorque eſſe voluerit.

Nunc ordine de Plinio Nepote videamus, a quo etiam hæc removenda injuria eſt, ne auctor ejus eſſe videatur, quem, ſi reviviſcat, pro ſuo agnoſcere, ſat ſcio, nollet. Non enim cadit in tam fœcundum ingenium, tam exile, & pluſquam ſordidum aliunde mutuandi ſtudium. Verba illius adſcribere non pigebit ex epiſtola xx. lib. VI. ad Corn. Tacitum, quibus hujus libelli auctorem quidam facere ſe poſſe confidunt, quod annos natus duodeviginti, hiſtoriam ſe ſcribere cœpiſſe affirmet: *Agebam*, inquit, *duodeviceſimum annum. Poſco librum T. Livii & quaſi per otium lego, atque etiam, ut cœperam, excerpo.* Vultiſne igitur dari vobis, res geſtas breviter e Livio decerpſiſſe Plinium, eas, inquam, quæ nunc in manibus ſunt? cur amabo, totiens, a Livio diverſus abit, & pugnantia commemorat; Græcos in pleriſque potius ſecutus, ut Dionyſium, ut Dionem, ut Appianum, ut Plutarchum? His igitur illud Epicharmi occino, μέμνασο ἀπιστεῖν. Quemadmodum ex lineamentis de legitimis liberis & ſpuriis filiis εἰκότως judicare ſolemus; idem hic ſentio faciendum. Certe ſi quod in his judicium meum eſt, non ſapit Pli-

nium Cæcilium ſtylus. Ad hæc veriſimile fit, ſi is verus auctor eſſet, cum aliorum maxime virtute bellica, togave Illuſtrium vitas perſequatur; eorum qui Auguſtum ſunt inſecuti, ad Trajanum uſque, Imperatorum hominumque illuſtrium non omiſſurum fuiſſe: propterea quod in epiſtolis viri, qui cæteris laude antiſtabant, omnes pæne paginas impleant. Venit in mentem conjectura fortaſſis vera, cur Nepoti aut Plinio inſcripſerint quidam: cum enim in MSS. forte vidiſſent C. PLINII NEPOTIS (fuit enim C. Plinius Cæcilius alterius ex ſorore nepos) obliteratis nonnihil prioribus, parvaque facta immutatione, CORNELII NEPOTIS legi cœptum: aut vice verſa, accidiſſe non admodum a vero abhorret. Sed libros, inquies, calamo exaratos, arbitros controverſiæ depoſco. Quinque nos quidem uſi ſumus, demptis antiquitus excuſis quamplurimis, qui etiam vehementer nos adjuverunt: Quod a Theodoro Pulmanno, erudito viro, accepi, longe optimum: Lectionum vero varietates aliquot ex Joannis Metelli Sequani doctiſſimi viri, codicibus duobus, quorum alter IↃCCC. abhinc annis, vel pluribus, ſcriptus eſt, communicavit nobiſcum P. Silvius juvenis Græce Latineque doctus. Lutetiæ vero Franciſci Pithœi MSS. & Bibliothecæ D. Victoris in ſuburbiis ſitæ uſus ſum. Pulmanni exemplum hanc ἐπιγραφὴν præfert: *Aurelii Victoris Hiſtoria abbreviata ab Auguſto Octaviano, id eſt, a fine T. Livii uſque ad Conſulatum decimum Conſtantii Auguſti, & Juliani Cæſaris tertium:* Eratque in duos tomos ſectus liber. prior de urbis Romæ origine fragmentum, & Viros hoſce illuſtres continebat: alter Cæſarum vitas hinc uſque ab Auguſto; qui tamen ab edito mire variat. quemadmodum nunc ſi cum vulgata Epitoma conferat, ſtudioſus Lector cognoſcet. Deſinent igitur docti dubitare cujus Viri illuſtres ſint, reperto vero auctore Sexto Aurelio Victore. Priore enim parte, tanquam Prolegomena ſunt, quibus ea quæ a Livio dicta prolixius, ſummatim repetit prius, quam Impp. vitas aggrediatur.

GERARDUS JOANNES VOSSIUS.

De Historicis Latinis

Lib. II. Cap. VIII.

Aurelii Victoris ætas, dignitas, tenuis origo, libri duo genuini. Sed liber de origine gentis Romanæ alterius eſt, qui & de origine gentis Patavinæ egerit. Religione prior ille gentilis. Duo alii Aurelii Victores, unus hoc antiquior, alter eo junior.

Sextus Aurelius Victor, qui beneficio Clariſſimi Viri, Andreæ Schotti, prodiit in lucem, ætate vixit Conſtantii & Juliani imperatorum. Siquidem in Marco Antonino Philoſopho ait, *Conſtrata terræ motu noſtra ætate Nicomedia, Cereali conſule.* At Neratius Cerealis poſt IX. Conſtantii conſulatum conſul fuit, Ad hæc in Julio Philippo inquit, *Noſtra quoque ætate, poſt mille, centeſimus, conſule Philippo, exceſſit, nullis, uti ſolet, ſolennibus frequentatus.* Denique in Conſtantino ait, *Ac memoria mea Conſtantinum* (malim cum Schotto Conſtantium) *quamquam cæteris promptum virtutibus, ad uſque aſtra votis omnium ſubvexere.* Quare nec dubium, quin hic ſit ille Aurelius Victor, qui cum Valentiniano conſul fuit anno Urbis CIↃCXXII. Ac longe minus ambigo, quin idem ſit Victor, de quo ſic Ammianus Marcellinus lib. XXI. *Imperator* (Conſtantius) *revertitur Naſſum, copioſum opidum: quo inde expedite cuncta diſponeret ſuis utilitatibus profutura: ubi Victorem apud Sirmium viſum, ſcriptorem hiſtoricum, exinde venire præceptum, Pannoniæ ſecundæ Conſularem præfecit, & honoravit æneæ ſtatua, virum ſobrietatis gratia multilaudum, multo poſt Urbi præfectum.* Atque eo ex loco ſimul cognoſcimus, quo virtute, & honeſtarum artium ſtudiis, pertigerit, licet *rure ortus, tenuique & indocto patre*, ut ipſe de ſe Victor in Severo ſcribit. Exſtant hujus Victoris libri duo. Prior eſt de Viris Illuſtribus a Proca uſque ad Julium Cæſarem, qui vel Cornelio Nepoti, vel Plinio Novocomenſi, vel Suetonio etiam falſo tribui ſolet. Alter continet vitas Cæſarum uſque ad Juliani tertium conſulatum. His libellis præmittitur *Origo gentis Romanæ.* Sed cur commentatiuncula iſtæc minus credatur ejuſdem eſſe Victoris, veriſimile facit titulus ejus: quando iſtic legas, ex fontibus illis petitum eſſe, ex quibus ſua hauſere juniores ipſi, Livius, & Victor Afer. Quis enim ſit Victor ille Afer, ſi non eſt hiſtoricus ille Ammiano memoratus, ac cujus duo ſunt libelli, quos dicebamus? Nec obſtat Afri cognomen, Nam Aurelium Victorem natione fuiſſe Afrum, a vero non abhorret,

horret, quandoquidem multus eſt in ea laudanda, ac alicubi appellat *terrarum decus*. Quamobrem ita colligimus, libellum illum de Origine gentis Romanæ congeſtum eſſe ab aliquo, qui fuerit poſt Aurelium Victorem. Atque idem ſcripſit *de Origine gentis Patavinæ:* ut ipſe initio libelli de origine gentis Romanæ teſtatur. Victorem fuiſſe hominem gentilem, vel inde conſtat, quod in Hadriani vita eo inclinat, ut Antinoi ſacrificium res fuerit pia, religioſaque. Alius ab hoc ſcriptore eſt Aurelius Victor, cognomento Primus, de quo ſic Julius Capitolinus in Opilio Macrino. *Verba denique Aurelii Victoris, cui Primo cognomen erat, hæc fuerant: Macrinum, libertinum hominem, proſtibulum ſervilibus officiis occupatum*, &c. Nam Julius Capitolinus miſit eam Macrini vitam ad Diocletianum Auguſtum: ut hiſtoricum iſtum laudare non potuerit, qui breviarium ſuum perduxit uſque ad tempora Juliani. Adde quod ea de Macrino neutiquam in hoc Victoris breviario legantur. Alius quoque eſt Sextus Aurelius Victor, cujus exſtat opuſculum de vita & moribus Imperatorum Romanorum uſque ad Theodoſii exceſſum: de quo poſtea dicemus. Imo nec ſemper ſatis convenit inter hoſce Victores hiſtoricos: ut cum ille Schotti duos tantum; alter autem tres agnoſcit Gordianos.

MARTINUS HANKIUS

De Romanarum rerum ſcriptoribus I. 29.

I. SExtus Aurelius Victor, ille, qui Cæſarum vitas ſcripſit, hæc cap. xx. de ſe tradit: *Quo bonis omnibus ac mihi fidendum magis, qui rure ortus tenuique indocto patre, in hac tempora vitam præſtiti, ſtudiis tantis honeſtiorem. Quod equidem gentis noſtræ reor, quo fato quodam bonorum parte fœcunda: quos eduxit, tamen, quemque ad celſa ſuos habet.*

II. Conſtantio, Conſtantini Magni filio, imperante, claruit. Nam cap. xxviii. cum a Julio Philippo Imperatore annum Urbis milleſimum ludis omnium generum celebratum commemoraſſet, ſubjungit: *Noſtra quoque ætate poſt mille centeſimus, Conſule Philippo, exceſſit, nullis, uti ſolet, ſollennibus frequentatus.* At Urbis annus 1100. eſt Conſtantii duodecimus, Chriſti 348. Et cap. xvi. ait: *Aſiæ Epheſus ac Bithynia Nicomedia, conſtrata terræ motu æque ac noſtra ætate Nicomedia, Cereali conſule.* Neratius autem Cerealis, poſt nonum Imperatoris Conſtantii, conſulatum geſſit, anno Urbis 1110. Chriſti 358. cap. ultimo: *At Julius Conſtantius annos tres atque viginti Auguſtum imperium regens, cum externis motibus, modo civilibus exercetur, ægre ab ar-*

ſsis abeſt. quæ cum præcedentibus bene conveniunt. Nam XXIII. annus Conſtantii, eſt Urbis IIII. Chriſti 359.

III. Inde colligas, eundem Victorem eſſe, de quo Ammianus Marcellinus lib. XXI. cap. XVIII. loquitur. Nam rebus, quæ Flavio Florentio, & Flavio Tauro Coſs. anno Urbis 1113. qui eſt Conſtantii ultimus, Chriſti 361. contigerunt, adjicit. *Imperator revertitur Naſſum, copioſum oppidum, quo inde expedite cuncta diſponeret ſuis utilitatibus profutura. Ubi Victorem apud Sirmium viſum, ſcriptorem hiſtoricum, exinde venire præceptum, Pannoniæ ſecundæ conſularem præfecit, & honoravit anea ſtatua, virum ſobrietatis gratia multilaudum, multo poſt Urbi præfectum.*

I. Sexti Aurelii Victoris de Romanæ gentis origine libellus exſtat. Qui tamen, an ejuſdem Victoris ſit, de quo egimus, ideo, quantum obſervare licuit, dubitari ſolet, quod in præſcripto titulo dicatur, inter alios, ex Victore Afro deſumptus: iſte autem Victor Afer non alius videatur, quam qui Cæſarum vitas ſcripſit, quippe qui in Africæ laudibus copioſior, ſe Afrum eſſe ſubinnuat.

II. De eo quicquid ſit; in codicibus ad antiqua MSC. expreſſis, & huic, & duobus, de quibus mox dicemus, libellis, generalis præmittitur epigraphe: *Origo gentis Romanæ a Jano & Saturno conditoribus, per ſuccedentes ſibimet Reges, uſque ad conſulatum decimum Conſtantii.* Quod uni, de Romanorum origine, libello nequaquam convenit. Nam hic a Jani, Aboriginum Regis in Italiam adventu, ſive ab anno Mundi 2621. ante Romam conditam 577. C. N. 1327. incipit: deſinit autem in anno Urbis primo, qui eſt Mundi 3198. antè C. N. 750.

III. Deinde Sexti Aurelii Victoris de Urbis Romæ viris illuſtribus liber reperitur. Cujus auctorem, aut Cornelium Nepotem, aut Plinium Novocomenſem, aut Suetonium Tranquillum, multi conſtituunt: meris conjecturis, nullo alicujus momenti argumento, quo fidem prudentioribus quidem lectoribus faciant, inſtructi.

IV. Certe omnes illos, quibus adſcribitur, de viris illuſtribus aliquid reliquiſſe contendunt. Id Nepotem A. Gellius lib. XI. cap. VIII. Suetonium feciſſe, Hieronymus de ſcriptoribus Eccleſiaſticis cap. I. tradit. De Plinio, ne iſtud quidem, unde poſſint oſtendere, video. Neque enim, cum lib. VI. epiſt. XX. ad Cornelium Tacitum ſcribit: *Poſco librum Titi Livii, & quaſi per otium lego, atque etiam, ut cœperam, excerpo:* inde quiſquam paullo ſolertior collegerit, illuſtrium virorum vitas illum excerpſiſſe.

V. Sed demus, a Plinio perinde, ut a Nepote Suetonioque compoſitas clarorum virorum vitas; an propterea de ſimili materia liber, cujus auctor non ſatis certus ſit, illorum uni tribuendus erit? Ut nihil de ſtyli differentia, quæ inter noſtrum, & lauda-

laudatos auctores intercedit, dicam; Nepotis cur hoc opuſculum habendum non ſit, ſubjiciam. De M. Manlio A. Gellius lib. XVII. cap. XXI. *Qui Gallos*, inquit, *in obſidione Capitolii obrepentes per ardua depulerat, convictus eſt, conſilium de regno occupando iniiſſe: damnatusque capitis; e ſaxo Tarpejo, ut M. Varro ait, præceps datus eſt: ut Cornelius autem Nepos ſcriptum relinquit, verberando necatus eſt*. At Victor ait cap. XXIV. *Damnatus eſt de ſaxo Tarpejo præcipitatus*. Hæc inter ſe pugnantia Nepotem, nobilem Hiſtoricum, aſſeruiſſe, non eſt vero ſimile.

VI. Quæ cum ita ſint; præſtiterit, meliorum codicum, præſertim ex ipſis MSC. publicatorum, in quibus liber hic Aurelii Victoris nomen præfixum habet, auctoritatem ſequi. Solicitos vero cujus Aurelii Victoris hoc de viris illuſtribus opuſculum ſit, certiores facit, qui de Cæſaribus ſequenti libro præmittitur titulus: *Aurelii Victoris hiſtoriæ abbreviatæ pars altera.* Nam inde probabiliter colligere licet, cujus poſterior eſt, ejuſdem Victoris priorem eſſe partem.

VII. Cæterum, primus inter illos illuſtres viros eſt Proca, Rex Albanorum, qui regnum ſuum filiis Amulio & Numitori, annuis vicibus habendum reliquit, anno Mundi 3155. ante Romam conditam 43. ante C. N. 793. Ultimus eſt Cn. Pompejus, cujus mors in annum Urbis 705. Mundi 3902. ante C. N. 46. incidit.

VIII. Ad hos illuſtres viros additamentum, in quibusdam antiquis libris MSC. repertum (quod ejuſdem videtur auctoris eſſe) incipit a Julio Cæſare, qui Prætor in Luſitaniam anno Urbis 693. Mundi 3890. ante C. N. 58. abiit. Deſinit in Cleopatra, Ægypti Regina, quæ victo M. Antonio marito, ipſa mortem ſibi acceleravit anno Urbis 723. Mundi 3920. ante C. N. 28.

IX. Præterea Sexti Aurelii Victoris de Cæſaribus librum habemus. Horum primus eſt Octavianus Auguſtus, a cujus principatu, quem ad annum Urbis 722. id eſt, ante C. N. 29. refert, incipit. Ultimus eſt Conſtantius, Conſtantini Magni filius, in cujus anno XXIII. qui eſt Urbis 1111. Chriſti 359. deſinit.

ANDREAS SCHOTTUS
Juſto Lipſio εὖ πράττειν.

Unas dumtaxat literas tuas vidi, amiciſſime Lipſi, quamdiu Gallia me habuit, magna & negligentia tua & dolore meo. Scaliger Europæ ocellus inſtigante me has ad te dedit, fuitque hic menſibus aliquot. Editus Manilius: quem D. Busbequius meus, vel potius noſter, dono ad te mittit: ut boni conſulas rogat. Literaſque tuas avet videre vir tui ſtudioſiſſimus.

 Plau

Plautum Scaliger de manibus depoſuit, tibi lampada tradit, pollicitus etiam exemplar miſſurum ſe, ſi volet, collatum, ex Bibliotheca Duareni. Hippocratis ille libellus magnam illi invidiam peperit apud medicos noſtros, mendicos pæne exciderat mihi. Grammaticum (ſic enim tantum virum appellant) medica tractare clamant in cathedra, falcem in alienam meſſem jacere. Circumfertur calumniis plena oratio Jo. Martini, quam etiam ad te mitto, ut videas ineptias quîs oppedere nititur Thraſo ille. Huic alii duo erudite reſpondent e Pictavis & Biturigibus. Nec defuere Manilio calumniatores inepti, & indigni qui nominentur: quos egregie refellit vir extra omnem ingenii aleam poſitus, non tamen extra invidiam. Henricus Stephanus quoque hic menſes aliquot hæſit. Plinii epiſtolas cum Panegyriſtis edidit, ſuo more ſcoliis ſuis implens; Theocritum quoque, in quibus auctoribus Græcis magnus eſt, in Latinis hoſpes. Ciceronem molitur cum ſcholiis, qualia in Horatium edita ab illo. Taceo inepta de lingua vernacula ſuppreſſo tamen nomine nuper edita, qualia molitur adhuc in gratiam regis Gallorum; qui Scaligeri Manilium grate accepit, & annuam penſionem bis mille Francicorum dedit. Bene res habet ſi ſolvitur fide non Gallica, ſed Græca, vel oculata manu. En tibi de altero ſi videre vacat. Meminiſti legere Apologiam illius in Herodotum, πάρεργα, ut ſolet, nimis multa. Etiam Plautini ſectores zonarii in ſcenam veniunt. Nuper etiam edito illo Gallico libello, in aulicos, qui Italorum ſimiæ videri volunt, calamum ſtrinxerat; at quamvis fraudes illorum præcognitas detexiſſet, evitare tamen ipſe non potuit; Crumena enim ab hujus ordinis homine furtim ſurrepta ducentis coronatis, ut ipſe affirmat, referta. Vera narro. Hinc illi lacrymæ & ſuſpiria in mundo: aliis doctis jocus & ludibrium. Ille ringere. Materia profecto novi libri. Inviſit me his diebus, ſed facile perſpexi hominis ingenium illiberale & ſordidum. De Panegyricis, quos Cl. Puteanus molitur, ſcripſi ad Plantinum & Pulmannum. Brevi Biturigas cogito, ut quemadmodum hic Græcis me doctoribus dedi, ita Cujacium poſthac audiam: quare fac quam maturrime literis tuas accipiam, quas Plantinus, ut mihi reddantur, curabit. Salvebis a Busbequio, Scaligero, Puteano, Paſſeratio, Pithœis duobus. Habes quoque a P. Daniele fragmentum T. Livii una cum literis familiaris mei & illius Jac. Bodæi. De Servio illo præſtantiſſimo excudendo cum Henrico Stephano ſtipulari cœpit: nihil credo effectum. Et illum & Servium vidi. Caſſiodorum quoque credo abs te viſum recens editum. Cujacii Paratitla Codicis & Obſervationum libri aliquot ſub prælo madent, Legeſque Viſigothorum ex Pithœi Bibliotheca, quas Metellus Sequanus moliebatur. Salutem a me Douzæ, cæteris literatis, apud quos noſtrum in Victorem Aurelium conatum ut tuearis à calumniis, etiam atque etiam oro obteſtorque:

quem

quem fetum tamquam abortivum cur feſtinarim, juſtæ cauſæ ſunt, quas tu ſpero, probabis; de Metello enim nota res tibi, & Cujacius præſens, cui negare nihil nec poſſum, nec debeo, a me ut tranſcribendi poteſtatem facerem, extorſerat: unde plagiarios metuebam: & certe publice intereſt tam præſtantem auctorem non diutius latere. Plantinus ut ſpero in Majo abſolutum dabit. Vale & nos ama. Lutetiæ Pariſior. a. d. III. Non. April. Anni CIↃ. IↃ. LXXIX.

TR·POT COS·II
S C
ET IMPERIO ROMAE
COS VIIII
ROMA
ORIGINI AUG
XXII
TR POT COS III
ROMULO CONDITORI

[1] SEXTI AURELII VICTORIS
ORIGO
GENTIS ROMANÆ,

A Jano & Saturno conditoribus, per ſuccedentes ſibimet Reges, [2] uſque ad conſulatum decimum Con-

SCHOTTUS.

1 NOn dubito fore pleroſque qui hæc Aurelii Victoris eſſe negabunt, ejus qui conciſe Viros illuſtreis; copioſius vero atque elegantius Auguſtos pertractavit. Stylus enim, non malus auctorum index, repugnare videtur. Quoniam tamen in veteri codice MSC. eidem tribuuntur, quod Aurelii nomen & ἐπιγραφὴ, quod in Prolegomenis poſui, libelli titulum præcederet, eademque manu ſcripta omnia eſſent, & ante Hiſtoriam Auguſtam, *Secunda pars Aurelii Victoris*; fidem meam liberare volui, & integrum, ut reperi, Victorem repræſentare. Illud forte movebit, quod initio T. Livium vocet recentiorem; & *memoriæ noſtræ proclamans hiſtoria*, inquit extremo. Atqui Conſtantii & Juliani æqualis Victor, qui aliquot ſeculis a Livio abſunt. Dein, quem Victorem Afrum nominet, quæro. an ſeipſum, more Græcorum? ut Herodotus initio Hiſtoriæ. Sed de his docti judicabunt. Cujus cujus tamen eſt fragmentum, viſum eſt non indignum, quod in manus hominum veniret, propter & veterum, qui interciderunt, auctorum reliquias hic inſperſas, & Annalium Pontificum fragmenta: quæ omnia temporis injuria deperdita quotidianis pæne conviciis efflagitant homines eruditi. Tum quia Virgilio illuſtrando erit: quare cum illo & Dionyſii Halicarnaſſei & Livii libro 1. diligens lector componet. Nihilo certe meliora ſunt, quæ falſo Meſſallæ Corvini nomine circumferuntur de progenie Octaviani Auguſti & Donati titulo, vita Virgilii, Terentii, & de Comœdia Rhapſodiæ.

GRUTERUS.

1 Quæcumque ad hujus auctoris potiſſimam emendationem illuſtrationemque faciunt, petenda omnino ab amiciſſimo noſtro Andrea Schotto. adeo enim uberrimis notis Victorem egregie adornavit: ut nihil mihi fere reliquerit, niſi ut induſtriæ ipſius faveam atque adplaudam: tanto quidem magis quod bina modo haberem ad manum hujus ſcriptoris exemplaria, eaque notæ non nimium electæ; certe ſcripturæ recentis: quæque ſolummodo continerent *Viros illuſtres*, non etiam *Cæſares*, aut iſtud de *Origine urbis*.

ANNA.

2 *Uſque ad conſulatum decimum Conſtantii.*] Ergo titulus iſte non pertinet tantum ad hunc libellum, qui inſcribitur *Origo gentis Romanæ*, ſed etiam ad duos illos ſequentes qui de *Viris Illuſtribus*, & de *Cæſaribus* inſcripti ſunt. Quorum poſterior uſque ad conſulatum deci-

Conſtantii, digeſta ex auctoribus [3] Verrio Flacco Antiate [4] (ut quidem idem Verrius maluit dicere quam Antia) tum ex [5] Annalibus Pontificum; dein [6] Cnæo Egnatio Veratio, [7] Fabio Pictore, [8] Licinio [9] Macro, [10] Varro-

mum Conſtantii Auguſti & Juliani Cæſaris tertium perducitur. Unde liquet quartum illum *de vita & moribus Imperatorum Romanorum*, qui *Epitomes* nomine circumfertur, ab alio Victore ſcriptum fuiſſe, quippe qui in Theodoſii morte deſinat. Sed de hoc poſtea dicetur, cum ad eum ventum erit.

SCHOTTUS.

3 *Antiate.*] P. Valerium forte intelligit, quem neſcio quamobrem *Antiam* non *Antiatem* cognominari voluit. Meminit illius C. Plinius in præfatione Naturalis hiſtoriæ (tametſi Turnebus aliud ſubjiciat) Livius, cæteri. Nam de patria Verrii Flacci, Antias ne fuerit mihi N. L.

ANNA.

3 *Verrio Flacco Antiate.*] Quid. an Verrium Antiatem vocat? dubito. Neque ſatis liquet Antiasne fuerit Verrius. Forſan ſic diſtinguendum. *Verrio Flacco, Antiate.* Ita ut per *Antiatem* Q. Valerius intelligendus ſit qui Antias fuit, & Annales reliquit, quorum librum LXXIV. citat Priſcianus in IX. & LXXV. Gellius lib. VII. cap. IX. ex quo etiam multa Livius.

4 *Ut quidem idem Verrius maluit.*] Verrius *Antiatem* maluit dicere quam *Antiam*: utinam ad nos perveniſſet locus ille Verrii ubi de hoc diſputabat: neque enim apud ullum uſquam ſcriptorem me *Antias, a*, legiſſe memini, ſed ſemper *Antias, Antiatis.* Livio & aliis ab Antium, quæ urbs eſt in Latio, eſt *Antias Antiatis*, ut ab Arpinum Hirpinorum urbe, eſt *Arpinas, atis* Ciceroni, Plinio, &c.

5 *Annalibus Pontificum.*] Annales Pontificum monumenta erant quæ dierum, & totius anni rerumque in eo geſtarum deſcriptionem continebant, a Pontifice Maximo ſcripta, quæ & ideo Annales maximi nominantur. Cic. de Oratore: *Erat initio hiſtoria nihil aliud niſi Annalium confectio. Cujus rei memoriæque publicæ retinendæ cauſa, ab initio rerum Romanarum, uſque ad P. Mucium Pontificem Maximum, res omnes ſingulorum annorum mandabat literis Pontifex Maximus, referebatque in album, & proponebat tabulam domi, poteſtas ut eſſet populo cognoſcendi, ii qui etiam nunc annales maximi nominantur.* Dicebantur etiam ii Annales, *Pontificalium libri*, & *indigitamenta*, & *Commentarii Pontificum.*

6 *Cnæo Egnatio Veratio.*] Aliis Cnæus Egnatius Verrinus; hic ſemel tantum in hujuſce operis fine laudatur. *Contra*, inquit, *Egnatius libro primo, in ea contentione non modo Remum, non eſſe occiſum, ſed etiam*, &c. Quare male Joannes Metellus aſſeveravit Veratium in hoc opere non laudari, qui non vidit ibi Egnatium eum eſſe, qui hic Cnæus Egnatius Veratius dicitur.

7 *Fabio Pictore.*] Hiſtorico, qui Quinctus Fabius Pictor dictus eſt. Annales ſcripſit & hiſtoriam, ſed ejus Annales tantum laudat Victor. Hunc & Livius & Dionyſius Halicarnaſſeus ſequuti ſunt.

8 *Licinio.*] Qui C. Licinius Macer dictus eſt. Annales ſcripſit ex quibus multa Livius. Quædam etiam Nonius in voce *lues, luculentum, patibulum.* In veteri libro ſcriptum erat *Licinio, Marco Varrone*, ſed melius aliter.

SCHOTTUS.

9 *Marco Varrone.*] Sic vetus liber, ſed ego *Licinio Macro* legendum putabam.

ANNA.

10 *Varrone.*] Is eſt M. Terentius Varro, cujus libri ſex de lingua Latina,

[10] Varrone, [11] Cæſare, [12] Tuberone, [13] atque ex omni priſcorum hiſtoria; proinde ut quiſque [14] neotericorum aſſeveravit: hoc eſt, & Livius & [17] Victor Afer.

tina, & de re ruſtica libri tres ad nos pervenerunt. Multa alia ſcripſerat; ſed hic ejus Annales tantum, vel etiam librum de gente Populi Romani a Victore ſignari veriſimile eſt.

11 *Cæſare.*] Quis ſit iſte *Cæſar* incertum videri queat, quippe qui in totius operis ſerie nunc *Cæſar*, nunc *Julius Cæſar*, nunc *Lucius Cæſar* dicitur. Dubitavit doctiſſimus Voſſius utrum pro *Lucio*, *Cajus*, an pro *Cajo*, *Lucius* debeat reponi: Nam multi fuere Lucii Cæſares. Ut Lucius Cæſar Auguſti ex Julia nepos; Item atavus Cæſaris dictatoris, & atavi hujus pronepos, & pronepotis ejus filius, & alii quos a Victore ſignari non puto. Sed potius C. Julium Cæſarem dictatorem, quem, cum tam multa ſcripſerit, ut vel ex Suetonio certum eſt, non mirum videri debet quædam etiam de *origine gentis Romanæ* edidiſſe, quando Julia gens ortum ſuum ducere credita eſt ab eodem Julo, ſive Aſcanio, a quo urbis conditor Romulus genus traxit. Pro hac ſententia facit, quod hic modo Cajus Cæſar, modo Julius Cæſar dicitur. Nam de locis, ubi *Lucius* ſcriptum eſt, in iis *Julius* reſcribendum eſſe me doctis probaturam puto, cum tam proclivis ſit corruptio i. in l. & vice verſa l. in i.

12 *Tuberone*] Hic eſt Q. Aelius Tubero qui hiſtoriam conſcripſit, quam hic ſignat, qui hæc ſcripſit. Ex ea quædam etiam Livius, lib. IV. & X. Chariſius, Gellius, Nonius, &c.

13 *Atque ex omni priſcorum hiſtoria.*] Velut ex Ennio, Caſſio Alexandro, Epheſio, Lutatio, Vulcatio, Acilio Piſone, Sempronio, Domitio, Octavio Catone, A. Poſtumio, Aufidio, Vennonio, Annio, Gellio, qui omnes in hoc opere laudantur.

14 *Neotericorum.*] Id eſt *recentiorum*, vox Græca *Neotericus*, ſed hanc in veteribus fruſtra quæras.

17 *Victor Afer.*] Quærunt viri docti an iſta ſcripſerit *Victor* ille *Afer*, qui ſequentes duos libellos *de Viris Illuſtribus*, & *de Cæſaribus* exaravit, qui ſe ipſum Victorem Afrum vocet, more Græcorum; ſed multa repugnant: quare cum doctiſſimo Voſſio cogitandum eſt argumentum iſtud & libellum de *origine gentis Romanæ* ab aliquo congeſtum fuiſſe, qui poſt Aurelium Victorem fuerit, ſive is ſit Aſconius Pedianus, ſive alius quis.

CAPUT I.

ARGUMENTUM.

Saturnum primum credi in Italiam veniſſe: quantaque antiquorum hominum ſimplicitas fuerit. Certum tamen eſſe, Janum in Italiam priorem adveniſſe. Virgilii locus illuſtratus. Primus *apud Poëtam aliquoties pro principe.*

1 PRIMUS in Italiam creditur veniſſe Saturnus, ut etiam Maronis Muſa teſtatur illis verſibus:

Æneid. VIII. verſ. 319.

Primus ab ætherio venit Saturnus Olympo,
[1] *Arma Jovis fugiens, & regnis exſul ademtis.* &c.

TANTA autem uſque id tempus antiquorum ho- 2
minum traditur fuiſſe ſimplicitas, ut venientes ad
ſe advenas, qui modo conſilio ac ſapientia præditi,
ad inſtruendam vitam, formandoſque mores aliquid
conferrent, quod eorum parentes, atque originem
ignorabant; [2] cœlo & terra editos, non ſolum ipſi
crederent; verum etiam poſteris affirmarent. [3] velu-
ti hunc ipſum Saturnum, quem [4] Cœli & Terræ fi-
lium eſſe dixerunt. Quod cum ita exiſtimetur, cer- 3
tum tamen eſt [5] priorem Janum in Italiam deveniſſe:
[6] ab eoque poſtea venientem exceptum eſſe Saturnum.
Unde

ANNA.

1 *Arma Jovis.*] Qui eum regno fugaverat.

SCHOTTUS.

2 *Cœlo & terra editos.*] Qui illuſtre aliquod beneficium primo mortalium generi præſtitiſſent, ut Cererem repertis & frugibus & agricultura, ἀποθεώσει quadam homines illi conſecrarunt, cœloque donarunt: quod inde originem traxiſſe, & tanquam numina cœlo delapſa mortalium bono, ſtulte crederent, eorumque parentes ignorarent; aut ex inopinato ipſi apparuiſſent. Tertull. Apologetico. Sed ne aliorum ſcrinia compilare videar, lege Eraſmum Chiliaſten & Cæl. Rhodig. lib. xx. cap. xxIIx. Illud addam ex eodem Tertulliani libro: *Saturnum,* inquit, *quantum literæ docent, neque Diodorus Græcus* (ſic enim leg. alii docuerunt, non *Theodorus*) *aut Thallus: neque Caſſius Severus, aut Corn. Nepos, neque ullus commentator hujuſmodi Antiquitatum, aliud quam hominem promulgarunt.* Quod Minutius Felix in Octavio exſcripſit, & Lactantius lib. I. cap. XIII. Divinar. Inſtitut. ut in Fragmentis Corn. Nepotis diximus.

ANNA.

2 *Cœlo & terra.*] Quos tantum Deos tunc noverant homines. Cæterum non tantum apud antiquos illos homines rudes & agreſtes invaluit mos iſte, ut eos quorum originem ignorarent, quique grande aliquod beneficium hominibus præſtitiſſent, Deos & a Diis ortos eſſe crederent: nam idem Lyſtreni de D. Paulo & Barnaba; Idem & alii credidere, ut ex ſacris literis notum eſt.

3 *Veluti hunc ipſum Saturnum.*] Qui cum homo eſſet & a Creta veniret, ob vitæ integritatem & a Diis ortus, & a Cœlo lapſus creditus eſt.

4 *Cœli & terræ filium.*] Orpheus de Saturno.

Γαίης τε βλάστημα καὶ οὐρανοῦ
ἀστερόεντος.

Id eſt, terræque incrementum & cœli lucidi. Quamvis eum alii Oceani & Tethyos filium dicant.

5 *Priorem Janum in Italiam deveniſſe.*] Imo & ante Saturni adventum Janiculum condiderat. Vid. Ovid. lib. I. Faſt.

6 *Ab eoque poſtea, &c.*] Ovidius loco ſupra laudato ſic Janum loquentem inducit.

Hac ego Saturnum memini tellure
receptum,
Cœlitibus regnis ab Jove pulſus
erat.

Inde

4 Unde intelligendum eſt Virgilium quoque [7] non ignoratione veteris hiſtoriæ, ſed ſuo more, *primum* dixiſſe Saturnum, non ante quem nemo, [8] ſed *principem*: ut

—— [9] *Trojæ qui primus ab oris.* *Æneid. 1.*

5 CUM procul dubio conſtet ante Æneam [10] priorem Antenorem in Italiam eſſe pervectum, eumque non in ora littori proxima; ſed in interioribus locis, id eſt, Illyrico [11] urbem Patavium condidiſſe, ut quidem idem Virgilius illis verſibus ex perſona Veneris, apud Jovem de ærumnis Æneæ ſui conquerentis:

[12] *Antenor potuit mediis elapſus Achivis* *Æneid. 1. verſ. 246.*

[13] *Illyricos penetrare ſinus, atque intima tutus.* &c.

6 QUARE autem addiderit *tutus*, ſuo loco pleniſſime

Inde diu genti manſit Saturnia nomen:
Dictaque quoque eſt Latium terra, latente Deo.
Ipſe ſolum colui, cujus placidiſſima lavum
Radit arenoſi Tibridis unda latus.
Hic, ubi nunc Roma eſt, incædua ſylva virebat,
Tantaque res paucis paſcua bubus erat.
Arx mea collis erat, quem vulgus nomine noſtro
Nuncupat, hæc ætas Janiculumque vocat.

7 *Non ignoratione veteris hiſtoriæ.*] Nam & veterem hiſtoriam non ignoraſſe Virgilium teſtatur locus ille VII. Æneid. verſ. 178. de Regia Pici, ubi veterum avorum effigies e cedro ſtabant ex ordine.

—— *Italuſque, paterque Sabinus,*
Vitiſator, curvam ſervans ſub imagine falcem,
Saturnuſque ſenex, Janique bifrentis imago
Veſtibulo aſtabant, aliique ab origine reges, &c.

8 *Sed principem.*] Hoc eſt, inter primos, eodem modo Græci dicunt Δῖα θεάων, πρώτιςα θεάων, divina Dearum, prima Dearum, id eſt, inter primas Deas.

9 *Trojæ qui primus.*] Initio lib. 1. Æneid. quanquam ibi *Primus* ad *Lavinaque littora*, referri poſſe videatur, ut Virgilius dicat Æneam primum veniſſe Lavina littora. Nam alio alii appulere. Sed melius primus, *princeps* inter primos, ut ſupra, ſic eodem lib. verſ. 27.

Id metuens, veteriſque memor Saturnia belli,
Prima quod ad Trojam pro caris geſſerat Argis.

Prima, id eſt, in primis, nam ante Junonem primus ad Trojam bellum geſſerat Hercules. Sic ſemper Virgilius, & optime noſter ſupra dixit *more ſuo*.

10 *Priorem Antenorem.*] Neque tantùm Antenorem, ſed Capyn, Politem, &c.

11 *Urbem Patavium.*] Quam de ſuo nomine *Antenoriam* vocavit, civeſque *Antenoridas*; ſed mox *Patavium* & poſtremo *Padua* fuit appellata.

12 *Antenor.*] Lib. 1. Æneid. verſ. 246. locum adi.

13 *Illyricos penetrare ſinus.*] In mari Adriatico. Sinus autem pluraliter, quia mare illud ob diverſa promontoria in plures diſtribuitur ſinus.

me annotavimus in commentatione, [14] quam hoc ſcribere cœpimus, cognita ex eo libro, qui inſcriptus eſt, [15] De origine Patavina. Itaque nunc, *Primus*, ex ea quoque ſignificatione eſt, e qua illud in 7
ſecundo Æneidos, de enumeratione eorum, qui [16]
equo Durio digrediebantur. [17] Nam cum nominaſſet 8
* Theſſandrum, Sthenelum, Ulyxem, Athamanta, Thoanta, Neoptolemum; poſt intulit, *Primuſque Machaon.* De quo quæri poteſt, Quomodo po- 9
teſt *primus* dici, poſt tantos qui ſupra dicti ſunt? Verum intelligemus *primum* pro principe, vel quia is [18] (ad perfectum) illis temporibus circa peritiam medicæ artis [19] præcipuus fuiſſe traditur. CA-

* Tiſandrum *Virg. Æn.* 11. *verſ.* 261.

forſ. redundat.

14 *Quam hoc ſcribere cœpimus.*] Mihi hic locus corruptus videtur: neque enim ita quemquam loquutum arbitror, *quam hoc ſcribere cœpimus* pro *antequam hoc*, &c. Fuere qui legerent *quam ſcribere occepimus*, Id eſt, *quam commentationem.* Sed quomodo cognitam commentationem diceret, quæ tantum ſcribi cœpta ſit? Dicet quis eam in plures partes dividi & primam vulgari potuiſſe, id vero nil aliud eſt quam ſe argutum facere. Suſpicor ſcriptum fuiſſe: *Quum hoc ſcribere cœpimus*, &c. in commentatione illa cognita quum libellum hunc ſcribere cœpimus, ex eo libro, &c.

15 *De origine Patavina.*] Ex hoc loco conjecit Joannes Metellus hujus libelli auctorem eſſe Aſconium Pedianum. Erat enim Patavinus Aſconius, quo nomine eum potius quam alium ſuæ gentis originem ſcripſiſſe veriſimile eſt. Sed de his judicium ſuum ferre nimis periculoſum eſt. Hoc unum dicam non ſatis liquere Patavinum Aſconium fuiſſe. Nunc ut ad librum de origine Patavina revertamur, eum jam olim periiſſe neceſſe eſt, cum nullam ejus ullibi mentionem factam reperias, ne apud Commentatores quidem Virgilii: qui ſi librum illum vidiſſent nihil equidem de Commentatione illa, quæ ad vocem *tutus* ſcripta fuerat, tacuiſſent. Nihilominus tamen cuivis in aperto eſt, cur Virgilius addiderit *tutus*, ſcilicet ad augendam invidiam, quaſi diceret: Antenor proditor ille patriæ, non modo ſinus Illyricos & intima regna Liburnorum penetravit, ſed & *tuto* penetravit. Æneas vero, ille pius Æneas non modo Italis longe disjungitur oris, ſed infandum, navibus amiſſis tempeſtati obnoxius huc & illuc miſere vagatur. His ſimilia in Commentatione illa ſcripta fuiſſe certum eſt.

16 *Equo Durio.*] *Durio*, id eſt, *ligneo.* *δούρειος* *ligneus*, *δόρυ* enim *lignum.*

17 *Nam cum nominaſſet.*] Lib. 2, Æneid.

— Letique cavo ſe robore promunt
Tiſandrus, Stheneluſque duces & dirus Uliſſes,
Demiſſum lapſi per funem: Athamaſque, Thoaſque,
Pelideſque Neoptolemus, primuſque Machaon,
Et Menelaus, & ipſe doli fabricator Epeus.

18 *Ad perfectum.*] Quid hoc? *Præcipuus ad perfectum circa peritiam medicæ artis?* dele modo *ad perfectum.*

19 *Præcipuus fuiſſe traditur.*] Nam & Æſculapii filius erat.

ANNA

CAPUT II.

ARGUMENTUM.

Jani nativitas, & in Italiam adventus. Janiculum urbs ab eo condita.

1 SEd ut ad propoſitum revertamur, [1] ferunt Creuſam Erechthei Regis Athenienſium filiam ſpecioſiſſimam, ſtupratam ab Apolline enixam puerum, eumque Delphos olim educandum eſſe miſſum: ipſam vero a patre iſtarum rerum neſcio, * [2] Xipheo
2 cuidam comiti † collocatam. Ex qua cum ille pater non poſſet exiſtere, Delphos eum petiiſſe ad conſulendum oraculum, quomodo pater fieri poſſet: Tum illi Deum reſpondiſſe, ut quem poſtero die
3 obviam habuiſſet, eum ſibi adoptaret. Itaque ſupra dictum puerum, qui ex Apolline genitus erat,
4 obviam illi fuiſſe, eumque adoptatum. Cum adoleviſſet non contentum patrio regno, cum magna claſſe in Italiam deveniſſe; occupatoque monte, urbem ibidem conſtituiſſe, eamque ex ſuo nomine [3] Janiculum cognominaſſe.

* Xutho alii.

† al. copulatam.

CA-

ANNA.

1 *Ferunt Creuſam.*] Neſcio ſane unde hanc fabulam hauſit Scriptor noſter. Ea certe perquam ridicula eſt. Quis enim Erechtheum Athenienſium regem & Apollinem ante Janum. Imo & Janum Apollinis filium ferat. Quid ergo Janus apud Ovid. 1. Faſt.

Me Chaos antiqui, nam res ſum priſca, vocabant.

GRUTERUS.

2 *Xipheo.*] Si libri ulli ſunt in quibus reſtat *Xutho*, utique ſequendi. Fabula autem iſthæc, non tam enucleatur ex Pauſaniæ Atticis atque Achaicis, quam ex Euripidis Ione; quæ neceſſario conſulenda.

ANNA.

2 *Xipheo cuidam.*] Lege *Xutho.* Xuthus enim Hellenis & Orſeidos Nymphæ filius, Creuſam Erechthei filiam duxit. Apollod. lib. 1. Ἕλληνος δὲ καὶ νύμφης Ὀρσηΐδος, Δῶρος, Ξοῦθος, Αἴολος. Αὐτὸς μὲν οὖν ἀφ' αὐτοῦ, τοὺς καλουμένους Γραικοὺς προσηγόρευσεν Ἕλληνας. τοῖς δὲ παισὶν ἐμέρισε τὴν χώραν. καὶ Ξοῦθος μὲν λαβὼν τὴν Πελοπόννησον, ἐκ Κρεούσης τῆς Ἐρεχθέως Ἀχαιὸν ἐγέννησε, καὶ Ἴωνα, ἀφ' ὧν Ἀχαιοὶ καὶ Ἴωνες καλοῦνται. Id eſt. *Ex Hellene autem & Orſeide Nympha nati ſunt Dorus, Xuthus & Æolus. Is quidem de ſe Hellenas, qui poſtea Græci vocati ſunt, nominavit: filiis vero loca partitus eſt. Xuthus adeptus Peloponneſum ex Creuſa Erechthei filia Achæum genuit & Ionem, a quibus Achivi & Jones nuncupantur.*

3 *Janiculum.*] In regione Tranſtiberina, ad lævum latus Tiberis.

1 *Sa-*

CAPUT III.

ARGUMENTUM.

Saturni profugi in Italiam adventus. Saturnia arx condita. Agricultura inventio, ferique homines ad vitam compoſitam reducti a Saturno. Uſus ſignandi aris, & moneta cudenda repertus: ejusque prima forma. Caput, *aut* navem, *aleatorum optio unde exorta. Ærarium Saturni. Saturno tam bene merito de priſcis Italis, cur tamen Jano in ſacris omnibus primus locus delatus.*

IGitur Jano regnante apud indigenas rudes, in- 1
cultoſque; Saturnus regno profugus, cum in Italiam veniſſet, benigne exceptus hoſpitio eſt: ibique haud procul a Janiculo arcem ſuo nomine [1] Sa-
turniam conſtituit: Iſque primus agriculturam edocuit, 2
feroſque homines & rapto vivere aſſuetos, ad compoſitam vitam * eduxit. unde Virgilius in octavo ſic ait:

† *Hæc nemora [2] indigenæ Fauni, Nymphæque tenebant,*
Genſque virûm [3] truncis, & duro robore nata:
[4] Queis neque mos, neque cultus erat: nec jungere tauros,
Aut componere opes norant, aut parcere parto:
[5] Sed rami [6] atque aſper victu venatus alebat.

* *fort*, traduxit.
verſu 314.
† Hæc loca *v. eod.*

OMIS-

ANNA.

1 *Saturniam.*] In regione Ciſtiberina, in monte Tarpejo, Varr. lib. IV. de L.L. *Antiquum oppidum in hoc monte Tarpejo fuiſſe Saturniam ſcribitur.* Hic mons *Saturnius* etiam dictus fuit.

2 *Indigenæ.*] αὐθιγενεῖς, id eſt. Ibi nati, geniti, nec aliunde advecti.

3 *Truncis & duro robore.*] Quod homines primum in cavis arboribus & ſpeluncis habitarent. Lucret. lib. V.

Necdum res igni ſcibant tractare, nec uti
Pellibus, & ſpoliis corpus veſtire ferarum;
Sed nemora, atque cavos montes, ſilvaſque colebant;
Et frutices inter condebant ſqualida membra.

Inde eos Poëtæ arborum truncis & duris quercubus natos fabulati ſunt.

4 *Queis neque mos, neque cultus.*] Lucret. Ibid.

Nec commune bonum poterant ſpectare, nec ullis
Moribus inter ſe ſcibant, nec legibus uti.

5 *Sed rami.*] Lucret. Ibid.

Quod ſol atque imbres dederant, quod terra crearat
Sponte ſua, ſatis id placabat pectora donum.

6 *Atque aſper victu.*] Junge *victu* cum

3 OMISSOQUE Jano, qui nihil aliud quam ritum
colendorum Deorum religioneſque induxerat; [7] ſe
Saturno maluit annectere: qui vitam moreſque feris
etiam tum mentibus inſinuaſſe [8] (dicitur, &) ad *deeſt in m. ſ.*
communem utilitatem, ut ſupra diximus, diſciplinam colendi ruris edocuit; ut quidem indicant illi
verſus:

Is genus indocile, ac diſperſum montibus altis *Æneid. VIII. verſ. 321.*
Compoſuit, legeſque dedit; [9] Latiumque vocari
Maluit, his quoniam latuiſſet tutus in oris.

4 [10] ISTUM etiam uſum ſignandi æris, ac monetæ in
formam incutiendæ oſtendiſſe traditur: in qua ab
una parte [11] caput ejus imprimeretur: altera navis, qua
5 vectus illo erat. Unde hodieque aleatores [12] poſito numo opertoque, optionem colluſoribus ponunt enuntiandi quid putent ſubeſſe, caput aut navem: quod
6 nunc vulgo corrumpentes [13] naviandi dicunt. Ædes
quo-

cum *alebat:* & *alebat victu*, nil aliud eſt quam *alebat*.

7 *Se Saturno maluit annectere.*] Quis ſe maluit annectere? Gens illa virum truncis & duro robore nata? vix hanc ſcribendi rationem probabunt eruditi.

8 *Dicitur, &c.*] Verba ſemicirculis incluſa in MSS. deeſſe ſignificantur. Quare forte vera ſit doctiſſimi Scriverii conjectura qui legit. *Qui vitam moreſque feris etiam tum mentibus inſinuans ad communem*, &c.

9 *Latiumque vocari.*] Ovid. 1. Faſt.

Dicta queque eſt Latium terra, latente Deo.

10 *Iſtum.*] *Saturnum* ſcilicet.

GRUTERUS.

10 *Iſtum.*]Ex hac voce binæ faciendæ videntur. *Is tum.*

ANNA.

11 *Caput ejus.*] *Jani*, non Saturni. De hoc ære, ubi ab una parte forma Jani biceps, & ab altera ratis erat impreſſa, Ovid. 1, Faſt.

--- Sed cur navalis in ære
Altera ſignata eſt, altera forma biceps?
Noſcere me duplici poſſes in imagine, dixit;
Ni vetus ipſa dies extenuaret opus.
Cauſa ratis ſupereſt. Tuſcum rate venit in amnem
Ante pererrato falcifer orbe Deus.
At bona poſteritas puppim formavit in ære
Hoſpitis adventum teſtificata Dei.

12 *Poſito numo opertoque.*]Non ſolum poſito, & operto, ſed & in altum jacto. Utroque modo hodieque fit.

SCHOTTUS.

13 *Naviandi dicunt.*]Aut deeſt vox, aut *naviam* legendum, qua de Feſtus Pompejus: *Navia ex uno ligno exſculpto; ut navis, quo utuntur alveo in vindemia.* & Macrob. lib. 1. Saturn. cap. 7. his gemina refert. *Janus*, inquit, *cum Saturnum claſſe pervectum excepiſſet hoſpitio, & ab eo edoctus peritiam ruris, ferum illum & rudem ante fruges cognitas victum in* me-

quoque ſub clivo Capitolino, in quo pecuniam conditam habebat; [14] Ærarium Saturni hodieque dicitur.
Verum quia, ut ſupra diximus, prior illuc Janus 7
advenerat, cum eos poſt obitum divinis honoribus cumulandos cenſuiſſent; in ſacris omnibus primum locum Jano detulerunt; uſque eo, ut etiam cum aliis Diis ſacrificium fit, dato thure in altaria, [15] Janus prior nominetur, [16] cognomento quoque addito Pater, ſecundum quod noſter cognomento ſic intulit:

Æneid. VIII. verſ. 357.

Hanc Janus Pater, hanc Saturnus condidit arcem.

Ac ſubindit:

Janiculum huic; illi fuerat Saturnia nomen.

[17] EIQUE (eo quod mire præteritorum memor, tum etiam futuri) dixerit:

Rex

melius redegiſſet, regni eum ſocietate muneravit. Cum primus quoque æra ſignaret, ſervavit & in hoc Saturni reverentiam, ut quoniam ille navi fuerat advectus, ex una quidem parte ſui capitis effigies, ex altera vero navis exprimeretur, quo Saturni memoriam etiam in poſteros propagaret. Aes ita fuiſſe ſignatum hodieque intelligitur in aleæ luſu, cum pueri denarios in ſublime jactantes, capita aut naviam, luſu teſte vetuſtatis, exclamant. Sic enim in MSS. quatuor integre legi, non *navim*, teſtantur Pithoei fratres doctiſſimi. Hodieque in uſu eſt ille luſus: Galli vocant *jover a croix ou pile.* Cæterum de ſignato ære primum a Jano, vel, ut alii, a Saturno, Athenæus lib. XV. Plutarchus Problematis: Plinius lib. XXXIII. cap. 3. Ovid. I. Faſtor. & Lactantius lib. I. Divin. Inſtit. De Quadrante Ratilo M. Terent. Varro lib. IV. de LL. & Feſtus Pompejus.

ANNA.

14 *Ærarium Saturni.*] Cave credas ærarium fuiſſe Saturni tempore, nam ejus ædem primus ærarium fecit Valerius Publicola.

15 *Janus prior nominatur.*] Horat. Epiſt. lib. I. 16.

Quandocumque Deos vel porco vel bove placat
Jane Pater, clare, clare cum dixit, Apollo,
Labra movet metuens audiri

Vide Ovid. I. Faſt. & Macrob. Saturn. lib. I. cap. 9.

16 *Cognomento quoque addito Pater.*] Ut & Deos omnes PATRES appellabant. Quamvis Janum propria appellatione, non honoris tantum gratia, *Patrem* appellatum veriſimile eſt, cum ab eo omnia initium duxiſſe crederentur. Imo & innuit Athenæus lib. ult. Ἰανὸς, ὁ παρ᾽ ἡμῶν θεὸς, ὃν πατέρα προσαγορεύομεν, id eſt. *Janus, qui nobis Deus eſt, quem Patrem vocamus.*

17 *Eique, eo quod,* &c.] Quorſum hæc pertineant non video, nil tamen vel corruptum, vel deperditum auſim pronuntiare, cum de iis nihil Interpretes, quibus opinor prona omnia & facilia viſa ſunt. Videant acutiores.

I *Quo*

Rex arva Latinus, & urbes *Lib.* VII. *Æneid.*
Jam ſenior longa placidas in pace regebat. *verſ.* 45.

CAPUT IV.

ARGUMENTUM.

Aborigines. Unde appellati. Picus Rex Italiæ. Poſt eum Faunus. Verſus Saturnii. Faunus & Silvanus dictus, & Inuus, & Pan.

1 [1] Quo regnante, [2] Trojanos refert in Italiam de-
veniſſe. [3] Quæritur quomodo Salluſtius dicat, *Catil. c.* 6.
Cumque his Aborigines, genus hominum agreſte, ſi-
ne legibus, ſine imperio liberum atque ſolutum. Qui-
2 dam autem tradunt terris diluvio coopertis, paſſim
multos diverſarum regionum in montibus, ad quos
confugerant, conſtitiſſe: ex quibus quoſdam ſedem
quærentes, pervectos in Italiam, [4] Aborigines appel-
latos, [5] Græca ſcilicet appellatione, a cacuminibus
3 montium * qui illi oræ faciunt: Alii volunt eos, * *f.* quæ illi
[6] quod errantes illo venerint, primo Aberrigines, ὄρη vocant.
poſt mutata una litera, altera ademta, Aborigines
4 cognominatos. Eos advenientes [7] Picus excepit, per-
5 miſſos vivere ut vellent. Poſt Picum regnavit in
Italia

ANNA.

1 *Quo regnante.*] Latino.

2 *Trojanos.*] Ænea duce.

3 *Quæritur quomodo Salluſtius dicat: Cumque his.*] Hoc eſt: quo tempore Æneas cum profugis Trojanis Italiam appulit, tum Aboriginum rex erat Latinus. Quomodo igitur Salluſtius dicere potuit, Aborigines ſine imperio fuiſſe? Solutionem hanc dedit Zanchius: Quia inquit, tunc Latinus prælio adverſus finitimos Rutulos collato deceſſerat. Sed vix huic objectioni ita occurrendum eſſe judico: Aborigines enim ſine legibus, ſine imperio, quippe genus agreſte, nulli obtemperare ſuetum, ſed quod pro libidine ſe cuicumque vellet addiceret.

4 *Aborigines.*] Sed ridiculum *Aborigines* ἀπὸ τοῦ ὄρους dicere.

SCHOTTUS.

5 *Græca ſcil. appellatione.*] ἀπὸ τοῦ ὄρους, a monte, quod montes ipſi incolerent. Dion. Halicarn. l. 1. Lege igitur, *quæ illi ὄρη vocant*: vel, *qui illis oras faciunt.*

ANNA.

6 *Quod errantes.*] Ridiculum; idem tamen Feſtus Pompejus & Dionyſius Halicarnaſſeus. Aborigines, qui ab origine ibi fuerunt, non ex ſtirpe adventitia.

7 *Picus.*] Saturni filius, Fauni pater. Virg. VII. Æneid.

— *Fau-*

Italia Faunus, [8] quem a fando dictum volunt, quod is ſolet futura præcinere verſibus, [9] quos Saturnios dicimus: quod genus metri in vaticinatione Saturniæ primum proditum eſt. [10] Sed * urbem Saturnus, cum in Italiam veniſſet, condidiſſe traditur. Ejus rei Ennius teſtis eſt, cum ait: 6

f. verſus.

[11] *Verſibus, quos olim Fauni vateſque canebant.*

HUNC Faunum plerique eundem Silvanum a ſilvis, [12] Invium deum: Quidam etiam Pana, vel Pan eſſe dixerunt. 7

— *Faune Picus pater, iſque parentem*
Te Saturne refert, tu ſanguinis ultimus auctor.

8 *Quem à fando dictum volunt.*] Varro lib. VI. de LL. *Fauni Dei Latinorum, ita ut Faunus & Fauna ſint in verſibus quos vocant Saturnios; in ſilveſtribus traditum eſt ſolitos fari, a quo fando Faunos dictos.*

9 *Quos Saturnios.*] A Saturno verſus Saturnii dicti ſunt: eorum lex adeo ſoluta fuit, ut non metrum, ſed ſimplex cum rythmo cantus fuerint.

GRUTERUS.

10 *Sed urbem Saturnus.*] Nihil certius eſt, quam verba perperam digeſta ſic ordinanda: *proditum eſt. Ejus rei Ennius teſtis, cum ait:*
Verſibus, quos olim Fauni vateſque canebant.
Sed & urbem Saturnus, &c.

SCHOTTUS.

11 *Verſibus, quos olim*] Laudat Cicero hæc Enniana.

— *ſcripſere alii rem*
Verſibus, quos olim Fauni vateſque canebant,
Cum neque Muſarum ſcopulos quiſquam ſuperarat,
Nec dicti ſtudioſus erat —

in Bruto, Oratore, & lib. de Divinatione, & Varro lib. VI. de L. Lat.

12 *Invium deum.*] Corruptum pro *Inuum Deum.* T. Livius lib. I. *Pana Romani poſt Inuum vocarunt.* & Servius ad illud Virg. VI. Æn.

Pometios, Caſtrumque Inui, Bolanique, Coramque.

Inuus, inquit, *Latine appellatur, Græce Πᾶν. Item ἐφιάλτης Græce, Latine Incubus. Idem Faunus; Item Fatuus Fatuelis. Dicitur autem Inuus ab ineundo paſſim cum omnibus animalibus; unde & Incubus dicitur.* Male quoque in vulgatis Servii exemplis *Inus* pro *Inuus* excuſum.

CAPUT V.

ARGUMENTUM.

Euandri Arcadis cum Carmenti matre in Italiam adventus. Carmenta a carminibus, vel hac ab illa dicta potius. Euander ob eruditionem facile ſe apud Faunum inſinuat. Pallanteum mons poſt Palatium dictus. Ibi Pani fanum ab Euandro dedicatum. Pan Deus Arcadia. Literas Itali primum ab Euandro edocti, & alia ad terra cultum.

1 IGitur regnante Fauno, [1] ante annos circiter ſexa-
ginta, quam Æneas in Italiam deferretur, [2] Euan-
der Arcas Mercurii & Carmentis Nymphæ filius, ſi-
2 mul cum matre eodem venit: Quam quidam memo-
riæ prodiderunt, primo Carmentim dictam: poſt
Nicoſtraten, [3] de carminibus; eo quod videlicet o-
mnium literarum peritiſſima, futurorumque pru-
dens, verſibus canere ſit ſolita; adeo ut plerique ve-
lint, non tam ipſam a carmine Carmentam; quam
3 carmina, a qua dicta eſſent, appellata. [4] Hujus ad-
monitu transvectus in Italiam Euander, ob ſingula-
rem eruditionem atque ſcientiam literarum, brevi
tempore in familiaritatem Fauni ſe inſinuavit: atque
ab eo hoſpitaliter benigneque exceptus, non par-
vum agri modum ad incolendum accepit: quem ſuis
comitibus diſtribuit, exædificatis domiciliis in
eo monte, quem primo tum illi [5] a Pallante
[6] Pallanteum, [7] poſtea nos * Palatium diximus: * *al.* Palatinum.
[8] Ibique

ANNA.

1 *Ante annos circiter ſexaginta.*] Si vere rationem putes, anni ſunt 67. Euander enim colonos in Latium deduxit anno mundi 2698. Æneas vero Laurentum venit anno 2769.

SCHOTTUS.

2 *Euander Arcas.*] Arcades ſe indigenas eſſe, non advenas, gloriari ſolebant: eaque cauſa lunulas in calceis geſtabant, antiquitatis inſignia, quod ſe cum luna natos jactarent, homines lunatici: Plutarchus ἐν αἰτίοις. Cicero pro Fundanio, quem Servius in II. Georgicorum teſtem advocat. *Arcades ſe eſſe προσελήνους aſſerunt*, & Apollonius lib. IV. Argonaut.

> Ἀρκάδες οἳ καὶ πρόσθε σεληναίης ὑδέονται.

Ovidius I. Faſt.

> *Orta prior Luna (de ſe ſi creditur ipſi)*
> *A magno tellus Arcade nomen habet.*
> *Hinc fuit Euander*, &c.

ANNA.

3 *De carminibus.*] Carmentam dictam de carminibus. Ovid. I. Faſt.

> *Ipſa mone, quæ nomen habes a carmine ductum.*

4 *Hujus admonitu.*] Vid. Ovid. I. Faſt. v. 475. qui hanc hiſtoriam fuſe perſequitur.

5 *A Pallante.*] Euandri filio.

6 *Pallanteum.*] Virg.

> —— *Et nobile Pallanteum.*

Item:

> *Pallantis proavi de nomine Pallanteum.*

7 *Poſtea nos Palatium.*] Solin. cap. I. *Palatium nemo dubitaverit quin Arcadas habeat auctores, a quibus primum Pallanteum oppidum*, &c. *Sunt qui velint a balatibus ovium, mutata litera, vel a Pale paſtorali Dea; aut, ut Silenus probat, a Palanthe Hyperboreifilia.* Vide Feſtum in voce *Palatium*. 8 *Ibi-*

[8] Ibique Pani Deo fanum dedicavit: quippe is familiaris Arcadiæ Deus eſt, teſte etiam Marone, qui ait:

Georg. III. verſ. 392.

Pan Deus Arcadiæ captam te Luna fefellit.

Et item:

Ecloga IV. verſ. 58. ubi certet, legitur.

Pan etiam Arcadia mecum ſi judice cantet.

PRIMUS itaque omnium Euander Italicos homines legere & ſcribere edocuit, [9] literis, partim quas ipſe antea didicerat: Idemque fruges [10] in Græcia primum inventas oſtendit; ſerendique uſum edocuit, terræque excolendæ gratia primus boves in Italia junxit. 4

8 *Ibique Pani fanum.*] Fuit & ſilva eidem Pani conſecrata.

9 *Literis partim quas ipſe.*] Partim, quia & ipſe quaſdam inveniſſe traditur.

10 *In Græcia.*] Athenis. Ideo eas *frugum parentem* vocat Florus.

CAPUT VI.

ARGUMENTUM.

Recarani, qui & Hercules, in Italiam adventus: cui Cacus, ſervus Euandri, boves ſubripit, ideoque ei noxa datur ab Euandro. Ara maxima ab Hercule conſecrata. Unde mos Herculi profanandi decimam tractus ſit. Plautus explicatus. Cur feminæ ab ara maxima arceantur.

EO regnante, forte [1] Recaranus quidam, Græcæ originis, ingentis corporis, & magnarum virium paſtor, quia erat forma & virtute cæteris antecellens, Hercules appellatus, eodem venit. Cumque armenta ejus circa flumen [2] Albulam paſcerentur, Cacus Euandri ſervus, [3] nequitiæ verſutus, & præter cætera 1 2

cætera

SCHOTTUS.

1 *Recaranus quidam.*] De Carano Heraclida, id eſt, poſteritate Herculis, Alexandri Macedonis genere paterno, Livius lib. XLV. Plutarchus Alexandro, Solinus 15. cap. Polyhiſtoris, Juſtinus lib. VII. M. Vellejus Paterculus lib. 1, & Suidas. De *Recarano* vero nihil adhuc compertum habeo.

ANNA.

2 *Albulam.*] Qui *Tibris* poſtea dictus eſt.

3 *Nequitiæ verſutus.*]Mira locutio. Nequitiæ, in dandi caſu.

4 *Nixa*

Digitized by Google

cætera furaciſſimus, Recarani hoſpitis boves ſubri-
puit: ac ne quod eſſet indicium, averſas in ſpelun-
3 cam attraxit. Cumque Recaranus vicinis regionibus
peragratis, ſcrutatiſque omnibus ejuſcemodi latebris,
deſperaſſet inventurum; utcumque æquo animo diſ-
pendium ferens, excedere his finibus conſtituerat:
4 At vero Euander excellentiſſimæ juſtitiæ vir, poſt-
quam rem, uti acta erat, comperit, ſervum [4] noxæ
5 dedit, bovesque reſtitui fecit. Tum Recaranus ſub
Aventino [5] Inventori patri aram dedicavit, [6] appella-
vitque Maximam, & apud eam decimam ſui pecoris
6 [7] profanavit. Cumque ante moris eſſet, uti homines
decimam fructuum regibus ſuis præſtarent; æquius
ſibi ait videri Deos potius illo honore impartiendos eſ-
ſe, quam reges; inde videlicet tractum, ut Herculi de-
cimam profanari mos eſſet, ſecundum quod Plautus
[8] *In partem*, inquit, *Herculeaneam*, id eſt, decimam. *In Sticho, ubi tamen legitur* De-
7 Conſecrata igitur ara Maxima, profanataque apud traxi par-
eam decima, Recaranus, eo quod Carmentis invi- tem Her-
tata, ad id ſacrum non affuiſſet; ſanxit ne cui femi- cul. *& in*
næ fas eſſet veſci ex eo, quod eidem aræ ſacratum *Truculento.*
eſſet: [9] atque * ab ea re divina feminæ in totum *Act.* II.
remotæ. * *f.* ob ea, *vel* itaque ab ea.

CA-

4 *Noxæ dedit.*] Noxæ dedere, eſt in delicti pœnam dare.

5 *Inventori patri.*] Jovi.

6 *Appellavitque maximam.*] Sive quod ingens eſſet, ſive quod maximæ dignationis. Serv. VIII. Æneid. *Ingens enim eſt ara Herculis, ſicut videmus hodieque poſt januas Circi Maximi. Alii maximam ideo dicunt quia illo tempore omnibus erat honore potior.*

7 *Profanavit.*] Id eſt, polluxit, propalam expoſuit. Varr. lib. V. de LL. *Profanatum quod in ſacrario pollutum.*

8 *In partem*, inquit, *Hercul.*] Nullibi apud Plautum legitur *in partem Hercul.* Sed in Trucul.

— *Mihi partem detraxi Herculaneam.*

GRUTERUS.

9 *Atque ab ea re.*] Forte, *atque eam rem*, &c. ſed præſtaret notari tempus, ex quo remotæ mulieres ab Herculaneo ſacrificio. itaque videſis num legendum, *atque ab eo*, ut ſubintelligatur, *tempore.*

ANNA.

9 Falli Gruterum puto. Nihil enim mutandum. Ait Victor ab ea ara Maxima ſcilicet, remotas mulieres re divina. Quippe cum duæ eſſent aræ Herculis, altera in foro Boario, altera ad portam trigeminam in regione Circi Maximi, ab iſta tantum mulieres prohibebantur. Plutarch. in Quæſt. Rom. *διὰ τί δυοῖν βωμῶν Ἡρακλέους ὄντων, οὐ μεταλαμβάνουσι γυναῖκες*

ἐδε

οὐδὲ γεύονται τῶν ἐπὶ τοῦ μείζονος θυομένων; *Cum duæ ſint Aræ Herculis cur mulieres prohibentur participes eorum fieri quæ apud majorem ſacrificantur?* Et inde fortaſſe error eorum, qui duas aras maximas eſſe contendunt, &c.

CAPUT VII.

ARGUMENTUM.

Alia e libris Pontificalium de Hercule, ejuſque boum grege, & cæde latronis Caci.

HÆc Caſſius lib. 1. At vero [1] in libris Pontifica- 1
lium traditur Hercules, Jove atque Alcmena ge-
nitus, ſuperato [2] Geryone, agens [3] nobile armentum,
cupidus ejus generis boves in Græcia inſtituendi; forte
in ea loca veniſſe, & ubertate pabuli delectatus, ut ex
longo itinere homines ſui & pecora reficerentur, ali-
quamdiu ſedem ibi conſtituiſſe: Quæ cum in valle, 2
[4] ubi nunc eſt Circus maximus, paſcerentur; neglecta
cuſtodia, quod nemo credebatur auſurus violare Her-
culis prædam, [5] latronem quendam regionis ejuſ-
dem magnitudine corporis & virtute cæteris præva-
lentem, octo boves in ſpeluncam, quo minus fur-
tum veſtigiis colligi poſſet, caudis abſtraxiſſe. Cum- 3
que inde Hercules proficiſcens, reliquum armen-
tum caſu præter eandem ſpeluncam ageret; for-
te quadam incluſas boves tranſeuntibus admugiſſe,
atque ita furtum detectum: Interfectoque Caco, 4
Euandrum, re comperta, hoſpiti obviam iviſſe,
gratantem, quod tanto malo fines ſuos liberaſſet:
com-

ANNA.

1 *In libris Pontificalium.*] Quos ſequuntur Virg. lib. VIII. Ovid. 1. Faſt. Liv. lib. 1. aliique.

2 *Geryone.*] Chryſaoris & Callirrhoes filius fuit Geryon trium hominum corpore præditus. Habitabat Erytheam Inſulam non procul ab Oceano, quam nunc Gadera nominant. Apollod. lib. II.

3 *Nobile armentum.*] Quod fuit coloris punicei.

4 *Ubi nunc eſt Circus.*] Palatini latere meridionali, quod Aventino oppoſitum eſt, non longe a Tiberi.

SCHOTTUS.

5 *Latronem quendam.*] Virgil. VIII. Æn. nunc ſemiferum, nunc ſemihominem appellat, qui hic legendus.

6 *Quam*

compertoque, quibus parentibus ortus eſſet Hercules, rem ita, uti erat geſta, ad Faunum pertuliſſe: tum eum quoque amicitiam Herculis cupidiſſime appetiſſe. [6] Quam opinionem ſequi metuit noſter Maro.

6 *Quam opinionem ſequi metuit.*] Metuo ne & Harpyjarum ungues hunc locum contaminarint, cum prius *maluit* legeretur: recte, nam Virgiliana lib. VIII. Æneid. verſu 193. cum iis, quæ ex Annalibus Pontificum hic leguntur, gemina ſunt.

GRUTERUS.

6 Bene monitum reponendum vel, *ſequi maluit*, vel, *haud ſequi metuit*. Niſi ſi fuit, *ſequi meruit*, pro non eſt dedignatus ſequi, dignam duxit quam ſequeretur, ſatis nove.

CAPUT VIII.

ARGUMENTUM.

De Potitiis & Pinariis.

1 CUm ergo Recaranus, [1] ſive Hercules, patri Inventori aram Maximam conſecraſſet; duos ex Italia, quos eadem ſacra certo ritu adminiſtranda
2 edoceret, [2] adſcivit, Potitium & Pinarium. Sed eorum Potitio, [3] qui prior venerat, ad comedenda exta admiſſo; Pinarius, eo quod tardius veniſſet, poſterique ejus ſubmoti: unde hodieque ſervatur: Nemini * Potitio Pinariæ gentis in eis ſacris veſci licet: Eoſque alio vocabulo prius appellatos nonnulli volunt. Poſt vero [4] Pinarios dictos

* *Quid ſi* Patritio?

3

5 ἀπὸ

ANNA.

1 *Sive Hercules.*] Quidam tamen non ipſum Herculem, ſed Euandrum aram dicaſſe contendunt. Alii aliter. Neque convenit inter auctores.

2 *Adſcivit Petitium & Pinarium.*] *Sacrum Herculi, adhibitis ad miniſterium dapemque Petitiis ac Pinariis, quæ tum familiæ maxime inclyta ea loca incolebant, factum.* Liv. lib. 1. Sect. 7.

3 *Qui prior venerat.*] Idem Livius ibidem. *Forte ita evenit, ut Petitii ad tempus præſto eſſent, iiſque exta apponerentur. Pinarii extu adeſis ad ceteram venirent dapem. Inde inſtitutum manſit, donec Pinarium genus fuit, ne extis ſollennium veſcerentur.*

SCHOTTUS.

4 *Pinarios dictos.*] Mirum vocis *Potitiorum* originem non attuliſſe. Dubitari enim poteſt an a potiendo, an a potando, ἀπὸ τοῦ ποτίζειν, dicti. Illa enim familia huic miniſtrare debebat. Vide Pet. Nannium Συμμίκτων lib. v. & de

B Appio

[5] ἀπὸ τοῦ πεινᾶν, quod videlicet jejuni, ac per hoc eſurientes ab ejuſmodi ſacrificiis diſcedant. Iſque mos 4
permanſit uſque Appium Claudium Cenſorem, ut Potitiis ſacra facientibus, veſcentibuſque de eo bove, quem immolaverant, poſtquam inde nihil reliquiſſent, Pinarii deinde admitterentur. Verum poſtea Appius 5
Claudius accepta pecunia [6] Potitios illexit, ut adminiſtrationem ſacrorum Herculis ſervos publicos edocerent, nec non etiam mulieres admitterent. Quo facto, ajunt, [7] intra dies triginta omnem fa- 6
miliam Potitiorum, quæ prior in ſacris habebatur,
*ſ. rediſſe. exſtinctam: atque ita ſacra penes Pinarios * reſediſſe, eoſque tam religione, quam etiam pietate edoctos, myſteria ejuſmodi fideliter cuſtodiſſe.

Appio Claudio Livium lib. IX. Valerium Maximum lib. I. cap. I. & Victorem noſtrum de Viris Illuſtribus cap. 34.

A N N A.

5 *Ἀπὸ τοῦ πεινᾶν.*] Id eſt: a verbo *πεινᾶν*, *eſurire*: ſed ridiculum: illis enim & *Potitiis* & *Pinariis* nomen fuit ante Herculis ſacrum inſtitutum.

6 *Potitios illexit*] Infra in libello de viris illuſtribus cap. 34. *Potitios Herculis ſacerdotes pretio corrupit, ut ſacra Herculea ſervos publicos edocerent: unde cæcatus eſt: gens Potitiorum funditus periit.*

7 *Intra dies triginta.*] Livius lib. IX. Sect. 29. intra annum omnes cum ſtirpe exſtinctos dicit.

CAPUT IX.

ARGUMENTUM.

Æneæ, Ilio ab Antenore prodito, in Italiam adventus. Æneæ pietas. Ænus condita. Lavinia Æneæ uxor. Miſenos urbs appellata ab interitu Miſeni, gubernatore, an tubicine Æneæ.

POſt Faunum Latino ejus filio in Italia regnante, 1
Æneas, Ilio Achivis prodito [1] ab Antenore, aliiſque Principibus, cum præ ſe Deos Penates, patremque Anchiſen humeris geſtans, nec non & parvulum filium manu trahens, noctu excederet; orta luce

A N N A.

1 *Ab Antenore.*] *Antenorem* patriæ proditorem fuiſſe ſcribunt Cornelius Siſenna & Servius. Sed contra Liv. lib. I. Sect. I.

2 *Tanta*

luce cognitus ab hoſtibus; eo quod [2] tanta onuſtus pietatis ſarcina erat, non modo a nullo interpellatus; ſed etiam a rege Agamemnone, quo vellet, ire permiſſus, [3] Idam petit: ibique navibus fabricatis, cum multis diverſi ſexus, oraculi ammonitu Italiam petit: ut docet [4] Alexander Epheſius lib. I. belli Mar-

2 ſici. [5] At vero Lucatius non modo Antenorem, [6] ſed etiam ipſum Æneam proditorem patriæ fuiſſe

3 tradit: Cui cum a rege Agamemnone permiſſum eſſet ire quo vellet, & humeris ſuis, quod potiſſimum putaret, hoc ferret; nihil illum præter Deos Penates, & patrem, duoſque parvulos filios, ut quidam tradunt, ut vero alii, unum, [7] cui Julo cognomen, poſt etiam Aſcanio fuerit, ſecum extuliſſe. Qua

2 *Tanta onuſtus pietatis ſarcina.*] Vix quemquam ita loquutum puto de eo, qui propter *pietatem* ſuum patrem humeris ferat.

3 *Idam petit.*] Virg. lib. III. verſ. 5.

--- Claſſemque ſub ipſa
Antandro, & Phrygia molimur
montibus Idæ.

4 *Alexander Epheſius.*] Qui *Lycnus* fuit cognominatus. Hiſtoriam ſcripſit & carmina. Ovidius, Strab. lib. XIV.

SCHOTTUS.

5 *At vero Lucatius.*] Puto *Lutatius* per *t* legendum. Nihil tamen affirmo. Hoc tantum: videri corruptum hoc nomen in Servio, qui Livium falſo citat auctorem proditæ patriæ ab Ænea & Antenore: cum ille diſerte in iis, quæ vulgo exſtant, libris affirmet, in neutrum vetuſto jure hoſpitii, & quia pacis, reddendæque Helenæ ſemper auctores fuerant, ſævitum. Ea enim librariorum audacia ſemper fuit, ut quæ ipſi ignorarent, in notiora perverterent, ut *Lutatium* in *Livium*, quod de illo ne fando quidem audiviſſent.

GRUTERUS.

5 Inclinat in *Vulgatius* Sylburgiana conjectura; cujus hominis mentio iterum infra capite decimo. quod ſi admittimus, idem nomen rurſus mutandum capite undecimo. ſed locum ſuum utrobique tueri poſſet *Lutatius*, ut ſit Grammaticus ille de familia Q. Catuli, cujus meminit Suetonius, libello de illuſtribus Grammaticis.

ANNA.

5 Sylburgius abunde refellitur ab iis ſcriptoribus, qui *Lutatii* non minus quam *Vulcatii* meminerunt. Hic autem Q. *Lutatius* diverſus eſt ab illo Q. *Lutatio*, cui cognomen fuit *Catulus*, de quo Cicero in Bruto. Hujus opus *communes hiſtorias* vocat Servius IX. Æneid.

6 *Sed ipſum Æneam.*] Hoc refellit Livius primulo initio lib. I. ut ſupra dictum eſt.

SCHOTTUS.

7 *Cui Julo cognomen.*] Livium & Virgilium ſequutus eundem Aſcanium, & Julum fuiſſe dicit, ſic enim Poeta:

Aſcaniuſque puer, cui nunc cognomen Iulo.

ſ. permiſ. Qua pietate motos Achivorum principes * [8] re- 4
miſiſſe ut reverteretur domum, atque inde omnia ſe-
cum quæ vellet, auferret. Itaque cum magnis cum
opibus, pluribuſque ſociis utriuſque ſexus a Troja
digreſſum, longo mari emenſo per diverſas terra-
rum oras in Italiam deveniſſe: ac primum Thra-
ciam appulſum, [9] Ænum ex ſuo nomine condidiſ-
ſe: Dein cognita [10] Polymneſtoris perfidia ex Poly- 5
dori nece, inde digreſſum, perve&umque ad inſu-
lam Delum, atque illinc ab eo [11] Laviniam Anii ſa-
cerdotis Apollinis filiam in matrimonium adſcitam,
ex

Ovidius quoque binominem vocat Aſcanium. Dionyſius tamen, Euſebius, alii rectius Julum Aſcanii filium faciunt. Male Livius Silvium Aſcanii filium appellat, cum eſſet Æneæ poſtuma proles, ut Virgilius VI. Æneid. ait & Servius. Inf. tamen Victor tanquam ſui oblitus, Julum Aſcanii filium nominat.

GRUTERUS.

8 *Remiſiſſe.*] Divinant alii, *permiſiſſe*; at idem omnino notat vox altera, ut pluribus exemplis notificavi in Suſpicionibus.

ANNA.

9 *Ænum ex ſuo nomine.*] *Ænum* oppidum littorale Thraciæ. Ubi ſepultus Polydorus. Sed falſum eſt Æneam *Ænum* urbem condidiſſe. Nec ſi condidiſſet, ab Ænea *Ænus* umquam vocata fuiſſet. Æneas non *Ænum*, ſed *Ainejan* condidit. Quæ diverſa eſt ab *Æno*. Sed utramque Veteres confuderunt. *Ænus* contra Cherroneſon Thracicam in Melane ſinu ad oſtia Hebri fluminis, longe ante Æneam condita, utpote quæ auxilia ad Trojam miſerit, Homero teſte. Callimachus & Euphorion a ſocio Ulyſſis dictam ſcripſere illic ſepulto eo tempore, quo miſſus eſt ad frumenta portanda, ut refert Servius. Hæc *Ænos* in propinquo Polydori tumulum habuit. *Ænea* vero urbs ab Ænea nominata, & ab eodem extructa in Cherroneſo, quæ Pallene vocatur ad Thermæum ſinum, haud longe a Theſſalonica, ut luculenter teſtatur gravis auctor Dionyſius. Græci ſcriptores diſertim diſtinguunt Αἶνον & Αἴνειαν, ut & duas illas peninſulas Thracicas, quarum una ad Melana ſinum; altera ad Thermæum, quæ & Macedonica. Hæc diſcrimina Latini auctores ſtrenue confundunt. Nam Virgilius *Aineadas*, vel *Æneam*, in eo loco condi facit ab Ænea profugo, ubi erat *Ænus*. Et Mela: *Eximia eſt Ænos ab Ænea profugo condita.* Perperam: diverſa enim oppida *Ænus* & *Ænea*. Sed *Æneja* apud Geographos nulla mentio, quia, ut Dionyſius & Strabo teſtantur, cum aliis oppidis vicinis contributa eſt a Caſſandro in nomen Theſſalonicæ, cum ab eo conderetur. *Ænus* vero uſque ad extrema Græciæ tempora permanſit. Plura vide apud Salmaſium Exercitationibus Plinianis.

10 *Polymneſtoris perfidia.*] *Polymneſtor* Thraciæ rex fuit, apud quem Priamus, periclitante Troja, Polydorum filium miſit cum magna auri copia, ut ad meliora fata ſervaretur. Sed capto Ilio *Polymneſtor* eum auri cupiditate trucidavit.

11 *Laviniam Anii Sacerdotis.*] Neſcio quos hic auctores noſter ſequutus

6 ex cujus nomine [12] *Lavinia littora* appellata. Poſtquam is multa maria permenſus, appulſus ſit ad Italiæ promontorium, quod eſt in Bajano, circa Averni lacum; ibique gubernatorem Miſenum [13] morbo abſumptum, ſepultum ab eo: ex cujus nomine [14] urbem Miſenon appellatam, ut etiam ſcribit Cæſar Pontificalium libro I. qui tamen hunc Miſenum
7 non gubernatorem, ſed tubicinem fuiſſe tradit. Inde non immerito utramque opinionem ſequutus Maro ſic intulit:

At pius Æneas ingenti mole ſepulcrum *Æneid.* VI. *verſ.* 232.
Imponit, ſuaque arma viro, [15] *remumque, tubamque.*

8 QUAMVIS [16] auctore Homero quidam aſſerant, tubæ uſum Trojanis temporibus etiam * tunc ignoratum. * *f.* tum.

quutus ſit, qui Laviniam non Latini regis, ſed Anii Sacerdotis filiam facit, eamque in Delo, non in Italia ab Ænea ductam.

12 *Lavinia littora appellata.*] Quidam tamen ea hoc nomen ante Æneæ adventum habuiſſe contendunt. Vide quæ de ea re Erythræus.

13 *Morbo abſumptum.*] Imo: *Indigna morte peremptum*, qui ſcilicet ſub aquis merſus fuit.

14 *Urbem Miſenon.*] Montem etiam, Virgilius:

Monte ſub aërio, qui nunc Miſenus ab illo, &c.

Miſeni urbis meminit Joſeph. XIX. Antiquitatum.

15 *Remumque, tubamque.*] Quod remex & tubicen fuerat. Male qui per *remum* lorum intelligunt, quod continet tubam.

16 *Auctore Homero quidam aſſerant.*] Tubam priſcis ignotam fuiſſe argumento eſt, quod cum eam Homerus noverit, nunquam tamen Heroibus tribuat. Euſtath. Iliad. VI. p. 1139. editionis Romanæ. Φασὶ δὲ οἱ παλαιοὶ ὡς οἶδε μὲν ὁ ποιητὴς σάλπιγγα· ἥρωας δὲ οὐκ εἰσάγει χρωμένους αὐτῇ, οὐδὲ εἰδότας. Id eſt. *Ajunt autem veteres tubam noviſſe quidem Homerum, Heroas vero neque ea utentes, neque ejus uſûs peritos inducere.*

CAPUT X.

ARGUMENTUM.

Euxinii ſinus appellatio. Æneas Sibyllam adit, deque futuris conſulit. Prochytæ inſulæ appellatio; & portus Cajetæ. Laurens ora: ubi Æneas cum ſuis egreſſus accubuit, conſumptoque cætero jam cibo, cruſtam de farreis menſis ſacratis comedit.

 Addunt

ADdunt præterea quidam Æneam in eo littore 1
[1] Euxini cujuſdam comitis matrem, [2] ultimo
ætatis affectam, [3] circa ſtagnum, quod eſt inter Mi-
ſenon Avernumque [4] extuliſſe, atque inde loco no-
men inditum, qui [5] etiam nunc Euxinius ſinus di-
citur: cumque comperiſſet ibidem Sibyllam morta-
libus futura præcinere, in oppido quod vocatur [6] Cim-
barionis, veniſſe eo ſciſcitatum de ſtatu fortunarum
ſuarum: aditiſque fatis, vetitum ne is cognitam in
Italia ſepeliret [7] Prochytam, cognatione ſibi conjun-
ctam, quam incolumem reliquerat. Et poſtquam 2
ad claſſem rediit, repperitque mortuam, [8] in inſula
proxima ſepeliſſe, [9] quæ nunc quoque eodem eſt
nomine, ut ſcribunt [10] Vulcatius, & Acilius Piſo.
Inde profectum perveniſſe in eum locum qui nunc 3
[11] portus Cajetæ appellatur, [12] ex nomine nutricis
ejus, quam ibidem amiſſam ſepeliit. At vero Cæſar 4
& [13] Sempronius ajunt, Cajetæ cognomen fuiſſe,
non nomen: ex eo ſcilicet inditum, quod ejus con-
ſilio

Virg. VII. *Æn. initio.*

ANNA.

1 *Euxini cujuſdam.*] De *Euxino* Æneæ comite nil compertum habeo, de eo enim alii ſcriptores tacent.

2 *Ultimo ætatis affectam.*] Id eſt. *Ultima ætate* domitam, ſenectute affectam dixiſſet Cicero.

3 *Circa ſtagnum quod.*] An Lucrinum lacum intelligit?

4 *Extuliſſe.*] Ad ſepulturam, proprie.

5 *Etiam nunc Euxinius ſinus.*] Tamen de *Euxinio ſinu* nil uſquam reperias. Dubitavit Ortelius, num legendum ſit, *Auſonius*: quod fieri nequit, niſi etiam ſupra pro *Euxini* legatur *Auſonii*. Quod nemini probabitur.

6 *Cimbarionis.*] Nomen iſtud nullibi apud alios auctores legitur, quare corruptum putavit Ortelius, legendumque *Cimmerium*, quod oppidum juxta lacum Avernum agnoſcit Plinius.

7 *Prochytam.*] De *Prochyta* muliere, Æneæ cognatione conjuncta nil reperire potui.

8 *In inſula proxima.*] In ſinu Puteolano.

9 *Quæ nunc quoque.*] Prochyta, melius alii Prochytam ab effuſione dictam volunt, quippe quæ ab Ænaria ſit profuſa. Græcis *προχύτη* a *προχέω profundo, effundo.* Vide Plin. lib. III. cap. 6.

10 *Vulcatius.*] Neſcio an is ſit *Vulcatius Terentianus.*

11 *Portus Cajetæ.*] Hodie *Gajeta.*

12 *Ex nomine nutricis.*] Virgil. lib. VII. Æneidos initio.

Tu quoque littoribus noſtris
Æneja nutrix
Aeternam moriens famam, Cajeta, dediſti.

13 *Sempronius.*] Sempronius Aſellio, ut puto, qui rerum Romanarum libros ſcripſit. Fuit &
alter

ſilio impulſuque matres Trojanæ tædio longi * navigii [14] claſſem ibidem incenderint, Græca ſcilicet appellatione ἀπὸ τῦ καίειν, quod eſt incendere. Inde ad eam Italiæ oram, quæ [15] ab arbuſto ejuſdem generis, Laurens appellata eſt, Latino regnante, pervectum [16] cum patre Anchiſe, filioque & cæteris ſuorum; navibus egreſſum, in littore accubuiſſe, comſumptoque quod fuerat cibi, [17] cruſtam etiam de farreis menſis, quas ſacratas ſecum habebat, comediſſe.

* *pro*, navigationis longæ. *Vide Virg.* v. *Æneid.*

alter Sempronius, C. Sempronius Tuditanus dictus, quem hic ſignari non puto.

14 *Claſſem ibidem incenderint.*] Virgilius tamen in Sicilia claſſem incenſam dicit, non in Italia, & hortatu Iridis, non Cajetæ.

15 *Ab arbuſto ejuſdem generis, Laurens.*] Laurens, vel Laurentum a laurea ſilva. Varr. lib. IV. de L. L. *Laurentum ab eo quod ibi ſepultus eſt T. Tatius rex, qui a Laurentibus interfectus eſt, ab ſilva laurea, quod ea ibi exciſa, & ædificatus vicus.*

16 *Cum patre Anchiſe.*] Quem longe ante vita functum tradit Virgilius.

17 *Cruſtam etiam de farreis menſis, quas ſacratas.*] Menſas intellige; quæ ex frumento confectæ Diis Penatibus conſecrabantur. Vide Virg. Æneid. lib III. verſ. 257. & lib. VII. verſ. 114.

CAPUT XI.

ARGUMENTUM.

Anchiſes inde erroris finem conjicit. Aliud portentum. Lavinium conditum. Aliter de menſis devoratis ex Domitio narratum. Poſteris unde traditus mos velandi inter ſacrificandum.

1 TUm Anchiſa conjiciente illam eſſe miſeriarum erroriſque finem; quippe meminerat, [1] Venerem ſibi aliquando prædixiſſe, cum in externo littore eſurie compulſi, ſacrataſque menſas invaſiſſent,
2 illum condendæ ſedis [2] fatalem locum fore: [3] Scrofam etiam incientem; quam cum e navi produxiſſent,

ANNA.

1 *Venerem ſibi aliquando.*] Apud Virgilium harpyarum una, *Celæno* nomine, hanc famem prædicit lib. III.

2 *Fatalem locum.*] *Fatis* deſtinatum.

SCHOTTUS.

3 *Scrofam incientem,*] Sic emendavi,

ſent, ut eam immolarent, & ſe miniſtrorum manibus eripuiſſet; recordatum Æneam, quod aliquando ei reſponſum eſſet, urbi condendæ quadrupedem futuram ducem: [4] Tum ſimulacris Deorum Penatium, proſequutum, atque illum, ubi illa procubuit, 3
enixaque eſt porculos triginta, ibidem auſpicatum; * poſtquam [5] Lavinium dixit: ut ſcribit Cæſar lib. I. & Lucatius lib. II.

* ſ poſtque.

davi, pro partui vicinam. In veteri codice *intimentem*, unde *enitentem* primo divinaram. Sed Feſtus Pompejus libro de verborum ſignificatione VII. extremo nos manu duxit. *Gravida eſt*, inquit, *quæ jam gravatur conceptu: Prægnans velut occupata in generando, quod conceperit: Inciens propinqua partui, quod incitatus ſit fœtus ejus.*

ANNA.

4 *Tum ſimulacris Deorum Penatium.*] Hic certe aliquid videtur deſiderari. Saltem horum verborum non alius eſſe ſenſus poteſt quam hic: Porcam etiam parturientem quam cum e navi eduxiſſent ut eam mactarent, & *ea* ſe miniſtrorum manibus ſubtraxiſſet, inſequutum *eſſe* Æneam repetentem quod illi quandoque reſponſum eſſet quadrupedem ducem fore urbi condendæ, tum *etiam monitum* ſimulacris Deorum Penatium, atque eum, ubi illa jacuit, peperitque porculos triginta, ibidem incepiſſe *urbem*, poſtque eam Lavinium vocaviſſe.

GRUTERUS.

5 *Lavinium dixit.*] Aliquid deſit; & legendum, *ibidem urbem auſpicatum, poſtque eam Lavinium*, vel ſimili modo, ut jamdudum annotatum aliis.

CAPUT XII.

ARGUMENTUM.

Quanam referat ſuper his portentis Domitius, quanam Cato, traditum.

AT vero [1] Domitius non orbes farreos, ut ſupra dictum eſt, ſed menſarum vice ſumendi 1
cibi gratia apium, cujus maxima erat ibidem copia, fuiſſe ſubſtratum, quod ipſum conſumptis aliis eduliis eos comediſſe: ac poſt ſubinde intellexiſſe illas eſſe menſas, quas illos comeſturos prædictum eſſet. Cum interim immolata ſue in littore ſacrificium 2
perage-

ANNA.

1 *Domitius.*] Hiſtoriam ſcripſit. Grammatici cujuſdam *Domitii* meminit Gellius lib. XVIII. cap. 7. Sed dubitari poteſt an idem ſit qui hic laudatur.

2 *Caput.*

peragerct; traditur forte advertiſſe Argivam claſſem, in qua Ulyxes erat: cumque vereretur ne ab hoſte cognitus periculum ſubiret; itemque rem divinam interrumpere ſummum nefas duceret, [2] caput velamento obduxiſſe, atque ita pleno ritu ſacra perfeciſſe: inde poſteris [3] traditum morem ita ſacrifican-
3 di, ut ſcribit [4] Marcus Octavius libro I. At vero Domitius libro I. docet forte Apollinis Delphici monitum Æneam, ut Italiam peteret, ubi duo maria inveniſſet, prandiumque cum menſis comeſſet,
4 ibi urbem uti conderet. Itaque egreſſum [5] in agrum Laurentem, cum paullulum e littore proceſſiſſet, perveniſſe ad duo ſtagna aquæ ſalſæ, vicina inter ſe: ibique cum ſe laviſſet, ac refectum cibo cum apium quoque, quod tunc vice menſæ ſubſtratum fuerat, conſumpſiſſet, exiſtimantem procul dubio illa eſſe duo maria, quod in illis ſtagnis aquæ marinæ ſpecies eſſet, menſaſque, quæ erant ex ſtramine apii, comeſtas; urbem in eo loco condidiſſe, eamque, [6] quod in ſtagno laverit, Lavinium cognominaſſe. Tum deinde a Latino rege Aboriginum, data ei, quæ
5 incoleret, jugera quingenta. At Cato in Origine generis Romani ita docet: [7] Suem triginta porculos peperiſſe in eo loco ubi nunc eſt Lavinium: cumque Æneas ibi urbem condere conſtituiſſet, propter-

que

2 *Caput velamento obduxiſſe.*] Ex præcepto Heleni Virg. III. Æneid. verſ. 405.

3 *Traditum morem ita ſacrificandi.*] Capite velato Diis omnibus ſacrificabant excepto Saturno & Hercule, quibus capite aperto.

4 *Marcus Octavius.*] Hujus *Octavii* nemo, quod ſciam, meminit præter hujus libelli auctorem, niſi idem ſit *Octavius Herſennius*, qui innotuit libro de Saliaribus Tiburtium ſacris. Quem memorat Macrob. lib. III. Saturnal. cap. ult. Eo ſane inclinare videtur Voſſius.

5 *In agrum Laurentem.*] Vide ſupra.

6 *Quod in ſtagno laverit.*] Supra: *Ibique cum ſe laviſſet.*

SCHOTTUS.

7 *Suem* XXX. *porcos.*] Libet elegans Caſſii fragmentum e Diomede I. Grammat. proferre: *Grundiles lares a grundio antiquo verbo dictos accepimus, quos Romulus conſtituiſſe dicitur in honorem Scrofæ, quæ triginta pepererat porcos. Hoc ita eſſe affirmat Caſſius Hiſt. II. Paſtorum vulgus ſine contentione conſentiendo præfecerant æqualiter imperio Remum &*

 Romu-

que agri ſterilitatem metueret; [8] per quietem ei viſa Deorum Penatum ſimulacra, adhortantium ut perſeveraret in condenda urbe quam cœperat: [9] nam poſt annos totidem, quot fœtus illius ſuis eſſent, Trojanos [10] in loca fertilia atque uberiorem agrum tranſmigraturos, & [11] urbem clariſſimi nominis in Italia condituros.

Romulum, ita ut de regno pares inter ſe eſſent, monſtrum ſit ſus: parit porcos triginta, cui rei fecerunt Laribus grundiles. Vide & Nonium Marcellum Grundire.

ANNA.

8 *Per quietem ei viſa Deorum Penatum.*] Hæc ſuperioribus lucem dabunt *Tum ſimulacris Deorum Penatium.* Ubi vocem *monitum*, vel aliam ſimilem deeſſe non temere ſum ſuſpicata.

9 *Nam poſt annos totidem.*] Poſt annos triginta, nam trigeſimo anno exacto poſt conditum Lavinium Albam longam condidit Aſcanius.

10 *In loca fertilia.*] Ubi Alba condita.

11 *Urbem.*] Albam.

CAPUT XIII.

ARGUMENTUM.

Latinus adverſus Trojanos ſuas copias educit: ſed mox cum eis fœdere contracto Laviniam, Turno antea deſponſatam, Æneæ in uxorem dat. Amatæ Reginæ interitus. Æneæ & Latini cum Turno bellum, in quo Latinus cadit: Turnus mox vero ab Ænea interemptus.

IGitur Latinum Aboriginum regem, cum ei nun- 1
tiatum eſſet, multitudinem advenarum claſſe advectam, occupaviſſe agrum Laurentem: adverſum ſubitos inopinatoſque hoſtes incunctanter ſuas copias
eduxiſſe: Ac prius quam ſignum dimicandi daret, 2
animadvertiſſe Trojanos militariter inſtructos: cum ſui lapidibus ac ſudibus armati, tum etiam veſte aut pellibus, quæ eis integumento erant, [1] ſiniſtris manibus involutis, proceſſiſſent: itaque ſuſpenſo certamine, [2] per colloquium inquiſito, qui eſſent, quid-

ve

ANNA.

1 *Siniſtris manibus involutis.*] Scilicet ut pelles illæ ſibi eſſent pro clypeis.

GRUTERUS.

2 *Per colloquium inquiſito.*] Sic recte habet locus, ut ſit ablativus abſolutus; cum *inquiſiſſet per colloquium.*

ve peterent: utpote qui in hoc conſilium auctoritate
numinum cogebatur: [3] namque extis ac ſomniis ſæ-
pe ammonitus erat, tutiorem ſe adverſum hoſtes fo-
3 re, ſi copias ſuas cum advenis conjunxiſſet. Cum-
que cognoviſſet Æneam & Anchiſen bello * patrio * *f. patria.*
pulſos, cum ſimulacris Deorum errantes ſedem quæ-
rere; amicitiam fœdere iniſſe, dato invicem jureju-
rando, ut [4] communes quoque hoſtes, amicoſve ha-
4 berent. Itaque cœptum a Trojanis muniri locum,
quem Æneas ex nomine uxoris ſuæ, Latini Regis fi-
liæ, quæ jam ante deſponſata [5] Turno Herdonio
5 fuerat, Lavinium cognominavit: [6] At vero Ama-
tam Latini Regis uxorem, cum indigne ferret, La-
viniam, repudiato Turno [7] conſobrino ſuo, Tro-
jano advenæ collocatam, Turnum ad arma concita-
viſſe, eumque mox coacto [8] Rutulorum exercitu,
tetendiſſe in agrum Laurentem, & adverſus eum La-
tinum pariter cum Ænea progreſſum, inter prælian-
6 tes circumventum occiſumque. Nec tamen amiſſo
ſocero Æneas Rutulis obſiſtere deſiit, namque &
7 Turnum interemit. Hoſtibus fuſis fugatiſque vi-
ctor, Lavinium ſe cum ſuis recepit, conſenſuque
omnium Latinorum Rex declaratus eſt: ut ſcribit
[9] Luca-

quium. itaque minime opus aliorum, *inquiſiſſe.*

A N N A.

3 *Namque extis ac ſomniis.*] Fauni patris oraculis & augurum reſponſis. Vide Virg. lib. VII. v. 254.

Et veteris Fauni volvit ſub pectore ſortem.

GRUTERUS.

4 *Communes.*] Nec heic quidquam mutandum cum Sylburgio. vox enim *communes* ſatis indicat de utraque parte intelligendum. Sic & Livius libro XXIX. cap. 23. *Societas inter populum Carthaginenſium Regemque, data ultro citroque fide, eoſdem amicos inimicoſque habituros, jurejurando adfirmatur.*

A N N A.

5 *Turno Herdonio.*] Ab *Herdonia* Apuliæ urbe.

6 *At vero Amatam.*] Vide Virg. VII. v. 241.

SCHOTTUS.

6 Sic & Virgo Veſtalis a Pontifice Maximo capta appellari ſolet, quoniam, quæ prima capta eſt, hoc nomine fuiſſe traditum eſt. Agellius lib. I. c. 12. Noctium Atticarum.

A N N A.

7 *Conſobrino ſuo.*] Hoc eſt ſororis ſuæ filio: Turnus enim Veniliæ, quæ Amatæ ſoror erat, filius fuit.

8 *Rutulorum.*] *Rutuli* populi in Latio, qui & Dauni dicti.

9 *Lu-*

[9] Lucatius lib. III. Piſo quidem Turnum [10] matruelem Amatæ fuiſſe tradit: interfectoque Latino, [11] mortem ipſam ſibimet conſciviſſe. 8

9 *Lucatius.*] Qui & *Lutatius* ſupra.

10 *Matruelem.*] *Matruelis* ex matris fratre natus.

11 *Mortem ipſam ſibimet.*] Laqueo vitam finivit. Virg. XII.

CAPUT XIV.

ARGUMENTUM.

Æneas rerum potitus Rutulos bello perſequi inſtituit, qui ſibi auxilium Regis adſciſcunt Mezentii. Æneæ apotheoſis. Poſt eum Rex appellatus filius ejus Aſcanius, qui & Euryleo.

IGitur Æneam, occiſo Turno rerum potitum, 1
cum adhuc irarum memor Rutulos bello perſequi inſtituiſſet, illos ſibi ex Etruria auxilium [1] Mezentii Regis Agillæorum adſciviſſe, ac imploraviſſe, pollicitos, ſi victoria parta foret, omnia quæ Latinorum eſſent, Mezentio ceſſura. Tunc Æneam, 2
quod copiis inferior erat, multis rebus, quæ neceſſario tuendæ erant, in urbem comportatis, caſtra ſub Lavinio collocaſſe: præpoſitoque his filio [2] Euryleone, ipſum electo ad dimicandum tempore, copias in aciem produxiſſe, [3] circa * Numici fluminis ſtagnum: ubi cum acerrime dimicaretur, ſubitis turbinibus infuſcato aëre, repente cœlo tantum imbrium

* *al.* Numicii.

SCHOTTUS.

1 *Mezentii Regis Agillæorum.*] Livius: *Ad Mezentium Etruſcorum Regem confugiunt, qui Cære opulente tum oppido imperitans*, &c. Urbs enim eadem *Agilla* a Catone & *Cære*, facta voce de χαῖρε appellabatur, teſte Servio in VIII. Æneidos, qui hiſtoriam narrat, ut & Strabo. Hinc Cæritum tabulæ, de quibus Agellius libr. XVI. 13. & Aſconius in Divinationem. Unde colligere eſt, aut aliter olim diphthongum *Ai* pronuntiari ſolitam; aut non recte hodie Græcæ linguæ pronuntiationem reſtitui, ut literæ, quæ ſcribuntur, eædem omnes clare diſtincteque efferantur: quod tamen probo: non recte enim *ai* cum *e* ſono confunditur.

ANNA.

2 *Euryleone.*] Aſcanio, qui & *Euryleon* dicebatur. Infra *Aſcanius* idem *qui Euryleo*; quamquam hujus Aſcanii nominis nemo quod ſciam meminit.

SCHOTTUS.

3 *Circa Numici*] *Numicii* ſcribendum

imbrium effuſum tonitrubus etiam conſequutis, flammarumque fulgoribus, ut omnium non oculi modo [4] præſtinguerentur, verum etiam mentes quoque confuſæ eſſent: [5] cumque univerſos utriuſque partis dirimendi prælia cupiditas ineſſet, nihilominus in illa tempeſtatis ſubitæ confuſione interceptum Æneam,
3 nuſquam deinde comparuiſſe. Traditur autem [6] non proviſo, quod propinquus flumini eſſet, ripa depulſus, forte in fluvium decidiſſe, atque ita prælium diremptum: dein poſt [7] apertis fugatiſque nubibus cum ſerena facies effulſiſſet; creditum eſt vivum eum
4 cœlo adſumptum. Idemque tamen poſt ab Aſcanio, & quibuſdam aliis viſus affirmatur ſuper Numici ripam, eo habitu armiſque quibus in prælium proceſſerat. Quæ res immortalitatis ejus famam confirmavit. Itaque illi eo loco templum conſecratum, ap-
5 pellarique placuit [8] Patrem indigetem. Dein filius ejus

bendum hic, & poſt paullo videtur. *Numicius* enim a Plinio libro III. cap. 5. & Ovid. Metamorph. fluvius ille vocatur. Ab Halicarnaſſeo ποταμὸς Νομίκιος, cujus mediam ſyllabam *mi* Horatius Epiſt. 1. 18. 20. præter Grammaticorum legem corripuit, quam alibi idem extendit.

Brundiſium Numici melius via ducat an Appi.

ANNA.

4 *Præſtinguerentur.*] Hoc eſt, obſcurarentur, a *præ* & *ſtinguo*; male vero qui *præſtinguere* confundunt cum *perſtringere*. Iſtud enim longe aliud notat.

SCHOTTUS.

4 Proprietatis credo ignoratione exſulavit hæc vox hactenus, nunc a variis in veterem poſſeſſionem ex Aſconio reſtituta. Lucret.

Præſtinxit ſtellas exortus uti ætherius ſol.

ANNA.

5 *Cumque univerſos.*] Certe legendum *univerſis*: neque enim dicitur *me ineſt*. Quod ſi *univerſos* retineas, neceſſario legendum *inceſſet*, quod eſt *inceſſiſſet*, quod Sylburgio & Grutero video placuiſſe. Tamen cum veteres dixerint *illum inſtat magnum exitium*, amplius deliberandum eſt; num etiam *univerſos ineſt cupiditas*, &c. dicere potuerunt.

6 *Non proviſo.*] Ablativus abſolutus, ut ſupra *per colloquium inquiſito*.

7 *Apertis fugatiſque.*] *Apertis*, quia dum *fugantur* nubes, ex quodammodo videntur *aperiri*.

SCHOTTUS.

8 *Patrem indigetem.*] Qui *indigetes* dii dicantur, Servius in duodecimo Æneidos & Sext. Pompejus.

ANNA.

8 *Indigetes*, qui ex hominibus Dii facti ſunt ab *indigitando*, hoc eſt, invocando, quod eum cæteris Diis invocentur. Vel *Indigetes* ſunt, qui certum aliquem locum colunt, ab *indu*, hoc eſt, in, & ago, dego, maneo. Idque verum eſt. Æneas enim non ſolum

Pater

ejus Aſcanius, idem qui Euryleo, omnium Latinorum judicio Rex appellatus.

Pater indiges, ſed Pater Deus *indiges* dictus. Quod probat τὸ *indiges* eſſe adjectivum, & *indigetem* eſſe quaſi incolam. Quare Dionyſius nomen iſtud Æneæ ita Græce interpretatus eſt, πατὴρ θεὸς χθόνιος. Eſt ergo *indiges*, χθόνιος, ἐπιχώριος, indigena. *Indigetes* Dii topici & locales, qui ad alias regiones numquam tranſeunt.

CAPUT XV.

ARGUMENTUM.

Mezentius a Latinis fugatus, Lauſo filio ejus interfecto. Cum Mezentio dein ſocietas inita. Aſcanii inſignis virtus: unde Jobus, & poſtea Julus appellatus.

IGitur ſummam imperii Latinorum adeptus Aſca- 1
nius, cum continuis præliis Mezentium perſequi
inſtituiſſet, filius ejus Lauſus collem Laviniæ ar-
cis occupavit. Cumque id oppidum circumfuſis 2
omnibus copiis Regis teneretur, Latini legatos ad
Mezentium miſerunt ſciſcitatum, qua conditione in
deditionem eos accipere vellet: cumque ille inter
alia oneroſa illud quoque adjiceret, ut omne vinum
agri Latini aliquot annis ſibi inferretur; conſilio at-
que auctoritate Aſcanii placuit ob libertatem mori
potius, quam illo modo ſervitutem ſubire. [1] Ita- 3
que vino ex omni vindemia Jovi publice voto, conſe-
cratoque, Latini urbe eruperunt; fuſoque præſidio,
interfectoque Lauſo, Mezentium fugam facere coë-
gerunt. Is poſtea per legatos amicitiam ſocietatem- 4
que Latinorum impetravit; ut docet [2] Lucius Cæſar
lib.

ANNA.

1 *Itaque vino ex omni vindemia Jovi.*] Hinc Feſtus Pompejus. *Ruſtica vinalia appellantur menſe Auguſto quarto decimo Kalendas Septembris Jovis dies feſtus, quia Latini bellum gerentes adverſus Mezentium omnis vini libationem ei Deo dedicarunt.*

SCHOTTUS.

2 *Lucius Cæſar.*] Poſt paullo *Cajus Cæſar*, & infra *Julius* nominatur: quare vereor, ut recte habeat ſcripta lectio, legendumque ſit *Julius Cæſar*. Certe proclivis error, traductis nonnihil literis pæne iiſdem. Et vero C. Julium Cæſarem Auguralium libros ſcripſiſſe

lib. 1. Itemque [3] Aulus Poſthumius in eo volumine, quod de adventu Æneæ conſcripſit atque * dedit. *ſ. edidit.
5 Igitur Latini Aſcanium ob inſignem virtutem non ſolum Jove ortum crediderunt, ſed etiam per diminutionem, declinato paullulum nomine, primo Jobum, [4] dein poſtea Julum appellarunt: a quo [5] Julia * filia manavit; ut ſcribunt Cæſar libro II. & Cato in Originibus. *ſ. familia.

pſiſſe inter doctos convenit, laudatos a Priſciano lib. VI. & VIII. Gram. Auſpiciorum ſextum decimum Macrobius 1. Saturn. citat, & Pontificalium libros auctor noſter ſup. quos, licet non nominet, perpetuo citari puto.

A N N A.

3 *Aulus Poſthumius.*] *A. Poſthumius* Albinus, qui Conſul fuit cum L. Licinio Lucullo. Hiſtoriam Græcam ſcripſit, & Annales Latinos, quos laudat Macrob. lib. II. Saturnal. cap. 16.

4 *Dein poſtea Julum.*] Alii a prima barbæ lanugine *Julum* dictum tradunt, quæ Græce ἴουλος, cum is Mezentium in ſingulari certamine occidiſſet. Cato apud Servium.

GRUTERUS.

5 *Julia filia.*] Procul dubio reponendum, *Julia familia.*

CAPUT XVI.

ARGUMENTUM.

Lavinia metu Aſcanii in ſilvam profugit, ubi parit Silvium. Aſcanii apud Latinos invidia, quaſi Laviniam necaſſet: cujus tandem reditu, populo reconciliatur. Paullo aliter de his ex aliis narratum.

1 Interim Lavinia ab Ænea gravida relicta, metu, veluti inſequuturi ſe Aſcanii, in ſilvam profugit, ad magiſtrum patrii pecoris, [1] Tyrrhum, ibi- * que enixa eſt puerum, qui [2] a loci qualitate Silvius *al. Tyrrhenum.
2 eſt dictus. At vero vulgus Latinorum exiſtimans clam ab Aſcanio interfectam, magnam ei invidiam conflaverat, uſque eo, ut armis quoque ei vim de-
3 nuntiaret. Tum Aſcanius jurejurando ſe purgans, cum

A N N A.

1 *Tyrrhum.*] *Tyrrhenum* vocat Dionyſius, qui hanc hiſtoriam narrat.

2 *A loci qualitate Silvius.*] Liv. lib. 1. *Silvius deinde regnat Aſcanii filius, caſu quodam in ſilvis natus.* Ubi *Silvium* Aſcanii, non Æneæ filium facit. Cum noſtro conſentiunt Dionyſius, Euſebius, Servius, qui Æneæ filium dicunt.

3 *Sex-*

cum nihil apud eos proficeret, petita dilatione ad
inquirendum, iram præſentem vulgi aliquantulum
fregit; pollicituſque eſt, ſe ingentibus præmiis cu-
mulaturum eum, qui ſibi Laviniam inveſtigaſſet:
mox recuperatam cum filio in urbem Lavinium re-
duxit, dilexitque honore materno. Quæ res rur- 4
ſum ei magnum favorem populi conciliavit, ut ſcri-
bunt Cajus Cæſar, & [3] Sextus Gellius in Origine
gentis Romanæ. At vero alii tradunt, quod cum 5
Aſcanius ab univerſo populo ad reſtituendam Lavi-
niam cogeretur, juraretque ſe neque interemiſſe,
neque ſcire ubi eſſet, Tyrrhum petito ſilentio in il-
la concionis frequentia profeſſum indicium, ſi ſibi,
Laviniæque, pueroque ex ea nato fides incolumita-
tis daretur; tumque eum accepta fide Laviniam in
urbem cum filio reduxiſſe.

3 *Sextus Gellius.*] Hujus nemo alius meminit: forſan non *Sextus*, ſed *Cnæus Gellius* legendum ſit, qui annales ſcripſit, & memoratur Gellio, Dionyſio, Vopiſco, Macrobio, Priſciano.

CAPUT XVII.

ARGUMENTUM.

Alba Longa condita. Aſcanii obitus. Contentio inter Julum ejus filium, & Silvium poſthumum Æneæ filium, de imperio, quod obtinet Silvius. Cujus poſteros Silvios Albæ regnaſſe, uſque ad conditam Romam. Colonia deducta regnante Latino Silvio.

POſt hæc Aſcanius completis in Lavinio triginta 1
annis, recordatus novæ urbis condendæ tem-
pus adveniſſe ex numero porcorum, quos pepererat
ſus alba, circumſpectis diligenter finitimis regioni-
bus, ſpeculatus montem editum, qui nunc ab ea
urbe, quæ in eo condita eſt, [1] Albanus nuncupatur,
civitatem

ANNA.

1 *Albanus nuncupatur.*] Liv. lib. 1. *Novam ipſe aliam* (urbem) *ſub Albano monte condidit, quæ ab ſitu porrecta in dorſo urbis Longa Alba appellata.*

2 *Neſcio*

civitatem communit: eamque ex forma, quod ita in
longum porrecta eſt, Longam; ex colore ſuis Albam
2 cognominavit. Cumque illuc ſimulacra Deorum Pe-
natium tranſtuliſſet; poſtridie apud Lavinium appa-
ruerunt: rurſuſque relata Albam, appoſitiſque cuſto-
dibus [2] neſcio * quantis, ſe Lavinium in priſtinam *quat's. *f.* quatenus.
3 ſedem identidem receperunt. Itaque tertio nemo au-
ſus eſt amovere ea, ut ſcriptum eſt in Annali Ponti-
4 ficum lib. IV. Cincii & Cæſaris II. Tuberonis I. At
Aſcanius poſtquam exceſſiſſet e vita, [3] inter Iulum fi-
lium ejus, & Silvium [4] Poſtumum, qui ex Lavinia
genitus erat, de obtinendo imperio orta contentio eſt,
cum dubitaretur an Æneæ filius, an nepos potior eſ-
ſet; permiſſa diſceptatione ejus rei * ab univerſis Rex **f. deeſt* plebi, *vel*, nobilibus.
5 Silvius declaratus eſt. [5] Ejuſdem poſteri omnes co-
gnomento Silvii, uſque ad conditam Romam, Albæ
regnaverunt: ut eſt ſcriptum Annalium Pontificalium
6 lib. IV. Igitur regnante [6] Latino Silvio [7] coloniæ de-
ductæ ſunt [8] Præneſte, [9] Tibur, [10] Gabii, [11] Tuſcu-
lum, [12] Cora, [13] Pometia, [14] Locri, [15] Cruſtumium,
[16] Ca-

GRUTERUS.

2 *Neſcio quantis.*] Malim *neſcio quomodo*, ſed id nimis divertit a characteribus & pronuntiatione vocis alterius. quare verius Schottus, *neſcio quatenus*, ex veteri ſcriptura, quæ habebat, *quat's.* verum neque id ſatis adhuc facit.

ANNA.

2 *Neſcio quantis.*) Puerile eſt. Forſan *neſcio queis.*

3 *Inter Iulum.*] Idem Dionyſius.

4 *Poſtumum.*] *Poſtumi* dicuntur, qui mortuo patre naſcuntur, & qui poſt factum teſtamentum. Item *poſtumus*, qui poſt alios omnes liberos ultimus natus eſt.

5 *Ejuſdem poſteri.*] Liv. lib. I. *Manſit Silviis poſtea omnibus cognomen, qui Albæ regnarunt.*

6 *Latino Silvio.*] *Ab eo* (Latino Silvio) *coloniæ aliquot deductæ.* Liv. lib. I.

SCHOTTUS.

7 *Coloniæ deductæ.*] qui *priſci Latini* dicti ſunt, inquit Livius. de Præneſte & Pometia dixi in Notis Illuſtrium.

ANNA.

8 *Præneſte.*] Latii urbs mediterranea, hodie *Pilaſtrina.*

9 *Tibur.*] Latii urbs ad Anienem, hodie *Tivoli.*

10 *Gabii.*] Inter Romam & Præneſte.

11 *Tuſculum.*] Latii urbs.

12 *Cora.*] Volſcorum urbs.

13 *Pometia.*] Latii urbs non longe a foro Appii.

14 *Locri.*] In Brutiis.

15 *Cruſtumium.*] Vel *Cruſtumerium* in Latio.

16 *Camena.*] *Camenam* urbem ignorant Geographi: legebat Ortelius *Capena*, quæ Tuſciæ urbs eſt

16 Camena, 17 Ronillæ, cæteraque oppida circumquaque:

GRUTERUS.

17 *Ronilla.*] Potius locum heic habuerit, *Bovilla*, ut jam indicavit optimus virorum Sylburgius.

CAPUT XVIII.

ARGUMENTUM.

Poſt hunc Rex Tiberius Silvius. Tiberis appellatio. Inde Aremulus Silvius, ejuſque ſuperbia & pœna. Poſt quem Rex Aventinus Silvius: a cujus ſepultura Aventinus mons appellatus.

* *al.* Tiberinus.

* *alii* Remulum *appellant.* Romulum *Livius.*

POſt eum regnavit 1 Tiberius * Silvius, Silvii fi- 1
lius. Qui cum adverſus finitimos bellum infe-
rentes copias eduxiſſet, inter præliantes depulſus in
Albulam flumen, deperiit; 2 mutandique nominis
exſtitit cauſa: ut ſcribunt 3 Lucius Cincius lib. I. Lu-
tatius lib. III. Poſt eum regnavit * 4 Aremulus Sil- 2
vius, qui tantæ ſuperbiæ non adverſum homines mo-
do, ſed etiam Deos fuiſſe traditur, ut prædicaret ſe
ſuperiorem eſſe ipſo Jove; ac tonante cœlo militibus
imperaret, ut telis clypeos quaterent: dictaretque cla-
riorem ſonum ſe facere. Qui tamen præſenti affectus 3
eſt pœna; 5 nam fulmine ictus, ruptuſque turbine in
Albanum lacum præcipitatus eſt; ut ſcriptum eſt An-
nalium Lib. VI. & Epitomarum 6 Piſonis II.
7 Aufi-

ANNA.

1 *Tiberius Silvius.*] Lege *Tiberinus Silvius.* Is autem Calpeti filius fuit.

2 *Mutandique nominis.*] Nam poſtea Tiberis vocatus fuit. Liv. lib. 1. Ovid. IV. Faſtorum & XIV. Metamorphoſeon, & alii.

3 *Lucius Cincius.*] *L. Cincius* Alimentus. Cujus ſæpe meminit Livius. Eumque *maximum auctorem* vocat. Multa ſcripſit. Hiſtorias, libros de re militari, Faſtos. Quos hic ſignari ſuſpicor.

4 *Aremulus Silvius.*] Hunc Livius & Meſſala Corvinus *Romulum* appellant, *Remulum* Ovidius, Caſſiodorus & Oroſius *Aremulum.* Is Agrippæ Silvii filius fuit, Alladius vocatur Dionyſio, quem Faſti ſequuntur.

5 *Nam fulmine ictus.*] Ovidius, Dionyſius, Euſebius, Caſſiodorus anno captæ Trojæ CCCXXX. regni ſui XIX.

6 *Piſonis.*] Is fuit L. Calpurnius *Piſo*, qui *Frugi* dictus eſt. Annales reliquit, quos *exiliter ſcriptos* dicit Cicero.

7 *Au-*

4 [7] Aufidius ſane in Epitomis, & [8] Domitius lib. I. non fulmine ictum, ſed terræ motu prolapſum, ſi-
5 mul cum eo regiam in Albanum lacum tradunt. Poſt illum regnavit [9] Aventinus Silvius: iſque finitimis bellum inferentibus in dimicando circumventus, ab hoſtibus proſtratus eſt, ac ſepultus circa radices montis, cui ex ſe nomen dedit; ut ſcribit Julius Cæſar lib. II.

7 *Aufidius.*] An *Baſſus Aufidius*, vel *Aufidius Modeſtus?* dubito. Hic inter Grammaticos, ille vero inter hiſtoricos refertur.

8 *Domitius.*] Jam ſupra.

9 *Aventinus Silvius.*] Decimus tertius Latinorum Rex. Monti, quo ſepultus, *Aventino* nomen impoſuit. Livius, Ovidius, Varro, & alii. Regnavit annis XXXVII.

CAPUT XIX.

ARGUMENTUM.

Ab hoc Silvius Procas Rex. Filii ejus Numitor, & Amulius. Amulius regnum obtinet. De Rhea Silvia, natiſque Romulo & Remo.

1 POſt eum [1] Silvius Procas Rex Albanorum, duos filios Numitorem & Amulium æquis partibus
2 hæredes inſtituit. Tum Amulius in una parte regnum tantummodo, in altera totius patrimonii ſummam, atque omnem paternorum bonorum ſubſtantiam poſuit, fratrique Numitori, qui major natu erat, o-
3 ptionem dedit, ut ex his, utrum mallet, eligeret. Numitor cum privatum omne cum facultatibus regno
4 prætuliſſet; Amulius regnum obtinuit: Quod ut firmiſſime poſſideret, Numitoris [2] fratris ſui filium in venando interimendum curavit: Tum etiam Rheam Silviam ejus ſororem [3] ſacerdotem Veſtæ fieri juſſit, ſimu-

ANNA.

1 *Silvius Procas.*] Regnavit annis XXIII.

SCHOTTUS.

2 *Fratris ſui filium.*] *Egeſtum* Halicarnaſſeus, Plutarchus *Ænitum* in parall. num. 69. Eutropius *Sergeſtum* appellat, alii etiam *Lauſum*.

ANNA.

3 *Sacerdotem Veſtæ fieri juſſit.*] Non tantum ſacerdotem Veſtæ fieri juſſit, ſed & Veſtæ ſacerdotio præfecit, ut optime infra in Viris Illuſtribus in Proca. Locum adi.

 4 *Va-*

ſimulato ſomnio, quo ammonitus ab eadem Dea eſſet,
ut id fieret: cum re vera ita faciundum ſibi exiſtima-
ret, periculoſum ducens, ne quis ex ea naſceretur,
qui avitas perſequeretur injurias: ut ſcribit [4] Valerius
Antias lib. 1. At vero [5] Marcus Octavius, & Lici- 5
nius Macer tradunt Amulium patruum Rheæ ſacerdo-
tis, amore ejus captum, nubilo cœlo obſcuroque aë-
re, cum primum illuceſcere cœpiſſet, in uſum ſa-
crorum aquam petenti inſidiatum, in luco Martis
compreſſiſſe eam: tum exactis menſibus geminos edi-
tos. Quod cum comperiſſet, celandi facti gratia per 6
ſcelus concepti, [6] necari juſſit ſacerdotem; partum
ſibi exhiberi: Tumque Numitorem ſpe futurorum, 7
quod hi, ſi adoleviſſent, injuriarum ſuarum quando-
que ultores futuri eſſent, alios pro eis ſubdidiſſe, il-
loſque ſuos veros nepotes Fauſtulo paſtorum magiſtro
dediſſe nutriendos.

4 *Valerius Antias.*] Vide notata in argumento.

5 *Marcus Octavius, & Licinius Macer.*] Jam ſupra.

SCHOTTUS.

6 *Necari juſſit ſacerdotem.*] Quidam vivam humi defoſſam ajunt, ut Veſtales delinquentes ſolent. Vide Plutarch. probl. 96.

CAPUT XX.

ARGUMENTUM.

Alia ex aliis de Romuli & Remi nativitate & educatione narratio. Lupus & picus unde in tutela Martis. Arbor Ruminalis.

AT vero [1] Fabius Pictor lib. 1. & [2] Vennonius
[3] ſolito inſtitutoque egreſſam virginem, in uſum 1
ſacrorum aquam petitum ex eo fonte, qui erat in luco
Martis,

ANNA.

1 *Fabius Pictor.*] De quo ſupra.

2 *Vennonius.*] Male *Vennonius*, qui *Venonius* dicendus eſt. Eſt enim id nomen a *Venox* factum, ut optime Voſſius: hujus non ſemel meminit Cicero.

3 *Solito inſtitutoque.*] Non ſolum *ſolito egreſſam* Veſtalem dicit, ſed etiam *inſtituto*. Ubi morem & ritum notat. Vid. Plutarchum. Ovid. III. Faſt.

Sacra lavaturas mane petebat aquas.

De Silvia.

4 *Ad*

Martis, ſubito imbribus tonitrubuſque, quæ cum illa erant, disjectis, a Marte compreſſam, conturbatamque; mox recreatam conſolatione Dei, nomen ſuum indicantis, affirmantiſque ex ea natos dignos patre evaſuros.
2 Primum igitur Amulius Rex, ut comperit Rheam Silviam ſacerdotem peperiſſe geminos, protinus imperavit deportari [4] ad aquam profluentem,
3 atque eo abjici. Tum illi, quibus id imperatum erat, [5] impoſitos alveo pueros, circa radices montis Palatii in Tiberim, qui tum [6] magnis imbribus ſtagnaverat, abjecerunt: ejuſque regionis ſubulcus Fauſtulus, ſpeculatus exponentes, ut vidit relabente flumine alveum, in quo pueri erant, obhæſiſſe ad arborem fici, puerorumque vagitu lupam excitam, quæ repente exierat; primo lambitu eos deterſiſſe, dein levandorum uberum gratia mammas præbuiſſe; deſcendit ac ſuſtulit, nutriendoſque [7] Accæ Larentiæ uxori ſuæ dedit:
4 ut ſcribunt [8] Ennius lib. I. & Cæſar II. [9] Addunt quidam Fauſtulo inſpectante, picum quoque advolaſſe, & ore pleno cibum pueris ingeſſiſſe: inde videlicet

4 *Ad aquam profluentem.*] *Pueros in profluentem aquam mitti jubet.* Liv. lib. I. *In profluentem* Florus.

SCHOTTUS.

5 *Impoſitos alveo pueros.*] Livius *fluitante alveo expoſitos* pueros dicit, quem pro navigio rudi capit Gyraldus, nam Plutarch. in Romulo ſcapham vocat.

ANNA.

6 *Magnis imbribus ſtagnaverat.*] Hoc eſt, propter *magnos imbres* quietus factus erat & placidus, ut ſolet. Et hoc explicat Liv. lib. I. *Forte quadam divinitus ſuper ripas Tiberis effuſus lenibus ſtagnis, nec adiri uſquam ad juſti curſum poterat amnis: & poſſe quamvis languida mergi aqua infantes, ſpem ferentibus dabat.*

SCHOTTUS.

7 *Acca Larentia.*] In MSS. conſtanter *Accelerantia*: emendavi *Acca Larentia* tranſpoſitis literis, quod propius abeſt a ſcripta lectione, quam quod in vulgatis fere *Acca Laurentia.*

ANNA.

7 Optime. Nam Faſti ELAR. NP. *Larentinalia Neſaſtus primo.*

8 *Ennius lib. I.*] Quinctus *Ennius* Poëta celebris, qui Annales ſcripſit & Satyras, quorum fragmenta tantum ſuperſunt. Periere etiam quæ huc pertinebant. In ſerie tamen ejus Annalium ex hoc loco Paullus Merula hoc quaſi genuinum Ennii fragmentum reponit. *Acca Larentia.*

9 *Addunt quidam.*] Ovid. III. Faſt.

Lacte quis infantes neſcit creviſſe ferino,
Et picum expoſitis ſæpe tuliſſe cibos.

Vide Plutarchum in vita Romuli.

cet lupum picumque Martiæ tutelæ eſſe: arborem quoque illam, [10] Ruminalem dictam, circa quam pueri abjecti erant; quod ejus ſub umbra pecus acquieſcens meridie [11] ruminare ſit ſolitum.

SCHOTTUS.

10 *Ruminalem dictam.*] Hujus fici meminit Cor. Tacitus XIII. Annali extremo. De Lupa eadem in Euſebii Chronicis leguntur.

ANNA.

11 *Ruminare ſit ſolitum.*] Melius Varro apud Feſtum. *Ruminalis ficus dicta, quod ſub ea arbore lupa mammam dedit Remo & Romulo. Mamma autem rumis dicitur, unde & ruſtici appellant hædos ſubrumos, qui adhuc ſub mammis habentur.*

CAPUT XXI.

ARGUMENTUM.

Aliter iterum de Romulo & Remo relatum. Lupanaria unde dicta. Amulii cædes. Romulus & Remus unde dicti.

AT vero [1] Valerius tradit, pueros ex Rhea Sil- 1
via natos Amulium Regem Fauſtulo ſervo ne-
candos dediſſe: ſed eum a Numitore exoratum ne pue-
ri necarentur, Accæ Larentiæ amicæ ſuæ nutriendos
dediſſe: quam mulierem, eo quod pretio corpus eſſet
vulgare ſolita, [2] lupam dictam. Notum quippe ita 2
appellari mulieres quæſtum corpore facientes: unde
& ejuſmodi loci, in quibus hæ conſiſtunt, lupanaria
dicta. Cum vero pueri liberalis diſciplinæ capaces fa- 3
cti eſſent, Gabiis [3] Græcarum Latinarumque litera-
rum ediſcendarum gratia commoratos; Numitore avo
clam omnia ſubminiſtrante. Itaque ut primum ado- 4
leviſſent, Romulum indicio educatoris Fauſtuli com-
perto, qui ſibi avus, quæ mater fuiſſet, quidque de
ea factum eſſet; cum armatis paſtoribus Albam proti-
nus perrexiſſe, interfectoque Amulio Numitorem
avum

ANNA.

1 *Valerius.*] *Valerius* Antias, ſupra.

2 *Lupam dictam.*] Liv. lib. 1. *Sunt qui Larentiam vulgato corpore lupam inter paſtores vocatam putent, inde locum fabulæ ac miraculo datum.*

3 *Græcarum Latinarumque literarum.*] Contra alii ſcriptores eos in montibus educatos tradunt. Vid. Liv. lib. 1. cap. 4.

4 *Re-*

avum in regnum reſtitutum: Romulum autem a virium magnitudine appellatum; nam Græca lingua ῥωμὴν virtutem dici certum eſt: Alterum vero Remum dictum, videlicet a tarditate; quippe talis naturæ homines ab antiquis [4] remores dicti.

4 *Remores dicti.*] A remorando. Inde & aves *remores* dictæ, quæ impediebant, remorabantur.

CAPUT XXII.

ARGUMENTUM.

Lupercal. Fabii. Quintilii. Quomodo Amulius fuerit oppreſſus, ex libro Pontificalium. Manipulares unde dicti.

1 IGitur actis, quæ ſupra diximus, re divina facta eo in loco, qui nunc [1] Lupercal dicitur, [2] ludibundi diſcurrerant, [3] pellibus hoſtiarum occurſantes quoſque ſibimet verberantes: utque [4] ſollemne ſacrificium ſibi, poſteriſque id eſſet, ſanxerunt, ſeparatimque ſuos appellaverunt, [5] Remus Fabios; Romulus Quintilios: quorum utrumque nomen etiamnum [6] in
2 ſacris manet. At vero lib. II. Pontificalium proditur, miſſos ab Amulio, qui Remum pecorum paſtorem attraherent: cum non auderent ei vim afferre, opportunum tempus ſibi ad inſidiandum nactos, quod tum Romulus aberat, genus luſus ſimulaſſe, quinam eorum manibus poſt terga ligatis, [7] lapidem, quo lana penſitari

ANNA.

1 *Lupercal dicitur.*] In colle Palatino.

2 *Ludibundi diſcurrerant.*] Luperci nudi per jocum & laſciviam diſcurrentes obvios quoſque caprinis pellibus terrebant.

3 *Pellibus hoſtiarum.*] Caprarum, nam iis Fauno faciebant.

4 *Sollemne.*] Scribo *Sollenne*, id eſt, annuum. Tibullus.

Hoc ſollenne ſacrum, cunctos hoc ſumet in annos.

5 *Remus Fabios; Romulus Quintilios.*] Vid. Ovid. lib. II. 3. *Julios* de ſuo nomine addidit Julius Cæſar. Dio lib. XLIV.

6 *In ſacris manet.*] Romani enim in ſacris nomina quædam dicis cauſa ſolebant proferre, in nuptiis *Cajam Caciliam* & *Talaſſionem*, in Veſtali capienda *Amatam*, in Saliari carmine *Luciam Volumniam* & *Mamurium Veturium*, ſic in Lupercalibus *Fabios* & *Quintilios*.

7 *Lapidem.*] *Lapidibus* enim Veteres ad ponderandum utebantur, ut ex libris ſacris notum eſt, & ita hodieque quibuſdam in locis ruſtici.

 8 *Dein*

penſitari ſolebat, mordicus ſublatum, quam longiſſi-
me perferret. Tum Remum fiducia virium in Aven- 3
tinum uſque ſe perlaturum ſpopondiſſe : [8] dein poſt-
quam vinciri ſe paſſus eſt, Albam abſtractum. Quod 4
poſtquam Romulus comperiſſet, coacta paſtorum ma-
nu, [9] eaque in centenos homines diſtributa ; [10] per-
ticas manipulis fœni varie formatis in ſummo junctas,
dediſſe : quo facilius eo ſigno ſuum quiſque ducem
ſequeretur. Unde inſtitutum, ut poſtea milites, qui 5
ejuſdem ſigni eſſent, manipulares dicerentur. Itaque 6
ab eo oppreſſo Amulio, fratrem vinculis liberatum,
avum regno reſtitutum.

8 *Dein poſtquam vinciri.*] Livius narrat Remo & Romulo Lupercalibus deditis latrones ob iram prædæ amiſſæ inſidiatos, Romulum ſe vi defendiſſe, Remum captum & Amulio Regi traditum.

SCHOTTUS.

9 *Eaque in centenos homines.*] Contra Livius: *Non cum globo juvenum (nec enim erat ad vim apertam par) ſed alii alio itinere juſſis certo tempore ad regiam venire paſtoribus.*

ANNA.

10 *Perticas manipulis fœni.*] Nota *manipulorum* originem ante urbem conditam. Ovid. III. Faſt.

Illaque de fœno, ſed erat reverentia fœno,
Quantam nunc aquilas cernis habere tuas.
Pertica ſuſpenſos portabat longa maniplos:
Unde maniplaris nomina miles habet.

CAPUT XXIII.

ARGUMENTUM.

Romuli & Remi contentio de urbis appellatione. Ex augurio cur empta. Remi cædes.

CUm igitur inter ſe Romulus & Remus de con- 1
denda urbe tractarent, in qua ipſi pariter regna-
rent, Romuluſque locum, qui ſibi idoneus videretur,
in monte Palatino deſignaret, [1] Romamque appellari
vellet: contraque item Remus [2] in alio colle, qui abe-
rat a Palatio millibus quinque, eundemque locum ex
ſuo

ANNA.

1 *Romamque appellaret.*] Non ſolum *Romam* appellari voluit; Sed & *Romam quadratam* vocavit. Vide Feſtum in *Quadrata Roma.*

2 *In alio colle.*] Aventino. Infra.

3 *Re-*

ſuo nomine [3] Remuriam appellaret, neque ea inter eos finiretur contentio, avo Numitore arbitro adſcito, placuit diſceptatores ejus controverſiæ immortales Deos ſumere; ita ut utri eorum priori ſecunda auſpicia obveniſſent, urbem conderet; eamque ex ſuo nomine nuncuparet, atque in ea regni ſummam teneret.
2 Cumque auſpicaretur [4] Romulus in Palatio, Remus in Aventino, [5] ſex vultures pariter volantes, a ſiniſtra Remo prius viſos: tumque ab eo miſſos qui Romulo nuntiarent, ſibi jam data auſpicia, quibus condere urbem juberetur: itaque maturaret ad ſe venire.
3 Cumque ad eum Romulus veniſſet, quæſiſſetque quænam illa auſpicia fuiſſent, dixiſſetque ille, ſibi auſpicanti ſex vulturios ſimul apparuiſſe: at ego, inquit Romulus, jam tibi [6] duodecim demonſtrabo: ac repente duodecim vultures apparuiſſe, ſubſequuto cœli
4 fulgore pariter tonitruque. Tum Romulus, Quid, inquit, Reme affirmas priora, cum præſentia intuearis? Remus poſtquam intellexit ſeſe regno fraudatum; multa, inquit, in hac urbe temere ſperata atque præſumpta

SCHOTTUS.

3 *Remuriam appellaret.*] Ennius apud Cicer. 1. de divinat.

Certabant, urbem Romam, Remoramne vocarent:
Omnis cura viris, uter eſſet Induperator.

ANNA.

3 Feſtus in voce *Remurinus*: *Sed & locus*, inquit, *in ſummo Aventino Remoria dicitur, ubi Remus de urbe condenda fuerat auſpicatus.* Unde patet ætate Feſti *Remuriam* exſtitiſſe.

4 *Romulus in Palatio.*] Ennius tamen in Aventino Romulum de cœlo ſervaſſe dicit lib. 1.

— At Romulus pulcer in alto
Quærit Aventino, ſervans genus altivolantum.

Quem videtur ſequutus Ovid. IV. Faſt.

— Alter init nemoroſi ſaxa Palati:
Alter Aventinum mane cacumen adit.
Sex Remus; hic volucres bis ſex videt ordine, &c.

Sed hiſtorici omnes cum noſtro conſentiunt.

5 *Sex vultures.*] Avem tantum commemorat Ennius lib. 1.

Hinc Remus auſpicio ſe devovet, atque ſecundam
Solus avem ſervat.

Sed ibi avem pro avium auſpicio, niſi ea avis fuerit *ſex vulturum* prænuntia, ut infra de Romulo.

6 *Duodecim.*] Ennius lib. 1.

Et ſimul ex alto longe pulcerrima præpes
Læva volavit avis: ſimul aureus exoritur ſol,
Cedunt ter quatuor de cœlo corpora ſancta
Avium, præpetibus ſeſe, pulcriſque locis dant.

 7 Ibi-

ſumpta feliciſſime proventura ſunt. At vero Lici- 5
nius Macer lib. I. docet contentionis illius pernicio-
ſum exitum fuiſſe; namque [7] ibidem obſiſtentes Re-
mum & Fauſtulum interfectos. Contra [8] Egnatius 6
lib. I. in ea contentione non modo Remum non eſſe
occiſum, ſed etiam ulterius a Romulo vixiſſe tradit.
Sed horum omnium opinionibus diverſis repugnat 7
[9] noſtræ memoriæ proclamans hiſtoria Liviana, quæ
teſtatur quod auſpicato Romulus ex ſuo nomine Ro-
mam vocavit: cumque muniret mœnibus, edixit,
[10] ne quis vallum tranſiliret: quod Remus irridens
tranſilivit, & [11] a Celere centurione rutro, [12] vel ra-
ſtro fertur occiſus. [13] Romulus aſylum convenis &c.

7 *Ibidem obſiſtentes Remum.*] De Remo Liv. lib. I. *Inde cum altercatione congreſſi, certamine irarum ad cædem vertuntur, ibi in turba ictus Remus cecidit.*

8 *Egnatius lib.* I.] De Egnatio ſupra dictum eſt, Ennius etiam Remum a Romulo non fuiſſe occiſum videtur innuere, quum ait.

Nec pol homo quiſquam faciet impune animatus
Hoc, niſi tu, nam mi calido dabi ſanguine pœnas.

Quare Paullus Merula pro *Egnatius* ſupra legebat *Ennius*, fruſtra quidem, cum neque de Ennii vera ſcriptura, neque quo pertineat ejus fragmentum, ſatis conſtet.

9 *Noſtra memoria proclamans.*] An ad *memoriam noſtram* pertinens? Imo potius quæ *memoria noſtra*, noſtro tempore ſcripta eſt, *qui a eſte ecrite de nos jours*. Auctor enim hujus libelli æqualis fuit Livio: unde non temere conjecit doctiſſimus Joannes Metellus, eum eſſe Aſconium, qui Livium ſuum dixit in fragmentis Ciceronis. Sed de hoc jam ſupra.

SCHOTTUS.

10 *Ne quis vallum tranſiliret.*] Livii verba ſunt: *Vulgatior fama eſt ludibrio fratris Remum novos tranſiluiſſe muros: inde ab irato Romulo interfectum.* quomodo melius legi quam *tranſiliviſſe* Diomedes Gramm. I. admonuit. Muros tamen non recte appellat, cum Tarquinius Priſcus primus urbem muro lapideo cinxerit; niſi muri fundamentum & deſignationem aratro factam intelligas. Illud non prætermittendum primum Virorum Illuſtrium caput de Proca in MSS. afuiſſe; ſequebatur enim perpetua ſerie *Romulus aſylum convenis*. nam vulgatæ editionis illa de origine urbis hinc concinnata.

ANNA.

11 *A Celere.*] A Fabio, qui poſtea *Celer* dictus. V. V. J. 1. 4. §. 19.

12 *Vel raſtro.*] Imo *rutro*, non *raſtro*. *Rutrum* a ruendo, quod eo terram ruerent. Et longe aliud *raſtrum*.

13 *Romulus aſylum convenis* &c.] Hic deſinit hujus libelli auctor, ubi Viri Illuſtres exordium ſumunt, is tantum quæ de Proca & Silvia infra leguntur, repetit, quippe quæ ad Remum & Romulum pertinerent. Unde augetur ſuſpicio libellum hunc ab alio ſcriptore profectum. Quidni enim hic una ſerie pergeret, ſi idem ambos ſcripſiſſet. Sed notarunt viri docti, primum virorum illuſtrium caput de Proca a MSS. afuiſſe, ſequebatur enim perpetua ſerie, *Romulus aſylum convenis patefecit*, &c.

SEXTUS AURELIUS VICTOR

DE

VIRIS ILLUSTRIBUS URBIS ROMÆ.

CAPUT. I.

ARGUMENTUM.

Filiis regnum relinquit Proca. Fratri illud non dat, fratris filiam Veſtæ ſacerdotem præficit, Veſtalis compreſſæ liberos in Tiberim abjicit Amulius. Amulium interficiunt, Numitori avo regnum reſtituunt, civitatem condunt Romulus & Remus. Civitatis conditæ vallum tranſilit, & occiditur Remus. ANNO A CAPTA TROJA.

I 1 PROCA Rex Albanorum Amulium, & Numitorem filios habuit, quibus regnum annuis vicibus habendum [a] reliquit; & ut alternis imperarent: ſed Amulius fratri
2 imperium non dedit: &, ut eum ſubole privaret, 3 Rheam

Non comparet in M. S. opt. Aur. Vict. Hiſtoria Romana a Proca ſe-ro Græca a Nino auſpicantur, Oroſius lib. 11. cap. 2. & l. 1. ca. 1.
[a] CCCXXCIX.

MACHANEUS.

1 PRoca in frontiſpicio legendum, ut Virgilius in VI. Æneidos,

Proximus ille Proca Trojanæ gloria gentis.

Præpoſtere in aliquibus codicibus *Procas* legitur: nam jambus eſt in tertio, nec Latinum nomen in *as* primæ invenitur. Euſebius etiam, Divo Hieronymo interprete, in ſerie regum Latinorum ita ſcribit, *Janus, Saturnus, Picus, Faunus, Latinus, Aventinus, Aſcanius, Silvius, Æneas Silvius, Latinus Silvius, Tiberinus Silvius, Agrippa Silvius, Romulus Silvius, Proca Silvius, Amulius, qui regnavit annis quadraginta quatuor.* Hanc autem hiſtoriam etiam Ovidius poëtice in Faſtis auſpicatus eſt, ut dulcedini quoque poetarum aliquid in hoc opuſculo tribuamus:

Silvia Veſtalis, quid enim vetat inde moveri?
Sacra lavaturas mane petebat aquas.

2 *Imperium non dedit.*] Plutarchus Amulio pecunias, & aurum Troja advectum forte contigiſſe refert, quibus opibus fretus ipſum fratrem, cui regnum evenerat relictum a patre hæreditarium, expulit. Tacet Cornelius de morte fratris Silviæ, de qua Livius: *addit ſceleri ſcelus, ſtirpem fratris virilem interfecit.* Quem Halicarnaſſeus Egeſtum appellat.

3 *Rheam*

ANNO A CAPTA TROJA. b CDXV.

[3] Rheam Silviam filiam ejus, [4] Veſtæ [5] ſacerdotem præ-
fecit: ut virginitate perpetua teneretur: quæ a Mar-
te compreſſa Romulum & Remum [b] edidit. Amu- 2
lius ipſam [6] in vincula compegit: parvulos in Tibe-
rim abjecit: quos aqua in ſicco reliquit. Ad vagi- 3
tum [7] lupa accurrit, eoſque uberibus ſuis aluit: Mox
Fauſtulus paſtor collectos [8] Accæ Laurentiæ conjugi
educandos [9] dedit. Qui poſtea, [10] Amulio interfe- 4
cto,

SCHOTTUS.

3 *Rheam Silviam.*] Conſtanter in antiquis *Rea Silvia* ſcribitur, more Latino, qui fere aſpirationes auferunt, unde Cicero in Orat. ſe more majorum diu *Triumpos*, non *Triumphos*, & fortaſſe *Tropæa*, non *Trophæa* pronuntiare ſolitum affirmat. Cur etiam *Silvia* & *ſuboles* a ſubolſco ſcripſerim, ne quis forte calumnietur, ſtudio a me factum ſciat, ſequutumque veterum librorum auctoritatem & analogiam: quod ubique facturum me ſemel monuiſſe ſufficiat. De Martis ſtupro vide Prudent. 1. adv. Symmachum.

MACHANEUS.

3 Hanc alii *Iliam*, alii *Ream*, alii *Silviam* appellant.

SCHOTTUS.

4 *Veſta.*] Abeſt in MSC. noſtro L. Annæi Flori initio: & certe Juſtinus lib. XLIII. in Martis luco ſacerdotem fuiſſe ait. & Plutarchus in Parallelis extremo Junonis diſcrete ex Ariſtide Mileſio. Et infra noſter ad Numam referre videtur.

ANNA.

5 *Sacerdotem præfecit.*] Non dicit *Veſta ſacerdotem fecit*, *Veſta ſacerdotem fieri juſſit*, ut auctor libelli ſuperioris; ſed, *Veſta ſacerdotem præfecit*. Intelligit ergo ipſam fuiſſe virginem *maximam*, quam hodie dicimus *ane Abeſſe*, & ſic virginem regiam decebat.

SCHOTTUS.

6 *In vincula compegit,*] Sic Juſtinus lib. XVI. *Igitur Clearchus LX. Senatores comprehenſos (nam cæteri in fugam dilapſi erant) in vincula compegit.* Plautus Amphitruone. *Quid faciam nunc ſi Tres-viri me in carcerem compegerint.* Sic idem in Menæchmis & Rudente loquitur. Similes dicendi formas in melioris notæ auctoribus obſervare licet. *In catenas conjecit* Cæſar 1. Comm: Gallico. *In compedes conjecit* Suetonius in Vitell. cap. 12.

MACHANEUS.

7 *Lupa accurrit.*] Euſebius Fauſtulum regii armenti paſtorem ad Accam Laurentiam uxorem ſuam detuliſſe refert, quæ propter pulchritudinem, & rapacitatem corporis quæſtuoſi *lupa* a vicinis appellabatur: unde ad noſtram uſque ætatem, & memoriam meretricum cellulæ *lupanaria* appellantur. De capto *Remo*, & *Romulo* vi ſe defendente, notanda etiam inter Plutarchum & Livium nonnulla diſcrepantia; alter enim ad *Numitorem* primum, alter ad *Amulium* ductum ſcribit.

SCHOTTUS.

8 *Accæ Laurentia.*] De qua A. Gell. Noct. Attic. lib. v. cap. 7. ubi *Larentia* legitur, ut in veteribus libris omnibus. Lactantius lib. 1. cap. 20. Hujus ſepulchrum in via nova Romæ in Velabro fuit, teſte Varrone lib. v. de ling. Lat.

9 *Dedit.*] Pariſinus codex *tradit* habet.

10 *Amulio interfecto.*] Patruo, inquit L. Annæus Seneca: is enim auctor potius eſt, quam L. Florus: quod ex declamatorio ſtylo, & Lactantio Divin. Inſtitut. lib. VII. cap. 15. facile doceri poteſt. Patruum magnum Juriſconſultorum filii appellarent.

11 *Ipſi*

ęto, Numitori avo regnum [c] reſtituerunt: [11] ipſi [12] paſtoribus adunatis [13] civitatem [d] condiderunt: quam Romulus [14] augurio victor, quod ipſe XII. Remus VI. [15] vultures viderat, Romam vocavit: & [16] ut eam prius legibus, quam mœnibus muniret; edixit ne quis vallum tranſiliret: quod Remus irridens, [17] tranſilivit, & a [18] Fabio [19] Celere centurione [20] rutro fertur occiſus.

ANNO A CAPTA TROJA. [c] CDXXXII. [d] *Olym.* VII. *Anno* I. *ex a. d.* XI. *Kal. Maji. qui urbis natalis, Palilia dictus.*

CA-

11 *Ipſi.*] Melius Pariſinus *Ibi*, non *Ipſi* præfert.

ANNA.

12 *Paſtoribus adunatis.*] Id eſt, in unum congregatis. In quibuſdam legitur *coadunatis.*

SCHOTTUS.

12 Mediolanenſis codex *adunatis paſtoribus.* Cicero lib. I. de Oratore: *Romulus paſtores & convenas congregavit.* De paſtoribus vide infra in Flaminio; & Juſtin. lib. XXXVIII.

13 *Civitatem condiderunt.*] In monte Aventino, de quo Agell. lib. XIII. cap. 14. Noct. Attic. ex a. d. XI. Cal. Majas, qui dies conſecratus Palilia dictus: Olympiadis VII. anno I. ante Chriſtum natum IↃCCL, ab orbe condito MMMCCXII, ab everſa Troja CCCCXXXII. ſed de his in fragmentis Nepotis diximus. Ideo autem hic repetere placuit, quod aliorum calculus fallat, & commentatores hic turpiter alucinentur, & tanquam in limine impingant: abſit verbo invidia.

ANNA.

13 Hoc mihi ſuſpectum, nam falſum eſt, Romulum, antequam de cœlo ſervaſſet, civitatem condidiſſe quam poſtea Romam vocaverit.

SCHOTTUS.

14 *Augurio victor.*] Ennius in Annalibus.

Auguſto augurio poſtquam inclita condita Roma eſt.

Certabant, urbem Romam, Remoramne vocarent.

Omnis cura viris, uter eſſet induperator.

Hinc lege cautum a Romulo: *Ne quid inauſpicato publice gerunto.* Cicero III. de Nat. deorum.

ANNA.

14 *Augurio.*] Nota *augurio* pro *auſpicio.* Idem Florus: *Sic Victor augurio urbem excitat.*

SCHOTTUS.

15 *Vultures.*) In augurandi ſcientia ſacri. Obſequens anno V. C. DCCX. *Cæſar*, inquit, *cum in campum Martium exercitum deduceret, ſex vultures apparuerunt. Conſcendenti deinde roſtra creato Conſuli iterum* VI. *vultures conſpecti, veluti Romuli auſpiciis novam urbem conditure ſignum dederunt.*

16 *Ut eam prius legibus.*] Inter alias legem tulerat: *Mœnia ſancta exiſtimanto.* Cujus Cic. II. nat. deor. meminit: Plutarchus in problem. Zonaras tom. II. quam etiam facto ipſo Romulus ſanxit interfecto fratre Remo.

17 *Tranſilivit.*] Agrippinenſis l. *tranſiluit.* De quo in Æſculapio quædam. Vide Diomedem Gramm. I.

18 *Fabio.*] Abeſt in melioribus libris & MSS.

19 *Celer*] Unde dictus ſit, ridicule Philippus Poncherius Interpres explicat quaſi funebres ludos & viſcerationem, quæ tum nulla erant, *celeriter* curaverit: unde dictum conſtat multis poſt ſeculis Q. Cæcilium Metellum anno IↃCXCIII. ejuſque Nepotem IↃCXCVI. Plutarchus hunc a *celeri* ex agro Latino in Etruriam fuga ſic appellatum ait.

20 *Rutro.*] Quidam libri habent pro *raſtro*: de illo Varro l. IV. de lingua Latina, Feſtus & Nonius. Eaque vera lectio. Græce *κραύπτον* dicitur. Varr. περὶ ἀρχῆς. *Cui Celer Antipatri Stoici filius rutro caput diſplanat.* Vide Dionyſ. lib. II.

20 *Raſtro*

MACHANEUS.

20 *Raſtro.*] Verba ipſa Varronis ponam de lingua Lat. *Hirpices regula cum pluribus dentibus, quam, item ut plauſtrum, boves trahunt, ut eruant, quæ in terra ſunt. Sirpices poſtea detrita ſ a quibuſdam dicti. Raſtelli, ut hirpices, ſerra laves. Itaque homo in pratis per fœniſecia eo feſtucas abradit: quo abraſu raſtelli dicti. Raſtri, quibus dentalibus penitus eradunt terram, atque eruunt, a quo rutabra dicti:* Virgil. in Georgicis.

Multum adeo raſtris glebas qui frangit inertes,
Vimineaſque trahit crates, juvat arva, neque illum, &c.

Alii Remum in contentione augurii a Romuleis ſatellitibus occiſum volunt.

CAPUT II.

ARGUMENTUM.

Aſylum patefacit; conjugia a civitatibus petit & Conſualibus rapit, Acrone devicto Jovi ſpolia opima conſecrat, adverſus Tatium Tarpejam virginem, cum exercitum ejus in Capitolium produxiſſet, ſcutis obruentem procedit, & pugnam conſerit, cum Sabinis fœdus percutit, ſenatores patres appellat, equitum centurias inſtituit, plebem in curias diſtribuit, ad deos abit & Quirinus appellatur Romulus primus Romanorum Rex.

ROMULUS [1] aſylum convenis patefecit, & [2] magno 1

MACHANEUS.

1 *Aſylum.*] Locus erat ſacer, ut Dionyſius ait; inter duos lucos, ſaxo circumdatus, ut Ovidii carmen indicat:

Romulus ut ſaxo lucum circumdedit alto.

Latine *confugium* dici valet: dicitur ab α fine, & σύρω, *traho*, quia inde aliquem abſtrahi nefas fuerat. Ut nunc fit in ſacris noſtris delubris. Per andiſtincon autem *rho* & *lambda* mutantur, ut Palladæ diſtichon indicat.

Ῥῶ καὶ λάμβδα μόνον κόρακας κόλακάς τε διΐςᾶ:
Οὐκοῦν ταυτὸ κόραξ, βωμολόχος τε κόλαξ;

Id eſt,

Rho & Lambda ſolum adulatores & corvos diſcernunt:
Nempe idem corvus & ſcurra aſſentator.

Et proprie *βωμολόχος* aris inſidians exponitur, ut apud Ariſtotelem in Ethicis deprehendimus. *Aſilus* autem cum Latino *i* ſignificat tabanum, vulgo dictum a Græcis œſtrum. Virg. in Georgicis.

Cui

 ANNO URBIS CONDITÆ.

1 magno exercitu facto, cum videret conjugia deeſſe,
2 per legatos a finitimis civitatibus [a] petiit. Quibus negatis, [3] ludos Conſualia [b] ſimulavit: ad quos cum utriuſque ſexus multitudo veniſſet, dato ſuis ſigno [4] virgines raptæ ſunt: ex quibus cum una pulcerrima cum magna omnium admiratione duceretur, [5] Thalaſſio eam [6] duci reſponſum.
3 Quæ nuptiæ quia feliciter [7] ceſſerunt, inſtitutum eſt ut omnibus in nuptiis Tha-

a I.
b IIII.

Cui nomen aſile
Romanum eſt: æſtrum Graji vertere vocantes:
Aſper, acerba ſonans, quo tota exterrita ſilvis.

Aſylum autem illud primi Athenienſes ſtatuerunt.

SCHOTTUS.

2 *Magno exercitu facto.*] *Mox exercitu facto*, in manuſſ. eſt. Sic in Mario loquitur, & Salluſtius libris hiſtoriarum, quod & Seneca lib. xx. epiſt. cxv. adnotavit.

3 *Ludos Conſualia ad quos.*] Hi Magni ludi etiam appellati: Virgilius, *magnis Circenſibus actis.* nam & Circenſes iidem vocantur. Aſcon. Verr. II. Dionyſius Ἀρχ. Ῥωμ. I. ait: *his ludis immunes ab opere equos & mulos fuiſſe, coronarique floribus ſolitos.* Exſtat veteris poetæ carmen apud Nonium Marcellum *Cernuus.*

Ibi paſtores ludos faciunt cernui Conſualia.

Vulgo male, *Sibi paſtores.*

MACHANEUS.

3 Varroni *dicta a* Conſo, *quod tum feriæ publicæ ei Deo, & in circo ad aram ejus a ſacerdotibus fiunt ludi illi; quibus virgines Sabinæ raptæ.* Titus Livius Conſum *Neptunum equeſtrem* appellat. Plutarchus. Fama eſt Romulum aram conditam ſub terra inveniſſe, & a *conſilio* nomen inditum, quod conſiliarius foret, ſive quod, &c. de quibus plura apud Dionyſium & eundem Plutarchum lege.

ANNA.

3 Proprie loquutus eſt, malim me ita loqui quam dicere *ludos Conſuales.*

SCHOTTUS.

4 *Virgines raptæ ſunt.*] Pariſinus *captæ.* Feſtus auctor eſt virgines inde tanquam ex gremio matris rapi ſolitas. Catullus:

Qui rapis teneram ad virum Virginem.

Qua de re docte Jacobus Rævardus, vir illuſtrandæ Juriſprudentiæ natus, & immatura morte præreptus, ad legem XII. tab. cap. 21.

5 *Thalaſio.*] Simplici ſ antiqui libri & manuſcripti præferunt, quomodo & Græci ſcribunt: Ταλασίαν, Plutarchus in Romulo. Martialis Epigr. I. 36.

Quid ſi me jubeas Thalaſſionem
Verbis dicere non Thalaſſionis?

Et lib. XII. 42.

Nec tua defuerint verba Thalaſſe tibi.

Vide Plutarchum in Pompejo & problemate 30. Græci vero *Hymen, o Hymenae* nuptialem vocem habebant.

ANNA.

5 Qui dubio procul certo militum numero præerat. Liv. lib. I. *Unam longe ante alias ſpecie ac pulcritudine inſignem a globo Thalaſſii cujuſdam raptam ferunt, multiſque ſciſcitantibus cujnam eam ferrent, identidem, ne quis violaret, Thalaſſio ferri clamitatum.* Catullus.

Lubet jam ſervire Thalaſſio.

SCHOTTUS.

6 *Duci.*] *Ducendi* vox in matrimoniis hinc uſurpari cœpta. D. Auguſt. lib. VI. de civit. Dei cap. 9. *Domum ducenda eſt, quæ nubit: adhibetur Deus Domiducus.* Sic & Martianus Capella lib. II. de nuptiis Philologiæ.

7 *Ceſſerant.*] non *ceſſerunt* legunt manuſcripti cum Mediolanenſi.

8 *In-*

Digitized by Google

ANNO U.C.

Thalaſſii nomen [8] invocaretur. Cum fœminas ergo finitimorum Romani [9] rapuiſſent, primi [10] Cæninenſes contra eos bellum ſumpſerunt. Adverſus quos Romulus 4
proceſſit, & exercitum eorum, ac ducem Acronem ſingulari prœlio [c] devicit. [11] Spolia opima Jovi [12] Feretrio
c IV. [13] in Capitolio conſecravit. [14] ([15] Antemnates, [16] Cruſtumini, 5

SCHOTTUS.

8 *Invocaretur.*] In MSS. melius *iteretur.*

GRUTERUS.

8 Si exſtat in aliorum libris MSS. *nomen iteraretur.* quemadmodum id apparet in uno Palatino, in altero autem margini allinitur, habetque textus *vocaretur*; melius eſt, ſine dubio, ſcriptura vulgata, quamvis neque ipſa abſurda.

ANNA.

8 *Iterabatur* ergo, *Thalaſſie, Thalaſſie*, ut, *Hymen, O hymenae.*

SCHOTTUS.

9 *Vi rapuiſſent.*] Sic vulgati, quos quidem viderim, omnes: nos ex antiquo libro *vi* vocem ſuperfluam vi exturbavimus, & ut otioſam expunximus. Eſt enim *Rapiendi* ea notio; teſte Donato, ut ſignificet per *vim*, aut cum feſtinatione, aut furore capere: Unde *Rapina*, quæ palàm & *vi* fit: *Furtum* fere clam & occulte.

ANNA.

10 *Caninenſes.*] Populi in Latio, qui *Caninam* urbem colunt.

SCHOTTUS.

10 Gryphii codices *Cenienſes*, quomodo & in vulgatis Livii editionibus. Nos *Caninenſes* per diphthongum ſcripſimus ex MSS. Plinium etiam lib. III. cap. 5. Halicarnaſſeum & Stephanum de urbibus ſequuti. Hi enim *Καινίνην* urbem appellant.

ANNA.

11 *Spolia opima.*] Sic dicebantur *ſpolia*, quæ dux hoſtium duci a ſe interfecto detraxerat.

SCHOTTUS.

11 De *ſpoliis opimis* vide quæ in Corn. Coſſum infra adnotavi.

SCHOTTUS.

12 *Feretrium.*] Cur potius quam *Phéretrium* ediderim, in promptu ratio eſt, quod ita analogia expoſcat, ſive ea a *ferendo*, ſive a *feriendo*, ſive etiam a *ferculo*, aut *feretro* ducta ſit.

MACHANEUS.

12 *Feretrio.*] Sic dicto, quia ex voto (auctoribus Plutarcho & Livio) propriis humeris tulit Romulus, *fabricato ad id apte ferculo*; ut Livianis verbis utar: & hæc palma duobus tantum contigit poſtmodum, Cornelio Coſſo, & Marco Marcello.

ANNA.

13 *In Capitolio.*] Nota *Capitolio* pro *Capitolino* monte. Tunc enim nondum erat *Capitolium.* Sic Livius lib. 1. *Spolia ducis hoſtium cæſi ſuſpenſa, fabricato ad id apte ferculo gerens in Capitolium aſcendit.*

SCHOTTUS.

14 MSS. ampliores, *Antemnates, Cruſtumini, Fidenates, Vejentes.* Illos non ſequi religio propemodum fuiſſet in tanto omnium conſenſu.

ANNA.

15 *Antemnates.*] In Sabinis 40. ſtad. ab urbe Roma.

SCHOTTUS.

15 Quidam *Antenates* ſcriptum habebant, alii *Antemnates* præferebant.

ANNA.

16 *Cruſtumini.*] In Latio, ſupra.

SCHOTTUS.

16 Plinius lib. III. cap. 5. agens de his oppidis in Latio deletis *Cruſtumerium* appellat; Dionyſius vero lib. 1. nunc *Cruſtuminum*, nunc *Cruſtumerium.*

17 Fi-

ſtumini, [17] Fidenates, [18] Vejentes, [d]) [19] Sabini etiam [20] ob raptas bellum adverſus Romanos ſumpſerunt.
6 Et cum Romæ appropinquarent, Tarpejam virginem nacti, quæ [21] [e] aquæ, cauſa [22] ſacrorum, hauriendæ deſcenderat, [23] ei T. Tatius optionem muneris dedit, ſi exercitum ſuum [24] in Capitolium produxiſſet: Illa petiit quod illi in ſiniſtris manibus gerebant, videlicet anulos & [25] armillas, quibus [26] doloſe repromiſſis, Sabinos [27] in arcem perduxit, ubi Titus ſcutis eam obrui præcepit: nam & ea in lævis habuerant.
7 rant. Romulus adverſus Tatium, qui [28] montem Tar-

d Ex vet. cod addidi. in vulg. abſunt.

e *vulg.* quæ aquæ cauſa ſacrorum gratia haur. *leg.* quæ aquæ ſacrorum gratia haur. *Alterum enim ſuperfluit.*

ANNA.

17 *Fidenates.*] In Latio ſexto ab urbe milliario.

18 *Vejentes.*] In Latio XIIX. milliario ab urbe.

19 *Sabini.*] Inter Umbriam & Latium.

SCHOTTUS.

20 *Ob raptas virgines.*] In iiſdem MSS. Sed *virgines* ſuperat.

ANNA.

21 *Aquæ hauriendæ.*] Id eſt, ad *aquam hauriendam*; Sic Plautus, Salluſtius, Tacitus.

SCHOTTUS.

22 *Sacrorum gratia.*] Vox *gratia* in MSS. abeſt, & recte, mea quidem ſententia: irrepſit enim ex ora in contextum. Solent enim Latini, teſte Priſciano, eleganter hac prætermiſſione in generandi caſu uti; ut intelligatur, *cauſa*, vel *gratia*, unde hic ab aliis adſcriptum fuiſſe ſuſpicor. Salluſtius Jugurthino: *belli patrandi cognovit.* Sic alii, *Reipublicæ defendendæ laborat.* Livius etiam lib. v. & Hirtius de bello Alexandrino, aliique ſic loquuntur, quod alii ante me monuerunt. In inſulam igitur gloſſema deportetur.

23 *Ei T. Tatius.*] Ad hunc ſtrenarum, quæ Kalendis Januariis mitti ultro citroque ſolent, originem refert Symmachus Urbi præfectus Epiſt. x. 28. *Ab exortu*, inquit, *pæne urbis Martiæ ſtrenarum uſus adolevit, auctoritate Tatii Regis: qui verbenas felicis arboris ex luco Streniæ anni novi auſpices primus accepit. Nomen indicio eſt viris ſtrenuis hæc convenire ob virtutem.*

24 *In Capitolium.*] *Arcem* V. C. Nondum enim Capitolium erat, ſed prolepſis eſt hiſtoricis familiaris.

MACHANEUS.

25 *Armillas.*] Ornamenta vocitata ſunt, quæ viri militares ex auro ab Imperatoribus donati gerunt. *Armillum* autem urceoli vinarii genus, ut Nonius inquit: utrumque ab *armo*, id eſt, humero dictum.

ANNA.

25 Vide notata ad Florum pag. 6. Not. 26.

SCHOTTUS.

26 *Doloſe repromiſſis.*] Mediolanenſis *promiſſis*; a quo ſtat vetus liber calamo exaratus: nihil tamen muto, quod ſic Suetonium frequenter loqui meminerim: tametſi promiſſio relationem (ut cum dialecticis loquar) ſua vi ſignificet. Loca piget huc congerere. Utitur & in Scævola auctor noſter

27 *Producere.*] Quod elegantius quam *perducere*, quaſi porro ducere, auctore Nonio Marcello.

ANNA.

28 *Montem Tarpejum.*] Id eſt, Capitolinum: nam & *Tarpejus* dictus eſt.

Tarpejum tenebat, proceſſit: & [29] in eo loco, ubi
nunc Romanum forum eſt, pugnam conſeruit: ibi
[f] [30] Hoſtus Hoſtilius fortiſſime dimicans cecidit: cu-
jus interitu conſternati Romani [31] fugere cœperunt.
Tunc Romulus Jovi [32] Statori ædem vovit, [33] & exer- 8
citus ſeu [g] forte, ſeu divinitus reſtitit. [34] Tunc raptæ 9
in medium proceſſerunt: & [35] hinc patres, inde con-
juges deprecatæ, pacem conciliarunt. Romulus [36] fœ- 10
dus [h] percuſſit, & Sabinos in urbem recepit: populum
[37] a Curibus oppido Sabinorum Quirites vocavit.
[38] Cen-

[f] *Vulg.* Hoſtius, *male.*
[g] *Sic leg. ex MSS. & inf. cap.* VII. ſeu forte ſeu fraude. *Vulg.* exercitui ſeu forte.
[h] VIII.

29 *In eo loco, ubi nunc Romanum forum.*] Florus cap. I. *Ita admiſſis intra mœnia hoſtibus, atrox in ipſo foro pugna.* Per *forum* autem *forum Romanum* intellige, quod inter Palatinum & Capitolinum collem fuit.

SCHOTTUS.

30 *Hoſtus.*] Scripſi, non *Hoſtius.* ſequutus lapides Capitolinos, Valerium Maximum & Macrobium, qui hoc prænomen ſic efferunt.

ANNA.

30 Liv. lib. I. *Principes utrinque pugnam ciebant: ab Sabinis Mettius Curtius; ab Romanis Hoſtus Hoſtilius. Hic rem Romanam iniquo loco ad prima ſigna animo atque audacia ſuſtinebat. Ut Hoſtus cecidit, confeſtim Romana inclinatur acies: fuſaque eſt ad veterem portam Palatii.* Hic *Hoſtus Hoſtilius* Tulli Hoſtilii tertii Romanorum Regis avus fuit.

SCHOTTUS.

31 *Fugere cœperunt.*] Nonnemo mutat, *fugam cœperunt.*

MACHANEUS.

32 *Statori.*] Quia fecit *ſtare* aciem Romanam contra Sabinos, in qua pugna etiam vulneratus Romulus fertur.

SCHOTTUS.

33 *Et exercitus ſeu forte.*] Sic ex Mediolanenſi & MSS. optimis reſtitui. Simonis Colinæi, aliorumque editiones *& exercitui ſeu forte.* Paraſinus codex antiquus *& exercitum ſeu forte, ſeu divinitus reſtituit*, eximie. *Forte* autem, non *ſorte* legendum hic & in antiquis ſcriptoribus, ut in Tulliis infra cap. VII. admonuimus.

34 *Tunc raptæ.*] Non ita Pariſinus. Sed *tum captæ.*

35 *Hinc Patres, inde conjuges.*] MSS. *matres* habent, non recte. dixit enim accuſandi caſu *patres*, ut totidem pæne verbis Livius: *hinc patres, hinc viros orantes.* De virginibus enim ſermo eſt, quarum oratio querelis plena a Livio & Ovidio: ac de Græcis Plutarcho effingitur. Pariſinus verbis decurtatis legit, *& hinc patres, inde conjuges conciliarunt.*

MACHANEUS.

36 *Fœdus.*] Unde comitium a con & eundo dictum, quia ibi Tatius cum Rege Romano pacta iniit.

SCHOTTUS.

37 *A Curibus.*] *A Quiritibus* in MSS. Pulmanni eſt, qui vulgatis plenior, legit: *Centumque ex ſenioribus elegit, quorum conſilio omnia ageret: quos pro ſenectute Senatores; Patres a pietate nominavit. Tres Equitum*, &c. nec dubito quin germana ſint, quare in contextum recipienda.

ANNA.

37 Liv. lib. I. *Ita geminata urbe, ut Sabinis tamen aliquid daretur, Quirites a Curibus appellati.*

SCHOTTUS.

38 *Centum Senatores a pietate Patres appellavit*] MSS. Forte legendum:
Cen-

11 [38] Centum Senatores, [i] a pietate Patres appellavit.
Tres equitum centurias inſtituit, [39] quas a ſuo nomi-
ne [40] Ramnenſes, a Tito Tatio [41] Tatienſes, [42] a
12 Lucumone [k] Luceres appellavit. Plebem in triginta
curias diſtribuit, eaſque [43] raptarum nominibus ap-
13 pellavit. [44] Cum ad Capræ paludem exercitum lu-
ſtraret, [l] [45] nuſquam comparuit: unde inter Patres
& populum ſeditione orta, Julius Proculus vir nobilis,
[46] in

[i] *Vulg.* ab ætate. *Vet. cod.* Centumque ex ſenioribus elegit, quorum conſilio omnia ageret, quos a ſenectute Senatores: Patres a pietate nominavit. Equitum.

[k] a Luci communione. *tres MSS.*

[l] XXXVII. Imp. XXXVIII.

Centum Senatores ab ætate a pietate Patres appellavit. Itaque *a pietate* lego, ubi vulgati *ab ætate* proclivi errore, cum idem pæne ſonus ſit. *Ab ætate* enim Senatores, a *pietate*, vel, ut Livius, *ab honore* Patres dicti. Cum hæc ita emendaſſem, vidi ſententiam a Mediolanenſi codice confirmari, & a Dominico Machaneo, quem ita legiſſe ex ſcholiis apparet. Putavi ergo hunc locum ſic interpungendum: *Centum Senatores ab ætate; a pietate Patres appellavit*, nec muto ſententiam, præſertim cum amicis quibuſdam eam probavero: tametſi Salluſtius Catilinaria vulgatam lectionem tueatur. *Delecti*, inquit, *quibus corpus annis infirmum, ingenium ſapientia validum erat, Reipublicæ conſultabant. Hi vel ætate, vel curæ ſimilitudine, Patres appellabantur.* Nobiſcum vero facit Eutropius, aliique.

39 *Quas a ſuo nomine.*] In quibusdam libris afuit præpoſitio.

40 *Ramnenſes.*] Alii *Rhamnenſes* ſcribunt. MSS. conciſius *Ramnes*, Pariſinus *Romnes*, quam lectionem parum abeſt quin præferam. Quæ enim cognatio nominis in *Romulo* & *Ramnenſes*? Nihil tamen affirmo, lector conſideret.

A N N A.

40 Et ego malim *Romnes*, ut in aliis. Romulus, *Romnulus*, *Romnus*, *Romnis*. Sic cum de nomine ſuo urbem vocavit Romulus, eam *Romam*, non *Ramam* dixit.

SCHOTTUS.

41 *Tatienſes.*] Ita ſcripſi, ut præter MSS. Aldinus, Pariſinus & Mediolanenſis codices ſuaſerunt: ſuaſit & M. Varro & Plutarchus. Accedit & ratio, ne *Titienſis* a Tatio dicam prohibens, quamquam Sextus Pompejus ita derivet.

42 *A Luci communione Luceres.*] Omnes ſcripti legunt: fortaſſe non male, quia in *luco* aſylum, civiumque coitio fuit: fateturque Livius ſe hujus centuriæ originem in tanta narrantium varietate referre non poſſe, an a *Lucumone*, an a *luco*, an *Lucero* Ardeæ Rege appellata. Suſpicari libet ab Hoſto Hoſtilio dictam, quem Dionyſius Halicarnaſſeus *Luconem* (Auſonius fortaſſe *Lucumonem*) Tuſcum appellare videtur, & Romulo laboranti ſuppetias tuliſſe ait.

43 *Raptarum nomine.*] Veteres libri *nominibus* rectius. Hinc quidam tantum XXX. raptas fuiſſe putant: Veriſimilius Juba & Dionyſius DCXXCII. raptas ajunt.

44 *Cum apud Capreæ paludem.*] Ita vulgati: nos antiquos libros expreſſimus *ad Capræ paludem*. Utrumque dici Plutarchus auctor eſt.

45 *Nuſquam.*] Sic malim. *Nonnunquam* quidam libri. Male.

MACHANEUS.

45 De morte Romuli ita varia a Plutarcho & Dionyſio referuntur; ut ſatius ſit de illa tacere, quam varias opiniones referre.

SCHOTTUS.

46 *In concionem proceſſit.*] In MSS. perpetuo per *t* ſcriptum *Contio* reperi quaſi *Coitio*: alioqui a *Conciere* non male per *c* ſcribitur, quaſi convocatio. Hæc eo pertinent, ne quis damnet, ubi a vul-

 gi

[46] in concionem proceſſit, & jurejurando firma-
vit, Romulum a ſe [47] in colle Quirinali viſum [48] au-
guſtiore forma, cum ad deos [49] abiret; eundemque
præcipere, [50] ut ſeditionibus abſtinerent, virtutem
colerent: futurum ut omnium gentium domini ex-
ſiſterent. Hujus [51] auctoritati creditum eſt: ædes in 14
colle Quirinali Romulo conſtituta, ipſe pro deo cul-
tus, & [52] Quirinus eſt appellatus. [53]

gi ſcriptura ſciens volenſque receſſero, analogiæ & librorum ſcriptorum auctoritati innixus.

ANNA.

47 *In colle Quirinali.*] Sic dicto ab æde *Quirini* Ovid. II. Sed falſum eſt. Nam illa ædes poſt Romuli mortem dicata, mons autem antea *Quirinalis* dictus. Melius qui a Curibus Sabinis dictum tradunt. Idem & Agonius, vel agonalis dictus.

48 *Auguſtiore forma.*] *Auguſtiore*, quippe Deus jam factus. Sic Florus lib. I. cap. I. *Viſum a ſe Romulum affirmans auguſtiore forma quam fuiſſet.*

MACHANEUS.

48 *Auguſtus* adjectivum, ſacrum ſignificat ab avium geſtu, vel guſtatu, quod Ovidius innuit:

Templa vocant auguſta patres, auguſta ſenatus:
Templa ſacerdotum rite dicata manu.

Ennius:

Auguſto augurio poſtquam inclyta condita Roma eſt.

SCHOTTUS.

49 Pro *abiret.*] Aldus *obiret* excudit.

50 *Ut a ſeditione abſtinerent.*] Sic quidam libri, ſed noſtram lectionem retineo, cum ſic in Lutatio Catulo loquatur.

51 *Auctoritate.*] Ita legunt quidam libri, non *auctoritati.*

ANNA.

52 *Quirinus eſt appellatus.*] Hinc & *Quirinalia* inſtituta, alio nomine ſtultorum feſta XIII. Kal. Mart. in veteri Kalendario Romano & Ovidio lib. II. Faſt. In Apotheoſi quoque nomina mutari ſolita Lactantius hinc docet lib. I. cap. 15.

SCHOTTUS.

53 Non celabo lectorem hic eadem manu adſcriptum in manuſcriptis omnibus *Regnavit annos* XXXVII.

CAPUT III.

ARGUMENTUM.

Romam venit, ſacra inſtituit, ædem Veſtæ facit, Veſtales legit, Flamines & Salios inſtituit, Pontificem Maximum creat, Jano portas ædificat, annum diſtribuit, leges fert, morbo ſolvitur & ſepelitur Numa Pompilius ſecundus Romanorum Rex.

Poſt

1 POST conſecrationem Romuli, [1] cum diu [a] [2] interregnum eſſet, & [3] ſeditiones orirentur, [4] Numa Pompilius [b] [5] Pomponis filius, [6] Curibus oppido Sabinorum accitus, cum [7] addicentibus avibus Romam plebis & Patrum de novo Rege creando.

a Vulg. interregno ſeditiones. male. & diſſenſiones ex vet. legi malim: nulla enim ſeditione orta. Plutarch. Interregnum Ann. 1.

b Vulg. Pomponii. & mox, adducentibus civibus. vide Notas.

Plaut. Aſinar. Impetritum, inauguratu' ſt quovis admittunt aves.

SCHOTTUS.

1 *Cum diu interregno.*] Locus mihi ſemper de mendo ſuſpectus: videbam enim deeſſe aliquid, aut *diuturno* legendum. fuit enim annum interregnum, aut Latine dicendum: *Cum multa interregno*... Poſt cum MSS. nactus eſſem, ita, ut excudendum curavi, legendum didici. placetque plenior ea lectio.

MACHANEUS.

2 *Interregno.*] legendum: ut tota ſit una dictio, teſte T. Livio ita ſcribente & Plutarcho. Nam, ut Patavinus hiſtoricus aſſerit, *quinque dierum ſpatio finiebatur imperium, ac per omnes in orbem ibat, annuumque intervallum regni fuit, id abs re (quod nunc quoque tenet nomen) interregnum appellatum.* Græcus vero auctor ſcribit, cum ipſi patres centum & quinquaginta eſſent, in parte cuilibet contigiſſe, cum regalibus inſignibus & legitima diis ſacra perſolveret, imperaretque facienda ſex horas noctis, & ſex diei loco Quirini: hanc formam imperii Romani interregnum vocant.

SCHOTTUS.

3 *Seditiones.*] Mediolanenſis *diſſenſiones*, non *ſeditiones* legebat.

ANNA.

3 *Seditiones* vocat diſſenſiones

SCHOTTUS.

4 *Numa Pompilius.*] Qui *Numa Pompeſlius* etiam appellabatur, quæ vox in Feſto, cum de opimis ſpoliis agit, corrupta eſt, in *compelli.*

5 *Pomponis F.*] Sic ſcripſi antiquis libris auctoribus, quomodo & Livius & Dionyſius: quidam & *Pomponi* habebat. Pariſinus *Pompilii*, vulgatus *Pomponii* ponit.

6 *Curibus.*] Nonnulli *a Curibus legunt.*

7 *Adducentibus civibus.*] Sic editi libri, quaſi comitantibus civibus, quibus & patre fratreque deprecantibus Romam venit. Dionyſius lib. II. MSS. omnes *addicentibus avibus*, eximie: nam Livius eam tamquam germanam lectionem comprobare videtur, ait enim auſpicato Numam Regem creatum. *Accitus*, inquit, *ſicut Romulus augurato in urbe condenda regnum adeptus eſt, de ſe quoque Deos conſuli juſſit: inde ab augure*, &c. Nec veriſimile virum religioni deditum, domo profectum ad res tantas inconſultis avibus. Sic contra in Hoſtilio Mancino auctor noſter dixit *vetantibus avibus*, alibi, *adverſis ominibus*, & *adverſus auſpicia. Addicere* autem *aves* dicuntur in auguriis, cum aliquid

mam veniſſet, ut [8] populum ferum religione molliret, ſacra plurima inſtituit: [9] ædem Veſtæ [10] fecit, [11] virgines Veſtales legit; [12] Flamines tres, [13] Dialem,

quid volatu aut garritu approbant & ratum faciunt. Livius lib. I. *Negare Attius Navius inclytus ea tempeſtate augur, neque mutari, neque novum conſtitui, niſi aves addixiſſent, poſſe.* Ibidem: *Cum omnium ſacellorum exaugurationes admitterent aves, in Termini fano non addixere.* Ibidem: *Fabio auſpicanti aves ſemel atque iterum non addixere.* Tacitus lib. I. Hiſtoriarum. *Auctus omnino addicentibus auſpiciis, vocat contionem.* Plautus Aſinaria *Admittere aves* eadem dixit elegantia, de qua Sextus Pompejus. Livius lib. I. *Concilia populi, exercitus vocati, ſumma rerum, ubi aves non admiſiſſent, dirimerentur.* Locus igitur in Seneca corruptus, etiam emendandus lib. de vitæ brevitate cap. 14. *Hoc ſcire magis prodeſt, quam Aventinum montem extra pomerium eſſe, ut ille affirmabat, propter alteram ex duabus cauſis, aut quod plebs eo receſſiſſet: aut quod Remo auſpicante illo loco, aves non adduxiſſent.* Sic libri vulgati omnes: lege me auctore, *addixiſſent.* Cui ſententiæ facile accedit, qui Agellii lib. XIII. cap. 14. Noctium Atticarum cum iſtis Senecæ componet. Meſſallam enim laudat auctorem, qui eam cauſam maxime probet, *quod in eo monte Remus urbis condendæ gratia auſpicaverit, aveſque irritas habuerit, ſuperatuſque in auſpicio a Romulo ſit.* Porro de *addicendi* altera notione in Virginio Centurione diximus.

ANNA.

8 *Populum ferum.*] *Barbaros* vocat Florus lib. I. cap. 2. *Multitudinem imperitam & rudem* Livius lib. I.

9 *Ædem Veſtæ.*] Inter Capitolium & Palatium medio ferme ſpatio extra Romam quadratam. Forma rotunda.

SCHOTTUS.

10 *Fecit.*] Codices quidam, *confecit.*

MACHANEUS.

11 *Virgines Veſtales.*] de quibus floſculos aliquos e Livio, Plutarcho, Gellio, & Dionyſio, habeto: a Numa Pompilio primo inſtitutas perpetui ignis cuſtodes quatuor. quæ primo decennio facienda diſcunt: ſecundo faciunt: reliquo autem decennio alias edocent, poſt id tempus nubere poſſunt. Honoribus quoque multis venerantur: inter quos, ſi caſu in quenquam inciderint ad capitale ſupplicium ductum, eum necari non licet; ſi autem aliqua virginitatem perdiderit, viva ad portam, quam Collinam vocant, defodiebatur ibi moritura, Juvenale teſte,

Sanguine adhuc vivo terram ſubitura ſacerdos.

Erat ſacerdotium Alba oriundum, habens de publico ſtipendium, eligebatur *Veſtalis* patrima & matrima, inter capiendum a Pontifice Maximo Amata appellabatur.

12 *Flamines.*] Quaſi *filamines* a *filo* lanæ in pilei cacumine lato.

ANNA.

12 Quidam primam *Flaminum* inſtitutionem ad Romulum referunt. Sed reclamat Livius lib. I, Ubi de Numa. *Flaminem*, inquit, *Jovi aſſiduum ſacerdotem creavit: inſignique eum veſte & curuli regia ſella adornavit, huic duos flamines adjecit: Marti unum, alterum Quirino.* Idem & Dionyſius. *Flamines* autem quaſi *filamines*, quod caput cinctum habebant *filo*, vel *flamines* a *flameo*, quod tegminis capitis genus eſt.

SCHOTTUS.

13 *Dialem.*] & Martialem a Romulo, in honorem patris: Quirinalem ſolum a Numa inſtitutum

Plu-

lem, Martialem, Quirinalem: [14] Salios [15] Martis ſacerdotes; quorum primus [16] Præſul vocatur, XII. inſtituit. [17] Pontificem Maximum creavit. [c] [18] Portas [19] Jano gemino ædificavit. [d] [20] Annum [21] in XII. menſes

c XLIIII.
d XLII.

Plutarchus refert: reclamant Livius & Dionyſius. Duos vero Martiales, non ut noſter unum, fuiſſe auctor eſt Andreas Dominicus Floccus in libello de magiſtratibus Romanis, qui falſo hodie L. Feneſtellæ inſcribitur.

MACHANEUS.

13 .... Jovialem, nam ὁ Ζεὺς, τοῦ Διὸς Jovem ſignificat.

14 *Salios.*] A ſaliendo dictos ipſa etymologia oſtendit. (noſter autem Martinus Salius ad verum Chriſtum ſalit.) ferebant autem tunicæ pictæ inſigne, & ſuper tunicam æneum tegmen circumferentes ancilia ſcuta cum ſollenni cantu & tripudiis.

SCHOTTUS.

14 Illos Herculis Sacerdotes fingit Virgil. VIII. Æneid. verſ. 285.

Tum Salii ad cantus, incenſa altaria circum,
Populeis ibant evincti tempora ramis:

Livius, a quo noſter ſtat, Martis Gradivi facit.

15 Pro *Martis*, *arcis* codices quidam legunt. Sed fruſtra ſunt.

ANNA.

16 *Præſul vocatur.*] Lucilius de Saliorum exultationibus.

Præſul ut amptruat, & inde volgus redamptruat olli.

17 *Pontificem Maximum.*] *Pontificem deinde Numam Marcium, Marci filium, ex patribus legit, eique ſacra omnia exſcripta exſignataque attribuit; quibus hoſtiis, quibus diebus, ad quæ templa ſacra fierent, atque unde in eos ſumptus pecunia erogaretur.* Livius lib. I.

SCHOTTUS.

17 Varro lib. IV. de L.L. *Pontifices à ponte, nam ab iis ſublicius eſt factus primum & reſtitutus ſæpe.* non recte; tametſi & ita Dionyſius in Numa, ridetque Plutarchus. Pons enim ſublicius mere ligneus ab Anco primum Tiberi impoſitus. Idem Halicarn. lib. III. Atqui hic annos fere 30. poſt Numam imperium arripuit, a quo Pontifices creatos hic diſerte affirmat, aliique uno ore omnes. Quanto rectius Qu. Scævola Pontifex Maximus a poſſe & facere deducit, ut *Pontifex* ſit quaſi *Potifex*, a potis & facio: quo & Lucanus alluſit lib. I.

Pontifices, ſacri quibus eſt permiſſa poteſtas.

Facere enim ſacrificare eſt.

18 *Porta.*] De *porta* Jani, quam Numa condidit, & ad finem vitæ regnique clauſam habuit, Plutarchus in Numa, & de fortuna Romana, ubi πύλην pro τύχην Scaliger recte corrigit, item Varro lib. IV. de L.L. *Tertia*, inquit, *eſt Janualis, dicta ab Jano; & ideo ibi poſitum Jani ſignum, & jus inſtitutum a Numa Pompilio, ut ſcribit in Annalibus L. Piſo, ut ſit clauſa ſemper, niſi cum bellum ſit.* &c.

19 *Jano geminio.*] Codex Pariſinus pro *Jano gemino*, id eſt, bifronte.

MACHANEUS.

19 Ovidius primo Faſtorum:

Nomina ridebis; modo namque Patuleius idem,
Et modo ſacrifico Cluſius ore vocor.

ANNA.

19 Qui clauſus pacem, apertus bellum ſignificabat. *Geminus*, a *gemina* facie, hac ortum, illa occidentem ſpectante.

SCHOTTUS.

20 *Annos.*] Non *annum* quidam. Nihil tamen muto.

MACHANEUS.

21 *In duodecim menſes.*] Nam prius a Romulo conſtitutus eſt decem tantum: de hac autem ordinatione

e v c. plures & utiles. *rectius.* *f Ex MSS. Pulmanni & antiquitus excuſis.* *g* xxci. Imp. xliii. *h* DLXXIII.

menſes diſtribuit, [22] additis Januario & Februario. [23] Leges quoque plurimas *e* & utiles (tulit:) *f* [24] omnia (quæ gerebat,) juſſu [25] Egeriæ [26] nymphæ, [27] uxoris ſuæ, ſe [28] facere ſimulans. Ob hanc tantam juſtitiam bellum ei nemo intulit. Morbo ſolutus *g* in Janiculo ſepultus eſt, [29] ubi [30] poſt *h* multos annos [31] arcula cum 2 3

natione a Livio & Plutarcho eliciendum,

SCHOTTUS.

22 *Addito* quidam legunt. Nihil tamen muto.

ANNA.

23 *Leges quoque plurimas.*] Inde Virgilius de illo.

Primus qui legibus urbem
Fundabit, Curibus parvis &
paupere terra
Miſſus in imperium magnum.

SCHOTTUS.

24 *Omnia quæ gerebat.*] Locus mutilus a nobis reſtitutus ope veterum & MSS. librorum, quos religioſe ſequuti ſumus.

25 *Egeriæ.*] Scribebant recte, non *Ægeriæ*, nam ab egerendo partu dictam monuit Feſtus. Græci ſcriptores nunc Ἠγέριαν, nunc Ἐγέριαν ſcribunt.

MACHANEUS.

26 *Lympha.*] Quaſi nympha, per mutationem conſonantis. Sanctus Auguſtinus libro ſeptimo, capite trigeſimo quinto de civitate Dei, ait fontem fuiſſe, ac Numam hydromantiæ, id eſt, aquæ divinationis peritiſſimum fuiſſe.

SCHOTTUS.

27 *Uxoris.*] MSS. *conjugis* pro *uxoris* legunt.

GRUTERUS.

28 *Se facere ſimulans.*] Nec primum fuiſſe Numam, nec ultimum, qui hujuſmodi technis populum naſo duxerit, abunde oſtendimus in diſſertationibus noſtris Livianis.

SCHOTTUS.

29 *Ubi.*] Conſtat autem repertos libros in agro, dum paſtinaretur, L. Petilii ſcribæ ſub Janiculo. Vide Livium lib. XL. ab V. C. Plinium lib. XIII. cap. 13. Val. Max lib. 1. cap. 1. Lactant. lib. 1. cap. 22. Adſcripſi autem annum U. C. IↃLXXII. Goltzii Faſtos ſequutus, nam P. Cornelio Cethego, M. Bæbio Tamphilo Coſſ. effoſſos Plinius & Lactantius prodidere.

ANNA.

30 *Poſt multos annos.*] Poſt annos 490.

31 *Arcula cum libris.*] Imo duæ lapideæ *arcæ* octonos ferme pedes longæ, quaternos latæ, inventæ ſunt. Literis Latiuis Græciſque utraque *arca* inſcripta erat, in altera Numam Pompilium ſepultum eſſe, in altera libros Numæ Pompilii ineſſe. Quæ titulum ſepulti Regis habuerat, inanis inventa, ſine ullo veſtigio corporis humani, aut ullius rei; per tabem tot annorum omnibus abſumptis. In altera duo faſces candelis involutis, ſeptenos habuere libros, non integros modo, ſed recentiſſima ſpecie. Septem Latini de Jure Pontificio erant: ſeptem Græci de diſciplina ſapientiæ, quæ illius ætatis eſſe potuit. Vide Liv. lib. XL. cap. 29. Plin. lib. XIII. cap. 13. Val. Max. lib. 1. cap. 1.

SCHOTTUS.

31 Sed illud pæne prætericram pro *arcula* Mediolanenſem longe optimum formis excuſum, quem Jo. Livinejus & And. Papius eruditiſſimi juvenes ad me miſerunt, *ſcrinia*, habere. *Ita duo deinceps Reges*, inquit Livius, *alius alia via, ille bello, hic pace civitatem auxerunt.*

[i] cum libris [32] a Terentio quodam [33] exarata: qui libri, quia [34] leveis quaſdam ſacrorum cauſas continebant, ex auctoritate Patrum [35] cremati ſunt.

i ſcrinia & extracta. Non placet. Vex enim c. XII. *Tabb. apud Feſtum.* Qui Terminum exaraſſit. *& Cic.* 2. *de leg. & de divinat. de Tage. &* l. 4. *D. de finib. regundu.*

32 *A Terentio quodam.*] Mire variant libri veteres: alii *Terentio* ſcribunt, alii *Tarentino*, ut præter Pariſinum & Agrippinenſis codex habet.

SCHOTTUS.

33 *Exarata.*] Pariſinus & Agrippinenſis ſummo conſenſu *extracta* legunt: quod reponerem, ſi liceret per S. P. Q. literatum. neque enim *exarare* pro ſcribere accipi poteſt. Nihil tamen muto. Significat enim *arando* effoſſam, erutamque arcam. Sic in lege Numæ apud Feſtum: *Si quis terminum exaraſſit, ipſus eſt. boves ſacri ſunto.* Utitur & Cic. 1. de Legibus, Plinius, alii. Vide Plinium lib. XIII. cap 11. & Auguſt. lib. XVII. cap. 34. Civitatis Dei, ex Varrone lib. V. Rerum Romanarum.

34 *Leves.*] Agrippinus codex *leges* pro *leves* præfert, non recte, niſi *cauſas* redundare dicamus. Quid ſi *laevas* i. ſiniſtras?

ANNA.

34 Fruſtra, nam *leves* retinendum. Ideo autem cremati fuere, quia *leves* quaſdam, & futiles ſacrorum cauſas continebant, quæ ad diſſolvendas religiones facere poſſe videbantur. Liv. lib. XL. cap. 29. *Lectis rerum ſummis quum animadvertiſſet* (Q. Petilius prætor) *pleraque diſſolvendarum religionum eſſe, L. Petilio dixit ſeſe eos libros in ignem conjecturum eſſe.*

GRUTERUS.

35 *Cremati ſunt.*] Igne abolere libros pernicioſos, uſitatum fuiſſe, non uni genti, non uni ævo; pluribus exemplis palam feci in Diſcurſibus meis Cornelianis, libro IV. Annal. c. 35. f.

ANNA.

35 Septem Latini tantum combuſti: ſeptem Græci magna cura aſſervati: quippe de diſciplina tantum ſapientiæ tractabant.

CAPUT IV.

ARGUMENTUM.

Rex creatur, Albanis bellum indicit, Albam diruit, Albanos Romam tranſire jubet, curiam conſtituit, Cœlium urbi addit, fulmine icitur & conflagrat Tullus Hoſtilius tertius Romanorum Rex.

1 [1] Tullus Hoſtilius, [a] [2] quia bonam operam adver-

a fort. quia avus ejus bonam o-per. *ſup. cap.* 1. *alioqui* δυσϛορήτως.

MACHANEUS.

1 *Tullus Hoſtilius.*] Nepos erat, Livio teſte, ejus Hoſtilii, qui adverſus Sabinos naviter pugnando occubuit.

SCHOTTUS.

2 *Bonam operam.*] Niſi me animi fallit, lacuna ſubeſt, legendumque, *quia avus ejus bonam operam*, ut Livius ait: nam Tullum bene de R. P. Romana recens nata meritum eſſe legere non memini, & temporum ratio repugnat. de Hoſto Hoſtilio recordor. Et Plinius lib. XVI. cap. 4. Romulum frondea coronaſſe Hoſtum Hoſtilium ait, quod Fidenas primus irrupiſſet: qui avus Tulli Hoſtilii fuit. Verſatur & in eodem errore L. Florus, qui & alterum erratum addidit, ultro imperium eſſe adeptum, oblatumque, ut Numæ, ſic enim ait: *cui in honorem virtutis regnum ultro datum.* Prius hic reſtitui poteſt, ut legas *virtutis avitæ*; alterum excuſari non poteſt, etenim variant libri MSS.

Digitized by Google

adverſum Sabinos [3] navaverat, Rex creatus, bellum Albanis [4] indixit: quod [5] trigeminorum [6] cer- 2
tatione finivit, & Albam propter [7] perfidiam ducis
b xxcv. [8] Metii Fufetii [b] diruit. [9] Albanos Romam tranſire juſſit. 3
[10] Curiam

ANNA.

2 Victor Non poteſt de Tullo Hoſtilio loqui; ſed de avo ejus Hoſto Hoſtilio, qui contra Sabinos fortiſſime dimicans cecidit. Liv. lib 1. cap. 22. *Numa morte ad interregnum res rediit. inde Tullum Hoſtilium, nepotem Hoſtilii, cujus in infima arce clara pugna adverſus Sabinos fuerat, Regem populus juſſit.*

SCHOTTUS.

3 *Navaverat.*] *Navarat* Mediolanenſis legit.

MACHANEUS.

4 *Indixit.*] De *indicendo* bello hiſtoricos evolve, uti præferrata haſta in fines hoſtium mittebatur.

SCHOTTUS.

5 *Trigeminorum.*] Mediolanenſis legit *tergeminorum*. Nihil intereſt. Verum quomodo gemini & trigemini naſcantur vide variorum Philoſophorum ſententias apud Plutarchum de placitis Phil. lib. v. cap. 5. Lex de Trigeminis a Tullo lata his pæne verbis concepta: *Nati trigemini, donicum puberes eſunt, de publico aluntor.*

MACHANEUS.

5 Horatiorum Romanorum, & Curiatiorum Albanorum, qui ſingulari certamine pugnarunt, ita ut Albani Romanis ſuccubuerint.

SCHOTTUS.

6 *Certatione* perpetuo MSS. & typis excuſi paullo antiquiores: quod neſcio quomodo magis arridet, quam *certamine*, quod numeros poëticos, ſonat. Hæc videntur perturbata Johanni Grejonio eruditiſſimo viro, itaque e Livio concipienda: *certamine finivit: nam cum apud Romanos Horatii, apud Albanos trigemini eſſent Curiatii, ducibus Hoſtilio & Fufetio placuit*, &c. uſque ad finem capitis, *in diverſa diſtractus eſt. Albam propter perfidiam ducis Metii diruit. Albanos*, &c. *cum regia conflagravit.* Lector arbitrabitur.

7 *Perfidiam.*] *Proditionem* habet Pariſinus & Agrippinenſis. Sed quæ iſthæc commutandi audacia? veterem ſcripturam retineo: Varro de vita pop. Rom. lib. 1. *Metium Fufetium propter perfidiam interfecit pæne imperioſius quam humanius. Nam equis ad curriculum ex utraque parte deligatum diſtraxit.* Ovidius lib. 1. Triſt. Eleg. 3.

Sic doluit Metius, tunc cum in contraria verſos
Ultores habuit proditionis equos.

Atque huc reſpexiſſe in Ibin exiſtimo:

Vel tua, ne pœna genus hoc cognoverit unus,
Viſcera diverſis ſciſſa ferantur equis.

8 *Metii Fufetii.*] Scribo ex Faſtis Capitolinis, Græca conſuetudine, & Mediolanenſi codice, tametſi MSS. varient. *Suffetii* Manutius ediderat, quem reliqui ſunt ſequuti. Metelli ſcriptus codex *Metti Suffetti*, fortaſſis, quod veteres I longum ſcriberent cum geminaretur, nam & *Curiat*I & *Horat*I iidem ſcribunt.

MACHANEUS.

8 Qui in bello Fidenati deſertor Romanorum, ut proditor a quadrigis laceratus fuit.

ANNA.

9 *Albanos Romam tranſire.*] Flor. lib. 1. cap. 3. *Albamque ipſam, quamvis parentem, æmulam tamen diruit, quum prius omnes opes urbis, ipſumque populum Romam tranſtuliſſet.*

MACHANEUS.

10 *Curiam Hoſtiliam.*] Templum erat, ubi Senatus ab eo Rege auctus congregabatur.

ANNA.

10 Varr. lib. iv. de L. L. *Curia duorum generum. Nam & ubi curarent*

[10] Curiam Hoſtiliam conſtituit. [11] Montem Cœlium
4 urbi addidit. Et [12] dum Numam Pompilium [13] ſacrificiis imitatur, [14] Jovi Elicio litare non potuit, c CXIII. Imp. XXXII.
[15] fulmine ictus cum [16] regia c conflagravit.

rarent ſacerdotes res divinas; ut Curia Veteres: & ubi Senatus humanas; ut Curia Hoſtilia, quod primus ædificavit Hoſtilius Rex. Ante hanc roſtra, &c.

SCHOTTUS.

11 *Montem Cœlium.*] Alii *Cælium*: & abſque diphthongo MSS. noſtri. Vetus tamen inſcriptio Lugdunenſis eam agnoſcit, quam in Servio Tullio expreſſimus. Verum hæc de monte *Cœlio*, Anco Marcio Strabo tribuit: Tarquinio Priſco Corn. Tacitus Annali XV. Livius a nobis ſtat.

ANNA.

12 *Dum Numam Pompilium.*] Liv. lib. I. cap. 31. *Ipſum Regem tradunt, volventem commentarios Numa, quum ibi quædam occulta ſollennia ſacrificia Jovi Elicio facta inveniſſet, operatum his ſacris ſe abdidiſſe: Sed non rite initum aut curatum id ſacrum eſſe; nec ſolum nullam ei oblatam cœleſtium ſpeciem, ſed ira Jovis, ſolicitati prava religione, fulmine ictum cum domo conflagraſſe.*

SCHOTTUS.

13 *Sacrificiis.*] *Sacrificii* Pariſinus antique.

14 *Jovi Elicio.*] Ab *eliciendo* dictum Livius & Ovidius III. Faſtorum exiſtimant: quamquam a Græca voce homo Græcus Plutarchus ἱλεῴ. i. propitio derivet. Non diſſimulabo in veteribus noſtris ſchidis *Delicio* legi, in Agrippinenſi *Cilicio*. De Jove autem *Elicio* Varro lib. V. extremo, & Arnobius lib. V. initio. Græcis καταιβάτης dictus. Pollux lib. IX. & Turn. lib. XXV. cap. 14. Adverſariorum.

MACHANEUS.

14 Jupiter *Elicius* ab *eliciendo* dictus, quia occultis ſacris ratio eliciebatur ab eo fulminum mittendorum, cujus aram Romæ erectam ſcimus in Aventino.

SCHOTTUS.

15 *Fulmine ictus.*] Recte Sigonius hic Livium emendat, qui Hoſtilio extremo *ipſum* pro *ictum* habet contra fidem veterum. Adſcripſit & ſimiles loquendi formas ex Livio lib. 34. Lactant. lib. 3. & Cicerone 2. offic.

16 Pro *regia.*] Ut ante *curia* in iiſdem eſt MSS qui, ut hoc caput in plura diducerem, auctores exſtitere, & certe ſejungenda eſſe res ipſa loquitur, neque enim particulis cohærent, & titulus ita monebat, quem ſæpe inſpiciendum ſuadet Plinius junior: ſunt enim & Viri illuſtres, tametſi capita nunc plura excurrant.

ARGUMENTUM.

Rem paucorum certatione finituri concurrunt trigemini Horatii & Curiatii. Fugam duobus Horatiis cæſis ſimulat, Curiatios vulneratos inſequentes ſingulos interficit, ſororem ſponſi paludamento viſo flentem occidit, apud duumviros condemnatur, ad populum provocat, patriis lacrymis condonatur, & expiatur Horatius.

5 QUUM inter Romanos & Albanos bellum fuiſſet exor-

exortum, ducibus [1] Hoſtilio & [2] Fufetio, placuit rem paucorum [d] certatione finire. [3] Erant apud 6
Romanos trigemini Horatii, tres apud Albanos Curiatii, quibus fœdere icto concurrentibus, ſtatim duo Romanorum [4] ceciderunt, tres Albanorum vulnerati. Unus [5] Horatius quamvis integer, quia tribus 7
impar erat, fugam ſimulavit, & [6] ſingulos per intervalla, [e] [7] ut vulnerum dolor patiebatur, inſequentes interfecit. Et cum ſpoliis onuſtus rediret, ſororem 8
obviam habuit, quæ viſo [8] paludamento ſponſi ſui, qui unus ex Curiatiis erat, flere cœpit: frater eam occidit. [9] Qua re apud [10] Duumviros [11] condemnatus, 9

d Vulg. certamine, *ut & infr.*

e Vul. ut vulnerum erat dolor interf.

ANNA.

1 *Hoſtilio.*] Tullo *Hoſtilio* Romanorum Rege.

2 *Fufetio.*] Metio *Fufetio* Albanorum duce.

3 *Erant apud Romanos.*] Livius lib. 1. cap. 24. *Horatios Curiatioſque fuiſſe ſatis conſtat, nec ferme res antiqua alia eſt nobilior. Tamen in re tam clara nominum error manet; utrius populi Horatii, utrius Curiatii fuerint. auctores utroque trahunt: Plures tamen invenio qui Romanos Horatios vocent. Hos ut ſequar inclinat animus.*

SCHOTTUS.

4 *Ceciderunt.*] Agrippinenſe exemplum *ceciderant* legit.

5 *Oratius.*] Perpetuo ſine ſpiritu Agrippinenſe exemplum.

ANNA.

6 *Singulos per intervalla.*] Hinc intelligendus Florus lib. 1. cap. 3. *Qui ſupererat Horatius, addito ad virtutem dolo, ut diſtraheret hoſtem, ſimulat fugam, ſinguloſque, prout ſequi poterant, adortus exſuperat.* Idem Livius infra §. 7.

SCHOTTUS.

7 *Ut vulnerum erat dolor, interfecit.*] Mendum haud dubie latet. Repoſui igitur conſentientibus ſcriptis omnibus vocem hactenus exſulantem, quomodo plenior & concinnior lectio eſt: *ut vulnerum dolor patiebatur, inſequentes interfecit.* Vox una alteram ſua ſede deturbavit, quod utraque ab eadem præpoſitione inchoaretur; & vero τὸ *inſequentes* omnino ad ſenſum facit. Livius denique, unde hæc tralata ſunt, iiſdem pæne verbis: *Ergo, ut ſegregaret pugnam eorum, capeſſit fugam ita ratus ſequuturos, ut quodque vulnere affectum corpus ſineret.*

ANNA.

8 *Paludamento.*] *Paludamentum* veſtis Imperatoria colore croceo, interdum etiam albo, cujus duo extrema longitudinis utrinque anguſta erant imis latioribus. Aliquando etiam *paludamentum* milites gerebant. *Salluſtius.*

SCHOTTUS.

9 *Quare.*] vel *Qua re*, libri omnes MSS. quod probo. Non itaque *Qui.*

MACHANEUS.

10 *Duumviros.*] Subaudi capitalium rerum.

ANNA.

10 Quos ea cauſa tunc primum Tullus creavit.

SCHOTTUS.

11 *Condemnatus.*] Horatius parricidii eſt, ut Feſtus ait: vel cædis reus fuit, ut Halicarnaſſeus, non perduellionis, ut Patavinus: quem multi ingenioſe excuſant, Turnebus lib. XVII. cap. 7. & 24. Adverſ. Jacobus Rævardus ad leges XII.

tus, ad [12] populum provocavit: ubi * [13] patriis lacrymis condonatus, [14] ab eo [15] expiandi gratia ſub [16] tigillum miſſus, quod nunc quoque viæ [17] ſuppoſitum, Sororium appellatur.

* *Vulg.* patris.

De Tigillo Feſtus Pompejus:

xII. cap. 27. & Paullus Manutius lib. de legibus. Reprehendit vero Sigonius ut improprie loquutum Livium lib. II. cap. 18. de antiquo jure civium Romanorum. Et vero Ulpianus ad l. Jul. mai: *perduellionis reum appellat, qui hoſtili animo adverſus R. P. vel principem animatur.* Catellianus Cotta vir doctiſſimus perduellionis reos dictos putat, quia a duorum judicio judicabantur hi, qui majora crimina perpetrabant. Quod Horatii noſtri demonſtratur exemplo, qui ad II. Viros ea cauſa primum creatos a Rege remittitur, a quibus rurſus provocare licebat. declarat hoc Cicero oratione pro Rabirio perduellionis reo.

12 *Populum provocavit.*] Sine præpoſitione habent libri MSS. ſed haud ſcio an ferri debeat. Certe in Poplicola, *ad populum* diſerte ait. Cicero I. de Republ. apud Senecam lib. XIX. epiſt. provocationem ait ad populum etiam a Regibus fuiſſe.

13 *Patris lacrymis.*] Venuſtius Mediolanenſis *patriis.*

GRUTERUS.

13 Eorum, quibus veniam delictorum impetrarunt ſui *parentes*, exempla multa cumulavi ad illa Taciti lib. XVI. Annal. cap. 33. *Montanus patri conceſſus eſt.*

ANNA.

14 *Ab eo.*] Liv. I. 26. *Ut cædes manifeſta aliquo tamen piaculo lueretur, imperatum patri, filium expiaret pecunia publica. Is quibuſdam piacularibus ſacrificiis factis, quæ deinde genti Horatiæ tradita ſunt, transmiſſo per viam tigillo, capite adoperto, velut ſub jugum miſit juvenem. Id hodie quoque publice ſemper refectum manet: ſororium tigillum vocant.*

15 *Expiandi.*] Nota paſſive poſitum, ut apud Virgilium, *Penuria edendi.*

MACHANEUS.

16 *Tigillum.*] Jugum erat, ſcribente Dionyſio, quo duo *tigilla* recta defigebant, & tertium ſuper duobus illis tranſverſum imponebant. Sub illo capite adoperto, velut ſub jugo juvenem miſit: ut a cæde ſororia expiaretur.

ANNA.

16 *Conſecratiſque ibi aris Junoni Sororiæ & Jano Curiatio, liberatus omni noxia ſceleris eſt, auguriis approbantibus. Ex quo ſororium id tigillum eſt appellatum.* Feſtus. In regione IV. ponit P. Victor.

SCHOTTUS.

17 *Suppoſitum.*] Apographon Pulmanni *ſupra poſitum* præfert. Nihil tamen demuto, judicent Ariſtarchi.

ANNA.

17 Lege *ſuperpoſitum*, Ratio & auctoritas probant.

ARGUMENTUM.

Vejentes & Fidenates adverſum Romanos incitat, belli fortunam ſequuturus aciem in collem ſubducit, quadrigis religatur, & in diverſa diſtrahitur Metius Fufetius.

10 METIUS Fufetius Dux Albanorum, cum ſe invidioſum apud civeis videret, quod bellum ſola

ſola trigeminorum certatione finiſſet, [1] ut rem cor-
rigeret, Vejentes & Fidenates adverſum Roma-
nos incitavit. [2] Ipſe ab Tullo in auxilium [3] ar- 11
ceſſitus, aciem in collem ſubduxit, ut fortunam
[4] (belli *f* experiretur ac) ſequeretur. Qua re Tul- 12
lus intellecta, [5] magna voce ait, ſuo illud juſſu Me-
tium facere. [6] Quare hoſtes territi [7] victique ſunt.
Poſtera die Metius, cum ad gratulandum Tullo veniſ- 13
ſet, [8] juſſu [9] ipſius [10] quadrigis religatus, & in di-
verſa [11] *g* diſtractus eſt.

f abſunt a MSS.

g Varro de vita pop. Rom. 1. apud Nonium Diſtrabere,

SCHOTTUS.

1 *Ut rem mitigaret.*] Abeſt a libris noſtris antiquis.

ANNA.

2 *Ipſe ab Tullo in auxilium.*] Ex fœdere, quod cum Albanis ictum fuerat, cum trigemini pugnavere. Hinc Florus lib. 1. cap. 3. *Nec diu in fide Albanus, nam Fidenate bello miſſi in auxilium ex fœdere, medii inter duos expectavere fortunam.*

SCHOTTUS.

3 *Arceſſitus.*] Scripſi ex MSC. meo, & eſt ab *arcio* deflexum, quod *arcio* antiquitus ſignificabat, teſte Priſciano. Diomedes vero lib. 1. cap. 4. ab *arceo* deducit, quod alium accuſare a moleſtiis *arcere* ſit. Dionyſius Lambinus tamen non veretur Latinum eſſe negare, *Arcerſo* pro evoco, contra Diomedem lib. 1. Soſipatrem lib. III. & Scaurum cæteroſque literatores antiquos.

4 *Belli experiretur ac.*] Redundant ex libris omnibus manuſſ. Pariſienſi & Colonienſi: nec dubito quin aliunde inculcata ſint. Livius enim totidem pæne verbis: *Conſilium*, inquit, *erat qua fortuna rem daret, ea inclinare vires.*

GRUTERUS.

4 Plane redundant, ideoque expungantur, manuſcriptis volentibus quos conſuluit Schottus, item Palatinis noſtris duobus, quorum alter deſtituitur præterea illo *belli*.

ANNA.

5 *Magna voce ait.*] Scilicet ut ſuorum animos tolleret.

SCHOTTUS.

6 *Quare.*] Forte, *Eaque re.*

7 *Victique.*] MSS. *& victi ſunt.* Mediolanenſis *victi & territi ſunt.*

8 *Juſſu.*] Simile de Datami & Mithribarzane ſtratagema eſt apud Corn. Nepotem, Frontinum l. II. c. 7. Polyænum l. VII. Diodorum Siculum lib. XV. qui tamen diverſe narrant omnes.

9 *Ipſius.*] Mediolanenſis *Ejus.* ſed hoc non eſt tanti.

ANNA.

10 *Quadrigis.*] Duabus admotis *quadrigis*, in currus earum illigatum Metium, equis in diverſum concitatis diſtraxit.

SCHOTTUS.

11 *Diſtractus.*] Varro de vita populi Romani lib. 1. *Metium Fufetium propter perfidiam interfecit pæne imperioſius quam humanius: Nam equis ad curriculum ex utraque parte deligatum diſtraxit.* Virg. VI. Æneid. *Turbatu diſtraxit equis*, &c.

CAPUT

Caput V.

Argumentum.

Latinos bello domat, urbi montes addit, oppido mœnia circumdat, ſilvas publicat, vectigal inſtituit, carcerem ædificat, Oſtiam coloniam deducit, jus feciale Romam transfert, & immatura morte præripitur Ancus Martius quartus Romanorum Rex.

1 [1] Ancus [2] Marcius Numæ [3] Pompilii [4] ex filia

Schottus.

1 *Cneus.*] Sic male ſcribitur in quibuſdam libris. *Ancus* enim dictus ἀπὸ τοῦ ἀγκῶνος, i. incurvo cubito. Servius in Æneid. VI. Natus autem error, quod initio capitum litera prima omitti ſolet, vacuumque ſpatium habere, in quo minio depingi poſſet: hinc & c in ſecundam vocalem affinem commigravit, ut vocem literis daret.

2 *Marcius.*] Per c non per Tau ſcribi plurimi ante me jampridem docuerunt.

3 *Pompilii.*] In MSS. quibuſdam *Pomponii*, in aliis *Pomponis* eſt. Apud Senecam XIX. lib. epiſtolarum exſtat illud Ciceron. de Repub. I. *Duos Romanos Reges eſſe, quorum alter patrem non habet, alter matrem: nam de Servii matre dubitatur: Anci pater, Marcius Numæ nepos dicitur.* Andreas Patricius lacunam hærere in his Tullii verbis putat, quam ſic replere conatur: *Anci pater etiam ignoratur, niſi quod is Rex Ancus Marcius Numæ nepos dicitur.* Ex Livio lib. I. & Plutarcho initio Coriolani, ubi Sigonius & Hottomannus Græcam ſimiliter lectionem reſtituerunt. Hæc igitur genealogia ex Plutarcho elicitur.

M. Marcius Sabinus Numæ comes, dum Romam commigravit: ab eodem in Senatum lectus, & a Tullo Hoſtilio Rege III. de regno contendens victus mortem ſibi conſcivit. Hujus filius.

Numa Marcius, Numæ gener, primus pontifex maximus ab eo factus, a Tullo Rege Urbi præfectus. Corn. Tacitus lib. V. Uxorem habuit Pompiliam, Plutarchus in Numa. Idem tamen diſerte in libello de fortuna Romana ſorore Numæ natum ait quartum a Romulo Regem. Ergo legendum eſſet *ex ſorore nepos.*

Ancus Marcius Rex IV. Numæ Regis ex filia Pompilia nepos.

4 *Ex*

filia nepos, æquitate & religione avo ſimilis, Lati-
nos bello [a] domuit. [5] Aventinum & [b] Janiculum 2
monteis [6] urbi addidit. [7] Nova mœnia oppido cir-
cumdedit. [8] Silvas ad uſum navium [9] publicavit.
[c] [10] Salinarum vectigal inſtituit. [11] Carcerem primus
ædificavit. [12] Oſtiam [13] coloniam, maritimis com- 3
meatibus opportunam, in oſtia Tiberis [d] deduxit. [14] Jus 4
feciale,

a CXVII.
b & Murtium 3. m. ſſ. legunt, vide Feſtum,
c al. Salinarium.
d CXXVII. q. l. in oſtio Tib.

ANNA.

4 *Ex filia.*] Plutarchus *ex ſorore*, ſed Livius, Florus, aliique, *ex filia*.

SCHOTTUS.

5 *Aventinum & Janiculum.*] V. C. Metelli & Mediolanenſis addit, *& Murcium*, quamvis alter per t ſcripſerit. Agrippinenſis corrupte, *& Curſium*: quare addendum exiſtimo, auctore Livio. Suſpicari tamen ſubit ſcripſiſſe auctorem *Murcium & Janiculum*, ut *Aventinum* collem intelligat, qui a Veneris Murciæ ſacello nomen accepit. Quam conjecturam meam a Sexto Pompejo lib. XI. de verborum ſignificatione comprobari, poſt magna voluptate legi.

6 *Urbi.*] In Pariſino vetuſtiſſimo codice amplius eſt, *Romana*.

7 *Nova mœnia oppido.*] urbi nimirum quadratæ a Romulo in Palatio exſtructæ. Ennius apud Feſtum.

Et quis exſtiterat Roma regnare quadrata.

ANNA.

7 Fruſtra equidem. Ancus Marcius muros, quos Romulus aratro deſignaverat, urbi circumduxit.

MACHANEUS.

8 *Silvas.*] Ut Meſiam, quam Vejentibus ademit.

ANNA.

9 *Publicavit.*] In *publicum* redegit, confiſcavit.

MACHANEUS.

10 *Salina.*] Taberna eſt ſalis. Salinator exigens vectigal ſalis, unde Livio cognomentum, ut mox dicetur: hinc Salaria via, ac ipſum Salarium.

SCHOTTUS.

10 *Salinarium* Vaſcoſanus excudit. Vide Plinium libro XXXI. cap. 7. Sed hoc vectigal exactis Regibus ſublatum, auctor Livius lib. II. ab U. C. Plura infra cap. L. in Salinatore.

ANNA.

11 *Carcerem.*] *Carcer ad terrorem increſcentis audacia media urbe, imminens foro, ædificatur.* Livius.

SCHOTTUS.

12 *Oſtiam.*] Scribo abſque ſpiritu. Livius enim: *Et in ore Tiberis Oſtia urbs condita*; & Dionyſius lib. III. dictam eſſe ait quaſi θύραν. & mox veteres aliquot libri. *In Oſtia Tiberis eduxit.* *Oſtiam* Strabo libro quinto Geographiæ urbis Romæ navale appellat, quo Tiberis erumpit eam præterlabens. Ejus autem ſitum & Tiberis curſum ab urbe Roma uſque in mare eleganter deſcribit Procopius lib. I. de bello Gothico.

MACHANEUS.

13 *Coloniam.*] Id eſt, novos habitatores in eam colendam miſit.

ANNA.

14 *Jus feciale.*] Quo *feciales* utebantur ad res repetundas & bellum indicendum. Cum enim bellum indicere volebant Romani, *fecialis* ad fines eorum, unde res repetebantur, ibat, & inde res repetebat: quod ſi non dederentur, poſt tertium & trigeſimum diem, bellum indicebat & haſtam ferratam aut ſanguineam in fines eorum emittebat. Vide Liv. lib. I. cap. 32.

SCHOTTUS.

14 De rebus repetundis, belloque

feciale, quo legati ad res [15] repetundas uterentur, ab [16] Æquiculis [17] tranſtulit: quod primus fertur [e] [18] Rheſus excogitaſſe. His rebus intra [19] paucos dies confectis, immatura morte [f] præreptus, non potuit [20] præſtare, qualem promiſerat Regem.

e Vulg. Heſus.
f CXXXVII. Imper. XXIV.

que indicendo ad Numam refert Plutarchus Camillo.

15 *Repetundas.*] audacter ſcripſi MSP. librorum fidem conſenſumque ſequutus.

SCHOTTTS.

16 *Æquiculis.*] Etiam audacter ſcripſi eorundem MSS. librorum fidem ſequutus.

ANNA.

16 *Æquiculis.*] In Latio qui *Æqui* etiam dicti ſunt. Antiquam gentem vocat Livius.

GRUTERUS.

17 *Tranſtulit.*] Uſitatiſſima res Romanis, aliorum bona imitari. unde de eis Polybius libro VI. cap. 23. f. *Ἀγαθοὶ γὰρ, εἰ καί τινες ἕτεροι, μεταλαβεῖν ἔθη, καὶ ζηλῶσαι τὸ βέλτιον Ῥωμαῖοι.* de quo more non pauca nobis dicta ad illa Claudii Imp. apud Tacitum lib. XI. cap. 24. *Majores mei hortantur, ut paribus conſiliis Rempublicam capeſſam, transferendo huc quod uſquam egregium fuerit.*

ANNA.

18 *Rheſus.*] Temporibus Trojanis. Sed neſcio unde hæc noſter. *Rheſus* Strymonis fluvii & Terpſichoræ Muſæ filius fuit. Vulgati habent *Heſus*.

SCHOTTUS.

18 *Rheſum* ex Metelli archetypo appello, quem vulgati *Heſum*. Titius Probus, vel potius Julius Paris in Epitoma Valerii de prænominibus *Sertorem Reſium* nuncupat. Periculoſa imprimis in peregrinis nominibus conjectura, quia incerta: idcirco MSS. codices noſtros ſequor, dum certiora adferantur. Nec enim me fugit quo in numero auctor ille eſſe debeat.

19 *Paucos dies.*] *Annos* potius. Ennius:

Poſtquam lumina ſis oculis bonus
Ancus reliquit.

Idem II. Annal. de Oſtia colonia; apud Feſtum in *Quaeſo*.

20 *Præſtare Regem.*] Pariſinus, niſi mendoſus codex eſt, *patrare* habet, quod an recte habeat aliorum eſto judicium.

CAPUT VI.

ARGUMENTUM.

In Etruriam commigrat, Romam petit, regnum, quod aquila portenderat, intercipit, patres legit, equitum centurias duplicat, bello Latinos domat, circum ædificat, ludos inſtituit, de Sabinis & Latinis triumphat, Urbi murum circumdat, filium prætexta & bulla donat, ab Anci liberis interficitur Lucius Tarquinius Priſcus quintus Romanorum Rex.

[1] Lucius Tarquinius Priſcus, [a] [2] Damarati Corinthii profugus ſuaſu uxoris primo Romam migravit.

a Vulg. Lucumo Græci Demarathi filius, Corinthi

MACHANEUS.

1 *Lucius Tarquinius.*] Tarquinius

rinthii filius, ejus qui [3] Cypſeli [4] tyrannidem fu-
giens, in Etruriam commigravit. Ipſe [5] Lucumo 2
dictus, urbe [6] Tarquiniis [b] [7] profectus Romam pe-
tiit. Advenienti [8] aquila pileum [9] ſuſtulit: & cum 3
alte ſubvolaſſet, repoſuit. Tanaquil [10] conjux, [11] au- 4
guriorum

tyr. fug. *Depravate pro* Corinthi *alii* Cypſeli. *Vide Notas.*
b Vulg. profugus. τὸ urbe *ex ora in ordinem irrepſit.*

SCHOTTUS.

2 *Græci Demarathi filius, Corinthi tyrannidem fugiens.*] Hæc ea lectio, quam Colinæus & Aldus ipſe in vulgus ediderunt. Vaſcoſanus melius, *Demarathi Corinthii filius tyrannidem fugiens.* Nondum vere tamen. MSS. nos ad germanam lectionem manu duxerunt, *Demarati Corinthii filius ejus qui Cypſeli tyrannidem fugiens.* A quibus Pariſinus nihil evariat, niſi quod *Damarati* rectius ſcribat. Mediolanenſis non admodum diverſus abit: *Demarati filius qui Corintho tyrannidem fugiens.* Labor igitur ut *Lucumo*, & *Græci* ex ora in contextum importune irrepſiſſe certe credam. nam mox ait Lucumonem dictum: & ſi Corinthii filius, ergo & Græci: niſi forte in Africam terræ motu Corinthus tralata eſt: Livius nobiſcum facit. *Damarati*, inquit, *Corinthii filius erat, qui ob ſeditiones domo profugus*, &c. Et Plinius lib. xxxv. cap. 3. unde quidam falſo Nepotem Cornelium hujus libelli auctorem facere conantur, ut alibi admonui. *Cleophantum*, inquit, *Corinthium tradit Cornelius Nepos ſequutum in Italiam Damaratum Tarquinii Romani Regis patrem, fugientem a Corintho injurias Cypſeli tyranni.* Vulgata ſane lectio ferri non poteſt, tum quia mutilum, tum quia falſum ſenſum habet: *Damaratum* enim Lacedæmoniorum ducem etiam ſignificare videtur, qui Athenis exſulans in patriam impius fuit. Herodotus lib. v. Paullus Oroſius lib. II. cap. 9.

3 *Cypſelus.*] a κυψέλη dictus: in ciſtula enim, cum de ejus morte ageretur, delituit. Vide Pauſaniam in Corinthiacis, Lucianum in Lexiphane & Suidam. Eundem, niſi fallor, Euſebius in Chronicis Byzantium condidiſſe ait, Olympiadis xxx. anno quarto, poſt Romam conditam 96.

ANNA.

4 *Tyrannidem.*] Hanc invaſit Cypſelus, circa Olympiadem 32. id eſt, ante Chriſtum natum 653. Damaratus autem Corintho abiit anno ante Chriſtum natum 630.

SCHOTTUS.

5 *Lucumo.*] De *Lucumonis* ſignificatione vide Auſonianas lectiones Joſephi Scaligeri Europæ phœnicis.

ANNA.

6 *Tarquiniis.*] Urbe Tuſciæ ad Laertem fluvium juxta Aruntes Veteres. Vide Juſtinum.

SCHOTTUS.

7 *Profectus.*] MSS. noſtri ſummo conſenſu, quod placet; de filio enim, non de patre Demarato ſermo. Valer. lib. III. cap. 6. legendus, qui a Stephano Pighio eſt emendatus. Vulgati male *profugus*, vel, ut Gryphius, *profugit*, præter hiſtoriæ veritatem: nam in malam fere partem accipitur.

MACHANEUS.

8 De *Aquila.*] Regina avium augurium faciente plura apud Plinium libro x. invenies.

SCHOTTUS.

8 Simile de *aquila* prodigium refert Ælius Lampridius in vita Antonini Diadumeni.

9 In *ſuſtulit.*] Varia ſcriptura in veteribus libris. Pariſinus *ſubtulit.* Mediolanenſis & Colonienſis *ſubſtulit.*

10 *Conjux.*] Colinæus excudit, non male: ſic & lapides frequenter, nam *conjugis* obliqui habent.

ANNA.

11 *Auguriorum perita.*] Ut vul-

go

5 guriorum perita, regnum ei portendi intellexit. Tarquinius [12] pecunia & induſtria dignitatem, atque etiam Anci Regis familiaritatem conſequutus eſt. A quo tutor liberis relictus, [13] regnum intercepit, & ita adminiſtravit, quaſi [14] jure adeptus [15] fuiſſet.
6 [16] Centum Patres in Curiam legit, qui [17] minorum gen-

go Etruſei. Livius. Etruſca enim erat Tanaquil.

12 *Pecunia & induſtria.*] *Eum enim*, ait Livius, *Romanis conſpicuum novitas divitiaque faciebant, & ipſe quoque fortunam benigno alloquio, comitate invitandi, beneficiiſque, quos poterat, ſibi conciliando adjuvabat*, &c. *Notitiamque eam brevi apud Regem, liberaliter dextreque obeundo officia, in familiaris amicitia adduxerat jura.*

13 *Regnum intercepit.*] Imo eum ingenti conſenſu populus Romanus regnare juſſit.

SCHOTTUS.

14 *Jure.*] Sie de Servio Tullio L. Annæus Florus, ſive is Seneca eſt. Atqui Priſcus populi juſſu, & patrum auctoritate, & auſpieato Rex creatus eſt; nec erat regnum Romanum hæreditarium, quamvis Dionyſius ſic ſæpe vocet.

GRUTERUS.

14 Ita de Servio Tullio Florus libro I. cap. 6. *Subſtitutus in locum Regis quaſi ad tempus, regnum dolo partum ſic egit induſtrie, ut jure adeptus videretur.* Neuter autem *jure* adeptus regnum, quamvis uterque demum juſſu populi, patrumque voluntate regnaverit; quod alter clam irrepſerit in regnum; & Patres eum, non tam ultro videri queant elegiſſe; quam coacti: prior vero & ambitioſe regnum petiit, & ab eo fraudulenter excluſit liberos Anei, pupillos ſuos; qui certe Tarquinio præferri debebant (etiamſi regnum Romanum minime erat hæreditarium) ob merita parentis ſui M. Anci; quemadmodum & ipſe Ancus Tullo Regi ſucceſſit, non tam meritis propriis ſpectatus, quam ſubnixus memoria avi ſui Numæ. Egregie Seneca libro IV. de Benef. cap. 30. *Non ſine ratione ſacra eſt magnarum virtutum memoria: & eſſe plures bonos juvat, ſi gratia bonorum non cum ipſis cadat*, &c. Verum nos de hae prærogativa non protrita ad Taciti lib. III. Hiſtor. cap. 86. *L. Vitellius conſulatum, ſacerdotia, nomen locumque inter primores, nulla ſua induſtria, ſed cuncta patris claritudine adeptus.*

SCHOTTUS.

15 *Fuiſſet.*] Mediolanenſis *foret.*

16 *Centum Patres.*] Livius: *Priſcus centum in Patres legit, qui deinde minorum gentium ſunt appellati. Deinde*, id eſt, a L. Bruto, ex Tacito libro XI. P. Pithœus libro II. Subſeciv. lect. cap. 7.

ANNA.

16 Sie trecentos Senatores Roma habuit.

SCHOTTUS.

17 *Minorum gentium.*] A Bruto quoque hoe nomine appellatos, & adlectos ferunt, ut Tacirus lib. XI. Annalium, niſi mutilum locum cum Ludovico Vive dicamus, apud G. Canterum lib. II. cap. 24. Novarum. Vide Pet. Pithœi ſubſ. lib. II. eap. 7. & Val. Max. lib. II. cap. 4. Onuphrius Panvinus in Roma ſua, patreis iſtos Dialectieorum ſpeciei ſubalternæ ſeu intermediæ comparare viderur, quem adi Commentariis iu Faſtos.

ANNA.

17 Nam dueentos priores majorum gentium Romulus appellavit.

tium ſunt appellati. [18] Equitum centurias [19] nu- 7
mero duplicavit: [20] nomina mutare non potuit,
[21] Accii Navii auguris auctoritate deterritus, qui fi-
dem artis ſuæ [22] novacula & cote firmavit. La- 8
tinos bello domuit. [23] Circum maximum ædificavit.
[24] Ludos

SCHOTTUS.

18 *Equitum.*] Perturbata hæc, quæ ſic e Livio concinnanda. *Latinos bello domuit. Circum maximum ædificavit. Ludos magnos inſtituit. Muro lapideo urbem circumdare paranti bellum Sabinum intervenit. Equitum centurias*, &c. *de Sabinis & Priſcis Latinis triumphavit. Filium* XIII. *annorum* &c.

ANNA.

19 *Numero duplicavit.*] Livius lib. I. *Numero* (centuriarum) *alterum tantum adjecit, ut mille & octingenti equites in tribus centuriis eſſent. Poſteriores modo ſub iiſdem nominibus, qui additi erant, appellati ſunt: quas nunc, quia geminata ſunt, ſex vocant centurias.* Optime igitur noſter, *centurias numero duplicavit.* Ut & Florus: *centuriis tribus auxit.* Ibi enim Florus tribus vocat quas noſter centurias; quem locum minus bene olim ſum interpretata, ut nunc tandem percipio ex notis, quas eruditiſſimus omnique politiori doctrina cumulatiſſimus Joannes Georgius Grævius in Florum edidit, mihi earum exemplar benigne tranſmiſit. Notavit enim vir doctiſſimus Florum centuriis tribuum nomen dediſſe; quia cum Romulus omnem populum deſcripſiſſet in tres tribus, & ex ſingula tribu ſelegiſſet centuriam equitum, ſequenti tempeſtate nomina tribuum centuriis adhæſerunt, & Luceres, Ramnenſes, Tatienſes dictæ ſunt equitum centuriæ. Cum autem dicit Victor Tarquinium Priſcum centurias *numero duplicaſſe*, illud ita intelligendum non eſt, ut tribus illis centuriis a Romulo inſtitutis tres alteras addiderit, illud enim tantum cogitavit; ſed relicto trium veterum centuriarum *numero*, capita tantum duplicaſſe, ut ſingulæ, quæ trecentorum hominum eſſent, ſexcentorum hominum fierent. Et ita pro nongentis, mille & octingenti equites in tribus centuriis eſſent. Ut ſupra Livius.

20 *Nomina mutare non potuit.*] Centurias enim ſuas ſuo inſignes *nomine* relinquere decreverat Tarquinius.

SCHOTTUS.

20 *Duplicare* Pariſinus, non improbo.

21 *Acii Navii.*] Omnes pæne libri veteres hic evariant: manuſſ. *Attii Nevii.* Excuſi quidam *Accii Nevii*, alii *Actii Navii.* Plinius lib. 34. cap. 5. Nat. hiſt. *Accium Navium* vocat. Val. Max. lib. I. cap. 4. *Decium Accium Navum.* Quare legendum *Atium Navum.* Dionyſius vero libro. III. *Navium Accium* appellat, ut illud nomen, hoc cognomen ſit.

ANNA.

22 *Novacula.*] Quia interrogatus a Rege, *fieri-ne poſſet quod ipſe mente conceperat; ille rem expertus augurio, poſſe reſpondit.* Cui Accius fortiter contradixit, hoc colore, quod cum omnia Romulus auſpicato geſſerit, neque mutari, neque novum conſtitui, niſi aves addixiſſent, poſſe. *Atqui hoc, inquit, agitabam an cotem illam ſecare novacula* poſſem, tum ille, *potes ergo, inquit, & ſecuit.*

23 *Circum maximum.*] *Tunc primum circo, qui nunc maximus dicitur, deſignatus locus eſt.* Livius.

MACHANEUS.

23 Dictus eſt circus, quod in circum ſpectaculis ædificatus eſt, quod ibi ludi fiunt, & quod ibi circum metas fertur pompa, & equi currunt in circum. Horatius:

Meta-

[24] Ludos magnos inſtituit. De Sabinis & [25] Priſcis
Latinis [c] triumphavit. [26] Murum lapideum [27] urbi [c] CLXXI.
9 circumdedit. Filium XIII. annorum, quod in prœ-
lio hoſtem percuſſiſſet, [28] prætexta & [29] bulla donavit:
unde hæc ingenuorum puerorum inſignia eſſe cœpe-
10 runt. Poſt ab Anci liberis, [30] immiſſis percuſſori-
bus, [d] per dolum [e] [31] regia excitus & interfectus [d] CLXXV. Imp. XXXVIII.
eſt.

[e] *Sic MSS.* 2. *vulg.* regno exutus.

Metaque fervidis
Evitata rotis.

SCHOTTUS.

24 *Ludos magnos.*] *Magnos* in Pariſienſi male deſideratur.

ANNA.

24 Sunt & Romani dicti. Livius: *Ludicrum fuit, equi pugileſque ex Etruria maxime acciti, ſollennes deinde annui manſere ludi, Romani magnique varie appellati. Magni* autem, quod *magnis* Diis Jovi, Junoni, & Minervæ fierent.

25 *Priſcis Latinis.*] Nam triplex fuit Latium. *Priſci* autem *Latini* appellati, qui in colonias a Latino Silvio deducti ſunt.

26 *Murum lapideum.*] Cujus exordium bello Sabino turbatum fuerat, devictis Sabinis perfectus fuit.

SCHOTTUS.

27 *Urbi.*] *Romanæ*, plenius Pariſinus, ut in Anco Marcio.

MACHANEUS.

28 *Prætexta.*] Toga erat, quæ limbo purpureo prætexebatur puerorum. Juvenalis,

Et prætextatos referunt Artaxata mores.

Etſi etiam magiſtratuum eſſet.

29 *Bulla.*] Inſigne erat impendens rotundum, ad ſimilitudinem ejus *bullæ*, quæ ſpiritu in aqua excitatur: Græci alexicacon nominant, Latine amuletum: nam ferebatur ad amoliendas artes magicas: quale tempeſtate noſtra euangelium & coralium dicunt. Notum eſt verum illud adagium, *Homo bulla eſt.*

30 *Immiſſis percuſſoribus.*] Duobus paſtoribus, qui in regiæ veſtibulo, ſpecie rixæ, & ad Regem introducti, dum intentus Rex in alterum audiendum ſe totus averteret, alter elatam ſecurim, in capite dejecit, moribundumque Regem reliquit.

SCHOTTUS.

30 Pariſienſis pro *percuſſoribus* legit *percuſſionibus.*

31 *Regno exutus & interfectus eſt.*] Hæc lectio non ab auctore profecta, ſed primum a correctore, ſi dis placet, cuſa, deinde excuſa, veteri occupatione locum tenuit. Tu corrige ex fide MSS. *Regia excitus & interfectus eſt*, neque enim prius regno exutus, quam interfectus eſt: nec duo paſtores regno exuere potuerunt: excire aula jurgiis ſuis & pugna potuerunt. Credo igitur ad dirimendam litem forte exiiſſe: quamquam aliter nonnihil Livius.

CAPUT VII.

Argumentum.

In Tarquinii domo educatur, imperium, quod ei flammæ ſpecies caput ejus amplexa portenderat, recte adminiſtrat, Etruſcos domat, colles... urbi addit, aggerem foſſaſque facit, populum

lum in tribus, plebi annonam diſtribuit, menſuras... conſtituit, Dianæ Epheſiæ ædem ædificat Servius Tullius ſextus Romanorum Rex, & bovem immolat quidam Latinis.

a MSS. 2. 1 Spu: I *vel* Tullii Cornicularii & Ocretiæ, *al.* Ocratiæ. *Vide Feſtum in Nothus.*

SERVIUS [2] Tullius [a] [3] P. [4] Corniculani, & [5] Ocriſiæ [6] captivæ filius, cum in domo Tarquinii Priſci educaretur, [7] flammæ ſpecies caput ejus amplexa 1

MACHANEUS.

1 *Servius.*] Quaſi *ſerviens* eum peperit.

SCHOTTUS.

2 *Tullius.*] MSS. *Tullus* perpetuo ſcribunt, ſed corrupte: fuit enim tertii regis prænomen, & Dionyſius lib. IV. hoc nomen a patre tuliſſe Servium auctor eſt.

3 In *Publio.*] Omnes pæne, quis uſus ſum, libri mire variant; pro *Publii* Mediolanenſis præfert *Tullii.* Nec deſunt qui T. hoc eſt *Titi*, ſcribendum putarint. Scripta vero lectio *Spuri.*

ANNA.

4 *Corniculani.*] Ab urbe *Corniculo*, in qua princeps fuit.

SCHOTTUS.

4 Scripta lectio *Cornicularii.*

5 *Ocriſiæ.*] Scripta lectio *Ocreatiæ*, a quo Pariſinus nihil evariat, niſi quod *Ocreatiæ* ſcribat, ut & Mediolanenſis. Verum Lugdunenſis *Ocroſiæ*, ut & Inſcriptio vetus, quæ illic viſitur; *Occriſiæ* Colonienſis. Vidi qui & *Ocratiæ* ſcriberent. Sed hanc a librariis pro arbitratu cujuſque factam mutationem minime mirandum, præſertim in nomine aliunde in urbem advecto, & ſervæ mulieris, unde Rex nomen acceperit. Feſtus etiam in Nothum, *Ocliſiam Corniculanam captivam* vocat. ad quem locum conſulendi docti interpretes. Exſtat hodieque Lugduni tabula ærea, cujus exemplum amiciſſimus Lipſius mecum communicavit: quamobrem, quod illuſtrandæ rei ſit, non pigebit adſcribere.

SERVIUS. TULLIUS. SI. NOSTROS. SEQUIMUR. CAPTIVA. NATUS. OCRESIA. SI. TUSCOS. CÆLI QUONDAM. VIVENNÆ. SODALIS. FIDELISSIMUS. OMNIS. Q. EJUS. CASUS. COMES. POSTQUAM. VARIA. FORTUNA. EXACTUS. CUM. OMNIBUS. RELIQUIS. CÆLIANI. EXERCITUS. ETRURIA. EXCESSIT. MONTEM. CÆLIUM. OCCUPAVIT. ET. A. DUCE. SUO. CÆLIO. ITA. APPELLATUS. EST. MUTATO. Q. NOMINE. NAM. TUSCE. MASTARNA. EI. NOMEN. ERAT. ITA. APPELLATUS. EST. UT. DIXI.

ANNA.

6 *Captivæ.*] *Servam* vocat etiam Florus cap. 6. Vide quæ apud eum notavimus.

SCHOTTUS.

7 *Flammæ ſpecies.*] Talia apud Maronem prodigia. De Julo II. Æn. v. 681.

Ecce levis ſummo de vertice viſus Juli
Fundere lumen apex, tactuque innoxia molli
Lambere flamma comas, & circum tempora paſci.

De Lavinia lib. VII. Æn. v. 73.

Viſa (nefas) longis comprendere crinibus ignem,
Atque omnem ornatum flamma crepitante cremari;

Rega-

2 plexa eſt. Hoc [b] [8] viſo Tanaquil ſummam ei digni- *b viſu v. c.*
3 tatem portendi [9] intellexit. Conjugi ſuaſit ut ita eum,
4 [10] ut liberos ſuos, educaret. Cumque adoleviſſet, [11] gener a Tarquinio aſſumptus eſt: Et cum Rex occiſus eſſet, [12] Tanaquil (ex [13] altiore loco) ad populum [14] deſpiciens, ait Priſcum [15] Tarquinium gravi quidem, ſed non letali vulnere accepto, petere ut interim dum convaleſcit, [16] Servio Tullio [17] [c] dicto *c dicto, ex MSS. al. dicto obaud. & mox fort.*
5 [18] audientes eſſent. Servius Tullius [19] quaſi precario regnare cœpit: ſed recte imperium adminiſtravit. [20] Etruſcos *Ita Servius Tull.*

Regaleſque accenſa comas, accenſa coronam
Inſignem gemmis, &c.

MACHANEUS.

7 Quæ illo experrecto cum ſomno evanuit: ita faſtigium vidit futurum oſtendens, ut ignis pyramidalis eſſe ſolet.

ANNA.

7 Vide quæ apud Florum dicta ſunt cap. 6.

SCHOTTUS.

8 *Viſo.*] *Viſu* Mediolanenſis.

9 Pro *intellexit.*] *intelligit* Agrippinenſis codex.

ANNA.

10 *Ut liberos ſuos educaret.*] Id uno verbo Latine dicitur *liberaliter educare.*

MACHANEUS.

11 *Gener a Tarquinio aſſumptus.*] Ob ejus virtutes bellicas.

12 *Tanaquil.*] Regiam claudi jubet, arbitros ejecit, ſimulat Regem vivere, interim generum adhortatur, ut capeſſat regnum.

SCHOTTUS.

13 *Ex Altiore loco.*] Hæc Pariſino deſunt & recte fortaſſe, nam *deſpicere*, deorſum videre eſt. Non diſſimulabo, MSC. quendam *ex altiori* ſimpliciter legiſſe.

ANNA.

13 *Ex ſuperiore parte ædium per feneſtras in novam viam verſas (habitabat enim Rex ad Jovis Statoris) populum Tanaquil alloquitur.* Livius.

SCHOTTUS.

14 *Deſpiciens.*] Quidam *reſpiciens* legit, male.

15 Vox *Tarquinium.*] ex MSC. quodam ſuperat.

16 *Servio Tullio.*] In T. Livio corrupte eſt *Servii Tullii dicto audientes eſſent* pro *Servio Tullio*, ut & B. Rhenanus admonuit.

ANNA.

17 *Dicto.*] id eſt, *imperio.* Inde *Dictator.* Et Virgil. Æneid. VI.

Hic ego, namque tuas ſortes arcanaque fata
Dicta mea genti ponam.

Ubi *dicta* nihil aliud ſignificant quam ſummum imperium.

SCHOTTUS.

18 *Audientes eſſent.*] Antiqua lectio *dicto audientes eſſent* auctior & verior: alius MSC. *dicto obaudientes eſſent.*

MACHANEUS.

19 *Quaſi precario.*] Nam alia ipſe decernebat, de aliquibus Regem conſulturum ſe fingebat.

SCHOTTUS.

20 *Etruſcos.*] Rurſum perturbatus ordo, quem Johannes Grejonius ſic reponendum putavit, Livii auctoritatem ſequutus. *Etruſcos ſæpe domuit: populum in quatuor tribus diſtribuit, claſſes centuriaſque, menſuras, & pondera conſtituit. Collem Quirinalem & Viminalem, & Eſquilias urbi addidit. Aggerem foſſaſque fecit, ac poſt ple-*

[d] CLXXIX. [e] XXCVI. *Poſt* ac foſſam *q. l.* [f] CXXCVII. *Male hac vulgo interpunguntur.*

[20] Etruſcos ſæpe [d] domuit: [21] collem [22] Quirinalem 6
& [23] Viminalem & [24] Eſquilias [25] urbi [e] addidit:
[26] Aggerem, foſſaſque fecit. Populum in quatuor 7
[27] tribus [f] diſtribuit, ac poſt [28] plebi diſtribuit annonam: menſuras, pondera, [29] claſſes, centuriaſque

bi diſtribuit annonam. Latinorum populis, &c. Nihil tamen muto fretus MSS. libris.

ANNA.

21 *Collem.*] Livius lib. 1. cap. 44. *Addit duos colles, Quirinalem Viminalemque. Inde deinceps auget Eſquilias. Ibique ipſe, ut loco dignitas fieret habitat.* Ubi legendum videtur. *Inde deinceps auget, Eſquiliis*, Id ratio & auctoritas ſuadent. *Addit*, inquit, *urbi collem Viminalem & Quirinalem, Inde deinceps* urbem *auget Eſquiliis.*

MACHANEUS.

22 *Quirinalem.*] Varro. *Collis Quirinalis, ubi Curi Quirini fanum, eſt a Quiritibus, qui cum Tatio Curibus venerunt Romam, quod ibi caſtra habuerunt. Hoc vocabulo cunctarum regionum nomen, ni fallor, obtinuit.*

23 *Viminalem.*] Varro: *Viminalis, a Jove Viminio, quod ibi ara ſunt, ubi vimina nata fuerunt.*

24 *Exquilias.*] Quæ ſunt dictæ ab *excubiis*, quæ ibi fiebant. Conſtat poſt eum, (Dionyſio teſte) urbem non amplius auctam.

SCHOTTUS.

24 Hæc in Pariſino aberant. Scribendum autem per ſ. tametſi ab *excubiis* vox ipſa defluxerit, quod melioris ſoni gratia x. in s. migraverit. Sic & Mediolanenſis impreſſerat.

ANNA.

24 *Excubinus*, primum dictus poſtea mutata pronuntiatione *Exquilinus:* Et melioris ſoni gratia *Eſquilinus*, & a Poetis *Eſquilius.*

SCHOTTUS.

25 *Urbi.*] Hunc ambitum libri quidam varie legebant: MSC. nnus: *& Eſquilias urbi diſtribuit, Annonam, menſuras, pondera*, &c. reliquis omiſſis: non placet. Agrippinenſis nihil hic prætermittebat.

ANNA.

26 *Aggerem foſſaſque fecit.*] *Aggere & foſſis & muro circumdat urbem, ita pomœrium profert.* Livius.

SCHOTTUS.

26 Mediolanenſis legit: *aggeremque ac foſſas.*

MACHANEUS.

27 *Tribus.*] A tributo ſolvendo.

ANNA.

27 *Tribus* urbanas intellige: quadrifariam enim urbe diviſa regionibus collibuſque, quæ habitabantur partes, *tribus* eas appellavit. Fuere autem *Palatina*, *Eſquilina*, *Suburrana*, *Collina.* Idem etiam totum agrum diviſit in partes viginti ſex, quas & *tribus* ruſticas appellavit, ita ut quatuor ſuperioribus urbanis additis, omnes numerum triginta *tribuum* efficerent.

SCHOTTUS.

28 *Plebi.*] Agrippinenſis *plebem*, non *plebi* legit, ut populum a *plebe* diſtinxiſſe videatur, ut apud A. gellium Capito lib. x. cap. 20. *Populum in quatuor tribus diſtribuit ac poſt plebem. Annonam, menſuras* &c. Nihil tamen demuto, quod recepta ſcriptura ſententiam idoneam habeat.

ANNA.

29 *Claſſes centuriaſque.*] Sex *claſſas* fuere, quibus continebantur *centuriæ* centum nonaginta tres. Prima quidem *claſſe* conflata ex equitibus & peditibus, nonaginta octo *centuriæ*: Secunda *claſſe* viginti & duæ una cum opificibus. Tertia, viginti & duæ *centuriæ* adjunctis tubicinibus, & cornicinibus: Quarta *claſſe* viginti *centuriæ*; Quinta *claſſe* triginta *centuriæ*: Sexta & ultima

8 que conſtituit. (Primus omnium [30] cenſum [g] ordinavit, qui adhuc per orbem terrarum incognitus erat:)
9 [31] Latinorum populis perſuaſit, ut exemplo [32] eorum qui [33] Dianæ [34] Epheſiæ ædem feciſſent, & ipſi æ-
10 dem Dianæ in [35] Aventino ædificarent: Quo [h] [36] facto, bos [37] cuidam [38] Latino miræ magnitudinis nata, & reſponſum ſomnio datum, eum populum ſummam imperii habiturum, [39] [i] cujus civis [40] bovem illam [41] immo-

g Ex MSS. addidi de Cenſu.

h Quo effecto, bos quædam m. ſ.

i Vulg. qui prius.

ultima tota conſtante ex civibus egenis unica *centuria*. Vid. Halicarnaſſ. lib. IV. cap. 2. qui hæc omnia diſtinctiſſime tradidit. Sic igitur ſingulas *claſſes* in *centurias* digeſſit. Hinc *centuriata* comitia, in quibus populus *centuriatim* conveniebat, & ſuffragia ferebat.

SCHOTTUS.

30 *Cenſum ordinavit.*] Periodum hanc ex MSS. tribus adjeci; & vero omiſſus *Cenſus* in vulgatis temere videbatur. *Cenſa* ſunt autem civium capita millia LXXX. eorum qui arma ferre poterant. Fabius Pictor apud Livium.

ANNA.

31 *Latinorum populis.*] Qui duodecim fuere.

32 *Eorum qui.*] Aſianorum. Nam *Dianæ* templum communiter a civitatibus Aſiæ factum fuit.

SCHOTTUS.

33 *Dianæ.*] Plinius lib. VII. Natur. hiſtor. cap.37. *Laudatus eſt Cteſiphon Gnoſius, æde Epheſiæ Dianæ admirabiliter fabricata.* Ubi *Cherſiphron* legendum ex Strabonis lib. XIV. ut & in Vitruvio lib. III. & VII. Vidit id Ferdinandus Pincianus, quem honoris cauſa libens nomino: atque utinam in omnes Plinii libros obſervationes ejus jam pridem, ut audio, excuſæ in eruditorum hominum manus venire poſſent: quas in infelici terrarum angulo deliteſcentes quidam nobis invident. Profecto nulla, aut pauca ab eo ſpicilegia relicta eſſe non dubito, quantum ex ſpecimine apud noſtrates olim edito Antuerpiæ anno CIↃ. IↃ. XLVII. colligere potui.

MACHANEUS.

34 *Epheſiæ.*] Quod, Plinio teſte, conſtructum fuit in *Epheſo* urbe. Martialis:

Nec Triviæ templo molles laudenter honores.

35 *Aventinus.*] Vel ab *avibus*, vel ab *adventu* hominum, vel *Aventino* Rege dictus: varie enim dantur etymologiæ.

SCHOTTUS.

36 *Effecto.*] Malim *facto*, ut MSS. omnes.

37 *Cuidam.*] MSS. *quadam* præferunt.

38 *Latino.*] Livius autem lib. I. & Plutarchus Problem. V. *Sabinum*, non *Latinum* faciunt: hic etiam *Antronem Curatium* ex Varrone & Iuba Rege appellat: Ille vero antea *Latinos* ſemel iterumque nominat, qui templum exſtruxerunt. Verum nihil hæc pugnant, quod *Sabinos* inter *Latinos* numerent.

39 *Qui prius.*] Sic vulgati omnes: ſed magis eſt ut *cujus civis* legatur, cum ex MSS. auctoritate, tum quod Livius, quem noſter religioſe tranſcribit, iiſdem his verbis uſus ſit, ſitque ſenſus integrior & caſtior. Corrumpendi loci anſam dedere *cujus* & *civis* inter ſe linearum ductu affines voces.

ANNA.

40 *Bovem illam.*] Ratio & auctoritas probant legendum *bovem illam Dianæ immolaſſet.* Audi Livium: *Et cecinere vates, cujus civitatis eam (bovem) civis Dianæ immolaſſet, ibi fore imperium.*

[41] immolaſſet. Latinus bovem in Aventinum egit, 11
& [42] cauſam ſacerdoti Romano expoſuit. Ille [43] cal- 12
lidus, dixit prius eum vivo flumine manus abluere
debere. [44] Latinus dum ad Tiberim deſcendit, ſa- 13
cerdos bovem immolavit. Ita imperium civibus, ſi- 14
bi gloriam facto conſilioque [45] vindicavit.

MACHANEUS.

41 *Immolare.*] A mola ſalſa tractum, quæ farre & oleo fiebat.

SCHOTTUS.

42 Pro *cauſam.*] MSS. *omnia* legunt.

MACHANEUS.

43 *Callidus,*] Aſtutus, a callo.

SCHOTTUS.

43 MSS. legunt: *Ille callide dixit.*

44 *Latinus dum.*] MSS. libri *Dum Latinus.*

SCHOTTUS.

45 *Vindicavit.*]Sic Aldinus & melioris notæ codices: alii *vendicavit.* MSS. vero diverſe legunt, *quæſivit,* adduntque *Regnavit annis* XL.IV. Deinde novum caput Tulliis inſcribunt.

GRUTERUS.

45 Cum dicatur exſtare in membranaceis, *conſilioque quæſivit*, non debebat ſane excludi vox genuina; ejecta ab eis, a quibus minus intelligeretur. ſic ſane etiam legitur in MSS. Palatino uno, nam alter ſcribit, *petivit.*

ARGUMENTUM.

Tarquinii Priſci filiis filias ſuas in matrimonium dat, Superbo regnum paternum repetente interficitur Servius Tullius. In forum properat, conjugem Regem ſalutat, ſuper patris corpus carpentum agit, & cum conjuge in exſilium agitur Tullia.

l Superbi *male in vulgatis.*

SERVIUS Tullius filiam alteram ferocem, mitem al- 15
teram habens, cum Tarquinii [l] [1] Priſci [2] filios
[3] pari animo videret, ut omnium mentes morum di-
verſi-

MACHANEUS.

1 *Priſci.*] Non Superbi.

SCHOTTUS.

1 Monſtrum hoc a Dominico Machaneo olim & Conrado Lycoſthene expugnatum, mirum eſt in libris repullulare potuiſſe. Monuerunt enim *Priſci* legendum ut hiſtoriæ veritas conſtaret; certe in antiquis duobus, nec in MSS. reperi nomen *Superbi*. Eos nepotes Priſci fuiſſe magis adducor, ut credam Dionyſio potius, quam Livio accedens. Sed Laurentii Vallæ longa de hac re diſputatio ad Alphonſum Regem exſtat, quæ ab Halicarnaſſeo ſumpta, an ab ingenio ſit, pronuntiare non auſim.

MACHANEUS.

2 *Filios.*] Legendum eſt nepotes ex auctoritate hiſtorici Halicarnaſſei: non enim potuerunt eſſe *filii* rationibus ab eo copioſe adductis.

ANNA.

2 Livius tamen *pluribus auctoribus filios* vocavit.

ANNA.

3 *Pari animo.*] Eodem *animo*, quo filiæ Servii ſcilicet, mitis alter, alter ferox.

4 *Fe-*

verſitate leniret, [4] ferocem [m] miti, mitem feroci [5] in
16 matrimonium dedit. Sed mites, ſeu [6] forte, ſeu
fraude perierunt : [7] feroces morum ſimilitudo con-
17 junxit. Statim Tarquinius Superbus a Tullia incita-
tus, advocato Senatu regnum [8] paternum [9] repetere
18 cœpit. Qua re audita Servius, [10] dum ad Curiam
properat, [11] juſſu Tarquinii [12] gradibus dejectus,
19 & domum refugiens, [n] interfectus eſt. [13] Tullia in
forum properavit, & prima conjugem Regem ſaluta-
vit, [o] [14] a quo juſſa e turba decedere, [15] cum domum
redi-

m *MSS.* morum ſimplici, mitem fe. *& mox* reg. patrium, *sed nihil demute.*

n CCXIX. Imp. XLIII.

o a qua juſſa turba recedere, *Vulg. non prebo. MSS. unus* a quo miſſa turba, diſcedens, dum do.

SCHOTTUS.

4 *Ferocem miti.*] *Ferocem merum ſimplici* MSS. quidam, forte quod ejuſdem vocis repetitionem odioſam fore putarent ſcribæ illi ſemidocti, & belle operam ponentes.

5 *In matrimonium dedit.*] Platonis hoc præceptum, ut morum ingeniorumque fervor alterius modeſtia temperetur. Memini illud in Appulejo extremo libro de dogmate Platonis legere, ſed quoniam neque Plato, neque Aſini aurei ſcriptor ad manum eſt, verba deſcribere non potui. Legendus & Sextus Aurelius Victor in Juliano Imperatore de Plotina uxore Trajani.

6 *Forte.*] Legendum a nominativo *fors*. Vox in optimis quibuſque auctoribus corrupta, qua de in Clœlia. Dionyſius veneno ſublatos putat : miror igitur dubitare quoſdam.

MACHANEUS.

7 *Feroces morum ſimilitudo conjunxit.*] Ita Rege ſecundas volente nuptias.

SCHOTTUS.

7 Hujuſmodi matrimonia ſacræ literæ prohibent per Johannem Baptiſtam Matth. XIV. & Imperatoriis conſtitutionibus cavetur eam, quæ in manum fratris convenit, etiam diſſolutis, ſeu morte, ſeu repudio nuptiis, duci citra inceſti crimen non poſſe. l. Nemini C. de Nupt. l. fratris. C. de inceſt. nupt.

8 *Paternum.*] Libri veteres *patrium*. In Mediolanenſi abeſt : quod Victor *paternum regnum*, L. Florus *avitum* vocat lib. I. cap. 7.

9 *Repetere.*] G. Caſſandri editio habet *repente*.

MACHANEUS.

10 *Dum ad curiam preperat.*] Inquit enim Servius : *quid hec, Tarquini, rei eſt? qua tu audacia me vivo vocare auſus es patres, aut in ſedo conſidere mea?* unde a Tarquinio minaciter reſpondente interfectus eſt.

ANNA.

11 *Juſſu Tarquinii.*] Imo ab ipſo Tarquinio.

SCHOTTUS.

12 *Gradibus.*] Codex antiquus calamo exaratus *in gradus*.

13 Tò *Statim.*] Ut ſuperantem vocem ſtylo confodi, & hinc furcis expuli ejuſdem codicis auctoritatem ſequutus.

14 *A qua juſſa turba recedere.*] Sic excuſi omnes. Libri ſcripti propius veritatem, *a quo juſſa turba diſcedere*. Mediolanenſis tamen *decedere*. Livius totidem pæne verbis : *a quo faceſſere juſſa ex tante tumultu, cum ſe domum reciperet*, &c. unde in ſcripta lectione præpoſitionem deeſſe video, *e* vel, *a turba*. Neque enim turbam cedere, ſed uxorem tumultum effugere jubet.

ANNA.

15 *Cum domum rediret.*] Ita fere omnes Hiſtorici. Florus tamen ait Tulliam

rediret, viſo patris corpore, mulionem evitantem ſuper ipſum corpus carpentum agere præcepit: unde vicus ille, [16] Sceleratus dictus eſt. Poſtea Tullia [17] cum conjuge in exſilium acta.

Tulliam carpentum ſupra patrem egiſſe, cum viſum ſuum Regem ſalutatum iret. Niſi potius, ut olim monui ibi, pro *ſalutaret*, reſcribendum *ſalutarat*. neque enim adhuc ejus me pœnitet. Sed de hoc pluribus apud Eutropium.

MACHANEUS.

16 *Sceleratus.*] antea *Cyprius* dictus: ſed, quia filia aurigam cunctantem ſcabello percutiens juſſit, coëgitque ſuper cadaver paternum currum ducere, inde *ſcelerato* nomen fuit.

ANNA.

16 Nihil aliud eſt quam *infelix*. Florus, Plautus, Terentius. Ita inferius legas, *porta, qua profecti fuerant, ſcelerata eſt appellata.* Sic *ſcelus* pro infelicitas apud Terentium.

SCHOTTUS.

17 *Cum conjuge.*] Arunte, inquit, Poncherius male: alioqui non incurioſus interpres. Oblitus forte Tarquinium Superbum maritum Tulliæ junioris ſecundis nuptiis factum, &, quod aliquot verſibus anteceſſit, ab ea inſtigatum ad regnum capeſſendum, Regemque ab ea primo conſalutatum. Livium enim noſter auctorem, non Dionyſium ſequitur.

CAPUT VIII.

ARGUMENTUM.

Cognomen moribus meretur, regno occupato Latinos & Sabinos domat, Sueſſam Pometiam rapit, Gabios in poteſtatem redigit, ferias Latinas inſtituit, in Circo locos, & cloacam facit, cum filio Lucretiæ ſtuprum inferente in exſilium agitur, & Cumis reliquum vitæ tempus exigit Tarquinius Superbus ſeptimus Romanorum Rex.

TARQUINIUS [1] Superbus cognomen [2] moribus meruit. Occiſo Servio Tullio [3] regnum ſceleſte occupavit: tamen bello ſtrenuus, [4] Latinos Sabi-

MACHANEUS.

1 *Superbus.*] Quia ſocerum gener ſepultura prohibuit.

SCHOTTUS.

2 *Moribus.*] MSS. *ex moribus* legunt, alii, *a moribus.*

ANNA.

2 Florus: *Cui cognomen Superbo ex moribus datum.*

MACHANEUS.

3 *Regnum ſceleſte.*] Nam per amicos peſſimos in capitales cauſas plures illuſtres viros adduxit. primum quidem nuntios, qui Tullium regno excipere noluiſſent, deinde etiam ex cæteris, unde nihil aliud, quam prædam ſperare poſſet.

4 *Latinos.*] Facile eos ſibi conciliavit auctore Mamilio, ac Turno Herdonio feroci eorum duce e medio ſublato.

SCHOTTUS.

5 *Sueſſam.*]Pariſinus *Sceuam, MSS. Deam*, neſcio quid velint.

5 Ex

Sabinoſque domuit; [5] Sueſſam Pometiam * [6] Volſcis eripuit: [7] Gabios per Sextum filium, [8] ſimulato transfugio, in poteſtatem redegit: & [9] ferias Latinas pri-
3 mus inſtituit. [10] Locos [a] in Circo, & [11] cloacam maximam fecit, ubi totius populi viribus uſus eſt. unde illæ

* *Sic vett. lib. Vulg.* Hetruſcis.

a MSS. 2. ludos Vulg. lacus. ɡ *Neutrum placet.*

MACHANEUS.

5 Ex ejus auro & argento ditatus quadraginta talenta habens, Jovis templum in Capitolio fundavit.

SCHOTTUS.

6 *Volſcis.*] Pro *Etruſcis* Mediolanenſis, cui emendatum jam locum referre acceptum convenir: non enim in *Etruria*, ſed in *Volſcis* urbs ea fuit, auctor Plinius lib. III. cap. 5. Livius quoque: *Is primus Volſcis bellum in ducentos amplius poſt ſuam ætatem annos movit, Sueſſamque Pometiam ex his vi cepit.* Et Strabo lib v. Σύεσσαν (ita enim Græci nominant) *Volſcarum* urbium matrem fuiſſe memorat. Lycoſthenes etiam ſic legendum cenſet: textus tamen nullam varietatem præfert.

ANNA.

7 *Gabies.*] A ſiniſtro Latinæ viæ latere, inter eam & Valeriam ſunt *Gabii* in via Præneſtina. Ea urbs latomias habet, quæ Romanis uſu cæteris præſtant: diſtat æqualia Roma & Præneſte intervallo. Strab. lib. v.

MACHANEUS.

8 *Simulato transfugio.*] Nam filius conſilio cum patre communicato *transfugit* ſaucius, verberatuſque virgis, ſanguine plenus, *ſimulavit* ſe a patre verberatum: benigne acceptus demum dux belli legitur. duxerat autem multos equites Romanos exſules tyrannidem fugere ſimulans, tandem re Gabinia in poteſtate habita nuntium ſecreto cum literis miſit, cui nihil pater reſpondit, ſed cacumina papaverum disjecit: quo ſigno intellexit capita primorum civium truncanda.

ANNA.

9 *Ferias Latinas.*] Has Dionyſius Halicarnaſſeus lib. IV. omnium optime explicavit. *Tarquinius*, inquit, *propoſuit deſignare commune fanum Romanorum, Latinorum, Hernicorum, Volſcorum, quo ad mercatum convenientes quotannis una epularentur, fruerenturque ſacris communibus. Locus conventui præſtitutus eſt in meditullio fere harum gentium mons altus Albanis imminens, ubi ſingulis annis feriæ celebrarentur, & eo temporis ſpatio propter loci religionem legemque de hoc latam ab omni vi temperarent omnes: Sacraque communiter Jovi Latiali ſacerent, & vacarent epulis, conſtituto prius, quantum quiſque populus in ea ſacra præbere, quantamve portionem recipere debeat. Earum feriarum atque ſacrificii participes fuerunt tribus minus quinquaginta populi, quas noſtra quoque ætate Romani agitant, Latinas vocatas: conferuntque in eas populi ſacrorum participes quidam agnos, quidam caſeos, quidam lactis certum modum, quidam liba lactaria. Victima eſt taurus unus communis omnium, de cujus viſceribus cuique populo ſua certa portio tribuitur, ſacrificatur autem pro omnibus, & Romani præſunt ſacrificio.*

10 *Locos.*] *Foros* vocat Livius 5. 11. *Loca* erant ſpectandis ludis fabricata. Unde & *ſpectacula* etiam dicta.

11 *Cloacam maximam.*] Livius, *Foros in Circo faciendos, cloacamque maximam receptaculum omnium purgamentorum urbis ſub terram agendam: quibus duobus operibus vix nova hæc magnificentia quidquam adæquare potuit.* Erat hæc *cloaca* ad Jovis Statoris in tres ductus diviſa, quorum duo poſtmodum clauſi ſunt: tertius per lacum Curtium ſub foro Romano, per Palatini montis radices in Velabrum a-

qua

illæ foſſæ, [12] Quiritium ſunt dictæ. Cum Capitolium inciperet, [13] caput hominis [b] invenit: unde cognitum eſt, eam urbem caput gentium futuram. Et cum in [c] [14] obſidio [15] Ardeæ filius ejus [16] Lucretiæ ſtuprum intuliſſet, cum eo in exſilium [d] actus, [17] ad Porſen-

4

5

b CCXLIV.

c Vulg. obſidione.

d CCXLIV. Imp. XXV.

qua limpidiſſima fluebat, & inde canali e ſaxis quadratis exſtructo in Tiberim effluebat. Aliæ fuere item *cloacæ* a Tarquinio Priſco ſtructæ, in qnibus naves grandiores ultro citroque libero curſu commeare poterant. Bene illas deſcripſit Vigener. ad Livium.

12 *Quiritium.*] Ad ſimilitudinem foſſæ illius *Quiritium*, quæ Anci Regis opus fuit.

SCHOTTUS

13 *Caput hominis.*] *Toli* nomine: unde *Capitolium* dici cœpit, quod ab Arnobio tantum proditum memini. ridicule ſane. eſt enim vocis productio *tolium*, ut *mentum* in teſtamento, teſte Cicerone. De Capitolii autem origine Tacitus li. III. Hiſtor. Aug. extr. qui ad Tarquinium Priſcum refert.

MACHANEUS.

13 Idem Livius ac Dionyſius aſſerunt. Recens videbatur *integra facie*, ac e conſulto haruſpicum, Etruſcorumque reſponſum ibi caput mundi fore.

SCHOTTUS.

14 *Obſidio.*] Vulgo *obſidione*. Ego de MSS. omnibus repoſui *obſidio*. Sic enim ſine litura ſcripſerant auferendi caſu, ab *obſidium* generis neutrius. quo veteres ſcriptores uſos frequenter Feſtum & Nonium teſtes habeo: quorum ille Salluſtium I. Hiſtoriarum laudat auctorem: *Magnis operibus perfectis* (ſic enim legendum) *obſidium cepit por L. Catilinam legatum.* Et C. Lælium in orat. pro ſe ad populum. *Ut nobis terra marique ſimul obſidium facerent.* Hic vero Ennium:

Cum ſævo obſidio magnus Titana premebat.

Sed de his vide quæ in Quinctium Cincinnatum notavimus copioſius.

MACHANEUS.

15 *Ardea.*] Urbs Etruriæ fuit ab augurio avis *ardea* dicta, ſi credimus Virgilio in VII. Æneidos ſcribenti.

— Quam dicitur urbem
Acriſioneis Danaë fundaſſe colonis,
Tracipiti delata noto: locus Ardea quondam
Dictus avis, & nunc magnum tenet Ardea nomen.

Refert autem Turnum in ea regnaſſe. Inde Ardeliones dicti, multa incipientes, nihil perficientes, & volantes in ſcientiarum apices, ignotis principiis. Martialis:

Vis dicam quid ſis? magnus es ardelio.

16 *Lucretia ſtuprum.*] De hac narratione nonnullam inter Dionyſium, ac Livium, & talem quidem obſervavimus differentiam. Græcus auctor ſentit Lucretiam acerbiſſime caſum ſuum ferentem, quam celerrime aſcendentem vehicula, Romam veniſſe, ubi ſe interfecit. Latinus pudiciſſimæ matronæ internecionem Collatiæ factam ſcribit. De modo quoque aliquid intereſſe, ſolers conſiderabit lector. Ovidius graphice II. Faſtorum deſcribit:

Cingitur interea Romanis Ardea ſignis,
Et patitur lentas obſidione moras.
Dum vacat, & metuunt hoſtes committere pugnam,
Luditur in caſtris, otia miles agit.
Tarquinius juvenes ſocios dapibuſque meroque
Accipit: ex illis Rege creatus ait.
& reliqua.

SCHOTTUS.

17 *Ad Porſennam.*] Scriptura eſt MSS. omnium. Silius, Martialis, cæterique Poëtæ corripiunt metri fortaſſis cauſa.

Hanc

Porſennam Etruriæ Regem confugit; cujus ope regnum [e] [17] retinere tentavit. Pulſus, [18] Cumas conceſſit: ubi [20] per ſummam ignominiam reliquum vitæ [f] tempus exegit.

6

e MSS. recuperare.

f Mor, ccLIX q. l. cum ſumma ignominia.

Hanc ſpectare manum Porſena non potuit.

Virgil. VIII. Æneid. produxit: ubi Servius uno n. *Porſenam* ſemper dictum ait.

18 *Retinere.*] Melius libri veteres *recuperare.*

MACHANEUS.

19 *Cumæ.*] Strabo: ſunt vetuſtiſſimum Calcidenſium, & Cumæorum ædificium. antiquitate enim cunctas, & Siciliæ & Italiæ urbes antecellit.

ANNA.

19 Livius de eo, *Mortuus eſt Cumis quo ſe poſt fractas opes Latinorum ad Ariſtodemum Tyrannum contulerat.*

SCHOTTUS.

20 *Per ſummam ignominiam.*] Vetus codex non male *cum ſumma ignominia.*

CAPUT IX.

ARGUMENTUM.

Regiis nuribus in convivio & luxu deprehenſis in lanificio offenditur, a Tarquinio Sexto corrumpitur, ſeipſam occidit, & vindicatur Lucretia L. Tarquinii Collatini uxor.

1 TARQUINIUS Collatinus [1] ſorore Tarquinii Superbi genitus, in [2] contubernio juvenum regiorum Ardeæ erat: [3] ubi cum forte in liberiore convivio [4] conjugem ſuam unuſquiſque laudaret, placuit
2 experiri. Itaque equis Romam petunt. Regias nurus [5] in convivio [6] & luxu deprehendunt, exinde [7] Colla-

SCHOTTUS.

1 *Sorore.*] MSS. *ex ſorore.* Hic Livio repugnat, qui Egerii filium facit Tarquinium Collatinum, & nepotem tantum Tarquinii Priſci ex fratre. Vide Alex. Neapol. lib. V. cap. 27. Genialium dierum.

MACHANEUS.

2 *Contubernium.*] Nomen eſt militare, Vegetio auctore ſcribente. *contubernium autem manipulum vocabatur ab eo, quod conjunctis manibus pariter dimicabant* Inde ad pacem tranſlatum, quaſi ſub iiſdem *tabernis* ac domibus comeſſales vivere ſoleant.

SCHOTTUS.

3 *Ubi cum forte.*] Pariſinus & Agrippinenſis. *Unde cum forte liberiore convivio.*

MACHANEUS.

4 *Conjugem ſuam.*] Ovidius.

Quiſque ſuam laudant: ſtudiis certamina creſcunt.

ANNA.

5 *In convivio.*] Ovid. II. Faſtorum.

Ecce nurum Regis fuſis per colla coronis
Inveniunt poſito pervigilare mero.

SCHOTTUS.

6 *Et luxu.*] Corrupti hic erant

&

[7] Collatiam petunt; Lucretiam inter ancillas [8] in la-
nificio offendunt, itaque ea pudiciſſima judicatur.
Ad quam corrumpendam Tarquinius Sextus nocte 3
[9] Collatiam rediit, & jure propinquitatis in domum
Collatini venit, [10] & in cubiculum Lucretiæ irrupit,
[11] pudicitiam expugnavit. Illa poſtero die advoca- 4
tis patre & conjuge, [12] rem expoſuit; & ſe cultro,
quem veſte [13] texerat, occidit. [14] Illi in exitium 5
Regum conjurarunt, eorumque exſilio necem Lu-
cretiæ [15] vindicaverunt.

CA-

& interpolati libri ſcripti, niſi quod *vel luſu comprehendunt* legiſſe videntur.

7 *Collatiam.*] *Conlatiam* & *Conlatini* perpetuo MSS. habebant: Pariſinus & Colonienſis *Collatium.*

ANNA.

7 *Collatiam.*] Latii oppidum in via Tiburtina.

SCHOTTUS.

8 *In laniſicio.*] Quod caſtæ matronæ argumentum. Varro de vita P. R. lib. I. *Cum interea in lucubrando faceret juxta ancillas lanam.* Terent. in Andria.

Primum hac pudice vitam parce, ac duriter
Agebat, lana ac tela victum quæritans.

ANNA.

8 De Lucretia inter ancillas lanam faciente ſic Enn. lib. III.

Deducunt habiles radies filo gracilento.

MACHANEUS.

9 *Collatiam.*] Simulavit negotium habere militare.

SCHOTTUS.

10 *Et in cubiculum.*] Sic vulgati, & Mediolanenſis, præterquam quod præpoſitionem tolleret. Brevius MSS. omnes *& pudicitiam cubiculi expugnavit.*

GRUTERUS.

10 Qua ſcriptura nihil excogitari queat venuſtius. *Impudicum* quidem deinde eſſe cœpit *cubiculum* Lucretiæ; ipſa vero neutiquam. Hæc tam elegans lectio adeo inceptiit oculis Sylburgianis, ut vulgariſſima alioquin variantis ſcripturæ diſcrimina annotare ſolitus, ne hujus quidem verbulo meminerit.

MACHANEUS.

11 *Pudicitiam expugnavit.*] Poſtquam nec precario, nec pretio obtinuit, dixit, te occidam, famulumque unum mactans ponam ſimul corpora veſtra, dicam quod indecenter te in complexu deprehendens ſervi ſupplicio vos affecerim, injuriam cognati perſequens. Ita ut turpem finem probrique plenum ſubeas, nec honore ſepulturæ corpus tuum dignetur. Ovidius,

Interimam famulum, cum quo deprenſa fereris.
Succubuit famæ victa puella metu.

SCHOTTUS.

12 *Rem expoſuit.*] His fere verbis, quæ e Bruto Caſſii (vel ut Scaliger emendat *Attii*) Varro profert lib. VI. de L. L.

Nocte intempeſta noſtram devenit demum.

13 *Texerat.*] *Geſſerat* MSS. noſter. Nihil muto. Virgilius,

Aperit ramum quem veſte tegebat.

MACHANEUS.

14 *Illi.*] Brutus Collatinus & Lucretius.

15 *Vindicaverunt.*] Vindictam fecerunt. nam *vindicare* ad ſe trahere ſignificat.

SCHOTTUS.

15 Miror MSS. hic adſcribere: *Imperavit annis* XXXIV. cum Livius, Dionyſius, alii XXV. dun-

taxat

taxat numerent. Forte librariorum familiari audacia addendi, detruncandi accidit. Fateor Euſebium & Caſſiodorum xxxiv. illi tribuere, verum iidem decem annos Servio Tullio ademerant, quod noſter, nec hic, nec alibi feciſſe videtur. In Romulo enim adſcripſerat: *Imperavit annis* xxxviii. in Tarquinio Priſeo, *Regnavit annis* xxxvii. In aliis vero Regibus, Numa, Hoſtilio, & Anco nulli regnorum numeri comparent.

CAPUT X.

Argumentum.

Stultitiam fingit, terram matrem oſculatur, in Regum exitium conjurat, ſuos fratriſque filios ſecuri percutit, cum Arunte congreſſus cadit, laudatur, & lugetur L. Junius Brutus Romanorum conſul primus.

1 L. Junius [1] Brutus [2] ſorore Tarquinii Superbi genitus, cum eandem fortunam timeret, in quam frater

MACHANEUS.

1 *Brutus.*] Quaſi *brutorum* vitam imitans: Ovidius.

Brutus erat ſtulti ſapiens imitator, ut eſſet
Tutus ab inſidiis, dire Superbe, tuis.

Unde a Græcis *Elithius* dictus, id eſt, ſtultus.

ANNA.

1 *Brutus.*] nihil aliud eſt quam tardus, ſeu gravis, *qui a l'eſprit peſant, lourd*, Græce βραδὺς, Terentius: *Hei tardus es.* Horatius: *Bruta tellus.*

SCHOTTUS.

2 *Sorore*] Rurſus *ex ſorore* quidam legunt: ſequiturque ſuo more Livium. Dionyſius enim amitam Superbi Tarquiniam facit, unde Brutum natu grandiorem, cum Tarquiniis, liberis regiis Delphos profectum colligi poteſt. Non me fugit incertam eſſe & multis retro ſæculis controverſam genealogiam Regum Romanorum. Livius enim Superbum Priſci filium facit, Dionyſius ex filio nepotem fuiſſe argumentis, ac temporum ratione aſtruit, quem plerique omnes ſunt ſequuti. Laurentii tamen Vallæ longam pro Dionyſii ſententia adverſus Patavinum ſcriptorem diſputationem Andreas Alciatus J. C. inſignis oppugnat lib. Παρέργων cap. 8. Nam Pomponii D. 1. 2. de origine Juris, Tarquinium Superbum Damarati Corinthii filium affirmantis jampridem exploſa ſententia eſt, cum nepos tantum fuerit, ſi Livium ſequimur: ſin Dionyſium, abnepos. Quidam igitur ſic legerunt: *illis temporibus, quibus Tarquinius Damarati Corinthii filius.* quam ego, niſi a MSS. eſt, non temere recipio. vulgatam tueor

frater inciderat, qui ob divitias & [3] prudentiam fue-
rat ab avunculo occiſus, ſtultitiam finxit, unde Bru-
tus dictus. Juvenibus regiis [4] Delphos euntibus [5] de- 2
ridiculi gratia comes adſcitus, baculo [6] ſambuceo au-
rum infuſum [7] Deo [8] donum tulit. Ubi reſponſum 3
eſt, eum Romæ ſummam [9] poteſtatem habiturum,
qui primus matrem oſcularetur: ipſe terram oſcula-
tus eſt. Deinde propter Lucretiæ ſtuprum, cum Trici- 4
pitino & Collatino in exitium Regum conjuravit.
Quibus in exſilium actis, primus Conſul creatus, [a] fi- 5
lios ſuos, [b] [10] fratriſque, quod cum [11] Aquiliis &
[12] Vitelliis ad recipiendum [13] in urbem Tarquinios
[14] con-

a CCXLV.
b Deeſt in MSS. 3.

parva immutatione facta: *quibus Superbus Damarati Corinthii filii F.* Sic enim unica litera filium MSS. fere repræſentant, quod cum librarius ignoraret, audaciter omiſit. Zazii enim, aliorumque nimis coacta purgatio eſt. Filii verbo hic nepotem contineri, quod ll. permittunt l. Filii appell. & l. Juſta. D. de verb. ſignifi. Nam hiſtorica hic narratio eſt, quæ vocum proprietatem ſibi vindicat, non alio vi quadam detorta verba. Vide Errici Glareani viri optime de hiſtoria Romana meriti tabulam familiæ hujus regiæ in T. Livio.

3 *Prudentiam.*] *De imprudentia* conſtanter in MSS.

MACHANEUS.

4 *Delphos euntibus.*] Cauſa potiſſima eundi fuit, quia anguis e lignea columna lapſus adeo Regem terruerat, ut legatos miſerit *Delphos* ad oraculum Apollineum conſulendum, quibuſcum Brutus ludibrii cauſa profectus eſt. *Delphi* urbs eſt in radicibus Parnaſſi, ubi pendebat umbilicus, ſignum eam urbem in medio conditam Græciæ, auctore Strabone nono Coſmographiæ ſuæ.

SCHOTTUS.

5 *Deridiculi.*] In MSS. eſt, ubi vulgo *ridiculi.*

6 *Sambuceo.*] Aliter Livius. *Aureum baculum incluſum corneo cavato ad id baculo tuliſſe donum Apollini dicitur, per ambages effigiem ingenii.*

ANNA.

7 *Deo.*] Apollini.

SCHOTTUS.

8 *Donum tulit.*] Sic impreſſi. MSS. vero *dono intulit.*

9 *Poteſtatem.*] Alii *dignitatem* præferunt.

10 *Fratriſque quod.*] Vox, *fratriſque* non ſolum in MSS. ſed & in Pariſino afuit, pro quo illi, *eo quod*, legebant.

GRUTERUS.

10 Cum non agnoſcatur vox *fratriſque* a Schotto tribus codicibus calamo exaratis, neque ejus ullum ſit veſtigium in Palatinis, injurie nimis adhuc retinetur. Eat ergo deinceps Morboniam. falſa enim eſt, nedum ſupervacanea.

MACHANEUS.

11 *Aquiliis.*] *Aquilii* erant filii ſororis Collatini collegæ.

12 *Vitelliis.*] *Vitellii* ſororii erant Bruti.

ANNA.

13 *In urbem Tarquinios.*] E bona illa veteri Latinitate.

MACHANEUS.

14 *Conjuraverunt.*] Ut altius intelligatur hoc facinus: cœnati forte apud Vitellios *conſpirati* fuerant, ut Livius, ſed, ut Dionyſius, apud Aquilios. Interim vero ſervorum qui-

6 [14]conjuraverant, virgis cæſos ſecuri percuſſit. Deinde in prœlio, quod adverſus eos gerebat, ſingulari certamine cum Arunte filio Tarquinii congreſſus eſt,
7 [15]ubi ambo mutuis [16]vulneribus [c] ceciderunt. Cujus corpus in foro poſitum, [17]a collega laudatum, matronæ anno [18]luxerunt.

c CCXLV.

quidam vini præbitor ex urbe Cænina captivus, cujus nomen erat Vindex, ſuſpicatus hos viros aliquid moliri pravi ob miniſtrorum ablegationem, ſolus foris reſtitit ad oſtium, ſermoneſque eorum percipiens, & literas ab omnibus ſcriptas vidit, ad compaginem quandam oſtii perſpicuam viſum adhibens, ac egreſſus rem detulit ad conſules, ut Patavinus ſcriptor ait: ut Halicarnaſſeus, ad Valerium, qui poſtea Poplicola dictus: quo facto; & per magiſtratus, maxime a Bruto ſumpto de reis ſupplicio, tandem ejecti legati Tarquinii, Collatinuſque in exſilium miſſus, atque Regibus penitus amplius redeundi deſperatio facta.

SCHOTTUS.

15 *Ubi ambo.*] Levis in ſpeciem emendatio, quæ libris antiquis debetur, lucem & venuſtatem addens orationi, cum antea legeretur: *ſe ambo mutuis vulneribus occiderunt.*

MACHANEUS.

16 *Vulneribus ceciderunt.*] Livii verba hæc ſunt: *Adeoque infeſtis animis concurrerunt, neuter, dum hoſtem vulneraret, ſui protegendi corporis memor, ut contrario ictu per parmam uterque transfixus duabus hærentes haſtis moribundi ex equis lapſi ſint.*

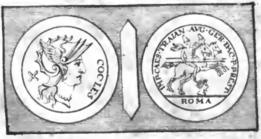
17 *A collega laudatum.*] Conſtat apud Romanos hanc primam orationem funebrem recitatam, inde exordium fuit orationem poſt mortem clariſſimorum virorum factam in exſequiis prædicare, etſi prius Athenienſes laudem funeream legi præpoſuerant his, qui noviſſime pugnando in Artemiſio, Salamine, Marathone, Plateis pro patria occubuerant.

18 *Luxerunt.*] Pullis ac atris veſtibus indutæ fuerunt.

CAPUT XI.

ARGUMENTUM.

Porſenna Tarquinios reſtituere tentante pro ponte ſublicio ſtat, cumque illo interrupto in Tiberim decidit, ad ſuos tranſnat, & ſtatua poſita donatur Horatius Cocles.

F 2 Por-

* al. Porſena. Servius in VIII. Æn. CCXLVI.

[1] PORSENNA * Rex Etruſcorum, cum Tarquinios 1
in urbem reſtituere tentaret, & primo impetu
[2] Janiculum cepiſſet; Horatius [3] Cocles (illo cognomine, quod in alio prœlio oculum amiſerat) [4] pro
[5] ponte [6] ſublicio ſtetit, & aciem hoſtium [7] ſolus [8] ſuſtinuit, donec pons a tergo interrumperetur, cum
quo [9] ſtatim in Tiberim decidit, & armatus ad ſuos
[10] tranſnavit. [11] Ob hoc ei tantum agri publice datum 2

MACHANEUS.

1 *Porſenna.*] Poſt bellum a Romana libertate geſtum contra Vejentes ac Tarquinienſes arma Regibus reſtituendis capeſſentes. In quo haud dubie Romani ſuperiores extitere, potentiſſimus Etruriæ Rex defenſionem atque prœlium pro Tarquiniis ſuſcepir, & illico infeſto exercitu Romam accelerat, non impetratis a ſenatu Romano per legatos quæ volebat.

2 *Janiculum*] A *Jano* dictum, ut Janualis porta, de qua ita Janus primo Faſtorum:

Arx mea collis erat, quam vulgus nomine noſtro
Nuncupat; hac ætas Janiculumque vocat.

SCHOTTUS.

3 De *Coclitis* nomine vide Plinium lib. XI. cap. 37. Varro lib. VI. de LL. *Ab oculo Cocles, quaſi Ocles dictus, qui unum haberet oculum.* Scaliger tamen a κύκλωψ ſic dictum putar.

MACHANEUS.

4 *Pro.*] Id eſt, ante.

ANNA.

5 *Ponte.*] *Pons* pedes 600. a Palatino diſtans. Omnium Tiberinorum *pontium* primus, quippe ab Anco exſtructus, hodie nullus.

SCHOTTUS.

6 *Sublicio.*] MSS. hic variant, unus *Sulpitio* habebat, & ſupra adſcriptum *ſubſilicio Tiberis*: alter *Sublicio.* Dicitur autem a *ſublicibus*, id eſt trabibus magnis inter ſe connexis. *Licio* enim antiquis connectere ſignificabat. & *ſublicas*, trabes illas dixerunt quæ invicem colligantur. Græci Romanarum rerum ſcriptores ξυλίνην γέφυραν, id eſt, ligneum pontem appellant.

7 *Solus.*] Ita pleniores libri veteres.

ANNA.

7 Imo cum Spurio Lartio ac Tito Herminio; ſed *eos* Horatius *poſt primam periculi procellam exigua pontis parte relicta, in tutum cedere coegit.*

SCHOTTUS.

8 *Suſtinuit.*] Mediolanenſis *ſubſtinuit*, ut fere in Tarquinio Priſco.

9 *Statim.*] Adjiciunt pleniores libri veteres.

10 *Tranſnavit*] Scribo auctoribus libris ſcriptis, cujus præpoſitionis elegantiam librarii multis in locis corruperunt. Non longe abiero: In Suetonii Cæſare cap. 20. in antiquis libris *tranſduxit* reperiri, & in Octavio cap. 2. Apud Cæſarem 1. bell. Gall. *multitudinem Germanorum in Galliam tranſducat.* Ibidem &, *tranſdidiſſet*, *tranſdere* ſæpe pro tradere. Sed exemplis congerendis ſuperſedeo. Apud Plinium Nat. Hiſt. lib. VIII. cap. 32. quod propius ad rem facit, in MSS. de cervis, *maria tranſnatant, gregatim natantes*, ubi vulgati *tranant*.

ANNA.

11 *Ob hoc ei.*] *Grata erga tantam virtutem civitas fuit: ſtatua in comitio poſita; agri quantum uno die circumaravit, datum.* Livius lib. II. ubi

tum eſt, quantum uno die [12] circumarari potuiſſet: ſtatua quoque ei in [13] Vulcanali poſita.

11. ubi obiter dicam pro *circumaravit* legendum *circumararet.*

12 *Circumarari.*] *Ambire* MSS. omnes: Pariſinus & Agrippinenſis *arari.*

13 *Vulcanali.*] Videlicet, teſte Livio, in Comitio. *Vulcanalia* Varro a *Vulcano, quod ei tum feriæ, & quod eo die populus pro ſe in ignem animalia mittit.*

CAPUT XII.

ARGUMENTUM.

Purpuratum pro Rege, cujus necem repromiſerat, deceptus occidit, dexteram aris imponit, pratis & ſtatua donatur C. Mutius Scævola.

1 Cum Porſenna Rex urbem [4] obſideret, [1] Mutius a CCLXVI.
[2] Cordus, vir Romanæ conſtantiæ, [3] Senatum
adiit, & veniam transfugiendi petiit, necem Regis
2 [4] repromittens. Accepta poteſtate, in caſtra Porſennæ venit, ibique [5] purpuratum pro Rege, deceptus
3 occidit. Apprehenſus, & ad Regem pertractus, dexteram [6] aris impoſuit: hoc ſupplicii [7] a rea * exigens,

* Sic *MSS. Vulg.* ab ea. *Mart.* Hanc ſpectare manum Porſena non potuit. *Mox* diſtraheretur. *q. l.*

ANNA.

1 *Mutius.*] *C. Mutius adoleſcens nobilis.* Livius.

SCHOTTUS.

2 *Scævola.*] Vel, ut lapides Capitolini, *Scævula*, in libris antiquis non comparet. Poſt enim *Scævula* appellatus ἀπὸ τοῦ σκαιοῦ, id eſt, ſiniſtro & lævo. Qui hic *Cedrus* fecerunt (*rumpantur ut ilia Codro*) imperite & audacter, ſomniarunt ducem Athenienſem: qui ſe quoque pro patria devovit.

MACHANEUS.

Poſt uſtam enim manum dictus eſt, quaſi a *ſcæva*, id eſt, ſiniſtra, & *vola*, id eſt, concavitate: nam dextra inhabilis erat. *Scævi* enim, Ulpiano Juriſconſulto auctore, *dicuntur, qui ſiniſtra manu pro dextra utuntur.*

ANNA.

3 *Senatum adiit.*] *Metuens, ne ſi conſulum injuſſu & ignaris omnibus iret, forte deprehenſus a cuſtodibus Romanu retraheretur ut transfuga, fortuna tum urbis crimen affirmante, Senatum adiit.* Livius.

4 *Repromittens.*] Pro ſimplici *promittens*: vel potius valet, *pro impetrata venia promittens.*

5 *Purpuratum.*] Scribam, qui cum Rege pari ornatu ſedebat.

6 *Aris.*] Nam *ara* in principiis caſtrorum, ubi Aquilæ, &c.

SCHOTTUS.

7 *Ab ea.*] Repone, *a rea*, quæ germana lectio eſt: manum enim puniendam, quod erraſſet, cenſuit, quo forte pertinet illud Martialis:

Hanc ſpectare manum Porſena non potuit.

gens, quod in cæde peccaſſet. Unde cum miſeri- 4
cordia Regis abſtraheretur, quaſi beneficium referens,
ait, [8] trecentos adverſus eum ſimileis conjuraſſe. Qua 5
re ille territus, bellum [9] acceptis obſidibus depoſuit.
[10] Mutio prata trans Tiberim data, ab eo Mutia ap- 6
pellata. Statua quoque ei honoris gratia conſtitu- 7
ta eſt.

Plura Seneca Epiſt. 24. Lactantius Inſtitut. lib. v. cap. 13.

MACHANEUS.

8 *Trecentos... conjuraſſe.*] Quod falſum erat, ſed ad incutiendum terrorem talia dicebat.

9 *Acceptis obſidibus.*] Primo Halicarnaſſeus adfirmat eum conſultaſſe quomodo inſidias vitaret, Aruntemque ejus filium dixiſſe ut amicos pro hoſtibus Romanos faceret.

ANNA.

10 *Mutio prata.*] *Patres C. Mutio virtutis cauſa trans Tiberim agrum dono dedere, quæ poſtea ſunt Mutia prata appellata.* Livius.

CAPUT XIII.

ARGUMENTUM.

Porſenna caſtris obſes egreditur, equum arripit, Tiberim trajicit, a Porſenna repetita redditur, cum virginibus puerisque in patriam dimiſſa redit, & ſtatua poſita ornatur virgo Clœlia.

CCXLVI. PORSENNA [1] Clœliam virginem nobilem [2] inter ob- 1
ſides accepit: quæ deceptis cuſtodibus, noctu
caſtris ejus egreſſa, [3] equum, [4] quem * fors dederat,
arri-

* Vulg. fors.

SCHOTTUS.

1 *Cæliam.*] Veteres quidam ſcribunt, quomodo & Nonius in dictione *Nare.* Virg. lib. VIII. Æn.

Et fluvium vinclis innaret Clœlia ruptis.

2 *Inter obſides.*] Abſurdum, & a pudore virgineo alienum videri queat, *obſides* puellas datas, niſi Cornelius Tacitus idem ſcriberet libro de Germaniæ populis, efficacius obligari animos civitatum, quibus inter *obſides* puellæ quoque nobiles imperantur.

GRUTERUS.

2 Sequiorem etiam ſexum oppignerari ſolitum, conſtat ex Athenæi libro XII. Deipnoſoph. Polybii Hiſtor. lib. x. Diodori libro xx. Bibliothecæ, Taciti Germania cap. 20. aliiſque; quorum auctoritates produxi ad illa Livii libro XXVI. cap. 49. *Inter hæc, e media turba obſidum mulier magno natu Mandonii uxor, &c.*

ANNA.

3 *Equum.*] Hinc Florus lib. I. cap. 10. *Clœlia per patrium flumen equitabat.*

SCHOTTUS.

4 *Quem ſors dederat.*] Inſedit hic error libris plurimis, ut *fors* ſcribant pro *ſors.* Virg. VII. Æn.

Quæ ſors prima dedit, ſanguis novus imbuit arma.

Vulgo *fors*, male. Terent. Phormione.

Quod

2 arripuit, & Tiberim trajecit. A Porſenna per lega-
3 tos repetita, & reddita. Cujus ille virtutem [5] admira-
tus, cum quibus optaſſet in patriam redire, permiſit:
4 [6] Illa virgines pueroſque * elegit, quorum ætatem * *MSS.* delegit.
5 injuriæ obnoxiam ſciebat. Huic [7] ſtatua equeſtris
[8] in foro poſita.

Quod fors feret, feremus æquo animo.
Idem Hecyra,
Quia illis fors obtulerat, &c.
Sed hanc vocem in antiquis auctoribus, Lucretio, Cicerone, Salluſtio, Livio, aliiſque ab antiquariis nunc reponi, video.

5 Pro *Admiratus.*] Eſt *admirans* in Pariſienſi & Colonienſi.

A N N A.

6 *Illa Virgines pueroſque.*] *Productis omnibus elegiſſe impuberes dicitur: quod & virginitati decorum, & conſenſu obſidium ipſorum probabile erat, eam ætatem potiſſimum liberari ab hoſte, quæ maxime opportuna injuriæ eſſet.* Livius.

7 *Statua equeſtris.*] *Pace redintegrata, Romani novam in femina virtutem novo genere honoris, ſtatua equeſtri, donavere. In ſumma ſacra via fuit poſita virgo inſidens equo.* Idem.

SCHOTTUS.

7 Aldus Manutius hos apud Cic. Offic. lib. 1. verſus ſtatuæ equeſtri inſculptos fuiſſe putat:
Vos etenim juvenes, animum geritis muliebrem,
Illa virago viri —
Idque colligit ex his Senecæ libro de Conſolat. ad Marciam verbis: *Equeſtri inſidens ſtatua in Sacra via celeberrimo loco Clœlia exprobrat juvenibus noſtris pulvinum aſcendentibus in ea illos urbe ſic ingredi, in qua etiam feminas equo donavimus.*

MACHANEUS.

7 Donaverat autem Porſenna eam equo bellico decentibus phaleris armato.

A N N A.

8 *In foro.*] *Forum* Romanum intellige quod juxta ſummam ſacram viam fuit.

CAPUT XIV.

ARGUMENTUM.

Vejentes ſibi hoſtes depoſcunt, victores ſæpe exiſtunt, in inſidias delapſi ad unum occiduntur trecenti Fabii.

1 ROMANI cum adverſum [1] Vejenteis [a] bellarent, eos [a] CCLXXIV.
ſibi hoſteis familia [2] Fabiorum [3] privato nomine
4 depopoſcit: & profecti [b] [5] trecenti ſex, duce [6] Fabio [b] Et perfecit. Trecenti. *V. c. pro obtinuit, forte.*
Conſule,

A N N A.

1 *Vejentes.*] In Tuſcia ad lævum latus Tiberis.

MACHANEUS.

2 *Fabiorum.*] Ovidius in Faſtis:
Una dies Fabios ad bellum miſerat omnes.

3 *Privato nomine.*] Ac expenſa *privata*, ut Livius refert.

SCHOTTUS.

4 *Depopoſcit.*] Colinæus: alii *depoſcit*.

A N N A.

5 *Trecenti ſex.*] *Sex & trecenti milites, omnes patritii, omnes unius gentis.* Livius.

Conſule, [7] fuerunt. Cum ſæpe victores exſtitiſſent, 2
apud [7] Cremeram fluvium caſtra poſuerunt. Vejen- 3
tes ad dolos converſi, pecora [8] ex adverſo [9] in [c] con-
ſpectu illorum poſuerunt: [10] ad quæ progreſſi Fabii,
in inſidias delapſi, [11] ad unum [12] occiſione [d] perierunt.
[13] Dies, quo id factum eſt, inter [14] nefaſtos [15] relatus. 4
[16] Porta, qua profecti [17] fuerant, [18] Scelerata eſt appel- 5
lata. Unus [19] ex ea gente propter [20] impuberem æta- 6
tem domi relictus, [21] genus propagavit [22] ad Q. Fa-
bium

c In conſpectum illi protulerunt *alii legunt*.

d CCLXXVI. occidione, ſ. l.

Tercentum Fabios perdidit una dies.

ANNA.

6 *Fabie Conſule.*] *Fabie* Cæſone cum Tito Virginio.

SCHOTTUS.

7 Tò *Fuerunt.*] afuit in MSS.

ANNA.

7 *Cremeram.*] Soranos a Vejentibus diſterminat.

SCHOTTUS.

8 *Ex adverſo.*] Libri veteres, *ex diverſo.*

9 *In conſpectum eorum pretulerunt.*] Sic MSS. Livius libro ſecundo. *Sequuti dedita opera paſſim ad illecebras propulſa pecora præcipitavere in inſidias.*

10 *Ad quæ.*] Libri veteres, *atque.*

MACHANEUS.

11 *Ad unum.*] Ut *ad verbum*, neque eſt dicendum de *uno adunum*, neque de verbo ad verbum obſervatione auctorum de his.

ANNA.

11 Hoc, etiamſi ab aliis omnibus ſæpius poſitum fuerit, falſum eſt tamen.

SCHOTTUS.

12 *Occiſione.*] Libri veteres, *occiſi.* Nonnulli codices *occiſione* habebant.

13 *Dies.*] A.d. xv. Kalend. Auguſti, quo *die* & Allienſis pugna pugnata. Plutarchus Camillo. Livius libro ſexto.

MACHANEUS.

14 *Nefaſtos.*] De quibus Ovidius:
Ille nefaſtus erit, per quem tria
verba ſilentur.
quando ſcilicet juſtitia tacet.

SCHOTTUS.

14 Fuit, cum male habere locum credidi, legendumque *in faſtos:* ſicque opinionem confirmabam meam, quod Verrius Flaccus apud Agellium lib. v. cap. 17. *atros dies* appellandos iſtos cenſuerit, non *nefaſtos:* ſed nunc ſententiam muto, quod omneis pæne auctores ita loqui obſervarim: & noſtrum, de Allienſi die in Camillo.

15 *Relatus.*] *Delatus* in MSS. non probo.

16 *Porta.*] Carmentalis eſt Dionyſio Halicarnaſſeo & Ovidio ſecundo Faſtorum.

17 *Fuerant.*] Afuit in MSS.

ANNA.

18 *Scelerata.*] *Malheureuſe*; Vide ſupra in Tullia.

19 *Ex ea gente.*] Sic oportuit ſcribere, non *familia*, quod factum in Eutropio in hac ipſa hiſtoria, & ab aliis quoque.

MACHANEUS.

20 *Impuberem ætatem.*] *Impuberes* appellantur, qui nondum primam barbam emiſere, nec adhuc hirquitalli dicuntur. A pube (lanuginem hic illa circum pudibunda ſignificat) naſcenti maribus decimo quarto anno; feminis duodecimo. ſubſtantivum *pubis* facit adjectivum *puberis.*

ANNA.

21 *Genus propagavit.*] Ducta uxore Numerii Otacilii Maleventani. Probus de prænominibus Romanorum. *Numeris ſola patritia gens uſa eſt Fabia prænomine; idcirco quod tre-*
centis

bium Maximum, qui Annibalem mora fregit, [23] Cunctator ab obtrectatoribus dictus.

entis ſex apud Cremeram flumen caſis, qui unus ex ea ſtirpe extiterat, ducta in matrimonium uxore filia Numerii Otacilis Maleventani, ſub eo pacto, ut quem primum filium ſuſtuliſſet, ei materni avi prænomen imponeret, obtemperavit.

SCHOTTUS.

22 *Ad Q. Fabium.*] MSS. conſpirant, leguntque: *At Q. Fabius qui Annibalem morans fregit.* nihil mutandum puto.

MACHANEUS.

23 *Cunctator.*] quia *cunctando*, id eſt, mora Pœnum delaſſavit ducem: Virgilius ſexto Æneidos:

Unus qui nobis cunctando reſtituit rem.

CAPUT XV.

ARGUMENTUM.

De Vejentibus & Sabinis triumphat, in regni affectati ſuſpicionem venit, de eo apud populum queritur, diem obit, publice ſepelitur, & annuo luctu honoratur P. Valerius Poplicola.

I [1] PUBLIUS Valerius, Voluſi filius, [2] primum de [a] Vejentibus, iterum de Sabinis, [b] tertio de utriſque

* *Vulg.* Publicola, *&* Voleſi *eſt in antiquo lapide Romæ.*
a CCXLV.
b CCL.

SCHOTTUS.

1 *L. Valerius Voleſi Filius.*] *Lucii* etiam prænomen ei tribuit Plinius lib. XXXVI. cap. 15. In Livio, Dionyſio, & fragmentis Capitolinorum Faſtorum prænomen *Publii* eſt, & in eiſdem marmoribus æreiſque nummis *Voluſi filius* ſcribitur. Eſt tamen Romæ lapis hac inſcriptione:

P. VALESIUS VOLESI
F. POPLICOLA.

Quare libera cuique per me eſto ſententia: utrum malit præferat. Porro *Valeſius* antique pro *Valerius*, & *Fuſius* pro *Furius*, & *Papiſius* pro *Papirius*, teſte Livio lib. III. U. C. Cic. IX. epiſtol. ad Papirium. Varr. VI. de L. L. & Quinctiliano. Additur in libris ſcriptis, *ille Bruti collega ἐμφατικῶς.*

2 *Primum de Vejentibus.*] Celare lectorem non debeo, Livium hic & Dionyſium ſequutum me in annis U. C. ad oram adſcriptis: non enim ignorabam antecedere anno uno Capitolinos Faſtos nuper effoſſos: qui triumphaſſe Poplicolam de *Vejentibus* & *Tarquinienſibus* notant A. U. C. CCXLIV. Iterum de *Sabinis* & *Vejentibus* CCXLIX. Sigonius enim Livium, Dionyſium, & Capitolinos lapides auctores laudans, bis tantum triumphaſſe arbitratur. Impoſuit forte auctori noſtro, quod M. Valerium Poplicolam fratrem ejus iidem Faſti anno poſt Romam conditam CCXLVIII. triumphaſſe de *Sabinis* ſignent, affirmetque Plinius lib. XXXVI. cap. 15. Conjecturam meam attuli tantum. Tentabam itaque ex hiſtoriæ fide librariorum flagitium ſic corrigere, *primum de Vejentibus, iterum de Sabinis, ac de iiſdem gentibus.* Vel ſic, *iterum de Sabinis ac Vejentibus,* ſequutus extremæ dictionis utriuſque veſtigia, & vox *tertio* ex numeris nata apparet.

GRUTERUS.

2 Errate auctorem noſtrum, ex nominum ſimilitudine, & prænominibus corruptis, egregie oſtendit

que gentibus [3] triumphavit: Hic, quia in locum 2
[4] Bruti collegæ[e] [5] Conſulem non ſubrogaverat, & do-
mum in [6] Velia tutiſſimo loco habebat; in ſuſpicio-
nem regni affectati [d] venit. Quo cognito, apud po- 3
pulum [7] queſtus, quod de ſe tale aliquid timuiſſent;
[8] immiſit qui domum ſuam diruerent. [9] Secures 4
etiam faſcibus demſit, eoſque in populi [10] concione
[11] ſum-

e MSS. 2. Conſulem alium ſubroga. & abſque negatione vulg. Al. quia locum Tricipitini collegæ ſubrogaverat.

d CCXLV.

dit in Faſtis ſuis Pighius noſter, anno CCXLIX.

SCHOTTUS.

3 *Triumphavit.*] Plutarchus collegam illius T. Lucretium iterum Conſulem bonam operam navaſſe in eo bello ſcribit: ſolum tamen Poplicolam IV. Coſ. *triumphaſſe.*

4 *Bruti.*] Antiquiſſimus ille Pariſinus codex præfert, non *Tricipitini*, quod alii habent, eſtque ſuſpectum de mendo. Vereor ne legendum ſit *in locum Bruti collegæ.* Hujuſmodi multa μνημονικὰ ἁμαρτήματα huic auctori cum aliis racematoribus communia. Non propterea tamen rejiciendus. Reddit Lycoſthenes rationem, quod plures, anno CCXLV. ab exactis regibus primo, Conſulatum geſſerunt, cur in vulgatis hactenus inſederit mendum *Tricipitini* pro *Bruti*: ut non neceſſe habeam a capite arceſſere.

5 *Conſulem ſubrogaverat.*] MSS. *Conſulem alium ſubrogabat.* Verum hiſtoriæ repugnat utraque lectio. quod hoe populus voluiſſe videtur, binos quotannis hunc magiſtratum gerere, ut alter alterum in officio contineret, nec veriſimile eſſet duos contra R. P. facturos, quin id palam fieret. Niſi forte ita explices, ideo in ſuſpicionem regni affectati veniſſe Poplicolam, quod ipſe, injuſſu plebis, collegam creaſſet. Verum confecta res eſt, quod antiquiſſimus ille Pariſinus codex *Conſulem non ſubrogaverat* aperte præferat. Qua ratione cum Livio gemina dicit: ſic enim ait, *Regnum eum affectare fama ferebat, quia nec collegam ſubrogaverat in locum Bruti, & ædificabat in ſumma Velia.* Noſter vero ait, domum habuiſſe in Velia, &c. Cum hæc ſcripſiſſem, comperi & Lycoſthenem ita emendaſſe: gaudeo itaque eadem in mentem illi veniſſe, noſtraque confirmari.

MACHANEUS.

5 *Subrogare* eſt in locum alterius ſufficere.

6 *Velia.*] Dicta Varrone teſtante, *quod ibi vellere lanam ſoliti ſunt paſtores*, antiquitus enim vellebant, non tondebant oves.

7 *Queſtus.*] Oratione a Tito Livio ſcripta.

SCHOTTUS.

8 *Immiſit qui domum ſuam.*] L. Higinius libro priore de Viris claris: *P. Valerio Voleſi filio Poplicolæ ædes publicas ſub Velia, ubi nunc ædes victoriæ eſt, populus ex lege, quam ipſe tulerat, conceſſit.* citat Aſconius in Piſoniana.

MACHANEUS.

9 *Secures etiam faſcibus.*] Inſtituit enim, ut conſules, cum extra urbem eſſent, uterentur *ſecuribus*, intus vero tantum *faſcibus* ornarentur.

10 *Concionem.*] orationem, locum, & multitudinem dicimus, Gellio ſcribente, qualis a Græcis ἀγορὰ nominatur.

SCHOTTUS.

10 Feſtus conventionem *contionem* interpretatur, quaſi coitio, unde veteres libri per Tau ſcribunt. Vulgati *concio* a *concieo.*

ANNA.

10 *Summiſſis faſcibus in concionem aſcendit. Gratum id multitudini ſpectaculum fuit: ſummiſſa ſibi eſſe Imperii inſignia, confeſſionemque factam, populi quam Conſulis maje-*

ſtatem

5 [11] ſummiſit. [12] Legem [13] de provocatione a magiſtratibus ad populum tulit. [14] Hinc Poplicola dictus.
6 [15] Qui cum (quater Conſul) diem [e] obiiſſet, (adeo pau- e CCLI.
per exſtitit, [16] ut collectis a populo nummis) [17] pu- f [] *Ex MSS.*
blice

ſtatem vimque majorem eſſe. Livius. •

SCHOTTUS.

11 *Summiſit.*] Cicero I. de Republica apud Nonium Marcellum: *Tum inſtituti annui Conſules, tum demiſſi populo faſces.* Eſt autem faſceis *ſummittere* ſeu *demittere*, ea inſignia non erecta ſed *demiſſa* ferri jubere, ut patet ex Plinii exemplo lib. VII. cap. 30. de Cn. Pompejo: licet I. Alex. Braſſicanus locum ſic interpretetur, ut lictores, dum concionaretur, abire juſſerit, in Proverbiorum Symmictis. Conradus vero hic, quaſi ſolos faſces abſque ſecuribus illi prætulerint, cui repugnat Symmachus Præfectus urbi Theod. Aug. *Summiſit Poplicola contioni civium Conſularem ſecurim: & honoris ſui culmen infregit, ut libertatem civibus erigeret: ergo moribus potius quam inſignibus æſtimemur.* Et Prudentius (ut poëta quoque ſymbolam conferat) lib. I. contra Symmachum.

Martyris ante fores Bruti ſummittere faſceis
Ambit, & Auſoniam Chriſto inclinare ſecurim.

Nec mihi fraudi ſit ſacros poëtas citare, quod Prudentius apud me alter Pindarus, ut Sidonio Apollinari, ſit: & Paullinus quaſi Propertius alter ob ſingularem pietatem ametur, & in ſinu feratur.

12 *Legem.*] Capita illius apud Livium lib. II. Dionyſium lib. IV. Plutarchum in Poplicola. Valerium cap. I. lib. IV. exſtant.

MACHANEUS.

13 *De provocatione.*] Si magiſtratus aliquis Romanum quemquam interficere, verberibuſve cædere, aut mulctare vellet pecuniis, licere utique privato illi a *magiſtratu ad populum provocare*, patique eum interim a magiſtratu nihil, donec populus ſuffragia de illo ferret.

SCHOTTUS.

14 *Hinc Poplicola dictus.*] Hinc *Poplicolam* dictum & *ſupra* §. 12. laudati, & Livius lib. III. teſtes ſunt. Dionyſio etiam quaſi *δημοκηδὴς* dictus. idcirco *Poplicola* non *Publicola* ſcripſi aſſentientibus & MSS. idque eo fidentius, quod Quinctilianus *o* pro *u* pronuntiari ſolitum affirmet, & *p*, mutam tenuem, cum media, *b*, ſæpe commutari, ut *poblicus* dicerent & ſcriberent, &c. Hinc quidam *Poblicolam* edunt. Livius lib. II. *Latæ deinde leges quæ regni ſuſpicione Conſulem abſolverent, ſed quæ adeo in contrarium verterent ut popularem facerent: inde cognomen factum Poplicolæ eſt.* Libro III. in eandem ſententiam. Plutarchus quaſi *publica edens*, non *populum colens* interpretatur.

15 *Qui cum quater Conſul.*] Ex MSS. noſtris ea explevimus, quæ hic deſiderata hactenus fuere. *Conſul* enim fuit anno U. C. CCXLV. cum Bruto: iterum anno inſequenti cum T. Lucretio Tricipitino: tertium CCXLVII. cum P. Lucretio, vel, ut alii, M. Horatio Pulvillo II. *Coſ.* quartum CCL. cum T. Lucretio II. Val. Max. lib. IV. Plutarchus in Poplicola *tertii* tantum *conſulatus* meminere.

ANNA.

16 *Ut collectis a populo nummis.*] Eutropius. *Ut collatis a populo nummis ſumptum habuerit ſepulturæ.* Hujuſmodi exempla in veteribus hiſtoriis pæne infinita ſunt, verum id non inopiæ, ut omnes putant; ſed honoris cauſa factum fuiſſe arbitror, ut ſcilicet viri magni de publico tumularentur, quaſi patriæ parentes.

SCHOTTUS.

17 *Publice.*] I. Reipublicæ ſumptu

blice [18] ſepultus ſit, & annuo matronarum luctu honoratus.

ptu, collectis e *publico* quadrantibus.

18 *Sepultus.*] Conceſſum hoc amplius honoris ergo, quod antea nemini, ut in urbe ipſe poſterique ejus *ſepelirentur.* Itaque prope forum in Velia publico elatus funere eſt, teſte Halicarnaſſeo: & *ſepulcro*, in quod gens poſtea Valeria inferri conſuevit, conditus fuit anno v. c. CCLI. Poſtumio Tuberto, Agrippa Menenio Coſſ. Val. Max. lib. IV. c. 4. Cicero Acad. lib. IV. Livius lib. II. ſic ait: *Moritur gloria ingenti, copiis familiaribus adeo exiguis, ut funeri ſumptus deeſſet: de publico eſt elatus. Luxere matronæ ut Brutum.* Vide Ammianum Marcellinum lib. XIV.

MACHANEUS.

18 *Sepultus.*] Locum, in quo combuſtus, atque *ſepultus* fuit, ei ſoli uſque ad ætatem meam clarorum in urbe civium, propinquum foro aſſignavit ſenatus miſeratione ductus; hoc Dionyſii Halicarnaſſei interpres tradit.

CAPUT XVI.

ARGUMENTUM.

Apud Regilli lacum cum Latinis confligit, illorumque aciem fundit & caſtra capit, Caſtorique & Polluci ædem dedicat A. Poſtumius Dictator.

a Vulg. Manilium. b CCXLVII. TARQUINIUS [1] ejectus, [2] ad [a] Mamilium [3] Tuſculanum generum ſuum [b] confugit, qui cum [4] Latio concitato Romanos graviter urgeret, [5] A. Poſtu- 1
c CCLVII. mius [6] Dictator [c] dictus, [7] apud Regilli lacum cum hoſtibus

MACHANEUS.

1 *Ejectus.*] *Ejicimus* viliter. Ovidius:

Turpius ejicitur quam non admittitur hoſpes.

SCHOTTUS.

2 *Ad Manilium.*] Sic MSS. Dionyſius & Annæus Seneca ſcribunt: *Mamilium* Vaſeoſanus recte excudit. Livius *Octavium Mamilium* appellat. *Manilii* vero plebei Romæ fuere.

ANNA.

3 *Tuſculanum.*] A *Tuſculo* qui *Tuſculanus* dictus.

MACHANEUS.

4 *Latio.*] Concitavit populos contra imperium Romanum: unde bene *Latio* ait.

SCHOTTUS.

5 *A. Poſtumius.*] Scribo abſque aſpiratione, auctoribus libris MSS. nummis æreis & lapidibus. Huc accedit & analogia: a *Poſtea* enim *Poſtimus*, *Poſtimius*, inde *Poſtumius* derivatur: & antiqui *umus* ſine ſpiritu ſcribebant.

MACHANEUS.

6 *Dictator dictus.*] Hunc primum reperio Romæ *dictatorem*, qui *dictus* eſt, quia a conſule deberet *dici*, vel quod daret *dictata* populo. Fuit autem virtus *dictatoria* ſemeſtris, nonniſi in ſumma rerum neceſſitate conſtituta: qui eam obtinebat, merum & mixtum in omnes habebat, imperium: Sylla eam perpetuam ſibi primus adrogavit.

SCHOTTUS.

7 *Apud Regilli lacum.*] Colinæus *Rigilli* impreſſit. MSS. ſic;

apud

2 hoſtibus conflixit. Ubi cum [d] [8] victoria nutaret, [9] Magiſter equitum [10] equis frenos detrahi juſſit, ut irrevocabili impetu ferrentur: ubi & aciem Latinorum [11] fuderunt, & caſtra ceperunt.
3 Sed inter eos duo juvenes candidis equis inſigni [12] virtute apparuerunt, quos Dictator quæſitos ut dignis muneribus honoraret, non reperit: Caſtorem & Pollucem ratus, [e] [13] ædem [14] communi titulo dedicavit.

d V. c. Victoriam naviter peteret.

e Deeſt in vulg. V. c. aras eis comm.

apud Regillum: nam & urbs ejus nominis fuit. Lacus in agro Tuſculano ſiti, ad quem pugna facta eſt, meminit Livius lib. II. Dionyſius lib. VI. Plinius lib. XXXIII. cap. 2. Urbis vero in Sabinis ſitæ idem Halicarnaſſeus lib. XI. non ita longe a principio, & Stephanus de urbibus.

ANNA.

7 *Regilli lacus*] eodem modo dictum, ut flumen Rheni, herba lapathi, flos roſæ, &c. *Regillus lacus* Græcis Ῥηγίλλη λίμνη.

SCHOTTUS

8. *Victeria nutaret.*] Pariſinus *mutaret*, forte antiqua forma pro *mutaretur*, niſi mendum eſſe placet. Sic Varro de L. Lat. & VII. Divin. apud Agellium lib. XVIII. cap. 12. Similiter *vertit*, *cenvertit*, Salluſtio, Tacito, cæteris. Livius in Tullo Hoſtilio: *Foſſa Cluilia ab nomine ducis per aliquot ſecula appellata eſt: donec cum re nomen quoque vetuſtate abolevit.* pro, *vetuſtas abolevit*, forma neutra. MSC. codex hic longe a vulgata lectione recedit, legitque *cum victoriam naviter peteret.*

9 *Magiſter equitum.*] T. Æbutius T. F. Elba, ut Dionyſius recte vocat, L. vero Annæus Seneca (quem præpoſtere L. Florum faciunt) in Epitoma rerum Romanarum A. Cornelium Coſſum nominat, a quo noſter auctor ſtare videtur, quod idem ſtrategema narret. Labor tamen, ut hæc poſt ad Coſſi caput referenda putem: ſunt enim nonnulla in hoc libello præpoſtere collocata, ut ſuo loco admonebimus. Et vero Livius lib. IV. ad annum CCCXXXII. A. Corn. Coſſo tribuit, M. Aimilio Mamercino dictatore.

MACHANEUS.

9 *Magiſter equitum* talis erat, qualis erat ſub Regibus tribunus celerum: dictus autem, quia *magiſterium* ac regimen in *equites* & acceſos haberet.

GRUTERUS.

10 *Equis frenes detrahi juſſit, ut irrevocabili.*] Haud ſemel bene ſucceſſit ejuſmodi mandatum ducis, quemadmodum non parce oſtendimus ad Livii librum octavum, capite triceſimo.

SCHOTTUS.

11 *Fuderunt.*] Pariſinus *fregerunt* habet.

ANNA.

12 *Virtute.*] Id eſt, robore. ſic Græcis ἀρετῇ.

MACHANEUS.

13 *Ædem dedicavit.*] Ita, ni fallor, omnino legendum. exſtructa vero fuit *ædes* ſuper foro, ubi viſa ſunt ſimulacra, & juxta eam fons ſacer. his diis Poſthumius filius dictatoris eam dedicavit. titulus inſcriptionem, honorem, militem rem publicam defendentem indicat.

SCHOTTUS.

13 Vidit Machaneus, vidit & Lycoſthenes deeſſe aliquid. nos ex Agrippinenſi codice excuſo admodum vetuſto *ædem* addidimus: aut ſi MSC. unum ſequi lubet, adſcribe, *aras eis* . . . per me enim licet: in aliis ſane abeſt ſupplementum: forſitan non male.

ANNA.

14 *Cemmuni titulo dedicavit.*] Nam cum Caſtori & Polluci dedicata eſſet,

ſet, Caſtoris tantum communi nomine dicebatur.

SCHOTTUS.

14 Huc pertinet illud in Julio Suetonii cap. 10. *Venationes ludoſque cum collega & ſeparatim edidit: quo factum eſt, ut communium quoque impenſarum ſolus gratiam caperet; nec diſſimularet collega ejus M. Bibulus eveniſſe ſibi, quod Polluci. Ut enim geminis fratribus ædes in foro conſtituta, tantum Caſtoris vocaretur; ita ſuam Cæſariſque munificentiam unius Cæſaris dici.* Adde & Julio & Cæſare Coſſ. aliquid actum ſcribi ſolitum, tametſi Bibulum collegam haberet. Vide ibidem cap. 20.

CAPUT XVII.

ARGUMENTUM.

Filium Kæſonem abdicat, Dictator dictus Minucium Conſulem in Algido obſeſſum liberat, obſidionali corona donatur, hoſtium ducem triumphi die ante currum agit, dictatura depoſita ad agriculturam revertitur: iterum dictator dictus Spurium Mœlium occidit, ejuſque domum ſolo æquat L. Quinctius Cincinnatus.

Lucius [1] Quinctius [2] Cincinnatus filium [3] Kæſonem [4] petulantiſſimum * [5] abdicavit, qui & [6] a Cenſoribus 1

* *Atqui nondum abdicatio inducta erat, & Cenſores nondum in Rep. Romana.*

SCHOTTUS.

1 *Quinctius.*] *Quintus* quidam, non probo. Cur autem *e* addiderim ex MSS. annotatum ab aliis eſt, qui mihi repetendi laborem ademerunt.

MACHANEUS.

2 *Cincinnatus.*] Dictus a *cincinnis*, id eſt, a prolixis & intortis capillis quos ferebat. Hieronymus: *cincinnatulos pueros, & calamiſtratulos, & peregrina unguenta olentes, ſemper devita.*

SCHOTTUS.

3 *Cæſonem.*] Veteres per K. vocem *Kæſonis* notabant, eſtque in Faſtis frequens in prænominibus. Vidi codicem in quo *Cenſorem* legebatur. ut in vulgatis Ciceronis editionibus Orationis pro domo ſua, ubi Antonius Auguſtinus apud Fulvium Urſinum, *Kæſo ille Quinctius* legendum vidit.

ANNA.

4 *Petulantiſſimum.*] Nam *illo duce ſæpe pulſi foro Tribuni, fuſa ac fugata plebs eſt. Qui obvius fuerat, mulctatus nudatuſque abibat.* Livius. Qui & *ferocem juvenem* vocat.

5 *Abdicavit.*] *Abdicare* verbum forenſe, & familia abjicere ſignificat. Sed *abdicatio* moribus Romanis & legibus incognita, neque *abdicavit* filium Quinctius. Dicendum eſt igitur verbo juris abuſum eſſe Victorem, ita ut per *abdicavit* e conſpectu ſuo removit, intellexerit. Neque enim inſcio patre in exſilium profectus eſt Cæſo.

MACHANEUS.

5 Livius libro tertio ab urbe condita. *Cæſo erat Quinctius ferox juvenis, qua nobilitate gentis, qua corporis magnitudine ac viribus. Ad ea munera data a diis & ipſe addiderat multa belli decora, facundiamque in foro, ut nemo, non lingua, non manu promptior in civitate haberetur.* Huic a Virginio capitis dies dicta quum eſſet, ſex millibus æris mulctatus eſt, ac dimiſſus, e foro nocte proxima juſſu Conſulum in Etruſcos in exſilium abiit. Diſſentiunt in hoc igitur hiſtorici.

6 *A Cen-*

Cenſoribus notatus, ad [7] Volſcos & Sabinos confugit, qui [8] duce [a] Clœlio [9] Graccho, [10] bellum adverſum Romanos gerebant, & [11] Q. Minucium conſulem in [12] Algido monte cum exercitu [b] obſidebant: Quinctius Dictator [13] dictus, ad quem miſſi legati, [14] nudum eum [15] arantem [16] trans Tiberim offenderunt: qui inſignibus ſumptis [17] Conſulem [c] obſidio liberavit.

a *ἐπεῖχε* igitur. *Vulg.* Cœlio. *MSS. melius.*
b ccxcv.
c *Sic perpetuo MSS. noſtri.*

SCHOTTUS.

6 *A Cenſoribus.*] *Tribunis plebis* Livius: neque *Cenſores* ea tempeſtate in Republica erant. Creati enim primum ſunt anno U. C. cccx. abiit vero in exſilium a. ccxcii. Livius. lib. iii. Dionyſius x.

ANNA.

7 *Volſcos & Sabinos.*] *Æquos* & *Volſcos* ponit Florus cap. 11.

SCHOTTUS.

8 *Duce Cœlio.*] Sic & Aldus ſcripſerat. Colinæus, & alii per *æ* diphthongum, qualis varietas & in monte *Cœlio*, de quo ſupra dicere memini. Pariſinus liber *Clodio*, neſcio quid de P. Clodio & Graccho nimis tempeſtive ſomnians. MSS. *Clœlio* præferebant, vere: quamquam Halicarnaſſei codex Græcus Κοιλιὸς edit. Livius vero *Cluilius* errore ex *o* & *u* affinibus nato, pro *Cloilius* vel *Cloelius*.

ANNA.

8 *Is* vero *tum longe princeps in Æquis erat.* Livius.

SCHOTTUS.

9 Cur *Graccho.*] Non *Gracco* ſcribam, alibi dicemus.

MACHANEUS.

10 *Bellum.*] rupto fœdere, quod cum Romanis priori anno egerat, ſcripti ſunt Romæ duo magni exercitus contra illos.

ANNA.

11 *Q. Minucium.*] *Marcum* vocat Florus lib. 1. cap. 11. *Lucium* Livius, Dionyſius, & Capitolinæ tabulæ.

12 *Algido.*] *Algidum* Æquorum oppidum in Latio.

MACHANEUS.

13 *Dictus*] A Nautio Conſule. Quinque enim equites inter ſtationes hoſtium emiſſi Romam pertulere, Conſulem, exercitumque in Algido obſideri.

ANNA.

14 *Nudum eum arantem.*] Ex præcepto Virg. 1. Georg.

Nudus ara, ſere nudus.

Ex illo Heſiodi:

Γυμνὸν σπείρειν, γυμνὸν δὲ βοωτεῖν,
Γυμνὸν δ' ἀμάειν.
Nudum ſerere, nudum arare,
Nudum metere.

MACHANEUS.

15 *Arantem.*] Perſius:

Quum trepida ante boves dictatorem induit uxor.

ANNA.

16 *Trans Tiberim.*] *L. Quinctius trans Tiberim, contra eum ipſum locum, ubi nunc navalia ſunt, quatuor jugerum colebat agrum, quæ prata Quinctia vocantur.* Liv. lib. iii. cap. 26.

SCHOTTUS.

17 *Conſulem obſidio liberavit.*] Sic rurſum emendo ex MSS. adjuvante ratione, de qua in Superbo. Quibus hæc adde, antiquitus *obſidio*, poſt *obſidium* dici cœpiſſe: auctor Marius Victorinus antiquus Grammaticus Donati æqualis in Orthographia: ut vice verſa *conſortio, onis* apud Vellejum Paterculum & Cic. iii. Officiorum: & *contagium* apud Marcellum pro *contagione*: ſic *debitio dotis* apud Cicer. ad Attic. libro xiv. epiſtola 13. pro, *debito dotis*. Imperiti ergo librarii, quod inauditum ſuis auribus non ſatis purgatis & eruditis accideret *obſidio liberare, ne*, adjecerunt, ne non Latina phraſis eſſet. Plautus tamen Milite:

Coge

beravit. Quare a Minucio & ejus exercitu [18] obſidio- 2
nali [19] corona donatus eſt. Vicit hoſteis: [20] ducem 3
eorum in deditionem accepit, & [21] triumphi die an-
te currum egit. [22] Sextodecimo die dictaturam, quam 4
acceperat, depoſuit: [23] & ad agriculturam rever-
d CCCXIV. ſus eſt. Iterum poſt viginti annos [d] Dictator di- 5
ctus, [24] Spurium Mœlium regnum affectantem; a
[25] Servi-

Coge in obſidium perduelles, noſtris præſidium para.
Ubi vulgati non ita recte, *Curre in obſidium* legunt. L. Annæus Seneca in Hiſt. Rom. lib. II. *Ipſam caput belli Karthaginem urgebat obſidio, ipſiſque portis inhærebat.* de Regulo auferendi caſu. Sic Tacitus ſæpiſſime. Et Cariſius *contagium* veteres magis uſurpaſſe ait, *Salluſtium tamen contagio dixiſſe primum.* Sic enim lego, non *primo.* Neque enim ex libro primo Hiſtoriarum, ſed ex Catilinario deſumptum eſt. Sed ne quis de fide in exprimendis libris dubitet; Muſas mihi parum propitias opto, niſi ita conſtanter ſcriptum reperi, ut & amicis oſtendi.

ANNA.

18 *Obſidionali corona.*] Quæ graminea erat, ex eo gramine, ubi cives *obſidione* liberati fuerant

SCHOTTUS.

19 Τὸ *Corona.*] ſuperare credo, quod in Mediolanenſi afuiſſe comperi: & certe ſic loquuntur auctores frequenter, ut Tranquillus in Julio cap. 2. & in Claudio cap. 17. MSS. & Pariſinus hæc invertebat: *corona aurea obſidionali donatus eſt.* perſpicue verum ex Livii lib. II. qui unius libræ pondo fuiſſe ait: *aurea* itaque addi juſſeram, ſi mihi operæ parere voluiſſent. Sed *coronarum* in P. Decio & Scipione Æmiliano noſter mentionem habet. Videndus & Agellius lib. V. cap. 7. & inf. ad cap. 26. in Publio Decio.

MACHANEUS.

20 *Ducem.*] Gracchum, pluresque alios junctos.

21 *Triumphi die.*] in qua *militaria ſigna prælata, ſequutus exercitus præda onuſtus, epulæ inſtructæ dicuntur fuiſſe ante omnium domos, epulanteſque cum triumphali carmine: & ſollennibus jocis comeſſantium modo currum ſequuti ſunt.* Livius.

SCHOTTUS.

21 Venuſte in quibusdam afuit præpoſitio: alii *triumphali.* Adde & ſub jugum hoſtes ſubactos miſiſſe: cujus formam Livius lib. III. deſcribit.

ANNA.

22 *Sexto decimo die.*] Idem Livius. Florus: *Intra quindecim dies cœptum peractumque bellum.*

23 *Et ad agriculturam reverſus eſt.*] Flor. cap. II. *Sic expeditione finita, rediit ad boves rurſus triumphalis Agricola.*

SCHOTTUS.

23 Minutum hoc eſt, tamen monendum, in veteribus libris eſſe *agricultum*: & aliter interpungi cæſum illud: *Dictaturam ſexto decimo die quam acceperat, depoſuit: Et ad agricultum reverſus iterum poſt, &c.* Vulgata hæc diſtinctio, quam non ſequor: ſed MSS. codices *& ad agriculturam reverſus eſt. Iterum poſt,* &c. eximie. De dictatura illa vide infra Cornelium Coſſum. Porro frugalitatis & continentiæ Romanæ memorabile exemplum, de quo vide Salvianum Maſſilienſium Epiſcopum lib. I. de Providentia Dei.

ANNA.

24 *Spurium Mœlium.*] Qui frumenti ex Etruria, privata pecunia coempti, largitiones faciebat. Vid. Liv. lib. IV. cap. 13.

SCHOT-

25 Servilio [e] Ahala Magiſtro equitum occidi juſſit. *e Hala, Vulg.* Domum ejus ſolo æquavit: unde locus ille [26] Æquimelium dictus.

SCHOTTUS.

25 *Servilio Hala.*] Sic vulgati omnes. MSS. ſine ulla veritate *Ab Servilio Ahala*, quomodo & Aldus Manutius P. F. olim ſcribendum monuit. Ciceroni tamen magis placet *Ala* dici. *Verba*, inquit in Oratore, *ſæpe contrahuntur non uſus cauſa, ſed aurium: quomodo enim veſter Axilla Ala factus eſt, niſi fuga literæ vaſtioris? quam literam etiam e maxillis, taxillis, vexillo, paxillo, conſuetudo elegans Latini ſermonis evellit.* Hæc ille; videtur igitur *Ala* ab *Axilla* eadem ratione defluxiſſe, qua *velum* ex *vexillo* factum. Alexand. vero Neapol. lib. 1. Genial. cap. 9. putat a fœdo oris halitu *Halam* cognominatum. Judicent eruditiores.

ANNA.

26 *Æquimelium.*] *Domum deinde dirui extemplo juſſit, id Æquimelium appellatum eſt.* Livius. Fuit autem *Æquimelium* inter Velabrum & Capitolium ad tabernas laneas.

CAPUT XVIII.

ARGUMENTUM.

De Sabinis triumphat, populum, a patribus qui ſeceſſerat, revocat, tribunos plebis creat, pauper decedit, & collatis quadrantibus ſepelitur Menenius Agrippa Lanatus.

1 [1] MENENIUS [2] Agrippa cognomento [3] Lanatus, dux electus adverſum [4] Sabinos, [5] de iis
2 [a] triumphavit. Et cum populus a patribus [b] [6] ſeceſ- *a* CCL.
ſiſſet, quod tributum [7] & militiam non toleraret, *b* CCLX.
nec

SCHOTTUS.

1 *Menennius.*] in MSS. eſt geminata liquida. Plutarchus *Menenius* ſcribit.

2 *Agrippa.*](Vel potius *Agripa* ab ægro partu) unde dicti Plinius docet lib. VII. cap. 8. Solinus cap. 4. & Agell. lib. XVI. ex Varrone.

MACHANEUS.

3 *Lanatus.*] A *lanugine* enaſcente cana cognomentum fuit Capitolini, auctore Calepino lexico. Itidem Columella ſecundo de agricolatione *uvas amineas lanatas enaſcente lanugine* nuncupat.

SCHOTTUS.

4 *Sabinos.*] Dionyſius libro VI. Livius vero adverſus *Auruncos* dicit.

ANNA.

5 *De iis triumphavit,*] Poſtquam P. Poſtumius Tubertus Collega magna clade repulſus fuit. Anno U.C. 251. Vide Dionyſ. lib. VI.

MACHANEUS.

6 *Seceſſiſſet.*] Auctore & duce Sicinio, iratus in ſacrum montem ſe contulit, quod a fœneratoribus nimium vexaretur.

SCHOTTUS.

6 *Ceſſiſſet* in antiquis reperio: alterum malo, inde enim *ſeceſſio* dicta. Salluſt. in Catilin. *Sæpe ipſa plebs aut dominandi ſtudio permota; aut ſuperbia magiſtratuum armata, a patribus ſeceſſit.* Et lib. III. Hiſt. in orat. M. Lepidi: *quoties a patribus armata plebs ſeceſſiſſet.*

7 *Et militiam toleraret.*] Fuit cum negationem addendam putarem, ſed utraque lectio, ſi commode interpretaris, ferri poteſt, idque Salluſtii Criſpi auctoritate. Sic enim lib.

nec revocari poſſet; Agrippa apud eum, *Olim*, inquit, 3
humani artus, cum ventrem [8] *otioſum* [c] *cernerent, ab eo diſcordarunt, & ſuum illi miniſterium*
negarunt. *Cum eo pacto & ipſi deficerent, intellexe-* 4
runt ventrem acceptos cibos per omnia membra [d] [9] *diſ-*
ſerere: & cum eo in gratiam redierunt. *Sic Senatus* 5
& populus quaſi unum corpus diſcordia pereunt; concordia valent. Hac [10] fabula [11] populus regreſſus eſt. Crea- 6
vit tamen [12] Tribunos plebis, qui libertatem ſuam [13] adverſum nobilitatis ſuperbiam defenderent. Menenius au- 7
tem

c m. ſ. 2. crederent.

d Vulg. digerere.

v. Hiſtor. apud Auguſtinum lib. 11. cap. 18. *Quibus ſavitiis, & maxime fœneris onere oppreſſa plebes, cum aſſiduis bellis tributum ſimul & militiam toleraret, armata montem ſacrum atque Aventinum inſedit.* Quem vide & lib. v. de civitate cap. 12. Itaque frequenter abſque negatione Salluſtius, quam ſi addas, pro non æquo animo perferre accipio.

8 *Otioſum cernerent.*] In veteribus eſt, *crederent otioſum.* varietas forte nata, quod *crevi* præteritum formet.

9 *Diſſerere.*] Quidam ſubjiciunt pro *digerere* auctoribus libris veteribus & Livio: *Reddentem*, inquit, *in omnes corporis partes hunc, quo vivimus vigemuſque, diviſum pariter in venas maturum confecto cibo ſanguinem.* Sic Seneca, *Corpus*, inquit, *noſtrum & ſanguine irrigatur, & ſpiritu qui per ſua itinera diſcurrit.* Corn. Severus in Ætna:

Ad vitam ſanguis omnis qua commeat idem.

Tametſi Medici *digeſtionem* ſemper in ore habeant, ſitque *digerere* ſuo quidque loco componere. Virgilius,

Digerit in numerum, &c.

Ovidius,

.... *Latium digeſta per annum.*

Alias, dividere.

MACHANEUS.

10 *Fabula hac.*] Æſopeo more conficta; eſt ea nec vera, nec veroſimilis. Vocatur autem alia, Sybarica, & Cilix, & Cypria, ſecundum inventores nomina mutans. Vicit autem cæteras magis Æſopica: ut nos late in traductione Aphthonii e Græco Latini facti diximus.

SCHOTTUS.

11 *Populus regreſſus eſt.*] Antiqui *repreſſus eſt*, nihil tamen muto.

12 *Tribunos plebis.*] Primos duos, *C. Licinium & L. Albinum*, ut Livius vocat. Aſconius *S. Licinium Bellutium & L. Junium Paterculum* appellat. Dionyſius *C. Sicinium Bellutium & L. Junium Brutum.* Plutarchus in Poplicola, & Coriolano *Junium Brutum & Sicinium Bellutum.* Suidas in voce δήμαρχοι, *Sicinium & Brutum.*

13 *Adverſum nobilitatis ſuperbiam.*] In MSS. eſt, *adverſum nobilitatem*, rectius. nam e ſuo corpore contra patriciorum potentiam, vim, ac injuriam magiſtratum creari populus volebat, non ob *ſuperbiam* ſolum, ſed vim præcipue *nobilium* fœneratorum, qui plebem ære alieno obſtrictam in vinculis habebant.

GRUTERUS.

13 Si in nullis calamo exaratis codicibus iſthæc reſtaret lectio, ſed magis *adverſus nobilitatem defenderent*, non eſſet profecto cauſa, cur eam deinde excluderemus. Sed enim cum palam hæreat in autographis Palatinis, non eſt quod nimis eam exagitemus, aut adeo *nobilitatem* exuamus ſua ſibi *ſuperbia.* ei ſane paſſim adfigitur; tanquam nota propria. Unde de Metello Salluſtius Jugurth. cap. 64. *Cui quamquam virtus, glo-*

ria

tem [14] tanta paupertate [e] deceſſit, ut eum populus [15] collatis [16] quadrantibus ſepeliret, locum ſepulcro Senatus [17] publice daret. e ccLx.

ria, atque alia optanda bonis ſuperabant, tamen inerat contemptor animus, & ſuperbia, commune nobilitatis malum. Addantur & Aurelii Victoris Cæſares cap. 39. ubi loquitur de Diocletiano.

ANNA.

14 *Tanta paupertate deceſſit.*] Vide notata in P. Valerio Poplicola cap. 15.

SCHOTTUS

15 *Collatis*] *Collectis* Pariſinus legit: Livius, *extulit eum plebes ſextantibus collatis in capita*, quomodo & Valerius Maximus lib. IV.

ANNA.

16 *Quadrantibus.*] *Extulit eum plebs ſextantibus collatis in capita* Livius. Fuit autem *quadrans* æreus nummulus, Romani aſſis pars quarta. *Un denier tournois.* Sextans, ſexta pars aſſis Romani, *les deux tiers d'un denier tournois.*

SCHOTTUS.

17 *Publicum.*] MSS. legunt, *publice* alii; quomodo loquitur in Curio Dentato, & Corn. Nepos in Ariſtide: *In tanta paupertate deceſſit, ut qui efferretur vix reliquerit. Quo factum eſt, ut filiæ ejus publice alerentur, & de communi ærario dotibus datis collocarentur.*

CAPUT XIX.

ARGUMENTUM.

A Poſtumo optionem munerum accipiens equum & hoſpitem ſumit, frumentum magno pretio populo dat, die ſibi dicta ad Volſcos concedit, eoſque adverſus Romanos concitat, a matre & uxore motus bellum omittit, & ut proditor occiditur C. Marcius Coriolanus.

1 [1] CAJUS Marcius, a captis Coriolis urbe Volſcorum [2] Coriolanus dictus: ob egregia [a] militiæ facinora a [3] Poſtumo optionem munerum [b] accipiens, [4] equum tantum & [5] hoſpitem ſumpſit, [6] virtutis & [7] pie-

a τὸ militiæ afuit in q. m. ſ. & vulg. Poſthumio.
b ccLx.

SCHOTTUS.

1 *Cneus Marcius.*] Sic in vulgatis omnibus legitur: Scribo *Cajus Marcius*, quemadmodum libri veteres præcipiunt: in uno tamen, ne quid diſſimulem, ſupra adſcriptum habebatur *Quinctus*, forte, quod alibi *Q.* pingi vidiſſet, litera cum *C.* admodum affini, ut literatores illi veteres copioſe docuerunt.

MACHANEUS.

2 *Coriolanus.*] ut Creticus a Creta: Africanus ab Africa.

SCHOTTUS.

3 *Poſtumo.*] Plutarcho *Poſtumus* eſt, non *Poſtumius.*

ANNA.

4 *Equum.*] Cum phaleris.

5 *Hoſpitem*] Captivum unum, qui *hoſpes* fuerat.

SCHOTTUS.

5 *Hoſpitam* Pariſinus habet.

ANNA.

6 *Virtutis.*] Exemplum equum

 7 *Tim*

Digitized by Google

[7] pietatis exemplum. Hic [8] Conſul [c] gravi annona, 2
[9] advectum e [10] Sicilia frumentum, [11] magno pre-
tio [d] [12] dandum populo curavit; ut hac injuria plebs
agros, non ſeditiones coleret. Ergo a Tribuno plebis 3
[e] [13] Decio die dicta, ad Volſcos [f] conceſſit; eoſque
[14] duce [g] Attio Tullo adverſus Romanos [15] concita-
vit, & [16] ad quartum ab urbe lapidem caſtra poſuit.
[17] Cum-

c CCLXII.
d *Locus vulgo male interpungitur.*
e Decimo *m. ſ.* 2.
f CCLXIV.
g Tito Tatio. *m. ſſ.* 4. *vulg. quid.* Accio *vel* Actio.

7 *Pietatis.*] Exemplum hoſpitem.

SCHOTTUS.

8 *Hic Conſul.*] *Conſulem* non fuiſſe exiſtimo, nec Capitolini Faſti a Verrio Flacco, ut putatur, conſcripti eum agnoſcunt: Senatorem ut credam, facit T. Livii auctoritas. Verum in petitione *Conſulatus* repulſam paſſus eſt: hac iujuria plebi infeſtus, graviſſime eam ſua ſententia afflixit. Dionyſius Halicarnaſſeus & Plutarchus.

9 *Adductum.*] Pariſinus habet, Colonienſis *adductum*, pro quo vulgo *advectum*, quod neſcio quomodo magis adlubeſcit animo meo.

ANNA.

10 *Sicilia.*] Quam *annona pignus* vocat Florus.

MACHANEUS.

11 *Magno pretio.*] Nam ratus tempus veniſſe ex ore pauperum frumentum rapiendi, unde damnatus.

SCHOTTUS.

12 *Dandum populo curavit.*] Locus fœda falſaque interpunctione contaminatus. Lego alioqui *negavit*, ne cum Livio, Dionyſio & Plutarcho pugnet: hoc amplius, a ſe ipſe diſſentiat: *injuriam* enim mox appellat. Quam, amabo, injuriam plebi volenti facturus videbatur, ſi frumentum diſtribuendum curaſſet? Quamobrem ſic olim ſine libris audacter legendum cenſebam: *Dandum populo negavit, ut hac injuria,* ſicque explicabam, ideo impediiſſe ne Tribuni plebis frumentum populo darent, ut rei ruſticæ & agricolationi, non vero inteſtinis ſeditionibus vacarent. Cupiebat enim hoſtis Tribunitiæ poteſtatis acerrimus, jura civili illa ſeceſſione atque diſcidio Patribus adempta atque extorta recuperare. Equidem ita judicabam: ſed vulgata retineatur, ſitque comma poſt *frumentum*: *advectum e Sicilia frumentum, magno pretio dandum populo curavit*: advectum partim vili pretio, partim gratis ex liberalitate Regis acceptum fuerat; id quod Patricii plerique, imprimiſque hic Marcius vendendum plebi cenſuerat.

13 *Decio.*] *Sicinio* Livius & Plutarchus.

14 *Duce Attio Tullo.*] MSS. duo *Tito Tatio*, gentili ejus, qui cum Romulo regnavit annos quinque, unde & tribus quædam Tatienſis cognominata. Tertius vero *Actio Tullo*, ſed *Tullus Attius* appellatus, ut illud prænomen ſit, hoc gentis nomen, ut in Tullo Hoſtilio: Sed de hoc nomine in Ciceronis vita quædam.

ANNA.

14 *Longe is tum princeps Volſci nominis erat.* Livius. Ejus hoſpitio utebatur Marcius.

MACHANEUS.

15 *Concitavit.*] Nam quum ludi magni Romæ agerentur; ſimulavit Tullus cum Conſulibus eſſe metuendum a Volſcis; ne ſeditiones in urbe ſererent: unde præconis voce ejecti ſunt Volſci extra urbem; ac ex illa indignatione arma ſumpſere.

ANNA.

16 *Ad quartum ab urbe lapidem.*] Imo ad quintum; nam *ad foſſas Cluilias quinque ab urbe millia paſſuum caſtra poſuit.* Livius.

SCHOT-

4 [17] Cumque [18] nullis civium legationibus flecteretur, [19] a [b] Veturia matre, & Volumnia uxore [20] matronarum numero [21] comitatis [22] motus, omiſſo bello,
5 [i] [23] ut proditor occiſus [k] eſt. Ibi templum [24] Fortunæ muliebri conſtitutum eſt.

b Plutarch. Coriol. Volumniam matrem, Veturiam uxorem vocat.
i Ut proditur MSC. 1.
k CCLXV.

SCHOTTUS.

17 *Cumque.*] Pulmanni apographon legit: *Iſque cum.*

ANNA.

18 *Nullis civium legationibus.*] Ter *legati* miſſi. Primum atrox reſponſum tulere. Iterum iidem miſſi in caſtra non recepti ſunt. Sacerdotes deinde ſuis inſignibus velati nihilo magis profecere.

SCHOTTUS.

19 *A Veturia matre & Volumnia uxore.*] Parhiſius *Vetruria* & vetus liber meus *Voluſia* edunt. Cæterum Plutarchus in Coriolano contra, *Veturiam* uxorem, *Volumniam* matrem fuiſſe ait.

MACHANEUS.

20 *Matronarum.*] Principe Valeria.

21 *Comitata.*] Paſſive: nam antiqui etiam *comito* dixere. Propertius:

Atque utinam noſtræ comitarent caſtra puellæ.

Præterea apud antiquos omnia deponentia erant communia. Virgilius:

Atque uno graditur comitatus Achate.

22 *Motus.*] Dixit enim *viciſſi mater.*

SCHOTTUS.

23 *Ut proditor.*] Pulmanni apographon legit: *ut proditur*, non *ut proditor*, nec improbo. Varie enim de morte illius diſceptant auctores, qui hæc literis monumentiſque prodiderunt. Fabius Pictor, quem Livius laudat auctorem antiquiſſimum, uſque ad ſenectutem vixiſſe refert, non vero interfectum: & hanc vocem uſurpare ſolitum, *Multo miſerius ſeni exſilium eſſe.*

MACHANEUS.

24 *Fortunæ muliebri.*] Senatus populuſque decrevere: quia e *mulieribus* ſalus urbi fuerat.

CAPUT XX.

ARGUMENTUM.

Faſces lictorios ſororis mariti patricii foribus appoſitos expaveſcit, & a ſorore irridetur Ambuſti filia altera plebejo nupta. Plebis tribunatum aggreditur, e plebe primus conſul fit, in judicium, quia plebejus plus quingenta agri jugera habebat, vocatur, & ſua lege punitur C. Licinius Stolo.

[1] FABIUS Ambuſtus ex duabus filiabus [2] alteram Licinio

ANNA.

1 *Fabius Ambuſtus.*] *M. Fabius Ambuſtus. Ambuſti* autem proprie dicebantur, qui fulgure contacti, nec interfecti fuerant, ut hic *M. Fabius*, qui fulmine ictus in natibus. Quare & Jovis pullus dictus, *Ambuſti* cognomen habuit, & toti familiæ dedit.

2 *Alteram.*] Minorem.

 3 *Staloni.*]

a Abeſt in vulg. male. cinio [3] Stoloni [a] [4] plebejo, [5] alteram [6] Aulo Sulpicio
patricio conjugem dedit: [7] quarum plebeja cum ſororem ſalutaret, cujus vir [8] Tribunus militum conſulari poteſtate erat, [9] faſces lictorios foribus appoſitos indecenter expavit. a ſorore irriſa, [10] marito queſta eſt: qui adjuvante [11] ſocero, [12] ut primum tribuna-
b CCCLXXXVI tum plebis [b] [13] aggreſſus eſt, [14] legem tulit, ut alter conſul ex plebe crearetur. [15] Lex, [16] reſiſtente Ap- 2
pio Claudio, lata tamen: [17] & primus Licinius Stolo

MACHANEUS.

3 *Stoloni.*] *Stolo* ruſticanum vocabulum, quod Liciniæ genti inſitum, quia primus inutiles radices ex arboribus eradicabat, quæ a *ſtolida* fruticatione *ſtolones* nominantur.

SCHOTTUS.

4 *Plebejo.*] Addo ſequutus auctoritatem MSS. & certe deſiderabatur, quod mox patricio, (quem Ser. Sulpicium Livius ſecus ac noſter appellat) alteram in matrimonium filiam datam affirmet

ANNA.

5 *Alteram.*] Majorem.

SCHOTTUS.

6 *Aulo.*] Qui Livio *Servius* eſt.

ANNA.

Quarum plebeja.] Vide quæ ad Florum dicta ſunt lib. I. cap. 26. Vide & Liv. lib. VI. cap. 34.

MACHANEUS.

8 *Tribunus militum.*] Ea per plures annos dignitas quotannis pro conſulari viguit, ut Livius refert.

SCHOTTUS.

8 MSS. *Tribunus militaris* præferunt, non *militum.*

MACHANEUS.

9 *Faſces lictorios.*] Nam moris fuit ingreſſuro domum aliquam magiſtratui per lictores ad dignitatem oſtendendam percutere fores: quod Plinius VII. 3. his verbis oſtendit: *Cn. Pompejus confecto Mithridatico bello intraturus Poſidonii ſapientiæ profeſſione clari domum, fores percuti de more a lictore vetuit: & faſces lictorios januæ ſummiſit.*

ANNA.

9 Alii ſonum lictoriæ virgæ expaviſſe minorem Fabiam dicunt.

10 *Marito.*] Patri. *Livius.*

11 *Socero.*] Fabio Ambuſto.

SCHOTTUS.

12 *Ut primum.*] pro ſimulatque, vel poſtquam primum. Conſtat vero jam decimum Tribunum plebis eum L. Sextio refectum, quando lex iſta Senatum pervicit. quid ſi ergo legas: *Ut primum Tribunatum plebis rurſum adeptus eſt?* Nihil tamen pronuntio, aut immuto.

ANNA.

13 *Aggreſſus eſt.*] Lege *ingreſſus eſt.* Pater meus.

SCHOTTUS.

14 *Legem tulit*] Tulit idem *ut deducto eo de capite, quod uſuris pernumeratum eſſet, id quod ſupereſſet, triennio æquis portionibus perſolveretur.* Livius extremo libro VI.

15 *Lex.*] Paullo aliter MSS. *Lex, reſiſtente tamen Appio Claudio lata,* vide infra 34. 4.

16 *Reſiſtente.*] *Reſtitit* & Furius Camillus quartum Dictator. Plutarchus Camillo extremo.

17 *Et primus Licinius Stolo.*] Sic noſter. Livius tamen, Plutarchus in Camillo extremo, & Faſti Capitolini L. Sextium *primum de plebe Conſulem factum* ajunt. Vitioſo Dominicus Floccus, ſive is Jacobus Borragius eſt, ut Robortellus exiſtimat, auctor de magiſtratibus Romanorum

3 lo conſul factus. Idem [18] lege [c] ſancivit, [d] ne cui
[19] plebejo [20] plus quingenta [e] jugera agri habere lice-
4 ret. Et ipſe cum [21] jugera quingenta haberet, & al-
tera [22] emancipati [23] filii nomine poſſideret; [24] in ju-
dicium vocatus, [25] & primus omnium ſua lege [26] pu-
nitus eſt.

c legem ſcivit. *MSS. al.* lege cavit.

dcccLXXXVII

e Sic *emendavi. Vulg.* plus centum jugera. *mox*: cum jugera centum quinquaginta hab *male. Notas lege.*

manorum, non Feneſtella, *L. Sequarium* nominat.

18 *Lege ſancivit.*] Sic locum interpungendum putavi, a quo diſſentire liberum cuique facimus. Porro in MSS. *Lege cavit*: Pariſinus vero, *Legem ſcivit*, venuſte admodum. Cæterum *legis* hujus meminere præter Livium, Varro lib. 1. de re ruſtica, Appianus l. bell. civil. Agellius lib. xx. cap. 1. Valer. lib. VIII. cap. 6. Plinius lib. XVIII. 3. Vellejus Paterculus lib. II. Plutarchus in Camillo & in Gracchis.

19 *Plebejo.*] Delendum videtur. Legendum ex hiſtoriæ veritate, *ne cui plus quinquaginta.*

20 *Plus centum jugera.*] Sic vulgati hactenus, in quibus mendum ineſt. Libri MSS. nihil hic nos adjuverunt: nam in uno lacuna erat, quaſi librarius hæſiſſet, aut lituram in autographo vidiſſet, alter nihil variabat: Nos Livio, Plutarcho, & Valerio auctoribus *quingenta* fecimus, exigente ita hiſtoriæ veritate.

21 *Jugera quinquaginta.*] Nos fecimus: *Cum jugera quingenta altera haberet*: ubi vulgati *cum jugera centum quinquaginta haberet.* Manifeſte falſum. Lycoſthenes *mille* reponebat. nos, niſi me amo, dexterius *quingenta altera* reſtituimus: præſertim cum Varro, Plautus, cæteri ſic loquantur, & in uno ſcriptum reperiſſem, *cum jugera quingenta haberet, & altera.* ut *altera* accipiamus pro alterum tantum, vel totidem, quæ lectio etiam tolerari poteſt. Bis enim quingenta millenarium efficiunt, ſi non fallunt Pythagorici numeri. Forte vox *altera* omiſſa, quod ſtatim repeteretur. Simile vulnus in Tiberio Graccho ſanavimus.

MACHANEUS.

22 *Emancipati.*] Exhæredati. *Manceps* vocatur, qui a populo aliquid emebat, conducebatve: *mancipia* appellata ſervi, ancillæve emptitiæ, quia in bello capiantur: unde *emancipare.* Priuſquam ſequens caput de legum origine interpreter, obiter ſtudioſos juvenes, maxime juris petitos admoneo, ne Accurſii ſcriptis quibuſdam, commentitiiſque nugis primo libro digeſtorum de juris origine fidem habeant.

SCHOTTUS.

22 Valerius Maximus lib. VIII. cap. 6. *dimidiam partem filio emancipavit*, pro vendidit, quomodo Juriſconſulti ſæpe uſurpant. Juſtin. libro II. Tit. 10. de Teſtamentis, Plautus Curculione, & Cicero Philipp. III.

ANNA.

23 *Filii nomine.*] Nam quos pater emancipaverat, ii ſibi habebant, ſibi quærebant, &c.

SCHOTTUS.

24 *In judicium vocatus.*] Accuſante M. Popillio Lænate, ut ait Valerius.

GRUTERUS.

25 *Primus omnium....*] Ac docuit, *nihil aliud præcipi debere, niſi quod prius quiſque ſibi impetraverit*, inquit Val. Maximus lib. VIII. cap. 6. cui titulus: *Qui quæ in aliis vindicarant, ipſi commiſerunt.*

SCHOTTUS.

26 *Punitus eſt.*] Damnatus decem millibus æris teſte Paullo Oroſio.

CAPUT XXI.

Argumentum.

Virginiam adamat, per clientem in ſervitutem depoſcit legibus ſcribendis Decemvir factus Appius Claudius. Filiam jam addictam in ſecretum abducit, occidit, humeris ad exercitum fert, Decemviros puniri & Appium Claudium in carcere necari curat L. Virginius Centurio.

Populus Romanus cum [1] ſeditioſos magiſtratus 1
ferre non poſſet, Decem-viros legibus ſcribendis [a] [2] creavit, qui eas ex libris [3] Solonis tralatas,
[4] duodecim Tabulis expoſuerunt. Sed cum [5] pacto 2
dominationis magiſtratum ſibi prorogarent; unus ex ipſis Appius Claudius [6] Virginiam, Virginii Centurionis filiam, in Algido militantis adamavit: quam cum [7] corrumpere non poſſet, [8] clientem ſubornavit, [b] [9] qui eam in ſervitutem depoſceret: facile victurus,

a cccii.

b *Vet. l.* qui eam vindex poſceret, *more* I. C. Vindicias ſecundum ſervitutem dare. & *ſic Livius.*

MACHANEUS.

1 *Seditioſos magiſtratus.*] Tribunos plebis violentiſſimos: hoc autem fuit anno tercenteſimo altero, quam condita Roma fuit.

SCHOTTUS.

2 *Creavit.*] *Curavit* MSS. Nihil muto.

MACHANEUS.

3 *Solonis.*] Athenienſis, quem conſtat e ſeptem ſapientibus primarium fuiſſe: cujus exquiſita dicta circumferuntur, ut:

Dicique beatus
Ante obitum nemo, ſupremaque funera debet.

Sententia ejus omnino fuit ab Ovidio repetita.

4 *Duodecim tabulis.*] Primo latæ fuere decem confirmante populo, ac in baſes æneas inſcriptæ. Livius: *Centuriatis Comitiis x. tabularum leges perlatæ ſunt, qui nunc quoque in hoc immenſo aliarum ſuper alias acervatarum legum cumulo fons omnis publici, privatique juris eſt.* Ti

Idem paullo inferius: *jam & proceſſerat pars major anni, & duæ tabulæ legum ad prioris anni x. tabulas adjectæ erant.*

ANNA.

5 *Pacto dominationis.*] Hoc eſt, *dominatione pacta*, hoc eſt, inito conſilio de *dominatione* in perpetuum retinenda. Flor. lib. 1. cap. 24. *Traditos faſces regio quodam furore retinebant.*

6 *Virginiam.*] Vide Liv. lib. III. cap. 44.

SCHOTTUS.

6 In MSS. *Verginiam* ſcribitur per ſecundam vocalem. Pierius vero prolixe *Virgilius* ſcribendum aſſeruit.

MACHANEUS.

7 *Corrumpere non poſſet.*] *Neque ſpe, neque pretio.* Livius.

8 *Clientem.*] M. Claudium.

ANNA.

9 *Qui eam in ſervitutem depoſceret.*] Dicendo eam e *ſerva* ſua natam, demum Virginii furto abreptam fuiſſe.

10 Cum

3 rus, cum ipſe eſſet & accuſator, & judex. Pater re cognita, [10] cum [c] ipſo die judiciis [11] ſuperveniſſet, & filiam jam [12] addictam videret, ultimo [13] ejus adloquio impetrato, eam [14] in ſecretum [15] abduxit, & [16] occidit: [17] corpus ejus humeris gerens, ad exercitum profugit, & milites ad vindicandum facinus accendit: qui creatis [18] decem Tribunis, [19] Aventinum

c q. l. cum ipſo judicii die.

SCHOTTUS.

10 *Cum ipſo die judiciis ſuperveniſſet.*] Ita MSS. Quidam codices. *Cum ipſe judicii dies ſuperveniſſet.* non placet.

GRUTERUS.

10 Malim abjecta litera, *judicii*, volente exemplari Palatino utroque.

MACHANEUS.

11 *Superveniſſet.*] A duobus impigris juvenibus arceſſitus e caſtris, antequam literæ Appii *ſuperveniſſent* ſcribentis collegis, *ne illi darent commeatum, ſed in cuſtodia haberent.*

12 *Addictam.*] Obligatam. Propertius:

Et trahit addictum ſub ſua jura virum.

Jam Appius I, inquit: *lictor, ſummove turbam, & da viam domino ad prehendendum mancipium.*

SCHOTTUS.

12 Male, qui *additam* ediderunt, ignorantes vocis vim. *Addicti* enim ii dicebantur, qui Prætoris pronuntiatione, cum ſolvendo non eſſent, creditoribus vendebantur, ut in eos vitæ neciſque poteſtatem haberent: Eſt enim ex tribus verbis Prætoriis, quæ ſunt: *Do, Dico, Addico.* Auctor noſter infra in Manlio Capitolino: *Et addictos propria pecunia liberaret.* Sic enim primi legendum docuimus. Quid in augurali ſcientia, *Aves addicunt*; in Numa dicere memini.

ANNA.

13 *Ejus adloquio impetrato.*] Tanquam nutricem coram virgine percontari vellet, quid hoc rei eſſet.

14 *In ſecretum.*] *Seducit filiam ac nutricem prope Cloacinæ ad tabernas, quibus nunc Novis eſt nomen.* Livius.

SCHOTTUS.

14 Unus calamo exaratus *in ſecreta* legebat.

15 *Abduxit &*] Vulgati ex eo, *abduxiſſet* contra fidem veterum fecerant, & *cum* de ſuo adjecerant: ſed qua fronte? Accidit autem ſexageſimo ab exactis Regibus anno. Cicero de finibus: *L. Virginius ſexageſimo anno poſt libertatem receptam, Virginiam filiam ſua manu occidit potius, quam ea Appii Claudii libidini, qui tum erat ſummo in imperio, dederetur.* Exſtat & Libanii Sophiſtæ declamatio de patre filium occidente, cum Tyrannus rapere eum vellet.

MACHANEUS.

16 *Occidit.*] *Arrepto cultro ab lanio.* Livius.

17 *Corpus gerens*] Diſcrepant alii hiſtorici ab hujus ſententia, aſſerentes cadaver Romæ relictum, ipſum vero ad exercitum iratum rediiſſe.

18 *Decem Tribunis.*] Militaribus intelligendum eſt, Livio teſte, ad vindicandum facinus, *Reſperſus cruore & telum cruentum tenens.*

19 *Aventinum occuparunt.*] Inde in *ſacrum montem tranſierunt.* Livius.

SCHOTTUS.

19 Secunda hæc ſeceſſio plebis, quæ non prius in urbem redire voluit quam Tribuni pl. reſtituerentur, & decemviris abdicatis Conſularis poteſtas revocaretur: auctor Livius lib. III. ab U. c. Subit igitur vereri, ne perturbatus hic ordo ſit, falſoque locus a ſcribis inter-

d cccIV.
e Vulg. præceperunt.

num occuparunt, Decem-viros abdicare [d] 20 ſe magiſtratu [e] 21 coëgerunt, eoſque omnes 22 aut morte aut exſilio punierunt. Appius Claudius 23 in carce- 4
re necatus eſt.

interpolatus, quem ſic in integrum reſtituere tentabam: *qui Aventinum occuparunt, creatiſque decem tribunis Decemviros abdicare ſe magiſtratu coëgerunt.* Conjecturam hanc meam de ordine inverſo hiſtoria confirmat.

20 *Se magiſtratu.*] gloſſam olet, aliundeque furtim irrepſit, quod librarii deſiderari aliquid putarent, neſcirentque veteres ſic nude loquutos, *Conſules abdicarunt*: quod eo lubentius credo, cum in uno *magiſtratu abire coegerunt* repererim. Ineptius illi, qui *a magiſtratu* infarſerunt. Nihil tamen a libris antiquis defectus mutare auſim.

21 *Traceperunt.*] Erat in editis libris. Ego ſcriptos libenter ſequor, ſuadente præſertim ratione, cui in omnibus fidem integritatemque ſartam tectam ſervaturum me polliceor.

22 *Aut morte aut exſilio.*] Mutilus hic Pomponii J. C. locus D. de orig. Jur. l. 2. *populique conſenſu partim in carcere necati*, addendumque, *partim in exſilium acti*, tum ex hiſtoriæ veritate, tum quod *partim* geminate fere proferri ſolet: tametſi non ignorem ſolum aliquando poni, ut apud Agell. lib. x. cap. 13. ex Catone & Claudio Quadrigario, & in Inſtitutionibus Juſtinianeis titulo de Teſtamentis, apud Ciceronem II. de Legibus, Tuſc. IV. initio: ubi Lambinus *partim* male addidit, & I. Offic. in extremo, & Salluſtium in oratione Cottæ.

MACHANEUS.

23 *In carcere necatus.*] Alii ipſummet ſibi ipſi mortem conſciviſſe autumant.

CAPUT XXII.

ARGUMENTUM.

Epidauro arceſſitur, ad Romanorum navem pergit, Tiberi adverſo ſubvectus in proximam inſulam deſilit, & templo conſtituto donatur anguis imaginem ſibi ſumens Aeſculapius.

1 [2] ROMANI [3] ob peſtilentiam [4] reſponſo [5] monente,
2 ad [6] Æſculapium [7] Epidauro [a] [8] arceſſendum
decem legatos principe [9] Q. Ogulnio [b] miſerunt. Qui cum eo veniſſent, & ſimulacrum ingens mirarentur, anguis [10] e ſedibus ſuis elapſus, venerabilis, non [c] [11] horribilis, [12] per mediam urbem cum admiratione omnium ad navem [13] Romanorum perrexit, & ſe in [14] Ogulnii taber-

a *Sic MSS. em. & mox* Oculino. *Vulg.* Volumnio.

b CDLXII.

c *MSS.* horrendus.

SCHOTTUS.

1 Capitis hujus emendatio partim a MSS. eſt, partim Valerio Maximo debetur. Livii enim lib. XI. & alii aliquot, magno malo interciderunt: quam jacturam eo levius ferimus, quod ab injuria temporis Florus abbreviator illius reliquus ſit.

MACHANEUS.

2 *Romani.*] Hanc hiſtoriam Valerius Maximus, Lucius Florus, Ovidius in Faſtis illuſtrant.

ANNA.

3 *Ob peſtilentiam.*] Livius in fine lib. X. *Multis rebus latus annus, vix ad ſolatium unius mali, peſtilentia urentis ſimul urbem atque agres ſuffeci:; portenteque jam ſimilis clades erat: & libri aditi, quinam finis, aut qued remedium ejus mali ab Diis daretur. Inventum in libris Æſculapium ab Epidauro Romam arceſſendum. Neque eo anno, quia bello occupati Conſules erant, quidquam de ea re actum.* Loquitur Livius de anno U. C. 461. Miſſus Ogulnius anno ſequenti.

4 *Reſponſo.*] Apollinis, Ovid. Metam. XV. Lactantius.

SCHOTTUS.

5 *Menente.*] Antiqua lectio, *manante.*

MACHANEUS.

Aeſculapium.] *Æſculapius* Apollinis filius, a Græcis Aſclepius dictus, de quo Plinius lib. XXIX. *Auxit deinde famam etiam crimine, ictum fulmine Æſculapium fabulata, queniam Tyndaridem revocaviſſet ad vitam. Nec tamen ceſſavit narrare alios revixiſſe opera ſua, clara Trojanis temperibus.*

7 *Epidaurum.*] Urbs eſt Epiri. Quinctus Serenus:

Qui celis Ægeas, qui Pergama: quique Epidaurum.

SCHOTTUS.

8 *Arceſſendum*] Sic ſcripſi ex fide veterum, de qua ſcribendi ratione ſupra in Fuffetio dixi.

9 *Q. Ogulnio*] De libris MSS. hunc locum reſtitui, in quibus & *Oculino* & *Otulino* pingitur, quorum conſenſum confirmat Val. Max. lib. 1. cap. 8. ubi *Ogulino* quidam libri ſcripri. Stephanus Pighius ex Faſtis Capirolinis *Ogulnio* emendat. In quibus eſt *Q. Ogulnius Gallus.*

10 *E ſedibus ſuis*] Colinæus, cæterique impreſſerunt *e ſedibus ejus. Suis* tamen dictum oportuit, ut literati de reciprocis præcipiunt.

11 *Horribilis*] *Herrendus MSS.* præferunt.

ANNA.

12 *Per mediam urbem.*] Ovidius:

Mediamque per urbem
Tendit ab incurvo munites aggere pertus.

SCHOTTUS.

13 *Remanerum*] MSS. & Mediolanenſis *Romanam.*

14 *Volumnii*] Antiqui ſcripti libri partim *Q. Burgoni*, partim *Velguini* legebant, unde *Ogulnii* parva immutatione faciebam: de quo alii viderint.

MACHANEUS.

14 Valerius Maximus ſcribit: *ee conſcendit, ubi Quinti Ogulini tabernaculum erat, inque multiplicem orbem*

[15] tabernaculo [d] [16] conſpiravit. Legati Deum vehentes, [17] Antium [e] [18] provecti ſunt. ubi [19] per [f] mollitiem 3

d V. c. conſtipavit.
e Vulg. profecti.
f malitiam *MSS.* 2. *Fort.* malaciam. *qua utitur Cæſar* III. *Comm. Gal. & Seneca. Lucret. lib.* II. *&* V. pellaciam *vocat. vide Notas.*

bem per ſummam quietem eſt convelutus.

15 *Tabernaculum*] Proprie hoſpitium Imperatoris in caſtris, quia e *tabulis* fiebat: hic pro tentorio capitur.

16 *Conſpiravit*] Hoc eſt, in *ſpiras*, & revolutiones ſe fecit. Inde *conſpirare* metaphorice unionem facere.

ANNA.

16 Ita ſolent ſerpentes. Virgil. Georg. II.

> *Squameus in ſpiram tractum ſe colligit anguis.*

Quidam habent *conſtipavit*, non ita bene.

SCHOTTUS.

16 Ita tamen antiqui libri, & parum abeſt quin hoc pro illo reponam, nam *conſpiravit* pro in ſpiram & gyrum ſe collegit, neſcio an alibi legerint interpretes. Similis error in Cæſare emendandus lib. III. belli civilis; *Subito conſpicati pilarii*, lege *conſtipati*.

GRUTERUS.

16 Nihil hac lectione (*conſpiravit*) oculis meis venuſtius; & tantum abeſt, patiar ultimam vocem mutari in *conſtipavit*, ut eandem adhuc inferendam putem Cæſari lib. III. belli civilis cap. 46. ubi eſt; *milites legionis nonæ ſubito conſpicati pila conjecerunt*; legendum, inqnam, & ibi, *conſpirati*, volentibus MSS. tam Cujaciano, quam eo, quem mihi ſubminiſtravit Ampliſſimus vir Paullus Petavius. Certe hanc ſcripturam proprie heic locum habere, arguunt membranæ Cæſaris Palatinæ, in quibus, *complicati*; eæ ſcilicet, omiſſo vocabulo genuino, arripuerunt gloſſam. at MSS. Palatini Victoris plane propugnant illud *conſpiravit*.

MACHANEUS.

17 *Antium*] Urbs maritima, regius ſeceſſus.

SCHOTTUS.

17 In Pariſino *Anxium*.

18 *Provecti ſunt*] In MSS. *Pervecti ſunt*. In Mediolanenſi vetere, unde lectionem erui, eſt *provecti*, quod hic magis quadrat.

19 *Per mollitiem maris*] Vox *maris* male in quibuſdam afuit. Pariſinus *per ſovicinam maris*. qui neſcio quid de maris *ſævitia* ſomniabat, cui numquam molle mare viſum fuit. Intelligit autem maris tranquillitatem. Reperi in uno codice *maliciam*: Labor igitur, ut eam vocem corruptam credam, cum antea ſcripſiſſet auctor *malaciam maris*, quod & tranquillitatem ſignificat Græcis: quamquam, ſi quis *mollitiem* Latine potius ſcripſiſſe contendat, quia in MSS. eſt *ibi per mollitiam*, cum eo non admodum pugnavero: Sic enim Ammianus lib. XIX. *tranquillitas mare mollivit*. *Malacia* tamen veteribus auctoribus familiarior. Cæſar lib. III. bell. Gallici, *Fuga ſalutem petere contenderunt: ac jam converſis in eam partem navibus, quo ventus ferebat, tanta ſubito malacia ac tranquillitas exſtitit, ut ſe loco movere non poſſent.* ubi *malaciam* Cæſar tranquillitatem maris interpretari videtur: amplius tamen ſignificat, quod patet ex illo Senecæ lib. IX. epiſt. *Sed in otio inconcuſſo jacere non eſt tranquillitas, malacia eſt.* Eſt autem vocabulum nauticum tractum, ut apparet, ἀπὸ τῆς μαλακίας, quæ Græcis animi mollitiem & remiſſionem ſignificat: unde apud Plautum μαλακοὺς molles dictos obſervavi: & *malacum pallium*, pro molli: & *malaciſſandus es*, pro molliendus, ut Græci μαλακίζειν. Et,

> *Ne tibi lectus apud me malaciam ſuadeat.*

Quamquam in vulgatis libris male *malitiam*. Quæ omnia apud Plautum occurrunt Bacchid: Act. I. Eadem comœdia:

> *Hic noſtra agitur ætas in malacum modum.*

Lucretius vero *pellaciam maris* appellat, quam *malaciam* alii, a *pelliciendo*: quod æquoris tranquillitas ad

litiem maris, anguis proximum [20] Æſculapii fanum petiit, & poſt [21] paucos dies [22] ad navim rediit: & cum [23] adverſo Tiberi ſubveheretur, in [g] proximam [24] inſulam deſilivit, ubi templum ei conſtitutum: & peſtilentia mira celeritate ſedata eſt.

[g] *Vulg.* in primam ſylvam. *dupliciter corrupte. MSS. ſequor exigente hiſtoria veritate.*

C A-

ad navigandum invitet, fallatque non raro, cum poſt paullo in horrendas tempeſtates vertitur. Sextus enim Pompejus lib. x. de verb. ſignific. *Lacit* interpretatur *decipiendo in fraudem inducit*, hincque alia derivat. Sic igitur ille lib. II. de rerum natura:

Inſidi maris inſidias, vireſque, dolumque
Ut vitare velint, neve ullo tempore credant,
Subdola cum ridet placidi pellacia ponti.

& libro V.

Nec poterat quemquam placidi pellacia ponti
Subdola pellicere in fraudem ridentibus undis.

Arnobius quoque adverſus gentes lib. IV. *pellacia* pro fallacia utitur. *Per omnes libidinum formas inceſtarum cupiditatum circumegiſſe pellaciam.*

GRUTERUS.

19 Perplacet Schotti *malacia*; hactenus tamen, ut videatur etiam lepida reſtare metaphora in voce vulgata. Palatini accedunt emendatori, habentque *mollitiam*.

ANNA.

19 *Sævitiam* ex codicis Pariſini per *ſevicinam* manifeſto legendum. Et forſan hæc ſit vera lectio. Ex Ovid.

.... Et ſpiſſi littoris Antium.
Huc ubi veliferam nauta advertere carinam
(Aſper enim jam pontus erat) Deus explicat orbes,
Perque ſinus crebros & magna volumina labens
Templa parentis init, flavum tangentia littus.

Cauſam enim reddit, cur legati portum Antii ſubierunt, nimirum jam mare *ſæviebat*.

ANNA.

20 *Æſculapii fanum.*] Imo *Apollinis* ex Ovidio ſupra.

Templa parentis init, flavum tangentia littus.

MACHANEUS.

21 *Paucos dies*] Tres.

SCHOTTUS.

22 *Ad navim*] Pleniores ſunt MSS. *dehinc ad navem redit.* ut *dehinc* ſit quaſi illinc, ſeu ex illo loco templi Æſculapii, vel denuo.

23 *Adverſo Tiberi*] Colonienſe exemplum *adverſus Tiberim*, non ita venuſte.

ANNA.

23 Quia Romam petebat. *Per adverſas undas.* Ovidius.

MACHANEUS.

24 *Sylvam*] In veſtibulo templi myrto frequentibus ramis diffuſam.

24 Locus haud dubie inquinatus, quem ex Valerio, & L. Floro repurgavi: accedebat & Pariſienſis antiqui libri ſcriptura, quæ me ad veram lectionem manu duxit; nam MSS. evariant: alii *in proximam inde ſilivit*, quidam *inde ſiluit.* ſcribe *in proximam inſulam deſilivit.* Quare male ſit audacibus illis emendatoribus, qui pro libito quidvis demutant. L. Florus in epit. lib. XI. de ſerpente: *Eoque in inſulam Tiberis egreſſo; eodem loco ſedes Æſculapii conſtituta eſt.* Ubi Sigonius recte *ædes Æſculapii conſecrata* ex antiquis ſchidis repoſuit. Feſt. Pomp. lib. IX. *In inſula Æſculapio facta ædes fuit, quod ægroti a medicis aqua maxime ſuſtententur.* Et Val. lib. I. *At in ripam Tiberis egreſſus legatus in inſulam, ubi templum dicatum eſt, tranſnavit.* Plutarchus quoque in problematis quærens cur extra urbem Æſculapii fanum ſit: & Plin. lib. XXXIX. cap. I. pro hac lectione faciunt. Victor etiam

tiam in regione xiv. urbis, & Ovid. xv. Metamorphoſeon, Suetonius in Claudio c. 20. & Plautus in Curculione.

ANNA.

24 *Inſulam* intellige, quæ in Tiberi Romæ de ſegete agri Tarquiniorum a Romanis in Tiberim fuſa, facta eſt. de qua vide Liv. lib. 11. cap. 5. Hanc ita Ovidius:

Scinditur in geminas partes circumfluus amnis.
Inſula nomen habet: laterumque a parte duorum
Porrigit æquales media tellure lacertos.

CAPUT XXIII.

ARGUMENTUM.

Ludi literarii magiſtrum... verberandum tradit, Faliſcos in deditionem recipit, Vejos domat, die ab Appulejo ſibi dicta damnatus Ardeam concedit, Gallos Senones urbem occupantes Dictator dictus internecione occidit, & populum Romanum migrare Vejos volentem retinet M. Furius Camillus.

a CCCLIX. [1] FURIUS Camillus cum [2] Faliſcos [a] obſideret, [3] ac ludi literarii magiſter, Principum filios ad eum [b] ad- 1

SCHOTTUS.

1 *Furius Camillus.*] Si temporis ratio habeatur, ſic concinnanda: *Furius Camillus Vejos decenni obſidio domuit, deque iis triumphavit. Cum Faliſcos obſideret, dediderunt. Poſtmodum.*

ANNA.

2 *Faliſcos.*] Quidquid dicant quidam e veteribus, *Faliſci* non urbem ſignificat, ſed populum. Urbs dicebatur *Faleji* ſeu *Falerii*, unde *Faleriſci*, *Faliſci.*

MACHANEUS.

2 Populi ſunt Etruriæ, ubi optimi botelli fiebant.

SCHOTTUS.

3 *Ac ludi literarii.*] Sic MSS. Vulgati codices *literarum.* At quod hoc magiſtri genus? an linguæ Latinæ, quæ tum vernacula facta erat? ſed doceri primum Grammatica ſub ſecundum Punicum bellum cœpit, teſte Suetonio: an potius morum inſpector & formator, exercitiis corpora firmans? aut qualis ludus apud T. Livium lib. 111. quem Virginia frequentabat? *ibi namque in vernaculis literarum ludi erant.* Ea enim verior lectio, quam quæ *in tabernis* vel *tabernaculis* habet. Porro hanc hiſtoriam Alpheus Avitus in 11. Excellentium virorum dimetro ſic extulit:

Tum literator creditus
Ludo Faliſcum liberos,
Cauſatus in campi patens,
Extraque muri ducere,
Spatiando paullatim trahit
Hoſtilis ad valli latus.

Quod fragmentum cum nuper Priſcianum perlegens reperiſſem lib. viii. & xiix. repetitum non dubitavi huc, quo pertinet, transferre: idque libentius, partim quod ejus poëtæ reliqua deſiderari doleam, quibus juvari poſſem: partim quod mendum ſubeſſe videam. Conſului igitur olim MSS. codices bibliothecæ D. Martini apud Lovanium, ſed nodum non ſolverunt: divino igitur legendum, *Tum literator creditos.* ut ſenſus planior ſit. Illud vero *campi patens* Græca forma dictum, ut a Salluſtio *dubia belli*, & Floro lib. 1. *ſubita belli*, a Tacito *offenſarum operta*, &c, quod huic geminum eſt, Ammiano lib. xxvii.

[3] adduxiſſet; vinctum eum iiſdem pueris in urbem
2 [4] redigendum & verberandum tradidit. Statim Faliſci
3 ſe ei ob tantam juſtitiam dediderunt. [5] Vejos decen-
4 ni * [6] obſidio [c] domuit, deque his triumphavit. Poſt-
modum eſt crimini datum, [7] quod albis equis trium-
phaſſet, [8] & prædam inique diviſiſſet; die dicta ab L.
[9] Appulejo Tribuno plebis, [d] damnatus, [10] Ardeam
conceſſit.

b *Vide Alphii Aviti fragm. apud Triſc. lib.* VIII. XII. *&* XVIII. *Gramm. ex libro Excellentium virorum.*
* hieme obſidio *MSS.* 3.
c CCCCLVII.
d CCCLXII.

XXVII. *aperta camporum* dicitur. Idem Priſcian: lib. XII. hæc pædagogi verba adfert.

Seu tute malis hoſpites:
Seu tute captivos, habes.

Verum, ut illud præter rem admoneam, Valet. Max. lib. VI. cap. 5. a Camillo Conſule hoc geſtum tradit A. U. CCCLIX. cum Livius Tribunum militarem conſulari poteſtate fuiſſe dicat, & Plutarchus eum numquam Conſulem fuiſſe tradat.

ANNA.

3 *Ludi magiſtrum* vocat Florus lib. I. cap. 12. Vide Liv. V. cap. 27.

4 *Redigendum.*] Ideo dixit *redigere*, quod pueri magiſtrum præ ſe *agebant*, ut paſtores ſolent pecora.

MACHANEUS.

5 *Veji.*] Urbs, *Vejens* populus: unde, *Vejentanumque rubellum.*

ANNA.

5 *Veji* Tuſciæ urbs ad Laronem fluvium.

SCHOTTUS.

6 *Obſidione.*] *Obſidio* conſtanter MSS. Unus vero, *hieme obſidio domuit*, quomodo fere & Pariſinus codex vetuſtiſſimus: unde legendum colligo, *decenni hieme obſidio domuit*, pro hiemali. L. Annæus Florus lib. I. meam conjecturam confirmat: *Vejentium*, inquit, *quantæ res fuerint indicat decennis obſidio. Tunc primum hiematum ſub pellibus, taxata ſtipendio hiberna: adactus miles ſua ſponte jurejurando niſi capta urbe non remeare*, judicent eruditiores.

7 *Quod albis equis triumphaſſet.*] Plutarchus: Τά τ' ἄλλα σοβαρῶς ἐθριάμβευσε, καὶ τέθριππον ὑποζευξάμενος λευκόπωλον ἐπέβη, καὶ διεξήλασε τ' Ῥώμης, ἐδενὸς τοῦτο ποιήσαντος ἡγεμόνος πρότερον, ἐδ' ὕστερον. Hinc Symmachus urbis præfectus (quem Mart. Lipſio acceptum referre convenit) Theodoſio Imperatori ſuaſit vehiculorum uſum in urbe ſummoveret, non enim e Republica eſſe urbis moderatorem tanquam Salmoneum quendam ſuperbe invehi. *Irritamentum*, inquit, *ſuperbia Roma veſtra non patitur: memor ſcilicet bonorum parentum, quos Tarquinii faſtus & ipſius Camilli currus offendit. Nam tanto illi viro albentes quadrigæ exſilium triſte pepererunt. Summiſit Poplicola concioni civium Conſularem ſecurim, & honoris ſui culmen infregit, ut libertatem civitatis erigeret. Ergo moribus potius quam inſignibus æſtimemur.* Sic ille a Chriſtianiſmo alienus, quæ utinam a nobilibus intelligantur, qui mirum, quam lunatis calceis, non veris animi bonis placere ſtudeant.

ANNA.

7 Nam *parum id, non civile modo; ſed humanum etiam viſum. Jovis Soliſque equis æquiparari Dictatorem in religionem etiam trahebant: triumphuſque ob eam unam maxime rem clarior quam gratior fuit.* Livius.

8 *Et prædam inique.*] *Prædam Vejentanam quam publicando ſacrandoque ad nihilum redegit.* Livius.

SCHOTTUS.

9 *Ab Appulejo.*] Mediolanenſis & MSC. quidam *Saturnino* adjecit: Pariſinus vero *Saturnio*, falſo uterque, neque enim is erat, de quo infra.

SCHOTTUS.

10 *Ardeam*] *Ardeam civitatem* præ-

conceſſit. Mox cum [11] Galli [12] Senones relictis ob 5
ſterilitatem agris ſuis, [13] Cluſium [14] Etruriæ opidum ob-
ſiderent, [15] miſſi ſunt [e] Roma tres legati, qui Gal-
los monerent, ut ab oppugnatione deſiſterent. [16] Ex 6
his unus contra jus gentium in aciem proceſſit, & du-
cem Senonum interfecit. Quo commoti Galli, pe- 7
titis in deditionem legatis, nec [17] impetratis, Ro-
mam petierunt, & exercitum Romanum apud [18] A-
liam fluvium ceciderunt, [19] die xvi. Kalen. Auguſti:
qui dies inter nefaſtos relatus, [f] [20] Alienſis dictus.
Victores Galli urbem intraverunt, [21] ubi nobiliſſi- 8
mos

[e] Romani l. ex MSS. Roma tres Fabii, qui. *alii* a Romanis tres Fabii. *Livius lib.* v. *Ann. &* *Quinctil. lib.* III. *cap.* 8.

[f] *Vulg.* Allienſis. *Servium ſequor in* VII. *Æn.*

præferebat Pariſinus.

11 *Galli*] Vox hæc in Pariſino afuit, & certe ſuperare videtur.

ANNA.

12 *Senones.*] *Ab Utente flumine uſque ad Æſim fines habuere.* Livius.

13 *Cluſium.*] *Cluſium* vetus intellige, mediterraneum Tuſciæ opidum ad Glanum fluvium, qui non longe ab lacu Traſimeno.

SCHOTTUS.

14 *Etruriæ opidum*] Mediolanenſis legit. MSS. vero, *Italiæ.* Vulgata tamen lectio ferri poteſt. Cauſas autem, cur in Italiam Galli Senones duce Brenno irruperint, varias colligunt Polybius, Livius, Dionyſius, & ex his Hieron. Magius lib. III. Miſcell. cap. 12. & Alciatus lib. IV. Diſpunctionum cap. 11.

15 *Miſſi ſunt Romani tres legati*] Concinnior lectio veterum codicum *miſſi a Romanis tres Fabii.* Mediolanenſis *miſſi Roma tres Fabii.* Livius enim Qu. Fabium Ambuſtum & fratres duos M. Ambuſti filios legatos a Senatu miſſos fuiſſe ad Gallos Cluſium obſidentes refert. A. U. C. CCCLXII. A Diodoro *Quinctus, Kaſo,* & *Cajus Fabii* dicti, qui anno inſequenti Tribuni militum Conſulari poteſtate fuere.

ANNA.

16 *Ex his unus.*] Vide Liv. lib. v. cap. 36.

MACHANEUS.

17 *Impetratis*] Imo hi, quorum de pœna agebatur, tribuni militum conſulari poteſtate creati ſunt.

18 *Alia fluvius*] XII. miliaribus Roma diſtans eſt, montibus Cruſtumiis affluens in Tiberim.

19 *Die* XVI. *Kalend. Auguſt.*] XVII. die Julii.

SCHOTTUS.

19 De *die* nefaſto, vel atro, quo pugna Alienſis pugnata eſt, video inter auctotes non convenire. Livius & Plutarchus, a. d. XV. k. Sextil. Tacitus XV. annali quartum decimum numerat. Vide doctiſſimum Scaligerum de Emendatione temporum.

20 *Alienſis*] Cur ſimplici liquida ſcripſerim, ſi quis rationem a me quærat, ſequutus veteres libros ſum, & Græcam conſuetudinem. Hi enim Ἀλίαν ποταμὸν & Ἀλιάδα ἡμέραν vocant. Adhæc Servius in VII. Aen. 717.

Quoſque ſecans infauſtum interluit
Allia nomen.

affirmat poëtas duplici *ll* metri cauſa efferre. Lucanus lib. VII.

Et damnata diu Romanis Allia
faſtis.

Verum circa Idus Februarias a Camillo Roma expulſi ſunt Galli, quos inter pendendum aurum adortus erat. Auctor Plutarchus: unde recte Sigonius Camillum anno inſequenti CCCLXIV. dictaturam continuaſſe colligit.

21 *Ubi nobiliſſimos ſenum*] Proſe-

nea

mos ſenum in curulibus & honorum inſignibus, [22] primo ut deos venerati, deinde ut homines deſpi-
9 cati [23] interfecere. Reliqua juventus cum [24] Manlio in Capitolium [g] fugit, ubi [25] obſeſſa, Camilli virtute [h] [26] liberata eſt: qui abſens [27] Dictator dictus, collectis [28] reliquis, Gallos [29] improviſos [30] internecione
10 occidit. Populum Romanum migrare Vejos volentem [31] retinuit.

[g] CCLXIII. [h] Servata MSS. omn. & mox relliquiis & internitione.

nes nobiliſſimos. Male *Senonum* quidam. In Scipione Africano *nobiliſſimos juvenes* dixit.

ANNA.

22 *Primo ut deos venerati.*] Florus I. 13. *Sedentes in curulibus ſuis prætextatos ſenes, velut deos geniosque venerati; mox eoſdem poſtquam eſſe homines liquebat, alioqui nihil reſpondere dignantes, pari vecordia mactant.* &c.

MACHANEUS.

23 *Interfecere.*] Initio orto a *Papirio qui dicitur Gallo barbam ſuam promiſſam permulcenti, ſcipione eburneo in caput incuſſo, iram moviſſe.*

24 *Manlio.*] Qui clangore crepituve anſerum noctu excitus Gallicos jam in arcem aſcendentes deturbavit.

25 *Obſeſſa.*] A Gallis qui omnia flammis in urbe vaſtarant.

SCHOTTUS.

26 *Liberata.*] *Servata* MSS.

MACHANEUS.

27 *Dictator dictus.*] A Cæditio: conſenſu omnium in arce exiſtentium. *Dictus* autem fuerat per *Pontium Comminium impigrum juvenem, qui incubans cortici, ſecundo Tiberi* labens Vejos uſque ad Camillum mandata deferens deceptis cuſtodibus in Capitolium repedabat.

28 *Reliquias.*] Exercitus Romani ſparſi. Virgilius. *Reliquias Danaum.*

SCHOTTUS.

28 Vulgati *reliquiis.* Aldus vero *reliquis*, ut & libri ſcripti.

GRUTERUS.

28 Revocandum, quod hæret in aliis libris, etiam Palatinis, *reliquiis.* Neque enim adhærendum codicibus ſcriptis, ubi abeunt a ratione, aut vero, quamquam heic, veteri modo ſcribendi, litera una pro gemina poſita videri queat.

MACHANEUS.

29 *Improviſos.*] Inter Quintum Sulpitium, & Brennum Regulum Gallorum, & colloquio interveniente, & auro mille pondo pacto tribuno recuſante pondera, quæ Galli penſuri ſupra ponebant, Camillus forte intervenit, auferrique aurum, & Gallos de medio ſummoveri juſſit; illis vociferantibus conventum cum hoſtibus, reſpondit a Sulpitio tribuno minori magiſtratu juſſionem nullius loci eſſe, cumque ad manus ventum fuit, tanta ſtrages Gallorum Gabina via facta; ut ne quidem nuntius cladis ſuperfuerit.

ANNA.

29 Legendum: *improviſus*, id eſt, *ipſe improviſus Gallos*, &c. Pater meus.

SCHOTTUS.

30 *Internitione.*] Libri ſcripti, Colonienſis *interitione.* Vidi qui & *internectione* legerent, ut in antiquo Suetonii libro in Othone cap. 12. Narrat eadem Annæus Florus lib. I. & Polyænus libr. VIII. Stratagematum.

MACHANEUS.

31 *Retinuit.*] Facunda oratione, in qua oſtendit trecentum, & unum & ſexageſimum annum prætериiſſe, quibus fortuna recte ſteterat; ne expertis inexperta præferrent. Præterea firmavit populum vox audita: *ſignifer ſtatue ſignum;*

[31] retinuit. Sic & [32] opidum civibus, & civeis opido reddidit.

hic optime manebimus. Ad illud Juvenalis reſpexit:

Vejos migrate Quirites.

ANNA.

31 Ejus orationem facundiſſimam vide apud Liv. lib. v. cap. 51.

SCHOTTUS.

32 *Opidum civibus.*] Vellem *urbem* dixiſſet: quomodo Romam potiſſimum appellatam pueri norunt, & ſi ignorent, vapulant plagoſis Orbiliis. Hinc autem alter Romulus dictus Camillus, ut & Marius tertius de victis Cimbris. Auctor Plutarchus.

CAPUT XXIV.

ARGUMENTUM.

Voluntarium militem ſe offert, militaribus donis ornatur, in pectore cicatrices habet, Gallos Capitolium conſcendentes dejicit, regni affectati ſuſpicione in carcerem conjicitur, liberatur, rurſus reus fit, & de ſaxo Tarpejo præcipitatur M. Manlius Capitolinus.

a CCCLXIII. [1] MANLIUS [2] ob defenſum Capitolium [3] Capitolinus [4] dictus, ſedecim annorum [4] voluntarium militem ſe obtulit. [5] Triginta ſeptem [6] militaribus donis a ſuis ducibus ornatus, triginta treis cicatrices 1 2

SCHOTTUS.

1 Hunc *M. Manlium* Livius: Dionyſius vero *T. Manlium* vocat: Diodorus *A. Manlium.*

MACHANEUS.

2 *Ob defenſum Capitolium.*] A Gallis, clangore anſeris excitus: ut dicitur inferius.

SCHOTTUS.

3 *Capitolini.*] cognomen in gente Manlia fuit, antequam hic Gallos a *Capitolio* depelleret, propterea quod in *Capitolio* habitarent: quod ne cui Patricio liceret, damnato M. Manlio decreto cautum eſt. Plutarch. in Camillo & de Fortuna Romanorum in fine. Ubi & Polybium lib. 11. citat aliter hæc narrantem, Gallos obſidionem deſeruiſſe Capitolii, accepto nuntio ſuos agros vaſtari. In Camillo ait Plutarchus peſte coactos obſidionem ſolvere & commeatus inopia.

4 *Voluntarium militem.*] Tales ἐθελοντῆρας vocat Homerus Odyſſ. β. Vide Macrob. 1. Saturn. cap. 11. de Auguſto, & c. 6. verſus Ennii de Manlio, & infra Capitolinum in M. Antonini vita.

5 *Triginta ſeptem.*] Leg. *triginta tres.* Non de libris hæc emendatio, ſed a veritate hiſtoriæ. Plinius enim Natural. Hiſt. VII. 28. ſic legi jubet. Ex notarum compendiis, ut fit, nata varietas.

MACHANEUS.

6 *Militaribus donis*] Id eſt, armillis, phaleriſque. Plinius libro ſeptimo cap. 28. de illo fato: *ante decimum ſeptimum annum bina ceperat ſpolia, primus omnium eques coronam muralem acceperat, ſex civicas, ſeptem & triginta dona, tres & triginta cicatrices.*

7 *In*

3 catrices [7] in pectore habuit. [8] Capta urbe auctor in
4 Capitolium confugiendi fuit. [9] Quadam nocte clangore [10] anſeris [11] excitus, Gallos aſcendentes dejecit. Patronus a civibus appellatus, & [12] farre donatus eſt. [b] [13] Domum etiam in [14] Capitolio [15] publice acce-
5 pit. Qua ſuperbia elatus, [16] cum a Senatu [17] ſuppreſſiſſe [18] Gallicos theſauros argueretur, & [19] addictos

[b] Domum alii.

SCHOTTUS.

7 *In pectore.*] Melius, quam quidam, qui *in corpore* habent, nam adverſo corpore, quod *pectus* appellamus, cicatrices accepiſſe, idem Plinius refert.

ANNA.

8 *Capta urbe.*] A Gallis.

SCHOTTUS.

9 *Quadam nocte.*] *Qua de nocte.* Pariſinus.

10 *Anſeris.*] Lucretius l. IV. de rerum natura.

Humanum longe præſentit odorem
Romulidarum arcis ſervator candidus anſer.

Videndus Cicero pro Roſcio, Plinius lib. X. cap. 22. & de ſacris D. Baſilius Homil. VIII. in Hexaëmeron. Plutarchus ἐν αἰτίοις ait alimenta publice anſerum a Cenſoribus Romanis locata fuiſſe, ob diligentiorem quam canum cuſtodiam.

11 *Excitus.*] Pariſinus. Vulgati *excitatus*, quod etſi non improbo, illud tamen malo.

ANNA.

12 *Farre donatus eſt.*] Liv. lib. V. cap. 47. *Manlius primum ob virtutem laudatus donatuſque, non ab Tribunis ſolum militum, ſed conſenſu etiam militari, cui univerſi ſelibras farris, & quartarios vini, ad ædes ejus, quæ in arce erant, contulerunt. Rem dictu parvam, ceterum inopia fecerat eam argumentum ingens caritatis, cum ſe quiſque victu ſuo fraudans, detractum corpori atque uſibus neceſſariis ad honorem unius viri conferret.*

SCHOTTUS.

13 *Domum.*] Quidam editi pro *domum*, ſed hoc retineo Livii auctoritate; *domum* enim habuit in Capitolio antequam obſideretur a Gallis.

14 *Capitolio.*] MSS. *Capitolino.* quod probo. *Capitolinus* ut *Palatinus* ſæpe pro montibus uſurpantur: quæ ignorantes quidam Livium alioſque contaminarunt, Harpyis unguibus omnia ſuo more fœdantes, quæ non aſſequuntur, aut intelligunt.

ANNA.

15 *Publice.*] Id eſt, ex ærario. Jam ſupra.

GRUTERUS.

16 *Cum a Senatu.*] Aut abit a recepta hiſtoricorum fabula auctor, aut reſtituendum, *cum Senatum ſuppreſſiſſe Gallicos theſauros argueret.*

ANNA.

16 Legendum ita omnino. Ipſe enim Manlius aurum Gallicum a patribus occultari jaciebat. Liv. lib. VI. cap. 14. *Ad hoc domi, concionantis in modum, ſermones pleni criminum in patres: inter quos, cum omiſſo diſcrimine, vera an vana jacerent, theſauros Gallici auri occultari a patribus fecit.*

SCHOTTUS.

17 *Suppreſſiſſe.*] Pariſinus *ſumpſiſſe* habet.

ANNA.

18 *Gallicos theſauros.*] *Theſauros* intellige, qui pro redemptione Capitolii a Romanis fuerant collati. Sive potius aurum omne *Gallis* ademptum & reportatum.

19 *Addictos.*] Qui, cum ſolvendo non eſſent, creditoribus *addicebantur*, ut eis pro ſervis eſſent.

dictos propria [c] 20 pecunia liberaret, 21 regni affectati
ſuſpicione in carcerem [d] conjectus, populi conſenſu
liberatus eſt. Rurſus cum in eadem culpa, & gra- 6
vius perſeveraret, reus factus: 22 & [e] ab conſpectu Ca-
pitolii 23 ampliatus eſt. 24 Alio deinde loco damna- 7
tus, & 25 de ſaxo Tarpejo [f] præcipitatus: 26 do-
mus diruta: bona publicata. 27 Gentilitas ejus 8

28 Manlii

c *Al* manu. *Utrumque rectum eſt.*
d CCCLXIX
e *Sic MSS. Vulg.* ob conſpectum.
f CCCLXX.

SCHOTTUS.

19 Pariſinus habet *addictos*.

20 *Manu.*] *Pecunia* pro *manu* in MSS. omnibus. *Manu* tamen ferri poteſt. Conſtat enim ex Plutarchi extremo Camillo ac Livio, vi aperta *addictos* exemiſſe creditoribus.

21 *Regni affectati ſuſpicione.*] Pro quibus libri quidam veteres legunt: *Regem affectati ſuſpectus*, antiqua, ut apparet, forma.

22 *Et ab conſpectu Capitolii.*) Sic cenſeo legendum auctoribus libris paullo antiquioribus. Nam *ob conſpectum* patiendi notione dictum, dure ferit aureis meas; neſcio quid aliis uſu veniat. Locus, ut interpungendum putamus, habet.

GRUTERUS.

22 Non magis dure ferit aures meas nova iſthæc lectio, quam aliorum ferit retro vulgatum, *& ob conſpectum Capitolii*: quomodo item reſtat in MSS. Palatinis, niſi quod alter omiſerit voculam *ob*. vultque in cauſa fuiſſe Capitolium quod ampliatus fuerit, neque ſtatim etiam damnatus.

ANNA.

22 Venuſte, *conſpectus Capitolii* Manlium ampliavit. Nam *in campo Martio cum centuriatim populus citaretur, & reus ad Capitolium manus tendens; ab hominibus ad Deos preces avertiſſet; apparuit Tribunis, niſi oculos quoque hominum liberaſſent ab tanti memoria decoris, nunquam fore in praoccupatis beneficio animis vero crimini locum. Ita prodicta die, in Petelinum lucum extra portam Flumentanam, unde conſpectus in Capitolium non eſſet, concilium populi indictum eſt.* Livius.

23 *Ampliatus.*) Id eſt, nec condemnatus fuit, nec abſolutus. Id cum fiebat, hanc vocem *amplius* pronuntiabant, intelligebant autem *amplius* deliberatum iri ſuper illo aut illo negotio.

MACHANEUS.

23 *Ampliare* eſt, ut Aſconius Pedianus in divinatione inquit, *cum de alicujus capite agebatur, & ſcribebatur N. L. qua ſignificabant, non liquere: neque condemnabant, neque abſolvebant, ſed differebant cauſam, nam ſignum condemnationis erat, C. abſolutionis A.*

ANNA.

24 *Alio deinde loco.*) In Campo Viminali *ad Peletinum lucum extra portam Flumentanam.*

SCHOTTUS.

25 *De ſaxo Tarpejo.*) Unde dictum vide Feſtum in *Saturno*.

ANNA.

26 *Domus diruta.*) *Et latum ad populum eſt, ne quis patricius in arce, aut Capitolio habitaret.* Livius.

27 *Gentilitas.*) Proprie *gens* plures familias amplectitur.

MACHANEUS.

27 *Gentis Manliæ decreto cautum eſt*, ne quis *deinde M.* Manlius vocaretur.

SCHOTTUS.

27 Florus quoque Livii abbreviator lib. VI. qui nos ſanare potuiſſet, & ipſe ægrotat. *Cum obſtrictos*, inquit, *ære alieno liberaret, noxos exſolveret, crimine affectati regni damnatus de ſaxo Tarpejo dejectus eſt: In cujus notam S. C. factum, ne cui de Manlia gente Marco cognomen eſſet.* Syllaba *co* repe-

tita

28 Manlii[g] 29 cognomen 30 ejuravit, 31 (ne quis poſtea Capitolinus vocaretur.

g *ita lib.* v. v: *nam exc.* cognomine juravit. *forte* Manlii nomen ejuravit, vel prænomen. *Vide Notas auctorum.*

tita locum corrupit. Recte igitur Sigonius *prænomen* ex Quinctiliani lib. III. reponendum docuit. Quod Livius & Plutarchus in libro τῶν κεφαλαίων, & Cicero Philipp. 1. confirmat. Conſtat autem *Marci* prænomen poſtea in gente Manlia tuliſſe neminem; *Capitolini* enim cognomen, poſt eam diem tulerunt plurimi.

28 *Manlii.*) Quid, ſi legas *Marci.* Confirmat illud Feſti, ſeu Paulli Diaconi lib. XI. de verb. ſignif. *Manliæ gentis Patricia decreto nemo ex ea Marcus appellatur, quod M. Manlius, qui Capitolium a Gallis defenderat, cum regnum affectaſſet, damnatus necatuſque eſt.* Vide T. Livium *ſupra* §. 27. *n.* 3.

29 *Cognomine.*) Colonienſe præfert exemplum. *Cognomen* MSS. Locus male habet, quamobrem repugnantibus libris omnibus lego *prænomen.* Prænomina enim propria mihi eſſe videntur, quibus gens & familia quæque diſtinguitur, ſed hæc alibi.

30 *Ejuravit.*) Colonienſe exemplum *vitavit.*

31 *Ne quis Capitolinus vocaretur.*) gloſſema eſt ejus, qui illud *Manlii cognomen* interpretandum putavit. Sic fere a fungis illis audaciter veteribus quibuſque auctoribus, ut ille ait, *unus & alter aſſuitur pannus.*

CAPUT XXV.

ARGUMENTUM.

Fidenatium legatos ad ſe miſſos interficientium ducem Lartem Tolumnium interficit; & Jovi Feretrio ſpolia opima conſecrat A. Cornelius Coſſus.

1 1 FIDENATES [a] 2 Fidei Romanorum hoſtes, ut ſine ſpe veniæ fortius dimicarent, 3 legatos ad ſe miſſos 4 interfecerunt: ad quos 5 Quinctius

a *M. cod.* veteres.

ANNA.

1 *Fidenates.*) In Latio ſexto ab urbe milliario.

SCHOTTUS.

2 *Fidei.*) Credo ex ſimilitudine vocis Fidenatium fictum eſſe, quod quaſi conjugata ſint Dialecticorum, ſed Fidena primam extendit ſyllabam contra atque *Fides.* auctor Cariſius lib. IV. & Diomedes lib. II. Gram. qui in hoc Virgilii hemiſtichio *urbemque Fidenam* fieri συστολὴν in prima ſyllaba ajunt. Certe in MSS. conſtanter lego: *Fidenates veteres Romanorum hoſtes.* recte. Nam annos amplius 324. aſſidue, jam ſeptimum rebellando victi ſunt, ut apud Livium lib. IV. Mamercus Æmilius dictator in oratione ſua teſtatur. Quidam vulg. *fidei Romanæ hoſtes.*

ANNA.

2 Scriptum fortaſſe fuerat *roi Romanorum hoſtes.* Sed non abeundem a MSS.

3 *Legatos.*) C. Fulcinium, Cloelium Tullum, Sp. Ancium, & L. Roſcium.

SCHOTTUS.

4 *Interfecerunt.*] Contra jus gentium. Legationis enim jus apud omneis gentes ſanctum eſſe & inviolatum conſuevit, ut inquit Cornelius Ne-

ctius Cincinnatus Dictator [b] miſſus [6] Magiſtrum equitum habuit [7] Cornelium Coſſum, qui [8] Lartem Tolumnium ducem ſua manu [9] interfecit. De eo ſpolia [c] opima [10] Jovi Feretrio ſecundus ab Romulo conſecravit. 2

b cccxxv.

c Vide Feſtum, opima ſpolia.

C A-

Nepos in Pelopida (ubi tamen vulgati codices non recte *factum* habent pro *ſanctum*) & Cicero lib. 1. Accuſat. Supra in Camillo legiſti ea cauſa poſt Alienſem cladem acceptam urbem Gallos cepiſſe, & magnam partem incendiſſe, contrucidatis Senatoribus.

MACHANEUS.

4 Juſſu Lartis Tolumnii Vejentium Regis, ad quem confugerant.

5 *Quinctius Cincinnatus.*] Livius quarto ait Marcum Æmilium fuiſſe dictatorem. Q. Cincinnatum filium magiſtrum equitum.

SCHOTTUS.

5 Pugnant hæc ut alias ſæpius cum Livio, ut vehementer hallucinentur ii, qui hunc libellum a Plinio Cæcilio & Livio exſcriptum eſſe autumant. Alioqui ſic ad ſenſum T. Livii concinnanda erant: *ad quos Mamercus Æmilius Dictator miſſus, Magiſtrum equitum habuit L. Quinctium Cincinnatum dignum parente juvenem: ac tum A. Cornelius Coſſus inter equites Tribunus militum Lartem Tolumnium*, &c.

6 *Magiſtrum equitum.*] Nos Coſſum anno cccxxv. Conſulem fecimus faſtos ſequuti: quo in magiſtratu hæc ab illo geſta eſſe, Livio auctore, propius a vero abeſt; quod ea opima ſpolia ſint, quæ dux duci detraxerit, nec dux ſit niſi cujus ductu & auſpicio bellum geritur. Nec deſunt qui *Lar* dignitatis nomen ſonare affirment. Mihi tamen magis prænomen eſſe videtur: tum quia ſemper Livius *Larte Tolumnio Rege*, & Auctor Epitomæ de prænominibus *Lartem Porſenam* vocat quendam, & Etruſcum prænomen facit. Verum M. Varro apud Feſtum ait opima ſpolia etiam eſſe, ſi manipularis miles detraxerit, dummodo duci hoſtium detraxerit.

MACHANEUS.

7 *Cornelium Coſſum.*] Is a Romulo ſecundus ſpolia opima tulit. Tertius M. Marcellus exſtitit, victo Gallorum duce Viridomaro.

SCHOTTUS.

8 *Lartem.*] Alii *Larten*, MSS. quidam & editi *Laertem* mendoſe. Priſcian. libro quinto: *Lar, quod ſignificat κατοικίδιον θεὸν, Laris facit genitivum: Sin autem imperatorem Vejentorum, Lartis, quem mactavit Coſſus, ut teſtis eſt Ovidius in Epigrammatis.*

Larte ferox caſo Coſſus opima tulit.

Livius lib. IV. *ab urbe condita Larte Tolumnio Rege Vejentorum.* Sic ille, adde & Ciceronem Philipp. IX. unde colligi non obſcure poteſt cum Vejentibus, non Fidenatibus bellum populo Romano fuiſſe. Lycoſthenes ſic conciliare conatur, quod ad Vejentes Fidenates defeciſſent, teſte Livio, anno CCCXVI. poſt Romam conditam.

ANNA.

9 *Interfecit.*] Anno ab urbe C. 318.

SCHOTTUS.

10 *Jovi Feretrio.*] *Marti* dixiſſe oportuit, nam lex Numæ erat pro primis ſpoliis opimis bovem Jovi immolari oportere: pro ſecundis Solitaurilibus Marti fieri: pro tertiis vero agnum cædi debere. Cui quidem legi, quoniam hactenus ab omnibus non intellecta jacuit, unus Joſephus Scaliger ingenium ſupra humanum, & patre docto doctior filius, medicam manum adhibuit, dum mutilum Feſtum reſtituit, ut nihil ille niſi ab aliis deploratum magno animo aggreditur. Sic igitur Numa apud Feſtum ſcripſerat:

QUOIUS. AUSPICIO. CLASSE. PROCINCTA. OPEIMA. SPOLIA. CAPIUNTUR. JOVEI. FERETRIO. BOVEM. CÆDITO. QUEI. CEPIT. ÆRIS. DUCENTA. DARIER. OPORTETO.

SE-

SECUNDA. SPOLIA. IN. MARTIS. ARAM. IN. CAMPO. SOLITAURILIA. UTRÆ. VOLUERIT. CÆDITO.
TERTIA. SPOLIA JANO. QUIRINO. AGNUM. MAREM. CÆDITO. CENTUM. QUEI. CEPERIT. EX. ÆRE. DATO.

Idem Plutarchus in Marcello affirmat, & Servius ad illud VI. Æneid.

Tertiaque arma patri ſuſpendet capta Quirino.

Virg. III. Æneid. v. 222.

— Divos ipſumque vocamus
In prædam parteſque Jovem, tunc littore curvo
Extruimuſque toros, dapibuſque epulamur opimis.

ubi Solonis legem explicat erudite Germanus Valens, rectius quam Pratejus inter Solonis Legem LXXV. Ex annalibus vero Pontificum apparet, uni *Jovi* ſuſpendi ſpolia ea ſolere, ſi integra ejuſdem Pompeji lectio eſt. *Ad ædem*, inquit, *Jovis Feretrii poni teſtimonio ſunt libri Pontificum in quibus ſit; pro primis ſpoliis bove, pro ſecundis ſuovetaurilibus: pro tertiis agno publice fieri debere.* Nec me fugit, Sigonium, cui plurimum hiſtoria Romana & Livius ipſe debet, ingenioſe lacunam hanc ſupplere conatum, itaque in Faſtis legere: *M. Varro ait opima ſpolia etiam eſſe, ſi manipularis miles detraxerit, dummodo duci hoſtium detraxerit. Quod autem omnia ſolita non ſint ad ædem Jovis Feretrii poni &c.* Sed cum nullius libri ſcripti auctoritate nitatur, nihil in auctore noſtro demutare auſim.

CAPUT XXVI.

ARGUMENTUM.

Bello Samnitico tribunus militum per medias cuſtodias incolumis evadit, & corona donatur: Latino dis ſe manibus devovet, & ſuis victoriam relinquit P. Decius Mus pater.

1 [1] P. DECIUS MUS [2] bello Samnitico ſub Valerio [3] Maximo & Cornelio Coſſo conſulibus [a] Tribunus *a* CDX.

SCHOTTUS.

1 *P. Decius Mus.*] Sic eſt in melioris notæ libris antiquis, tametſi in quibuſdam vulgatis *Mus* abeſſet, indeque ne beſtiam facerent, inepti quidam emendatores *Decimus* repoſuerant. Res triduano riſu digna. In Lactantio vero lib. III. divin. Inſtitut. cap. 12. *Qui propter ſalutem civium voluntaria ſe neci obtulerunt: ſicut Thebis Menœceus, Athenis Codrus, Romæ Curtius, & Mures duo Decii, numquam mortem vitæ commodis prætuliſſent, niſi ſe immortalitatem opinione civium conſequi putaviſſent.* Ubi quidam pro *Mures*, *Mutius* audacter ſubſtituit, quaſi aut *Decios Mures* cognominatos, aut cognomina venuſte nomini aliquando præmitti ignoraſſet. Sed non vacat aliorum errores recitare & refellere.

ANNA.

2 *Bello Samnitico.*] Anno mundi 3611. ante C N. 367. ab U. C. 414. Vide Florum lib. 1. cap. 16.

SCHOTTUS.

3 *Maximo.*] Vulgati, quod retineri poteſt. Pariſinum illud exemplar longe optimum *Corvino*. Livius & Caſſiodorus anno CDX. Marcum Valerium Corvinum III. Aulum Cornelium Coſſum Conſules edit: Diodorus ſimiliter & Cicero de divinatione. Fuit autem ille M. Val. Max. filius, & Corvinus ſimiliter appellatus. Integrum enim

 nomen

bunus militum; exercitu in anguſtiis [4] Gauri montis
inſidiis hoſtium clauſo, [5] accepto, quod poſtulaverat,
præſidio, in ſuperiorem locum evaſit: hoſteis ter-
ruit. Ipſe [6] intempeſta nocte per medias cuſtodias 2
ſomno oppreſſas [7] incolumis evaſit. Ob hoc ab exer- 3
citu [8] civica corona [9] ([10] de quercu, [b] quæ dabatur ei
qui civeis in bello ſervaſſet; [11] obſidionali, quæ da-
batur ei qui obſidione civeis liberaſſet) donatus eſt.

b Abſunt in quib. MSS.

[12] Conſul

nomen in Faſtis eſt M. VALERIUS MAXIMUS CORVINUS (ſive Corvus) M. F. M. N. Porro Valeriæ gentis cognomen *Maximus* jam tum ab anno CCLIX. quo in montem Sacrum plebes ſeceſſit, operaque M. Valerii Voluſi patribus conciliata eſt: Unde & *Maximus* appellatus.

ANNA.

4 *Geuri montis.*] In Campania.

MACHANEUS.

4 Mons eſt propinquus Maſſico.

SCHOTTUS.

4 Pro *G.uri mon is*, *Scauri* habent MSS. occurrebat *M. Aimilius Scaurus* fortaſſe, de quo infra.

ANNA.

5 *Accepto, quod poſtulaverat, præſidio.*] Unius legionis principes haſtatoſque petierat. Vide Liv. lib. VII. cap. 34.

6 *Intempeſta.*] *Intempeſta nox dicta ab tem eſtate. Tempeſtas ab tempore: intempeſta nox, quo tempore nil agitur.* Varr. L. L. lib. VI.

SCHOTTUS.

7 *Incolumis.*] Afuit in Pariſino, quod *evadere* hoc illi ſignificare videretur. Nihil tamen expungo.

ANNA.

8 *Civica corona.*] *Civicam coronam civi ſalutis ſuæ cauſa ſervatus in prælio dabat quæ erat ilignea, frondem habens perennem.* Feſtus. Aurea tamen *corona* donatum fuiſſe Decium reſtatur Liv. liv. VII. cap. 37. *Conſul advocata concione, P. Decii non cæptas ſolum ante, ſed cumulatas nova virtute laudes peragit: & præter militaria alia dona, aurea corona eum, & centum bobus, eximioque uno albo opimo auratis cornibus donat.*

SCHOTTUS.

8 De *corona* autem *civica* videndus Agellius lib. V. cap. 6. Plinius lib. XVI. cap. 4. Sueton. in Auguſt. cap. 25. Tacitus lib. II. & XII. Annal. civicam *ſervati civis decus* vocat.

9 [] His lineis incluſa abſunt in MSS. & vero gloſſema apparet. Pariſinus tamen ea habebat. Sed res digna non eſt, ob quam vadimonium deſeratur.

GRUTERUS.

9 Reſipiunt profecto nauſeam librariorum; & alioquin poſt coronam civicam accipere obſidionalem, ordo fuerit præpoſterus; cum civica coronarum omnium ſit honeſtiſſima. agnoſcunt tamen MSS. Palatini.

MACHANEUS.

10 *De quercu.*] Lucanus.

Servati civis referentem præmia quercum.

Querna autem fiebat ad oſtendendum victum glandium antiquorum.

11 *Obſidionalis.*] Graminea dabatur, quia in locis obſeſſis & deſertis naſcitur.

SCHOTTUS.

11 Pariſinus addit, *ſcilicet aurea.*

ANNA.

11 A legionibus. Livius eodem loco. *Secundum Conſulis donationem legiones gramineam coronam obſidionalem, clamore donum approbantes, Decio imponunt.*

12 *Conſul*

4 [12] Conſul [13] bello [e] Latino, collega Manlio Torqua- *e* CDXIII.
to, poſitis apud [14] Veſerim fluvium caſtris, cum
utrique conſuli [15] ſomnio obveniſſet, eos victores fu-
5 turos, [16] quorum dux in prœlio cecidiſſet. Tum
collato cum collega ſomnio, cum conveniſſet, ut cu-
jus cornu in acie laboraret, dis ſe Manibus voveret;
[d] inclinante [17] ſua parte, [18] ſe & hoſteis [19] per Va- *d al.* inclinata parte ſua.
lerium Pontificem dis Manibus [20] devovit. impetu
in hoſteis facto, victoriam ſuis reliquit.

SCHOTTUS.

12 *Conſul.*] *Decius Conſul* libri veteres.

ANNA.

13 *Bello Latino.*] Anno mundi 3614. ab urbe C. 417. ante C. N. 334. Vide Florum lib. I. cap. 14.

14 *Veſerim.*] Prope montem Veſuvium. Liv. lib. VIII. cap. 8. *Pugnatum est haud procul radicibus Veſuvii montis, qua via ad Veſerim ferebat.*

SCHOTTUS.

15 *Somnio.*] Afuit a Pariſino, quod *obvenire* hoc illi ſignificare videretur. Nihil tamen expungo.

ANNA.

16 *Quorum dux in prœlio cecidiſſet. Tum;* &c.] Hæc propter interpunctionem laborant. Removendum eſt punctum integrum, quod poſt *cecidiſſet* poſitum eſt. Nam quæ ſequuntur pendent ab antecedentibus, hoc modo: *Conſul bello Latino,* &c. *Inclinante ſua parte, ſe & hoſtes per Valerium Pontificem devovit.* Quod ni ita ſit quid fiet τῷ Conſul?

17 *Sua parte.*] Lævo cornu.

SCHOTTUS.

18 *Se & hoſtes.*] MSS. *ad hoſtes.* Manifeſto falſum, neque enim transfugit exercitus Romanus. Pariſinus *inclinante ſua parte ſecum hoſtes*, rectius.

ANNA.

19 *Per Valerium Pontificem.*] Nam Pontifex verba præibat, & qui ſe devovebat, ea ipſa reſpondebat. Unde infrà in Decio filio. *Sollennia verba reſpondens.* Vide Liv. lib. VIII. cap. 9.

MACHANEUS.

20 *Devovit.*] Præeunte patre patrato, & verba quædam in ſignum vetuſtatis latentia canente, quæ libro VIII. T. Livii leges, etiam canente Juvenale:

Eſſe aliquos manes, & ſubterranea regna.

CAPUT XXVII.

ARGUMENTUM.

De Samnitibus triumphat, & Cereri ſpolia conſecrat, multa domi militiaque gerit, bello Gallico ſe & hoſtes dis Manibus devovet, ſuis victoriam relinquit, laudatur & magnifice ſepelitur P. Decius filius.

1 PUBLIUS Decius Decii filius, [a] [1] primo Conſul *a* CDXLI.
de

ANNA.

1 *Primo Conſul.*] Cum M. Valerio Maximo anno mundi 3640. ab U. Cond. 441. ante C. N. 308.

de Samnitibus [2] triumphans, [3] ſpolia ex his [4] Cereri
b CDXLIV. conſecravit. [b] [5] Iterum & [c] [6] tertio conſul, multa do- 2
c CDLVI. d CDLVIII. mi militiæque geſſit. [d] [7] Quarto conſulatu cum [8] Fa- 3
bio Maximo, [9] cum Galli, Samnites, Umbri, Tuſci
contra Romanos conſpiraſſent: ibi exercitu in aciem
ducto, & [10] cornu inclinante, exemplum patris imitatus, advocato [11] M. Livio Pontifice, [12] haſtæ inſiſtens,

SCHOTTUS.

2 *Triumphans.*] Vulgo *triumphavit*. Ex veteribus libris MSS. & ex lapide, quem Romæ vidit Magius *infr.* §. 6. *n.* 2. ſcripſi *triumphans*. Decium ægrotaſſe ſcribit Livius, ſine ulla *triumphi* mentione. Collegam quidem reliquias belli in Samnio perſequutum eſſe & *triumphaſſe* Capitolini lapides notant: qui tamen nullum Decianum *triumphum* agnoſcunt: Suſpicor hunc *triumphum* Decio IV. & Q. Fabio V. Conſule accidiſſe anno CDLVIII. quo tempore cum Samnitibus ab utroque Conſule proſpere pugnatum eſſe memoriæ proditum: quod tamen affirmem nihil habeo.

ANNA.

2 Conſul uterque, & in tabulis Capitolinis & in inſcriptionibus *triumphaſſe* dicitur. Quanquam Livius Decium ait ægrum Romæ manſiſſe, dum Valerius Samnitici belli reliquias perſequebatur. Illum vide lib. IX.

SCHOTTUS.

3 *Spolia ex his.*] Scripſi ex eodem lapide, & veteribus libris MSS.

MACHANEUS.

4 *Cereri.*] *Cererem* terram Varro, ac alii philoſophi interpretantur, quia gerat omnia, id eſt, procreet: inde multus fabulæ locus datus eſt.

ANNA.

5 *Iterum.*] Tertio anno poſt primum Conſulatum. Tunc Tarquinienſes ſubegit, & Hetruſcos coëgit pacem petere.

6 *Tertio.*] Decimo anno poſt primum Conſulatum, Apulos devicit, & inde Samnium profectus.

7 *Quarto Conſulatu.*] Anno mundi 3655. ab U. C. 458. ante C. N. 293.

SCHOTTUS.

7. Varronis ſententia, quia *Quartum Conſul* tempus adſignificare, & ter ante factum: & *Quarto Conſul* locum, ac tres ante factos, fruſtra eſt: ut his confirmari poteſt. Vide Agellium lib. X. capite I. Sane Hieron. Magius lib. III. cap. 9. Miſcell. antiquiſſimam lapidis inſcriptionem Romæ vidiſſe ſe affirmat, in quo capitis hujus initium ita, ut edendum curavimus, inſculptum erat.

ANNA.

8 *Fabio Maximo.*] Q. *Fabio Maximo* Rulliano.

SCHOTTUS.

9 *Cum Galli.*] Cicer. II. de Finibus & in Catone. In Tuſculanis vero ait cum *Etruſcis* decertaſſe: alii cum *Gallis*. Oroſius lib. III. cap. 21.

ANNA.

10 *Cornu inclinante.*] Vide Liv. lib. X. cap. 28.

11 *Marco Livio Pontifice.*] *M. Livium Pontificem, quem deſcendens in aciem digredi vetuerat ab ſe, praire juſſit verba, quibus ſe legioneſque hoſtium pro exercitu populi Romani Quiritium devoveret.* Livius loco ſupra laudato.

12 *Haſta inſiſtens.*] Livius, ubi de Decio Patre, lib. VIII. cap. 9. *Pontifex eum* (Decium) *togam prætextam ſumere juſſit, & velato capite manu ſubter togam ad mentum exerta, ſuper telum ſubjectum pedibus ſtantem ſic dicere*, &c.

13 Sollen-

ſtens, & [13] ſollennia [e] verba reſpondens, ſe & hoſtes
4 dis Manibus devovit. Impetu in hoſteis facto, victo-
5 riam ſuis reliquit. Corpus a collega laudatum, magnifice ſepultum eſt.

[e] *Quæ apud Livium lib.* VIII. *Macrob. lib.* III. *cap.* IX.

13 *Sollennia verba reſpondens.*] Vide quæ ſupra in Decio Patre notata ſunt. *Sollennia verba* ſic Livius lib. VIII. cap. 9. *Jane Jupiter, Mars Pater, Quirine, Bellona, Lares, Divi Novenſiles, Dii Indigetes, Divi, quorum eſt poteſtas noſtrorum, hoſtiumque, Diique Manes, vos precor, veneror, veniam peto feroque, uti populo Romano Quiritium vim victoriamque proſperetis, hoſteſque populi Romani Quiritium terrore, formidine, morteque afficiatis. Sicut verbis nuncupavi, ita pro Republica Quiritium, exercitu, legionibus, auxiliis Populi Romani Quiritium, legiones, auxiliaque hoſtium meeum Diis Manibus, Tellurique devoveo.*

CAPUT XXVIII.

ARGUMENTUM.

Audito patri diem a Pompejo dictam dimittere eum accuſationem a patre rus relegatus, nocte urbem petens ſtricto gladio compellit, Gallum provocatorem occidit, bello Latino filium ſecuri percutit, & hoſtes ſuperat T. Manlius Torquatus.

1 TITUS Manlius [1] Torquatus [2] ob ingenii & linguæ tarditatem [3] a patre rus relegatus, cum audiſſet
[4] ei [5] diem dictam a * [6] Pompejo Trib. pleb. nocte
2 urbem petiit. Secretum colloquium a Tribuno impetravit, & gladio ſtricto [a] [7] dimittere eum accuſationem

* *Vulg.* Pomponio.

[a] *MSS.* omittere.

MACHANEUS.

1 *Torquatus.*] Primus in ea familia agnomen hoc a *torque* adepto habuit.

SCHOTTUS.

1 De *Torquatis* vide Agellium lib. IX. cap. 13. Stephanum Pighium in Val. Max. lib. VI. cap. 4. & Faſtos.

ANNA.

2 *Ob ingenii & linguæ tarditatem.*] *Quia infacundior eſſet & lingua impromptus.* Liv. lib. VII. cap. 4.

SCHOTTUS.

3 *A patre.*] Quidam codex *a patribus* ſcripſerat. Manifeſto falſum. Pater enim fuit L. Manlius Imperioſus. Cic. III. Officiorum.

4 *Ei.*] Planius Mediolanenſis *patri.*

ANNA.

5 *Diem dictam.*] *Diem* alicui *dicere*, id eſt, aliquem accuſare; quia tunc accuſatores reis certum *diem* denuntiabant, quo ſe ii coram populo ſiſterent, ut criminibus diluendis vacarent.

6 *Pompejo.*] Lege *Pomponio.* Livius lib. VII. cap. 4. *Q. Servilio Ahala, L. Genucio ſecundum Conſulibus dies Manlio dicitur a M. Pomponio Tribuno plebis.*

SCHOTTUS.

7 *Dimittere.*] In MSS. eſt *omittere.*

7 Ac

b cccxcii. nem terrore multo compulit. [8] Sulpicio [b] Dictatore 3
c detractam, induit. *Vulg. lib.* Tribunus militum [9] Gallum [10] provocatorem occidit.
Torquem ei [c] detractum, [11] cervici ſuæ [12] indidit.
d cdxiii. Conſul bello [d] [13] Latino filium ſuum, quod contra imperium 4

MACHANEUS.

7 Ae jurate coëgit *ſe patris ejus accuſandi cauſa conſilium plebis nunquam habiturum, aliter extemplo eum transfixurum.*

ANNA.

7 *Dimittere.*] Imo *præ ſe deinde tulit ea vi ſubactum ſe incepto deſtitiſſe. Noc perinde ut maluiſſet plebes, ſibi ſuffragii ferendi de tam crudeli & ſuperbo reo poteſtatem fieri.* Livius.

SCHOTTUS.

8 *Sulpicio dictatore.*] Faſti Capitolini Conſulem fuiſſe loquuntur hoc bello Gallico *C. Sulpicium Peticum* cum C. Licinio Stolone Calvo II. qui & anno cccxxcix. collega ejus fuerat: *Dictatorem* non item niſi anno poſt tertio cccxcv. *Dictator* autem erat T. Quinctius Pennus Cincinnatus, ut Livius: vel T. Quinctius Barbatus Capitolinus Criſpinus, ut eadem Capitolina monumenta ſignant, non *Sulpicius.*

ANNA.

9 *Gallum.*] Bello Gallico de quo Flor. lib. I. cap. 13.

MACHANEUS.

10 *Provocatorem.*] *Quem nunc*, maxima voce inquit, *Roma fortiſſimum virum habet, procedat agedum ad pugnam, ut noſter duorum eventus oſtendat, utra gens bello ſit melior.*

SCHOTTUS.

10 Cæterum de Torquati *μονομαχίᾳ*, & Corvini cum *provocatoribus* Gallis, vide Agell. lib. IX. Noct. Attic. quibus lucem attulit doctiſ. Lipſius III. & IV. lib. epiſtolic. qu. ex optimis membranis Vict. Giſelini medici: & Lud. Carrio lib. II. Antiq. Lect. cap. I. *omiſſis his quæ vulgata*, quæ ſi integræ fuiſſent, nihil in eo auctore nos remoraretur.

MACHANEUS.

11 *Cervix.*] Pars ea colli dicta, quia inde a *cerebro* canale oritur.

SCHOTTUS.

12 *Induit.*] *Indidit* MSS. libri. Rectius.

13 *Latino.*] Plutarchus in Parallelis bellum *Albanum* vocat. Idem & in bello adverſus Samnites erectum Manlium Conſulem ait & ἐπιτάκτην i. *Imperioſum* appellatum, quod de filio, qui injuſſu ſuo in hoſtem pugnaverat, ſupplicium ſumpſiſſet, licet victor rediret. Sed errat, tunc enim fœderati erant, verum cum *Latinis* bellum erat. Cato apud Salluſtium Catilinaria bellum Gallicum nominat & Auli prænomen tribuit: *Apud majores noſtros*, inquit, *A. Manlius Torquatus bello Gallico filium ſuum, quod is contra imperium in hoſtem pugnaverat, necari juſſit, atque ille egregius adoleſcens immoderatæ fortitudinis morte pœnas dedit.* Et non longe ab initio: *In bello ſæpius vindicatum eſt in eos, qui contra imperium in hoſtem pugnaverant, quique tardius revocati prælio exceſſerant, quam qui ſigna relinquere, aut pulſi loco cedere auſi erant.* Vide Cicer. I. de Divinat. de Deciis, qui ſe vitamque ſuam Reip. condonavere. Idem III. Offic. non longe ab extremo: *T. Manlius ad Anienem Galli, quem ab eo provocatus occiderat, torque detracto, cognomen invenit: cujus tertio Conſulatu Latini ad Veſerim fuſi & fugati: magnus vir inprimis, & qui perindulgens in patrem, idem acerbe ſeverus in filium.* Quem locum attuli libentius, cum quia hiſtoriam breviter explicat, tum quia varie legitur: Nonius enim, ubi de torque, *Anienum* ſcribit, quomodo & hiſtorici aliquot MSS. & *Verſerim* alium fluvium appellant. Noſtri vero ſcripti libri, *qui nuper indulgens* præferunt, & vulgati *idem acerbus & ſeverus*, ſecus longe atque Nonius.

14 Pu-

perium [14] pugnaſſet, [15] ſecuri percuſſit. Latinos apud [16] Veſerim fluvium, Decii collegæ devotione
5 [e] ſuperavit. [17] (Conſulatum recuſavit, [f] quod diceret, neque ſe populi vitia, neque illum ſeveritatem ſuam poſſe ſufferre.) e CDXIII. f DXLIII. *ſed non ad hunc Manlium pertinent: ut in Notis dixi.*

MACHANEUS.

14 *Pugnaſſet.*] Licet victor inde. unde *Imperia Manliana* ſuperba dicta fuere.

ANNA.

15 *Securi percuſſit.*] Vide Liv. lib. VIII. cap. 7.

16 *Veſerim.*] Supra in Decio Patre.

SCHOTTUS.

17 *Conſulatum recuſavit.*] Recedit ab hiſtoriæ veritate, recedit a tempore: ſæpe enim Conſulatum geſſit ſed poſteriorum quidam, & gentilis, T. Manlius T. F. T. N. Torquatus, bis Conſul IↃXVIII & IↃXXIX. qui anno U. c. IↃXLIII. magiſtratum ob valetudinem oculorum detrectavit. Q. Fabius quoque Conſulatum ſibi non petenti oblatum recuſavit anno CDLIV.

CAPUT XXIX.

ARGUMENTUM.

Senonum reliquias Camillo perſequente, adverſum Gallum provocatorem procedit, illumque a corvo adjutus devincit, & multitudinis ære alieno oppreſſa ſeditionem comprimit M. Valerius Corvinus.

1 [1] RELIQUIAS Senonum [2] Camillus perſequebatur: adverſum ingentem Gallum provocatorem ſolus [3] Valerius Tribunus militum, omnibus territis, CDIV.
2 proceſſit. Corvus ab ortu ſolis galeæ ejus inſedit, [4] & inter pugnandum ora oculoſque Galli verberavit.

MACHANEUS.

1 *Reliquias Senonum.*] Hanc hiſtoriam Titus Livius ſeptimo ab urbe condita, Gellius lib. VIII. cap. XI. eleganter tradidere: hoc autem fuit L. Furio, Cl. Appio conſulibus.

ANNA.

2 *Camillus.*] Vide Florum lib. I. cap. 13.

3 *Valerius.*] Florus lib. I. cap. 13. & Liv. lib. VII. cap. 26.

SCHOTTUS.

3 Prænomen a L. Annæo Seneca epitomæ T. Livii auctore, *Lucii*: a Faſtis Capitol. *Marci* tribuitur.

ANNA.

4 *Et inter pugnandum ora.*] Sic noctua Turni cum Ænea dimicantis & ora & clypeum verberavit. Virgil. XII. Æneid.

— Turni ſe peſtis ad ora
Fertque, refertque ſonans; clypeumque everberat.

5 *Corvi-*

vit. Hoſte [5] devicto, Valerius [6] Corvinus dictus. Hinc, cum ingens multitudo ære alieno oppreſſa, 3
CDXI. [7] Capuam occupare tentaſſet, & ducem ſibi Quinctium [8] neceſſitate compulſum feciſſet, [9] ſublato [10] ære alieno, ſeditionem compreſſit.

SCHOTTUS.

5 *Corvinus.*] De *Corvini* agnomine, ſeu cognomine pugnant docti. Sigonius *Corvus* ſcribi vult ex Capitolinis marmoribus, & ratione aſſentiente. Quemadmodum, inquit, *Albus*, *Rufus*, *Craſſus*, *Luſcus*, *Longus* cognomina primum inventa ſunt, poſt autem *Albinus*, *Rufinus*, *Craſſinus*, *Luſcinus*, *Longinus*, ſubſequuta ſunt: Sic qui primus cognomen hoc tulit *Corvus*, poſteri *Corvini* dicti. Tamen MSS. hoc loco & in P. Decio conſtanter *Corvinus* ſcribunt, nec enim commode *Corvus* appellari videtur. Aſſentior igitur M. Antonio Mureto, qui in his rebus non magnopere contendendum cenſet. Quod enim præter Euſtathium illud Propertii advocent, non me movet:

Et cui cognomen Corvus habere dedit.

Nihil enim convincit. Claudiani auctoritatem opponam, qui ſic in Eutropium:

Agmina Brutorum Corvinorumque caterva.

Ubi & Brutum, qui Reges ejecit, reſpicit, & *Corvinum*, qui primus hoc cognomen tulit. Et Manilius Auguſti æqualis *Corvinum* diſerte vocat:

Et cum militia volucris Corvinus adeptus,
Et ſpolia, & nomen, qui geſtat in alite Phœbum.

MACHANEUS.

6 *Dictus.*] Et una a Conſule centum bobus & corona aurea donatus eſt.

ANNA.

7 *Capuam occupare tentaſſet.*] Hanc hiſtoriam fuſe, ſed paullo aliter Liv. lib. VII. cap. 38. 39. & ſequentibus.

SCHOTTUS.

8 *Neceſſitate compulſum.*] Scribunt antiqui libri *compulſa*, ut ad multitudinem referatur. Conſtat enim ducem deſideratum a transfugis. Alterum æque quadrat, quod animadvertenti facile perſuaſero: vi enim & minis coactus Quinctius imperium accepit.

ANNA.

9 *Sublato.*] Unde hæc? nil enim Livius.

MACHANEUS.

10 *Æs alienum.*] Dicitur quod nos aliis debemus, vulgo debitum vocant.

CAPUT XXX.

ARGUMENTUM.

Bello Samnitico in inſidias inducitur, exercitu ſub jugum miſſo fœdus a Romanis poſtea improbatum icit, Samnitibus deditur, & non recipitur Spurius Poſtumius.

[2] TITUS

1 [1] TITUS Veturius & [2] Spurius Poſtumius [a] [3] conſules bellum adverſum Samnites gerentes, a Pontio Theleſino duce hoſtium [4] in inſidias inducti
2 ſunt: Nam ille [5] ſimulatos transfugas miſit, qui [6] Romanos docerent, [b] Luceriam [7] Apulam a Samnitibus obſideri, quo duo itinera ducebant, [8] aliud longius & tutius; aliud brevius & periculoſius: [9] feſtinatio
3 brevius eligit. Itaque cum in inſidias veniſſent [10] (qui locus Furculæ Caudinæ vocabatur) C. Pontius [11] accitum

a CDXXXII. *Inq. l.* Cajus Veturius.
b *Locus hic aliter vulgo legitur: ut & inf. ſed vett. lib. ſequor.*

SCHOTTUS.

1 *Titus.*] *Cajus* erat in Aldino, Mediolanenſi cæteriſque antiquis, ſed *Titus* in Faſtis Capitolinis.

2 *Spurius.*] A Plutarcho, ubi de clade Caudina ſcribit, *Albinus* vocatur.

3 *Conſules.*] Fuere primo ſimul anno CDXIX. iterumque hoc bello CDXXXII.

ANNA.

3 Anno mundi 3631. ante C. N. 317. ab U. Cond. 434. Vide Flor. lib. 1. cap. 16. & Liv. lib. IX. initio.

SCHOTTUS.

4 *Per inſidias seducti.*] Sic hactenus lectum. Sincerior lectio, quam poſui ex vetuſtis codicibus deromptam.

ANNA.

5 *Simulatos transfugas.*] *Milites decem paſtorum habitu miſit, pecoraque diverſos alium alibi haud procul Romanis paſcere juſſit præſidiis: ubi inciderint in prædatores; ut idem omnibus ſermo conſtet, legiones Samnitium in Apulia eſſe: Luceriam omnibus copiis circumſedere.* Liv. lib. IX. 2.

SCHOTTUS.

6 *Romanos docerent.*] venuſtius magiſque ex uſu hiſtoricorum, quam *Romanis dicerent*, quod gloſſarium eſt.

7 *Apulam.*] Sic præter MSS. Pariſinus ille codex elegantius, quam in vulgatis *in Apulia*, quod & aliunde hic delatum.

ANNA.

7 Ad diſtinctionem: erat enim & Luceria in Picentinis. Erat & apud Umbros: quin & alia etiam alibi fuit.

8 *Aliud longius & tutius.*] Livius ibidem. *Duæ ad Luceriam ferebant viæ, altera præter oram ſuperi maris patens apertaque, ſed quanto tutior, tanto fere longior: altera per furculas Caudinas brevior* &c.

SCHOTTUS.

9 *Feſtinantibus itaque cum inſidias ſtatuiſſet.*] Vulgata ea lectio eſt, quæ ad Pontium refertur: quam dum quidam impeditam & perturbatam videret, ſic immutavit: *Feſtinantibus cum inſidias ſtatuiſſet Pontius ad eum locum qui Furculæ Caudinæ vocatur, accitum*, &c. Præclare liber optimæ notæ Pulmanni & Sequani, ſcriptus uterque, quibus loci reſtitutionem acceptum refero. In Mediolanenſi certe *Feſtinantibus* afuit, legebatque: *Itaque cum.*

10 *Eligi* MSC. habebat, ego *elegit* ſcripſi, quod propter vocem ſequentem ab iiſdem literis inchoatam, *t*, literam omiſſam crederem: ſi quis alteram tueatur, non repugnabo. Ellipſis enim frequens ſcriptoribus antiquis; intelligaturque *præcipit*, *monet*, aut ſimile verbum.

ANNA.

11 *Qui locus Furculæ Caudinæ.*] Circa Aufidum fluvium, ubi Caudium urbs.

12 *Accitum Patrem.*] Antequam patrem

citum patrem Herennium rogavit, quid fieri placeret. Ille ait, aut omneis occidendos, ut vires frangerentur; aut omnes dimittendos, ut beneficio obligarentur. utroque improbato conſilio, omnes ſub jugum miſit [c] [13] icto fœdere, quod a Romanis poſtea [d] improbatum eſt. [14] Poſtumius Samnitibus deditus, [15] nec receptus.

4 5

c *Vulg.* ex fœdere.
d CDXXXIII.

patrem acciret Pontius, bis eum per nuntium conſuluerat. Vide Liv. lib. IX. 3.

SCHOTTUS.

13 *Icto fœdere.*] Repoſui ex vetuſtis libris, nam *ex fœdere* ferri non poteſt. Florus in Epit. lib. IX. *fœdere cum Samnitibus facto.* Claudius quoque Quadrigarius *fœdus* appellat, a quo Livius nominis Romani perſtudioſus diſſentit, qui *ſponſionem* interpretatur. Videſis Sigonium lib. I. de antiquo jure civium Romanorum copioſe de his diſſertantem.

ANNA.

13 Liv. cap. 5. *Conſules*, inquit, *profecti ad Pontium in colloquium, quum de fœdere Victor agitaret, negarunt injuſſu populi fœdus fieri poſſe: nec ſine fecialibus ceremoniaque alia ſollenni. Itaque, non ut vulgo credunt, Claudiuſque etiam ſcribit, fœdere pax Caudina, ſed per ſponſionem facta eſt.*

14 *Poſtumius Samnitibus deditus.*] Ut hac deditione turpitudinem fœderis dirimeret, populumque Romanum religione exſolveret, ne quid divini humanive obſtaret, quo minus juſtum piumque de integro bellum ſuſciperetur Vid. Liv. cap. 8.

15 *Nec receptus.*] A Pontio ſcilicet.

CAPUT XXXI.

ARGUMENTUM.

Ominibus adverſis profectus ad auſpicia repetenda Romam regreditur, Fabium Rullianum contra imperium pugnantem, & ſecuri feriendum patriis lacrymis & populi precibus condonat, de Samnitibus triumphat, & radicem ambulantibu incommodam jocorum ſtudioſus exſcindi jubet L. Papirius Curſor.

a CDXXIX. [1] LUCIUS Papirius, [2] a velocitate Curſor, cum [a] [3] Dictato- 1

MACHANEUS.

1 *Lucius Papirius.*] Is eſt, quem Livius Alexandro Magno comparat, ſi is in Italiam veniſſet.

ANNA.

2 *A velocitate Curſor.*] Idem Liv. lib. IX. cap. 16. *Præcipua pedum pernicitas inerat, quæ cognomen etiam dedit, victoremque curſu omnium ætatis ſuæ fuiſſe ferunt.* Quaſi vero hic Papirius primus *Curſoris* nomen habuerit, & non ante eum multi.

SCHOTTUS.

3 *Conſulem.*] Fuit cum *Conſularem*, aut *Dictatorem* ex hiſtoriæ fide

ctatorem ſe [4] adverſis [b] [5] ominibus [6] contra Samnites
profectum eſſe [7] ſenſiſſet; [8] ad auſpicia [c] repetenda
Romam regreſſus, edixit Fabio [d] [9] Rulliano, quem
exercitui [10] imponebat, [11] ne manum cum hoſte con-
ſereret. Sed ille opportunitate ductus, pugnavit.
2 Reverſus Papirius ſecuri eum ferire voluit: ille in
urbem confugit, [12] nec ſupplicem Tribuni tueban-
3 tur. Dein [13] pater lacrymis; populus precibus ve-
4 niam impetrarunt. Papirius de Samnitibus [e] trium-
phavit.

b Exc. ominibus male.
c Petendâ V. C.
d Rullo MSS. aliquot. Vulg. Rutiliano & præponebat.
e CDXLIV. alii CDXXIX.

de repoſuerim, neque enim *Conſules* eo anno CDXXIX. fuiſſe Sigonius obſervat: *Conſulem* tamen facit Papirium Oroſius lib. III. cap. 15. & Eutropius lib. I. Livius quoque ambigi dicit magiſter ne equitum an *Conſul* tunc fuerit.

ANNA.

4 *Adverſis.*] Non *adverſis*: ſed *incertis*, Livius lib. VIII. cap. 30. *In Samnium incertis itum auſpiciis eſt: cujus rei vitium, non in belli eventum, quod proſpere geſtum eſt, ſed in rabiem atque iras Imperatorum vertit. Namque Papirius Dictator a pullario monitus, quum ad auſpicium repetendum Romam proficiſceretur*, &c.

SCHOTTUS.

5 *Ominibus contra Samnites profectum.*] Antiqua lectio ea eſt: vulgata, *adverſis omnibus adverſum Samnites progreſſum.* Illud concinnius. *Omina* ſæpe in veteribus auctoribus corrupta eſſe in *omnia* olim admonuit Guil. Canterus vir doctiſſimus in Novis lectionibus; qui nuper magno ſui relicto deſiderio fatis ereptus eſt.

ANNA.

6 *Contra Samnites.*] Anno mundi 3628. ante C. N. 320. ab U. C. 431.

7 *Senſiſſet.*] A pullario monitus.

8 *Ad auſpicia repetenda.*] Nihil enim *inauſpicato* gerebant Romani. Quare ſi egreſſi male pugnaſſent, vel etiam ſi ante pugnam, vitioſe capta omina meminiſſent, Romam revertebantur ad captanda rurſus *auguria.* Idque dicebant, *redauſpicare & repetere omina.* Virg. II. Æneid:

Omina ni repetant Argis.

Et hoc ſervatum a ducibus Romanis, donec ab his in Italia pugnatum eſt propter vicinitatem. Poſtquam vero miniſterium longius prolatum eſt, ne dux ab exercitu diutius abeſſet, ſi Romam ad *renovanda auſpicia* de longinquo revertiſſet, conſtitutum ut unus locus de captivo agro Romanus fieret in ea provincia, in qua bellabatur, ad quem, ſi renovari opus eſſet *auſpicia*, dux rediret.

SCHOTTUS.

9 *Rutiliano.*] *Rutilio* Pariſinus, *Rullo* MSS. omnes hic & ſequenti capite, & Livius: quomodo & Plutarchus in Pompejo vocat, quanquam in Fabio nomen corruptum ſit. *Q. Fabium Maximum Rullianum* nominant Val. Max. lib. V. & qui Capitolinos Conſules digeſſerunt.

10 *Imponebat.*] MSS. iidem legunt venuſtius quam *præponebat.*

ANNA.

11 *Ne manum cum hoſte conſereret.*] Sic Livius: *Ut ſeſe loco teneret, neu abſente ſe cum hoſte manum consereret.*

12 *Nec ſupplicem Tribuni tuebantur.*] Imo *tuebantur*, ſed precarium, non juſtum auxilium ferebant, ut patet ex Livio.

MACHANEUS.

13 *Pater lacrymis.*] Nam adoleſcens, & pater M. Fabius contentionis die prorupere ad genua, &

phavit. 14 Idem comis [f] & jocorum ſtudioſus; 5
15 cum Preneſtinum Prætorem graviſſime increpuiſ-
ſet, expedi, inquit, lictor ſecures. Et cum eum 6
metu mortis attonitum vidiſſet; incommodam am-
bulantibus radicem [g] 16 exſcindi juſſit.

f Caſtigationis hujus ratio in Notis exponitur.

g Excidi exc. lib.

deprecati, dictatoriæque dignitatis obliti ſunt, & multa alia, quæ libro octavo hiſtoriæ Livianæ eleganter videbis.

SCHOTTUS.

14 *Idem comis &c.*] Tota hæc linea in vulgatis deſiderata hactenus, verum in MSS. paullo aliter. In Pulmanni apographo: *Idem comes Etruſcorum & jocorum cum præſtudioſus Neſtinum pretorem.* Sed τὸ *Etruſcorum* in Metelli Sequani ſchidis abeſt, unde eam, quam excudendam curavi, lectionem erui: vidi enim præpoſitionem ſede motam ab eo, qui Preneſtinam urbem ignorabat, quod teſte Volaterrano lib. VI. Geographiæ diruta hodie ſit. Cæterum ingenii laudes, morum facilitatem, bellicamque virtutem Livius lib. IX. copioſe prædicat; adeoque Alexandro Magno Papirium comparat. Plinius quoque lib. XVII. cap. 17. hujus rei geſtæ meminit & Ammianus hiſt. lib. XXX.

ANNA.

15 *Cum Preneſtinum pretorem.*] Ex Liv. lib. IX. cap. 16. *Preneſtinus Prætor per timorem ſegnius ex ſubſidiis ſuos duxerat in primam aciem. Quem quum inambulans ante tabernaculum vocari juſſiſſet; lictorem expedire ſecurim juſſit. Ad quam vocem exanimi ſtante Preneſtino; age dum lictor, exſcinde radicem hanc,* inquit, *incommodam ambulantibus; Perfuſumque ultimi ſupplicii metu, mulcta dicta dimiſit.*

SCHOTTUS.

15 Ne quem offendat ſine diphthongo urbem prima ſyllaba pingi. ſic enim juſſi; Servius enim in VII. Æn. ἀπὸ τῶν πρίνων, ab ilicibus, quibus ager ille abundabat, deflectit.

16 *Exſcindi.*] Malui auctoritate codicis antiqui, tametſi alter *excindi* haberet. Hinc enim *exſcidium* apud Plautum Curculione ſcriptum obſervavi: *diſcidium* apud Terentium Gabriel Faërnus: *obſcidium* apud Varronem lib. IV. de L. L. Ad. Turnebus. Porro *exſcidium* a *ſcindo* deduco: Feſti collectanea a *cadendo*, non recte; poëtæ enim ſecundam corripiunt. A *cadendo* vulgus Grammaticorum derivat *excidium*.

ANNA.

16 In hoc jocus eſt, quod cum lictorem ſecurim expedire juſſerit, quaſi in reum animadverſurus, præter exſpectationem ei radicem *exſcindendam* objecerit.

CAPUT XXXII.

ARGUMENTUM.

Maximus dicitur, ob Samnitem victoriam ſecuri pene percutitur, de Apulis, Lucerinis, Samnitibus, Gallis, Umbris, Marſis, Tuſcis triumphat, libertinos tribu amovet, ut equites ab æde Honoris in Capitolium tranſeant inſtituit, & mortuus publice ſepelitur Q. Fabius Rullianus.

QUINCTUS Fabius Rullianus, primus ex ea 1
fa-

familia [1] ob virtutem [a] Maximus: Magiſter equitum a Papirio Curſore [b] [2] ob Samnitem victoriam [c] [3] ſecuri pæne percuſſus, primum de Apulis & [4] Lucerinis: [d] iterum de Samnitibus: [e] tertio de Gallis, Umbris, [5] Marſis, atque Tuſcis [6] triumphavit. *a* CDXXIX. *b* *Abſunt in vulgatis.* *c* CDXXXI. *d* CDXLIV. *e* CDLIIX.

2 [f] [7] Cenſor [8] libertinos [9] [g] tribu amovit. [10] Iterum Cenſor fieri noluit, dicens non eſſe [11] ex uſu Rei- *f* CDXLIX. *g* *MSS.* tribubus.

ANNA.

1 *Ob virtutem.*) Quod forenſem turbam in quatuor tribus conjecit, ideo ei *Maximi* cognomen datum dicit Livius extremo lib. IX. infr. §. 8.

SCHOTTUS.

2 *Ob Samnitem Victoriam.*] De MSS. duobus exſcripſi.

ANNA.

3 *Securi pæne percuſſus.*] Superiori capite.

SCHOTTUS.

4 *Lucerinis.*] *Nucerinis* alii. Livius Fabium III. Conſ. anno U. CDXLV. ſubegiſſe ait *Nuceriam* Alphaternam. Sic enim ex Diodoro legendum docuit Sigonius. Glareanus vero *Luceriam* ſcribit, cujus & Horatius in Odis meminit: Sigonius contra *Nuceriam* tuetur. Hæc in Picentibus ſeu Campania eſt IX. millium paſſuum diſtans a mari, ut & Alphaterni, auctore Plinio: illa in Apulia eſt. Lubricus profecto locus, & in quo mihi aqua hæreat, nec pudet fateri, cum nihil everſorum locorum veritate incertius. Ptolemæus enim tres *Nucerias* facit.

MACHANEUS.

5 *Marſi.*] Populi Campaniæ a *Marſo* Circes & Ulyſſis filio; qui etiam excantare venena dicebantur.

ANNA.

6 *Triumphaſſe.*] Fabium tantum bis in tabulis invenio, ſemel cum primum Conſul eſſet, Collega L. Furio Curvo an. mundi 3630. ante C. N. 318. ab U. C. 433. Iterum de Hetruſcis ſecundum Conſul C. Martio Rutilio Cenſorio, duodecimo anno poſt priorem Conſulatum: Apulos quidem vicit Fabius quartum Conſul cum Publio Decio Mure; anno mundi 3653. Idem etiam Gallos, Tuſcos, Marſos, Umbros devicit V. Conſul anno mundi 3655. Sed *triumphaſſe* non legitur.

SCHOTTUS.

7. *Cenſor.*] Collega P. Decio, P. Decii filio anno CDXLIX. Luſtrum etiam hoc tempore conditum XXVIII.

ANNA.

8 *Libertinos.*] Hos *forenſem turbam* vocat Liv. lib. IX. in fine. *Fabius ſimul concordia cauſa, ſimul ne humillimorum in manu comitia eſſent, omnem forenſem turbam excretam in quatuor tribus conjecit, urbanaſque eas appellavit. Adeoque eam rem acceptam gratis animis ferunt, ut Maximi cognomen, quod tot victoriis non pepererat, hac ordinum temperatione pareret.*

SCHOTTUS.

9 *Tribus.*] Vulgati habent inepte & ruſtice. alii *Trib.* ſcribunt, *tribu amovit.* Pariſinus MSC. & Mediolanenſes *tribubus.* Vaſcoſanus *tribu movit.* *Senatu amovit* legendum videtur ex Livio. Valerius Maximus libro ſecundo, capite ſecundo legendus.

ANNA.

10 *Iterum Cenſor fieri noluit.*] Vide Valer. Max. lib. IV. cap. I.

SCHOTTUS.

11. *Ex uſu Reipublicæ.*) *Populi Romani* Mediolanenſis impreſſerat: hinc forte quod P. R. *populum Romanum* ſignet: quas literas ſi invertas R. P. *rempublicam* notant: ſin conjungas P. R. prætorem in antiquis ſchidis ſignificant. Ex qua quidem ignorantia, ſeu oſcitantia

Google

Reipublicæ eoſdem Cenſores ſæpius fieri. Hic primus inſtituit, [12] uti Equites Romani Idibus Quinctilibus ab æde Honoris, [b] albis equis inſidentes in Capitolium tranſirent. Mortuo huic tantum æris po- 3
puli [13] liberalitate congeſtum eſt, ut inde [14] filius [15] viſcerationem & [i] [16] epulum publice daret. 4

b Tò albis a MSS. eſt. *Tranſvectio dicebatur, quà de Livius* IV *l. Dionyſ.* VI. *Plin.* XV. *c.* 4. *Suet. Aug.* 38.
i *Vulg.* epulas. *male.*

errores infiniti in libros irrepſere. Plutarchus in Coriolano refert, Manlium Cenſorinum legem tuliſſe ne cui bis Cenſuram gerere liceret: & in Catone inter ejus ſcite dicta, Livius libro quarto & nono de C. Marcio Rutilo Cenſore ſecundum CDXXXVIII. & CCCXIX. qui populum increpavit, quod bis Cenſorem feciſſent, quam dignitatem majores coartaſſent. Valer. Max. lib. IV. cap. 1. initio, & ſimile ibidem de hoc ipſo Q. Fabio Maximo Rulliano.

ANNA.

12 *Uti equites Romani.*) Quod *tranſvectio* dictum fuit. Livius de eodem. *Ab eodem inſtitutum dicitur, ut equites Idibus Quinctilibus tranſveherentur.*

SCHOTTUS.

13 *Liberalitate.*) In MSS. tribus eſt, *ubertate*, quod & in Pariſino poſtea reperi, non *liberalitate.*

14 *Filius.*) Pariſinus, *filius ejus.*

ANNA.

15 *Viſcerationem.*) *Viſceratio*, largitio carnaria, qua pecudes integræ populo dabantur. *Viſcera* enim non ſolum inteſtina; ſed quidquid ſub corio eſt. *Servius.*

16 *Epulas.*) Lego *epulum* ex MSS. tribus, quibus uſus ſum, rectius, ni fallor. Symmachus Auſonio: *Quaſi ego coenas dapales & Saliare convivium, tum viſcerationem atque epulum poſtulaſſem.* Quid autem hæc differant, docet e Gloſſario Iſaacus Caſaubonus ad Suetonii Cæſarem cap. 38. ubi & hæc conjungit.

CAPUT XXXIII.

ARGUMENTUM.

De Samnitibus, Sabinis, Lucanis triumphat, Pyrrhum Italia expellit, populo viritim & ſibi agri quaterna dena jugera dividit, Samnitum legatos aurum offerentes rejicit, pecunia interverſa fruſtra arguitur, patres comitiis, quibus plebejus magiſtratus creabatur, auctores fieri cogit, & domo, agrique jugeribus quingentis publice donatur Manius Curius Dentatus.

MANIUS Curius [2] Dentatus primo [3] de Samnitibus 1

SCHOTTUS.

1 *Marcus.*] Vitioſe hactenus, ut & in Valerio Maximo ſcripſerant ſcioli quidam, qui *Manius* eſt. Non viderant lippis oculis ſupra virgula, vel ſemilunula M'. in MSS. notari. Frontinus male *Cajum* vocat Strateg. IV. 3.

2 *Dentatus.*] Non celabo lectorem codicem unum ſcriptum *Dematum* legiſſe. Non probo. Plinius enim avunculus lib. VII. cap. 16. diſerte inde appellatum tradit, quod cum *dentibus* natus eſſet. Varro, *L. Sicinium Dentatum* quendam celebrat apud Fulgentium Nefrendes, & Plinius lib. VII. cap. 27. & alibi, qui *Siccium* nominat.

3 *De Samnitibus.*] Triumphi hujus

bus [4] triumphavit, [a] quos uſque ad mare [5] ſuperum [a] CDLXII. *Al.* propagavit. *Non æque placet.*
2 perpacavit. Regreſſus, in concione ait: Tantum agri cepi, ut ſolitudo futura fuerit, niſi tantum hominum cepiſſem; tantum porro hominum cepi, ut fame perituri fuerint, niſi tantum agri cepiſſem.
3.4 [6] Iterum de Sabinis [b] triumphavit. [7] Tertio de Lu- [b] CDLXIII.
5 canis [8] ovans [c] urbem [9] introivit. [10] Pyrrhum [11] Epeirotam [c] CDLXIII.

jus meminit Cicero in Catone, Oroſius lib. III. cap. 22. & Florus lib. I. cap. 15. rei tantum in Sabinis geſtæ meminerunt. Eutropius collegam ejus in Conſulatu anni CCCCLXIII. P. Cornelium Rufinum *Samnites* ſimul viciſſe ait.

ANNA.

3 De *Samnitibus* triumphavit anno mundi 3660. ante C. N. 288. ab U. C. 463.

SCHOTTUS.

4 *Triumphaſſe.*] Conſulem tertium, & ſemel ovantem urbem iniviſſe eodem anno mirum profecto. Sed auctor noſter illa ordine recenſet.

MACHANEUS.

5 *Superum mare.*] Dictum, quod tendit *ſupra* polum arcticum verſus. Virgilius:

An mare quod ſupra, memorem, quodque alluit infra.

Hadriaticum & Venetum aliter dicunt.

SCHOTTUS.

5 L. Annæus Seneca in Epitoma Livii lib. I. cap. 15. *Omnem eum tractum, qua Nar ambit, fonteſque Velini Adriatice tenus mari igne ferroque vaſtavit, qua victoria tantum hominum, tantum agrorum redactum in poteſtatem, ut in utro plus eſſet nec ipſe poſſet æſtimare qui vicerat.* Hinc Cicero lib. IV. epiſt. 15. ad Atticum Lacum Velinum ait a M'. Curio monte interciſo in Nar emiſſum, & Varro apud Servium in VII. Æn. ad illum verſum

Sulphurea Nar albus aqua, fonteſque Velini.

Sed triumphorum quatuor meminere Cicero in Catone, L. Florus Livii abbreviator lib. XI. Appulejus Apologia I. Oroſius lib. III. cap. 22. Frontinus lib. I.

ANNA.

6 *Iterum de Sabinis.*] Eodem anno quo de Samnitibus.

7 *Tertio de Lucanis.*] Hujus triumphi annales non meminere. Inciderit forſan an. mundi 3666. ante C. N. 282. ab U. C. 469. quo Curius Gallos, Lucanos, Brutios, Samnites vicit. Quamquam dubito cum de iiſdem anno poſt hunc ſecundo Fabricium triumphaſſe tabulæ notent. De *Lucanis* quidem & de Pyrrho triumphavit Curius anno mundi 3675.

SCHOTTUS.

7 Eutropius *quatuor elephantos primum Romam induxiſſe* refert de victis *Lucanis*, indeque *Lucas boves* dictos. Vide Plinium & Varronem.

MACHANEUS.

8 *Ovans.*] i. minori triumpho utens, Nam in *ovatione* magnum a triumpho diſcrimen fiebat; incedebat namque *ovans* equo albo, corona myrtea coronatus: ſed triumphans in curru, laurea inſignitus.

ANNA

8 Sed nullus temere pulcrior in urbem aut ſpecioſior triumphus intravit. Tantum abeſt ut *ovatio* triumphus ille fuerit.

SCHOTTUS.

9 *Introivit.*] Mediolanenſis legit *introiit.*

MACHANEUS.

10 *Pyrrhum.*] Qui arceſſitus a Tarentinis ſtipendio, dux primus ductu elephantorum Romanum terruit imperium.

SCHOTTUS.

11 *Epeirotam.*] Sequutus ſum veteres libros & Pariſinum, vulgati enim

ᴅᴄᴅʟxxvɪɪɪ. rotam [12] Italia [d] expulit. [13] Quaterna [e] dena agri ju- 6
gera viritim populo diviſit. Sibi [14] deinde totidem con-
ſtituit, [15] dicens neminem [16] eſſe debere [17] civem, cui
non tantum ſufficeret. Legatis [18] Samnitum aurum 7
offerentibus, cum ipſe in foco [f] [19] rapa torreret:
Malo, inquit, hæc in fictilibus meis eſſe, & au-
rum habentibus imperare. Cum interverſæ pecu- 8
niæ argueretur, [g] [20] guttum ligneum, quo u-
ti ad ſacrificia conſueverat, in medium protulit: ju-
ravitque ſe nihil amplius de præda hoſtili in do-
mum ſuam convertiſſe. Aquam [h] [21] Anienem de 9
[i] [22] ma-

e Septena agri jugera, tantum Plin. lib. VIII. c. 3. *Valer. lib.* IV. *cap.* 3.

f q. l. rapas vel rapam. Seneca Ἀποκολοκυντώσ. Qui cum Romulo poſſit ferventia rapa vorare. & *Mar.* XIII. *Epigram. lib.* Hæc tibi brumali gaudentia frigore rapa. Quæ damus, in cælo Romulus eſſe ſolet.

g Sic MSS. Vulg. cadum ligneum.

h CDXXCI.

enim *Regem Epirotarum*, quaſi hoc cuiquam eſſet ignotum.

12 *Italia expulit.*] Mediolanenſis ſic, *ex Italia pepulit.*

13 *Quaternadena.*] Brevius MSS. *quaterdena*: vulgati partim *ſeptena dena*, partim *ſeptemdena*: unde colligi poſſet, *ſeptena* legi oportere, tot enim Plinius lib. VIII. cap. 3. attribuit. vide Columellam non ſemel, & Ciceronem II. de Legibus, ibidemque Turnebum. Valerius vero *ſeptena* ait diviſa populo lib. IV. cap. 3.

14 *Deinde totidem.*] *Idem* MSS. ſimul omnes.

15 *Dicens neminem.*] Refert idem Frontinus lib. IV. cap. 3. Strateg. Non diſſimile Pittaci apud Probum in Thraſybulo, Plutarchum & Laërtium abſtinentiæ exemplum.

MACHANEUS.

16 *Eſſe.*] Comedere. In xeniis Martialis: *Romulus eſſe ſolet.*

SCHOTTUS.

16 *Eſſe* pro edere Machaneus ridicule exponit.

17 *Civem.*] Acceſſit ex Pulmanniano.

18 *Samnitum.*] Abſtinentiæ Romanæ exemplum, quod apud Cic. in Catone, Plin. lib. X. cap. 5. Plutarch. in Cat. majore & Apophtheg. alioſque juſte laudatur. Verum ne illud ſilentio involvam, Athenæus lib. X. *δειπνοσοφ.* e Megacle libro de Viris illuſtribus aurum a *Sabinis* oblatum tradit: & Agellius Fabricio *Samnites* detu-liſſe grandem pecuniam ſcribit lib. I. cap. 14. Noct. Attic. ex Julii Higini libro de vita Virorum Illuſtrium & Seneca patre Controverſiarum IX.

19 *Rapa.*] Alii *rapam* legunt, qua de re diſceptent, qui eas in deliciis habent, & qui cum Romulo apud Superos *poſſint ferventia rapa vorare*, ut ille ait.

20 *Guttum ligneum.*] Sic arbitror legendum de MSS. tribus & Plinio lib. XVI. cap. 38. qui *guttum faginum* appellat. Valerius, *ligneo catino*, vel melius catillo cœnantem facit lib. IV. Plinius lib. XXX cap. 6. *aquam bibere catillo* dixit. Et Appulejus Apologia I. *Diis immortalibus ſympulo & catino fictili ſacrificat.* Simile de Auguſto refert Suetonius cap. 71. qui Alexandria capta nihil ſibi præter unum myrrhinum calicem ex inſtrumento regio retinuerat. Vulgati hic *cadum ligneum* habebant, unde & *fagum* cudi queat. Ovidius quinto Faſtorum:

Terra rubens crater, pocula fagus erant.

Verior tamen ſcripta lectio. *Guttum* enim inter ſacrificii vaſa numerat Varro libro primo de vita populi Romani apud Nonium in Cymbia.

MACHANEUS.

21 *Anien.*] Sive *Anio*, fluvius eſt, quem vulgo *Fiveronum* dicunt: oritur autem ex Trebanorum montibus.

[i] [22] manubiis hoſtium in urbem [23] induxit. [24] Tribunus [l] plebis [25] patres [m] auctores fieri coëgit comitiis,

[i] *Vulg.* manibus *corrupte, vide Not.*
[l] CDLIIII.
[m] *MSS.* Tribunos pl. Patres ſe auctore fieri plebei m. creabantur.

tibus. Inſignis eſt victoria Tulli Hoſtilii Regis.

SCHOTTUS.

21 De *Anione* Plinius videndus lib. III. cap. 21. *Anio in monte Trebanorum.* Ubi legendum *Trebulanorum* antiquis libris auctoribus.

22 *Manibus hoſtium.*] Inſigne hic mendum, monſtrumque horrendum ingens a nobis confectum. Vulgata enim lectio recedit a libris MSS. recedit ab hiſtoria. Conjecturam meam proponam, deinde confirmabo. Credebant quidam majeſtate Romana dignum, ſi *hoſtium* opera aquam deductam dicerent, præſertim cum jam tam multos a Curio captos legiſſent; meminerant ad hæc in Superbo cloacam maximam populi viribus factam, unde foſſæ Quiritium dictæ ſint. Cum ergo *de manubiis* reperiſſent, emendarunt bardi homines; *deinde manibus.* Nos lectionem ſarcivimus, quam miror a commentatoribus, doctis quidem & copioſis, non obſervatam. Eant nunc qui antiquorum librorum opem contemnunt, vulgatoſque non immutandos barbare jactant. Sed longius provehor. Frontinus libro de aquæductibus; *Vetus Anio poſt annos 40. quam Appia perducta eſt, anno ab U.c.* CCCCLXXXI. *M'. Curius Dentatus, qui Cenſuram cum L. Papirio Coſ. geſſit* (anno CDLXIV. ut Sigonius conjectat) *Anionis, qui nunc dicitur Vetus, aquam perducendam in urbem ex manubiis de Pyrrho captis curavit, Sp. Carvilio, L. Papirio Coſſ.* Hos autem Conſules iterum fuiſſe anno CDXXCIX. ex Livii XXIV. libro & Capitolinis tabulis diſcere licet. Similem locum nuper in Cornelio Nepote corruptum vidi in iis quidem libris, quibus uſus ſum: Is eſt in Cimonis vita: *His ex n:vibus.* Lege *His e manubiis* Plutarcho auctore. Itemque in Sidonio Apollinare ſic olim *manubiis* pro *manibus* de veteribus membranis repoſui libro ſeptimo epiſt. 7. initio.

23 *Induxit.*] *Introduxit* alii. *Induxit* autem non ipſe Curius, ſed Fulvius Flaccus alter duumvirum aquæ perducendæ: Curio mortuo intra quintum diem quam eſſet duumvir creatus anno U. c. CDXXCIX.

ANNA.

24 *Tribunus plebis.*] An. ab U. C. 455.

SCHOTTUS.

24 In MSS. longe aliter periodus habet: *Tribunos plebi patres ſe auctore fieri coegit comitiis, quibus plebei mag. creabantur.* Nihil tamen demuto. Cicero enim de claris Oratoribus & Livius lib. X. anno CDLIV M. Fulvio Pæto, T. Manlio Torquato Coſſ. tuliſſe M'. Curium Dentatum Tribunum plebis ait, ut ante curiata comitia magiſtratuum patres auctores fierent. Miror equidem quid Franciſco Hottomanno viro alioqui doctiſſimo, & in antiquitate diu multumque cum laude verſato in mentem venerit, quod in Catalogo legum Romanarum ad hanc legem Curiam, Probum de viris illuſtribus libelli noſtri laudarit auctorem, cum in lege Sempronia agraria, tanquam ſui oblitus, auctorem de viris illuſtribus, ut plerique omnes docti, appellet. An quia de externis Imperatoribus ſcripſiſſe quidam putant, & de Romanis quoque extremo libro ipſe fateatur? Ego vero cauſam, judiciumque amplio, ſcriboque N. L. Video enim Eliam Vinetum eruditiſſimum virum hunc fœtum ad Plinium Nepotem perpetuo referre: ſemel vero ad Suetonium Carolum Sigonium lib. II. de jure provinciarum, forte librariorum incuria.

ANNA.

25 *Patres auctores fieri coegit.*] Legem tulit ut Patres ante comitia auctores fierent, hoc eſt, ut decreto ſuo eos Magiſtratus ſe probare dicerent, quos populus creaſſet. Ea

tiis, quibus plebejus magiſtratus creabatur: ob hæc merita domus ei apud [n] 26 Tiphatam, & agri jugera 27 quingenta publice data.

n Tifata, lib. vett. & mox quinquaginta *MSS.* omn.

Ea lex a Curio, Curia dicta. Cic. de claris Oratoribus, Liv. lib. x.

MACHANEUS.

25 Nam antea plebejo magiſtratui decretum ſuum non interponebant.

SCHOTTUS.

26 *Tiphatam.*] *Tiſatam* veteres ſcribebant, quod *ſ* cum *ph* Græcorum gemina ſit, atque ita & Georgius Fabricius in Roma, ſed genere neutro *Tiſata*, monteſque juxta Capuam veterem locat. Juxta hunc *Tiſata* montem pugnaſſe Syllam cum C. Norbano auctor Vellejus lib. II.

ANNA.

26 *Tiphata* locus in urbe fuit, quod de Campania dicunt viri docti, nugæ ſunt ad hunc quidem locum.

SCHOTTUS.

27 *Quingenta.*] Vetus lectio *quinquaginta*, quæ lectio propius a vero abeſt.

GRUTERUS.

27 *Quinquaginta.*] Illud viſitur etiam in Palatino altero.

CAPUT XXXIV.

ARGUMENTUM.

Libertinos in ſenatum legit, tibicinibus epulandi.... jus in publico adimit, Potitiis pretio corruptis.... cacatur, ne conſulatus cum plebejis communicaretur reſiſtit, ne Fabius ſolus ad bellum mitteretur contradicit, Sabinos, Samnites, Etruſcos domat, viam uſque Brundiſium ſternit, Anienem in urbem inducit, cenſuram ſolus obtinet, conditiones pacis cum Pyrrho ineundæ oratione diſcutit Appius Claudius Cæcus.

a Sueton. Claudio cap. 24.
b CDXLI.

APPIUS [1] Claudius Cæcus [2] in cenſura [a] liberti- 1
nos [3] quoque in Senatum [b] legit: [4] epulandi decan-

MACHANEUS.

1 *Claudius.*] Conſtat, Livio, Suetonioque teſtibus, *Clauſios* a Sabinis Romam migraſſe, inde *Claudios* dictos, quorum familia duplex exſtitit, *altera patritia*, *altera plebeja*.

ANNA.

2 *In cenſura.*] Quam geſſit anno ab U. C. 443.

SCHOTTUS.

3 *Quoque in ſenatum.*] MSS. partim *quoſque in Senatum*, partim *quoque e Senatu.* Vulgatam præfero. Suet. in Claudio cap. 24. *Appium Cæcum Cenſorem generis ſui proancatorem libertinorum filios in Senatum allegiſſe docuit, ignoratis temporibus Appii & deinceps aliquamdiu, libertinos dictos, non ipſos qui manu mitterentur, ſed ingenuos ex his procreatos.* Ad quem locum plura Lævinus Torrentius noſter. Juſtinianus tamen lib. I. titul. 4. dictos ait *libertinos*, qui ex juſta ſervitute manumiſſi ſunt. Q. Fabius Rullus Cenſor *libertinos* omneis tribu amovit, ut ſupra cap. 32. dixit: & Nero eoſdem quoque curia amovit, Suetonius cap. 15.

ANNA.

4 *Epulandi.*] In æde Jovis. Tibicinibus

2 cantandique jus tibicinibus in publico ademit. [5] Duæ
familiæ ad Herculis ſacra ſunt deſtinatæ, [6] Potitiorum
3 & [7] Pinariorum. Potitios Herculis ſacerdotes pretio
corrupit, ut [8] ſacra [c] Herculea ſervos publicos edoce- *c Herculanea. v. c.*
rent: [9] unde cæcatus eſt: [10] gens Potitiorum funditus *Vide ſup. de*
4 periit. [11] Ne conſulatus [12] cum plebejis communica- *orig. Urbis Romæ.*
5 retur, [13] acerrime [d] reſtitit. [14] Ne Fabius ſolus [15] ad CCCLXXXVIII
6 bellum mitteretur, [e] contradixit. [16] Sabinos, [17] Sa- e CLDVIII.
mnites,

bicinibus enim antiquitus traditum erat ut in ea veſcerentur. Et paullo poſt idem iis jus reſtitutum.

SCHOTTUS.

5 *Duæ familiæ.*] Vidi qui hæc, ut falſa, ſpongia obducta delenda putarent, ſcribendumque præter librorum fidem: *Una familia ad Herculis ſacra erat deſtinata. ſcilicet Potitiorum; Potitios Herculis* &c. vel *quos Herculis ſacerdotes.* Cum ignorarent utramque *familiam* deſtinatam quidem, at alteram Pinariorum, quod ſerius ad rem divinam veniſſet, poſt ab Hercule repudiatam. De quo copioſius quam Livius lib. IX. in commentario de origine urbis Romæ quem ex MSC. noſtro edendum curavimus. Ego ſic tentabam: *Quæ familiæ ad Herculis ſacra ſunt deſtinatæ Potitiorum, pretio corrupit.* Nam XII. ea tempeſtate Potitiorum *familiæ* erant. Livius lib. I. & IX. Val. Max. lib. I. cap. II. Et illud, *Pinariorum & Potitios Herculis ſacerdotes* gloſſema olet.

MACHANEUS.

6 *Potitii.*] Nam, qui ab Euandro edocti, antiſtites ejus ſacri per multas ætates fuerant, quia invitati ad ſollenne Herculeum convivium, præſto adfuere.

7 *Pinarii.*] Extis adeſis ad cæteram dapem venere, unde non veſcebantur extis ſollennibus. Virgilius.

Et domus Herculei cuſtos Pinaria ſacri.

SCHOTTUS.

8 *Sacra Herculea.*] *Herculanea* MSS. *Herculana* Pariſinus & Colonienſis.

ANNA.

9 *Unde cæcatus eſt.*] Liv. lib. IX. cap. 29.

10 *Gens.*] Bene *gens*. Duodecim enim ea tempeſtate erant Potitiorum familiæ. Inde tamen, quam hic *gentem* dicit, ſupra familiam vocat, *duæ familiæ*, &c. Auctor libelli de origine urbis Romæ *familiam* dixit

SCHOTTUS.

11 *Ne conſulatus.*] Hoc ad Appium Claudium Regillanum decemvirum referendum videtur, nam abhinc annis prope C. illud factum fuiſſe memoriæ proditum. Legendum ex Livio libro decimo, *Ne Pontificatus & auguratus*, vel potius, *Ne ſacerdotia cum.*

12 *Cum plebejis.*] Pariſinus & Colonienſis *cum plebe.*

MACHANEUS.

13 *Acerrime reſtitit.*] Quamvis obtinere non potuit. Creber autem eſt hic hiſtoricus in exornatione rhetorica ſimiliter deſinenti dicta, quando in eandem terminationem verba deſinunt, de qua vide abunde *Ciceronem* libro ultimo ad *Herennium.*

ANNA.

14 *Ne Fabius ſolus.*] Sed cum Decio Mure.

15 *Ad bellum.*] Samniticum, quo ſe Decius devovit.

16 *Sabinos.*] An. ab U. C. 456. quo Appius ſecundum Conſul fuit.

SCHOTTUS.

17 *Samnites.*] Pariſinus & Colonienſis *Sampnitas* ſcribunt.

mnites, Etruſcos bello domuit. Viam uſque [18] Brun- 7
diſium [19] lapide [20] ſtravit: unde illa [21] Appia dicta.
f CDXLI. Aquam [22] Anienem in urbem [f] induxit. [23] Cenſu- 8.9
ram ſolus [24] omni quinquennio obtinuit. Cum de 10
g CDLXXIII. pace Pyrrhi [g] [25] ageretur, & gratia potentum per legatum [26] Cineam [27] pretio quæreretur: ſenex & cæcus

MACHANEUS.

18 *Brundiſium.*] Urbs Apuliæ habens portum a Lucano in formam cervinam deſcriptum, inde Meſapiorum lingua urbi nomen.

SCHOTTUS.

18 Diodorus Siculus libro vigeſimo, & Frontinus. MSS. tamen cum tertia vocali in ſecunda ſyllaba *Brundiſium lapide ſtravit.*

ANNA.

18 Falſum eſt. Nam ea tempeſtate ex veteris hiſtoriæ fide, ea via ad *Brundiſium* uſque perduci non potuit. *Pater meus.* A porta Capena uſque ad Capuam ſtravit Appius.

MACHANEUS.

19 *Lapide.*] Quod *lithoſtratum* dicitur, ingrediente & latina dictione.

ANNA.

20 *Stravit.*] An. ab U. C. 443.

SCHOTTUS.

21 *Appia dicta.*] Viarum omnium maxima fuit. De hac ita Sextus Julius Frontinus libro primo de Aquæductibus: *Aqua Appia M. Valerio Maximo, P. Decio Mure Coſſ. anno* XX. (lege ex Faſtis Capitolinis an. XXXI. & CDXLI. U. conditæ) *poſt initium Samnitici belli inducta eſt ab Appio Claudio Craſſo Cenſore: cui poſtea Cæco fuit cognomen, qui & viam Appiam a porta Capena, uſque ad urbem Capuam muniendam curavit.* Inde Brundiſium uſque munita eſt, ut docet Strabo libro quinto Geographiæ: ἐστρωμένης μὲν ἀπὸ τῆς Ῥώμης μέχρι Βρεντεσίου. Libet in Pontii Paullini carmine ad Cytherium numeros etiam in Antverpienſi editione longe optima corruptos reſtituere:

Poſt hæc & ad nos pergere inceptas viam,
Qua ſternit aggerem ſilex,
Cui munitor Appius nomen dedit.

Scribe

Munitor Appius cui nomen dedit.

22 *Anienem.*] *Appiam* libenter legerem ex Frontino de aquæductibus, & veritate, vel *Claudiam*, ſi libri paterentur, qui *aquam Anienis* conſtanter ſcribunt. Vetus enim *Anio* in urbem deductus fuit primum anno quadrageſimo nono poſt, quam Appia perducta eſt, a Curio & Fulvio Flacco Duumviris. Cenſor autem fuit anno CDXLI. Appius Claudius, Craſſus in Capitolinis tabulis dictus, cum C. Plautio, quem Venocem appellatum ſcribit Frontinus lib. I. ob inquiſitas aquæ venas. Aqua vero ab *Appio* collega in urbem perducta Claudia nominata eſt. Incidit in manus meas, cum hæc ſcripſiſſem, Aldi Manutii P. F. libellus de quæſitis per epiſtolam, percurri obiter & de aquis in urbem Romam olim influentibus cæteriſque antiquitatis monumentis non pœnitenda legi. Utinam Frontinum, ut pollicetur, nobis det emendatiorem.

ANNA.

23 *Cenſuram ſolus.*] Liv. lib. IX. cap. 29. *Appius jam inde antiquitus inſitam pertinaciam familiæ gerendo, ſolus Cenſuram obtinuit.*

SCHOTTUS.

24 *Omni.*] Pariſinus & Colonienſis *omnium.*

25 *Ageretur.*] Iidem *tractaretur*, non *ageretur.* Vulgata tamen lectio in his ſervanda.

26 *Cineam.*] Per ἰῶτα Græci ſcribunt. Munera autem non accipiebant continentes Romani. Plutarchus.

MACHANEUS.

27 *Pretio quæreretur.*] Affectabat Ci-

cus lectica in Senatum latus, turpiſſimas conditiones magnifica [h] 28 oratione diſcuſſit.

h Ennius. Quo vobis mentes.*cet.* *Quæ Plutar. Pyrrho expreſſit.*

Cineas, ut Rex Pyrrhus componendæ pacis cauſa in urbem reciperetur, quo diſſuadente noluit.

SCHOTTUS.

28 *Oratione.*] Quæ exſtat apud Plutarchum in Pyrrho, meminitque Cicero Philipp. I. & ipſe Appius oratione pro Cœlio, *Pacem*, inquit, *Pyrrhi diremi.* Verſibus vero Ennius apud Ciceronem expreſſit,

Quo vobis mentes, recta quæ ſtare ſolebant
Antehac, dementes, ſeſe flexere viai.

Sic enim legendum cenſeo. Vulgati enim: *dementi ſeſe flexere ruina.* Dicitur autem *mentes dementes* venuſte, ut nuptiæ innuptæ, & Græcis γάμοι ἄγαμοι, &c. *quo viai* dictum, ut Terentii illud *huic viciniæ*: & *eo loco* alii dixere. Cæterum de Appii eloquentia Cicero in Bruto, & Livius lib. X. *conſultum juris & eloquentiæ* vocat.

CAPUT XXXV.

ARGUMENTUM.

Orbis imperium agitans Romanis bellum infert, Lævinum conſulem elephantorum novitate turbat, captivos gratis reddit, ſuperatus Tarentum refugit, in Siciliam trajicit, Locros regreſſus Proſerpinæ pecuniam avehere tentat, Argos oppugnans tegulæ ictu proſternitur, & ab Antigono magnifice ſepelitur Pyrrhus Epeirotarum Rex.

1 PYRRHUS Rex Epeirotarum paterno genere ab Achille; [1] materno ab Hercule oriundus, cum imperium orbis [2] agitaret & Romanos potenteis videret,

SCHOTTUS.

1 *Materno genere.*) Præpoſterus ordo narrandi quem ipſi immutavimus. Vide Plutarchum in Pyrrho. Juſtinus lib. XVII. Achillis filium facit. Sed de his ſtatuere melius liceret, ſi exſtaret Commentarius Timæi Siculi, quem Pyrrhi bellis præcipue dicavit, teſte Halicarnaſſeo Antiquitatum Romanarum lib. I.

2 *Agitaret & Romanos.*) Lib. MSS. *Apol-*

ret, [3] Apollinem de bello conſuluit. Ille [4] ambigue 2
reſpondit,

[5] *Ajo te* [6] *Æacida Romanos vincere poſſe:*

a CDLXXII. [7] Hoc dicto in voluntatem tracto, [a] auxilio [8] Tarentinorum bellum Romanis intulit: [9] Lævinum Con- 3

Vulg. Aux. Tarentinis venit: bellum Rom.

MACHANEUS.

3 *Apollinem*] Delphicum.

ANNA.

4 *Ambigue reſpondit.*] Quia incertum eſt, ab Æacida Romanos vinci poſſe, an ab Romanis Æacidam. Id Græcis ἀμφιβολογία dicitur, *Ambiguus ſermo.* Cum vitio compoſitionis in *ambiguo* poſita eſt ſententia: *Sed aptiſſimum maxime fuit reſponſo* (Priſcian. lib. XVIII.) *etiam confuſione ordinis propriam oraculi obliquitatem ſervare.*

5 *Ajo te*] Hoc de Pyrrho finxiſſe Ennium probat Cicero lib. II. de Divinatione, ut & Herodotum iſtud de Cræſo.

Craſus Halim penetrans magnam
pervertet opum vim.

Cur autem, inquit, *hoc credam unquam editum Craſo? aut Herodotum cur veraciorem ducam Ennio? Num minus ille potuit de Craſo, quam de Pyrrho fingere Ennius? Quis enim eſt qui credat, Apollini ex oraculo Pyrrho eſſe reſponſum?*

Ajo te, Æacida, Romanos vincere poſſe.

Primum Latine Apollo nunquam loquutus eſt. Deinde iſta ſors inaudita Gracis eſt. Præterea Pyrrhi temporibus jam Apollo verſus facere deſierat. Poſtremo, quanquam ſemper fuit, ut apud Ennium eſt,

..... Stolidum genus Æacidarum
Bellipotentes ſunt magis quam ſapientipotentes.

Tamen hanc amphiboliam verſus intelligere potuiſſet. Vincere te Romanos, *nihilo magis in ſe, quam in Romanos valere. Nam illa amphibolia, qua Craſum decepit, vel Cryſippum potuiſſet fallere, hac vero ne Epicurum quidem.*

SCHOTTUS.

5 Et inde Arnobius libro ultimo adverſus gentes Ennii verſum eſſe docet, & falſum, quod nunquam Latine Pythius oracula reddiderit. Vide & Priſcianum libr. XVIII. qui ὑπερβατον appellat.

ANNA.

6 *Æacida.*] Ab *Æaco* Jovis & Europæ filio, Achillis avo.

7 *Hoc dicto.*] Proprie *dicto*, hoc eſt, *dictione*, quæ propria Apollinis oraculi vox eſt. Pacuvius in armorum judicio.

Aperta fatur dictio, ſi intelligas.

Dictio Aperta oraculum Apollinis qui *Aperta* dicebatur. Idem in Duloreſte:

Sed incertat me dictio, quin rem
expedi.

MACHANEUS.

8 *Tarentinis*] Quibus indictum erat bellum, quia ſpoliaverant mercatores Romanos, atque legatos lotio aſperſerant.

SCHOTTUS.

8 Quidam *Tarentis.* Vulgata hæc ſcriptura eſt MSS. conciſior, *auxilio Tarentinorum bellum Romanis.*

ANNA.

9 *Lævinum Conſulem.*] Anno mundi 3670. ante C. N. 278. ab U. C. 473.

SCHOTTUS.

9 *Levinum*] MSS. *Levinium* ſcribunt, Plutarchus in Pyrrho 'Αλβῖνον corrupte haud dubie pro Λαβῖνον vocat. Annales enim Conſulares Romæ effoſſi P. Valerium Lævinum & T. Coruncanium Conſules ejus anni CDLXXIII. faciunt.

10 *He-*

Conſulem apud [10] Heracleam [11] elephantorum novi-
4 tate [b] [12] turbavit. Cumque Romanos adverſis vul- b CCLXXIII.
neribus occiſos videret, [13] Ego, inquit, talibus [c] [14] c Militibus lib. ſcr. & ſubire.
5 viris brevi orbem terrarum [15] ſubigere potuiſſem. A-
micis gratulantibus; [16] Quid mihi cum tali victoria,
6 inquit, ubi [17] exercitus robur amittam? [18] Ad vice-
ſimum ab urbe lapidem caſtra poſuit: Captivos Fa-
bricio

MACHANEUS.

10 *Heraclea*] urbs inter Apuliam & Metapontum & Siciliam, ab ipſo Hercule dicta, qui Græce Ἡρακλῆς dicitur.

SCHOTTUS.

10 *Heream* MSS. Plutarchus *Heracleam* & Pandoſiam ad flumen Sirim in Campania collocat, & Frontinus lib. IV. Oroſius vero lib. IV. cap. I. *Lyrim* fluvium appellat, qui per i ſcribi debet. Ptolemæus enim, Strabo, & Dionyſius Λεῖρις aut Λῖρις ſemper, nunquam Λύρις efferunt: Poëtæ adhæc producunt.

11 *Elephantorum*] *Elephantos* Plinius *boves Lucas* VIII. 6. appellat, & Varro libro ſexto de L. Latina, quod in *Lucania* primum viſi Romanis. & Auſonius Tetradio:

Cur me propinquum Santonorum mœnibus
Declinas, ut Lucas boves,
Olim reſumpto præferoces prælio
Fugit juventus Romula?

Lactantius de opificio, capite tertio: *Poteſt ne igitur aliquis, cum videat etiam boves Lucas cum immaniſſimis corporibus ſervire homini, queri de opifice rerum Deo?* ubi de vetere codice gloſſema *vaccas* primus ſuſtulit Eraſmus. Meminit & Claudianus Mamertus lib. II. de ſtatu animæ cap. 18.

12 *Turbavit*] Plinius lib. VIII. cap. 6. Vegetius lib. III. cap. 24. Alii *fugavit.* Verum modeſtius *turbavit* dixit, quod terrorem injicere & perterrefacere ſignificat. L. Annæus Seneca lib. I. de hac Tarentina pugna: *Tam atrox fuit, ut Ferentana turma præfectus Obſidius invectus in Regem, turbaverit, coëgeritque projectis inſignibus prælio excedere.*

MACHANEUS.

12 Quia Romanos contriverunt equos.

SCHOTTUS.

13 *Ego, inquit*] Plutarchus ſecunda pugna ad Aſculum dixiſſe hoc refert.

SCHOTTUS.

14 *Viris*] V.L. ſignanter *militibus.*

GRUTERUS.

14 Præſtat, quod ait ſignanter exſtare in veteribus libris Schottus, *Talibus militibus*, inveniique item in membranis Palatinis. haud tamen ita inepta ſcriptura prior. imo ne quid diſſimulem, præpoſuerim ſere ſecundæ.

15 *Subigere*] V. L. *ſubire*, non *ſubigere.*

16 *Quid mihi cum tali*] Oroſius reſpondiſſe ait: *Næ ego ſi iterum eodem modo vicero, ſine ullo milite revertar.*

MACHANEUS.

17 *Exercitus robur*] nam optimos certe ex amicis, & ex ducibus, & quibus maxime fidebat amiſit.

SCHOTTUS.

18 *Advitesimum*] Eutropius lib. II. ac Plutarchus Preneſte milliari ab urbe octavo decimo veniſſe ſcribit. Florus a nobis ſtat.

MACHANEUS.

19 *Gratis dedit*] cognira magnanimitate illius, quando pecuniam a Rege capere noluit; hoc tamen pacto dati ſunt, ut ſi pax non fieret, poſtquam cum parentibus & domeſticis Saturnalia peregiſſent, ad eum reverterentur.

18 *Gra-*

d CDLXXIII. *e* & CDLXXV. *fort.* Viſo iterum Lævini exerc. *f* CDLXXVIII. *vide Notas.* *g* CDLXXV. *h* *Vulg.* elata eſt.

bricio [19] gratis [d] reddidit. Viſo [e] [20] Lævini exercitu, [21] 7
eandem ſibi ait adverſus Romanos, quam Herculi
adverſus [22] hydram, fuiſſe fortunam. [23] A Curio [f] 8
& Fabricio [g] ſuperatus, [24] Tarentum [25] refugit: [26] in
Siciliam [27] trajecit. [28] Mox in Italiam Locros regreſſus, 9
pecuniam [29] Proſerpinæ [30] avehere tentavit: ſed ea nau-
fragio [h] [31] relata eſt. Tum in Græciam regreſſus, dum 10
[32] Argos oppugnat, ictu [33] tegulæ proſtratus eſt. Cor- 11
pus

SCHOTTUS.

19 *Gratus reddidit*] MSS. pro *gratis*.

ANNA.

20 *Lævini exercitu.*] Immo vel *Fabricii*, vel *Curii Dentati*. *Lævinus* enim ſemel cum Pyrrho manum conſeruit.

21 *Eandem ſibi ait.*] Flor. I. 18. *Video me, inquit, plane Herculis ſydere procreatum, cui quaſi ab angue Lernæo tot cæſa hoſtium capita de ſanguine ſuo renaſcuntur.*

SCHOTTUS.

21 Cineæ oratori ad Pyrrhum tribuit dictum hoc Plutarch. in Pyrrho.

MACHANEUS.

22 *Hydra*] eadem & *excedra* eſt, quæ ſecundum fabulas, diverſa gerebat capita, hiſtorice aqua fuit: cum Hercules occluſiſſet rivum, enaſcebantur alii, nam ὕδωρ, αὐτὸ aquam ſignificat: ita Pyrrhus finito uno prælio Romano alia experiri cogebatur.

SCHOTTUS.

23 *A Curio & Fabricio*] L. Annæus hos quoque male conjunxit; conſtat tamen ex magiſtratuum triumphorumque Romanorum tabulis in foro Romæ erutis, collegas minime fuiſſe. C. enim *Fabricius* Luſcinus cum Q. Aimilio Papo annis duobus poſt Lævinum manum cum Pyrrho conſeruit, victorque rediit anno U. C. CDLXXV. M'. *Curius* Dentatus III. cum. L. Cornelio Lentulo Conſul anno poſt quinto, (ſecundum Oroſium lib. IV. c. 2. ſexto, ut Plutarchus: quarto, ut L. Florus eſt auctor) de Pyrrho triumphavit CDLXXVIII. Cum vero Tarentum pulſus eſt, P. Sulpicius & P. Decius Coſſ. fuere anno CDLXXIV.

MACHANEUS.

24 *Tarentum*] Urbs eſt Apuliæ a *Tara* Neptuni filio dicta.

SCHOTTUS.

25 *Refugit*) *Confugit* legitur in aliis.

ANNA.

26 *In Siciliam.*] Poſtquam cum Fabricio pugnatum eſt, & antequam cum Curio pugnaret.

SCHOTTUS.

27 *Trajecit*) *Trajicit* legitur in aliis.

28 *Mox in Italiam*] Credidi aliquando legendum, *Mox in Italia*, quod ſint & in Sicilia & alibi Locrenſes, teſte Strabone lib. IX. & Servio in II. & III. Æneidos.

29 De *Proſerpina* Locrenſi Lactantius lib. II. c. 8.

MACHANEUS.

30 *Avehere tentavit*] Valerius Max. de neglecta religione: *cum onuſtus nefaria præda navigaret, vi ſubita tempeſtatis tota cum claſſe vicinis deæ littoribus eliſus eſt, in quibus pecunia incolumis reperta, ſanctiſſimi theſauri cuſtodiæ reſtituta eſt.*

SCHOTTUS.

31 *Relata eſt*) Eximie. Vulgati elata eſt.

ANNA.

32 *Argos.*] In Peloponeſo. Vide Juſtin. lib. XXV. cap. 5.

SCHOTTUS.

32 Vitioſe quidam repetita eadem litera *m. Marſos*. Recte *Argos*. Polyænus enim l. VIII. Strategematum virtutes mulierum laudans *Argivam* Pyrrhum interfeciſſe ait.

33 *Tegula*] Juſtinus *ſaxo* interfectum

pus ad Antigonum Regem Macedoniæ 34 delatum magnifice ſepultum.

fectum narrat: Plutarchus *tegula* de muro jacta, ut noſter, quam *κεραμίδα* nominat & Strabo lib. VIII.

MACHANEUS.

33 Haſta percuſſus per thoracem, cum in percuſſorem telum adegiſſet, mater forte deſuper cum cæteris feminis pugnam ſpectabat, quæ cognito filii periculo, & ob id formidans ambabus manibus ſublatam tegulam in caput Pyrrhi dimiſit. Plura a Plutarcho in vita ejus excerpe.

SCHOTTUS.

34 *Delatum*) *MSS. relatum, non delatum.*

Argumentum.

Contra Pyrrhum mittitur, quarta regni parte fruſtra ſollicitatur. Pyrrhi medicum Pyrrhum veneno occiſurum ad Pyrrhum vinctum reduci jubet, & a Pyrrho illum admirante laudatur Fabricius.

12 [35] PYRRHUS cum [36] ſecundo prælio a Romanis eſſet pulſus Tarentum, [37] interjecto [a] anno contra Pyrrhum Fabricius miſſus eſt: [38] qui prius [b] inter legatos [39] ſolicitari non poterat quarta regni parte
13 promiſſa. Cum vicina caſtra ipſe, & Rex haberent, medicus Pyrrhi nocte ad eum venit, promittens ſe Pyrrhum veneno occiſurum, ſi ſibi quidquam pollicita-

* *Non eſt in vulg. ſed in V. c. Pulm. Eadem leguntur in Eutropii lib.* II.

a CDLXXV.

b CDLXXIII.

SCHOTTUS.

35 *Pyrrhus*] Caput hoc integrum a MSS. eſt, in quis eadem litera ſcriptum inveni. In tertio ad oram erat adjectum tanquam prætermiſſum. Certe mihi non fit veriſimile præteritum ab auctore tantum virum, præſertim cum proxime illius meminiſſet, & ſuo more vitas ſubjicere ſoleat. Non ignorabam in Eutropio eadem fere legi, verum hic ne a noſtro mutuatus ſit, an contra, quis auſit pronuntiare? Paullus enim Diaconus, ut Feſtum Pompejum tranſcribendo corruperat, ita & Eutropium augendo contaminarat, ut quæ Eutropii eſſent dijudicare vix poſſes: immo Eutropium amplius appellandum eſſe negares. Notabimus quædam.

36 *Secundo prælio*] Anno U. C. CDLXXIV. ducibus P. Sulpitio Saverrione, P. Decio Pyrrhico Coſſ. quorum hic in pugna cecidit, teſte Cicer. II. de Finibus. Rex vero ex altera parte vulneratus eſt: de XL. millibus dimidia pars exercitus amiſſa: apud Romanos quinque millia deſiderata. Frontinus lib. II. & Eutropius.

ANNA.

36 Illud Plutarchus. Et alii verius in ſequentem conſulatum rejiciunt.

37 *Interjecto anno.*] Imo anno ſequenti.

38 *Qui prius inter legatos.*] Ait Fabricium, cum inter *legatos* a populo Romano ad Pyrrhum ipſe *legatus* etiam intereſſet, non potuiſſe moveri quarta regni parte illi a Pyrrho promiſſa.

SCHOTTUS.

39 *Solicitari non potuit.*] Vide Val. Max. lib. IV. cap. 3. Agellium lib. I. cap. 14. Juſtinum lib. XVIII. & Frontinum lib. IV. cap. 3.

40 *Vin-*

c Vide A-gel. lib. III. cap. 8. Cicer. I. Offic. & ceteros.

citaretur: Quem Fabricius [c] [40] vinctum reduci juſſit 14
ad dominum, Pyrrhoque dici, quæ contra caput ejus medicus ſpopondiſſet. Tum Rex admiratus eum, 15
dixiſſe fertur: Ille eſt Fabricius, qui difficilius ab honeſtate, quam ſol a ſuo curſu averti poſſet.

40 *Vinctum reduci*] Val. Antias *Timocharem* Regis amicum veniſſe dicit: Quadrigarius *Niciam* familiarem non medicum: quem Niciam corrupte opinor appellat Ælianus *Cineam* lib. XII. ποικιλ. ἱστορ. Vide Agellium lib. III. cap. 8. Plutarchum in Pyrrho & Apophthegmatibus. Valerium lib. VI. Cicer. Offic. I. Juſtinum lib. XXIII. Senecam Ep. 120. & Ammianum lib. XXX.

CAPUT XXXVI.

ARGUMENTUM.

Servos a Volſiniis manumiſſos, in curiam lectos, & dominos opprimentes ſuperat, in carcere necat, aut dominis in ſervitutem reſtituit Decius Mus.

[1] VOLSINII, Etruriæ nobile opidum, [2] luxuria pæne [3] perierunt: Nam cum temere ſervos [4] manumitterent, [a] [5] dein in curiam legerent, 1
conſenſu [6] eorum oppreſſi. Cum multa indigna paterentur, clam Roma auxilium petierunt. Miſſuſque [b] [7] Decius [c] Mus 2

a Vulg. dum in c. l. c. ſervorum.
b CDXXCIIX.

SCHOTTUS.

1 *Volſinii*] variant in ſcribendo libri omnes. Ex impreſſis quidam *Volſini*. MSS. *Vulſinia*, ut hoc opidi, *Vulſinii* populi nomen ſit, unde Annæus, *Volſinii opulentiſſimi Etruriæ populi*. *Vulſinii* autem tetraſyllabum in marmoribus Romanis, inde *Vulſinienſes*. Strabo & Ptolemæus Ὀυολσίνιον opidum appellant quinque ſyllabis. Nec defuere, qui *Volſcinios* nominarent, quaſi a *Volſcis* oriundos.

MACHANEUS.

2 *Luxuria*] Omnium rerum ſuperfluitas dicitur. Quod ille indicavit ſignate:

Luxuriam fugito ſimul & vitare memento.

SCHOTTUS.

3 *Perierunt*] MSS. *periit*.

MACHANEUS.

4 *Manumitterent.*] i. liberarent, quaſi extra *manum* in poteſtatem *emitterent*.

SCHOTTUS.

5 *Dum in curiam*] antiqua lectio, *dein curiam*, unde feci *dein in curiam*. Præpoſitio omiſſa quod repeteretur. Si quis tamen legat, *dum temere ſervos manumitterent, dum in Curiam*, facile patior.

6 *Servorum*] Ex MSS. conſenſu *eorum* ſcripſimus.

MACHANEUS.

7 *Decius Murena*] a vivariis *murenarum* piſcium primus in ea familia cognomen meruit. Martialis:

Quæ natat in Siculo grandis murena profundo.

7 Me-

[c] Mus mox [8] libertinos [d] omneis [9] ſuperavit, in carcere necavit, aut dominis in ſervitutem reſtituit.

c Alii Decimus. Vulg. Decius Muræna. Valerius, Tacitus, Suet. Frontinus. Vide Not.

d Omnes aut in carc. Sic vulg.

SCHOTTUS.

7 Mediolanenſis *Decius Mus* impreſſerat, nam vulgati male *Murena*, vel *Murana*, ut Gryphius. In uno ſcripto *Mus* aſnit, in altero *Decimus* erat, & ἐπιγραφὴ talis. At annales Capitolini hoc anno CLXXCVIII. Conſ. hoc nomine negant fuiſſe. L. Annæus lib. I. cap. 21. & de Græcis Zonaras, Q. Fabium Maximum Gurgitem tertium Conſulem L. Mamilii Vitnli collegam ei bello præficiunt, in quo vulnere accepto periit. Inſequenti vero anno finem ei impoſuit, & triumphavit de Volſinienſibus M. Fulvius Flaccus. Labor itaque, ut in occiſi Fabii locum miſſum, aut utriuſque Conſulis legatum in eo bello multa præclare geſſiſſe cum Vineto credam. Zonaras enim Conſulem alterum mortuo Fabio ſupplicium de ſervis ſumpſiſſe & oppidum evertiſſe ait, quem *Decium* fuiſſe liceat divinare. Cicero tamen Tuſcul. III. *P. Decium Murem* exemplo patris avito ſe bello Tarentino devoviſſe. Vide aliam belli iſtius cauſam apud Plinium libro XXXIV. cap. 7. Notandum & illud Tiberium Coruncanum quindecim ante annos de iiſdem populis triumphaſſe teſtibus Capitolinis triumphis.

ANNA.

8 *Libertinos*] Poſuit *libertinos* pro *libertis*, ſic & alicubi Plautus.

SCHOTTUS.

9 *Superavit*) ex MSS. addidimus: unde *aut* factum erat.

CAPUT XXXVII.

ARGUMENTUM.

Ad Mamertinos liberandos miſſus, Carthaginienſes Meſſana expellit, & Hieronem prælio in deditionem accipit Appius Claudius Caudex.

1 Appius Claudius [1] victis [2] Volſinienſibus, cogno-

ANNA.

1 *Victis*) Hic tranſpoſitione peccatum eſt: lego ex Victoris genio & hiſtoriæ veritate. *Appius Claudius cognomento Caudex dictus, frater Cæci victis Volſinienſibus Conſul ad Mamertinos liberandos miſſus eſt.*

SCHOTTUS.

1 Johannes vero Grejonius ſic locum tentabat: *Appius Claudius cognomento Caudex. Is victis a M. Fulvio collega Volſinienſibus conſul ad Mamertinos liberandos* &c.

MACHANEUS.

2 *Volſinienſibus*) debet legi *Carthaginienſibus*, teſtimonio Senecæ in epiſtolis ſcribentis eum primo Punico bello victis *Carthaginienſibus* claſſe id meruiſſe cognomen; quod & Lucius Florus in Livii epitomis iis verbis innuit: *Origo Carthaginienſium, & primordia urbis referuntur; contra quos, & Hieronem Regem Syracuſanorum auxilium Mamertinis ferendum cenſuit ſenatus. Tum primum mare equitibus Romanis tranſgreſſis adverſus Hieronem ſæpius bene pugnatum.*

SCHOTTUS.

2 *Volſinienſes* retineo ex Zonara. *Volſinenſes* a *Volſinis* quidam ſcripſerunt.

a Seneca de brev. vita cap. 13.
b CDXXCIX. PRIMUM BELLUM PUNICUM.
c MSS. Primus.
d phalangem in Sic. *Vulg. MSS.*
1 eaque legationem.

gnomento [3] Caudex [a] dictus, [4] frater Cæci fuit. Conſul [b] ad [5] Mamertinos liberandos miſſus eſt, quorum arcem Carthaginienſes & Hiero Rex Syracuſanus obſidebant. [6] Primo [c] ad explorandos hoſteis fretum piſcatoria [7] navi trajecit, & cum duce Carthaginienſium egit ut præſidium arce deduceret. [8] Rhegium regreſſus, [9] quinqueremem hoſtium copiis pedeſtribus cepit: [d] ea [10] legionem in Siciliam traduxit. Car- 2 3 4

MACHANEUS.

3 *Caudex*) vel *Codex* utrumque, ut *plauſtrum ploſtrum*. Eſt autem id dictum lignum craſſioris materiæ: inde *caudicariæ naves* dictæ: Salluſtius: *Quædam ibi naves codicariæ per hyemem fabricatæ occulte aderant*.

SCHOTTUS.

3 MSS. librorum ea ſcriptura eſt, & *Caudicis* format. Colinæus & vulgati *Caudax Caudacis*, non recte. liber antiquus *Caudex dictus*. Unde autem *Caudex* dictus, vide Senecam philoſophum de brevitate vitæ cap. 13. Et *codicariæ*, vel *caudicariæ naves* apud Nonium e Varrone & Salluſtio.

4 *Frater Cæci*] Alii *frater dicti Cæci*, quod ante ejus meminiſſet.

ANNA.

5 *Mamertinos.*] In Sicilia urbem Meſſanam incolentes. Vid. Flor. lib. 11. cap. 2.

MACHANEUS.

5 Polybius: Claudius Conſul traducere copias in Siciliam & *Mamertinis* opem ferre juſſus profectionem parabat: *Mamertini* autem de populi Romani decreto certiores facti, Carthaginienſem præfectum, qui in arce poſitus erat, circumſiſtunt, una cum præſidio dejiciunt, poſt liberius Conſulem Romanum per literas vocant *Mamertini*. De quorum vino Martialem in diſtichis lege:

Amphora Neſtorea Mamertina-
que ſenecta.

SCHOTTUS.

5 Et Sext. Pompejum lib. XI. de verborum ſignificatione ex Alſio lib. 1. belli Carthaginienſis.

6 *Primo*] MSS. *primus* legunt, non *primo*.

MACHANEUS.

7 *Nave*] lembo.

8 *Rhegium*) urbs eſt Siciliæ dicta a ῥηγνύναι. i. frangere auctore Strabone, nam quondam Italia conjuncta exiſtente Siciliæ inde convulſa fuit, ac remanſit hæc urbs in Sicilia. Virgilius:

Hæc loca vi quondam, & vaſta
convulſa ruina
(Tantum ævi longinqua valet mu-
tare vetuſtas)
Diſſiluiſſe ferunt, cum protinus
utraque tellus
Una foret, venit medio vi pontus,
& undis
Heſperium Siculo latus abſcidit;
arvaque, & urbes
Littore diductas anguſto interluit
æſtu,

& reliqua.

9 *Quinqueremem*) a *quinto* ordine ſedilium, in quibus remi ducebantur, ut *biremes*.

SCHOTTUS.

10 *Phalangem*) Vulgata ea lectio, ſcripta & Mediolanentis *legionem*. Corrupte vero nonnulli *legationem*. Forte ſupra adſcriptum erat *phalangem*, quæ quoniam vox rarior, utpote Macedonica, teſte Q. Curtio, in contextum potius recepta. Hoc autem differunt quod *phalanx* octo hominum millia contineret: *legio* non amplius quam ſex millibus conſtaret, florente maxime Republica a Mario primum conſcripta.

11 *Meſſa-*

Carthaginienſes [11] Meſſana expulit. [12] Hieronem prælio apud [13] Syracuſas in deditionem [e] accepit: qui e cdxc.
eo periculo territus, Romanorum amicitiam petiit, iiſque poſtea [14] fideliſſimus fuit.

MACHANEUS.

11 *Meſſana.*] A quibus *Meſſala*. Martialis:

Hunc Numidæ faciunt, illum Meſſana ſuperbum.

SCHOTTUS.

12 *Hieronem prælio.*] Sic MSS. ad unum omnes, vulgati *Hierona Regem.* Jam enim obliti erant prioribus aliquot verſibus *Regem* appellatum. Lege Polybium belli Punici ſcriptorem prudentiſſimum, qui ab his diverſa nonnihil narrat.

MACHANEUS.

12 Polybius: nec *Hieron* quidem detrectavit certamen, ſed obviam Conſuli egreſſus acie ſtructa dimicavit: pugnatum eſt aliquamdiu æquo Marte, tandem vero prælii exitus fuit, ut Romani victores magna parte hoſtium cæſa Regem nudatum pæne omnibus copiis uſque in caſtra proſequerentur.

13 *Syracuſa.*] Metropolis Siciliæ, urbs quidem amœniſſima exſtitit.

14 *Fideliſſimus fuit.*] Hæc confirmat Florus & Polybius Hieronis exitu: Ita tandem vero pax Hieroni iis ferme conditionibus data eſt, & poſt eam pacem Hiero in populi Romani tutela uſque ad finem permanſit, felix omnium Græcorum, fortunatuſque regnavit.

CAPUT XXXVIII.

ARGUMENTUM.

Contra Carthaginienſes dux miſſus claſſem validam fabrefacit, manus ferreas inſtituit, hoſtes vincit & capit, & prælucente funali, præcinenteque tibicine a cœna publice redit C. Duilius.

1 [1] Cajus Duilius primo Punico bello [2] dux contra

SCHOTTUS.

1 *Cajus Duilius.*] De nomine rurſum differendum, tametſi quidam ſtolide hæc rideant, aut ſupervacanea jactent, homines neſcio quibus occupati. Video itaque cum Lernæo angui rem eſſe, ut Herculi, quod reſecto uno alterum mendum repullulet. *Cn. Duellium* qui vocant, contra librorum, lapidum, Faſtorumque Romanorum fidem faciunt. *Duillio* ſcribunt codices Antverpiæ olim excuſi, propius veritatem. Pariſinus neſcio quamobrem *Duillo* tribus ſyllabis, idque perpetuo, ut non operarum injuria accidiſſe putem. Scribe *C. Duilius* ſimplici lambda, ſequens Capitolinos illos Faſtos Romæ magno Antiquitatis, hiſtoriarumque bono repertos: & Pet. Ciaconium Toletanum, notis ad roſtratam *C. Duilii* columnam quæ in Capitolio hodieque ſpectatur, & ab illo inſtaurata eſt.

ANNA.

1 Græci auctores ſemper *Δυίλιον* vocant, & columna roſtrata aperte BILIOS per contractionem, ſcilicet qua *bis* dixere pro *duis*; *bi-*

CDXCIII. contra [3] Carthaginienſes [4] miſſus, cum videret eos multum mari poſſe, [4] claſſem validam [5] fabrefe-

dentem pro *duidentem*, & *bigas* pro *duigas*, & *bonum* pro *duonum*.

MACHANEUS.

1 Lucius Florus libro decimo ſeptimo ita infit: *Duellius Conſul adverſus claſſem Pœnorum proſpere pugnavit, primuſque omnium Romanorum ducum navalis victoriæ duxit triumphum. Ob quam cauſam ei perpetuus honor habitus eſt, ut revertenti a cœna tibicines canerent, & funale præferretur.*

ANNA.

2 *Dux contra.*] Anno ab U. C. 493.

SCHOTTUS.

3 *Carthaginienſes.*] Ex Faſtis Capitolinis ſex ſyllabis a dandi caſu, ut & Priſcianus lib. IV. monet & Ennii auctoritate confirmatur. Servius autem in I. Æneid. Virgilii a *Charta* derivat, quomodo *Chartago* ſcribendum. Non ſequor. Solinus enim Polyhiſt. cap. 30. *Carthada*, inquit, *Phœnicum lingua ſonat novam civitatem: mox verſo ſermone Carthago appellata urbs, & Dido Eliſſa.*

4 *Claſſem validam.*] Sic autem locum emendandum amicus quidam meus ope librorum veterum putabat: Correctio enim illa, quæ in vulgatis legitur, in ſcriptis abeſt. *claſſem (magis) validam (quam decoram.)* Quis enim, inquit, in re bellica, claſſe, aut pugna pulcritudinem requirat? niſi forte armis fulgidis exercitum, navibus, apluſtris, cæteriſque rebus ornatis potius quam confirmatis victoriam metiatur? ut Antiochus ille, cui Annibal illa Romanis, etſi avariſſimi ſint, ſatisfactura lepide reſpondit. Agell. etiam lib. V. Noct. Attic. Mihi tamen correctio illa non inanis videtur, quod claſſis Romana rudis erat ac impolita, & firmitate trabium gravis & tarda: argumento eſt celeritas comparatæ claſſis, cum intra ſexageſimum diem quam arbores cæſæ erant CLX. navium claſſis in ancoris ſtetit. Ann. Seneca lib. II. Rom. hiſt. Naves autem erant roſtratæ, quas Liburnas vocant. Eutropius. Vegetius tamen lib. IV. cap. 33. poſt Auguſti ad Actium victoriam, primum a Romanis uſurpatas Liburnicas ait.

GRUTERUS.

4 Neſcio quomodo mihi arrideat correctio eorum librorum qui exhibent, *claſſem magis validam quam decoram.* Ita ſane omnibus literis codex Bibliothecæ Palatinæ uterque. Etſi enim non admodum deſideretur in re bellica ornatus pulcritudo; eam tamen minime decet. Plane armorum elegantiam militibus ſuis mire laudabat Philopœmen; uti videre licet apud Polybium lib. XI. Hiſtor. Capitulo ſeptimo; apud Plutarchum in vita ejuſdem. Verum de hac aptitudine ſumptuoſiore, & cultu concinniore, non pauca diſſerimus ad illud Taciti in vita Agricolæ cap. 32. *Ne terreat vanus adſpectus, & auri fulgor atque argenti, quod neque tegit neque vulnerat.*

ANNA.

4 Scripturam illam unice probavit Gruterus. Ea tamen mihi, meo forſan vitio, vehementer diſplicet. Fuit illa claſſis centum ſexaginta navium & intra ſexageſimum diem quam cæſa ſylva fuit, in ancoris ſtetit. Columna Roſtrata: REMEGESQUE. CLASSESQUE. NAVALES. PRIMUS. ORNAVET. PARAVETQUE. DIEBOS. LX.

SCHOTTUS.

5 *Fabrefecit.*] Mediolanenſis *fabricavit.*

6 [ ] Quæ

breſecit: & ; [6] (quas [7] corvos vocavere), [8] manus ferreas [9] cum irriſu hoſtium primus inſtituit, quibus inter pugnandum hoſtium [10] naveis xxx [b] apprehendit, xiii. merſit, [11] qui victi & capti ſunt. [12] An-

(*Abeſt in MSS.*)

b Sic ex MSS. edendum curavi.

6 [ ] Quæ parentheſi incluſi in quibuſdam libris abſunt.

MACHANEUS.

7 *Corvos.*] Polybius. Huic igitur parti metuentes Romani, quo ludificandi facultatem præripiant hoſti, *corvos*, quos poſſent revocare, ſingulis aptant navibus. Ea fuit machina in hunc modum ſtructa. ligneum robur in prora deſtinabatur, longitudine quatuor ulnarum, latitudine vero trium palmorum. Super id robur tabulæ inhærentes ſcalas conficiebant, quarum erat latitudo pedum quatuor: longitudo ulnarum ſex: hæ rurſus ab utroque latere genu aduſque munitæ erant, in harum vero extremo ferrum erat in mallei formam acutum, anuluſque inſuper fune illigatus imminentem machinam ſuſtentabat: ut ergo adhærebat hoſtium navis, laxato fune ſcalæ dimittebantur, ferrum pondere ac vi roboris ſuper hoſtilem navem delapſum figebatur. Adagium vetus, *hic corvus eſt.* i. impudicus. nam vulgus *corvos* ore coire putat. Mart.

Corve ſalutator, quare ſellator haberis?

Et, nec minus, trahi poſſet hoc proverbium pro rapaci homine, ſecundum illud Græcum, βωμολόχος τε κόλαξ. *corvus aris* (de quo ſuperius in Romulo diximus) *inſidians*. Profecto illud, nullum animal *corvo* obliviosius, verum habetur.

SCHOTTUS.

8 *Manus ferreas.*] Vide Frontinum lib. ii. cap. 3. Stratagem. & Polybium lib. i. Variis enim nominibus a veteribus appellantur ferramenta, quæ in proximam navem retinendi cauſa injiciuntur. *Manus ferreas* quoque appellat Cæſar de bello civili ii. Livius lib. xxvi. & xxxvii. ab U. C. Plinius lib. vii. cap. 56. & Qu. Curtius lib. iiii. Livius lib. xxx. ſic: *Poſtremo aſſeres ferreo unco præfixi (harpagones vocant milites) ex Punicis navibus injici in Romanas cœpti.* Vide Joan. Brodæum lib. ii. capite 30. Miſcell. & Gyraldum ac Bayfium in Navigiis.

ANNA.

9 *Cum irriſu hoſtium.*] Flor. lib. ii. cap. 2. *Injecta enim ferrea manus machinæque aliæ, ante certamen multum ab hoſte deriſæ: coactique hoſtes quaſi in ſolido decernere.*

SCHOTTUS.

9 Illud, *cum irriſu*, alii *riſu*, ſic in Mediolanenſi conceptum erat, *primus omnium cum irriſu hoſtium inſtituit. Sic inter* &c.

10 *Naveis.*] *Triginta* acceſſit ex MSS. tribus, ut illud: xiii. *merſit*, quod & Eutropius confirmat, & Oroſius libro quarto, capite ſeptimo: niſi quod unam & triginta naves numeret. In quibuſdam MSS. xiv. eſt: Polybius lib. i. Pœnos in hoc prælio L. naves amiſiſſe tradit.

ANNA.

10 Ex Eutropio hoſtium naves XXXI. apprehendit, XIV. merſit. Columna Roſtrata a Ciaconio ſuppleta: XXXQUE NAVES. CEPIT. CUM SOCIIS. SEPTEMRESMOSQUE DUCIS. QUINRESMOSQUE TRIRESMOSQUE NAVES. XX. DEPRESSET. Ita edidit Ciaconius Polybium ſequutus, qui omnes naves, quas hoc prælio Carthaginienſes amiſerunt, quinquaginta fuiſſe atque ex ipſis XXX. captas tradit. Unde etiam ſuſpicabatur vir doctiſſimus & hic, & apud Eutropium pro XIII. ſive XIV. ſcriptum fuiſſe XIX.

SCHOTTUS.

11 *Qui victi & capti ſunt.*] Addit Eutropius vii. *Millia hoſtium cepit, tria occidit*; quomodo illud, *qui victi & capti ſunt*, explicari de hoſtibus debet.

[12] Annibal [c] dux [13] claſſis Carthaginem fugit, & a 2
Senatu quæſivit quid faciendum cenſerent. Omni- 3
bus, ut pugnaret, acclamantibus: Feci, inquit, & victus ſum: ſic [14] pœnam crucis effugit. Nam apud Pœnos dux male re geſta puniebatur. Duilio con- 4
ceſſum eſt, ut [15] prælucente [16] funali, & præcinente [d] tibicine, a cœna [17] publice rediret.

c Vulg. Himilco dux.

d Cicero Catone & Valer. lib. 1. cap. 3.

12 *Himilco dux.*] Lego *Annibal* ex Mediolanenſi illo vetuſtiſſimo & Val. Max. lib. VII. cap. 3. tametſi rem aliter paullo narret. Fuit autem Giſgonis filius, ut Polybius & Zonaras appellant, Oroſius ſeniorem *Annibalem* vocat. Pœnus & ipſe, ſed dux infelix I. Punico bello. *Himilconis* nulla hic mentio. Judicent docti.

13 *Claſſis Carthaginem.*] Patiſinus *Claſſis Carthaginienſium.* Non ſatis placet.

14 *Pœnam crucis effugit.*] Aliter paullo hæc narrat Oroſius libro quarto, capite octavo: qui quod infeliciter pugnaſſet a ſuis lapidibus coopertum interiiſſe ſcribit. Polybius vero & Epitome Liviana lib. XVII. a ſuis militibus in crucem ſuffixum referunt. Vide Marcellinum lib. XVIII. de more Burgundionum in puniendis regibus, qui non ſatis proſpere pugnaſſent.

ANNA.

14 Anno ſequenti a Scipione victus in crucem actus eſt.

SCHOTTUS.

15 *Prælucente.*] Cicero Cat. majore: *C. Duilium M. F. qui Pœnos claſſe primus devicerat, redeuntem a cœna ſæpe videbam puer: delectabatur crebro funali & tibicine, quæ ſibi nullo exemplo privatus ſumpſerat.* Sic enim rectius legi quam *cereo funali*, quod ex Val. Max. lib. III. cap. 6. quidam repoſuerant, Carolus Langius docuit, vir ſi qui alius, emendandis auctoribus natus, nuper immatura morte præreptus; numquam enim matura mors eorum qui bene de R. P. mereri ſtudent. Idem autem refert de Duilio L. Annæus Florus hiſtoriæ Romanæ lib. II. & Epitomarum T. Livii auctor lib. XVII. aliique. Plinius lib. XXXI. cap. 1.

GRUTERUS.

15 Hujuſmodi aberrationes non indecore eis indulgeri, qui Reipublicæ haud tralatitiam navarunt operam, abunde oſtendi ad Aſinii verba apud Tacitum libro II. Annal. cap. 33. *Diſtinctos Senatus & Equitum cenſus; non quia diverſi natura, ſed ut locis, ordinibus, dignationibus antiſtent, taleque ad requiem animi, aut ſalubritatem corporum parentur. niſi forte clariſſimo cuique plures curas, majora pericula ſubeunda; delinimentis curarum & periculorum carendum eſſe.*

MACHANEUS.

16 *Funali.*] i. cereo e *funibus* contexto.

SCHOTTUS.

17 *Publice.*] *Publica* libri vetuſti. Non ſatis placet.

CAPUT XXXIX.

ARGUMENTUM.

Adverſus Carthaginienſes dux miſſus ex civitatibus.... hoſtilia præſidia dejicit, Panormum capit, hoſtium claſſem ſuperat, a Pœnis

Pœnis in anguſtiis clauſus a Calpurnio Flamma liberatur & triumphat A. Atilius Calatinus.

1 ATILIUS [1] Calatinus [2] dux Romanorum adver-
ſus Carthaginienſeis [a] [3] miſſus, [4] ex maximis
& munitiſſimis civitatibus, [b] [5] Enna, [6] Drepano,
[7] Lilybæo, hoſtilia præſidia dejecit. [8] Panormum
2 cepit. [9] (Totam Siciliam [c] pervagatus, paucis navi-
bus [10] magnam hoſtium claſſem, duce Amilcare, ſu-
3 peravit.) Sed cum [11] ad [d] Camarinam ab hoſtibus
obſeſſam

a CDXCV.

b *Vulg.* Aetna.

c CDXCVI. *ſed* ἀντιςοιχοῦντι, *ut alias ſæpe. Cognomines duo fuere: quæ res ſæpe doctos fefellit.*

d *MSS.* 2. Catinam, *vel* Cathynam, *al.* Cecinam.

SCHOTTUS.

1 *Calatinos.*] A calando dictos docet Fulvius Urſinus Romanus Notis ad orat. Cic. pro P. Sextio.

2 *Dux Romanorum.*] Forte ex Faſtis videatur *Conſul* legendum. L. Ann. Florus male Dictatorem ait fuiſſe.

ANNA.

3 *Miſſus.*] Anno ab U. C. 494.

SCHOTTUS.

4 *Ex maximis.*] Vulgati ſine præpoſitione. L. Ann. Florus: *Fere omnia præſidia Pœnorum Agrigento, Drepano, Panormo, Eryce, Lilybæo detraxit.*

MACHANEUS.

5 *Aena.*] Urbs eſt Siciliæ ad differentiam *Ætnæ* montis. Valerius Maximus de cultu deorum, *Aenam, quoniam ejus ſacra inde orta credebant, quindecim viros ad eam propitiandam miſerant.* licet alii etiam *Aethnam* legant.

SCHOTTUS.

5 Vulgati *Aetna* quaſi *Aena* ſubjiciunt: In uno MSC. *Herna*, in Mediolanenſi *Aenna* ſcriptum reperi. Strabo lib. VI. & Stephanus ſine diphthongo. *Aetna* autem etiam urbs in Sicilia eſt Plinio tertio & quarto libris.

MACHANEUS.

6 *Drepanum.*] Urbs in modum falcis (nam δρέπανον Græci falcem dicunt) famoſa eſt Anchiſæ morte.

ANNA.

6 *Drepanum* Siciliæ promontorium, & urbs verſus occidentem.

7 *Lilybæum.*] Promontorium & urbs non longe a Drepano meridiem verſus.

MACHANEUS.

7 Triquetra Sicilia habet Pelorum Italiam verſus, Pachynum Græciam, *Lilybæum* Africam.

8 *Panormum.*] Oppidum, unde *Panormitano* Juris conſultiſſimo perductio.

SCHOTTUS.

9 *Totam Siciliam.*] Μνημονικὸν ἁμάρτημα priſcis ſcriptoribus familiare. non enim ab A. Atilio Conſule, ſed inſequentis anni CDXVI. C. Atilio Regulo prælium navale pugnatum eſt. Fefellit auctorem & nominis, & temporum affinitas.

MACHANEUS.

10 *Magnam hoſtium claſſem.*] Polybius; Nactique in medio hoſtes frequentes, eorum naves plenas capiunt, reliquæ in litus adactæ franguntur. Romani tribus maximis præliis hoſtibus ſuperatis ubique victoria potiti fuerunt; fractæ ſunt in his præliis Romanorum naves quatuor & viginti, Carthaginienſium vero ſupra triginta, plena autem nulla a Carthaginienſibus capta, ipſorum vero quatuor & ſexaginta Romani plenas cepere.

SCHOTTUS.

11 *Ad Camarinam.*] MSS. fere *Cathynam*, vel *Catinam.* Pariſinus inde ſcribit, *ad Cecinam hoſtibus obſeſſam.* *Camarinam* libri veteres ſcribunt prima vocali in ſecunda ſyllaba, & Græci Strabo, Stephanus,

obſeſſam feſtinaret, a Pœnis in anguſtiis clauſus eſt, ubi [12] Tribunus militum [13] Calpurnius [e] Flamma acceptis trecentis [14] ſociis in ſuperiorem locum evaſit, Conſulem liberavit: ipſe cum trecentis pugnans cecidit: poſtea ab Atilio ſemianimis inventus eſt. Sena- 4
tus magno poſtea terrori hoſtibus fuit. Atilius glo- 5
rioſe [f] [15] triumphavit.

e Livius XXI. & XXII. *A. gell.* III. *cap.* 7. *Plinius* XXII. *cap.* 6.
f CDXCVI.

nus, Polybius: Vide Servium in III. Æneidos: *Apparet Camerina procul* &c. & Eraſmi Chiliades.

ANNA

11 *Camarinam.*] Siciliæ urbem.

12 *Tribunus militum.*] Florus II. 2. *Trepidatum eſt ſemel circa Camarinenſium ſaltum: ſed eximia virtute Calpurnii Flammæ Tribuni militum evaſimus, qui lecta trecentorum manu infeſtum & inſeſſum ab hoſtibus tumulum occupavit; adeoque moratus hoſtem, dum exercitus omnis evaderet.*

SCHOTTUS.

13 *Calpurnius Flamma.*] Sic a Livio quoque lib. XXI. Tribunus nuncupatur. *M.* prænomen in Liviana epitoma cap. 6. & in Plinio lib. XXII. M. Cato in Originibus *Q. Ceditium* vocat. Cl. Quadrigarius Annal. III. *Laberium.* Tu lege Agell. lib. III. cap. 7. ubi eum quadringentis militibus in hoſtem pugnaſſe Tribunum refert ex Catone illo. Vide & Frontinum lib. I.

14 *Sociis.*] Ex MSS. eſt, & qui ſequitur orationis ambitus aliter paullo a nobis interpolatus ex libris antiquis.

ANNA.

15 *Triumphavit.*] Anno ſequenti poſt Conſulatum.

SCHOTTUS.

15 De *triumpho* quod extremo hoc capite dicitur, ad Cajum Atilium Regulum puto pertinere. Navalem enim egiſſe in Faſtis Capitolinis ſcalptum video, probaturque auctoritate P. Oroſii, Zonaræ, & Polybii. Hinc Plinius *triumphalem aratorem* appellat, Valerius *triumphalis currus habenas* eum tractaſſe tradit. Primus in ſua gente *Serranus* dictus, quod ſerentem in agro lictores, qui ad magiſtratus vocabant, inveniſſent. Cicero pro Roſcio. Val. lib. IIII. Plinius lib. XVIII. Appulejus in Apologia. *Triumphi* tamen iidem Capitolini, etiam de Calatini *triumpho* ejuſdem anni de Pœnis loquuntur.

CAPUT XL.

ARGUMENTUM.

Sallentinis fuſis triumphat, claſſem in Africam trajicit, naves, opidaque & homines capit, capitur, conditionem de permutandis captivis Romam miſſus in Senatu diſſuadet, Carthaginem regreditur, & in arcam ligneam conjicitur M. Atilius Regulus.

MAR-

1 MARCUS [1] Atilius [2] Regulus [a] [3] Conſul, [4] fuſis [5] Sallentinis triumphavit: [6] primuſque [b] Romanorum ducum in Africam [7] claſſem trajecit: [c] [8] ea quaſſata de Amilcare naveis longas treis & ſexaginta
2 [9] accepit. [10] Opida [11] ducenta, & hominum [12] ducenta millia cepit. Abſente eo, conjugi & liberis
3 ob paupertatem ſumptus publice dati. [13] Mox arte [14] Xan-

a CDXXCVI.
b CDXCVII.
c *Vulg.* quaſſatas duce Hamilc.

SCHOTTUS.

1 *Atilius.*] Simplici tau Faſti.

MACHANEUS.

2 *Regulus.*] De quo Florus epitome decima ſeptima plura ſcribit: *conqueſtum eſſe in Senatu Regulum per literas, quod agellus ejus a mercenariis devaſtaretur.*

ANNA.

3 *Conſul.*] Secundum anno mundi 3694.

4 *Fuſis.*] Ann. mundi 3683. ante C. N. 265. ab U. C. 486. Vid. Flor. lib. I. cap. 20.

SCHOTTUS.

5 *Sallentinis.*] Liquida repetita ſcribunt Faſti Capitolini & MSS. omnes.

MACHANEUS.

5 Populi ſunt Apuliæ. Virgilius:

Et Sallentinos obſedit milite campos
Lyctius Idomeneus.

Addit Polybius: per hoc tempus apud Bagradam fluvium caſtra habens Marcus Atilius ſerpentem horrendæ magnitudinis apud ripas ejus fluminis ſtabulantem baliſtis, & catapultis oppugnatum occidit, cujus poſtea corium Romam delatum viginti pedum longitudinem habuiſſe quidam memoriæ prodiderunt.

SCHOTTUS.

6 *Primus Romanorum.*] C. Tacitus C. Duilium *primum* facit, qui in Africam trajecerit.

7 *Claſſem trajecit.*] *Claſſe traicit* MSS. quomodo nono ab hinc capite loquutus eſt.

8 *Ea quaßata.*] Ita ex iiſdem MSS. corrige. Vulgata enim *quaſſatas duce Hamilcare* falſum ſenſum continet, ſi ipſe Latine intelligo. Eutropius enim, & de Græcis Polybius Romanos XXII. naveis amiſiſſe, hoſtium vero LXIIII. depreſſiſſe, partim cepiſſe, diſerte ait.

ANNA.

9 *Accepit.*] Lege: *cepit.*

SCHOTTUS.

10 *Opida.*] Simplici p ſcribo, juxta analogiam ab *ope*, & Varronem, Ciceronem libro II. de Gloria, alios denique libros veteres.

11 *Ducenta.*] Hoc ἀδύνατον videtur. Eutropius enim *ſeptuaginta treis* duntaxat urbes *in fidem Romanorum acceptas* refert. Oroſius vero lib. IV. cap. 8. *opida octoginta duo in deditionem ceſſere Romanis, Carthaginienſium ſunt caſa* XVII. M, *capta* V. M, *elephanti* XVIII *abducti.* & L. Ann. Florus lib. II. *trecenta & amplius caſtella vaſtata.* Fides ſit penes auctores: nec mirum victos eos & captos, qui vincendo defatigarentur.

12 *Ducenta millia.*] In veſtigiis veteris ſcripturæ mendum, aut potius mendacium prodigioſum odoratus ſum: Ego *vicena millia hominum* aut *tricena* ſcripſiſſe credo. unde *ducenta millia* rotundo numero facta, quod totidem opida capta fuiſſe diceret. Eutropius *quinque* tantum *millia cum octodecim elephantis cepiſſe* ait, *octodecim millia ad internecionem cecidiſſe*: Collegam vero Romam revocatum *L. Manlium Vulſonem, victorem in* triumphum duxiſſe *ſeptem & viginti millia captivorum*, anno poſt R. C. CDCXVII.

ANNA.

13 *Mox.*] Anno ſequenti.

 14 *Xan-*

[14] Xanthippi Lacedæmonii [15] mercenarii militis captus
in carcerem miſſus. [16] Legatus [17] de permutandis capti- 4
vis [18] Romam [d] miſſus, dato jurejurando, [19] ut ſi non
impetraſſet, [20] ita demum rediret: in Senatu [21] con-
ditionem diſſuaſit: [22] rejectiſque [23] a [e] ſe conjuge &
liberis, Carthaginem [24] regreſſus; ubi in [25] arcam li-
gneam conjectus, clavis introrſum [26] actis vigiliis ac
dolore punitus eſt.

[d] DII.

[e] V. C. ab amplexu. *vide Cic.* III. *Offic.* *Agell.* VI. *cap.* 4. *Liv.* XVIII. *&* *Horat.* III. *od.* 5. *mox* *Vulg.* adactis.

SCHOTTUS.

14 *Xanthippi.*] Libri veteres *Xantippi* præferunt. De *Xanthippo* V. Vegetium initio lib. III.

15 *Mercenarii.*] Libri veteres *mercennarii* duplici *nn* præferunt.

MACHANEUS.

16 *Legatus.*] Alii ſcribunt duos *legatos* de permutandis captivis miſſos.

SCHOTTUS.

17 *De permutandis captivis.*] Videndus Cicero in extre. III. Offic. in paradoxis & in Piſonem, Livius lib. XVIII. Eutropius lib. II. Val. Max. lib. I. cap. I. Appianus & Agellius lib. VI. cap. IV. diverſe tamen ex Tuberone & Tuditano. de Poetis Silius lib. VI. & Horatius eleganti Oda V. lib. III. Carm. & ibi pluribus Læv. Torrentius.

18 *Romam miſſus.*] Bene habet, quod deperdito T. Livii Punico bello, Polybius ſcriptor graviſſimus nobis relictus: is lib. I. ante Metelli victoriam; Regulum *Romam miſſum* ait. idem libri XVIII. Livii Epitome confirmare videtur; quod moneo propter eos qui Faſtos Conſulares digeſſerunt. Hi enim victos Pœnos id feciſſe affirmant, anno 1311.

19 *Ut ſi non impetraſſet, ita demum.*] In MSS. paullo aliter. *Ut ſi impetraſſet, ita demum non rediret.* Nihil intereſt.

ANNA.

20 *Ita.*] Hujus vocis frequens uſus in jurejurando.

MACHANEUS.

21 *Conditionem diſſuaſit.*] Aſſerens venenum temporarium a Carthaginienſibus ſibi datum, ut permutatio nulla fieret.

22 *Rejicere.*] Eſt morboſum aliquid, ac diſplicens ablegare. Inde oves *reicula* dictæ.

ANNA.

22 *Rejectiſque.*] Vid. Cicer. Offic. III. Et Horat. Od. III. lib. V.

SCHOTTUS.

23 *A ſe.*] MSS. *ab amplexu* habent.

MACHANEUS.

24 *Regreſſus.*] Non ignarus ad quos crudeles hoſtes reverteretur.

25 *Arcam ligneam.*] Hiſtoriæ Gellii, Valerii & Ciceronis hujus patientiam miris laudibus ac præconiis extollunt, ubi Gellianum illud non tacebo, poſitum eſſe in vaſe muricibus i. lapillis, acutis, ſeu ferreis ſtimulis, quales ſunt ſpinæ muricum piſcium: cogebaturque interdiu aciem oculorum defatigare in radiis ſolaribus perpendiculariter inſpiciendis, noctu vero ne dormiret, pervigilio exagitabatur.

SCHOTTUS.

26 *Actis.*] Vulgati *adactis.*

CAPUT XLI.

ARGUMENTUM.

Adverſum Pœnos profectus Pœnorum naves deprimit aut capit, & Pœnis pacem petentibus concedit C. Lutatius Catulus.

1 Cajus]

I [1] CAJUS[2] Lutatius[3] Catulus[4] primo Punico bello[a][5] trecentis navibus adverſum Pœnos profectus,[6] ſexcentas eorum naveis[7] commeatibus & aliis oneribus impeditas, duce[b][8] Annone apud[9] Ægates,

a DXI. *Ita repoſui ex Faſtis Capitolinis. Vulg.* Quinctus Luctatius Cat. *qui inſequ. anno Conſul fuit.*

b Vulg. & MSS. aliquot Himilcone.

SCHOTTUS.

1 *Cajus*] Hactenus *Qu.* prænomen fuit, quo nomine frater *Caji* appellatus, qui inſequenti anno fratris Conſulatum excepit, anno IƆXII. Mirum ergo non eſt, ſi aut temporum, aut literatum *C.* & *Q.* cognatione falſi ſint vel librarii: vel potius auctor ipſe, quod uni omnia tribuat, cum tamen plerique Romanæ rei ſcriptores victoriam & triumphum navalem *Cajo*: pacem vero Pœno datam *Quincto* adſcribant, qui & de Faliſcis triumphavit, ut Triumphales tabulæ prodiderunt. Cornelius Nepos etiam in Amilcaris vita *Cajum* nominat, quo confidentius ita ſcripſi.

2 *Lutatius*] Eædem tabulæ & MSS. libri ſine *c* ſcribunt, uti & *Amilcar*, *Anno*, *Annibal*, abſque aſpiratione, quos libenter ſequor. In Mediolanenſi & uno MSC. prænomina afuerunt, quæ in Romana hiſtoria fere corrupta ſunt.

ANNA.

3 *Catulus.*] Coſſ. cum A. Poſtumio Albino, ann. mundi 3707. ante C. N. 241. ab U. C. 510. belli Punici 23.

MACHANEUS.

4 *Primo Punico bello*] De quo ſic Polybius. Quamobrem ubi pugnari cœptum eſt, confeſtim, ut par erat, a Romanis ſuperantur; centum viginti naves in ea pugna Carthaginienſes amiſere: harum duædequinquaginta ſummerſæ, fractæque ſunt, reliquæ vero captæ; fugientibus ex prælio plurimum opitulata eſt venti ſubita mutatio: qui ſtatim poſt fugam contrario, quam prius impetu flare cœpit: itaque velis ſublatis, curſum ſequentium antevenere, & ad Hieronæſum, unde prius ſolverant, ſe ex fuga receperunt: Conſul poſt prælium cum tota claſſe Lilybæum rediit, ibi laudatis, donatiſque militibus, cætera intento ſtudio perſequebatur. Carthaginienſes, ubi ſuperatum Hannonem, profligatamque claſſem intellexere, præter ſpem tanta clade percuſſi, quo ſe verterent, neſciebant: de quo ita Lucius Florus nono decimo lib. *Luctatius Conſul victa ad Ægates inſulas claſſe Pœnorum finem bello poſuit: petentibus Carthaginienſibus pax data.*

SCHOTTUS.

5 *Trecentis*] Et ita Oroſius. *Ducentis* Polybius.

6 *Sexcentas*] Eutropius *quadringentas*. Suſpicatus igitur aliquando ſum mendum ſubeſſe, quod omnes pæne claſſem & hoſtium & Romanorum tantum DCLXXX. navium fuiſſe affirment, indeque errorem natum credebam, quod, cum notis olim numeri exprimerentur, earum tranſpoſitione infinitas mendas in libros antiquos irrepſiſſe didiciſſem. Forte ſcriptum reperit librarius CD. exſcripſit alius parva immutatione DC. nec enim major peſtis optimos auctores invaſit, quam notarum frequens uſus in numeris exprimendis. Nec muto ſententiam, poſt enim incidi in librum calamo exaratum, in quo ſupra adſcriptum erat CCCC. *naveis*, quæ res conjecturam meam confirmat.

MACHANEUS.

7 *Commeatus*] annonam caſtrenſem & libertatem ſignificare notius eſt quam ut declaratione indigeat.

SCHOTTUS.

8 *Himilcone*] Oroſius *Annone*. Hamilcare Annibalis patre, ex Livio lib. XXI. in oratione Annonis in Senatu Carthaginienſium adverſus Annibalem.

9 *Aegathes*] Sic vulgati pingunt. Gryphius *Egates*. MSS. partim *Ægadas*

tes, [10] inſulas inter Siciliam & Africam, [11] depreſſit,
[c] [12] aut cepit, finemque [13] bello [d] impoſuit. Pa- 2
cem petentibus hac conditione conceſſit, Sicilia, Sardinia, & cæteris inſulis [14] intra Italiam Africamque [15] decederent: [16] Hiſpania citra [17] Iberum [18] fluvium abſtinerent.

c Addidi ex MSS. vide Notas.

d DXII. *Belli Puni. primi* XXIV. *anno.*

gadas, partim *Egadas*. Polybio Αἴγουσαι appellantur inſulæ inter Lilybæum Siciliæ promontorium & Carthaginem. Vide Pomp. Melam lib. II. & Silium Italicum extremo ſexto. & lib. I.

... avet Aegates abolere parentum
Dedecus.

ANNA.

9 *Ara* a Virgilio dicuntur.

SCHOTTUS.

10 *Inſulas*] *Inſulam* forte melius.

ANNA.

11 *Depreſſit*) Demerſit naves CXXV. Eutropius.

SCHOTTUS.

12 *Aut cepit*) Adde ex MSS. Aliud enim *deprimere*, vel demergere naveis cum pugnatoribus, aliud *capere*. Tacitus libro quarto hiſtor. Aug. *Major pars navium depreſſa, aut capta.* Sic & Oroſius loquitur libro quarto, capite decimo quinto, & capite 18. Vide Petri Victorii variar. lect. libros utiliſſimos.

ANNA.

12 *Cepit*) Vero naves LXXIII. Eutropius.

13 *Bello.*) Quod duravit annis XXIV.

MACHANEUS.

14 *Intra Italiam Africamque*) Plinius lib. III. c. 8. *Inſulas in Africam verſus Gaurum Melitamque*, & alias commemorat, *citra vero Siciliam ex adverſo Metauri amnis* XXV. *ferme millia paſſuum ab Italia, ſeptem Æolia appellata.* Notum autem eſt non ſolum *inſulas* poni pro locis undique ab aquis circumfluis, ſed etiam pro ædibus vicinitatem aliarum nequaquam habentibus, ut Suetonius *dominos* ait *inſularum*.

SCHOTTUS.

15 *Decederent*) Additum ait Oroſius lib. IV. capite undecimo, *ut pro impenſis bellicis argenti puri tria millia talentorum Euboicorum æquis penſionibus per annos* XX. *penderent.* Eadem Polybius libro tertio, qui tamen in talentis mire variat, & Livius libro vigeſimo primo. Nam XXII. millia & ducenta talenta Euboica ſtipendii loco impoſita ait, & ſubjicit decem legatos tempus ſtipendii mutaſſe, ac mille talenta adjeciſſe.

16 *Hiſpania*] Non puto adſcriptum huic fœderi, ſed ei quod cum Aſdrubale ictum in *Hiſpaniis* fuit, eo, qui ſororem Annibalis in matrimonio habebat: Polybius III.

17 *Iberum*] Mediolanenſis ſcribebat *Hiberium.*

MACHANEUS.

17 Fluvius Hiſpaniæ, a quo dicta *Hiberia*. Et Lucanus inquit:

Profugique a gente vetuſta
Gallorum Celtæ miſcentes nomen Hiberis.

SCHOTTUS.

18 *Fluvium*] Ex MSS. ſuperat: ſic enim legunt: *ab Hiſpania citra Iberum ut abſtinerent.*

CAPUT XLII.

ARGUMENTUM.

Aris a patre admovetur, odium in Romanos jurat, Saguntum evertit, in Italiam trajicit, P. Scipionem, Sempronium Longum,

gum, Flaminium, Paullum & Varronem ſuperat, Campaniæ deliciis elangueſcit, fractus, repulſus, fugatus, ſuperatus ad Antiochum, & deinde ad Pruſiam confugit, veneno abſumitur & in arca lapidea ponitur Annibal.

1 ANNIBAL Amilcaris filius [a] novem [1] annos natus, a patre aris admotus, odium in Romanos perenne [2] juravit. Exinde ſocius & miles in
2 caſtris patris fuit. Mortuo [3] eo cauſam belli quærens, [4] Saguntum Romanis fœderatam [5] intra ſex menſes

a Sic Corn. Nepos in Annib. aliique, quos in notis laudo; Vulg. XI. quod fort. ex IX. factum.

ANNA.

* Hoc caput totum bellum Punicum ſecundum complectitur, de quo vide Flor. lib. II. cap. 6.

SCHOTTUS.

1 IX. *annos natus*] Sic omnino ſcribendum cenſeo, non XI. Rurſus, ut fit, notæ in numeris tranſpoſitæ: itaque legendum monent Livius lib. XXI. Oroſius lib. IV. cæterique hiſtoriæ Romanæ racematores, & Cornelius Nepos in vitis externorum Imperatorum. Anno dehinc ætatis XXVI. Imperator belli electus eſt: nam duce patre Amilcare IX. annos in Hiſpania militavit, VIII. ſub ejus genero Aſdrubale. Mendoſe igitur Eutropius XX. ſcribit.

ANNA.

1 Liv. lib. XXI. *Fama etiam eſt, Annibalem annorum fermo novem, pueriliter blandientem patri Amilcari ut duceretur in Hiſpaniam, quum perfecto Africo bello exercitum eo trajecturus ſacrificaret, altaribus admotum tactis ſacris jurejurando adactum, ſe, quum primum poſſet, hoſtem fore populo Romano.* Juravit Annibal anno mundi 3713. ante C. N. 235. ab U. C. 516.

MACHANEUS.

2 *Juravit*] De hoc intellexit Juvenalis:

Hoc puer ad Libycas juraverat Hannibal aras.

SCHOTTUS.

3 *Eo*] Pronomen *eo* abeſt ab uno ſcripto. *Aſdrubale* autem exaudiendum ex Corn. Nepote, unde hæc forte farcienda, *ecto poſt ejus mortem anno, mortuo Aſdrubale*, &c.

MACHANEUS.

3 Tacet Cornelius Hannibalem defuncto patre militaſſe per octo annos ſub ſororio Haſdrubale.

4 *Saguntum*] non referam ſingula, quæ a Tito Livio lib. I. ſecundi belli Punici, & a Plutarcho in vita Hannibalis referuntur, neque enim officii mei eſt tranſcribere, verum interpretari. Eſt autem *Saguntum* urbs Hiſpaniæ ab Herculis ſocio *Saguntino* dicta. Silius Italicus primo:

Haud procul Herculei tellunt ſe littore muri,
Clementer creſcente jugo, quis nobile nomen
Conditus excelſe ſacravit colle Zacynthus.

SCHOTTUS.

4 Libri veteres *Zagunthus* ſcribunt, de qua ſcriptura vide Priſcianum. De *Saguntina* fame illud memorabile extremo Satyrico Petronii Arbitri, quod Pythœi beneficio amplius eſt; humanas ediſſe carneis.

ANNA.

4 *Civitas ea longe opulentiſſima ultra Iberum fuit, ſita paſſus mille ferme a mari. Oriundi a Zacyntho inſula dicuntur, miſtique etiam ab Ardea Rutulorum quidam generis.* Liv. lib. XXI. cap. 7.

5 *Intra ſex menſes.*] Livius, Plutarchus, Oroſius, Eutropius: *Intra octo menſes.* Florus *menſe* demum *nono.* Illum vide.

6 *Ever-*

b DXXXV. menſes [b] 6 evertit. Tum 7 Alpibus patefactis , in I-taliam 3

MACHANEUS.

6 *Evertit*] Dum ultro citroque tempus legationibus teritur , dum a Carthaginienſibus Romanæ legationes deluduntur , ſera tandem pœnitentia ſuccurrendi Romanos cepit.

7 *Alpibus patefactis*] Antea ſoli Herculi perviis : inde Graja dictæ. Conſtat autem veniſſe per montem Iovis , quem vulgo Ciniſum appellant Gebennas verſus tendentem, partem ejus Rupiolæ , & Durandum vocitant, qui ex altero latere flumen Druentiam , ex altero exitum in Taurinos habet : id Plutarchus ſentire videtur. Deſinant igitur garrire *ἀμαξότεγοι* de cavata via, atque manu facta ad ſaltus Auguſtæ Cæſareæ ; nam quomodo opidum Taurinum expugnaſſet ? vetuſtiſſima namque etiam inclyta hac in urbe plura venerandæ antiquitatis monumenta profecto ſpectaremus , quæ , aſſerente Euſtathio Homerico interprete , ab Eridano eodemque Phaëthonte binomini condita fuit , qui Solis Ægyptii filius per Nilum magna claſſe in mare navigans, cum Gemino ſocio , Genuæ Liguſticæ deinde fundatore, poſt longas peregrinationes, tandem in hanc ampliſſimam atque fertilem planiciem devenit : hominesque rudes & agreſtes , feroces tamen , comperiens, ratus ſe ingenio proprio eorum ſuperaturum ferociam, penes Padum conſedit, Eridanumque condidit , Taurinum dictum : ab armentoſo loco , a copia taurorum , ſeu boum ferunt originem vocabuli : circumferuntque pictum noſtri concives palam tauri vexillum. Non deſunt ſcribentes a ripis Padi cornua taurina referentibus , vel a murmure aquæ mugitum hujusce animalis imitante , quia pluribus hic augetur fluminibus, Taurinum nuncupatum extitiſſe. Foribus domus mei gymnaſii ſcholaſtici adſtat currus Phaëthonteus marmoreus. Romani certe hic, utpote in commune totius Galliæ Ciſalpinæ ac Tranſalpinæ diverſorium divertere ſolebant, uti epitaphium a me inventum in marmoreo conditorio ſacelli D. Viti ultra Padum indicat hac inſcriptione: *C. Rutilio Gallico Conſuli.* De quo præfecto Romæ ſub Domitiano Juvenalis:

Et cuſtos Gallicus urbis.

Marmoreum hunc lapidem ſacrum, Canonicorum collegium D. Joannis tutelaris noſtri Sancti mihi dono munificentiſſime dedit. Licet etiam pro urbis hujus priſcis, & ſacris mœnibus memorioſas antiquitates cognoſcere, quarum portiunculam fideliter, ut reperi, hic ſubſcribam. In parietibus magnifici Scipionis Charæ : *Annaeo. M. F. Seneca.* Aliud affixum turri divi Salvatoris : *P. Cornelio. L. F. T. N. decurioni. A. P. judici. dec. IV. Cornelia. P. fil. Triſca. T. F.* Aliud in ejuſdem cœmeterio : *Petronia. M. F. Marcellina. T. F.* Aliud in templo ejuſdem: *V. F. P. Albutius. C. F. & C. Albutius. Sabinus. fratres. ſibi. & C. Albutio. C. F. Rufo patri.* Aliud ibidem : *Plancius curator veteranorum. leg. IIII. Macedonica. decuria. T. F. I.* Aliud ibidem: *L. Poetius. M. F. S. Tel. Quartus. Veteranus.* Aliud ibidem: *Statius. Albutius. & P. Albutio. adjunctori. S. C. D. S.* Aliud in antiquo pariete : *Q. Glitio. P. F. Atilio. Auguri. Coſ. VII Vir. Epul. Legato. Propraet. Auſp. Imp. Nervae. Caeſar. provinciae. Be[illegible] Leg. VI. Ferrat. Leg. citerioris. Hiſp. Praetori. Aedili. cur. divi. Veſpaſia. trib. m. lic. X viro. Selit.* Aliud in templo divæ Virginis : *V. F. C. Publicius Primigenius ſibi & Turriana.* Aliud ibidem. *P. Aebutius. P. lib. Memno. aug. ſibi. & Aebutiae. Mile. libertae. delicatae. ſuae. T. F. I.* In intimo : *H. M. G. N. S.* Utinam his omiſſis antiquitatibus , Hannibal in Taurinos veniens pulcerrimum illud amphitheatrum extra portam marmoream , evaneſcens, ac obſoletum minime ſolo æquaſſet.

7 De

4 taliam [c] trajecit. [8] P. Scipionem apud [9] Ticinum, [c] BELLUM. PUNIC. II.
[d] [10] Sempronium [11] Longum apud [12] Trebiam: [13] Fla- [d] IↃXXXV.
minium [e] apud [14] Traſimenum: [15] Paullum & [16] Var- [e] DXXXVI.
5 ronem [f] apud [17] Cannas [18] ſuperavit. Cumque Ur- [f] DXXXVII.
bem capere poſſet, in Campaniam devertit, [19] cujus deliciis

SCHOTTUS.

7 De *Alpibus* ſuperatis Plinius lib. XXXVI. cap. I. Ammianus Marcellinus libro XV.

ANNA.

8 *P. Scipionem.*] Anno mundi 3732. ſecundi belli Punici anno primo.

MACHANEUS.

8 De quo erat actum, ni eum filius periclitantem ſervaſſet.

ANNA.

9 *Ticinum.*] In Gallia Transpadana.

SCHOTTUS.

9 *Rhodanum* inquit Nepos in Annibale.

ANNA.

10 *Sempronium*] Qui cum Pub. Scipione Conſul fuit eodem anno quo ſupra.

MACHANEUS.

10 Qui ex Sicilia arceſſitus fuerat, ut duo exercitus jungerentur.

SCHOTTUS.

11 *Longum*] *Longinum* Pariſinus.

ANNA.

12 *Trebiam.*] In Gallia Ciſpadana ad Placentiam.

MACHANEUS.

12 Ex Appennino in Padum fluit, vulgo *Treviam* accolæ vocitant.

SCHOTTUS.

12 Scripti libri vitioſe *Cremetam.* Quod adſcribendum duxi, ne quis ſemper in auctoritatem librorum veterum & conſenſum jurandum putet.

ANNA.

13 *Flaminium.*] Q. *Flaminium* ſecundum Coſ. anno belli ſecundo.

14 *Traſimenum.*] Lacum in Hetruria intra Clavim fluvium & Tiberim Umbriam a Tuſcia dividentem.

MACHANEUS.

14 Eſt penes Peruſiam. Ovidius in Faſtis;

Sint tibi Flaminii, Traſimenaque littora teſtes,
Per volucres, æquos multa monere deos.

De quo prælio lege Titum Livium ſecundo belli Punici, in quo ipſe dux ab equite, cui Ducario nomen erat, interfectus fuit.

15 *Paullum*] Æmilium, cordatum ſagaciſſimumque Conſulem, qui pro patria occubuit.

16 *Varronem*] C. Terentium, qui e laniaria taberna fortunæ ludibrio ad faſtigium conſulatus pervenerat. Jamque magis indignandum. Obviam itum ſuperſtiti, actæque gratiæ, quia de republica non deſperaſſet, ſcribunt, qui ſi Carthavinienſis fuiſſet, malo conſilio atque ductu ſuo in crucem haud dubie elevatus fuiſſet.

ANNA.

17 *Cannas*] Ignobilem Apuliæ vicum juxta Aufidum amnem.

MACHANEUS.

18 *Superavit*] Non prolixus in his hiſtoriis ero; quia Plutarchus & Silius Italicus nocturna diurnaque manu evolvendi. Illud conſtat tres modios anulorum aureorum ab Hannibale collectos; ea autem tempeſtate ſoli equites anulos ferebant. Juvenalis:

Cannarum vindex, & tanti ſanguinis ultor
Anulus.

19 *Cujus deliciis*] Ob Capuam & Salapiam, ubi amore etiam puellæ captus, tantus imperator eſt mollitus: nam poſt Feroniæ opulentiſſimum

liciis elanguit: Et cum [18] ad tertium ab Urbe lapidem [19] caſtra [g] poſuiſſet, [20] tempeſtatibus repulſus, primum [21] a [h] Fabio Maximo [i] [22] fractus, deinde [23] a Valerio Flacco [24] repulſus, a [25] Graccho & [26] Marcello fugatus, in [l] Africam revocatus, [27] a Scipione [m] [28] ſuperatus, [29] ad Antiochum Regem Syriæ confugit, 6

g DXLII.
h DXXXVI.
i *Vulg.* fruſtratus *male*, *Inf. cap. ſeq. & ſup.* 14. *cap.*
l DXXXVIII.
m DLI.

tiſſimum templum depopulatum, in Brutios Lucanoſque contendit.

SCHOTTUS.

18 *Ad tertium*] Uſque ad IIII. milliarium, inquit Eutropius: quicum conſentit Appianus libro de rebus Annibalis; ait enim ipſum XXXII. ab Urbe ſtadio ad Anienem caſtra poſuiſſe, id eſt, IV. ab Urbe milliari. Polybius vero lib. IX. XL. ſtadia ſive millia paſſuum quinque numerat. Livius autem & Plinius lib. XV. nobiſcum faciunt.

MACHANEUS.

19 *Caſtra poſuiſſet*] Cum duobus millibus equitum Romam ſpeculatus, ac per triduum conſerto certamine ſemper prælio incepto vi tempeſtatis diſtractus eſt: adeo ut dixerit Hannibal *potiundæ ſibi Urbis Romanæ, modo mentem non dari, modo fortunam.*

ANNA.

20 *Tempeſtatibus repulſus.*] *Tanta enim ad ſingulos illius motus vis imbrium effuſa, tanta ventorum violentia coorta eſt, ut divinitus hoſtem ſummoveri: neque cœlo; ſed ab Urbis ipſius mœnibus, & Capitolio ferri videretur.* Florus lib. II. 6. Accidit id an. ab U. C. 542.

21 *A Fabio Maximo.*] Cunctatore. An. ab U. C. 536.

MACHANEUS.

22 *Fruſtratus*] Quando Hannibalem laſſando mora vicit, ut inferius leges.

SCHOTTUS.

22 Corrige *fractus*, rectius: ut patet capite ſequenti proxime & ſupra 14. adjuvantibus & libris antiquis.

23 *A Valerio Flacco*] Si per libros liceret, legerem *a Fulvio Flacco*, qui anno ıↄxʟɪ. poſt Romam conditam Conſul, Appio Claudio Pulcro collega ad Capuam feliciter pugnavit, tametſi frater Q. Fulvius Flaccus prætor ad Herdoneam infeliciter.

MACHANEUS.

23 Capuam cepit, quæ ad Hannibalem deſciverat, Senatumque Campanum ad palum deligatum ſecuri percuſſit, abſconſis in ſinu literis P.onia miſſis, quibus eis parcere jubebatur.

ANNA.

24 *Repulſus*] Anno ab U. C. 541.

25 *Graccho*] Tiberium Sempronium *Gracchum* intellige, & refer ad annum ab U. C. 538. & ſuſcepti belli quartum. Gracchus, ſi Floro fides eſt, per Lucaniam Annibalem vadentem ſequutus eſt. Florum adi lib. II. cap. 6.

26 *Mar.ello*] Marcum Claudium *Marcellum* intellige. Annibalem ab obſidione Nolæ hic excuſſit.

MACHANEUS.

27 *A Scipione*] Apud Zammam urbem; auctore Plutarcho, ubi ſecundiſſimum prælium Romanis fuit, maxime Lælio & Maſiniſſa adjuvantibus, elephantoſque perturbantibus, conſtat ſupra viginti millia hoſtium eo die a Romanis cæſa, tantundem prope capta: ipſe Hannibal dux ad ultimum eventum pugnæ moratus e media cæde cum paucis effugit: arceſſitus deinde Carthaginem perſuaſit, ut pacis conditiones a Romanis reciperent, quibus captis, & pœnitentia affectis, a popularibus exſilio mulctatus.

ANNA.

28 *Superatus.*] An. ab U. C. 551. ſuſcepti belli 17.

SCHOTTUS.

29 *Ad Antiochum Regem*] Nepos

fugit, eumque hoſtem [n] Romanis fecit: 30 quo vi- [n] DLVIII.
cto, ad 31 Pruſiam 32 Bithyniæ Regem 33 [o] conceſſit: [o] DLXIII.
unde 34 Romana legatione 35 per T. [p] Flamininum re- [p] *Eſt in vet. libro.*
petitus; 36 ne Romanis traderetur, 37 hauſto, quod
ſub anuli gemma habebat, veneno, 38 abſumptus [q] [q] DLXXI.
eſt, poſitus apud 39 Libyſſam 40 [r] in arca lapidea, [r] In fine Nicomedienſium *addit v. cod.*
41 in qua hodieque inſcriptum eſt, ANNIBAL HIC SITUS EST.

pos Cornelius ſexto poſt anno accidiſſe refert, M. Claudio Marcello, L. Furio Purpureone Coſſ. qui eſt urbis IↃLVII. Alii inſequenti anno id accidiſſe memoriæ prodiderunt.

ANNA.

30 *Quo victo.*) A Scipione, an. ab U. C. 563.

31 *Pruſiam.*) Nicomedis magni filium.

32 *Bithyniæ.*) Ad Pontum Euxinum & Propontidem.

MACHANEUS.

33 *Conceſſit*) Quia inter conditiones pacis de Hannibale Romanis dedendo agebatur.

SCHOTTUS.

34 *Romana legatione*) libri veteres.

MACHANEUS.

34 *Legatione* Titi Flaminini miſſi ad conciliandos Reges Eumenem ac Pruſiam, impetravit Romanus legatus magna contentione, ut ei omnino Hannibal dederetur; itaque a militibus Regis frequentibus, obſeſſo undique ejus diverſorio, quum ſe evadere non poſſe cognoviſſet, quidam epoto ſanguine taurino: fideliores ſcriptores, quod ſub gemma ſuberat, veneno mortem ſibi ipſi conſciviſſe aſſerunt, prius effatum: *Solvamus ingenti cura populum Romanum.*

SCHOTTUS.

35 *Per T. Flamininum*) Miſſus T. Quinctius *Flamininus* infra cap. 51.

36 *Ne Romanis traderetur*] Sic MSS. pleniores, quæ ad ſenſum neceſſario ſupplevimus.

37 *Hauſto veneno*] Sic Livius Annali XXXIX. Appianus vero Συριακῇ tradit Flamininum per Pruſiam Annibalem veneno necaſſe, nihilque ei a Senatu nominatim de Annibale mandatum. Varro περὶ ἐξαγωγῆς apud Nonium *Medicamentum: Quærit ibidem ab Annibale, cur biberit medicamentum. quia Romanis inquit me Pruſiades tradere volebat.*

ANNA.

38 *Abſumptus eſt.*] An. mundi 3767. ante C. N. 181. ab. U. C. 670.

MACHANEUS.

39 *Libyſſa*] In Bithynia vicus eſt juxta littus, de quo vulgatum carmen erat:

Corpus Hannibalis Libyſſa tumulabit terra.

SCHOTTUS.

40 *In fine Nicomedienſium*] Quaſi alluvione accrevit ex MSS. plenioribus. Vide Plinium lib. v. cap. 32. & Nicolai Sophiani Tabulam Græciæ, & in eandem Nicolai Gerbelii commentarium.

41 *Cui inſcriptum eſt*] Sic alter MSC. Alter vero *hodieque* non *hodie quoque* legebat.

CAPUT XLIII.

ARGUMENTUM.

De Liguribus triumphat, Annibalem mora frangit, & in agro Falerno includit, Minucium ad hoſtes transfugere volentem retinet, Lucano mulierem emptam dono dat, Tarentum recipit, & de captivorum redemptione cum hoſtibus pangit Q. Fabius Maximus.

QUINCTUS Fabius [1] Maximus [2] Cunctator: 1
[3] Verrucoſſus a verruca [a] [4] in labris ſita, [5] Ovicula a clementia morum dictus: [6] Conſul [b] de [7] Liguribus

a Vulg. ut verrucoſus a verruca in labris, ita Ovicula. *Vide Serenum poetam de verruca.*
b DXX.

MACHANEUS.

1 *Maximus*] *Maximi* cognomen idem principium habuit, teſte Livio in hac familia, ab eo primum, qui omnem turbam excretam in quatuor tribus conjecit, easque urbanas appellavit, & inſtituit equites idibus quintilibus transvehi.

2 *Cunctator*] A mora, qua Hannibalem vicit. Virg. VI. Æneidos:

Cunctando reſtituit rem.

3 *Verrucoſus*] Quod parvam elationis carnem innatam in ſuperiori labri extremitate habebat: *verruca* enim id ſignificat, & omnem ſummitatem. Ut apud Gellium: *In montis verruca.*

SCHOTTUS.

3 Scribitur autem in Capitolinis marmoribus *Verrucoſſus*, ſic dictus, ait Plutarchus, ὅτι ἀκροχορδόνα μικρὸν ἐπάνω τοῦ χείλους ἐπιπεφυκυῖαν habetet. Vide ἀκροχορδῶν apud Galenum in definitionibus Medicinæ. De *verruca* Serenus Poëta:

Interdum exiſtit turpi verruca papilla:
Hinc quondam Fabio verum cognomen adhæſit,
Qui ſolus patriæ cunctando reſtituit rem.
Id poterit vitium ſanguis curare lacerta.

M. Cato *verrucam* locum editum & aſperum in Originibus etiam appellat, teſte Agellio lib. III. cap. 7. Noct.

4 *In labris ſita*] Emendavi locum de MSS. nam depravatus haud dubie circumfertur. Scripſerat auctor *in labris ſita*: Ex literæ ejuſdem repetitione ſigma omiſſum, adjectum *ut*, cui *ita* reſponderet. *ut verrucoſus ita.* O corruptores ſervum pecus! Obſervavi Plinium eodem verbo corruptum lib. III. Nat. hiſt. cap. 5. *Stœchades* inquit, *a vicinis Maſſilienſibus dictæ propter ordinem: quas item nominant ſingulis vocabulis Prote, Meſe,* &c. legit Pintianus ex antiquo codice, *dictæ propter ordinem quo ſita ſunt. Nomina ſingulis Prote, Meſe.* In MSS. Hieronymi Suritæ Hiſpani ſic reperi: *propter ordinem erunt. Nomina ſingulis* &c. unde legendum *propter ordinem earum.*

ANNA.

5 *Ovicula a clementia morum.*] Plutarchus. Ὁ δὲ ὀϊκύλας σημαίνει τὸ πρόβατον: ἐτέθη δὲ πρὸς τὴν πρᾳότητα τοῦ ἤθους ἔτι παιδὸς ὄντος. *Ovicula ovem ſignificat. Illud autem ei nomen impoſitum propter morum clementiam, cum adhuc puer eſſet. Ovis* enim ſymbolum πρᾳότητος, ut & e ſacris literis diſcimus.

6 *Conſul*] Cum M. Pomponio Mathone anno mundi 3717. ante C. N. 231. ab U. C. 520.

MACHANEUS.

7 *Ligures*] populi ab Alpibus ad mare

2 guribus triumphavit. Annibalem [8] mora [c] fregit. [9] CDXXXVI.
3 Minucium Magiſtrum equitum imperio ſibi [10] æquari paſſus eſt: nihilominus [11] periclitanti [12] ſubvenit.
4. 5 Annibalem in agro [13] Falerno incluſit. [14] Manlium [d] [15] Statilium transfugere ad hoſteis volentem, equo & armis donatis retinuit: & Lucano cuidam fortiſſimo, [16] ob amorem mulieris infrequenti, eandem emptam

d Marium Stat. *MSS. om. n. Marſum fuiſſe ait Plutar. Fabio. fortem & nobilem: non nominat tamen nec Lucanum.*

mare uſque inferum, alias Liguſticum & Thyrrheuum, dicuntur, vel a *Ligure* Rege, vel a *leguminum* copia.

SCHOTTUS.

7 MSC. unus *Lyginibus*, quos populos, ut verum fatear, ignoro: *Ligures* de meliori nota novi, propter Genuam, quæ Jacobum Mariam Cervettum juvenem patricium, mei olim Lovanii in ſtudiorum ratione obſervantiſſimum, produxit. Hæc poſtrema auctor poſtea deleri voluit.

ANNA.

8 *Mora fregit.*] Unde *Cunctator* dictus.

9 *Minucium.*] Vide Liv. lib. XXII. c. 27.

SCHOTTUS.

9 Libri, Faſti, lapides & Græci $\tau\iota$ c.

MACHANEUS.

10 *Æquari ſibi paſſus*] Ob querelas crebras Romæ de ipſius negligentia jactatas maxime a Metello Tribuno plebis perſuadente.

11 *Periclitanti*]. Actum de illo erat, niſi ſuccurriſſet adverſus Hannibalis vaframenta; ob quod beneficium acceptum patrem optimum eum Minucius nominavit depoſita imperii dignitate, ut conſtanti ac experto duci parentiſſimus foret.

GRUTERUS.

12 *Periclitanti ſubvenit*] Nimirum ea eſt generoſæ animæ honeſtas, ut non modo nihil noceat inimicis ſuis, ſed etiam proſit, ut prolixa diduxi diatriba, ad Taciti librum II. Annal. cap. 55. ubi Germanicus tanta dicitur egiſſe manſuetudine, *ut cum orta tempeſtas raperet in abrupta Cn.* Piſonem, *poſſetque interitus inimici ad caſum referri, miſerit triremes, quarum ſubſidio diſcrimini eximeretur.* Bene ergo Lactantius lib. VI. c. 18. *Non minus mali eſt, referre injuriam, quam inferre.*

ANNA.

12 Adi Liv. lib. XXII. cap. 28. 29. 30.

MACHANEUS.

13 *Falernum*] Opidum Campaniæ vini generoſitate celebre.

SCHOTTUS.

14 *Manlium*] MSS. *Marium.* Forte *Marſum* legerat ſcriba, quomodo a Plutarcho in Fabio appellatur. Valerius lib. VII. nomen omittit.

GRUTERUS.

14 Non male, nam & alter Palatinus *Marium.* Et Plutarchus in Fabio, quamvis nomen reticeat, nominat tamen a patria *Marſum*, at enim Val. Max. lib. VII. cap. 3. videtur facere *Nolanum*, & vero eadem indulgentia L. Bantium ſibi conciliavit Marcellus, apud Livium libro XXIII. cap. 14.

SCHOTTUS.

15 *Statilium*] *Statilum* Pariſinus appellat.

16 *Ob amorem mulieris infrequenti*] *Infrequens* militare vocabulum Livio, Auſonio, Plauto & aliis. Cornificius ad Herennium lib. IV. *Præterea, quod militiæ te infrequentem tradidiſti.* Agellius lib. XVI. cap. 4. *Miles, cum die, qui prædictus eſt, aberat, neque excuſatus erat, infrequens dicebatur.* Feſtus: *Infrequens appellatur miles, qui abeſt, abfuit-*

e IↃXLIV. emptam dono dedit. [17] Tarentum [18] ab hoſtibus [e] 6
[19] recepit : [20] Herculis ſignum inde tralatum in Capitolio dedicavit. [21] De redemptione captivorum cum 7
f quæ pactio. vv. l. hoſtibus pepigit : [f] [22] quod pactum cum a Senatu improbaretur ; fundum ſuum [23] ducentis millibus [24] vendidit, & [25] fidei ſuæ ſatisfecit.

aſuitque a ſignis. Plura doctiſſimus Lipſius noſter Antiq. Lect. lib. v. cap. 4. & lib. v. de militia Romana dialogo 8.

ANNA.

17 *Tarentum.*] in magna Græcia.

MACHANEUS.

18 *Ab hoſtibus*] Carthaginienſibus.

ANNA.

19 *Recepit*] Anno ab U. C. 544.

MACHANEUS.

19 Per cauſam cujuſdam adoleſcentis Tarentini, qui habebat, militans ſub Fabio, ſororem in urbe ſibi amantiſſimam, fideliſſimamque amatam a Bruttio juvene, urbi ab Hannibale præpoſito, pellicente congreſſu nocturno muliere ad ſe amatorem, occaſio data fuit Fabio prodendi, volenteque Brutio, immo ſignum exhibente, contra Tarentinorum ſpem (in quam) opportunitas commoda fuit duci Romano ſcalis appoſitis urbem ingredi.

ANNA.

20 *Herculis ſignum.*] E captis enim opidis ſigna Deorum transferebant, eiſque vel eundem, vel ampliorem, quam habuerant, locum dicabant.

MACHANEUS.

20 Alias deorum imagines dimiſit inquiens : *deos iratos Tarentinis relinquamus.*

ANNA.

21 *De redemptione captivorum.*] Fabium inter & Annibalem convenerat, *ut qua pars plures captivos acciperet quam daret ; argenti pondo bina & ſelibras in militem præſtaret. Ducentos quadraginta ſeptem quum plures quam Pœnus recepiſſet, argentumque pro eis debitum, ſæpe jactata in Senatu re, quoniam non conſuluiſſet patres, tardius erogaretur, inviolatum ab hoſte agrum miſſo Romam Quinctio filio vendidit, fidemque publicam impendio privato exſolvit.* Vide Liv. lib. XXII. cap. 23.

SCHOTTUS.

22 *Quod pactum*] Tertia inflexione MSS. *qua pactio.* Factum id ante Cannenſem cladem, & prius quam æquaretur Minucius dignitate, Plutarchus. Non igitur hic habita in narrando accurata ratio temporis.

ANNA.

23 *Ducentis millibus.*] Seſtertium ſcilicet. Quæ librarum noſtratum quatuordecim millia efficiunt.

MACHANEUS.

24 *Vendidit*] Per filium, nec unquam acceptavit pecuniam, volentibus reddere Romanis.

SCHOTTUS.

25 *Fidei ſuæ*] Ut ſit, pronomen *ſua* MSS. adjiciunt.

CAPUT XLIV.

ARGUMENTUM.

Matrem Deum hoſpitio recipit, Magiſtratu adverſum auſpicia nominatus ſe abdicat, ſtatuas ſibi poſitas tollit, Delminium expugnat, Imperatoris nomen & triumphum oblatum recuſat, & Corculum dicitur P. Scipio Naſica.

PUBLI-

1 [1] PUBLIUS Scipio Naſica, a Senatu [a] vir optimus judicatus, [2] Matrem Deum [3] hoſpitio [b]
2 recepit. [4] Is [c] cum adverſum auſpicia Conſulem [d] [5] ſe

a Hic pater fuit.
b ɪↄxʟɪx.
c Hæc filii ſunt.
d ɪↄxcɪ.

ANNA.

1 *Publius Scipio Naſica.* Ejus filius qui in Hiſpania perierat.

2 *Matrem Deum.*] Cybelem. Lapis erat, quem cœlitus ferunt demiſſum in quendam Phrygiæ agrum, cui Peſſinunti nomen eſt. Eum Romani ab Attalo Aſiæ Rege acceperunt. Vide Liv. lib. xxɪx. & Ovid. Faſt. ɪv. Romam advecta Cybele an. ab U. C. 549.

SCHOTTUS.

2 Hinc quidam colligunt Scipionem Naſicam non ſolum Megalenſes ludos inſtituiſſe, ſed & templum Matris Idææ dedicaſſe, etſi id neget Ovidius lib. ɪv. Faſtorum:

Naſica excepit, templi non exſtitit auctor;
Auguſtus nunc eſt, ante Metellus erat.

Quare priorem Naſonis verſum ſic tentabat Pomp. Lætus:

----- templi tunc exſtitit auctor.

ANNA.

3 *Hoſpitio recepit.*] Secundum dictionem Apollinis, qua Romanos monebat: *curarent ut Deam, qui vir optimus Romæ eſſet, hoſpitio exciperet.*

SCHOTTUS.

4 *Is cum.*] Errat: hæc enim ad filium, ſuperiora ad patrem pertinent. Confundit ideo hiſtoriam Scipionum patris & filii, ut & Valer. Maxim. libro vɪɪ. cap. 5. quod admonendum, ne quis erraret, duximus. Quoniam vero erravit in ſtemmate Scipionum ſcriptor hic noſter, &, ut dixi, Valerius Maximus ac Liviana Epitome, idcirco apponam integre e doctiſſimi Sigonii Emendat. l. ɪɪ.

P. SCIPIO NASICA, qui adoptatus a Q. Metello Pio, Q. METELLUS PIUS SCIPIO dictus eſt: Coſ. ɪↄccɪ. Cicero vɪ. ad Attic. pro domo ſua, & in Bruto.

Pater P. Scipio Naſica.
: Avus P. Scipio Naſica orator, Coſ. ɪↄxʟɪɪ. Uxor Cæcilia Macedonici filia.
: : Proavus P. Scipio Naſica Serapio, Coſ. ɪↄcɪ.
: : : Paternus C. Lælius Coſ. ɪↄcxɪɪɪ.
: : : Abavus .. .. :
: : : Maternus P. Scipio Naſica Corculum Coſ. ɪↄxcɪ. & ɪↄxcvɪɪɪ.
: : Proavus maternus Q. Mutius Scævula Augur Coſ. ɪↄcxxxvɪ. Ejus uxor Lælia filia C. Lælii.
: Avus maternus L. Licinius Craſſus orator Coſ. ɪↄcʟvɪɪɪ. Ejus uxor Mucia filia C. Lælii.
Mater Licinia filia Licinii Craſſi.

5 Se]

[5] ſe a Graccho nominatum comperiſſet, [6] magiſtra-
[e] ɪↄxcɪɪɪ. tu ſe abdicavit. [7] Cenſor [e] ſtatuas, quas ſibi quiſque 3
per [8] ambitionem in foro [9] ponebat, ſuſtulit. [10] Con- 4
[f] ɪↄxcɪɪx. ſul [f] [11] Delminium urbem [12] Delmatarum expugna-
vit. [13] Imperatoris nomen a militibus; & ab ſena- 5
tu [14] triumphum oblatum recuſavit: [g] Eloquentia 6
primus, Juris ſcientia conſultiſſimus, ingenio [15] ſa-
pientiſſimus: unde vulgo [16] Corculum dictus.

[g] Confundit hiſtoriam nominum, uti fit, ambiguitate deceptus. Vide Notas.

5 *Se*] Ex MSS. abundat.

A N N A.

6 *Magiſtratu ſe abdicavit.*] Ut & Collega ejus C. Martius Figulus an. U. C. 591.

7 *Cenſor.*] An. U. C. 594. quo Romæ clepſydras fieri juſſit. Hoc anno mortuus Terentius.

MACHANEUS.

8 *Ambitio*] Eſt nimia honorum affectatio: Ambitus vero pecuniæ corruptio.

SCHOTTUS.

9 *Ponebat*] *Proponebat* Pariſinus præfert.

10 *Conſul*] Iterum *Conſulem* fuiſſe anno ɪↄxcvɪɪɪ. Cicero in Bruto auctor eſt.

A N N A,

11 *Delminium.*] In ea Illyridis parte quæ ad Macedoniam vergit.

SCHOTTUS.

11 *Delminium* ſcribunt MSS. & Agrippinenſe exemplum: *Deliminum* Pariſinum.

12 *Delmatarum*] Gryphius, *Delmatorum* Colonienſe exemplum.

MACHANEUS.

13 *Imperator*] Nomen eſt militare. Nemo illud aſſequebatur, niſi cujus exercitus, victoria parta, x. millia hominum internecioni dediſſet.

SCHOTTUS.

13 Quod de *Imperatoris* nomine hic dicitur, P. Scipioni Africano Plutarchus adſcribit, ut in nomine Scipionum falſum credam auctorem noſtrum.

14 *Triumphum oblatum recuſavit*] Recte enim Octavianum Auguſtum triumphalem lauream folia infructuoſa appellare ſolitum refert Sextus Aurelius Victor.

15 *Sapientiſſimus*] Quid ſi *Sagaciſſimus* legas? quod ingenii proprium. Nihil tamen muto. In corde *ſapientiam* quidam collocarunt, Animam alii vocarunt. Hinc Cordati & excordes vecordeſque. Cic. 1. Tuſculana.

MACHANEUS.

16 *Corculum*] Apud phyſicos lego animalia habentia minimum *cor*, eſſe prudentiora, inde homini eſt puſillum, virtute unita fortiore ſe ipſa diſperſa: e contrario videmus boves, cervos & alia bruta, habentia magnum *cor*. Homerus 1. Iliad.

Οἰνοβαρὲς, κυνὸς ὄμματ' ἔχων,
κραδίην δ' ἐλάφοιο.

id conviciatus Achilles iratus Agamemnoni. Latine: *Vino gravis, ocule canine, cor cervinum.*

A N N A.

16 *Corculum a corde dicebant antiqui ſolertem, & acutum.* Feſtus.

SCHOTTUS.

16 De *Corculo* vide Pomponium I. C. lib. 11. de origine juris. Ciceronem in Bruto, & Tuſculanis diſputationibus.

C A-

CAPUT XLV.

Argumentum.

Virdumarum ſingulari prælio fundit, opima ſpolia Jovi conſecrat, Annibalem vinci docet, Syracuſas expugnat, in Albano monte triumphat, Annibalis inſidiis deceptus occumbit, & magnifice ſepelitur M. Claudius Marcellus.

1 Marcus [1] Marcellus [2] Virdumarum [3] Gallo-
2 rum ducem ſingulari [4] prælio fudit. [5] [Spo- a ıↄxxxı.
lia [b] opima [6] Jovi Feretrio tertius a Romulo conſe- b *A manu ſcr. ſunt. In*
cravit. *vul. deſiderantur*. Spolia legit apud Nolam. Hannibalem primus loc. ang.

MACHANEUS.

1 *Marcellus*] De hac pugna egregie Petrarcha in rriumphis inquit: *Vide el bono Marco Marcello che ſutra la riva di po apreſſo gia ſteſſo occiſo con le ſue mani el gran ribello.* Virg. vi. Æneid.

---- Gallumque rebellem
Tertiaque arma patri ſuſpendet capta Quirino.

Tertius autem a Romulo ſpolia opima Jovi Feretrio tulit.

SCHOTTUS.

2 *Viridomarum*] Ita vulgati omnes. Veteres libri & Faſti Romani *Virdumarus* quatuor ſyllabis ſcribunt, & quincta vocali. Quidam calamo exarati *Viriodomarus* ſex ſyllabis. Propertius lib. iv. tetraſyllabum facit.

Virdomari genus hic Rheno jactabat ab ipſo,
Nobilis erectis fundere geſa rotis.

Plutarchus hoc nomen ignoraſſe videtur, in Romulo enim & Marcello *Britomartum* & *Briomarum* nominat. Joſephus Scaliger in quibusdam libris *Virdumani* reperit apud Propertium.

ANNA.

3 *Gallorum*] Inſubrium.
4 *Prælio fudit.*] An. U. C. 531.

SCHOTTUS.

5 *Spolia legit apud Nolam. Annibalem primus*] Præclare locum hunc mutilum reſtitui ex membraneis codicibus, niſi vehementer fallor. Nec enim conſentaneum vero, cum & Romuli & Coſſi opima ſpolia tam diligenter referat, tertia ab illo ſtudio eſſe præterita, nec enim plura fuiſſe leguntur.

6 *Jovi Feretrio*] Virgilius tamen vi. Æneid. Quirino ſuſpenſa canit.

Aſpice ut inſignis ſpoliis Marcellus opimis
Ingreditur, victorque viros ſupereminet omnes:
Hic rem Romanam magno turbante tumultu

[5] ſe a Graccho nominatum comperiſſet, [6] magiſtra-
e ıɔxcııı. tu ſe abdicavit. [7] Cenſor [e] ſtatuas, quas ſibi quiſque 3
per [8] ambitionem in foro [9] ponebat, ſuſtulit. [10] Con- 4
f ıɔxcııx. ſul [f] [11] Delminium urbem [12] Delmatarum expugna-
vit. [13] Imperatoris nomen a militibus; & ab ſena- 5
g Confundit hiſtoriam nominum, uti fit, ambiguitate deceptus. Vide Notas. tu [14] triumphum oblatum recuſavit: [g] Eloquentia 6
primus, Juris ſcientia conſultiſſimus, ingenio [15] ſa-
pientiſſimus: unde vulgo [16] Corculum dictus.

5 *Se*] Ex MSS. abundat.

A N N A.

6 *Magiſtratu ſe abdicavit.*] Ut & Collega ejus C. Martius Figulus an. U. C. 591.

7 *Cenſor.*] An. U. C. 594. quo Romæ clepſydras fieri juſſit. Hoc anno mortuus Terentius.

MACHANEUS.

8 *Ambitio*] Eſt nimia honorum affectatio: Ambitus vero pecuniæ corruptio.

SCHOTTUS.

9 *Ponebat*] *Proponebat* Pariſinus præfert.

10 *Conſul*] Iterum *Conſulem* fuiſſe anno ıɔxcvııı. Cicero in Bruto auctor eſt.

A N N A,

11 *Delminium.*] In ea Illyridis parte quæ ad Macedoniam vergit.

SCHOTTUS.

11 *Delminium* ſcribunt MSS. & Agrippinenſe exemplum: *Deliminum* Pariſinum.

12 *Delmatarum*] Gryphius, *Delmatorum* Colonienſe exemplum.

MACHANEUS.

13 *Imperator*] Nomen eſt militare. Nemo illud aſſequebatur, niſi cujus exercitus, victoria parta, x. millia hominum internecioni dediſſet.

SCHOTTUS.

13 Quod de *Imperatoris* nomine hic dicitur, P. Scipioni Africano Plutarchus adſcribit, ut in nomine Scipionum falſum credam auctorem noſtrum.

14 *Triumphum oblatum recuſavit*] Recte enim Octavianum Auguſtum triumphalem lauream folia infructuoſa appellare ſolitum refert Sextus Aurelius Victor.

15 *Sapientiſſimus*] Quid ſi *Sagaciſſimus* legas? quod ingenii proprium. Nihil tamen muto. In corde *ſapientiam* quidam collocarunt, Animam alii vocarunt. Hinc Cordati & excordes vecordeſque. Cic. 1. Tuſculana.

MACHANEUS.

16 *Corculum*] Apud phyſicos lego animalia habentia minimum *cor*, eſſe prudentiora, inde homini eſt puſillum, virtute unita fortiore ſe ipſa diſperſa: e contrario videmus boves, cervos & alia bruta, habentia magnum *cor*. Homerus 1. Iliad.

Οἰνοβαρὲς, κυνὸς ὄμματ᾽ ἔχων,
κραδίην δ᾽ ἐλάφοιο.

id conviciatus Achilles iratus Agamemnoni. Latine: *Vino gravis, ocule canine, cor cervinum.*

A N N A.

16 *Corculum a corde dicebant antiqui ſolertem, & acutum.* Feſtus.

SCHOTTUS.

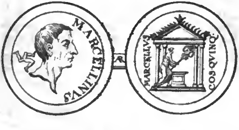
16 De *Corculo* vide Pomponium I. C. lib. 11. de origine juris. Ciceronem in Bruto, & Tuſculanis diſputationibus.

CA-

CAPUT XLV.

Argumentum.

Virdumarum ſingulari prælio fundit, opima ſpolia Jovi conſecrat, Annibalem vinci docet, Syracuſas expugnat, in Albano monte triumphat, Annibalis inſidiis deceptus occumbit, & magnifice ſepelitur M. Claudius Marcellus.

1 Marcus [1] Marcellus [2] Virdumarum [3] Gallo-
2 rum ducem ſingulari [4] prælio fudit. [5] [Spolia [b] opima [6] Jovi Feretrio tertius a Romulo conſecravit.

a ɪↄxxxɪ. *b* *A manu ſcr. ſunt. In vul. deſiderantur.* Spolia legit apud Nolam. Hannibalem primus loc. ang.

MACHANEUS.

1 *Marcellus*] De hac pugna egregie Petrarcha in rriumphis inquit: *Vide el bono Marco Marcello che ſutra la riva di po apreſſo gia ſteſſo occiſo con le ſue mani el gran ribello.* Virg. VI. Æneid.

---- Gallumque rebellem
Tertiaque arma patri ſuſpendet capta Quirino.

Tertius autem a Romulo ſpolia opima Jovi Fererrio tulit.

SCHOTTUS.

2 *Viridomarum*] Ita vulgati omnes. Veteres libri & Faſti Romani *Virdumarus* quatuor ſyllabis ſcribunt, & quincta vocali. Quidam calamo exarati *Viriodomarus* ſex ſyllabis. Propertius lib. IV. tetraſyllabum facit.

Virdomari genus hic Rheno jactabat ab ipſo,
Nobilis erectis fundere geſa rotis.

Plutarchus hoc nomen ignoraſſe videtur, in Romulo enim & Marcello *Britomartum* & *Briomarum* nominat. Joſephus Scaliger in quibusdam libris *Virdumani* reperit apud Propertium.

ANNA.

3 *Gallorum*] Inſubrium.

4 *Prælio fudit.*] An. U. C. 531.

SCHOTTUS.

5 *Spolia legit apud Nolam. Annibalem primus*] Præclare locum hunc murilum reſtitui ex membraneis codicibus, niſi vehementer fallor. Nec enim conſentaneum vero, cum & Romuli & Coſſi opima ſpolia tam diligenter referat, tertia ab illo ſtudio eſſe prærerita, nec enim plura fuiſſe leguntur.

6 *Jovi Feretrio*] Virgilius tamen VI. Æneid. Quirino ſuſpenſa canit.

Aſpice ut inſignis ſpoliis Marcellus opimis
Ingreditur, victorque viros ſupereminet omnes:
Hic rem Romanam magno turbante tumultu

cravit. Primus docuit quomodo milites [c] 7 cederent, nec terga præberent. Annibalem] 8 apud Nolam, 9 locorum anguſtia adjutus, 10 vinci [d] docuit. 11 Syracuſas 12 per treis annos [e] expugnavit. Et cum per calu-

c *Fort.* incederent, vel milites ejus caderent.
d *IↃXXXVII.*
e *IↃXLI.*

Siſtet equet, ſternet Pœnos, Gallumque rebellem,
Tertiaque arma patri ſuſpendet capta Quirino.

De qua controverſia Servius, & Sex. Pompejus lib. XIII. de verborum ſignificatione & nos in Cornelio Coſſo quædam. Johannes Grejonius ab antiqua ſcriptura manu ductus ſic tentabat: *Spolia opima Jovi, &c. Primus docuit, &c. præberent. Spolia etiam legit apud Nolam, ubi Annibalem primus locorum anguſtia.* Ego MSS. religioſe ſequor.

ANNA.

7 *Cederent.*] Id eſt, retrocederent.

SCHOTTUS.

7 *Cederent*] Ambiguum, an, quod mihi videtur, diphthongo hic ſcribendum, hoc eſt, Annibalem vinci poſſe, ut de Pœnicis militibus intelligatur. Sed *Ne quomodo milites cederent* non nemo legendum putabit ex Plutarcho in vita & comparatione Marcelli cum Pelopida.

GRUTERUS.

7 Annotant viri doctiſſimi; forte legendum, *incederent*; vel, *milites ejus caderent.* non eſt profecto. aliud enim adverſo vultu gradu lento turmatim retrocedere, aliud perturbatis ordinibus aufugere. qui urgente vi adverſariorum pedem proferre nequeunt, eum ſenſim & reſtitantes referunt; more leonis, qui in campo deprehenſus, canum venantiumque impetum haud tolerat, cujus mentio apud Plinium lib. VIII. Nat. Hiſt. cap. 16. qui terga præbent, paſſim in fugam effunduntur, & omnes quidem acerrimo curſu; nonnulli etiam abjectis armis: uti pluribus oſtendi in diſſertationum Livianarum farragine

Alluſit pulcre imagini illi Seneca lib. de Tranq. animi cap 3. *Nec ego negaverim, aliquando cedendum; ſed ſenſim relato gradu, & ſalvis ſignis, ſalva militari dignitate. Sanctiores tutioreſque ſunt hoſtibus ſuis, qui in fidem cum armis veniunt. Hoc puto virtuti faciendum, ſtudioſoque virtutis: ſi prævalebit fortuna, & præcidet agendi facultatem, non ſtatim aversus inermiſque fugiat, latebras quærens, &c.*

ANNA.

8 *Apud Nolam.*] Supra in Annibale. *Nola* in Picentinis non longe a Neapoli.

SCHOTTUS.

8 Lego *Annibalem apud Nolam primus* &c. ex Valerio Max. lib. I. cap. 7.

MACHANEUS.

9 *Locorum anguſtia*] Nam tertia porta recluſus eſt Nolæ.

10 *Vinci docuit*] De quo Plutarchus his verbis meminit: Hic primum Hannibal terga Romanis oſtendit. Pœni itaque terrore, ac vulneribus confecti in caſtra compulſi ſunt: in ea pugna plura quinque millibus hoſtium deſiderata feruntur, ex Romanis vero non plures quingentis. Livius tantam hoſtium ſtragem fuiſſe nequaquam aſſerit.

11 *Syracuſa*] Urbs eſt metropolis, Siciliæ quidem amœniſſima.

12 *Per tres annos*] Nam Archimedis Geometræ machinis diu in obſidione laboravit, tandemque cepit. Syracuſanis Dianæ feſtum inter jocos, ac delicias celebrantibus triumphavit: Romæ autem ovavit minore triumpho, Plutarcho teſte.

ANNA.

12 Syracuſas obſedit Marcellus anno U. C. 538. expugnavit an. 541.

13 *Trium-*

calumniam [13] triumphus ei a ſenatu negaretur, [14] de
7 ſua ſententia in Albano monte [f] triumphavit.[15] Quin- [f] ɪↄXLII.
quies Conſul, [16] inſidiis Annibalis deceptus [g] occubuit, [g] ɪↄXLV.
8 & magnifice ſepultus. [17] Oſſa Romam remiſſa, a
[18] prædonibus intercepta perierunt.

13 *Triumphus ei.*] Sed minor ei *triumphus* conceſſus eſt, nam ovans urbem intravit. Vide Liv. lib. XXVI. cap 21.

14 *De ſua ſententia.*] Prius *de ſua ſententia*, ſine Senatus conſulto in Albano monte, cum ei honos Romæ negaretur, triumphavit C. Papirius Maſo, quem multi alii poſtea ſequuti ſunt.

15 *Quinquies conſul.*] Cum T. Quintio Criſpino. an. U. C. 545.

MACHANEUS.

16 *Inſidiis*] Dum cum Criſpino iviſſet ſpeculatum collem, qui mediaſtinus erat inter utriuſque caſtra hoſtis, a Carthaginienſibus circumventus occidit, magnifice ſepultus.

SCHOTTUS.

17 *Oſſa Romam*] De his vide quæ ex Plutarcho annotavimus in fragmentis Nepotianis.

ANNA.

18 *Prædonibus.*] Numidis.

MACHANEUS.

18 Plutarchus. Corpus ſplendide ac magnifice ornatum cremavit Annibal, poſtmodum reliquiis in argentea urna conditis coronam imponens auream, filio mittere curavit, quæ dum feruntur, intervenere Numidæ, qui, ut vas corriperent, portantes adorti ſunt: parte alia dum obſiſtitur, vique pugna committitur, oſſa diſperguntur. Id cum audiſſet Hannibal, adſtantibus dixiſſe fertur: *Profecto nil fieri Deo licet invito*, & affectis pœna Numidis amplius legendas, transmittendaſque neglexit reliquias. Unum addam in umbilico hujus capiris. In fine vitæ Marcelli a Plutarcho conſcriptæ pedibus quoque me in ſententiam fateor ire eruditi Catellani Cottæ Mediolanenſis, qui ad perdoctum condiſcipulum noſtrum Triſtanum Calchum Regium nunc auricularium in Senatu Inſubrio judicio deſiderati Hermolai Barbari, atque viventis Parrhaſii ſcribit, opuſculum iſtud, quod commentamur, Cornelio Nepoti addici, ita ſcribentis. Plutarchus: hæc a Cornelio Nepote, atque Valerio Max. ſcripta traduntur. [Scilicet interceptas reliquias Marcelli.]

CAPUT XLVI.

ARGUMENTUM.

Matrem Deum repente in alto ſtantem zona impoſita movet inceſtus falſo ſuſpecta Claudia virgo Veſtalis.

1 ANNIBALE Italiam devaſtante, ex reſponſo [1] librorum Sibyllinorum, [a] Mater Deum e [a] Alii, matre.
[2] Peſſi-

ANNA.

1 *Librorum Sibyllinorum*] De iis apud Florum, quæ vide ne actum agam. Repertum fuit in iis hoc carmen; *Quandoque hoſtis alienigena terra Italiæ bellum intuliſſet, eum pelli Italia vincique poſſe, ſi mater Idæa a Peſſinunte Romam advecta foret.*

b IƆXLVIII. 2 Peſſinunte [b] arceſſita : cum adverſo Tiberi veheretur, repente [3] in alto ſtetit : & cum moveri nullis viribus poſſet ; [4] ex libris cognitum, caſtiſſimæ demum feminæ manu moveri poſſe. Tum [5] Claudia, 2
* al. de inceſtu. virgo Veſtalis, [6] falſo * [7] inceſtus ſuſpecta, Deam oravit, [8] ut, ſi pudicam ſciret, ſequeretur : Et zona
c IƆXLIX. impoſita navem movit : [9] Simulacrum [c] Matris Deum, 3
[d] dum

MACHANEUS.

1 De qua re lege Livium, Gellium, Macrobium. Libros vetula quædam Deo plena Tarquinio Priſco vendidit, in quibus de Hannibale pellendo talis fuerat ſententia: *Romani, ſi unquam vomicam illam, qua longe terrarum venit, pellere vultis a vobis, magnam Deum Matrem arceſſendam puto.*

2 *Peſſinunte*] Phrygiæ oppido.

SCHOTTUS.

3 *In alto*] *in alveo* libri ſcripti & Agrippinenſis, & *vado Tiberino extraxit*, inquit Sueton. in Tiberio cap. 2. Mihi tamen miraculum augere videtur vox *alto*. i. profundo ſatis loco. Quid enim mirum ſi in vado ſteterit? Herodianus lib. 1. in oſtio Tiberis accidiſſe refert, ubi vadum fuiſſe quis credat? Adde adverſo flumine id accidiſſe.

GRUTERUS.

3 Non memini *altum* legere circa fluvios. ſi tamen alibi reperitur; belle & heic locum ſuum tuebitur: ſin minus; reſcribendum cum MSS. *in alveo ſtetit*. Palatina tamen exemplaria alterum exhibent.

ANNA.

3 Ovidius tamen IV. Faſt. limoſo vado preſſam dicit.

Sicca diu fuerat tellus: ſitis uſſerat herbas:
Sedit limoſo preſſa carina vado.

4 *Ex libris.*] Simpliciter, pro libris Sibyllinis, ita ſæpe Livius.

SCHOTTUS.

5 *Claudia*] Ego *Q. Claudiam* eſſe puto, cujus ſtatua in veſtibulo templi matris Deum poſita, bis ea æde incendio conſumpta, in ſua baſi flammis intacta ſtetit. Val. lib. 1. cap. 8. *Quinctam* etiam appellat Cicero pro M. Cœlio, & de Aruſpicum reſponſis, & Lipſius noſter libro de Veſtalibus.

ANNA.

6 *Falſo*] Ovidius:

Claudia Quinta genus Clauſo referebat ab Atta,
Nec facies impar nobilitate fuit.
Caſta quidem: ſed non credita, rumor iniquus
Læſerat, & falſi criminis acta rea eſt.

MACHANEUS.

7 *Inceſtus*] Dicitur hoc vocabulum ab in, i. non caſto, literæ mutatione : vel in & ceſto, baltheo Venereo.

SCHOTTUS.

7 Correxere emendatores tot fere modis, quot literatores illi veteres dici permiſere ; alii enim *inceſtu ſuſpecta*, alii *inceſti*, ſecunda inflexione, alii *de inceſtu*. Malim *inceſtus ſuſpecta.*

8 *Ut ſi pudicam*] Lactantius lib. II. cap. 8. *Ut ſi ſe ſanctam judicaret, ſuum cingulum ſequeretur.* Alii legunt : & *pudicam ſe ſciret, ſequeretur.*

9 *Simulacrum*] Pleniores membranæ noſtræ quas bona fide expreſſi, ſenſu & pleniore & veriore id requirente. Vulgati enim hactenus : *Simulacrum matris Deum advexit*, alii *adduxit. Templum ædificavit Naſica, qui vir optimus judicabatur.* Supra vero c. XLIV. ait matrem Deum, ſeu matrem Idæam ab Artalo

[d] dum templum ædificatur, Naſicæ, qui vir optimus judicabatur, quaſi hoſpiti datum.

d Vulg. matris Deum adduxit: (*al.* advexit) Templum ædificavit Naſica, qui vir opt. judicabatur. *Nos ex fide MSS. eam lectionem conſtituimus.*

talo Aſiæ Rege Romanis legatis traditam a Naſica hoſpitio acceptam & conſecratam, reſponſo ita monente. Vide Plinium l. XVIII. cap. 3. Nec templum ædificaſſe Naſicam verum eſt, ſed a Livio & Cajo Claudio Cenſoribus auſpicatum, & a Junio Bruto dedicatum, teſte Livio Annali XXXVI. Johannes Grejonius ita cum Livio comparabat: *Simulacrum Matris Deum adduxit; quod, dum templum ædificatur, a Naſica, qui vir optimus judicabatur, exceptum eſt, & in ædem Victoria latum*, lib. XXIX. & XXXVI.

CAPUT XLVII.

ARGUMENTUM.

Sardiniam ſubigit, Celtiberos domat, occupatis Thermopylarum jugis præſidium hoſtium depellit, L. Flamininum ſenatu movet, baſilicam ſuo nomine facit, matronis ornamenta repetentibus reſtitit. Galbam accuſat, ipſe accuſatus abſolvitur, Carthaginem delendam cenſet, & poſt octoginta annos filium gignit M. Porcius Cato *Cenſorius.*

1 MARCUS [1] Porcius Cato, genere Tuſculanus, [2] a Valerio Flacco Romam [3] ſollicitatus: [4] Tribunus [a] militum in Sicilia: [5] Quæſtor [b] ſub Scipione [6] fortiſſimus; [7] Prætor [c] juſtiſſimus fuit: [8] in prætura

a IↃXLV.
b IↃXLIIX.
c IↃLV.

MACHANEUS.

1 *Porcius*] *Porciorum* certe familia ruſtica a *porcis* paſcendis dicta.

2 *A Valerio Flacco*] hic Catonem induxit, animavitque, ut rem Romanam attingeret, motus maxime Catonis vita ac morum modeſtia.

SCHOTTUS.

3 *Solicitatus*] *Ductus*, ſcriptum habet unus codex perantiquus. Non male.

4 *Tribunus militum*] *Factus* adjicit vetus liber.

ANNA.

4 Fuit An. ab U.C. 545. Cornelius Nepos in vita Catonis.

MACHANEUS.

5 *Quæſtor*] Ærarii ſubaudi, quia etiam erat criminum.

ANNA.

5 *Quæſtores* qui pecunias conquirebant & reponebant Græcis *ταμίαι*, vulgo dicimus *Treſoriers*. fuit *Quæſtor* anno ab U. C. 549.

MACHANEUS.

6 *Fortiſſimus*] *Fortitudo* eſt, qua auſus increpare Scipionem, quod prodigalitate continentiam corrumpi permitteret, cui Scipio, ſe quæſtore nimium diligenti non egere reſpondit.

ANNA.

7 *Prætor.*] An. U. 555.

SCHOTTUS.

8 *In prætura*] Hoc aliter in MSS. eſt: *Ex Prætura.*

GRUTERUS.

8 Palatinus alter habet *in Sicilia prætura.*

9 *Sub-*

tura Sardiniam [9] ſubegit, ubi ab [10] Ennio [11] Græcis
d IƆLIIX. literis inſtitutus. [12] Conſul d [13] Celtiberos domuit: 2
& ne rebellare poſſent, literas ad civitates ſingulas
miſit, ut muros diruerent: Cum unaquæque ſibi ſoli
imperari putaret, [14] fecerunt. [15] Syriaco bello [16] Tri- 3
e IƆLXII. bunus militum e ſub [17] M' Acilio Glabrione occu-
patis

SCHOTTUS.

9 *Subegit*] Legendum ratiocinabar olim *obtinuit*, aut ſic; *ſortitus eſt*, aut *rexit*. vel *ſubegit* retinendum, & pro tenuit, aut rexit interpretandum: vel potius *delegit* reponerem, ut affine magis, exigente id rei veritate. nam Hiſpaniam citeriorem provinciam, hoc eſt Celtiberiam, quam Conſul ſortitus erat, pacaſſe, deque ea triumphum duxiſſe refert Polybius, Appianus in Hiſpanicis, & Latini Romanæ hiſtoriæ tacematores. *Sardiniam* quidem provinciam ſortitum Catonem prætorem Liv. l. XXXII. & Plutarchus Catone commemorat: *ſubegiſſe* vero nemo, quod equidem meminerim. Judicium tamen amplio. Forte hinc error natus, quod ſive Cornelius Nepos, ſive Æmilius Probus ita hæc prior extuliſſet. *Ex Sardinia Q. Ennium poëtam deduxerat, quod non minoris æſtimamus, quam quemlibet ampliſſimum Sardinienſem triumphum.* Quæ tamen non triumphaſſe Catonem de *Sardis* loquuntur, neque *ſubegiſſe*: nondum enim rebellaſſe eo tempore *Sardos* legi.

ANNA.

9 Ego puto delendam tantum vocem *ſubegit*, quam e gloſſemate natam ſuſpicor. Nempe ſcripſerat Victor: *In prætura Sardiniam* Ellcipticῶs, ſubintellecto *obtinuit*, *egit*, *habuit*, &c. Quod ut moneret ſtudioſus aliquis margini adſcripſit *ſup. egit*. Quod poſtea in textum receptum in *ſubegit* immutatum eſt.

MACHANEUS.

10 *Ennius* poëta ingenio maximus, arte carens: de quo ita Cicero in Archia: *Quare ſuo jure ille noſter Ennius ſanctos appellat poetas.* Ibi etiam: *Charus fuit Africano ſuperiori noſter Ennius: itaque etiam in ſepulcro Scipionum is putatur eſſe conſtitutus.*

ANNA.

11 *Græcis literis inſtitutus*] Imo Ennium Poëtam inde deduxit, a quo multo poſt *Græcis literis* ſenex admodum *inſtitutus*.

12 *Conſul*] Ann. U. C. 558.

13 *Celtiberos.*] Hiſpaniæ Tarraconenſis populos. Flor. lib. II. cap. 17. *Cato ille Cenſorius Celtiberos, id eſt, robur Hiſpaniæ, aliquot præliis fregit.*

MACHANEUS.

13 De illis etiam Lucanus:

Profugique a gente vetuſta
Gallorum Celtæ nomen miſcentis Hiberis.

14 *Fecerunt*] Omnium urbium muros, quæ intra Bætim ſunt amnem, a Catone uno die ſolo æquatos fuiſſe, Livius auctor eſt.

ANNA.

15 *Syriaco bello.*] Quod contra Antiochum gerebatur. Vide Florum lib. II. cap. 8.

MACHANEUS.

15 *Bella*, ut Servius ait, a victis nominantur.

ANNA.

16 *Tribunus militum.*] Idem Appianus, Plutarchus, Cicero. Livius vero *Conſularem legatum* vocat.

SCHOTTUS.

17 *M. Acilio Glabrione*] *Manius Acilius Glabrio* ſcribendum ex Capitolinis Tabulis, nam apud Appianum mendoſe legitur Ἀκίνιος pro Ἀκίλιος.

patis [18] Thermopylarum jugis, [19] præſidium hoſtium
4 depulit. [20] Cenſor ſ L. [21] Flamininum [22] Conſularem ſ IↃLXIX.
ſenatu movit, [23] quod ille in Gallia, [24] ad cujuſdam [25] ſcorti ſpectaculum, [26] eductum quendam e
5 carcere, [27] in convivio jugulari [28] juſſiſſet. [29] Baſilicam

ANNA.

17 Fuit Conſul cum P. Cornelio Scipione Naſica an. U. C. 562.

18 *Thermopylarum jugis.*] Thermopylæ Oetæ montis anguſtiæ juxta Maliacum ſinum. *In iis iter eſt non latius quam ſexaginta paſſus, hac una militaris via eſt, qua traduci exercitus, ſi non prohibeantur, poſſunt, ideo Pylæ (id eſt, porta) & ab aliis quia calidæ aquæ in ipſis faucibus ſunt, Thermopylæ locus appellatur.* Liv. lib. XXXVI. cap. 15.

MACHANEUS.

19 *Præſidium hoſtium depulit*] Callidromi hiſtoriæ referunt. Cato miſſis militibus ſuis Firmianis, quibus præerat, ſpeculatorias cuſtodias Regis propalavit, qui univerſum exercitum pavore fugaque conſternavere, unde Antiocho lapide icto, excuſſiſque dentibus, ac doloris acerbitate equum avertente, exercitus regius nulla ex parte impetum Romanorum ſuſtinere potuit.

ANNA.

19 VideLiv. lib. XXXVI. cap. 15. 16. 17. &c.

20 *Cenſor.*] Cum L. Valerio an. U. 569. ætatis ſuæ 49.

SCHOTTUS.

21 *Flamininum*] Patriciæ gentis nomen, non *Flaminium*, ut vulgati.

ANNA.

21 *L. Quintium Flaminium* Livius.

SCHOTTUS.

22 *Conſularem*] Quem liber unus *Conſulem* facit, non *Conſularem.* Hoc tamen verum. Nam apud Ciceronem Cato ſeptem annis poſtquam Coſ. fuiſſet, ſenatu illum ejeciſſe narrat.

23 *Quod ille in Gallia*] Placentiæ inquit apud Livium Valerius Antias famoſam mulierem fuiſſe. Porro Livius habet, ab Roma in *Galliam* perductum Philippum Pœnum, nobile ſcortum. MSS. *in Galliam* accuſandi caſu. Sic enim habent: *quod ille in Galliam cujuſdam ſcorti ſpectaculum ejectum quemdam e carcere jugulandum juſſiſſet.*

MACHANEUS.

24 *Ad cujuſdam ſcorti ſpectaculum*] De hoc auctores variant hiſtoriam. *ſcortum* autem de utroque ſexu dicitur, quia, ut corium, ſubigatur: σκῦτος corium Græce.

ANNA.

24 Livius ad *ſpectaculum ſcorti procacis:* id eſt, ut ſpectaculum ſcorto fieret. Hanc hiſtoriam fuſe Liv. lib. XXXIX. cap. 42. & 43.

SCHOTTUS.

25 *Scortum*] Pro puero meritorio, ut Sueton. Vitellio cap. 3.

26 Pro *eductum*] Pariſinus antiquus codex *vectum* legit, Agrippinenſis *vinctum.* Quid ſi legas, *e Gallia ejectum*, vel *vectum quemdam, a carcere &c.* nam Gallum transfugam fuiſſe, aut e Galliis profugum Livius diſerte ait libro XXXIX.

ANNA.

27 *In convivio.*] *Inter pocula atque epulas, ubi libare Diis dapes, ubi bene precari mos eſſet, ad ſpectaculum ſcorti procacis in ſinu Conſulis recubantis mactatam humanam victimam eſſe, & cruore menſam reſperſam.* Livius.

SCHOTTUS.

28 *Juſſiſſet*] Livius *ſua manu hominem interfeciſſe:* non per lictorem, ut Valerius Antias & Plutarchus in Catone & in T. Quinctio Flaminino.

29 *Baſili-*

g ɪↃʟᴠɪɪɪ. *h Locus falſa interpunctione circumfertur*, Oppia lege petentibus reſtituit. *Inepte, & falſo.* *i* ɪↃᴄ. *l* ɪↃᴄɪɪɪɪ. *Vide in Notis Catonis dignitates per annos Conſulares contextas.*

cam ſuo nomine primus fecit. 30 Matronis, *g* or- 6
namenta erepta *h* 31 Oppia lege, 32 repetentibus 33 re-
ſtitit. Accuſator aſſiduus malorum, 34 Galbam 35 7
octogenarius *i* accuſavit; ipſe 36 quadragies quater
accuſatus, glorioſe abſolutus. 37 Carthaginem de- 8
lendam *l* cenſuit. 38 Poſt octoginta annos filium 9
ge-

MACHANEUS.

29 *Baſilica*] Regium ædificium, nam *βασιλεὺς* rex appellatur. Porcia vocitabatur, cujus adhuc veſtigia exſtant, ſi famæ credimus.

ANNA.

29 E quatuor tabernis, quas emerat, erat facta.

SCHOTTUS.

30 *Matronis*] Locus mendoſus, recte nunc habet felici interpunctione: ſic antea diſtinctus: *Matronis ornamenta erepta, Oppia lege repetentibus*, quaſi dicas, *matronas* per Oppiam legem reperiiſſe jus cultus, mundumque muliebrem nimis ſumptuoſum.

ANNA.

31 *Oppia lege.*] De matronarum cultu tulit C. *Oppius* Tribunus plebis Q. Fabio, Tito Sempronio Coſſ. anno U. C. 540. *ne qua mulier plus ſemuncia auri haberet, neu veſtimento verſicolori uteretur, neu juncto vehiculo in urbe, opidove, aut propius inde mille paſſus, niſi ſacrorum publicorum cauſa, veheretur.* Liv. xxxɪv. Tacit. lib. ɪɪɪ.

MACHANEUS.

32 *Repetentibus*] Sic legendum, non *petentibus*.

33 *Reſtitit*] bene ait, quia uſus oratione gravi ſcripta a Livio, ɪv. libro belli Macedonici in principio æque reſpondente L. Valerio.

ANNA.

23 Fruſtra. Nam Oppii lex abrogata, & matronis ornatus conceſſus.

SCHOTTUS.

33 Ineptius qui pro *reſtitit reſtituit* reſtituerunt præter ipſam hiſtoriæ veritatem.

MACHANEUS.

34 *Galba*] unde dicti ſunt, lege Suetonium in principio vitæ *Galbæ* Imperatoris late dicentem.

SCHOTTUS.

34 Fuit hic Servius Sulpitius *Galba*, qui prætor Luſitanos diripuit. Cujus gentis prænomen male in antiquis ſcriptoribus Cicerone, Livio, Suetonio, Nepote, aliis, in *Sergius* eſt commutatum: & in Tacito quoque, ut Juſtus Lipſius admonuit, qui propter ingenii doctrinæque præſtantiam nemini eſt paullum modo humaniori incognitus, ut Varronis uſurpem. Cum enim *Ser.* ſcriberetur, *Sergius* inde formarunt, quod eſt Catilinarum gentile nomen. Græci ſcriptores Σέρβιος Γάλβας: tametſi in Plutarcho Σεργύιλιος hic reperi inemendate ſcriptum.

35 *Octogenarius*] Livius xxxɪx. & Plutarchus *nonagenarium* peroraſſe ſcribunt: falſo, nam 85. annos natus mortuus eſt, auctor Cicero libro de Claris Orator. & Plinius lib. ɪx. cap. ɪ.

MACHANEUS.

36 *Quadragies quater*] Idem Plinius lib. vɪɪ. de Catone affirmat.

37 *Carthaginem delendam cenſuit*] Africanas ſubinde ficus oſtentans, quas de induſtria ſub toga tulerat, inquiens: *Fundum, ex quo hæc lecta poma, trium dierum navigatione ab urbe Romana diſtare: unde e republica mihi Carthago delenda videtur.* Licet Scipione Naſica contradicente, decretum eſt a Senatu, eam everti.

SCHOTTUS.

38 *Poſt octoginta*] Aldinus codex, eumque

genuit: [39] Imago hujus, funeris gratia produci ſolet.

C A-

eumque ſequuti: reliqui *octuaginta*. Septuagenarii viri generant, inquit Ariſtoteles lib. VII. Animal. & in Politicis lib. VII. cap. 15. Cato tamen *octogenarius* filium e Salonii clientis ſui filia. Plinius lib. VII. cap. 13. & Solinus. Plutarchus idcirco nuptias eum contraxiſſe ait *οὐ καθ' ἡλικίαν*. Et Maſſaniſſa poſt *octogeſimum ſextum* annum filium, qui Methymnus appellatus ſit. Valerius lib. VIII. cap. 14.

38 *Imago hujus, funeris gratia*] Aldinus codex *imago cujus* &c. Malo tamen *ſolius*, aut *unius*. *Uni* enim hoc honoris gratia tributum, ut ejus e curia *imago* in *funus* produceretur, ut auctor eſt Val. Max. lib. VIII. cap. 16. Unde hunc locum ut mutilum inſtaurare doctiſſimus Pighius tentavit, *imago ejus funeris gratia e curia produci ſolet*. Cæterum de *imaginibus*, quæ comitabantur gentilitia *funera*, lege Plinium lib. XXXV. cap. 2. & Corn. Tacitum lib. III. Annal. extremo. Viſum autem fuit non abs re fore Catonis dignitates, quas multas geſſit, & ætatem per annos Conſulares diligenter a nobis digeſtam ſubjicere, ut facilius Plutarchus, Livius, Cicero, & Cornelius Nepos intelligantur. Nam Porciæ gentis ſtemma texuit egregie Agellius lib. XIII. cap. 18.

M. PORCIUS M. F. CATO CENSORIUS.

DXXI. Natus M. Aimilio Lepido, M. Poblicio Malleolo Coſſ. Sic enim ipſe apud Ciceronem in libro de Senectute: *Anno poſtquam primum Conſul fuerat Q. Fabius Maximus Verrucoſus, qui Tarentum recepit, ego natus ſum &c.* Alii DXIX. anno natum putant L. Poſtumio Albino, Sp. Catvilio Maximo Coſſ. in iis Karolus Langius, legitque: *Anno poſt, Conſul primum fuerat, quam ego natus ſum.* quæ & in veteribus ſe reperiſſe libris Aldus Manutius teſtatur.

DXXXIX. Annos natus XVII. primum ſtipendium meruit, & militavit ad Capuam ſub eodem Fabio quartum Conſule. *Cor. Nepos.* XIX. alii numerant, ut altero a primo conſulatu Fabii anno natus ſit Cato.

DXLIV. Ætatis XXIV. ad Tarentum ſtipendia fecit, Fabio quinctum Conſule, ut ipſe apud *Ciceronem de Senectute*.

DXLV. Ætatis XXV. Tribunus militum in Sicilia fuit M. Claudio Marcello V, T. Quinctio Criſpino Coſſ. *Cor. Nepos, vel Æmilius Probus in vita Catonis.*

DXLVI. C. Claudii Neronis Coſ. caſtra ſequitur: ſtrenuus habitus & laudatus in prælio Senenſi, quo cecidit Aſdtubal, exercitu Alpeis trajiciens, ut copias cum Annibale fratre conjungeret. *Corn. Nepos & Livius lib.* XXVII.

DXLVIII. Quæſtor P. Scipioni Africano, in Africa proconſuli, cum quo perpetuo diſſenſit, & Augur, annos natus XXIIX. P. Cornel. Scipione Africano, P. Licinio Craſſo Coſſ. *Livius* XXIX. *Annal. & Nepos*, *Cicero* vero *in Bruto & Catone* anno inſequenti, Cethego & Tuditano Coſſ. Quem locum recta interpunctione & collocatione ſana[illegible]And. Patricius in lib. II. M. Tullii de Rep. *Fabio quartum Coſ. adoleſcentulus miles profectus ſum ad Capuam, decimoque anno poſt ad Tarentum quæſtor, quem magiſtratum geſſi Coſſ. Tuditano & Cethego. Deinde ædilis, quadriennio poſt factus ſum prætor, cum quidem ille admodum ſenex ſuaſor Legis Cinciæ de donis & muneribus fuit.* Lambinus in Probum bis quæſtorem fuiſſe exiſtimat: non ſequor, quem & in Ciceronis Catonem vide.

DLI. Quadriennio poſt Ædilis plebis

bis factus cum Cajo Ælio, qui male in Nepotis fragmento *C. Helvius* appellatur. *Livius libro* XXXII. *& ipſe apud Ciceronem Senectute.* Agebat tum annum ætatis trigeſimum primum.

DLV. Prætor quadriennio poſt Sardiniam provinciam obtinuit: Q. Ennium poëtam inde deduxit, a quo & poſt Græcas ſenex admodum literas didicit. *Val. Max. lib.* VIII. *cap.* 7. *Plinius lib.* VII. *cap.* 30. *D. Hieron. epiſt. ad Nepotianum. Liv.* XXXII. *Annal. Plutarchus* & *Nepos Cornelius in ejus vita. Cicero in Catone.*

DLVIII. Conſul cum L. Valerio Flacco, quo auctore Romam e Sabinis commigrarat. Veget. l. II. cap. 3. (ut Modius quidem legit) & lib. I. cap. 8. Hic ejus abſtinentia eluxit, & frugalitas. In hoc magiſtratu totam citeriorem Hiſpaniam, quæ rebellaverat, pacavit, bello ab Emporiis inchoato, adjuvante P. Manlio prætore. Matronis cultum repetentibus, Oppia lege ademptum, reſtitit. *Plutarchus, Livius* XXXIII. *Annal. Nepos, alii. Val. Max. lib.* IX.

DLIX. Hoc anno pro conſule ex eadem provincia de Senatus ſententia triumphavit, *Faſti Capitolini, Appianus Ibericis, Frentinus, Florus,* & *Zonaras.*

DLXII. Legatus (ut Cicero memoriæ vitio, Tribunus militum) Manii Acilii Glabrionis Conſulis, occupatis Thermopylarum jugis præſidium hoſtium depulit. *Cicero in Catone Majore, Livius lib.* XXXVI. *Appianus, Plutarchus, Juſtinus lib.* XXXI. *Feſtus in Ordinarium, & Soſipater* ex oratione dierum dictarum de Conſulatu ſuo: *Item uti a Thermopylis atque ex Aſia maximos tumultus maturiſſime disjeci atque conſedavi.* Idemque Cato in ea quam ſcripſit de ſuis virtutibus contra Thermum: *M. Fulvio Conſuli legatus ſum in Ætoliam: propterea quod ex Aetolia complures venerant, Ætolos pacem velle.* Feſtus in *Oratores. Auctor hic de viris illuſtribus.*

DLXIX. Ætatis XLIX. Cenſor graviſſimus cum L. Valerio Flacco rurſum. L. Quinctium Flamininum, Titi fratrem Senatu movit, & in ærarium redegit. Luxuriam hominum repreſſit, quæ incipiebat pullulare. In quo honore quod tam ſevere præfuiſſet, *Cenſorius* eſt appellatus. *Livius* XXXIX. *lib. ab U. C. Plutarchus in Catone, Capitolini lapides, Val. Max. lib.* II. *cap.* 9. *& lib.* IV. *cap.* 5. *Corn. Nepos & Cicero in Bruto & Catone. Seneca Rhetor. Controverſ.* 25.

DC. Octogenarius jam Servium Sulpitium Galbam, qui Luſitanos Prætor diripuit, vehementi oratione accuſavit. *Livius lib.* XXXIX. *Plutarchus* & *Auctor noſter de viris illuſtribus. Val. Max. l.* VIII. *cap.* 7. non ut Livius l. XXXIX. & Plutarchus nonagenarius.

DCIV. Initio tertii belli Punici Karthaginem nova molientem delendam cenſet, certatque in ea ſententia de Reip. ſalute & commodo cum Scipione Naſica, qui ſervandam urbem cenſebat, ne otio in luxum juventus Romana dilaberetur. Pervicit tamen ſententia Catonis. *Livius, Florus, Auctor hic de viris illuſtribus.*

DCV. Hoc anno mortuum ſuſpicor, octoginta quinque annos natum: Coſſ. P. Cenſorino & M. Manlio. *Vell. Paterculus. Cicero de claris Oratoribus & Plin. lib.* XIV. *cap.* 4. *Natur. hiſt.* Plutarchus vero & Livius nonagenario majorem faciunt, ſed falluntur, pace eorum dixerim.

I Copiis

CAPUT XLVIII.

ARGUMENTUM.

In Italiam trajicit Aſdrubal. Aſdrubalem cum Livio collegâ vincit, Aſdrubaliſque caput ante vallum Annibalis projicit, & ovans urbem introit C. Claudius Nero.

1 ASDRUBAL frater Annibalis, ingentibus [1] copiis [2] in Italiam [a] trajecit: [3] actumque erat de [a IↃXLVI.]
Romano imperio, [4] ſi jungere ſe Annibali potuiſſet:
2 Sed Claudius Nero, qui [5] in Apulia cum Annibale
caſtra conjunxerat, [6] relicta in caſtris parte, cum
[7] delectis ad Aſdrubalem properavit, & ſe [8] Livio
collegæ [9] apud Senam opidum [10] & [b] Metaurum flu- [b *Livius lib* XXVII. *Valer. lib.* V. *Horat.* IV. *Oda.* 4.]
men conjunxit: amboque [11] Aſdrubalem vicerunt.
Nero

MACHANEUS.

1 *Copiis.*] Exercitu. nam in ſingulari abundantiam & facultatem indicat, licet Salluſtius dixerit profecto: *Ex omni copia Catilinæ.*

ANNA.

2 *In Italiam trajecit.*] Alpes tranſierat ann. U. C. 546.

3 *Actumque erat.*] Idem Florus lib. 2. cap. 6. p. 3. *Actum erat procul dubio, ſi vir ille ſe cum fratre junxiſſet.*

SCHOTTUS.

4 *Si conjungere Annibali copias potuiſſet.*] Repoſui quod non ſolum in MSS. omnibus eſt, verum etiam antiq. Pariſ. & Colon. ſuadente & ratione, ne eadem vox inutiliter repetatur.

ANNA.

5 *In Apulia.*] Imo in *Lucania* ad urbem Grumentum.

MACHANEUS.

6 *Relicta parte.*] Cum Q. Catio legato.

7 *Delectis.*] Sex millibus peditum, & mille equitibus.

SCHOTTUS.

7 Sic hactenus editi, quos mihi videre contigit. MSS. *electis*. Scribe *dilectis* tertia vocali, ut docet Feſtus lib. IV. de verb. ſignific.

ANNA.

8 *Livio.*] M. Livio Salinatori.

9 *Apud Senam opidum.*] In Brutiis juxta mare Adriaticum, a Gallis *Senonibus* conditum, unde & *Sena Gallica* dictum.

SCHOTTUS.

9 *Senogalliam* Plinius lib. III. cap. 24. Nat. hiſt. appellat. Eſt vero a Gallis *Senonibus* urbs condita, quos conſtat juxta Adriaticum mare ſedes habuiſſe: auctor Polybius lib. II. Unde M. Tullius in Bruto hoc prælium *Senenſe* vocat; *Ludis*, inquit, *Juventutis*, *quos Salinator Senenſi prælio voverat.*

10 *Et Metaurum flumen.*] MSS. *Metaurumque fluvium.* Mediolanenſis *Methaurum* ſcribit cum ſpiritu. Eſt autem fluvius in Umbria non longe ab opido Sena.

MACHANEUS.

10 Deſcendit in Adriaticum ſinum, haud longe a Faneſtri colonia.

11 *Aſdrubalem.*] Qui, ut patre Hamilcare, & Hannibale fratre dignum erat, pugnans cecidit, redditaque eſt clades Cannenſis per caput Haſdrubalis. Petrarcha: *Claudio Nerone che el capo de Haſdrubale preſento al fratello aſpero & feroce*

[c] *Vulg.* venerat.

Nero regreſſus [12] pari celeritate qua [c] [13] iverat, [14] ca- 3
put Aſdrubalis ante vallum Annibalis projecit: [15] Quo 4
ille viſo, vinci ſe [16] Fortuna Carthaginis confeſſus
eſt. Ob hæc [17] Livius [18] triumphans, Nero [19] ovans, 5
urbem introierunt.

ſi che de doglia gli ſece voltar le ſpalle. Cauſa ruinæ *Haſdrubalis* fuere legati cum literis a fratre ad Hannibalem miſſi, qui incertis itineribus Tarentum delati, & capti, ad Claudium Neronem perducti fuere, unde Conſul, admonito Senatu, nocturno profectus tempore & diurno, quantis maximis potuit itineribus, tacite ad Senam Galliam, ubi caſtra M. Livii erant, properavit: qui ſilentio egreſſi, a ſuis quiſque ordinis hominibus ad tentoria adducti cum ſumma omnium lætitia hoſpitaliter excipiuntur.

ANNA.

12 *Pari celeritate.*] Nam die ſexta poſt pugnam in caſtra rediit.

SCHOTTUS.

13 Pro *Venerat* in antiquis ſcriptis *iverat*, melius.

14 *Caput Aſdrubalis.*] Exemplum hujus ferociæ & animi aliquo modo inſultantis hoſtibus apud Homerum de Ajace Oilei F. caput Imbrii abſciſſum conjiciente in mediam aciem Trojanorum, quod forte cecidit ante pedes Hectoris. Iliad. Γ. Pet. Victorius variarum lectionum lib. XXVII. cap. 22.

ANNA.

15 *Quo ille viſo.*] Florus loco ſupra, pag. 64. *Certe Annibal re cognita, quum projectum fratris caput ad ſua caſtra vidiſſet: agnoſco,* inquit, *infelicitatem Carthaginis.*

16 *Fortuna.*] Nota in malam partem, *Le malheur.*

SCHOTTUS.

17 *Lucius.*] Appellatur in Conſularibus Faſtis *M. Livius* Salinator II. Conſul cum C. Claudio Nerone. Tametſi vero Neronis opera & induſtria victoria parta erat; quia in provincia Salinatoris, illi triumphum a ſenatu decretum libens volenſque reliquit. M. igitur Livium quadrigis urbem invectum milites ſequebantur: Claudius equo ſine militibus ingrediebatur. T. Livius lib. XXVII. Val. Max. lib. V. cap. I. Horatius quoque lib. IV. Oda. 4. ut poëtarum ſuavitas hæc temperet.

Quid debeas o Roma Neronibus,
Teſtis Metaurum flumen, & Aſdrubal
Devictus, & pulcer fugatis
Ille dies Latio tenebris.

Sequitur ad extremum.

Nil Claudiæ non perficient manus,
Quas & benigno nomine Jupiter
Defendit, & cura fugaces
Expediunt per acuta belli.

MACHANEUS.

18 *Triumphans.*] Triumphus quaſi τρίαμβος: exercitus carmine jambico ſequebatur, cantans vero lingua Sabina fortem indicat.

19 *Ovans.*] Equo albo inſidens, myrteaque corona inſignitus, cæſis ovibus, nam triumphante aliquo tauri mactabantur. inde vocabulum, licet alii a voce, ovationem dictam ajunt, de quibus alias.

CAPUT XLIX.

Argumentum.

Jovis filius creditur, patrem ſervat, juvenes Italiam deſerere cupientes compeſcit, Carthaginem novam capit, virginem pulcerrimam patri ac ſponſo reſtituit, Aſdrubalem Magonemque Hiſpania expellit, amicitiam cum Syphace conjungit, Maſſaniſam in ſocietatem recipit, in Africam claſſe trajicit, Aſdrubalis & Syphacis caſtra perrumpit, Annibalem ſuperat, repetundarum accuſatur, in voluntarium exſilium concedit, & moriens corpus ſuum Romam referri non vult P. Cornelius Scipio Africanus.

1 Publius Scipio [1] ex virtutibus [2] cognominatus
[3] Africanus, [4] Jovis filius [a] [5] creditur: nam an- *a* ɪↄxvɪɪ.
tequam conciperetur, [6] ſerpens in lecto matris ejus *natus.*
apparuit. & ipſi parvulo [7] draco circumfuſus, nihil
2 nocuit. In Capitolium intempeſta nocte [b] [8] eunti *b quid. l.*
3 numquam [9] canes [10] allatraverunt. [11] Nec hic quidquam eunte n. ca. latrav.
prius

SCHOTTUS.

1 *Ex virtutibus.*] MSS. *ex virtute.*

2 *Cognominatus.*] *Agnominatus* alii. MSS. *dictus.*

ANNA.

3 *Africanus.*] A devicta *Africa.*

SCHOTTUS.

4 Primus a devicta provincia nomen retulit.

5. *Creditur.*] MSS. *creditus*: Jovis autem filium *creditum* fuiſſe auctor Plin. lib. xvi. cap. 43. Livius lib. xxvi. Val. Max. lib. i. cap. 2. vide & Agellium lib. vii. cap. i.

ANNA.

6 *Serpens.*] Quem genium Jovis eſſe putabant. Vid. Gell. lib. vii. cap. i. Valer. Max. lib. i. cap. 2.

MACHANEUS.

7 *Draco.*] Sacrorum peculiariter a δέρκομαι, id eſt, aſpicio, quia viſus eſt acuti.

GRUTERUS.

7 De *draconibus* iſtis innoxiis, qui *nec fugiunt homines, nec vulnere lædunt*, diximus nimium multa libro i. Suſpicionum cap. 18. ubi adſertores veniebamus veritati hiſtoriæ Suetonianæ, ubi inquiebat Tiberii capite lxxii. *Erat ei in oblectamentis ſerpens draco, quem ex conſuetudine manu ſua cibaturus, cum conſumptum a formicis inveniſſet; monitus eſt, ut vim multitudinis caveret.*

SCHOTTUS.

8 *Eunti.*] *Euntem* Pariſinus. MSS. *eunte.* Varronem etiam *Allatro* cum dandi caſu conjunxiſſe ſcio. Et Plautus etiam Pœnulo accuſandi caſu:

Etiam me mea allatrant canes.

GRUTERUS.

9 *Canes.*] Qui ei nimirum templo cuſtodes, uti non uno exemplo oſtendi in Suſpicionibus.

SCHOTTUS.

10 *Allatraverunt.*] MSS. *latraverunt.*

MACHANEUS.

10 Quaſi in belluis ratio aliqua divinitus infuſa ſit, vel providentia divina: omne enim bonum datum deſcendens a patre luminum, licet verum bonum ethnici illi ignorarent.

ANNA.

11 *Nec hic quidquam.*] Liv. 26.

prius cœpit, quam [12] in cella Jovis diutiſſime ſediſ-
ſet, quaſi divinam mentem [13] acciperet. Decem & 4
e ɔɔxxxv. octo [c] annorum [14] patrem [15] apud Ticinum ſingulari
d ɔɔxxxvii. virtute ſervavit. [16] Clade [d] Cannenſi nobiliſſimos ju- 5
venes, Italiam deſerere cupientes, [17] ſua auctoritate
compeſcuit. [18] Reliquias incolumes per media ho- 6
ſtium caſtra [19] Canuſium perduxit. [20] Viginti 7
qua-

19 *Ex quo togam virilem ſumpſit, nullo die prius ullam publicam privatamque rem egit, quam in Capitolium iret, ingreſſuſque ædem conſideret, & plerumque tempus ſolus in ſecreto ibi tereret.* Ubi *ædem* vocat Livius quam noſter *cellam.*

12 *In cella Jovis.*] ἐν Διὸς σηκοῖς Anacreon diceret. σηκὸς proprie *ſeptum ovium*; ſed quia apud veteres ſimulacrum Dei, cui templum ſacratum erat, in medio collocabatur, non autem ut hodie fit, in temotiori ſeu interiori ædium ſacrarum parte; Et quia ille locus paullo editior etat & undique circumſeptus, ideo σηκὸν, quod pet ſe nihil aliud eſt quam *ſeptum ovium*, pro ea parte templi ſumebant, in qua Dei ſimulacrum collocabatut, & hoc eſt quod *cellam Jovis* vocat Victor. Deorum autem ſimulacra in medio templorum fuiſſe illud Vitgilii ſatis probat:

In foribus Divæ media teſtudine templi;

Quo enim modo *in media teſtudine templi* fuiſſet Dido, ſi *in foribus Divæ.* Sed fores Divæ, hoc loco ſunt fotes τοῦ σηκοῦ, fotes cellæ, loci nempe ejus in quo Divæ ſimulacrum. Inde etiam eſt quod alibi legas,

In medio mihi Cæſar erit.

Eo enim loco de templo ſtruendo agitur. Sed res argumentis & exemplis non eget. Pater meus ſuis in Anacreontem notis.

SCHOTTUS.

13 *Accepiſſet.*] *Acciperet* MSS. melius.

MACHANEUS.

14 *Patrem.*] Vide ſuperius in Hannibale.

ANNA.

15 *Apud Ticinum.*] Supra in Annibale. Vide Liv. lib. xxi. cap. 46.

16 *Clade Cannenſi nobiliſſimos juvenes.*] Sed Canuſii erat Scipio cum juvenes illos compeſcuit. Sic igitur ordinanda verba ſunt, ut & optime Schottus monuit: *Clade Cannenſi reliquias incolumes per media hoſtium caſtra Canuſium produxit. Nobiliſſimos juvenes Italiam deſerere cupientes, ſua auctoritate compeſcuit.* Vide Liv. lib. xxii. cap. 52. & 53. Ubi reliquias non a Scipione, ſed a Semptonio Tuditano perductas dicit.

MACHANEUS.

17 *Sua auctoritate compeſcuit.*] Immo, Livio teſte, ſtricto ſuper capita deliberantium ferro, juravit pro hoſte habiturum eum, qui in verba ſua non juraſſet, effecitque uti omnes minime relictum iri a ſe Italiam jurejurando adſtringerentur.

SCHOTTUS.

18 *Reliquias.*) *Reliquos* MSS. non *Reliquias*, ut *juvenes* ἀπὸ κοινοῦ intelligas.

ANNA.

19 *Canuſium.*) Opidum paullo infra Cannas, juxta Aufidum fluvium.

MACHANEUS.

20 *Vigintiquatuor annorum.*) Primoribus talem provinciam aſpernantibus, ipſe proſiliens ingenti voce profeſſus eſt libenter iturum.

ANNA.

20 Idem Livius lib. xxvi.

20 *Præ-*

quatuor annorum [21] Prætor in Hiſpaniam [e] miſſus,
[22] Carthaginem [f] [23] novam, [24] qua die venit, [25] ce-
8 pit. [26] Virginem pulcerrimam, ad cujus [27] aſpectum
[28] concurrebatur, [29] ad ſe vetuit adduci, patrique
9 [g] ejus [30] ac ſponſo [31] reſtitui juſſit. Aſdrubalem Ma-
gonemque, fratres Annibalis, Hiſpania [h] [32] expulit:
10 Amicitiam cum Syphace [33] Maurorum Rege [i] [34] con-
junxit.

e DXLII.
f *τὸ* novam *a veteri eſt.*
g MSS. *o. ſummo conſenſu*: patrique ejus ſponſor aſtitit. *Vide Not.*
h IↃXLVII.
i IↃXLVII.

MACHANEUS.

21 *Prætor.*) Pro conſule in caſtris: namque prætor imperator dicitur.

ANNA.

22 *Carthaginem.*) Ad maris interni littus.

SCHOTTUS.

23 *Novam.*) Amplius veteres libri, ut ab Africana diſtinguatur. Illa *Σπαρταγένη* eſt Appiano Alexandrino, qui eam turpi errore cum Sagunto confundit. Vide Geographos.

MACHANEUS.

24 *Qua die venit.*) Compertum habens ſtagnum maris alluens Carthaginem æſtu maritimo decreſcere: & vado tranſiri poſſe, unde ad murum facilius eſſet acceſſus; itaque captata occaſione in urbem per eam partem minime ſuſpectam aſcenderunt Romani, duobus militibus corona murali donatis. Igitur opidani, ac auxiliares re inopinata conſternati mœnia deſeruere.

ANNA.

25 *Cepit.*) *Eodem quo obſeſſa eſt die, capta eſt.* Florus. Vid. Liv. lib. XXVI.

MACHANEUS.

26 *Virginem pulcerrimam.*) Quam cuſtodiri fecit, & Lucio principi Celtiberorum deſponſatam, eo accito, integram inviolatamque reſtituit.

SCHOTTUS.

27 *Aſpectum.*) *Conſpectum* Colonienſis.

28 *Concurrebatur.*] *Accurrebatur* Mediolanenſis.

ANNA.

29 *Ad ſe vetuit adduci.*) Imo ad eum adducta. Liv. lib. XXVI. cap. 50. *Captiva deinde a militibus adducitur ad eum adulta Virgo, adeo eximia forma, ut quacumque incedebat, converteret omnium oculos. Scipio percunctatus patriam, parenteſque,* &c.

SCHOTTUS.

30 *Ac ſponſo.*) Bene habet lectio: fit tamen neſcio quomodo, ut non calamo ſolum ſed & typis ſcripti codices antiqui conſtanter legant: *ſponſor. Sponſi* & Plutarchus & Livius meminere, hic *Albucium*, ille *Lucejum*: ut & Front. lib. II. cap. II. Celtiberorum principem nominat. Valerius Maximus *Indibilem* lib. IV. cap. 3.

31 *Reſtitui juſſit.*) Iidem libri legunt *aſtitit.*

ANNA.

32 *Expulit.*) Aſdrubalem fugavit, Magonem cepit an U. C. 546.

MACHANEUS.

32 Captis etiamnum Aſdrubalis caſtris, eoque fugiente paucis cum militibus.

SCHOTTUS.

33 *Maurorum.*) Maſæſulorum Rex fuit Syphax, tenuit tamen Mauritaniam, eam quæ nova dicta eſt, a Mulucha ad Ampſagum: cum vetus a freto ad Mulucham protenderetur, quæ Bocchi imperio paruit, cujus in Druſo mentio.

MACHANEUS.

34 *Conjunxit.*) Nam quum Haſdrubal Giſgonis filius & Scipio ad

junxit. [35] Maſſaniſam in ſocietatem recepit. [36] Vi- II. 12
[l] IↃXLIIX. ctor domum regreſſus, [37] Conſul [l] ante annos fa-
ctus, concedente collega in Africam claſſe trajecit.
[m] IↃL. [38] Aſdrubalis [m] & Syphacis [39] caſtra una nocte [40] per- 13
[n] IↃLI. rupit. [41] Revocatum ex Italia Annibalem [n] [42] ſupe- 14
[o] IↃLII. ravit. Victis Carthaginienſibus [43] leges [o] impoſuit. 15
[p] IↃLXIII. Bello Antiochi [p] [44] legatus fratri fuit. captum 16

44 filium

eum hoſpitaliter veniſſet pro re publica ſua peritum: prætulit amicitiam Romanorum Punicæ.

SCHOTTUS.

35 *Maſiniſſa.*) Scriptura vulgata. In Salluſtii MSS. varie pingi obſervavi, alii *Maſſiniſſam*, alii *Maſiniſam*. quidam *Maximiſſam*. quod *x* tantundem valeat. Scribo *Maſſaniſa*.

MACHANEUS.

35 Hic nepote ipſius adoleſcente in Hiſpania jure belli capto liberaliter ad Regem gratis cum donis miſſo ab ipſo Scipione, uſque ad extremum ſenium amicitiam cum populo Romano ſervavit.

ANNA.

35 Galæ Numidarum Regis filium.

MACHANEUS.

36 *Victor domum regreſſus.*) Datus eſt ei ſenatus extra urbem in æde Bellonæ, inde ingreſſus cum Licinio Craſſo Conſul creatus eſt.

ANNA.

37 *Conſul ante annos.*) Conſularis annus erat XLIII. vel certe XLII. quem ſatis erat attigiſſe. *Ante annos* igitur *Conſul* fuit Scipio, quia vix tunc ad trigeſimum annum pervenerat.

SCHOTTUS.

38 *Aſdrubalis.*) *Annibalis* quidam codices, quod ideo immutarunt quidam, quod anno IↃXLVI. *Aſdrubalem* fratrem Annibalis capite truncatum vidiſſent. At hic alius *Aſdrubal*, qui filiam Syphaci uxorem dederat, qua cauſa hic Scipionis amicitiæ nuntium remiſit.

MACHANEUS.

39 *Caſtra.*) Noctu utriuſque caſtris injecto igni, quæ, altera e lignis, altera ex harundinibus confecta erant, Syphaxque captus a Gajo Lælio, & Maſſaniſa ad eum perducitur.

SCHOTTUS.

40 *Perrupit.*) Quidam codices *prorupit*, alii *prærupit*. utraque caſtra uno die Scipio incendit & delevit: cæſa flammiſque abſumpta ad XL. millia hominum: capti ſupra ſex millia.

ANNA.

41 *Revocatum ex Italia Annibalem.*) Vide ſupra in Annibale.

MACHANEUS.

42 *Superavit.*) Apud Zamam urbem, apud quam victores Romani hoſtium elephantes equites in fugam verterunt: deinde acrius inferentes pedem totam aciem in fugam verterunt: cæſa e Carthaginienſibus quatuor millia feruntur.

43 *Leges impoſuit.*) Juſſis cremari quingentis navibus, utque centum talenta arbitratu Scipionis tunc ſolverent: & ut in annos ſexaginta millia talentorum argenti æquis penſionibus ſolverent: & multa alia: Pacis autem formulam lib. x. ſecundi belli Punici curioſe apud Livium perleges.

ANNA.

44 *Legatus fratri.*) Publius Cornelius Scipio Africanus fratris ſui Lucii Cornelii Scipionis Aſiatici, cui bellum Syriacum mandatum, legatus eſſe voluit. Florus lib. II. cap. 8. *Tum Conſule Scipione, cui frater, ille modo Victor Carthaginis*

Africanus

17 [45] filium gratis recepit. [46] A [q] Petilliis [47] ac Nævio Tribunis plebis [48] repetundarum [49] accuſatus, librum rationum [50] in conſpectu populi ſcidit: [51] Hac die, inquit,

q IↃLXVI. *Male vulg.* A Petilio Actæo Tribuno pl.

Africanus, voluntaria legatione aderat.

MACHANEUS.

44 Cum ſenatus magis inclinaret, ut alteri Conſuli Cajo Lælio negotium Antiochi daret; Publius Africanus ſurgens & in fratre ſuo ſummam virtutem eſſe, ſummumque conſilium, neque ſe ei legatum defuturum affirmavit.

45 *Filium gratis accepit captum.*) Ab hoſtibus: patri infirmo miſit, animum ejus ſolicitum, & corpus ægrum magnopere recreavit.

ANNA.

45 Et hoc poſtea ei quaſi crimen inimici objecere.

MACHANEUS.

46 *A Petiliis.*) Plutarchus, duo Quinti *Petilii* Tribuni plebis Porcii Catonis, ut quidam ſuſpicantur, opera concitati diem Africano dixere inſimulautes pecuniæ a Rege Antiocho acceptæ; & non in publicum redactæ.

SCHOTTUS.

47 *Actæo.*) Locus mendoſus. vidit id ante nos Lycoſthenes, ne quem ſua laude frandemus. Corrige *A Petiliis ac Nævio.* Scidæ n. membraneæ nihil hic nos adjuverunt, corruptæ, & ipſæ legentes *A Petilio Atejo.* Pariſinus *a Petilio Altejo.* Vaſcoſanus *A Tetilio Teo.* Livius vero XXXVIII. Annali & Agell. lib. IV. cap. 18. Attic. lucubrationum ex Valerio Antiate bis accuſatum fuiſſe referunt. Plutarchus item in Catone & Apophthtegmatis Πετιλλίως numero multitudinis vocat, & duos fuiſſe, auctor in Syriaca Appianus. O iniquam ſortem bene de R. P. merentium! quam & expectare & experiri ſolent, qui ſcriptis in vulgus editis prodeſſe ſtudent quam plurimis, dum quiſque de aliorum laboribus temere pronuntiat, vellicat, pro nihilo ducit ipſe ſilentio inſcientiam ſuam caute tegens. Præſtet alioqui majora: aut ſi id non poteſt, aliorum conatus cur ingrate traducit? Mirum profecto, ut ad rem redeam, & Porcium Catonem graviſſimum alioqui cenſorem, Scipioni Africano tam infeſtum fuiſſe: quibus narrandis a Livio diverſus abit Nepos Cornelius in vita Catonis, quod libri ſecundi de viris illuſtribus fragmentum reliquum eſt. Cæterum, ne quem offendat, *Petilliis* liquida geminata ſcripſi ex conſuetudine Græca, Appiani in Syriaca, Plutarchi in Catone & Apophthegmatis.

ANNA.

47 *An Nævio* forte ſcripſerat Victor: Ita enim Liv. XXXVIII. 56. *Non de accuſatore convenit. Alii Nævium, alii Petillios diem dixiſſe ſcribunt.*

48 *Repetundarum.*) Accuſari dicebatur is a quo ſocii pecunias ſibi contra leges ereptas repetebant.

49 *Accuſatus.*) Anno U. C. 566.

50 *In conſpectu populi.*) Livius hoc in ſenatu, non in conſpectu populi a Scipione factum dicit lib. XXXVIII. cap. 55.

51 *Hac die inquit.*) Hæc dixit Scipio, cum citatus reus ad roſtra ſubiiſſet. *Hoc*, inquit, *die Tribuni plebis, voſque Quirites, cum Annibale & Carthaginienſibus ſignis collatis in Africa bene ac feliciter pugnavi. Ego hinc extemplo in Capitolium ad Jovem Opt. Max. Junonemque & Minervam, cæteroſque Deos qui Capitolio atque arci præſident, ſalutandos ibo*, &c. Vide Liv. cap. 51.

SCHOTTUS.

52 *Quaſi bonum factum.*) In MSS. Compendio ſcriptum erat *qm*, quod forte valet *quoniam*. alter codex *quare*. Ego vero illud abjudico, tamquam gloſſarion, ab iis adjectum,

r Editi, Quaſi bon. *ſed gloſſema. quid ſi* Bon. factum ſi in Cap. *legas? vide ſi vacat, Netas.*

ſ ꝹLXVIII.

inquit, Carthaginem vici: *r* 52 Bonum 53 factum: in Capitolium 54 eamus & Dis ſupplicemus. Inde 18
in voluntarium exſilium 55 conceſſit: ubi reliquam egit ætatem. 56 Moriens *ſ* ab uxore petiit, ne cor- 19
pus ſuum 57 Romam referretur.

adjectum, qui hanc formulam hactenus ignorarunt, & QUARE repono ex Valerii Probi Notis Q. B. F. i. QUARE BONUM FACTUM. probaturque T. Livii lib. XXXVIII. verbis & Valer. Max. lib. III. cap. 7.

53 *Bonum factum.*) Eſt bene precantis formula, in judiciis uſurpari ſolita, & edictis fere boni ominis cauſa proponebatur. Sueton. in Cæſare, cap. 80. *Peregrinis in Senatum adlectis, libellus propoſitus eſt: Bonum factum, ne quis Senatori nevo Curiam monſtrare velit.* In Vitellio cap. 14. *Bonum factum, ne Vitellius Germanicus intra eundem Calendarum diem uſquam eſſet.* Ubi *fatum* quidam legunt, quod de Genethliacis & Chaldæis ſermo ſit: non probo. Plautus quoque Pœnulo:

Bonum factum eſt, edicta ut ſervetis mea.

Et:

Bonum Hercle factum, pro ſe quiſque ut meminerit.

Eodem pertinet illud Tertulliani: *O edictum cui adſcribi non poterit, Bonum factum.* Vide Iſidorum Etymol. lib. I. cap. 22. Fuit qui legendum putaret *Bonum fauſtum*, ut *purus putus*, *utor fruor*, *velit nolit*, *factis dictis*, *terra mari*, ſimiliaque infinita ſine copula efferimus. Eſt n. formula bene precandi & auſpicandi aliquid, *Quod felix, ſeu bonum, fauſtumque ſit Reipublica* &c. Sueton. in Octaviano cap. 58. & in Nerone cap. 37. *Quod bene vertat* &c. Nihil tamen demuto.

MACHANEUS.

54 *Eamus.*) Concio univerſa relictis ſolis magiſtratibus eum per omnia templa conſequuta eſt.

SCHOTTUS.

55 *Conceſſit.*] Liternum. Ruri enim a ſtrepitu vulgi vivere maluit. Sic Plutarchus & Strabo. Livius vero lib. XXXVIII. Romæ mortuum ait. At lib. XLV. Literni domum ejus fuiſſe.

ANNA.

55 Liternum littoralis urbs Campaniæ.

56 *Moriens.*) An. U. C. 569.

57 *Romam referretur.*) Eum tamen quidam Romæ mortuum credidere. Et incertum ubi mortuus ſit ait Liv. lib. XXXVIII. *Non de anno*, inquit, *quo mortuus ſit: non ubi mortuus, aut elatus ſit, alii Romæ, alii Literni & mortuum & ſepultum: Utrobique monumenta oſtenduntur, & ſtatuæ. Namque & Literni monumentum, monumentoque ſtatua ſuperimpoſita fuit; quam tempeſtate disjectam nuper vidimus, & Romæ extra portam Capenam in Scipionum monumento tres ſtatuæ ſunt: quarum duæ Pub. & L. Scipionum dicuntur eſſe, tertia Poëtæ Q. Ennii.* Sane illi Q. Ennius Epitaphium poſuit.

Hic eſt ille ſitus, cui nemo, civis neque hoſtis
Quivit pro factis reddere opera pretium.

C A-

CAPUT L.

ARGUMENTUM.

De Illyriis conſul triumphat, peculatus reus condemnatur, cum collega Claudio Nerone inimico ſuo iterum conſul amicitiam jungit, Aſdrubale victo triumphat, tribus cenſor ærarias facit, & ſtipendio privat M. Livius Salinator.

1 LIVIUS [1] Salinator [2] primo Conſul [a] de [3] Illyriis triumphavit: [4] tandem ex invidia [5] peculatus [6] reus, ab omnibus [7] tribubus, excepta [8] Metia, — a IƆXXXIV.
2 condemnatus. [9] Iterum cum Claudio Nerone inimico ſuo [b] Conſul, ne Reſpublica diſcordia male adminiſtraretur, amicitiam cum eo [10] junxit, [11] & [c] de victo — b IƆXLVI. — c Et de Aſdrub. *Vulg.* & injunxit.

SCHOTTUS.

1 *Salinator.*] *Salinatoris* cognomen illi datum, quod Cenſor vectigal novum ex annona *ſalaria* populo Romano impoſuerit. Livius lib. XXIX. 37. *Salinas* primum inſtituiſſe, & populo *ſalis* modia ſex millia in congiario dediſſe Ancum Martium, auctor Plinius libro XXXI. cap. 7. & ſupra cap. 5. Poſt exactis Regibus, vectigal illud ſublatum. Livius lib. II. ab U. C. Sed *Salinater* in Cenſura iterum impoſuit: ut dixi.

MACHANEUS.

1 Id fecit quia a populo condemnatus fuerat.

ANNA.

2 *Primo Conſul.*] An. U. C. 534.

SCHOTTUS.

3 *Illyricis.*] Non *Illyriis* quidam, ut in MSS. fere *Philippii campi* pro *Philippicis*, ut infra in M. Bruto admonui.

MACHANEUS.

3 Dicti ſunt, auctore Appiano, ab *Illyrio* filio Polyphemi, quos nunc Sclavonos vocant.

ANNA.

3 Sub extremis Alpium radicibus inter Arſiam Titiumque flumen per totum Adriani maris littus effuſi: iis imperabat Demetrius Pharius.

SCHOTTUS.

4 *Tandem.*] In MSS. erat, *tamen*, unde *tandem* ſcribendum vidi, quod error ille ex compendiis literarum ſit natus.

MACHANEUS.

5 *Peculatus.*] Publicæ pecuniæ ſubreptæ, nam id *peculari* & *depeculari* ſignant; inde *depeculatores.*

ANNA.

5 *Peculatus*, ut ait Feſtus, *furtum publicum dici cœptum eſt a pecore, quia ab eo initium ejus fraudis eſſe cœpit, ſiquidem ante æs aut argentum ſignatum ob delicta pœna graviſſima erat duarum ovium & triginta boum.*

MACHANEUS.

6 *Reus.*] Fabio teſte, de cujus re agitur, dicitur.

7 *Tribubus.*] De quibus ſuperius in Romulo.

ANNA.

8 *Metia.*] Livius *Mœciam* vocat *infr.* §. 13. & Feſtus: *Mœcia tribus a quodam Caſtro ſic appellata.*

9 *Iterum Conſul.*] An U. C. 546.

SCHOTTUS.

10 *Injunxit.*] Sincera lectio MSS. *junxit. injungere* enim aliud ſignificat. Exemplum, me Hercle, memorabile, quod utinam imitarentur noſtri Principes in R. P. adminiſtranda, ut privata odia publicis

d IↃXLIX. ćto Aſdrubale [12] triumphavit. [13] Cenſor [d] cum eodem collega omneis tribus, excepta Metia, [14] ærarias fecit, [15] ſtipendio privavit, eo crimine, quod aut prius ſe injuſte condemnaſſent; aut poſtea tantos honores non recte tribuiſſent. 3

utilitatibus remittant, uti lib. I. Annal. Tacitus ait. Vide Plutarchum in Politicis de his præcipientem. Simile de P. Popillio apud Juſtinum lib. XXXIV. quem C. Popillium vocat Livius.

11 *Et de victo Aſdrubale.*] *Victo* addidi auctoritate librorum veterum: alii *& victo Aſdrubale.*

MACHANEUS.

12 *Triumphavit.*] Vide in capite Haſdrubalis.

ANNA.

13 *Cenſor.*] Liv. lib. XXIX. cap. 37. *Deinde M. Livius* (Salinator) *in ærarium venit & præter Mæciam tribum, quæ ſe nec condemnaſſet, neque condemnatum aut Conſulem aut Cenſorem feciſſet, populum Romanum omnem, quatuor & triginta tribus ærarias reliquit. Quod & innocentem ſe condemnaſſent & condemnatum Conſulem & Cenſorem feciſſent, neque inſitiari poſſent, aut judicio ſemel, aut comitiis bis ab ſe peccatum eſſe.*

MACHANEUS.

14 *Aerarias fecit.*] Condemnavit, ut denarios ſolverent.

ANNA.

14 *Ærarium* aliquem facere vel relinquere dicebatur cenſor, cum eum referebat in numerum capite cenſorum, ut pro capite ſtatutam pecuniam ſolveret.

MACHANEUS.

15 *Stipendio privavit.*] Livium libro nono ſecundi belli Punici apte hanc materiam ſcribentem percurre.

SCHOTTUS.

15 *Stipendiis privavit* libri veteres. Suetonius in Tiberio initio refert univerſas tribus levitatis notatas in Cenſura Livii.

CAPUT LI.

ARGUMENTUM.

Macedoniam conſul ſortitur, Philippum Regem fundit, caſtriſque exuit, Græcos liberos pronuntiat, ad Pruſiam, Annibalem repetiturus, mittitur T. Quinctius Flamininus.

a Flaminius *vulg.*
b *Falſo: quare uncis incluſi.*

TITUS Quinctius [a] Flamininus, [1] (Flaminii, [b] qui apud 1

SCHOTTUS.

1 *Flaminii qui apud.*] Quæ parentheſi incluſi non huc pertinent, adeoque inculcata eſſe ab aliquo credo. Si id non impetro, non poſſum ab errore vindicare auctorem. *Flamininus* enim quo de hic agitur, e gente Quinctia patricia fuit, cujus *Flaminini* cognomen eſt, *C.* vero *Flaminius*, e Flaminia plebeja. Hoc amplius, quidam codex male Q. prænomen adſcripſerat, officioſe nimis, cum *Caji* fuerit ejus, qui ad Traſimenum interfectus eſt. Plutarchus etiam ubique

apud Traſimenum periit, filius,) [2] Conſul [c] Macedoniam ſortitus, ducibus [3] Caropis principis paſtoribus, provinciam ingreſſus, Regem Philippum c IↃLV.
2 [4] prælio [d] fudit, caſtris exuit. Filium ejus [5] Demetrium obſidem accepit: quem pecunia [6] multatum in d IↃLVI.
3 regnum reſtituit. [e] A [7] Nabide quoque Lacedæmonio e IↃLVIII.

que corrupte Φλαμίνιον vocat, niſi operarum error.

ANNA.

2 *Conſul.*] An. U. C. 555. decimo ſexto poſt incœptum bellum. Vide Flor. lib. II. cap. 7.

SCHOTTUS.

3 *Caropis.*] Varie ſcribitur in antiquis libris. *Charopæ* MSS. prima inflexione, alii *Charopes* & *Carope*, Gryphius *Charopis* cum ſpiritu. Aſſentior Vaſcoſano, qui *Caropi* excudit ſecunda declinatione. Plutarchus enim ſic, niſi me fallit memoria, appellat. Nec mirum in peregrinis ita variatum, cum in domeſticis & Romanis nominibus ita libri pugnent.

ANNA.

3 Secunda inflexione *Charopus*, *Charopi*. Si locus mendo caret. Verum & ſic recte *Charops*, *Charopis*. Χάρωπα Plutarchus & Polybius: imo & ſic melius, quidquid Schottus & alii.

MACHANEUS.

3 Et reliqua, ſolers lector, in vita Titi Flaminini evolvere poteris.

4 *Prælio fudit.*] Ante annos triginta ſexto die Regem Philippum prælio fudit. Plutarchus ſcribit, ſiquidem Philippus, cum teneret cacumina phalange, undique miſſilium atque ſagittarum ictibus Romanos petebat: accedunt inter paſtores quidam indigenæ, qui per quoſdam neglectos ab hoſtibus anfractus exercitum ſeſe ducturos & tertio demum die in ſummis conſtituere montibus pollicentur, fidei vero cognitionem, informationemque præſtitere.

ANNA.

4 Vide Livium lib. XXXII. & XXXIII.

MACHANEUS.

5 *Demetrium.*] Plutarchus: verum Titus eum regno Macedoniæ reſtituto; a Græcia juſſit abſtinere, mille talentis tributi nomine, & præter decem naves, univerſa claſſe mulctatum: alterum ex liberis ejus *Demetrium* pro obſide ſuſceptum, Romam miſit.

SCHOTTUS.

6 *Multatum.*] *Mulctatum* codices paullo vetuſtiores. Tu ſcribe *mulcatum*: quæ vox, ut pleræque raræ & elegantes, a bonis libris hactenus exſulat: Reponatur & in integrum reſtituatur in Terentio, Cicerone, Livio, Nepote, cæteriſque ab aliis repoſita.

ANNA.

6 Reſtitue, inquit Schottus, *mulcatum*, quæ vox male apud Terentium, Ciceronem, Livium & alios in *multatum* mutata eſt. *Multare* quidem & *mulcare* non idem ſunt. Illud de pœna pecuniaria, iſtud de verberibus, illud a Sabinis ortum, iſtud a *mulcendo* deducitur. Sed & *mulcare aliquem pecunia* venuſtius dicitur, nam & *tangere aliquem pecunia*, apud Comicos reperias.

MACHANEUS.

7 *Nabide Lacedæmonio.*] Contra quem legimus pernicioſiſſimum, flagitioſiſſimumque *Lacedæmoniorum* tyrannum Quintum longe pulcerrimum atque juſtiſſimum bellum inchoaſſe: Græcos ad extremum ſua ſpe feſellit, quod, cum eum capturus exiſtimaretur, haud voluit.

3 *Libe-*

nio filium obſidem accepit. [8] Liberos [f] etiam Græcos [9] Nemeæ per præconem pronuntiavit. Legatus etiam [g] ad Pruſiam, ut Annibalem repeteret, [h] [10] miſſus. 4 5

f MSS. Ludos Junonis Samiæ per præc. pron. *Alii:* liberos eſſe Græcos.

g IↃLXXI.

h In 2. MSS. adſcriptum erat: Idem poſtea Proconſul Philippum bellum renovantem, & cum eo Thracas, Macedones, Illyrios, multaſque gentes partium ipſius, bello ſubegit.

SCHOTTUS.

8 *Liberos etiam Græcos.*] Longe aliter ſcripti libri: *Ludos Junonis Samiæ* (alii *Junoni Samiæ*) Mediolanenſis *Liberos eſſe Græcos.* Unde amicus quidam meus faciebat *Ludos Junoni Samiæ, liberos etiam Græcos Nemeæ per præconem pronuntiavit.* Bis Græciæ reddidit libertatem, ſive duobus locis Flamininus, ludis Iſthmiis, & Nemeæ, qui genitivus loci eſt. Val. Max. lib. IV. cap. 8. Livius XXXIII. & XXXIV. Annali Argis exhibitos *ludos* ait. Plutarchus in Flaminino in Iſthmiis. Quatuor vero Græciæ certamina a Pindaro, Archia poëta, aliiſque decantata, quæ illi ἀγῶνας vocant, Iſthmia, Pythia, Nemea, Olympia.

MACHANEUS.

8 Hoc fuit, dum Iſthmia agerentur, & frequens hominum conventus adeſſet: juſſo per tubæ ſonum ſilentio præco ita proclamavit: Senatus populuſque Romanus, ac Titus Quinctius Imperator & proconſul Rege Philippo ac Macedonibus debellatis Græcos ſine cuſtodiis, liberos, immunes, ſuo jure viventes fore permittunt.

ANNA.

9 *Nemea.*] In Peloponneſo prope Argos.

SCHOTTUS.

10 *Miſſus.*] Neſcio unde hæc in MSS. addita: *Idem poſtea proconſul Philippum bellum renovantem, & cum eo Thracas, Macedones, Illyrios, multaſque gentes partium ipſius, bello ſubegit.* quæ cum prioribus gemina eſſe videntur.

CAPUT LII.

ARGUMENTUM.

Hiſpanos prætor ſuperat, & ovans urbem introit, Aetolos, Ambraciotaſque victos in deditionem accipit & triumphat M. Fulvius Nobilior.

1 MARCUS * Fulvius [2] Nobilior [3] Prætor [a] [4] Hiſpanos 1

** In vulg. Q. prænomen præpoſtere.*

a IↃLXII.

SCHOTTUS.

1 *Marcus.*] Prænomen in vulgatis corruptum; *Quinctus* enim appellabatur. Tantum ſibi audaces illi emendatores permiſerunt. *Quinctus* Nobilior filius ejus dictus, auctor Cicero in Bruto.

MACHANEUS.

2 *Nobilior.*] Cognomine.

SCHOTTUS.

3 *Prætor.*] Vulgata lectio *Conſul.* In Mediolanenſi perantiquo codice *Conſul* afuit. *Prætura* in an. U. C. IↃLXII. cadit.

ANNA.

3 Liv. lib. XXXVI. cap. 21. *Per eoſdem dies & Fulvius Nobilior, qui biennio ante* (An. U. C. 560. ut ex Livio conjicio) *Prætor in ulteriorem Hiſpaniam erat profectus, ovans urbem eſt ingreſſus.*

SCHOTTUS.

4 *Hiſpanos.*] Vulgata lectio *Aetolos, Ambraciotaſque.* In MSS. longe aliud ſcriptum erat: partim, *Etanos, Vritanoſque.* partim *Surnitanoſque.* alius *Suritanoſque.* Pariſinus

panos ſuperavit: unde [5] ovans urbem [6] introiit.
2 [7] Conſul [b] [8] Ætolos, [9] Ambraciotaſque, qui bello Macedonico [10] Romanis adfuerant; poſt ad Antiochum defecerant; præliis frequentibus victos, & in [11] Ambraciam opidum coactos, in deditionem accepit; [12] tantum [13] ſignis [14] tabuliſque pictis ſpoliavit: [15] de quibus triumphavit.
3 [c] Quam victoriam per ſe magnificam, [16] Quinctus [d] Ennius amicus ejus, [17] in-

In Vulg. Conſul Aetolos, Ambraciotaſque ſuperavit. *mox:* Conſul Achæos qui bello Maced. interfuerant. *Male. Notas lege, ſi placet.*

b ɪↃLXIIII.

c ɪↃLXVI.

d *Vulg.* Marcus Ennius, *præpoſtere,* Q. *enim dictus. Perſius Saty.* VI. *de his Cic. Tuſc.* I. *pro Archia & in Bruto. Plin. lib.* XXXV. *Nat. hiſtoriæ.*

nus vero & Mediolanenſis *Orethanoſque.* Colonienſis *Octanoſque.* Monſtra verborum, ex quibus veram lectionem, ni fallor, elicio: *Vettonas, Oretanoſque ſuperavit.* Nam de *Vettonibus* diſerte T. Livius lib. xxxv. ſcriptum reliquit a Fulvio Nobiliore fuſos fuiſſe apud Carpetanos. Ex *Ettanos*, quod in MSS. erat, *Vettonas* exſculpo, *Oretanos* retineo. quamvis nulla de his apud Livium mentio, quod veriſimile, quia non longe a Carpetanis abeſſent, cum illis dimicatum. Suntque Geographis omnibus & hiſtoricis noti *Oretani.*

MACHANEUS.

5 *Ovans.*] Id eſt, minori triumpho, de quo ſuperius vide.

SCHOTTUS.

6 *Introiit.*] Pariſinus & Mediolanenſis *introivit.*

ANNA.

7 *Conſul.*] An. U. C. 565. Vide Flor. lib. II. cap. 9.

8 *Ætolos.*] Inter Ambracium & Corinthiacum ſinum.

SCHOTTUS.

8 Pro quo Pariſinus & Colonienſis *Conatheos* habebant corrupta voce ex *Con. Achaos. Aetolos* vero legendum ex antiquis ſcidis, non *Achaos*, copioſius confirmabo *infr.* §. 16.

ANNA.

9 *Ambraciotaſque.*] Supra *Ambracium* ſinum *Ambracia.*

SCHOTTUS.

10 *Romanis adfuerant.*] Lege ex MSS. ut proxime in Manlio Vulſone: Phraſis auctori noſtro familiaris.

MACHANEUS.

11 *Ambraciam.*] Plinius lib. III. *Maximeque nobilitatus Ambracius ſinus faucibus ſpatioſum æquor accipiens & in ſinu opidum Ambraci.*

SCHOTTUS.

12 *Tantum ſignis.*] Vulgati *tamen*, MSS. *tum* præferunt. Agrippinenſe exemplar *Tm.* unde *tantum* ſcribo: ex notis rurſum natum mendum.

GRUTERUS.

12 Eſt a Schotti conjectura; cum inveniſſet in exemplari Agrippinenſi *tm.* Vulgati prius *tamen ſignis.* MSS. ejus, & Palatinus unus, *tum ſignis*; quod malim.

ANNA.

13 *Signis.*] Statuis. Ex Ambracia novem *ſigna* omnium Camœnarum ab eo Romam tranſlata.

MACHANEUS.

14 *Tabulis.*] Picturis.

ANNA.

15 *De quibus.*] Lege: *Deque iis.*

SCHOTTUS.

16 *Quinctus Ennius.*] *Ennii* prænomen in MSS. afuit. in Pariſino & Colonienſi *Quinctus Ennius* diſerte. Cæterum *Q. Ennius*, poëta ille inſignis, naſcente lingua Latina, poſt Livium Andronicum fuit, cujus ſcripta intercidiſſe dolent omnes. Cicero Tuſculana prima principio. *Cato objecit probrum Marco Nobiliori, quod is in provinciam poëtas duxiſſet. Duxerat autem Conſul in Aetoliam, ut ſcimus, Ennium.* Quæ tamen pugnant cum iis, quæ de Porcio Catone dixit Auctor noſter cap. 47.

[17] inſigni laude celebravit.

47. Idem pro Archia poëta: *Jam vero ille, qui cum Aetolis Ennio comite bellavit Fulvius, non dubitavit Martis manubias Muſis conſecrare.* Et in Bruto: *Dicunt etiam Qu. Nobiliorem M. filium jam patrio inſtituto deditum fuiſſe ſtudio literarum: qui etiam Q. Ennium, qui cum patre ejus in Aetolia militaverat, civitate donavit, cum Triumvir coloniam deduxiſſet.* Plinius lib. XXXV. Nat. hiſt. *Zeuxis fecit figulina opera, quæ ſola in Ambracia relicta ſunt, cum inde Muſas Fulvius Nobilior transferret.*

ANNA.

17 *Inſigni laude celebravit.*] Lib. XV. Annalium, cujus fragmenta quædam ad nos pervenere. In his:

Fulvius Nobilior ſtravit certamine crebro
Aitolos.

CAPUT LIII.

ARGUMENTUM.

Antiochum Syriæ Regem vincit, pecunia intercepta reus in carcerem non ducitur, ſed ignominiæ cauſa equo privatur L. Scipio Aſiaticus.

SCIPIO Aſiaticus, frater Africani, infirmo cor- 1
a IↃLXIII. pore, tamen in Africa virtutis nomine [1] a fratre laudatus, [2] Conſul, [a] Antiochum Regem Syriæ, le-
b IↃLXIII. gato fratre, [3] apud Sipylum montem, cum [4] arcus hoſtium [5] pluvia hebetati fuiſſent, [b] vicit: & regni relicti a patre parte privavit: hinc [6] Aſiaticus dictus.

* Poſt

MACHANEUS.

1 *A fratre.*] qui dixit ſe iturum legatum, ſi fratri ſuo provinciam Græciam decreviſſent.

SCHOTTUS.

1 Afuit a MSS. aliquot.

ANNA.

2 *Conſul.*] Anno U. C. 563. & anno ſuperiore *Conſul* fuerat Scipio Africanus.

MACHANEUS.

3 *Apud Sipylum montem.*] In Aſia. Libro VII. belli Macedonici circa medium eam pugnam Livius non minus eleganter, quam aperte declarat. *Sipylus* notus eſt fabula illius decantatæ Niobes, ut hemiſtichium poetæ elegiographi indicat:

Lacrymas defluit a Sipylo.

SCHOTTUS.

3 *Siphylum* alii. Pugna facta circa *Sipylum* montem ad Magneſiam Aſiæ urbem. Livius, Eutropius, alii.

4 *Arcus.*] MSS. *artus* dicunt hebetatos, non *arcus*.

ANNA.

5 *Pluvia hebetati fuiſſent.*] Flor. lib. II. cap. 8. *Sed hæc omnia præpedita magnitudine ſua; ad hoc imbre, qui ſubito ſuperfuſus mira felicitate Perſicos arcus corruperat, primum trepidatio, mox fuga, dehinc triumphus fuerunt.*

SCHOTTUS.

6 *Aſiaticus dictus.*] MSS. plenius legunt

2 * Poſt [7] reus [c] pecuniæ interceptæ, ne in carcerem duceretur, [8] Gracchus pater Tribunus plebis, licet inimicus ejus, [9] interceſſit: [10] M. Cato Cenſor [d] [11] equum ei ignominiæ cauſa ademit.

* *Addunt MSS. 2.* Hic cum Bojorum gente conflixit, in quo prælio xx. hoſtium millia interemit, (al. interfecit.) Poſt reus.

c IↃLXVI.

d IↃLXIX.

legunt: *Hic cum Bojorum gente conflixit, in quo prælio* xx. *hoſtium millia interemit* (alius *interfecit* habet.) Sed vereor ne ad Scipionem Naſicam ſit referendum, qui cum Bojis pugnavit. Eadem autem ad verbum legas apud Oroſium lib. IV. cap. 20.

GRUTERUS.

6 Admiſi verſum iſtum, ſuadentibus duobus MSS. Schotti. ut enim forte minus heic ſpectet, & referendus magis ſit ad Scipionem Naſicam, cui cum *Bojis* iſtis negotium: quid tum? non inſolens eſt ſcriptori iſti, quæ duorum fuerunt, attribuere uni. abeſt tamen periodus iſthæc Palatinis codicibus.

MACHANEUS.

7 *Reus pecunia intercepta.*] Petiliis accuſantibus; vel, ut alii cenſent, Marco Nævio: qui Africano quoque fratri inſtiterat. Livii verba hæc ſunt: *Scipio cum contenderet omnem, quam accepiſſet, pecuniam in ærario eſſe, nec ſe quidquam publici habere; in vincula duci cœptus eſt.*

SCHOTTUS.

8 *Gracchus pater Tribunus plebei licet inimicus ejus.*] Eximie. Memorabile profecto Tib. Sempronium *Gracchum* patrem *Gracchorum*, in cauſa publica privatas inimicitias depoſuiſſe: Alienum enim a Reipublicæ dignitate videri ajebat Imperatorem populi Romani triumphatorem in carcerem duci, in quem hoſtium duces victos conjeciſſet. Teſtis auctor noſter cap. 57. & Livius XXXVIII. Annali extremo. Agellius lib. VII. cap. 21. & Val. lib. IV. cap. 1. Tametſi hic pro *Lucio* non *Publio Scipione*, Tib. *Gracchum* interceſſiſſe nobiſcum ſentiat, ut & Valerius Antias. Ille vero cum Livio ſcribat pro *Publio Africano* non pro *Lucio Aſiatico*, cum quo tamen inimicitiæ intercedebant, hæc geſſiſſe: vel Pub. Corn. Africanum pro fratre L. Aſiatico rogaſſe Tribunos, verbaque feciſſe: intercedente tandem Tib. Sempronio, cui tamen cum Publio Scipione inimicitiæ erant. Livius hoc ſenſu: pro P. Scipione & frater Aſiaticus prædes poſtulatus ſe in judicio ſiſtit, excuſat: Tandem Tribunis appellatis intercedit Gracchus, licet inimicus Publii gravis ob pleraſque in Republica diſſenſiones eſſet: juravitque in amicitiam ejus.

MACHANEUS.

9 *Interceſſit.*] Livius ab hoc Africani quoque filiam uxorem ductam narrat: Quod ad Aſiaticum, hæc ad verbum refert: *Tiberius Gracchus ita decrevit: quominus ex bonis Lucii Scipionis, quod judicatum ſit, redigatur, ſe non intercedere prætori, Lucium Scipionem, qui Regem opulentiſſimum orbis terrarum devicerit, imperium populi Romani prorogaverit in ultimos terrarum fines, non paſſurum eum, qui tot plurimos duces hoſtium in triumphum ductos incluſerit, in carcere & vinculis eſſe, mittique eum jubere.*

SCHOTTUS.

10 *M. Cato Cenſor.*] Livius lib. XLVII. Scipionem a *Catone* allatrari ſolitum refert, & ex illo Fabius LVIII. cap. 6.

MACHANEUS.

11 *Equum ademit.*] Non mirum, quia mirifico (alioqui graviſſimus vir) livore in omnes Scipiones exardebat.

ANNA.

11 In tranſvectione Cenſores *equum* ignominiæ cauſa equitibus *adimebant*. Tranſvectio, vulgo *revenë*.

C A-

CAPUT LIV.

ARGUMENTUM.

Romanis bellum infert, Græciam ejuſque inſulas occupat, in Euboea elangueſcit, inde excitatus Thermopylas occupat, ſed ejectus in Aſiam refugit, navali prælio ſuperatur, Scipionis Africani filium captum patri remittit, cum L. Scipione confligit, vincitur, ultra Taurum relegatur, & a ſodalibus occiditur Antiochus Syriæ Rex.

ANTIOCHUS Syriæ Rex, [1] nimia opum fiducia 1
a 191.xi. bellum Romanis [a] intulit, [2] ſpecie [3] Lyſimachiæ repetundæ, quam [4] a majoribus ſuis in Thracia [5] conditam Romani poſſidebant: ſtatimque [6] Græciam inſulaſque ejus occupavit. [7] In Eubœa luxu- 2
ria

SCHOTTUS.

1 *Nimia.*] V. L. *nimius.*

2 *Specie.*] V. L. *in ſpecie.* alii, *in ſpem.* Ex compendiis nata varietas.

MACHANEUS.

3 *Lyſimachia.*] A *Lyſimacho* Rege dicta, qui eam condi juſſit.

ANNA.

3 Juxta Propontida ad fauces Iſthmi quem Helleſpontus ab Aſia dividit.

4 *A Majoribus ſuis.*] Florus lib. II. cap. 8. *Hic Lyſimachiam urbem, in littore Thracio poſitam a majoribus ſuis, Antiothus ut hatedítario jure repoſcebat.*

SCHOTTUS.

5 *Conditam.*] MSS. fere *quondam* legunt.

MACHANEUS.

6 *Græciam.*] Accitus eſt ab Ætolis contra Romanos dimicantibus, maxime ad *Græciam* liberandam, Thoante eorum duce id decernente.

7 *In Eubœa luxuria elanguit.*] Nimirum verba id Liviana ſignificant: *Rex à Chalcide Demetriadem profectus amore captus virginis Chalcidenſis omiſſa omnium rerum cura in conviviis & vinum ſequentibus voluptatibus, ac deinde ex fatigatione magis quam ex ſatietate eorum in ſomno traduxit.*

ANNA.

7 *Eubœam inſulam continenti adhærentem tenui freto reciprocantibus aquis, Euripus abſcidit. Hic ille poſitis aureis ſericiſque tentoriis, ſub ipſo*

3 ria [b] elanguit. Adventu [8] Acilii Glabrionis [c] [9] excitatus, Thermopylas occupavit: Unde induſtria
4 Marci Catonis ejectus, in Aſiam refugit. [10] Navali prælio, [11] cui Annibalem præfecerat, [12] a L. Æmilio Regillo, [d] ſuperatus: Filium [13] Scipionis Africani, quem inter navigandum ceperat, patri remiſit: qui ei, [e] [14] pro reddenda gratia, ſuaſit, ut amici-
5 tiam Romanam peteret; Antiochus ſpreto conſilio [15] apud Sipylum montem cum L. Scipione [f] conflixit: Victus, & [16] ultra Taurum montem relegatus [17] a ſo-

[b] ƆƆLXII.
[c] *Sic opt. lib. vet. Vulg.* exercitus: *melius* exercitu Thermop.
[d] ƆƆLXIV.
[e] *Vulg.* quaſi pro, *ſed a gloſſ. eſt.*
[f] ƆƆLXIII.

ipſo freti murmure, quum inter fluenta tibiis fidibuſque concineret, collatis undique, quamvis per hyemem, roſis, ne non aliquo ducem agere videretur, virginum puerorumque delectus habebat. Florus loco ſupra laudato. Vide Liv. lib. XXXVI. cap. 2.

MACHANEUS.

8 *Attilii.*] De quo, & Thermopylis ſuperius abunde lege in Catone.

SCHOTTUS.

8 MSS. *Acinii* proxime veritatem & Capitolinas tabulas, quæ *Manium Acilium Glabrionem* nuncupant, ut in Cenſorio diximus.

9 *Excitatus.*] Scripta lectio. Poteſt etiam *exercitus* participium eſſe pro vexatus. Illud tamen malo.

GRUTERUS.

9 Sic optimi manuſcriptorum Schotti, neque abeunt Palatini, quam quod ii *excitus.* Prius impreſſi, *exercitus.* minus recte: neque opus refingere id in *exercitu Thermopylarum*; nam illud *excitatus* reſpicit illud prius: *In Eubœa luxuria elanguit*; tanquam nimirum ex deſide ſomno Antiochum *excitaverit* Acilius.

SCHOTTUS.

10 *Navali prælio.*] Inciſum hoc male in vulgatis interpungitur, leguntque: *in Aſiam refugit navali prælio:* neque enim hæc cum illis cohærere debent.

ANNA.

11 *Cui Annibalem præfecerat.*] Florus lib. II. cap. 8. *Claſſis regia Polyxenidæ, Annibalique commiſſa. Nam Rex prælium nec ſpectare poterat. Igitur duce Æmilio Regillo, adremigantibus Rhodiis tota laceratur.* Hoc factum puto anno ſequenti, poſtquam ad Thermopylas pugnatum eſt. Vide Liv. lib. XXXVII.

MACHANEUS.

12 *A. L. Æmilio Regillo.*] De quo Lucius Florus: *Æmilius Regillus adverſus regiam claſſem Antiochi feliciter pugnavit ad Mionneſſum Rhodiis adjuvantibus, & idem navalem duxit triumphum.*

SCHOTTUS.

13 *Scipionis Africani.*] De Antiocho, qui *Scipioni Africano* minori dona miſerat, Cicero pro Dejotaro, ubi tamen Attalum pro Antiocho μνημονικῷ ἁμαρτήματι nominat.

14 *Quaſi.*] Deeſt in MSS. & certe a gloſſa eſt.

ANNA.

15 *Apud Sipylum montem.*] Vide ſupra in L. Scipione Aſiatico. Vide & Liv. lib. XXXVII. cap. 38. &c.

MACHANEUS.

16 *Ultra Taurum montem.*] Idem Florus ſcribit: *Victo deinde Antiocho a Lucio Cornelio Scipione, adjuvante Eumene Rege Attali Pergameni filio, pax data ea conditione, ut omnibus provinciis citra Taurum montem cederet.*

[17] a ſodalibus, quos temulentus in convivio [18] pulſaverat, [19] occiſus eſt.

SCHOTTUS.

17 *A ſodalibus.*] *Sodales* proptie in rebus levioribus & fere iu conviviis & compotationibus. Quidam inde deducunt, quaſi *ſimul edales*, vel quod *ſederent ſimul* in menſa, vel una eſſent, vel quod e *ſuo datim* veſci ſolerent. Cicero in Catone Majore: *Epulabar modice cum ſodalibus.* Catullus:

Mei ſodales quærunt in trivio vocationes.

Græce *σύσσιτοι* dicuntur. Cajus l. ultim. D. de collegiis illicitis: Hinc *Syſſitia* erant apud Lacedæmonios a Lycurgo inſtituta, hoc eſt, comiſſationes & ſocialia convivia, teſte Plutarcho, & Strabone libro x.

18 *Pulſaverat.*] Quod Offutius I. C. ait *Pulſare* eſſe ſine dolore, *Verberare* cum dolore, claudicat.

19 *Occiſus eſt.*] Strabo lib. XVI. interfectum a Barbaris cum templum Beli ſpoliare conaretur: D. Hieronymus in XI. Danielis, cum adverſus Elimæos pugnaret cum omni exercitu deletum ait. Aliter Juſtinus lib. XXXII. adhibito exercitu nocte templum Didymæi Jovis aggreſſum, concurſu inſulanorum cum omni militia interfectum.

ANNA.

19 *Occiſus* fuit an. U. C. 567.

CAPUT LV.

ARGUMENTUM.

Piſidis & GalloGræcis bellum infert Cn. Manlius Vulſo. Centurionem, a quo ſtuprata fuerat, marito interficiendum tradit captiva, ſed redemptione impetrata Regis Orgiagontis uxor.

a IƆLXIV. [1] CNÆUS Manlius [2] Vulſo [3] Conſul, [a] miſſus ad ordinandam Scipionis Aſiatici [4] provinciam, [b] [5] cupiditate triumphi bellum [6] Piſidis & [7] Gallogræcis, qui Antiocho adfuerant, intulit. [8] His 1

b MSS. cupidine.

SCHOTTUS.

1 *Cnæus Manlius.*] MSS. libri *Cajum Manilium* vocant.

2 *Vulſo.*] MSS. & Romana marmora ſcribunt non *Volſo.*

3 *Conſul.*] Addunt MSS.

ANNA.

3 *Conſul* fuit cum M. Fulvio Nobiliori An. U. C. 564.

MACHANEUS.

4 *Provinciam.*] Univerſam Aſiam.

SCHOTTUS.

5 *Cupiditate triumphi.*] MSS. libri *cupidine triumphandi* præferunt.

GRUTERUS.

5 Etiam MSS. Palatini: Nihilo pejus.

SCHOTTUS.

6 *Piſidis.*] MSS. *Piſidiis* præferunt.

MACHANEUS.

6 Ii conſentientibus cunctis coſmographis prope Pamphylios ac Lycios exiſtunt.

7 *Gallogræcis.*] Qui duce Brenno in *Græciam* ſe effuderant, auctore Trogo Pompejo lib. XXIII. ut & nomine ipſo patet.

7 Qui

2 [8] His facile [c] victis, inter captivos uxor Regis [d] [9] Orgiagontis [10] Centurioni cuidam in cuſtodiam data: a quo vi ſtuprata, de injuria tacuit. & poſt impetrata redemtione, marito adulterum [[e] [11] Centurionem] [12] interficiendum tradidit.

c ꟾↄLXVI.

d *Al.* Ortiagontis.

e ἀπὸ κοινῦ *repetitur: afuit in vett.*

ANNA.

7 Qui & *Galatæ*, in Aſia minori ad Alim fluvium. Vide omnino Florum lib. II. cap. II. Vide & Liv. lib. XXXVIII.

MACHANEUS.

8 *His facile victis.*] Lucius Florus XXXVIII. epitome ita ſcribit: *Cneus Manlius Conſul collega ejus Gallegræcos, Tholiſtobojos, Tectoſagos & Trocmos, qui Brenno duce in Aſiam tranſierant, cum ſoli citra Taurum minime parerent, vicit.*

SCHOTTUS.

9 *Orgiagontis.*) Vetus lectio excuſorum librorum: *Oriaguntis.* Plutarchus aliique *Origontem*, T. Livius *Oriſgontem* nominat, vidi qui *Ortiagontis.* Uxor apud Plutarchum de claris mulieribus *Chiomera* appellatur, de quâ Valerius lib. VI. cap. I.

10 *Centurioni.*] Plutarcho raptor Tribunus militum eſt, non *centurio.*

11 *Centurionem.*] Sic in vulgatis. *Centurio* ἀπὸ κοινῦ repetitur. In MSS. omnibus afuit. Recte.

MACHANEUS.

12 *Interficiendum tradidit.*] Livius ac Florus inquiunt ipſammet centurionem occidiſſe.

CAPUT LVI.

ARGUMENTUM.

De Liguribus triumphat, Perſen Regem capit, victum flet, aſſidere ſibi jubet, & in triumphum ducit, duos filios amittit, Circenſibus veſte triumphali utitur, ſed poſt mortem uxori dotem exſolvere non poteſt L. Paullus Æmilius.

1 LUCIUS [1] Paullus [2] Æmilius, filius ejus qui apud Cannas cecidit, [a] [3] primo conſulatu, [b] quem poſt tres repulſas [c] [4] adeptus erat, de [5] Liguribus

a ꟾↄXXXVII.

b ꟾↄLXXI.

c egerat, de Lig. *MSS.*

SCHOTTUS.

1 *Paullus.*] Duplici liquida ſcribo, monente Scauro veteri Grammatico.

MACHANEUS.

2 *Æmilius.*] In ea familia primus a ſuavitate ſermonis dictus, quam Græce αἱμυλίαν vocant, a Pythagoræ filio nomen habente, alii ab Aſcanii filio *Æmilio* dicunt.

ANNA.

3 *Primo Conſulatu.*] An. U. C. 571. Collega Cnæo Bæbio Tamphilo. Sed tunc de Liguribus non triumphavit, ſed anno ſequenti proconſul.

SCHOTTUS.

4 *Adeptus erat.*] *Egerat* MSS. Nihil tamen demuto.

ANNA.

5 *Liguribus.*] De iis alibi.

MACHANEUS.

5 Qui ei naves, & opida reddiderunt, ipſe autem dirutis mœnibus

d IↃLXXII. bus [d] [6] triumphavit. Rerum geſtarum ordinem in 2
e IↃXXCV. tabula pictum [7] publice poſuit. [8] Iterum Conſul 3
[e] [9] Perſen Philippi filium, Regem Macedonum, [10] a-
f Al. vinctum. pud Samothracas cepit, [f] [11] victum flevit, & [12] aſſide-
g IↃXXCVI. re ſibi juſſit: tamen in triumphum [g] duxit. In hac læ- 4
titia [13] duos filios amiſit: & progreſſus ad populum,
gratias fortunæ egit, quod ſi quid adverſi Reipub.
imminebat, [14] ſua eſſet calamitate [15] deciſum. Ob 5

hæc

nibus omnes naves præter tres & quinquaginta eis reliquit.

SCHOTTUS.

6 *Triumphavit.*] Sicut de Illyriis primo conſulatu pater hujus triumphavit. De hoc ſic Vellejus Paterculus libro poſteriori. *Qui Prætor & Conſul triumphaverat.* Forte mendum; pro *qui priore conſulatu triumphaverat.*

7 *Publice poſuit.*] Malim *propoſuit.*

ANNA.

8 *Iterum Conſul.*] An. ab. U.C. 585. Collega C. Licinius Craſſus. Vide Florum lib. II. cap. 12. & Liv. lib. XL.

MACHANEUS.

9 *Perſen.*] Regem Macedoniæ, qui & *Perſeus* dicitur, quem conſtat pugnantem exercitum deſeruiſſe, ut Herculi deo ſacra facturum; qui ignava ſacra ab ignavis non recipit. Tandem ad templum confugit, M. Octavio Æmilii legato inſequente, pactus cum Oroande Cretenſi lembum habente, ut aſportaretur. Cui eum aurum tradidiſſet, & argentum; & *Perſeus* ad littus perveniſſet: Oroandes arte Cretica fretus, pecuniam quidem ſuſcepit, ipſum vero *Perſeum* cum liberis, conjuge ac neceſſariis noctu ad mare certa hora venire juſſit, ac anticipata navigatione reliquit, unde per Anthonem proditorem filiis Romanis traditis coactus eſt a Romanis ſe tradere; ut avis captis ejus pullis ſe victum flevit: per Octavium ad Æmilium ductus eſt, (ut per dominum Lignici Maurus ad Regem) qui utpote viro ex alto dignitatis gradu prolapſo aſſurrexit, & obviam cum amicis proceſſit; ad illius caſum illacrymatus eſt: *Perſeus* vero, Plutarcho ſcribente, turpiter in terram procubuit, & genua Æmilii amplectens, voces emiſit degeneres, quas non tulit Imperator Romanus, nec audire preces ſuſtinuit, ſed triſti vultu illum intuens: *Quid fortunam*, inquit, *crimine liberas*, & reliqua.

SCHOTTUS.

10 *Apud Samothracas.*] Pariſinus non numero multitudinis legit *Samothracam.* MSS. partim *Samothracas Deos cepit*, partim *Samothracas decepit* præferunt.

ANNA.

10 *Samothracia* inſula in ſummo mari Ægeo Thraciæ oppoſita.

SCHOTTUS.

11 *Quem.*] Relativum abeſt in MSS.

ANNA.

12 *Aſſidere ſibi juſſit.*] Florus: *Sed nec reverentior captæ majeſtatis alius Paullo fuit. Quum in conſpectum veniſſet hoſtis, in ſellam recepit & conviviis adhibuit, liberoſque admonuit ſuos, ut fortunam, cui tantum liceret, revererentur.*

MACHANEUS.

13 *Duos filios amiſit.*] Horum alter quinque diebus ante triumphum mortuus eſt: alter tertia die poſt triumphum deceſſit.

SCHOTTUS.

14 *Eſſet calamitate.*] MSC. unus eximie *ſua calamitate erat.* Tale dictum Camilli. Val. Max. lib. I. c. L. & de Paullo Æmilio ibidem.

ANNA.

15 *Deciſum.*] Decidere eſt verbum juris quod ſignificat *tranſigere, dirimere.*

15 Alii

hæc omnia, ei a populo & a Senatu conceſſum eſt,
6 ut [16] ludis Circenſibus triumphali veſte uteretur. Ob hujus [h] [17] continentiam & paupertatem, poſt mortem ejus dos uxori, niſi venditis poſſeſſionibus, non potuit exſolvi.

h Ex MSS. Recte. Vulg. licentiam *nimis licenter. In Notis ratio exponitur.*

SCHOTTUS.

15 Alii *depulſum.* Averruncare Deus mala dicitur.

GRUTERUS.

15 *Deciſum.* Ita & duo Palatini noſtri, videturque melius, quam id quod alii laudant e membranis ſuis.

MACHANEUS.

16 *Ludis Circenſibus.*] In quibus equi currebant ad miſſus, de quibus alias diximus affatim.

SCHOTTUS.

17 *Licentiam.*] Sic vulgati paullulum modo vetuſtiores, quæ lectio cum Colinæum offendiſſet, in *abſtinentiam* mutavit. Nos *continentiam* in calamo exaratis reperimus, quare nihil cauſæ viſum eſt, cur non eos potius quam vulgatos ſequeremur. Eſt enim *Continentia* virtus, qua quis ab alienis temperat: nihil quærit, cupit, appetit amplius. Hanc in duce plurimum commendat Cicero in Maniliana, & II. Offic. *Laudat*, inquit, *Africanum Panætius, quod fuerit abſtinens*: Poſt non longe: *Nulla re conciliare facilius benevolentiam multitudinis poſſunt ii, qui R. P. præſunt, quam abſtinentia & continentia.* Sic alibi ſæpius. Corn. Nepos in vita Attici. *Non intemperanter concupiſcere, quod a pluribus videas, continentis debet duci: & potius diligentia quam prælio parare, non mediocris eſt induſtriæ. Continentia* certe & *abſtinentia* in eadem fere uſurpantur re a Cicerone & Val. Max. qui lib. I. cap. 3. titulum habet *De continentia & abſtinentia.* & Valla Elegant. lib. IIII. caq. 41. *Continentiam* pro ea virtute, quæ libidinem avaritiamque coërcet, Cicero uſurpat lib. I. Epiſt. ad Q. fratrem: *Quid eſt*, inquit, *negotii continere eos quibus præſis, ſi te ipſe contineas.* Nam paullo poſt, *Tu tum pecuniarum voluptati, tum omnium rerum cupiditati reſiſtes, ut facis.* In Maniliana vero pro ea, quæ avaritiæ inimica eſſet: *Neque enim poteſt exercitum continere is Imp. qui ſeipſum non continet.* Mox de *Temperantia*, quæ voluptates reprimit, agit. Alias *continentia* generalius eſt & *abſtinentiam* comprehendit. *Temperantia* ab alienis; *continentia* a libidine & voluptate abſtinet. Plutarchus autem Æmilium pecuniarum minime ſtudioſum fuiſſe diſerte ſcribit, & hæreditatis parum habuiſſe. Si quis tamen *Licentiam* prodigalitatem ſignificare exemplis doceat, facile patiar ita legi: ſed cur addit *paupertatem*: an *pauper* prodigus eſſe poſſit? qui nihil quod det habet? Incontinentes & oculos & manus habuerunt, qui *continentiam* hic, quam aut non intelligebant, aut non ſervabant, contaminaruut, ſubjeceruntque licenter nimis *licentiam.* Faceſſant corruptores illi. Memini ego, Johanni Olivario viro diſertiſſimo hanc meam emendationem vehementer probatam, cujus vel ſingulare judicium atque doctrina inſtar omnium erat futurum.

CAPUT LVII.

ARGUMENTUM.

Scipionem Aſiaticum inimicum in carcerem duci non patitur, Galliam. Hiſpaniam, Sardiniam domat, libertinos in urbanas tribus dividit, & anguem marem domino interitum, ſi occideretur, portendentem interfici jubet T. Sempronius Gracchus.

* *Vulg.* Titus Sempr. *contra Faſtos Conſulares.*
a IↄLXVI.
* *Vide Feſtum Pomp.*

[1] TIBERIUS * Sempronius Gracchus, nobiliſſima familia ortus, Scipionem Aſiaticum quamvis 1
inimicum, [a] [2] duci in carcerem non eſt paſſus. [3] Prætor Galliam domuit, Conſul Hiſpaniam; altero Conſulatu Sardiniam: [4] tantumque captivorum adduxit, ut longa venditione res in proverbium veniret, [5] *Sardi * venales.* 2

SCHOTTUS.

1 *Tiberius.*] Prænomen eſt non *Titus* auctoribus libris antiquis & Capitolinis Faſtis. Natus error quod *Ti.* compendio ſcriberetur.

ANNA.

2 *Duci in carcerem.*] Vide ſupra in Scipione Aſiatico.

SCHOTTUS.

3 *Prætor Galliam domuit, Conſul Hiſpaniam, altero Conſulatu Sardiniam: tantumque captivorum.*] Ita vulgati omnes, quos quidem videre contigit, nec variant MSS. Repugnat hiſtoriæ veritas: Ordinem perturbatum ſic reſtituere ex Livio tentabam, neſcio an feliciter: *Prætor* a *Hiſpaniam obtinuit, & altero* b *Conſulatu Sardiniam, quam* c *primum conſul domuerat: tantumque* d *captivorum adduxerat,* & cætera. Vel pro *Gallia* affini voce *Gallæciam obtinuit* quis ſubſtituat, quod in *Galliam* depravatum. Lege & Sebaſt. Corradum in Brutum Ciceronis & Appianum in Ibericis, Oroſium lib. IV. cap. 20.

a DLXXIII.
b DXC.
c DLXXVI.
d DLXXVII.

GRUTERUS.

3 Præſtat auctorem notare ἀνιστορησίας cum Sigonio, quam ei invitis omnibus MSS. facere medicinam. non admittunt eam loci tam deſperati. oleum tantum & opera perditur.

SCHOTTUS.

4 *Tantumque.*] MSS. addebant *numerum.*

MACHANEUS.

5 *Sardi venales.*] Plutarcho in problematibus & in libello proverbiorum exponitur, uti ſi dicamus; copiam eſſe rerum vilium, ac nihil valentium.

SCHOTTUS.

5 Vide Plutarchum in Problematibus & in vita Romuli. & Eraſmi Chiliades Adagiorum. Liber autem ex Sex. Pompeji lib. XVII. de verb. ſignific. adſcribere locum antehac mutilum: nunc a Joſepho Scaligero, Julii filio ſummo ingenio integrum factum. *Sardi venales, hoc eſt, alius alio nequior. Ex hoc natum proverbium videtur, quod ludis Capitolinis, qui fiunt a vicanis prætextatis, auctio Vejentium fieri ſolet, in qua noviſſimus is, qui omnium deterrimus, producitur a præcone in medium ſenex, cum toga prætexta, bullaque aurea: quo cultu Reges ſoliti ſunt eſſe Etruſcorum, qui Sardi appellantur, quia Etruſca gens orta eſt Sardibus ex Lydia. Tyrrhenus enim inde profectus cum magna manu eorum occupavit eam partem Italiæ quæ nunc vocatur Etruria. At Sinnius Capito ait Tib. Gracchum Conſulem, collegam P. Valerii Faltonis Sardiniam Corſi-*

3 *nales.* [6] Cenſor [b] libertinos, qui [7] ruſticas tribus [c] b ɪɔxxcɪv.
[8] occuparant, in [9] quatuor [10] urbanas diviſit: [11] ob c *Vulg.* occuparent *Male.*
quod [12] a populo [13] collega ejus Claudius (nam ipſum
auctoritas tuebatur) reus factus eſt: [d] [14] cum eum d Et cum Claudium condemn.
duæ claſſes condemnaſſent, Tiberius juravit ſe cum
4 illo in exſilium iturum: ita reus abſolutus eſt. Cum q. l.
in domo

Corſicamque ſubegiſſe: nec prædæ quidquam aliud, quam mancipia captum, quorum viliſſima multitudo fuerit. Huc Cicero alluſit epiſtola ad Fabium Gallum lib. VII. epiſtolar. ad Famil. *Habes Sardos venales alium alio nequiorem.* Quo modo fere *Syros venales* explicat Cæſar apud Ciceronem II. de Oratore. Verum fallitur Capito, qui Faltonem Sempronii noſtri collegam facit: Hi enim anno U. ɪɔxv. Coſſ. fuere, quorum & Tacitus lib. III. hiſtor. meminit. Lubricus error, hinc forte natus quod eo anno ab illo Graccho *Sardi* ſint debellati, teſte Zonara. Sed demus alienis erratis veniam, ut noſtris impetremus.

6 *Cenſor.*] Idem Cicero I. de oratore refert. Livius vero XLIII. extremo, quod *in recenſendis Equitibus triſtis admodum & aſpera eorum Cenſura fuiſſet, multiſque equum ademiſſent, equeſtrem ordinem offendiſſe, P. Rutilium Tribunum pl. patronum cauſæ ſuæ nactos.*

ANNA.

7 *Ruſticas.*] Nam *Urbanæ* minoris erant dignitatis quam *ruſticæ.*

SCHOTTUS.

8 *Qui occuparent.*) *Occuparant* repone ex veteribus libris, niſi *quod* legere mavis.

MACHANEUS.

9 *Quatuor.*] Tribus Urbanæ erant Suburana, Palatina, Collina, Exquilina.

10 *Urbanas.*] In quas transferri ignominia eſſet deſidiæ.

ANNA.

10 Ex Livio tamen lib. XLV. cap. 15. apparet libertinos, qui jam inde uſque a Servio Tullio Rege in quatuor tribus *Urbanas* conjecti fuerant, & poſtea, cum ſeſe in omnes tribus diffunderent, iterum in eaſdem quatuor a C. Flaminio & L. Æmilio Cenſoribus redacti, nunc a Tib. Sempronio Graccho in unam *Urbanam*, Eſquilinam ſcilicet, fuiſſe conjectos. Verum & auctori noſtro favere videtur Cicero lib. I. de Oratore. Sect. 9. *Sed ut reliqua prætermittam, omnium mihi videor, exceptis, Craſſe, vobis duobus eloquentiſſimos audiſſe Ti. & C. Sempronios, quorum pater homo prudens, & gravis haudquaquam eloquens, & ſæpe alias, & maxime Cenſor, ſaluti reipub. fuit, atque verbo libertinos in Urbanas tribus tranſtulit: quod niſi feciſſet, rempublicam, quam nunc vix tenemus, jamdiu nullam haberemus.*

11 *Ob quod.*) Imo ob aliam cauſam, quam nos docuit Liv. *ſupr.* §. 6.

SCHOTTUS.

12 *Populo.*] *Popillio* repono. Nam M. Popillius ex Livio LXLIII. & Val. Max. lib. VI. cap. 5. etſi in Stephani Pighii editione hodie *Rutilius* legatur. De quo Tacitus lib. III. Annalium & in Oratorum Dialogo. De re autem ſic M. Tullius VI. de Rep. apud Agellium lib. VI. c. 17. *Quod quidem eo fuit majus, quia cum in cauſa pari collegæ eſſent, non modo invidia pari non erant, ſed etiam Claudii invidiam Gracchi caritas deprecabatur.*

MACHANEUS.

13 *Collega ejus Claudius.*] Appianus primo belli civilis: nec non Appius Claudius Tyberii ſocer conſona totius populi voce declaratur.

SCHOTTUS.

14 *Cum eum duæ claſſes condemnaſſent.*] Mediolanenſis, *cum Claudium condemnaſſent* κατὰ κοινοῦ.

e g. l. erepſiſſent. *al.* *ſerpſiſſent.* domo Tiberii duo angues e [15] geniali toro [e] [16] repſiſſent; reſponſo dato, eum [17] de dominis periturum, cujus ſexus anguis fuiſſet occiſus: amore Corneliæ conjugis [18] marem juſſit interfici.

MACHANEUS.

15 *Geniali e toro.*] Ubi fit generatio.

SCHOTTUS.

16 *Repſiſſent.*] Libri veteres *ſerpſiſſent* legunt.

ANNA.

17 *De dominus.*] Vel Tiberium Gracchum, vel Corneliam uxorem.

SCHOTTUS.

17 *De duobus* legunt libri veteres.

MACHANEUS.

18 *Marem interfici.*] Paullo poſt juſſit: ſubſequuta morte, relictiſque XII. liberis ſuperſtitibus.

CAPUT LVIII.

ARGUMENTUM.

Perſen victum perſequitur, provocatorem ſingulari prælio vincit, hoſtium muros aſcendit, cohortes obſidione vallatas ſervat & corona obſidionali donatur, ædilitatem petit, conſul fit, Carthaginem delet, Numantiam fame vincit & Numantinus dicitur, ob res geſtas ſuperbit, domi repente exanimis invenitur, & obvoluto capite effertur P. Scipio Aemilianus.

PUBLIUS Scipio [1] Æmilianus, Paulli Macedonici 1
a ıↄxxcv. filius, a [2] Scipione Africano adoptatus, [a] in Macedonia cum patre agens, victum Perſen tam perti-
b ıↄcıı. naciter [b] [3] perſequutus eſt, ut media nocte in caſtra [c] re-

MACHANEUS.

1 *Aemilianus.*] Dictus, quia ipſe Paulli *Aemilii* fuit filius: e quatuor n. liberis duo in adoptionem dati: duo autem retenti a Scipione Africano filio majoris Africani, qui ob imbecillitatem gignere non potuit.

SCHOTTUS.

2 *Scipione Africano.*] Non patre, ſed filio valetudinario: nam *Africanus* major huic avus fuit ex adoptione filii. Hic enim apud Ciceronem in Somnio ait, ſibi *Africanum* avum magis ex imagine, quam ex ipſo notum fuiſſe.

ANNA.

2 Flor. lib. II. cap. 15. *Hunc* (Scipionem) *Paullo Macedonico procreatum, Africani illius magni filius, in decus gentis aſſumpſerat, hoc ſcilicet fato, ut quam urbem concuſſerat avus, nepos ejus everteret.* Et Liv. XLIV. cap. 44. *Publius Scipio is erat, Africanus & ipſe poſtea, deleta Carthagine appellatus, naturalis Conſulis Paulli, adoptione Africani nepos.*

3 *Perſequutus eſt.*] Septimum decimum tunc annum agens. Vide Livium loco ſupra laudato.

4 In

2 [c] redierit. Lucullo [4] in [d] Hiſpania [5] legatus, [6] apud Intercatiam opidum provocatorem ſingulari prælio
3 vicit. Muros [e] [7] hoſtilis civitatis primus [8] aſcendit.
4 [9] Tribunus [f] in Africa [g] ſub [10] M' Manilio imperatore, [11] cohortes octo obſidione vallatas conſilio & virtute ſervavit, a quibus corona [12] obſidionali [13] au-
5 rea donatus. Cum ædilitatem [h] peteret, [14] Conſul [15] ante

c al. rediret.
d Hiſpaniam. *Vulg. male.*
e al. hoſtiles.
f IↃCIV.
g *Vulg.* ſub Tito Manlio. *non placet. alii*, ſub Manilio. *melius.*
h IↃCVI.

SCHOTTUS.

4 *In Hiſpania.*] Alii accuſandi caſu *Hiſpaniam*, non recte. Vide Appianum in Ibericis, Eutropium lib. IV. alioſque.

ANNA.

5 *Legatus.*] An. U. C. 602. Coſſ. L. Licinio Lucullo, A. Poſtumio Albino.

6 *Apud Intercatiam opidum.*] Livii Epitom. XLVIII. *P. Cornelius Africanus Scipio Æmilianus, L. Paulli filius, Africani nepos, ſed adoptivus, provocatorem barbarum tribunus militum occidit: & in oppugnatione Intercatiæ urbis majus multo etiam periculum adiit; nam murum primus omnium tranſcendit. Intercatia* Vaccæorum opidum.

SCHOTTUS.

7 *Hoſtilis civitatis.*] *Hoſtiles* antiqui libri edunt,

8 *Aſcendit.*] MSS. alter aperte, *eſcendit*, quomodo Cornelius Fronto Grammaticus in litera E Latine dici ex Salluſtii Jugurthina docuit. Unde antiquos admodum aut ex antiquiſſimis deſcriptos colligo codices noſtros.

ANNA.

9 *Tribunus in Africa.*] Anno quo tertium bellum Punicum initum eſt, de quo Flor. lib. II. cap. 15. tunc *tribunum* fuiſſe Scipionem declarat Cicero in Somnio Scipionis, ubi ipſum ſic loquentem inducit. *Cum in Africam veniſſem M. Manilio Conſuli ad quartam legionem tribunus, ut ſcitis, militum,* &c.

SCHOTTUS.

10 *M' Manilio.*] Ita reſtitui. Male vulgati *Tito Manilio.* MSS. *Mallio*: excuſi antiqui Pariſinus & Colonienſis *Manlio*, Mediolanenſis vero, *cum Tito Manlio.* Fuit autem L. Marcii Cenſorini collega, anno DCIII. *M' Manilius.* Sic n. Faſti Capitolini, Cicero VI. de Republ. & lib. XII. ad Attic. & Appianus nominant.

MACHANEUS.

11 *Cohortes.*] Acies. nam aliud *cortes* ſignificat, pullorum enim ſunt.

ANNA.

11 Hoc ſic narrat Epitome Liv. XLIX. *Obſideri oppugnarique cœpta eſt Carthago, ab L. Martio, Manio Manilio Conſulibus. In qua oppugnatione, quum neglectos ab una parte muros duo tribuni temere cum cohortibus irrupiſſent, & ab oppidanis graviter caderentur, a Scipione Africano expliciti ſunt, per quem & caſtellum Romanorum, quod nocte oppugnabant, paucis equitibus juvantibus liberatum eſt: caſtrorumque, quæ Carthaginienſes omnibus copiis ab urbe pariter egreſſi oppugnabant, liberatorum is ipſe præcipuam gloriam tulit.*

MACHANEUS.

12 *Obſidionali.*] Gellius ſcribit ſolitam dari talem coronam gramineam his qui *obſeſſum* locum primi aſcendebant. nam ea in deſertis locis naſcitur.

SCHOTTUS.

13 *Aurea.*] Vox hæc ope veterum codicum accrevit.

GRUTERUS.

13 Illud *aurea* non legitur in antiquitus editis: ſed exſtat tamen in Palatinis, ut etiam in tribus MSS. Schotti noſtri.

ANNA.

14 *Conſul.*] Ann. U. C. 605.

 15 *Ante*

[15] ante [i] annos ultro factus, Carthaginem intra ſex
menſes delevit. [16] Numantiam [l] in Hiſpania, [17] cor- 6
recta [m] prius militum diſciplina, fame vicit. hinc
[18] Numantinus [19] dictus. [20] Cajo [n] Lælio plurimum 7
uſus: Ad Reges adeundos [o] miſſus, [21] duos ſecum,
præ-

i *Ætatis* XXXVI. *M. Vellejus Paterc.*
l IↃCXX.
m *al.* correpta.
n *MSS. aliquot* Panætio Philoſopho. *Notas lege.*
o IↃCX.

SCHOTTUS.

15 *Ante annos.*] Ætatis trigeſimo ſexto anno, M. Vellejo Paterculo auctore.

MACHANEUS.

15 Florus Epitomes Livii capite quadrageſimo nono: *Cato vir promptioris ad vituperandum linguæ inſenatu ſic proſequutus eſt: ut diceret, reliquos, qui in Africa militarant, umbris militare, Scipionem vigore; Et To. Ro. eo favore illum complexus eſt: ut communiter eum tribus conſulem ſcriberent, quum hoc per ætatem minime liceret.*

ANNA.

16 *Numantiam in Hiſpania.*] Ad flumen Durium ſitam. Vide Flor. lib. II. cap. 18.

MACHANEUS.

17 *Correcta prius diſciplina.*] Per Pompejum, quæ per Mancinum corrupta erat: omnia enim deliciarum inſtrumenta rejecit; duo millia ſcortorum e caſtris ejecit; militem omni die in opere habuit.

18 *Numantinus.*] Ovidius:

Ille Numantina victor ab urbe redit.

GRUTERUS.

19 *Dictus.*] Palatini non agnoſcunt voculam *dictus*, neque admodum requiritur.

MACHANEUS.

20 *Cajo Lælio.*] Inde illa amicitia famigerata emanavit: ut Pyladis & Oreſtis.

SCHOTTUS.

20 MSS. uno conſenſu: *Panætio philoſopho*, non male. Utroque enim familiariter uſum non difficile mihi eſſet ex Ciceronis Lucullo & VI. de Rep. & Plutarchi non ſolum vitis, ſed & Ethicis ſcriptis, ac Suida & Vellejo lib. I. & II. extr. comprobare. Sic ille I. Offic. *Panætius auditorem Africanum, & familiarem ſuum ſolitum ait dicere: ut equos propter crebras &c.* Poſt: *In C. Lælio multa hilaritas: in ejus familiari Scipione ambitio major.* Horat. lib. II. Sat. I.

Virtus Scipiadæ, & mitis ſapientia Læli.

Auſonius Paullino:

Nos documenta magis felicia, qualia magnus
Scipio, longævique dedit ſapientia Læli.

Uſus & Polybio familiariter hiſtoricorum Græcorum principe. Suidas & Vellejus lib. I.

GRUTERUS.

20 Certe *Lælius* heic intruſus eſt ab eis qui non meminerant de *Panætio* unquam loquutum Plinium, ſæpius vero meminiſſe *Lælii*. hancque lectionem alioquin propugnat ſequens verſus; *Ad reges adeundos miſſus, duos ſecum, præter eum, ſervos duxit.* conſulatur Vellejus libro I. cap. 13. m.

SCHOTTUS.

21 *Duos ſervos.*] Quinque refert Athenæus lib. VI. *δειπνοσοφ.* his verbis: *Σώφρονες δὲ ἦσαν καὶ πάντα ἄριστοι οἱ ἀρχαῖοι Ῥωμαῖοι. Σκιπίων γοῦν ὁ Ἀφρικανὸς ἐπίκλην, ἐκπεμπόμενος ὑπὸ τῆς συγκλήτου ἐπὶ τὸ καταστήσασθαι τὰς κατὰ τὴν οἰκουμένην βασιλείας, ἵνα τοῖς προσήκουσιν ἐγχειρισθῶσιν, πέντε μόνους ἐπήγετο οἰκέτας, ὡς ἱστορεῖ Πολύβιος καὶ Ποσειδώνιος.* Plura de his Johannes Alexander Braſſicanus Adagione *Sannione relicto.* Cæterum de ſimili Romanorum veterum continentia, Cicero in Maniliana, pro Flacco, & Verrina VI. Val. Max. lib. IIII. cap. 3. & nos alibi ex M. Porcio Catone & Plinio majore lib. VII.

8 præter eum, ſervos duxit. Ob res [p] geſtas [q] 22 ſu- *p* iↄcxxiii.
perbus, 23 Gracchum jure 24 cæſum videri reſpondit, *q* ſuperbe, *alii. & mox,* occiſum.
obſtrepente populo, Taceant, inquit, 25 quibus Ita-
lia noverca, non mater eſt: addidit, 26 Quos 27 ſub
9 corona vendidi. 28 Cenſor, [r] 29 Mummio collega ſe- *r* iↄcxi.
gniore, in Senatu ait, Utinam mihi collegam aut dediſ-
10 ſetis, qui non dediſſetis. 30 Suſcepta [ſ] 31 Agrariorum *ſ* iↄcxxiiii.
cauſa domi repente exanimis inventus, obvoluto capite
11 elatus eſt, ne livor in ore appareret. Hujus patrimonium
tam exiguum fuit, ut 32 XXXII. libras 33 argenti,
34 duas

22 *Superbus.*] *Superbe* malo.

ANNA.

23 *Gracchum.*] Tiberium *Gracchum* intelligo, de quo vide Flor. lib. III. cap. 14.

SCHOTTUS.

24 *Cæſum.*] Non *occiſum* habent ſcripti libri. Idem Cicero II. Offic. *Ti. Gracchus P. F. tamdiu laudabitur, dum memoria rerum Romanarum manebit: at ejus filii nec vivi probabantur bonis, & mortui nomen obtinent jure cæſorum.* Ubi codices noſtri MSS. *numerum obtinent.*

ANNA.

25 *Quibus Italia noverca eſt.*] Ergo peregrini ſunt, non Romani, non Itali.

SCHOTTUS.

26 *Quos.*] Codices noſtri MSS. legunt. Et *quos ego* ἐμφατικῶς.

ANNA.

27 *Sub corona vendidi.*] Itaque non ſunt Romani; ſed captivi, ſed ſervi. Vide Gellium lib. VII. cap. 4. Servi venales *coronam* geſtabant.

SCHOTTUS.

27 Cæſar III. bell. Gall. *Omni Senatu necato, reliquos ſub corona vendidit.* Utitur & Livius lib. XXXI. Tacitus XIII. Annali, Florus lib. IV. cap. 12.

ANNA.

28 *Cenſor.*] An. U. C. iↄcxi.

SCHOTTUS.

28 Exprimam lectionem ſcriptam, ut liberum ſuum cuique ſit judicium & *cenſura* integra. *Cenſore Nummio collega ſenjore.* *Nummio* vero perpetuo ſcribit per N. forte, ex ſoni affinitate.

ANNA.

29 *Mummio.*] L. *Mummio* Achaico.

MACHANEUS.

30 *Suſcepta cauſa.*] Appianus ait, ipſum maxime legi Agrariæ reſtitiſſe, ne ferretur, ubi hæc ſubdit: animadvertentes hi, qui Scipioni adverſabantur, palam eum criminari cœperunt, quaſi Gracchi legem omnino ſoluturum. Ne cuncta tranſcribam: Vicit, ac de illo triumphavit.

ANNA.

31 *Agrariorum.*) Per agrarios, Fulvium Flaccum, C. Gracchum, & C. Carbonem intellige, qui leges agrarias ferebant, ut agri a privatis occupati plebi dividerentur. Contra hos cauſam ſuſcepit Scipio, qui cum pridie fortis ac validus domum ſe recepiſſet, mortuus in cubiculo inventus eſt; ſuſpecta fuit, tanquam ei venenum dediſſet, Sempronia uxor, hinc maxime quod ſoror eſſet Gracchorum, cum quibus ſimultas Africano fuerat.

32 *XXXII. libras.*) Quæ trecentos & viginti circiter nummos noſtros argenteos efficiunt.

SCHOTTUS.

33 *Argenti, duas & ſemilibram auri.* (MSS. hic evariant: XXXII. *libras, & ſemis libram auri.* alii: XXXII. *libras & ſelibram auri*, in quibus hæ voces, *argenti duas* ſuperfluunt. Plinius tamen *librarum argenti* meminit lib. XXXIII. cap. 2. Nat. hiſt.

34 *Duas*

[t] Vulg. ſemilibram.

34 duas & [t] ſelibram auri 35 reliquerit.

ANNA.

34 *Duas & ſelibram.*) Libra auri valet nummos noſtros circiter 112. cum dimidio. Duæ igitur & *ſelibra* efficiunt nummos 281.

GRUTERUS.

34 Palatini *ſemilibram.*

SCHOTTUS.

35 *Reliquerit.*] Mediolanenſis *relinqueret.*

CAPUT LIX.

ARGUMENTUM.

Avibus vetantibus adverſus Numantinos proficiſcitur, caditur, in hoſtium leges foedus conſul percutit, foedere per ſenatum improbato hoſtibus deditur, ſed non recipitur, & poſtea præturam conſequitur C. Hoſtilius Mancinus.

[a] AULUS HOST. *Vulg. Plinio* LUCIUS
[b] ɪↄcxvɪ. *Vulg.* Prætor.
[c] *Mane Mancine: Jul. Obſequens.*
[d] *al.* perveniſſet.
[e] *Vulg.* Pompeji. *Fuit autem M. Popillius Lenas Appian. Syriacis.*
[f] *q. l.* & ſol. petit.

1 CAJUS [a] Hoſtilius Mancinus 2 Conſul [b] adverſum Numantinos 3 vetantibus avibus, & 4 neſcio qua [c] voce revocante profectus, cum ad Numantiam [d] veniſſet, exercitum [e] 5 Popillii acceptum prius corrigere decrevit: [f] 6 inde ſolitudinem petit. Eo

SCHOTTUS.

1 *Caji.*] Prænomen fecimus, tametſi libri quidam *Aulum* appellent, & Plinius lib. xxxv. cap. 4. *Lucium.* In Mediolanenſi erat *Tullus* prænomen Regis Romani III. ſed faceſſant ſomnia.

2 *Prætor.*] Quod in vulgatis eſt, afuit in MSS. nos *Conſul* repoſuimus ex Val. Max. lib. I. cap. 7. Floro abbreviatore, Oroſio lib. v. cap. 7. Obſequente, cæteriſque, qui *Conſulem* diſerte nominant. Fuit autem *Conſul* anno DCXVI. Prætor vero DLXXIII.

GRUTERUS.

2 Palatinus uterque ſtat a vulgatis olim, habetque *Prætor adverſum Numantinos.* an dicemus auctorem caſea ſignificatione uſum voce *Prætoris*, & intellexiſſe *Conſulem*?

MACHANEUS.

3 *Vetantibus avibus.*] De hac hiſtoria ita Lucius Florus Epit. 55. refert: *Cajo Hoſtilio Mancino Conſule ſacrificante, pulli ex cavea evolaverunt.*

SCHOTTUS.

4 *Neſcio qua voce.*] Vox quam ſe ignorare fingit, dæmonis ludibrium eſt: *Mane, Mancine.*

MACHANEUS.

4 Florus Epit. 55. *Conſcendenti in navim, ut in Hiſpaniam proficiſceretur, accidit audiri: mane Mancine. Auſpicia triſtia fuiſſe probatum eſt. Victus enim a Numantinis & caſtris exutus eſt.* idem Valerius Maximus aſſerit.

SCHOTTUS.

5 *Popillii.*] Ita lego parva facta immutatione. Vulgari *Pompeji* proclivi errore, vel *Pompilii.* Dictus autem *M. Popillius Lenas.* Appianus & Oroſius lib. v. cap. 4.

6 *Inde ſolitudinem petit.*] MSS. *& ſolitudinem petiit.*

7 *Nuptu.*]

2 Eo die Numantini forte ſollenni [7] nuptu filias loca-
bant: & unam ſpecioſam duobus competentibus, pa-
ter [8] puellæ conditionem tulit, ut ei illa nuberet, qui
3 hoſtis dextram retuliſſet. Profecti juvenes, [9] abſceſ-
ſum Romanorum in modum fugæ properantium co-
4 gnoſcunt: [10] rem ad ſuos referunt. Illi ſtatim [11] qua-
tuor millibus [g] [12] viginti millia Romanorum cecide- *g al.* millibus ſuorum.
runt. Mancinus, auctore [13] Tiberio Graccho [14] Quæ-
ſtore ſuo, in leges hoſtium fœdus percuſſit: [15] quo
per Senatum improbato, Mancinus Numantinis [16] de-
ditus, nec [h] receptus, augurio in caſtra deductus: *h MSS. q.* nec repetitus, a genero in caſtra reductus. *lector arbitrabitur.*
[17] Præturam [i] poſtea conſequutus eſt. *i Locus difficilis, an Prætor poſt Conſulatum. Vide notas hic & in Metello Pio.*

7 *Nuptu.*] *Nuptum* nonnemo legit. Et hæc aliter diſtinguunt MSS. *Eo die Numantinis forte ſollenni; nuptum filias locabant.*

ANNA.

7 Sed recepta lectio magis placet. Et omnia plana. Eo die, inquit, forte ſollenni Numantini nuptu filias locabant. *Nuptu* autem pro *nuptui.*

GRUTERUS.

7 Palatini, *Nuptui.* Schotti MSS. lectio melior videtur hactenus recepta.

SCHOTTUS.

8 *Puella.*] Vox *puella* abeſt in MSS.

ANNA.

9 *Abſceſſum Romanorum.*] Quia Mancinus ſolitudinem petebat, ſupra.

SCHOTTUS.

10 *Rem ad ſuos referunt.*] MSS. habent, *& ad ſuos deferunt.*

GRUTERUS.

11 *Quatuor millibus.*] Palatini, ut & aliæ editiones, *quatuor millibus ſuorum.* Neque video cur abjici debeat.

SCHOTTUS.

12 *Viginti millia.*] *Triginta millia* Epitoma Livii 55. numerat. In compendiis, quæ ſingulis literis notantur, litera decuſſatim ſcripta, vel illic omiſſa, vel hic addita.

ANNA.

13 *Tiberio Graccho.*] Vide infra in Tib. Graccho.

SCHOTTUS.

14 *Quæſtore ſuo.*] MSS. amplius.

MACHANEUS.

15 *Quo per Senatum improbato.*] Pacem eum Numantinis fecit ignominioſam, quam ratam eſſe *Senatus* vetuit.

SCHOTTUS.

16 *Deditus nec receptus.*] MSS. aliter. *redditus neo repetitus, a genero in caſtra ductus.* Sed recte legitur: tantum illud de auſpicato in urbem deducto alibi collocandum videtur ex Oroſio lib. v. cap. 4. & 5. Plautus Epidico:

Virtute atque auſpicio Epidici cum præda in caſtra redeo.

ANNA.

16 De hoc more ſupra in Spurio Poſtumio. Mancinus hoſtibus *deditus*, neqne ab iis *receptus*, ſuis etiam deſertus, caſtra repetere non audebat; ſed tandem favente *augurio in ea deductus* eſt.

SCHOTTUS.

17 *Præturam poſtea conſequutus eſt.*] Neſcio quo hoc pertineat. Anne Conſularis *Prætor* fit? Nimirum probri cauſa ordine motus, ut eum recuperaret, *præturam* alteram gerebat, ut ab integro honorum gradus faceret ſublato probro, uti apud Salluſtium Catilinario Cornelius Lentulus Sura, & Cic. III. Catilinaria de ſecunda prætura. Simile in Livio exemplum extremo lib.

lib. x. de Papirio Curſore. Vide *notas noſtras ad Metellum Pium* & l. IV. D. de *captivis & Poſtliminio reverſis*, & l. fin. D. de *legationibus*, & *Cic. in Topicis*.

ANNA.

17 His exemplis patet Conſulares viros probri cauſa ordine motos *praturam* alteram geſſiſſe, ut iterum omnes honorum gradus implendo, ad alterum quaſi novum Conſulatum pervenirent. Et ſic non iidem omnino, ſed alii fere & novi homines viderentur; ſed infra in Metello Pio non ita facile expedias, de quo Victor. *Adoleſcens*, inquit, *petitione praturæ & pontificatus conſularibus pral nus eſt*. Vides conſulares in petitione *Praturæ*. Quid igitur, an hic vocem *praturæ* ſuſpectam habeamus? at eam & MSS. omnes & editiones conſtanter agnoſcunt. Videant eruditi; neque enim ſatis mihi perſpecta eſt tota hæc magiſtratuum ratio, ut de ea quidquam pronuntiare audeam.

CAPUT LX.

ARGUMENTUM.

Adverſus Corinthios miſſus, ſed victoriam alieno labore quæſitam intercipit, Corinthum ſignis tabuliſque ſpoliat, & illis totam Italiam replet conſul L. Mummius Achaicus.

LUCIUS [1] Mummius, [2] devicta [3] Achaja, Achaicus: [4] Conſul [a] adverſus Corinthios miſſus, victoriam alieno labore quæſitam intercepit. Nam cum illos Metellus Macedonicus apud [5] Heracleam fudiſſet, & duce Critolao privaſſet; cum lictoribus & paucis equitibus [6] in Metelli caſtra properavit, & Corin-

[a] I ſcv I I. *Ita lego ex MSS.*

SCHOTTUS.

1 *Mummius*] Monui ante in MSS. fere omnibus *Nummius* per N. ſcribi, forte ex ſoni in liquidis cognatione. Vide Suidam.

2 *Devicta.*] Melius eſt in iiſdem quam *deleta*. Neque enim *delevit*.

MACHANEUS.

3 *Achaja.*] Eſt Græciæ pars ab *Achæis* dicta. De *Achaico* bello ita Florus: *Diæus Achaici motus primus auctor ab Achais dux creatus ad Iſthmon Mummio conſule, victus eſt; qui Achaja in deditionem accepta, Corinthum ex ſenatus conſulto diruit. Mummius ipſe abſtinentiſſimum virum egit: nec quidquam ex his opibus ornamentiſque, quæ prædives Corinthus habuit, in domum ejus pervenit.*

ANNA.

4 *Conſul.*] An. U. C. 607.

SCHOTTUS.

4 Tò *Conſul* accrevit ex MSS.

MACHANEUS.

5 *Heraclea.*] Ab *Hercule* nomen ſortita eſt: de qua vide Diodorum Siculum.

ANNA.

5 Urbs Elidis ſupra Olympiam in Peloponneſo.

6 *In Metelli Caſtra.*] Florus: *Sed, ſata rerum! quum Metellus dimicaſſet, ad victoriam Mummius venit.*

7 Levi-

Corinthios apud [7] Leucopetram vicit duce [b 8] Diæo, qui domum refugit, [9] eamque incendit: conjugem interfecit, & [c] in ignem præcipitavit: [10] ipſe veneno
3 interiit. Mummius Corinthum ſignis tabuliſque [d] ſpoliavit: quibus cum totam repleſſet Italiam; in domum ſuam nihil contulit.

b Διαιὸς Pauſania eſt in Achaicis. Vulg. Dioneo *male.*
c Mendoſe lib. excuſi. Nos ex MSS. omn. conſenſu emendavimus.
d ↄↄCVIII. *Hinc Corinthia vaſa.*

MACHANEUS.

7 *Leucopetra.*] Alba petra exponitur: ut λευκόφαιον album pannum dicimus.

ANNA.

7 *Sub Iſthmi faucibus* Corinthiacum inter & Saronicum ſinum.

SCHOTTUS.

8 *Diæo.*] Sic ſcribendum. Pauſanias enim in Achaicis, Διαιὸς ὁ Κριτολάου διάδοχος: tametſi libri antiqui varient, in quibus eſt *Dineo*, pro *Diæo*, *a* in *n* migrante. Unde Pariſinus fecerat *Clineo*, quod *c* & *l* in *d* ſæpe commutetur: & contra. Vulgati ineptiſſime *Dioneo*.

ANNA.

8 Hunc ſibi poſt Critolaum Achæi prætorem elegerant.

MACHANEUS.

9 *Eamque incendit.*] Unde conflatis & currentibus per vias liquefactis metallis nobilis illa miſtura auro carior effecta: e qua candelabra, & alia vaſaria fiebant, Plinio teſtante.

SCHOTTUS.

10 *Ipſe veneno interiit.*] Sic emendo, partim ab ingenio, partim ex librorum veſtigiis odoratus veram ſcripturam: nam illud *excepto* afuit. Corrector quidam, vel corruptor potius ex *veneno* fecit *nemo*, &, quod neceſſarium videbatur, adjecit *excepto*: ut breviter dicam, excepto cerebro, cætera ſanus. Joannes Grejonius profeſſor Pariſinus conjecerat, *accepto ipſe veneno interiit.* Nec diſplicet.

CAPUT LXI.

Argumentum.

Pſeudophilippum prætor vincit, Achæos prælio fundit, Arbachos Conſul domat, cohortes loco pulſas locum recipere jubet, filios tres conſulares, unum triumphantem videt, & illorum humeris ad ſepulturam effertur Q. Cæcilius Metellus Macedonicus.

1 Quinctus Cæcilius Metellus a domita Macedonia, Macedonicus: [1] Prætor [a 2] Pſeudophilippum, qui idem [3] Andriſcus dictus eſt, vicit. [4] A-

a ↄↄCV.

ANNA.

1 *Prætor.*] An. U. C. 605. Male hunc Conſulem Florus lib. 11. cap. 14. & hinc firmabis quæ apud illum diximus.

MACHANEUS.

2 *Pſeudophilippum.*] Id eſt, *falſum Philippum*, qui ſe jactabat Macedoniæ Regem, nam ψευδὴς, ψευδὴ, ψευδὸν, idem eſt quod falſus, falſa, falſum.

SCHOTTUS.

3 *Andriſcus.*] MSS. *Andariſcus*, vel *Andricus*. Nihil muto.

4 *A-*

b ɪɔcvɪɪ.
* Tertio *Ed. lib. ſed gloſſ. eſt.*
c ɪɔcvɪɪɪ.
d ɪɔcx.
e ɪɔcxɪ.
q. l. Cantabriæ opid. *vel* Cantabriam.
f *MSS.* 1. exuerem,

[4] Achæos [5] bis prælio fudit, [6] triumphandos 2
[b] Mummio tradidit. Inviſus plebi ob nimiam ſeveri- 3
tatem: & ideo * [7] poſt duas repulſas [8] Conſul [c] ægre
factus, [9] Arbachos in Hiſpania [d] domuit. Apud 4
[e] [10] Contrebiam opidum cohortes loco pulſas, redire
& locum recipere juſſit. Cum omnia [11] proprio & 5
ſubito conſilio ageret, amico cuidam quid acturus
eſſet roganti: Tunicam, inquit, meam [f] [12] exurerem,
ſi eam conſilium meum ſcire exiſtimarem. Hic 6
[13] quatuor filiorum pater; ſupremo tempore humeris
eorum

MACHANEUS.

4 *Achæos.*] ab *Achæo*, qui invitus cædem patrans in oram Lacedæmoniam profugus ſe recepit: & ejus loci accolas *Achæos* vocari conſtituit. Strabo libro VIII. auctor eſt.

ANNA.

5 *Bis.*] Imo ſemel ad Heracleam. Florus. *Et uno prælio peractum erat bellum.*

SCHOTTUS.

6 *Triumphandos.*] Patiendi ſignificatione, ut Prudentius Chriſtianus Pindarus in Α᾽μαρλιγενεία.

... quanto ferrata ſatellite ductor
Bella gerit: quanta victos ditione triumphat?

7 *Tertio poſt duas repulſas.*] Superat *tertio* ex MSS. niſi forte alius a ſecundo numerus eſt in ſciolorum Arithmetica: credo ſupra adſcriptam vocem, poſt, ut fit, ſeriem orationis invaſiſſe, & vi locum tenuiſſe.

ANNA.

8 *Conſul.*] An. U. C. 610.

9 *Arbachos.*] In Celtiberia, iidem qui *Arevaci.*

SCHOTTUS.

9 *Arbactos* in MSS. in vulgatis *Arbachos.* Reſtitue *Arevacos.* quod opidum hodie una litera mutata *Arevalo* nomen retinuit, meminitque Plinius lib. IV. cap. 20.

MACHANEUS.

10 *Cantabria.*] Unde *Cantabris* populis nomen, de quibus leges Lucanum, Silium; nec non hiſtoricos varios; hos enim poſtremo Auguſtus ſuperavit, auctore Suetonio.

SCHOTTUS.

10 *Contrebiam.*] Colinæus, quam lectionem retineo. Sic enim L. Annæus Florus, Vellejus Paterculus & Frontinus opidum appellant. Valerius Maximus plerumque *Trebiam.* Male itaque operæ *Contebriam* per oſcitantiam evulgarant, ut in Theſauro Geographico diligens Ortelius noſter in dictione *Centobria* notarat, qua etiam Val. utitur lib. V. cap. 1.

ANNA.

10 Celtiberorum urbem, alii vocant *Centobriam.*

SCHOTTUS.

11 *Proprio.*] *Propero* MSS. Valerius lib. II. cap. 2. Nihil demuto.

GRUTERUS,

11 Sic etiam Palatini, non *propero*, quod in aliis; ſed male. vult enim ſimilem fuiſſe Tiberio Imperatori, quem ait Suetonius cap. 18. *ſui arbitrii, & contentum ſe uno*, ante cladem Varianam. quem morem examinavimus in Livianis Diſſertationibus: ubi voluimus, Imperatorium eſſe, quid fieri debeat, tractare quidem cum multis; quid vero facturus ſit, cum pauciſſimis, ac fideliſſimis, vel potius cum nullo, niſi ipſo ſe.

SCHOTTUS.

12 *Exurerem.*] MSC, *exuerem.* Nihil demuto.

MACHANEUS.

13 *Quatuor filiorum pater.*] Plinius lib. VII. cap. 44. *Nam præter honores ampliſſimos cognomen Macedoniæ,*

eorum ad ſepulcrum [14] elatus eſt : ex quibus [15] treis g Conſulares, unum etiam triumphantem vidit. g *Vulg.* Conſules.

Notas conſule.

nia. A quatuor filiis illatus eſt rogo, uno pratore, tribus conſularibus, duobus triumphalibus, uno cenſore.

SCHOTTUS.

14 *Latus eſt.*] *Elatus* repono. *Efferri* enim funera dicuntur, quod vel pueris notum.

15 *Treis conſulraes.*] Ita repoſui ex MSS. tribus, Pariſino, & Mediolanenſi. Vulgati *Conſules* faciunt, male, quod vel unus Paterculi locus volumine priore, qui hunc valde illuſtrat, docebit : *Quatuor filios ſuſtulit : omnes adultæ ætatis vidit : omnes reliquit ſuperſtites & honoratiſſimos. Mortui ejus lectum pro roſtris ſuſtulerunt quatuor filii : unus Conſularis & Cenſorius : alter Conſularis, tertius Conſul, quartus candidatus Conſulatus, quem honorem adeptus eſt. Hoc eſt nimirum magis feliciter de vita migrare, quam mori.* D. quoque Auguſtinus II. de Civit. Dei cap. 23. tametſi quinque filios attribuat, *Conſulares* omneis fuiſſe ait, non *Conſules* : bini enim quotannis, nec plures ſimul *Conſulatum* inibant. Plutarchus de Fortuna Romanorum ſenem ait Cæcilium Metellum Macedonicum elatum a quatuor filiis *Conſularibus*, qui fuerunt.

I. Q. Cæcilius Metellus Balearicus, Conſularis, triumphalis & Cenſorius.

II. L. Cæcilius Metellus Delmaticus Conſularis & triumphalis.

III. M. Cæcilius Metellus Conſularis.

IV. C. Cæcilius Metellus Caprarius, Prætorius.

Niſi quod quidam M. Cæcilio Conſule mortuum putent, alii ſequenti anno. Sunt qui plures liberos numerant. Valerius lib. VII. ſeptem illi tribuit : viros quatuor, feminas treis. Plinius lib. VII. Natur. Hiſt. cap. 13. ſex liberos reliquiſſe tradit, undecim vero nepotes, nurus, &c. & cap. 44. *Quatuor filiis elatus rogo, uno pratore, tribus Conſularibus, duobus triumphalibus : uno Cenſorio.* Quo loco, *uno prætorio* legendum ex Val. Max. Magna eſt igitur inter Metelli liberos diſſenſio. Quod autem L. Cæcilium Metellum Delmaticum ſupra agnominavi, doceor ab hujus ævi eruditis Diadematum potius cognominandum videri, Turnebo in jocos Ciceronis, Lambino ad Æmilium Probum, Stephano Fighio in Val. Max. lib. VII. cap. I. Fulvio Urſino in orationem Ciceronis ad Quirites poſt reditum. Idque auctoritate Plutarchi in Coriolano, ubi hoc ipſum Xylander obſervavit, itaque Plinium emendat lib. VII. idem Turnebus.

ANNA.

15 Idem Cicer. lib. V, de fin. bon. & mal. cap. 27. *Ergo, inquit, tibi Q. Metellus, qui tres filios Conſules vidit, e quibus unum etiam & Cenſorem & triumphantem, quartum autem Prætorem, eoſque ſalvos reliquit, & tres filias nuptas; cum ipſe conſul, Cenſor etiam, augurque fuiſſet, & triumphaſſet*; &c. Ii quatuor filii ſunt.

I. Q. Cæcilius Metellus Balearicus Coſ. an. U. C. 630. Triumphavit an. 631. Cenſor an. 633.

II. L. Metellus Dalmaticus Coſ. an U. C. 636. quo anno etiam, ſi Eutropio fides, triumphavit.

III. M. Cæcilius Metellus Coſ. an. 638.

IV. C. Cæcilius Metellus. Hunc ſub Conſulatu Metelli Dalmatici Prætorem fuiſſe conjicio. Coſ. fuit an. 640. Sed anno ſuperiori mortuus Metellus Macedonicus. Quare tres tantum filios *Conſulares*, quartum tantum Prætorem vidit.

O C A-

CAPUT LXII.

ARGUMENTUM.

De Jugurtha Conſul triumphat, Quinctium in cenſum non recipit, in exſilium agitur & revocatur, ſororis virum laudare non vult Q. Cæcilius Metellus Numidicus.

a IↃCXLIV. [1] QUINCTUS Cæcilius Metellus, [2] Numidicus: [3] quia Conſul [a] de Jugurtha Rege Nu- 1
b IↃCLI. midiæ triumphavit. [4] Cenſor [b] [5] Quinctium, qui ſe
Tiberii Gracchi filium mentiebatur, in cenſum non
c IↃCLIII. recepit. Idem in [6] legem [c] Appulejam per vim la- 2
tam jurare noluit: quare [7] in exſilium actus,
[8] Smyr-

SCHOTTUS.

1 *Quinctus Cæcilius.*] Nomen in MSS. reperi *Q. Fabius Cæcilius Metellus.*

MACHANEUS.

2 *Numidicus.*] quia Jugurtham duobus prœliis fudit: vide Salluſtium in Jugurthino.

SCHOTTUS.

3 *Quia Conſul.*] Hæc lectio a libris antiquis eſt.

ANNA.

3 An. U. C. 644. Vid. Flor. lib. III. cap. I.

4 *Cenſor.*] Cum C. Cæcilio Metello patruele ſuo an. U. 651.

SCHOTTUS.

4 De *Cenſura* ejus Cicero pro Sextio. *Q. Metellus Cenſor florentem hominem in populari ratione L. Saturninum Cenſor notavit, & inſititium Gracchum, contra vim multitudinis incitatæ, cenſu prohibuit.* Sic Valerius libro nono. Vulgati quidam *in cenſu* hic legunt, auferendi caſu.

5 *Quinctium.*] Hunc a Valerio Maximo L. Equitium Firmo Piceno oriundum lib. IX. cap. 7. de ſeditionibus, & 15. rurſus lib. III. cap. 8. de conſtantia: a Cicerone in oratione pro Sextio *ſupr.* §. 4. *inſititium Gracchum:* ab Annæo Floro *C.* prænominari video lib. III. cap. 16. ut ſit. *C. Quinctius Gracchus.*

ANNA.

5 Flor. lib. III. cap. 16. *hominem ſine tribu, ſine nomine,* qui *ſubdito titulo in Gracchorum familiam ipſe ſe adoptabat.* Vide infra in Apul. Saturnino.

6 *Legem Appuleiam.*] Quam ferebat *Appulejus* Saturninus, qui Gracchorum leges aſſerebat. Vide Flor. lib. III. cap. 16.

MACHANEUS.

7 *In exſilium actus.*] Appianus: Metellus, quum cenſuram gereret, Glauciam virum Senatorium, & Appulejum Saturninum, qui Tribunatum ceperat, ob vitæ turpitudinem dignitate ſummovere conatus eſt, adverſante collega repulſus: jurare autem non ſolum jusjurandum renuit; ſed, ut prius juraverat, conſtanti animo, & intrepido perſtitit. Inibi ſcribit: Conſules per præconem adnuntiare jubentes, Metello igni & aqua tectoque ab omnibus interdicendum eſſe; conquerentibus autem maxime de his civibus, & Metellum continue armis circumſeptum præmittentibus, Metellus eos complexus, & electionem plurimum commendans dixit; haud æquum ſibi videri ejus cauſa aliquod diſcrimen inferri patriæ: his dictis, civitate egreſſus eſt. Florus quoque: Saturninus Me-

3 [8] Smyrnæ exſulavit: [9] Calidia[d] deinde [10] rogatione re-
vocatus, cum ludis forte literas in theatro accepiſſet,
[11] non prius eas legere dignatus eſt quam ſpecta-
4 culum finiretur. [12] Metellæ [e] ſororis ſuæ virum,
[13] lau-

d IↃCLIV. *ex Val. Max. repoſui lib. v. cap. 2. & Cicer. pro Plancio. Vulg.* Claudia. *Non ſequor.*

e Metellum ſororis. *Vulg. ſed qui fieri potuit? Puto leg.* L. Lucullum *ex Cic.* VI. *Actione in Verrem.*

Metello Numidico, quod in legem Agrariam minime juraſſet, diem dixit: qui a bonis civibus defenſus, in voluntarium *exſilium* abiit.

8 *Smyrnam.*] Aſiæ urbem, Homeri patriam. Id verſus probat:

Smyrna, Rhodos, Colophon, Salamin, Cos, Argos, Athenæ,
Certant de Homero.

SCHOTTUS.

8 Hæc inter cætera auctoris hujus ἁμαρτήματα numeranda. Rhodum enim in voluntarium exſilium ſeceſſit. Epitoma Livii 69. & Plutarchus. Deceptus fortaſſe nominis affinitate; quod P. Rutilius, non Q. Cæcilius *Smyrnæ* exſulavit. Cicero pro Cor. Balbo & in Bruto.

9 *Claudia.*] *Calidia* legendum: ſiquidem *Q. Calidius* Tribunus plebis legem hanc, qua in civitatem Numidicus reſtitueretur, tulit. Val. lib. v. cap. 2. de Gratitudine, Cicero pro Plancio. & *Claudii* patricii, quamquam non omnes. Obſervatum hoc poſtea comperi a Sebaſtiano Corrado in Brutum Ciceronis, ut ſua illi laus reddatur, & a Martiali Rogerio in Lælium Ciceronis.

ANNA.

9 Tulit hanc *Q. Calidius* tribunus plebis an. U. 654.

MACHANEUS.

10 *Rogatione.*] Lege; namque erat promulganda, & *rogabatur* populus, an in civitatem eum accipere vellet: inde nomen *rogationi* inditum.

GRUTERUS.

11. *Non prius eas legere dignatus eſt, quam ſpectaculum finiretur.*] Ita & de Ruſtico ſcribit Plutarchus fine libri περὶ πολυπραγμοσύνης, cum adeſſet ipſi Plutarcho declamanti, & miles Ruſtico epiſtolam a Cæſare miſſam traderet, & intermittere vellet Plutarchus orationem, eique concedere ſpatium legendi literas; renuit ille, neque ante epiſtolam ſolvit, quam Plutarchus peroraſſet.

SCHOTTUS.

12 *Metellæ ſororis ſuæ virum.*] Sic legendum videri admonuerat me Johannes Olivarius vir doctiſſimus, quod *Metellarum* ſororum Numidici filios Lucullos, Servilios, & Scipiones fuiſſe conſtet. *Cicero Orationibus poſt reditum, pro domo, pro Sextio*, & *Plutarchus Lucullo.* Nec enim veriſimile eſt ſororis maritum *Metellum* appellatum, niſi inceſtas nuptias fuiſſe putemus. Sed ſororum *Metelli* mentio in eadem oratione Ciceronis pro Sextio. Ex Ciceronis actione VI. in Verrem, lege *L. Lucullum ſororis ſuæ.* Fuit quum ſcribendum putarem *Metellum ſororis ſuæ filium.* at *ex ſorore nepotem* dixiſſet. Is autem eſſet P. Cornelius Scipio, qui in Faſtis dicitur Q. Cæcilius *Metellus* Pius Scipio; erat enim a Pio, Numidici filio, adoptatus. Itaque hanc lectionem tuerer, niſi tempora refragarentur. Venio tamen in eam ſententiam, ut reſcribendum ita exiſtimem: *Metellus L. Lucullum ſororis ſuæ (Cæcilia) virum.* L. enim *Lucullum*, patrem illius *Luculli*, qui cum Mithridate bellum geſſit, ſororis *Metelli* Numidici *virum* fuiſſe & furti condemnatum auctor Plutarchus in Lucullo, ut vidit idem Corradus in Brutum. Vulgarem tamen in auctore noſtro lectionem retinere Pighius videtur Valerii ſui auctoritate lib. I. cap. 6. ubi *Cæciliam Metelli uxorem* accipit, ut in via Appia vetus ſpectatur inſcriptio alterius Cæciliæ hoc modo:

Digitized by Google

[13] laudare noluit, quod [f] is [14] ſolus [15] judicium contra leges [16] detrectarat.

f Vulg. quod is olim ſuum judicium & leges detract.

CÆCILIÆ
Q. CRETICÆ. F.
METELLÆ. CRASSI.

13 *Laudare noluit.*] Intellige de *laudatione* pro funere.

14 *Solus.*] Ita in MSS, in vulgatis vero *olim.*

15 *Suum judicium & leges.*] Sic vulgati libri veteres: *judicium contra leges* Patiſinus, quomodo excudendum curavi, quæ lectio non longe a libris antiquis recedit, & vetus eſt, nam Raphael Volaterranus, qui hunc libellum pæne in opere ſuo tranſcripſit, ita fere legit libro XVII.

16 *Detrectarat.*] Exemplum Agrippinenſe *detrectaret* præfert.

CAPUT LXIII.

ARGUMENTUM.

Q. Popedium prætor interficit, Herculejos fratres Conſul opprimit, Hiſpania Sertorium expellit, & in petitione.... Conſularibus adoleſcens præfertur Q. Metellus Pius.

1 QUINCTUS Metellus [1] Pius, Numidici filius: Pius, quia patrem lacrymis & precibus aſſidue ab exſilio revocavit,[2] Prætor [a] [3] bello ſociali [4] Q. [b] Popedium,

a IƆCLXIII.
b Vulg. Pompejum *male.*

MACHANEUS.

1 *Pius.*] Appianus inquit: Publius Furius Tribunus plebis non liberto, ſed libertino patre genitus, audaciter admodum & conſtanter illis reſiſtebat. Ut neque Metelli filii precibus in conſpectu populi ſuppliciter eum deprecantis, & ad pedes ejus provoluti lacrymiſque flecti potuerit, qua ex cauſa puer idem ab hujuſmodi proſpectu *Pius* ſubinde cognominatus eſt.

ANNA.

1 Nam & amor in parentes proprie *pietas* dicitur.

MACHANEUS.

2 *Prætor.*] Imperator. In bello idem *prætorium*, & porta *prætoria.*

3 *Bello ſociali.*] Alias Italico, quia Picentes, Veſtini, Marſi, Peligni, Maruzini, Lucani, Samnites, initio belli a Picentibus moto, hi omnes (inquam) defecerunt, & arma *ſociarunt*; nam hi omnes legatos ad Romanos miſere, apud eos conquerentes, quod omnia ad præcipitatum illorum meditati, haud digni eorum republica habiti eſſent. Quibus Senatus acerbe reſpondit; ſi eorum, quæ egiſſent, illos pœniteret, legatos ad ſe mitterent; ſin minus, mittere deſiſterent: illi deſperatis rebus; ad bellandum ſe præparant, quibus exercitus ex urbibus in commune affuere.

ANNA.

3 De illo vide Flor. lib. III. cap. 18.

SCHOTTUS.

4 *Q. Popedium.*] Sic in veteribus libris eſt. *Silo Popedius* dicitur Vellejo lib. II. & Floro Epit. lib. 76. In Mediolanenſi & Gryphio erat *Q. Pompedium*, quomodo & Strabo libro quincto Geog. ſcribit Πομπίδιος. apud Diodorum Siculum lib. XXXVII. Πομπαίδιος cum diphthongo; *Pompadius*, apud Plutarchum in Apophth. Πομπίυς Σίλωνος. In Mario Ποπλίυς Σίλωνος.

cor-

2 dium, [5] Marſorum ducem, interfecit. [6] Conſul [c] in Hiſpania [7] Herculejos fratres oppreſſit: [8] Sertorium c IↃCLXXIII.
3 Hiſpania expulit. Adoleſcens in petitione [d] [9] Præturæ & Pontificatus, [10] Conſularibus viris prælatus eſt. d IↃCLXXIX. *Vide No:as.*

C A-

corrupte utrobique. Atque non ignoro Græcos nomina Romanorum ſæpe corrupiſſe ſcribendo, quod hodieque in Barbaris vocibus fieri ab exteris ſolet. Romanos autem Barbaros a Græcis appellatos etiam in vulgus notum eſt. In editis diu hoc mendum inſedit, ut *Q. Pompejum* ſcribant: ſed ferri non poteſt. Errori anſam præbuit, quantum conjicio, quod eo bello Marſico, Italico, ſeu ſociali *Cn. Pompejus Strabo*, pater Cn. Pompei Magni, Conſul cum C. Porcio Catone feliciter depugnarit.

MACHANEUS.

4 Audi Appianum ita ſcribentem: Cæcilius Metellus ſucceſſor illi ſubſtitutus, ad bellum cum veniſſet, in Japygas deſcendit, eoſque bello devicit: & *Popedius* alter ex ducibus, qui in bello defecerant, interim occubuit: reliqui per partes ad Cæcilium venere: & hæc quidem per Italiam Sociali in bello geſta ſunt.

ANNA.

5 *Marſorum ducem.*] *Popedius Marſos ſub ſuis ſignis habebat.* Florus. *Marſi* ad lacum Fucinum.

SCHOTTUS.

6 *Conſul.*] Non *Conſul* ſed *pro Conſule*, anno poſtquam fuerat *Conſul* quarto, DCLXXVII.

ANNA.

7 *Herculejos fratres.*] Sertorii legatos.

MACHANEUS.

7 Ut puto, vim fortitudinemque referentes, atque nomen.

SCHOTTUS.

7 *Hirtulejos fratres* non nemo appellat, quos alii *Herculejos.*

MACHANEUS.

8 *Sertorium.*] De quo inferius in Pompejo plura.

GRUTERUS.

9 *Præturæ.*] Vox falſa eſt. quomodo enim heic conſiſtat: cum ſequatur *conſularibus viris prælatus eſt*, viſitur tamen in omnibus manuſcriptis, & quidem cunctis perſcriptum literis. quod ſi admittimus, primum admittamus neceſſe eſt, ad *præturam* admiſſos eſſe adoleſcentes, deinde conſulares iterum de gradu ſuo deſcendiſſe, uti ambirent *præturam*; quod de Mancino ſupra cap. 59. noſter hic pronuntiare viſus. verum conſulatur amicus noſter Schottus: nam ego feſtino, neque aliud ſuccurrit, quam id quod ſupra poſui.

SCHOTTUS.

9 Vox *Præturæ* ſuſpecta, cum *Prætoria* ætas fuerit quadrageſimus annus. Nam ſacerdotia admodum adoleſcentibus committebantur: quod vel ex Julio Cæſare clarum eſt apud Suetonium cap. 13. Sed eodem plane modo loquitur de Cæſare Salluſtius Catilinario. *Catulus ex petitione Pontificatus odio incenſus: quod extrema ætate maximis honoribus uſus, ab adoleſcentulo Cæſare victus diſceſſerat.* Atqui tum ædilitate functus, *Præturam* petebat Cæſar: Suetonius cap. 13. & noſter Pius biennio poſt factus eſt Conſul: cum Scævulæ interfecto Pontifex Maximus anno DCLXXI. Pius ſucceſſerit, idemque DCLXXIII. cum Sulla Conſulatum geſſit. Sic apud Cornelium Nepotem Marcus Brutus, quo tempore Cæſarem *prætor*, hoc eſt, quadragenarius interfecit, non ſemel adoleſcens vocatur, in vita Attici.

10 *Conſularibus viris.*] quod ſequitur magis etiam ſuſpectam vocem *Præturæ* reddit, niſi dicamus a *Conſularibus* Præturam iterum ambiri ſolere, quod ex hiſtoria Mancini probabile videri poſſit, qui *Conſularis* iterum Prætor

O 3 factus

Digitized by Google

factus eſt, de quo ſupra cap. 59. Alteri id accidiſſe non memini: Prætorios vero, iterum Prætores fieri interdum ſolere ſcio, quod de Mario Gratidiano memoriæ proditum eſt ab Aſconio Pediano in orationem Ciceronis in toga candida. Exſtat lex Genutia anno ccccx r. lata, ne quis eundem magiſtratum intra decem annos caperet &c. apud Livium lib. vıı. Certe locus iſte diu nos torſit, miratuſque ſum Præturam poſt *Conſulatum* peti: conabarque facere *Conſularibus filiis*: quemadmodum *Patritios* dicimus, qui patribus, id eſt, Senatoribus nati erant, non ſolum qui patrem ciere poſſent, eſſentque ingenui. Sed ipſe mihi non ſatisfacio. libri ſcripti nihil opis tulerunt: lector conſideret.

A N N A.

10 Vide quæ ſupra in Hoſtilio Mancino dicta ſunt. Locus ſane difficilis: Tentabat Schottus *conſularibus filiis*, pro *conſularibus viris*, ut *conſulares filii*, de *conſulum filiis* intelligatur. Neque tamen ita ſibi ipſe ſatisfacit vir doctiſſimus.

C A P U T LXIV.

A R G U M E N T U M.

Mancini fœdus quæſtor probat, leges tribunus plebis fert, poteſtatem ſibi prorogari vult, Capitolium petit, diadema poſcere videtur & opprimitur Tiberius Gracchus.

TIBERIUS [1] Gracchus, [2] Africani ex [3] filia 1
a ɔɔcxvi. [4] nepos, [5] Quæſtor [a] Mancino in Hiſpania,
fœdus ejus flagitioſum [6] probavit. [7] Periculum dedi- 2
tionis

SCHOTTUS.

1 *Gracchus.*] Per aſpirationem ſcripſi ſemper, Flavii Soſipatri auctoritatem ſequutus & Græcam conſuetudinem, tametſi *Graccus* in antiquis ſit, vel a *gerendo*, ut Varro, vel a *gracilitate*, ut Soſipater, derivant, itaque ſcribit Scaurus.

2 *Africani.*] *Scipionis* addit MSC.

A N N A.

3 *Filia.*] Cornelia quæ Gracchorum mater fuit.

MACHANEUS.

4 *Nepos.*] Ratione avi, patrui, avunculique dicitur, a quo omnis poſterior. ut illud Virgilianum:

Carpent tua poma nepotes.

Nec minus ganeonem ſignat a *nepa* voraciſſimo animali. Manilius mathematicus:

Ardentemque nepam.

Inde *nepotiæ*, & Suetonius: *nepotinis ſumptibus*; in Nerone.

A N N A.

5 *Quæſtor Mancino.*] Vide ſupra in Hoſtilio Mancino.

SCHOTTUS.

6 *Putavit*] inepte codices quidam: legendum *probavit*, ut in Hoſtilio Mancino videre licet. Gracchanæ ſeditionis cauſam vide apud Plutarchum, Livium, Vellejum lib. 11. Appianum & Oroſium lib. v. cap. 8. Cicero de Aruſpicum reſponſis. *Tiberio Graccho invidia Numantini fœderis, cui feriendo Quæſtor C. Mancini Conſulis cum eſſet, interfuerat, & in eo fœdere improbando Senatus ſeveritas dolori & timori fuit, iſtaque res illum a gravitate Patrum deſciſcere coëgit.*

MACHANEUS.

6 Plutarchus inquit: Miſſus igitur ad hoſtes, in hybernis, partim ſuadendo, partim recipiendo, fœdus firmavit, ac per eum modum viginti millia Romanorum abſque auxiliariis, & aliis, qui extra ordinem ſequuti erant, ſervavit.

A N N A,

7 *Periculum deditionis.*] Ne cum Man-

3 tionis [8] eloquentiæ gratia [9] effugit. [10] Tribunus plebis
(legem) tulit,[b] ne quis [11] plus quingenta agri jugera ha-
4 beret Octavio collegæ [12] intercedenti, novo exemplo
5 magiſtratum [13] abrogavit. Dein tulit, [14] ut [c] ea familia,
quæ

b ɪↄcxx. Tò legem *afuit a MSS. vulg. mox*, mille agri. *Notas vide.*

c Familia *pro pecunia, ut in* XII. *Tab. & Suet. Nerone. Juriſconſulti. Actionem familiæ erciſcundæ vocant. Cicero Lælio ſic. Agere caput dixit, citante Agel. lib.* I. *cap.* 3.

Mancino hoſtibus *dederetur.*

8 *Eloquentia.*] Qua facile princeps. *Florus.*

MACHANEUS.

9 *Effugit.*] Nam ingreſſus urbem Numantinam, utpote amicus, liberali convivio exceptus, memoria paterna, qui pacem cum Numantinis ſervaverat, eamque ſemper apud populum recte juſteque defenderat.

ANNA.

10 *Tribunus plebis.*] Anno U. C. 620.

SCHOTTUS.

11 *Plus mille.*] Corrupte haud dubie. Corrige *plus quingenta*. Suſpicor hinc natum mendum, quod notis numeros ſignarent antiquitus librarii cujus hodie veſtigia extant in ɪↄ. & cɪↄ. *Quingenta* enim omnes habent. Appianus lib. Emphyl. I. μηδένα τῆς πεντακοσίων πλέθρων πλέον ἔχειν. Sic & Plutarchus in Gracchis. Florus tamen abbreviator Livii Epit. 58. *decem* habet dumtaxat; & Siculus Flaccus in libro de conditione agrorum *ducenta* male: Manavit error rurſus e corruptis numerorum notis.

SCHOTTUS.

12 *Intercedente.*] Melius alii, *intercedenti*, dandi caſu. Cicero de legibus: *Tib. Gracchum nihil aliud perculit, niſi quod poteſtatem intercedendi collegæ abrogavit.*

MACHANEUS.

12 Impediente, namque multitudine rogantium victus interceſſit. de Octavio Appianus: *Octavius*, inquit, *quamprimum tribunatu ejectus clanculum effugit.*

ANNA.

12 Flor. lib. III. cap. 14. *Sed ubi intercedentem legibus ſuis Cnæum Octavium videt Gracchus, contra fas collegii, jus poteſtatis, injecta manu depulit roſtris: adeoque præſenti metu mortis exterruit ut abdicare ſe magiſtratu cogeretur.* Vide quæ ibi notata ſunt.

SCHOTTUS.

13 *Abrogavit.*) Sic libri antiqui. Unus ſcribit *abdicavit*. Falſo. nam inſequenti anno Tribunus plebis refici voluit. Gracchus.

14 *Ut ea familia, quæ de Attali hæreditate.*] Aliter in MSS noſtris: *ut ex ea pecunia, quæ de &c.* præpoſtere collocatis præpoſitionibus. Forte legendum *ut de ea familia quæ ex Attali*: Vide infra cap. 80. *familia* enim I. C. illis veteribus uſitata vox, ut & in XII. Ulpianus enim tit. de verb. ſignif. duplicem facit, rerum & perſonarum. Rerum ut in legum XII. Tabulis. Significat enim bona & hæreditates defuncti. Verba attuli:

PATERFAMILIAS. SI. INTESTATUS. MORITUR. CUI. SUUS. HÆRES. NEC. ESCIT. ADGNATUS. PROXIMUS. FAMILIAM. HABETO. SI. ADGNATUS. NEC. ESCIT. GENTILES. FAMILIAM. ERCISCUNTO.

Unde Cajus l. I. D. familiæ erciſcundæ, actionem *familiæ* erciſcundæ proficiſci ait a XII. Suet. Tranq. in Nerone cap. 4. *Familiam* ea ſignificatione uſurpat additque *pecuniam* explicandi cauſa. Suſpicor igitur *Familiæ* potius quam *Pecuniæ* voce uſum in lege roganda Gracchum eloquentiſſimum, & verborum ſtudioſiſſimum, qui a Cornelia matre eductus cum fratre liberaliter, eloquentiam cum lacte nutricis imbiberat. Cicero in Bruto & Oratore.. Quinctil. lib. I. Hic autem ſenſus eſt: legem promulgavit, ut iis qui Sempronia lege agrum accipere deberent, pecunia, quæ Regis Attali fuiſſet, divideretur. Hæredem autem reliquerat populum Romanum

 manum

Digitized by Google

quæ ex [15] Attali hæreditate erat, [16] ageretur: ut po-
d ıɔcxxı. pulo divideretur. Deinde d cum [17] prorogare ſibi 6
[18] poteſtatem vellet, [19] adverſis auſpiciis in publicum proceſſit, ſtatimque Capitolium petiit, [20] manum ad caput referens: quo ſalutem ſuam populo commendabat. hoc nobilitas ita accepit, quaſi [21] diadema poſce- 7
ret:

manum Attalus Pergami Rex, Eumeni filius, paullo ante mortuus. Plutarchus in Gracchis βασιλικὰ χρήματα appellat, quæ hic *familia* eſt.

ANNA.

14 Bene hoc a viris doctiſſimis notatum. Ita & apud Terent. Heautontim. Act. V. Sect. I.

Decem dierum vix mihi eſt familia.

MACHANEUS.

15 *Ex Attali hæreditate erat.*) Plutarchum lege hæc ſcribentem: poſthæc *Attali* Philopatris defuncti teſtamento a Pergamenis Romam tranſmiſſo, quo populus Romanus *hæres* ſcriptus fuerat, ſtatim Tiberius ad populum tulit, ut regia pecunia civibus Romanis, quibus agri dabantur, pro cultura aſſignaretur.

SCHOTTUS.

16 *Ageretur.*] Sic *caput agi* dicimus eleganter. Cicero in Lælio: *Minus juſtæ amicorum voluntates adjuvandæ ſunt, in quibus eorum aut caput agitur aut fama.* Quam etiam lectionem confirmat Agellius lib. 1. cap. 3. Vulgati *de capite* ſubſtituerunt. Terent. Heautont.

Non nunc pecunia agitur:

Quomodo & in Phorm. legendum videtur Actu IV. Cicero pro Cæcina: *Agitur jus civitatis, bona, fortunæ omnium civium.* Cato VII. originum: *Multa me dehortata ſunt huc venire, anni, ætas, vox, vires, ſenectus: Verum cum tantum Rempublicam agi arbitrarer.*

ANNA.

16 *Ea familia ageretur*, eleganter *ageretur* de *ea familia*. Fruſtra igitur doctiſſimus Gronovius *de ea familia* legere jubet in notis ad Senecæ controverſiam XI.

SCHOTTUS.

17 *Prorogare.*) *Sequenti anno vellet* in MSS. eſt, ſed non videtur neceſſarium. Nam hoc eſt *prorogare* in *ſequentem annum* continuare. Cicero in Catilinam: *Tib. Gracchus, quod iterum Tribunus pl. fieri vellet occiſus.*

ANNA.

18 *Poteſtatem.*] Tribunatum. *Tib. Gracchus, quod iterum tribunus plebis fieri vellet, occiſus.* Cicero in Catilinariis.

SCHOTTUS.

19 *Adverſis auſpiciis.*] Mediolanenſis *adverſus auſpicia*, quomodo in Scipione Naſica loquutus eſt. Vide Obſequentem.

ANNA.

20 *Manum ad caput referens.*) Florus ibidem. *Inde quum in Capitolium profugiſſet, plebemque ad defenſionem ſalutis ſuæ, manu caput tangens, hortaretur, præbuit ſpeciem regnum ſibi & diadema poſcentis, atque ita duce Scipione Naſica, concitato in arma populo, quaſi jure oppreſſus eſt.*

MACHANEUS.

21 *Diadema.*) A διαδέω ligo quaſi Regum ligamen. Plutarchus atteſtatur per eum demum *diadema*, & purpuram e regia gaza a Graccho allata.

GRUTERUS.

21 Quæ ſignis potius indicamus quam verbis, perperam ſæpe recipiunt interpretationem. Tranquillus in Cæſare c. 33. *Cum in alloquendo exhortandoque, ſæpius digitum lævæ manus oſtentans, adfirmaret ſe ad ſatisfaciendum omnibus, per quos dignitatem ſuam defenſurus eſſet, annu-*
lum

ret: ſegniterque ceſſante [22] Mucio Conſule; [23] Sci-
pio Naſica ſequi ſe juſſis, [e] [24] qui ſalvam Rempu-
blicam vellent, Gracchum in Capitolium perſequu-
8 tus [25] oppreſſit. Cujus corpus Lucretii Ædilis ma-
nu in Tiberim miſſum, unde ille [26] Veſpillo dictus.
9 Naſica ut invidiæ ſubtraheretur, per ſpeciem lega-
tionis [27] in Aſiam ablegatus eſt.

e Vide Servium in VIII. Æn. initio. Cic. pro C. Rabirio & poſt reditum.

lum quoque æquo animo detracturum ſibi; extrema concio, cui facilius erat videre concionantem quam audire, pro dicto accepit, quod viſu ſuſpicabatur, promiſſumque jus anulorum cum millibus cccc. *diſtulit.*

ANNA.

22 *Mucio.*) Pub. *Mucio* Scævola.

SCHOTTUS.

23 *Scipio Naſica.*) Privatus hoc egit. Cicero I. Officiorum, pro Plancio, & pro domo ſua: *P. Scipionis factum ſtatim P. Mucius Conſul, qui in gerenda repub. putabatur fuiſſe ſegnior, multis Senatuſconſultis, non modo defendit, ſed etiam ornavit.*

24 *Qui ſalvam R. P. vellent.*) Formula eſt, qua civium evocatio fiebat ad Rempublicam juvandam opprimendoſque ſeditioſos. Servius in illud Virgil. Æneid. VIII. verſu I.

Ut belli ſignum Laurenti Turnus ab arce
Extulit.

Et Iſidorus lib. IX. Etymolog. cap. 3. Cicero vero orat. I. pro Cornelio apud Aſconium. *At enim extremi ac difficillimi temporis vocem illam, C. Corneli, Conſulem mittere coëgiſti, qui R. P. ſalvam eſſe vellent, ut ad legem accipiendam adeſſent.* Videndi Cæſar lib. VI. belli Gall. & Valerius lib. III. cap. 2. Simile apud Livium lib. XXXIV. *Clamitans, ut qui ſalvam Rempublicam vellent, auctorem & ducem libertatis ſequerentur.* Et Marcus Æmilius Lepidus conſul oratione ad populum Romanum, ut arma contra Sullam Dictatorem capiant, lib. I. Hiſtoriarum Salluſtii, *Adeſte,* inquit, *Quirites, & bene juvantibus Diis M. Æmilium Conſulem ducem & auctorem ſequimini ad accipiendam libertatem.*

MACHANEUS.

25 *Oppreſſit*) Lucio Saturnino & Rufo interfectoribus.

ANNA.

26 *Veſpillo.*] Nam *veſpillones* dicebantur, quibus corporum ſepeliendorum cura.

MACHANEUS.

26 Quia *veſpertino* tempore cadavera ſepeliebantur. Martialis:

Nuper erat medicus, nunc eſt veſpillo Paullus.

Ita enim in codicibus veteribus legitur.

SCHOTTUS.

26 Et hoc loco *veſpilio*, in aliis eſt. Cæterum monet Julius Obſequens extremo libro prodigiorum neminem, qui magiſtratum collegæ ademerit, annum vixiſſe: exemplisque declarat.

27 *In Aſiam.*] Pergamum inquit Valer. lib. V. cap. 3. In MSC. meo hæc eadem manu adſcripta reperi. *Cum Comitiorum die Gracchus ſeditiones populi accenderet, auctore Naſica inflammata nobilitas, fragmentis ſubſelliorum plebem fugavit. Gracchus per gradus, qui ſunt ſuper Calpurnium fornicem, detracto amminiculo fugiens, ictus fragmento ſubſellii corruit, rurſuſque aſſurgens alio ictu clavæ cerebro impacta occubuit. Ducenti ea ſeditione interfecti, quorum corpora in Tiberim projecta.*

ANNA.

27 Sed ea ego Victoris eſſe non puto.

CAPUT LXV.

ARGUMENTUM.

Sardiniam quæſtor ſortitus ſponte decedit, defectionis invidiam ſuſtinet, leges fert, Minucio legibus obrogante in Capitolium venit, in forum deſcendit, Aventinum occupat, ab Opimio victus in lucum Furinæ pervenit & interficitur C. Gracchus.

a *Martial.* cum mors Venerit, in medio Tibure Sardinia eſt.
b ɪↄcxxɪɪx.
c ɪↄcxxx.

1 CAJUS Gracchus [2] peſtilentem [a] Sardiniam 1
[b] Quæſtor ſortitus, non veniente ſucceſſore,
3 ſua ſponte diſceſſit. [4] Aſculanæ & [5] Fregellanæ 2
defectionis [6] invidiam ſuſtinuit. Tribunus [c] plebis 3
7 agrarias & frumentarias leges tulit. [8] colonos etiam
Capuam & Tarentum mittendos cenſuit. [9] Triumviros 4

SCHOTTUS.

1 *Cajus Gracchus.*] Hac de re Gracchus ipſe apud Agellium lib. xv. cap. 12. *Cum rediret ex Sardinia*, inquit Agellius, *de ſua parſimonia & continentia hæc protulit: Cum Romæ profectus ſum, zonas quas plenas argenti extuli, eas ex provincia inanes retuli.* Meminit & Symmachus lib. ɪx. epiſt. 39.

2 *Peſtilentem Sardiniam.*] De *Sardinia* aëris inſalubris ac *peſtilentis*, ſic Martialis lib. 11. ut omittam Claudianum lib. 11 de bello Gildonico fine.

Nullo fata loco poſſis excludere, cum mors
Venerit, in medio Tibure Sardinia eſt.

Cicero lib. vɪɪ. epiſt. 24. ad Fabium Gallum: *Id ego in lucro pono, non ferre hominem peſtilentiorem patria ſua.* Habita tamen eſt pinguis, & ſoli uberis *Sardinia.* Horatius Od. 31. lib. 1.

Sardiniæ ſegetes feraces.

Vide Strabonem lib. v.

ANNA.

3 *Sua ſponte diſceſſit*] Contra leges: ſucceſſorem enim expectare debebat antequam e Provincia exiret.

MACHANEUS.

4 *Aſculanæ.*] Quod *Aſculum* ejus cauſa defecerat in bello ſociali.

ANNA.

4 *Aſculum* aliud eſt in Picenis, aliud in Apulis; de priore hic ſermo eſt.

MACHANEUS.

5 *Fregellanæ.*] Quod *Fregellæ* etiam ejus cauſa defecerant in bello ſociali.

SCHOTTUS.

5 Mediolanenſis *Fragellanæ.* MSS. fere *Fregedanæ.*

ANNA.

5 *Fregellæ* in Latio.

6 *Invidiam ſuſtinuit.*] *Invidia* eſt odium, crimen, exprobratio. Gallice verteres, *il fut accuſé ſeul de la revolte d'Aſculum & de Fregelle.*

7 *Agrarias & frumentarias.*] Vid. Flor. lib. ɪɪɪ. cap. 15.

8 *Colonos etiam.*] Epitome Livii. *Effecit, ut complures coloniæ in Italia deducerentur.* Vide Plutarchum: hac mente puto ut *colonis* ſibi delegatis & Italiam & Provincias repleret.

SCHOTTUS.

9 *Triumviros.*] MSS. pro *Triumviros* habent *Tribuum viros* vitioſe. Salluſt. Jugurthino: *C. Gracchum triumviros*

viros agris dividundis ſe, & Fulvium Flaccum, & [10] C. Craſſum conſtituit. [11] Minucio Rufo Tribuno plebis legibus ſuis [d] [12] obrogante in Capitolium [e] venit: ubi cum [13] Atilius, [14] præco Opimii Conſulis, in turba fuiſſet occiſus, in forum deſcendit, & imprudens [15] concionem a [16] Tribuno plebis avocavit: [17] qua re arceſſitus, cum in Senatum non veniſſet, armata [18] familia Aventinum occupavit. ubi ab Opimio victus, dum a templo [f] [19] Dianæ deſilit, [20] ta-

d *Ita MSS. & inf. c. 73. Vulg.* abrogante. *vide Vlpianum.*

e ıɔcxxxıı.

f Lunæ *MSS. q. & mox* Pontiano amico.

triumvirum coloniis deducendis occidit Occimius.

10 *C. Craſſum.*] Mendum ſubeſt, nullum enim in antiquis libris *Craſſi* veſtigium. Pariſinus codex *C. Oreſum.* Colonienſis *Corſum*: alii *C. Papirium Carbonem* nuncupant, & recte.

ANNA.

11 *Minucio Rufo.*] Florus. *Obrogare auſo legibus ſuis Minucio tribuno*, &c.

SCHOTTUS.

12 *Abrogante.*] Malim *obrogante*, ut hic MSS. legunt, & infra in Appulejo Saturnino. Quid ſit autem *obrogare*, *abrogare*, *derogare*, &c. docebit te Ulpianus J. C. Quid ſi *leges ejus abrogante* reponas ex Oroſii lib. v. cap. 1. Dandi tamen caſu dixit Ovidius lib. II. Triſt.

Et nimium ſcriptis abrogat ille meis.

Niſi quis *obrogat* legendum ibi cenſeat, ut apud Livium in MSS. doctiſſimus Petrus Pithœus obſervavit libro IX. Annal. *Ubi duæ leges ſunt, ſemper antiquæ obrogat nova.* Et Cicero apud Lactantium lib. VI. Divin. Inſtit. *Huic*, inquit, *legi neque obrogari fas eſt, neque derogari ex ea aliquid licet, neque tota abrogari poteſt.*

MACHANEUS.

12 *Abrogatur* lex in totum, *derogatur* in partem.

SCHOTTUS.

13 *Attilius.*] In MSS. longe aliud nomen, partim *Anicullius*, partim *Anitullius*, qui Plutarcho *Antiryllius* eſt: *y*, autem ut, *u*, Gallicum pronuntiari ſolitum Verrius Flaccus, cæterique literatores tradidere.

GRUTERUS.

13 Turbant & noſtri Palatini, in quorum uno *Antilius*, minus longe a publicatis quam ii in quibus *Anicullius*, aut *Anitullius*. alter Palatinus *Antullius.*

MACHANEUS.

14 *Præco.*] Tubicen a *præcinendo*. Plutarchus vult fuiſſe miniſtrum inteſtina ferentem: & quia dixit: *cedite bonis civibus mali*: brachiumque in obſcœnum modum intorſit, a fautoribus Gracchi interfectum.

15 *Concionem avocavit.*] Cupiebat ſe de cæde purgare, verum a nemine audientiam habens abiit.

ANNA.

16 *Tribuno plebis.*] Minucio Rufo.

SCHOTTUS.

17 *Quare arceſſitus.*] Recte in MSS. *qua re arceſſitus*: illa enim vox ſive conjunctim, ſive ſeparatim ſcribatur, nihil intereſt: hæc vero propria eſt hujus loci, & rei, qua de agitur. Vide ſupra in Fufetio.

ANNA.

18 *Familia.*] De ſervis proprie dicitur.

SCHOTTUS.

19 *Dianæ.*] Veteres *Lunæ.*

MACHANEUS.

19 Nam *Luna* in cœlo: *Diana* in

ed by Google

[20] talum intorſit, & [21] Pomponio amico [22] apud portam Trigeminam, [23] P. Lætorio in Ponte [24] Sublicio
g DCXXXII. perſequentibus [25] reſiſtente, in lucum [26] Furinæ [g] pervenit. Ibi vel ſua, vel ſervi [27] Euphori manu inter- 6
h Septimo Arejo *MSS.* *Alii aliter* Septimio Atello. fectus, caput [28] a [h] Septimulejo amico [29] Gracchi, ad Opimium relatum, [30] auro expenſum fertur, propter avaritiam infuſo plumbo gravius effectum.

in nemoribus: Proſerpina in inferno.

ANNA.

19 Templum *Dianæ* Aventinæ intellige.

SCHOTTUS.

20 *Talum.*] *Telum* autem etiam depravatum in auctore de bello Hiſpanienſi, pro quo reponendum *talum*.

21 *Pomponio.*] Vulgati. Veteres *Pontino*. Volaterranus lib. XVI. *Pontinium* quoque exſcripſit.

GRUTERUS.

21 Accedunt Palatina exemplaria eis, qui præferunt *Pontinio*.

MACHANEUS.

22 *Apud portam Trigeminam.*] Per quam Horatii *trigemini* ad bellum contra Albanos exierant.

ANNA.

22 Hunc non apud *portam trigeminam*, ſed in ponte ſublicio Gracchum perſequentibus reſtitiſſe innuit Vellejus lib. II. cap. 6. *Quo die*, inquit, *ſingularis Pomponii equitis Rom. in Gracchum fides fuit, qui more Coclitis, ſuſtentatis in ponte hoſtibus, ejus gladio ſe transfixit.*

SCHOTTUS.

23 *P. Lectorio.*] In MSS. eſt. Non placet. Recte vero *P. Lætorium* vocant. Valerius enim Maximus *Pomponium* & *Lætorium* agnoſcit lib. IV. cap. 7. de amicitia.

MACHANEUS.

24 *Sublicio.*] Lege ſuperius.

SCHOTTUS.

25 *Reſiſtente in lucum.*] In MSS. eſt *reſiſtens in locum*. Non placet.

26 *Furinæ.*] Libri veteres *Furianæ*. quod abnuo. De *Furina* Dea M. Terentius Varro lib. IIII. & V. de ling. Lat. Ful. Urſinus Notis in librum III. Cic. de Nat. Deorum *Forina* legi vult, ex antiquo lapide.

MACHANEUS.

26 *Furinæ.*] Varro de lingua Latina: *Furinalia a Furina, quod ei deæ feria publica dies is, cujus deæ honos apud antiquos. Nam ei ſacra inſtituta annua: & flamen attributus; nunc vix nomen notum paucis.* Et alibi. *obſcura eſt eorum origo. Volturnus, diva Palatua, Furina.*

SCHOTTUS.

27 *Euphori.*] *Euporus* vocatur a Paterculo, & Macrob. lib. I. cap. II. *Philocrates* a Plutarcho in Gracchis & Val. Max. libro VI. cap. 8. qui & *Euporum* nominatum ab aliis refert.

28 *A Septimulejo.*] Omnes pæne libri variant. MSS. *a Septimio Atejo*, Pariſinus *Septimio Attelo*, Colonienſis *Septimio Attilio*, Mediolanenſis *Septimio Atello*. Vide Plin. lib. XXXIII. Natur. hiſt. cap. 3. & Plutarchum in Gracchis.

29 *Gracchi.*] Familiarem faciunt etiam Plin. XXXIII. 3. & Val. Max. IX. 4. Plutarchus vero Opimii.

ANNA.

30 *Auro expenſum fertur.*] Florus. *Et illud ſacroſanctum caput Tribuni plebis auro penſatum eſt.*

C A-

CAPUT LXVI.

Argumentum.

Munus ædilis dat, in Aſia quæſtor inſignibus non utitur, Latinis civitatem.... tribunus plebis permittit, nimiæ libertatis quia fuit, multa contra dignitatem facit, ex gratia in invidiam venit, & immiſſo inter turbam percuſſore corruit M. Livius Druſus.

1 MARCUS Livius [1] Druſus, [2] genere & eloquentia
magnus, ſed ambitioſus & ſuperbus, Ædilis
2 munus magnificentiſſimum dedit: Ubi [a] [3] Remmio *a MSS. om.*
collegæ, quædam de utilitate Reipublicæ [4] ſuggeren- *Vulg.* Rubrio---
3 ti, Quid tibi, inquit, cum republica noſtra? Quæ- ſuggerente.
ſtor in Aſia [5] nullis inſignibus uti voluit, ne quid
4 ipſo eſſet inſignius. Tribunus plebis Latinis [6] ci-
vitatem, [7] plebi agros, equitibus curiam, [8] Senatui
5 judicia [b] permiſit. Nimiæ libertatis fuit: ipſe etiam *b* IↃCLXIII.
profeſſus, nemini ſe ad largiendum [9] præter cœlum
&

MACHANEUS.

1 *Druſus.*] Primus a *Druſo* duce hoſtium victo. De hoc Suetonius in Tiberio meminit.

ANNA.

1 Vide Flor. lib. III. cap. 17.

2 *Genere & eloquentia magnus.*] Nobiliſſimum, eloquentiſſimum, & ſanctiſſimum vocat Vellejus lib. II. cap. 13.

SCHOTTUS.

3 *Rubrio.*] In quibuſdam *Rubrico.* verum antiquorum librorum tantus conſenſus, ut pæne religio ſit ab iis diſcedere. Pariſinus *Remimio*, Colonienſis *Reminio*, MSS. vero, *Remmio.*

4 *Suggerente.*] *Suggerenti*, dandi caſu. Sic antiquiſſima exempla MSS.

MACHANEUS.

5 *Nullis inſignibus.*] Habent ſinguli magiſtratus *inſignia* ſua, de quibus lege Feneſtellam de Romanorum magiſtratibus.

ANNA.

6 *Civitatem.*] Imo jus civitatis iis tantum promiſit Druſus.

MACHANEUS.

6 Appianus: *Druſus vir illuſtris rogantibus Italis legem de civitate illis danda laturum ſe promiſerat.*

7 *Plebi agros.*] *Inde populo ſubblandiens, plures colonias in Italia & Sicilia, quæ jampridem decreta, nondum tamen condita erant, deducere ſuaſit.*

ANNA.

8 *Senatui judicia.*] Quæ penes equites erant.

9 *Præter cœlum & cœnum.*] Florus. *Extat vox ipſius, nihil ſe ad largitionem ulli reliquiſſe, niſi ſi quis aut cœnum dividere vellet, aut cœlum.* Cicero pro Rabirio: *execranda illa vox in libera Rep. M. Druſi: Nihil ſe ad largitionem ulli reliquiſſe, niſi ſi quis aut cœnum dividere vellet, aut cœlum.*

SCHOTTUS.

9 Qui *terram* hic ſcripſere, dicam audaciter, venuſtatem orationis

& cœnum reliquiſſe: ideoque cum pecunia egeret, multa contra dignitatem fecit. [10] Magulſam Mau- 6
ritaniæ principem ob Regis ſimultatem profugum, accepta pecunia [11] Boccho prodidit: quem ille [12] elephanto objecit. [13] Adherbalem filium Regis Numida- 7
rum obſidem [14] domi ſuæ [15] ſuppreſſit, redemtionem ejus [16] occultam a patre ſperans. [17] Cæpionem ini- 8
micum actionibus ſuis reſiſtentem, ait ſe de ſaxo Tarpejo præcipitaturum. [18] Philippo [c] conſuli legibus A- 9
grariis reſiſtenti, ita collum in comitio [19] obtorſit, ut multus ſanguis [20] efflueret e naribus: [21] quam ille, luxu-

[c] ıↃCLXII. *Addidi aut ex MSS. Lapſus Machaneus & Poncherius hic.*

nis corrupere, & gloſſemata dederunt, legunt quidam *præter cœlum & ſolum*, rectius.

10 *Magulſam.*] *Magudulſam* libri veteres.

ANNA.

10 Hoc in hiſtoria me legiſſe non memini.

MACHANEUS.

11 *Boccho.*] Is Salluſtio auctore fuit Rex Mauritaniæ.

12 *Elephanto.*] Elephas & elephantus utrumque declinatur: de quo animali Plin. lib. VIII. naturalis hiſtoriæ perquire.

13 *Adherbalem.*] Micipſæ filium, de quo Jugurthinum Salluſtii conſule, is enim hunc & legitimos, Jugurtham vero nothum reliquit.

ANNA.

13 Regis Numidarum, quod mihi etiam ſuſpectum eſt.

SCHOTTUS.

14 *Domi ſuæ.*] Agrippinenſis excuſus, *domum ſuam*. MSS. verius *domi ſuæ*.

15 *Sumpſit.*] Agrippinenſis excuſus. MSS. verius *ſuppreſſit*.

16 *Occultam.*] MSS. vulgati *occulte*.

ANNA.

17 *Cæpionem.*] Servilium *Cæpionem*, qui equites aſſerebat.

SCHOTTUS.

18 *Philippo Conſuli.*] Eſt in MSS. quibus ſi vel Dominicus Machaneus, vel Philippus Poncherius uſi fuiſſent, non ita turpiter hic hallucinati eſſent. Fuere enim Conſules, ut puto, anno DCLXII. poſt U. C. *L. Marcius Philippus & Sex. Julius Cæſar.*

MACHANEUS.

18 *Conſuli* intelligo Metello; ſalvo ſemper meliori (ut ajunt) judicio. Nimirum variant ſæpe hiſtorici in nominibus, etſi in re conveniant. Quod hic attribuit Druſo, Plinius lib. VII. naturalis hiſtoriæ cap. 44. C. Atinio Labeoni tranſſcribit his verbis: *In ipſo tamen flore dignationis ſuæ a C. Atinio Labeone, cui cognomen fuit Macerioni, Tribuno plebis, quem e Senatu Cenſor ejecerat, revortens e campo meridiano tempore, vacuo foro & Capitolio ad Tarpejum a damnato ſuo, raptus, ut præcipitaretur.* Paullo inferius, *bonis inde etiam conſecratis; tanquam parum eſſet, faucium certe intortarum, expreſſique per aures ſanguinis pœna exacta eſt.*

ANNA.

19 *Obtorſit.*] Per viatorem hoc factum fuiſſe ait Florus: alii per Druſi clientem.

SCHOTTUS.

20 Pro *efflueret* ſcripti codices *effunderetur*. Nihil tamen demuto.

21 *Quæ ille luxuria comprobans, morti jam detrudi ſe dicebat.*] Egregie hunc locum reſtitui, niſi fallor, e veſtigiis MSS. veram lectionem odoratus: in quibus reperi, *quem ille,*

luxuriam [d] opprobrans, [22] muriam de turdis eſſe di-
10 cebat. [23] Idem ex gratia nimia in invidiam venit.
nam [24] plebes acceptis agris gaudebat; expulſi dole-
bant: [25] Equites in Senatum lecti lætabantur; ſed
[26] præteriti querebantur: Senatus permiſſis judiciis
exſultabat; ſed [27] ſocietatem cum Equitibus ægre fe-
11 rebat. Unde Livius anxius, ut Latinorum poſtulata
differret, qui promiſſam civitatem flagitabant, [28] re-
pente in publico concidit, ſive [29] morbo comitiali,
ſeu

d Sic hunc locum ſanavi nimis vulgo deformatum: quæ ille luxuria comprobans, morti jam detrudi ſe dicebat. *Vidi qui ita ſcriptum habere:* morti aut detur dixiſſe dicebat. *Pulm. exemplum aperte ut edendum curavimus. Male antea* injuriam *impreſſerant. Mox* Tò nimia *abeſt in vulg. ut &* *illud*, ſed præteriti querebantur.

ille, luxuriam exprobrans (alii *opprobrans*) *muriam de turdis eſſe dicebat.* ubi fortaſſe, *ad quem ille* legendum videatur. Pariſinus codex vetus, *qua illa luxuria exprebrans.*

MACHANEUS.

22 *Morti jam detrudi ſe dicebat*] Conſonant huic & Pliniana hæc verba: *ægre Tribuno, qui intercederet, reverto, a limine ipſo mortis revocatus, alieno poſtea vixit beneficio.*

SCHOTTUS.

22 Pariſinus codex vetus, *morti autem detur dixiſſe dicebat.* Si quis ductus literarum ſequatur, dicet me veram lectionem eruiſſe, ſenſumque aſſequutum. Hoc enim vult. Cum multus e naribus ſanguis efflueret, *exprobraſſe* Philippo Conſuli Livium, non a ſe, ſed *a turdorum ſanguine ſuffocatum* eſſe: erat enim *luxuria* deditus. *Turdos* autem in deliciis ponunt popinæ artifices, ut Apicii, & Martialis. De *Muria* nos pluribus in Obſervationum libris. Nam quæ hic interpretes de divinatione, morte jam imminente, & Cygnea cantione ſunt commenti, meri λόγοι videntur.

23 *Idem ex gratia nimia.*] Ita MSS. Pithoei codex: *Deinde ex gratia in invidiam.* Abeſt *nimia.* De his judicet S. P. Q. literatus.

MACHANEUS.

24 *Plebs gaudebat.*] Solus populus coloniarum deductione lætabatur, in hac tum colonis agri dividebantur.

SCHOTTUS.

25 *Equites lecti.*] Aptior vetus lectio: *Equites in Senatum lecti lætabantur, ſed præteriti querebantur.* Eximie. Sunt enim, ſi animadvertas, quaſi oppoſita: *gaudebant, dolebant: lætari, queri: exſultare, ægre ferre.* Ergo in vulgatis male deſideratur comma.

ANNA.

25 Hoc certe valde ſuſpectum eſt, neque adduci poſſum, ut credam, *equites*, quæ judicia ipſi poſſidebant, ea ad *ſenatum* æqua parte tranſmiſſa libenter vidiſſe.

26 *Præteriti.*] Dicebantur ii, quorum nomina Cenſores in recitando *præterierant.*

MACHANEUS.

27 *Societatem cum Equitibus.*] Appianus de bellis civilibus: *Senatum vero & equites judiciorum cauſa jampridem inter ſe diſſidentes communi lege conjungere tentavit.*

28 *Repente in publico concidit.*] De ejus morte ita Appianus. *Cum igitur circa veſperam multitudinem emitteret, ſubito ſe percuſſum eſſe conclamavit, vixque finito clamore, in terram decidit, repertus deinde ſutoris gladius femori ejus infixus: eoque modo Druſus, & ipſe Tribunus, occiditur.*

29 *Morbo comitiali.*] Caduco, dicto quia *comitia* impediebat: ſi quis enim cecidiſſet, ea dirimebantur.

SCHOTTUS.

29 De illo Plinius lib. XXV. cap. 5. & Agellius XVII. cap. 15. Sueton. de Cæſare cap. 45.

30 *Ca-*

ſeu hauſto [30] caprino ſanguine ſemianimis domum relatus. Vota pro illo per Italiam publice ſuſcepta 12
ſunt: & cum [31] Latini Conſulem [32] in Albano monte interfecturi eſſent, Philippum admonuit ut caveret: Unde in Senatu accuſatus, cum domum ſe reciperet, immiſſo inter turbam percuſſore, corruit. Invidia 13
cædis apud Philippum, & Cæpionem fuit.

30 *Caprino ſanguine.*] De illo Plinius lib. XXVIII. cap. 9. extremo. Taurino extinctus Themiſtocles, auctor Cornelius Nepos.

ANNA.

31 *Latini Conſulem interfecturi eſſent.*] Flor. lib. III. cap. 18. *Primum fuit belli in Albano monte conſilium, ut feſto die Latinarum Julius Cæſar & Martius Philippus Conſules inter ſacra & aras immolarentur. Poſtquam id nefas proditione diſcuſſum eſt*, &c. Sed tunc Philippum admonere non potuit Druſus, quem anno ſuperiori mortuum tabulæ notant.

SCHOTTUS.

32 *In Albano monte.*] *Monte* ex antiquis redundat.

CAPUT LXVII.

ARGUMENTUM.

Humili loco naſcitur, conſulatum adipiſcitur, Jugurtham ante currum agit, Teutones & Cimbros vincit, deque illis triumphat, Appulejum Saturninum & Glauciam interimit, armis a Sulla victus in palude delitescit, inventus in carcerem conjicitur, navicula in Africam trajicit & exſulat, revocatus exercitum facit, & caſis inimicis injuriam ultus voluntaria morte decedit C. Marius Pater.

CAJUS Marius [1] ſepties Conſul, [2] Arpinas, 1
humili loco natus, primis honoribus per or-
IↃCXLIV. dinem functus, [3] legatus [4] Metello in Numidia, [4] cri-

MACHANEUS.

1 *Septies Conſul.*] Hoc, augūriis apparentibus, conſulti reſpondere: ob nidum *ſeptem* pullorum aquilæ, quos in veſte Marius detulerat.

ANNA.

2 *Arpinas.*] *Sedis natus & omnem pueritiam Arpini altus.* Salluſtius in Jugurthino. *Arpinum* in Volſcis.

MACHANEUS.

2 Juvenalis:

Arpinas alius Volſcorum in monte ſolebat.

Fuit enim conterraneus Tullianus.

ANNA.

3 *Legatus Metello.*] An. U. C. 644.

MACHANEUS.

3 Primo militavit ſub Scipione apud Numantiam, inde tribunus militum ſub Metello, in cujus domo ipſe a pueritia, paterque ejus miniſtri fuerant, inde *legatus* in Africa.

4 *Cri-*

[4] criminando eum [5] Conſulatum [b] adeptus, Jugur- *b* IↃCXLVI.
2 tham [6] captum [c] [7] ante currum egit. In proximum *c* IↃCXLIX.
annum [d] Conſul ultro factus, [8] Teutones in Gal- *d* IↃCL.
lia [e] apud [9] Aquas Sextias, [10] Cimbros [f] in Ita- *e* IↃCLI. *f* IↃCLII.
lia, in campo [g] [11] Caudio vicit, deque his [12] *g* *Vulg.* Claudio:
3 triumphavit. [13] Sexies Conſul per ordinem factus, *al.* Savidio;
[h] [14] Ap- *al.* Rhaudio.

ANNA.

4 *Criminando eum.*] Criminoſe de bello, quod Metello commiſſum erat, loquebatur. *Si dimidia pars exercitus ſibi permitteretur, paucis diebus Jugurtham in catenis habiturum: ab Imperatore conſulto trahi, quod homo inanis & ſuperbia regia, imperio nimis gauderet.* Salluſtius.

MACHANEUS.

4 Nuntiabant enim milites Romanis per literas, nunquam finem habitura bella contra barbaros, niſi C. Marium Conſulem crearent. His rebus vehementer Metellus angebatur.

ANNA.

5 *Conſulatum adeptus.*] An. U. 646.

MACHANEUS.

6 *Captum.*] per Bocchum Mauritaniæ Regem & ſocerum, a quo gener Jugurtha traditus eſt Sullæ Quæſtori in eo bello, ac per eum ad Marium ductus eſt.

ANNA.

7 *Ante currum egit.*] An. U.C. 648.

SCHOTTUS.

8 *Cimbros in Gallia.*] Malim ex hiſtoriæ veritate ita legi: *Teutones in Gallia.* *Teutonas* vulgati: MSS. fere *Teutonos*, quo modo & in Cæſaris Commentariis Gallicis ſcriptum reperi.

ANNA.

8 Populi ſunt ad mare Germanicum.

9 *Aquas Sextias.*] In Gallia Narbonenſi ad mare. Flor. lib. III. cap. 3. *Prioreſque Theutonios ſub ipſis Alpium radicibus aſſequutus Marius, in locum quem Aquas Sextias vocant, quo fidem Numinum! prælio oppreſſit.*

SCHOTTUS.

9 *Aquas Seſtias* Colonienſis habet, ita dictas a *Seſtio*, ait Robortellus, quem refellit Sigonius lib. I. Emendat. cap. 6.

MACHANEUS.

9 Alii *Sextiles* ſcribunt, coloniam Romanorum, ut Ptolemæus ſcribit.

10 *Cimbri*] Populi fuere Germaniæ, antea Cimmerii dicti, ſuis finibus exeuntes, ut domos quærerent: etiam lingua Germanica in Latium latrones, dicuntur ſedes.

SCHOTTUS.

11 *Caudio*] *Campo Claudio* quidam: Gryphius *Caudio*. Eſt enim ad Atheſim Veronæ fluvium pugna facta. Plutarchus aliter appellat. In MSS. noſtris *Rhaudio* eſt, ut & Paterculus ſcribit. & in Hercule Prodicio omnis antiquitatis peritiſſimus Stephanus Pighius. In Mediolanenſi, Pariſino & Colonienſi *Savidio*. Utramque lectionem in Annæi Flori MSS. reperit Vinetus.

ANNA.

12 *Triumphavit.*] An. U. C. 652.

SCHOTTUS.

13 *Sexies Conſul.*] Sic ſcripſi, ut paullo ante, *ſepties Conſul*, cum in quibuſdam reperiſſem, *uſque ad ſexies Conſul.* ruſtice & barbare: quod rurſum ex numerorum compendiis enatum mendum: forte legerunt, *uſque ſexies Conſul*, id eſt, aſſidue & ordine. vel ſic: *uſque ad* VI. *Conſul.* pro *ſextum conſulatum*, quomodo melius alii habebant. In manuſcriptis vero, *uſque ſextum Conſulatum.*

ANNA.

13 Quinque ultimos conſulatus per ordinem geſſit ab anno U. 649.

b IↃCLXIII. [b] [14] Appulejum Saturninum Trib. plebis, & Glauciam Prætorem ſeditioſos [15] ex Senatuſconſulto interemit. Et cum [16] Sulpicia rogatione [17] provinciam 4
i IↃCLXV. Sullæ [i] eriperet, [18] armis ab eo victus, [19] Minturnis in palude delituit. Inventus, & [20] in carcerem con- 5
* MSS. auſteritate. inf. 76.
jectus, immiſſum percuſſorem Gallum [21] vultus * auctoritate deterruit: acceptaque [22] navicula [23] in Africam trajecit. [24] ibi diu exſulavit. Mox [25] Cinnana 6
l IↃCLXVI. [l] dominatione revocatus, ruptis [26] ergaſtulis exercitum

uſque ad an. 653. inter primum & ſecundum tres anni interceſſerunt.

MACHANEUS.

14 *Appulejum tribunum plebis & Glauciam prætorem*] Nam ambos in Capitolium fugientes proſequutus fuit, fatigatos in poteſtatem ſuam redegit, illi fidei Marianæ ſe tradidere; poſtquam multa calliditate illorum ſaluti favere ſimulaſſet, nullo auxilio fuit: illi in forum profecti trucidantur. Ita Appianus, & Plutarchus.

ANNA.

15 *Ex Senatusconſulto.*] Nam *Senatuſconſultum* factum fuit, *viderent Conſules ne quid detrimenti reſpublica caperet.*

16 *Sulpicia rogatione.*] Hanc tulit *Sulpicius* Tribunus plebis an. U. 665. ut exſules revocarentur & Marius adverſus Mithridatem dux crearetur.

MACHANEUS.

16 Plutarchus: *Sulpicius homo temerarius Marium proconſulem contra Mithridatem declaravit. populus in duas partes diviſus, partim Marium, partim Sullam ad principatum vocitabat.*

ANNA.

17 *Provinciam.*] Bellum adverſus Mithridatem intellige, quod Syllæ demandatum fuerat.

18 *Armis ab eo victus.*] Vide Florum lib. III. cap. 21.

19 *Minturnis.*] *Minturnæ* in Latio non longe a Formiis in ipſo maris littore.

MACHANEUS.

19 Juvenalis:

Exſilium, carcer, Minturnarumque paludes.

ANNA.

20 *In carcerem conjectus.*] Vide Vellej. lib. II. cap. 19.

MACHANEUS.

21 *Vultus auctoritate.*] Qui exclamavit (vultus auctoritate deterritus) Marium occidere non poſſum.

22 *Navicula.*] Julii cujuſdam.

ANNA.

23 *In Africam trajecit.*] *Curſum in Africam direxit, inopemque vitam in tugurio ruinarum Carthaginienſium toleravit.* Vellejus.

MACHANEUS.

24 Satyricus:

Et mendicatus victa Carthagine panis.

ANNA.

25 *Cinnana dominatione.* Hoc eſt *Cinnæ conſulatu.* Nam Cornelius *Cinna* Conſul Marium revocavit. Vide quæ apud Florum dicta ſunt.

MACHANEUS.

25 Exercitum contra patriam armavit, Octavium collegam interfecit. Principio igitur ſeditionum cum audiſſet Marius e Libya ſeditiones Conſulum, *Cinnam* ab Octavio ejectum, & loco ejus Cornelium Merulam ſuſtectum, ſumptis quibuſdam equitibus Africanis, & ex Italicis, Telamonem opidum venit; ſervos ad pileum vocavit: quadraginta naves armavit, ſociumque ſe Octavio fecit.

ANNA.

26 *Ergaſtula.*] ubi ſervi vincti operabantur.

26 'Εργα-

tum fecit: [27] cæſiſque inimicis injuriam ultus, ſeptimo conſulatu, ut quidam ferunt, [28] voluntaria morte [29] [m] deceſſit. *m* CIƆCLXVII.

MACHANEUS.
26 Ἐργάζομαι Latine eſt operor. Eadem loca *cataſta* dicuntur. Tibullus.
Barbara gypſatos ferre cataſta pedes.
27 *Cæſiſque inimicis.*] longum eſſet referre crudelitatem Marianam, maxime in Lucio Craſſo, & M. Antonio Oratoribus.

ANNA.
27 Vide omnino Florum lib. III. cap. 21.

MACHANEUS.
28 *Voluntaria morte*] Hiſtoricus tradit Marium poſt cœnam cum amicis deambulantem in ſermonem de rebus geſtis veniſſe: & a rerum primordiis incipientem, ſemperque de fortuna diſputantem, dixiſſe, non ſanæ mentis hominem eſſe, qui fortunæ ſe committeret. poſt hæc appellatis læto vultu, qui aderant: cum per ſeptem dies paullatim deficeret, diem ſuum obiit.

ANNA.
29 *Deceſſit.*] An. U. 666. Idibus Januariis.

CAPUT LXVIII.

ARGUMENTUM.

Conſulatum invadit, inimicos trucidat & in Tiberim præcipitat, a Sulla abſens victus Preneſte refugit, & Pontio Teleſino ſe jugulandum præbet C. Marius filius.

1 CAJUS Marius [1] filius [2] viginti quinque [a] annorum Conſulatum [b] [3] invaſit: quem honorem *a* XXVII. *lib. MSS.* *b* IƆCLXXI.
2 tam [4] immaturum [5] mater flevit. Hic patri ſævitia ſimilis, [6] curiam armatus obſedit, inimicos trucidavit,

SCHOTTUS.
1 *Filius.*] Appianus non illius ſepties Conſulis Marii *filium*, ſed ex fratre nepotem facit.
2 *Viginti quinque annorum.*] MSS. codices XXVII. quomodo & Appianus, veriorque ea lectio: immutaſſem igitur vulgatam, niſi & Liviani breviarii auctor lib. 86. ante viceſimum ætatis annum per vim creatum Conſulem affirmaret: Vellejus vero XXVI. propius veritatem.

GRUTERUS.
2 Palatini noſtri firmant codices, in quibus XXVII. quomodo & Appianus.

ANNA.
3 *Invaſit.*] An. U. 671.

MACHANEUS.
4 *Immaturum*] Non enim ante XXX. annos ſumebatur apud Romanos. Appianus tradit: *ſequenti anno conſules creati Papirius Carbo iterum, & Marius illius clarioris Marii affinis atque cognatus, ſeptimum & viceſimum nondum egreſſus annum.*

ANNA.
5 *Mater flevit.*] Quia mortem filio peperit.
6 *Curiam armatus.*] *Tum Marius juvenis & Carbo conſules, quaſi de-*

davit, quorum corpora in Tiberim præcipitavit. In 3
apparatu [7] belli, quod contra Sullam parabatur,
apud [8] Sacriportum vigiliis & labore defeſſus,
[9] ſub dio requievit: & [10] abſens victus, fugæ,
non pugnæ interfuit. [11] Preneſte [12] refugit, ubi 4
per Lucretium [e] [13] Offellam obſeſſus, tentata per
[14] cuniculum fuga, [15] cum omnia ſepta intelligeret,
[16] jugu-

[e] *al.* Afellam: *quod neſcie an ferri poſſit, quanquam in MSS. em. comparet. Græcis enim* Ὀφίλλα *eſt.*

ſi deſperata victoria, ne inulti perirent, in anteceſſum ſanguine Senatus ſibi parentabant, obſeſſaque curia, ſic de Senatu quaſi de carcere, qui jugularentur, educti. Flor. lib. III. cap. 21.

7 *Belli.*] Hic *bellum* prælium interpretor.

MACHANEUS.

8 *Sacriportum.*] Opidum eſt prope Preneſte: de quo Lucanus:

Jam quot apud Sacri cecidere cadavera portum.

ubi a Sulla Marius hic fugatus fuit, antequam Sulla urbem occuparet: Varro quoque ſcribit *Sacriportum* locum eſſe intra urbem juxta palatium. Ex auctore bellorum civilium: *juxta civitatem Marius caſtra metatus propius paullatim ceſſit: cum ad Sacriportum perveniſſet, copias in prælium educit, acriterque ab eiſdem pugnatur: ſiniſtra acie inclinante, quinque peditum cohortes, duæ equitum, non expectata aliorum converſione, abjectis ſignis ad Sullam confugerunt, ac tum primum origo cladis emerſit: interfectis quippe plurimis reliqui Preneſte fuga contendere, Sulla cum curſu inſequente. Preneſtini primos receperunt, appropinquante deinde Sulla e diverſa porta, & occluſa, Marium per feneſtram funibus ſuſtulerunt.*

SCHOTTUS.

9 *Sub dio.*] Hoc eſt, ſub cœlo. Aſcon. Ped. Verr. III. Vide Feſtum lib. IV. *ſub divo* antiqui ſcripti libri. Jupiter pro aëre a veteribus uſurpatus. Horatius I. Oda:

.. manet ſub Jove frigido
Venator, teneræ conjugis immemor.

Veteres ſubjungebant & dicebant *ſub dio cælo*, ut Caper annotat in Orthographia.

MACHANEUS.

9 Ἀπὸ τοῦ Διὸς, id eſt, aëre: ὁ Ζεὺς, τοῦ Διὸς aërem ſignificat.

ANNA.

10 *Abſens victus.*] Imo pugnæ interfuit, ſed a Sulla fugatus.

11 *Preneſte.*] Quod ante præſidiis firmaverat.

MACHANEUS.

11 Dicitur ἀπὸ τῶν πρίνων, id eſt, ilicibus & lenticis, ibi copioſis.

SCHOTTUS.

11 Dixi in Papirio Curſore cur ſine diphthongo urbem ſcripſerim.

12 *Refugit.*] Antiqui ſcripti libri *confugit.*

13 *Offellam.*] alii *Ofellam*, verum *Afellam* eſt in libris pæne omnibus vel *Affellam.* Græci tamen rerum Romanarum ſcriptores Ὀφέλλαν, ut Plutarchus in Sulla, & Appianus lib. I. ſcribunt: & quidam libri MSS. quare nihil muto.

ANNA.

13 *Offellam.*] *Oppugnationi autem Preneſtis ac Marii præfuerat Offella Lucretius; qui cum ante Marianarum fuiſſet partium, prœter ad Sullam transfugerat.* Vellejus.

MACHANEUS.

14 *Cuniculus.*] Eſt via ſubterranea, & animal habitationi huic ſolitum. Martialis:

Gaudet in effoſſis habitare cuniculus antris:
Monſtravit tacitas hoſtibus ille vias.

SCHOTTUS.

15 Pro, *cum omnia ſepta intelligeret*, libri quidam MSS. *omnia ſepta intelligens.*

16 *Ju-*

Digitized by Google

[16] jugulandum ſe Pontio [17] Teleſino præbuit.

16 *Jugulandum.*] Paullo aliter hæc Livii abbreviator; & Oroſ. lib. v. cap. 21. Marium nimirum cum Pontio Theleſino fugæ comite ſtricto utrimque gladio concurriſſe, quem cum occidiſſet, ſaucium a ſervo imperraſſe, ut ſe occiderer. Vide & Vellejum lib. I. & Junium Hadrianum Animadv. lib. III. cap. 12.

MACHANEUS.

16 Appianus: *Mario aggerem per cuniculos ingreſſo, nec multo poſt interempto manu propria, Lucretius abſcidit caput, & ad Sullam mittit.* Reliqua Plutarchus: quum in Preneſtina urbe obſideretur a Sulla, extrema omnia tentans, ut evaderet, quum nullo modo effugere poſſet: ſe ipſum necavit.

SCHOTTUS.

17 *Theleſino.*] Scripti libri abſque ſpiritu *Teleſino.*

ANNA.

17 *Pontio Teleſino.*] Minorem *Teleſinum* intellige. Vellejus. *Sunt qui ſua manu; ſunt qui concurrentem mutuis ictibus cum minore fratre Teleſino, una obſeſſo, & erumpente, occubuiſſe prodiderint.*

CAPUT LXIX.

ARGUMENTUM.

Rempublicam vaſtat, lege lata.... urbe profugit, vocatis ad pileum ſervis adverſarios vincit, ſæpius ſe conſulem facit, & ab exercitu lapidibus occiditur L. Cornelius Cinna.

1 LUCIUS Cornelius Cinna flagitioſiſſimus, [1] Rem-
2 publicam ſumma crudelitate [2] vaſtavit. [3] Primo conſulatu [a] legem de exſulibus revocandis [4] ferens, ab [5] Octavio collega prohibitus, & honore privatus, urbe profugit: vocatiſque [6] ad pileum ſervis,

[a] IↃCLXVI.

SCHOTTUS.

1 *Rempublicam.*] MSS. *rem publicam* duabus dictionibus.

MACHANEUS.

2 *Vaſtavit.*] Cum novis civibus conſentiens, veteribus conſpirantibus cum Octavio.

ANNA.

3 *Primo conſulatu.*] An. U. C. 666.

SCHOTTUS.

4 *Ferent.*] MSS. *dedit* pro *ferens* legunt.

5 *Octavio.*] Qui fuit Cn. *Octavius.*

6 *Ad pileum.*] Id eſt, ad libertatem. Erat enim libertatis inſigne *pileus*, quem manumiſſi capitibus raſis induebant, teſte Nonio Marcello. Plautus Amphitruone extrema Scena I.

quod illo faciat Juppiter.
Ut ego hic hodie raſo capite calvus
capiam pileum.

Utitur Suetonius in Tiberio cap. 4. in Nerone cap. 57. & Sex. Aurelius Victor ſimiliter in vita Neronis. Val. Max. lib. v. cap. 2I. de Q. Terentio Culeone. & lib. VIII. cap. 6. de C. Mario. Livius libro XXXIV. Annalium. *Prabuerunt ſpeciem triumphi capitibus raſis qui ſervitute exempti fuerant.* Videndus Plutarchus in Tito Flaminino, & Appia-

 nus

vis, adverſarios vicit: [7] Octavium interfecit: [8] Ja-
niculum [9] occupavit. [10] Iterum [b] & tertium [c] Con- 3
ſulem ſeipſe fecit. [11] Quarto [d] conſulatu cum bellum 4
[12] contra Sullam pararet, [e] [13] Anconæ ob nimiam
crudelitatem ab exercitu [14] lapidibus occiſus eſt.

[b] IↃCLXVII.
[c] IↃCLXVIII.
[d] IↃCLXIX.
[e] *Al.* Aucone. *Non diſplicet.*

nus in Mithradatico de Pruſia loquens, & Jacobus Rævardus libro de auctoritate prudentum. Eſt apud me nummus æreus, in quo *pilei* forma apparet, cum hac inſcriptione, LIBERTAS AUREA. Quin & Caſtorem & Pollucem Helenæ fratres *pileatos* olim fingebant, quaſi Græciæ liberatores. Sextus tamen Pompejus iis tanquam Laconibus, quibus *pileatis* pugnare mos erat, attribui *pileum* putat.

MACHANEUS.

6 Martialis:

Dumque decent noſtrum pîlea ſumpta Jovem.

Flamen dialis inſtitutus Lucius Merula.

7 *Octavium interfecit.*] Veniens Romam victor cum Mario, Carbone, Sertorio, præmiſſis ejus equitibus maxime Cenſorino, juſſit *Octavium* interimi, qui caput abſciſſum detulit in forum & Roſtris affixit.

8 *Janiculum.*] e ſeptem collibus urbis, a *Jano*, de quo Varro.

ANNA.

9 *Occupavit.*] Fugatis inde Octavii copiis.

10 *Iterum & tertium conſulem.*] An. U. C. 667. & 668.

11 *Quarto Conſulatu.*] An. U. C. 669.

12 *Contra Sullam.*] Qui in Græciam profectus erat.

13 *Anconæ.*] In Picenis ad mare Adriaticum.

SCHOTTUS.

13 Quidam *Ancone* abſque diphthongo ſcribunt: MSS. *Anchone.* Dicta autem a cubiti figura, qua jacet, auctor Mela lib. II. & Plinius lib. III. cap. 13.

MACHANEUS.

13 In ejus formam habet portum. Cubitum Græci ἀγκῶνα vocant.

14 *Lapidibus.*] Appianus. *Intelligentes milites eum Liburniam tranſire velle, recuſabant. Cinna id moleſte ferens, in concione eos veluti reprehenſurus, advocavit. Illi ira accenſi, mutuo auxilio futuri ad eum pervenere: lictorem etiam, quum per iter quoddam graderetur, & obvium verberibus affici juberet, miles quiſpiam adempta virga graviter percuſſit. Cinna comprehendi illum imperante omnium clamor adſequutus eſt: lapides enim in eum emiſſi; qui vero propiores aderant, exertis enſibus, Cinnam invaſere: eoque modo, Conſulatum adhuc gerens, interfectus eſt.*

CAPUT LXX.

ARGUMENTUM.

Conſulem interficiendum legatus curat, Mithradatem Pergamo expellit, Ilium incendi jubet, militia principes ſecuri percutit, & ſemet occidit C. Flavius Fimbria.

CAJUS [1] Flavius Fimbria [2] (ſæviſſimus quippe 1

SCHOTTUS.

1 *Flavium Fimbriam.*] omneis pæne libri, quos vidi, (vidi autem plurimos) paullo antiquiores appellant:

pe * Cinnæ ſatelles) Valerio Flacco [3] Conſuli [a] legatus in Aſiam profectus, per [4] ſimultatem [5] dimiſſus, corrupto exercitu, [6] ducem interficiendum
2 curavit. Ipſe correptis imperii [7] inſignibus, [8] provinciam [b] ingreſſus, [9] Mithradatem [10] Pergamo [11] ex-
3 pulit. [12] Ilium, ubi tardius portæ patuerant, incendi juſſit: ubi Minervæ templum inviolatum ſtetit, quod divina majeſtate ſervatum nemo dubitavit.
4 [c] [13] Ibidem Fimbria militiæ principes ſecuri percuſſit, [14] mox à Sulla [15] Pergami [d] [16] obſeſſus, [17] corrupto exercitu deſertus [18] ſemet occidit.

* Cinnæ *afuit in q. l. & ſic interpungit:* ſæviſſimus, quippe ſatelles: *alii* curiæ ſatelles.
a ıɔcLXVII.
b ıɔcLXVIII.
c Idem, *lib. exe.*
d ıɔcLXIX. *Vulg.* oppreſſus. *Scripta lectio placet.*

C A-

lant: adſcribere igitur placuit aſſentientibus tabulis Capitolinis.

2 *Sæviſſimus Q. C. ſatelles*] In Pariſino hæc afuerunt. In MSS. *ſæviſſimus quippe ſatelles.* Lictores enim & *ſatellites* crudeli fere & agreſti ſunt ingenio.

ANNA.

3 *Conſuli*] Anno U. C. 667.

MACHANEUS.

4 *Simultas.*] Odium latens dicitur

ANNA.

4 Nam ambo diverſas partes ſequebantur.

SCHOTTUS.

5 *Dimiſſus.*] Male in Pariſino abeſt. Thermus enim illi ſuffectus a L. Valerio Flacco, qui, Cinna jubente, Sullæ ad bellum Mithradaticum ſucceſſit.

MACHANEUS.

6 *Ducem interficiendum.*] Plutarchus in vita Sullæ: Fimbria potiſſimum in cauſa erat, qui quum alterius facinoris principem Flaccum obtruncaſſet, Mithradatis duces ſuperans adverſus eum tendebat.

7 *Inſignibus.*] Lictoribus, & faſcibus.

ANNA.

8 *Provinciam.*] Aſiam.

9 *Mithradatem.*] Vide Livium Epitome 83.

10 *Pergamo.*] In Phrygia majore e regione Lesbi.

11 *Expulit.*] An. U. C. 669.

MACHANEUS.

12 *Ilium.*] Trojam ter captam hiſtorici ſcribunt, primo per Herculem, denegatis a Laomedonte equis, ob liberatam Heſionem: ſecundo per equum, machinam ab Epeo Græco fabricatam. Virgilius.

Ipſe doli fabricator Epeus.

Tertio per Fimbriam: ut Plutarchus ſcribit in vita Sertorii: quia in tumultu cadentibus equis porta claudi non valuit. Inſtauratum autem eſſe *Ilium* poſt urbem a Græcis deletam Strabo ac nonnulli alii atteſtantur.

SCHOTTUS.

12 Intra undecimum ab obſidio diem *Ilium* occupavit. Strabo. lib. XIV.

13 *Idem*] *Ibidem* eſt in antiquis.

ANNA.

14 *Mox*] Eodem anno, nullo intermiſſo tempore.

SCHOTTUS.

15 *Pergami.*] Legi malim ex Oroſio lib. VI. cap. 2. Thyatiram. Idem & Plutarchus Sulla *πρὸς Θυατείροις.*

16 *Obſeſſus.*] Non *oppreſſus*, quod probo ex Oroſio lib. VI. cap. 2.

ANNA.

17 *Corrupto exercitu.*] Qui ad Sullam defecit.

MACHANEUS.

18 *Semet occidit.*] Aſſeverante etiamnum Plutarcho: *tum Fimbria mili-*

milites e caſtris ſolis elapſi tunicis Sullanos amplexati ſunt familiariter, & operum adjutores ſe fecerunt, potiſſimam impertientes operam. eam conſpicatus Fimbria mutationem, cum Sulla in gratiam redire poſſe deſperans, intra vallum ſibi necem conſcivit. L. quoque Florus Epitome octogeſima tertia, Fimbriam Ilium cepiſſe, parumque abfuiſſe, quin Regem caperet, ſcribit, additque eum impetraſſe a ſervo, cervice præbita, ut ſe interficeret. quæ curioſus lector animadvertere valebit.

CAPUT LXXI.

ARGUMENTUM.

Primo mercenarius, deinde venator, latro, dux bellum ſumit, Claudium & Nigidium opprimit, pacem petit & bellum renovat, & a duobus ſatellitibus pecunia corruptis perimitur Viriathus Luſitanus.

1 VIRIATHUS genere 2 Luſitanus, ob paupertatem primo 3 mercenarius, deinde 4 alacritate a 5 venator, audacia latro, ad poſtremum dux, bellum adverſum Romanos ſumpſit, eorumque Impe- 1

a *Vetuſta lectio, al.* vector: *vulg.* victor. *lege notas.*

SCHOTTUS.

1 *Viriatus.*] Vulgati: ego vero aſpirationem extremæ ſyllabæ addidi, ſequutus libros noſtros ſcriptos, & monumenta antiquitatis: ſequutus & Græcam conſuetudinem. Appianus enim in bello Hiſpanienſi οὐρίαθος ſcribit. Diodorus vero lib. III. fragmentorum οὐρίατθος, ubi juſtitia ejus in prædæ partitioue commemoratur. ut & a Cicerone in Officiis.

ANNA.

2 *Luſitanus.*] Luſitani Hiſpaniæ populi ſupra Tagum fluvium.

MACHANEUS.

2 *Luſitania* autem a *luſibus* Bacchi dicta, ut Plinius ait.

SCHOTTUS.

3 *Mercenarius.*] Libri melioris notæ *mercennarius* duplici nn

ANNA.

4 *Alacritate.*] Supra autem *alacritate* interpretor propter *alacritatem* corporis. Et hic *alacritas* eſt agilitas, velocitas.

SCHOTTUS.

5 *Victor.*] Coëgit me librorum MSS. conſenſus, ut *venator* reponerem: ſic enim ad unum omneis legebant: Typis vero ſeripti conſtanter, *vector. Venatorem* Florus diſertim & in hiſtoriæ Romanæ compendio, & in Livii epitoma LII. vocat. Verum, ut quod ſentio dicam, vulgata lectio ferri poreſt, ut ſit quaſi gradatio. Primo miles mercennarius & gregarius: mox *victor* ab hoſte ſæpe rediit alaeritate pugnandi: deinde latrociniis ſe exercuir, opeſque comparavit: tandem & juſtum duxit exercitum. Vulgatam etiam lectionem tuetur Oroſ. lib. v. cap. 4 *poſtremo* inquit, *exercitus prætorum & Conſulum Romanorum vincendo, fugando, ſubigendo, maximo terrori Romanis omnibus fuit.* Multos ex latronibus duces & Imperatores belli factos meminimus. Talis & climax apud Epitomarum ſcriptores: *Ex paſtore venator, ex venatore latro, ex latrone dux exercitus.*

ANNA.

5 Non omittendum, quod olim Illuſtris Salmaſius notavit apud Trebellium Pollionem libros omnes pro *venator* habere *vector*,

Imperatorem [6] Claudium Unimanum, dein [7] C.
2 Nigidium [b] [8] oppreſſit. Pacem [9] a [c]* populo Romano maluit integer [d] petere, quam victus: [10] & cum [e] alia dediſſet, & arma retinerentur, bellum renovavit.

b IↃCVII.
c Sic MSS. Vulg. a Popilio.
d IↃCXII.
e MSS. cum Italia deceſſiſſet, & aurum peteretur, bellum.

vector. Quod poſtea imperiti homines corruperunt legendo *victor* & *venator. Vector* antiqua vox, ideſt bene valens, robuſtus, qui ſeſe pedibus vehit. Unde pro *venatore* quod opus ſit viribus maximis ad hoc opus. Sic apud Græcos παράβολος, qui eſt audax, etiam de *venatore* & confectore dici conſuevit. Eadem voce uſus eſt Trebellius Pollio in Gallienis: *Nam quum taurum ingentem in arenam miſiſſet, exiſſetque ad eum feriendum vector.* Item Manilius:

> *Et pacare metu ſylvas & vivere vector.*

Ut indicat vetus ſcriptura *victor.*

6 *Claudium Unimanum.*] Idem Florus: *Claudium Unimanum pene ad internecionem exercitus cecidit.*

SCHOTTUS.

6 *Unimanum* quoque libri antiqui *Mumanum* & *Numanium* appellant, vitioſe, ni fallor.

ANNA.

7 *C. Nigidium.*] Ignoro quis iſte fuerit *Nigidius.* Legunt viri docti *Vetidium*, qui prætor exercitu cæſo, vix Viriathi manus effugit.

SCHOTTUS.

7 *C. Vetidium* reponit Lycoſthenes ex Livio, Oroſio & Eutropio. *C. Vetilius* (ut vocat Appianus in Ibericis, vel *M.* ut Liviana epitoma) ante Cl. Unimanum a Viriatho captus & interfectus eſt. Livius, Diodorus, Appianus. Oroſius fuga evaſiſſe ait.

8 De Prætoribus IV. cæſis vide Appianum, & Florum lib. II. cap. 17. & Epitoma libri LIII.

9 *A Popilio.*] Locus haud dubie mendoſus, quales in hoc auctore animadverti plurimos. Scripſerat ille, *a pop. Rom.* factum eſt a corruptoribus *a Popilio.* O facinus indignum! ergone quod libet, licet? Appianus noſtram ſententiam confirmat. Sic enim Latine loquitur: *Viriathus eruptione facta exercitum Q. Fabii Serviliani proconſule fratris Cn. Servilii Capionis Conſulis ann.* DCXII. *fugavit: nec ſecunda fortuna elatus, cum honeſtam finiendi belli occaſionem oblatam intelligeret, pacem his conditionibus petiit, ut ipſe ſocius populi Romani eſſet: quique ſectam ſuam ſequuti eſſent: quæ quiſque haberet, teneret: quæ a populo Romano pax confirmata eſt.* Amicus quidam meus mendum odoratus, pro *Popilio*, libris manuſcriptis deſtitutus emendabat *Quincto Fabio Serviliano. M.* enim *Popillium* Lænatem tertio poſt anno DCXIV. Conſulem fuiſſe meminerat. Verum non longius a vera ſcriptura abeamus. Idem error in Flori hiſtoriarum manuſcriptis libro II. fuit: in quibus eſt *Pompilio* vel *Popilio* pro *Servilio Capione*, qui Viriathum proditione interficiendum curavit. legendum enim ibi: *ſed a Servilio violata victoria eſt.*

GRUTERUS.

9 Palatinus noſter unus etiam *a populo*, niſi quod non habeat *Romano.* In altero erat *a Popilio.*

SCHOTTUS.

10 *Et cum alia dediſſet, & arma retinerentur.*] In MSS. *Et cum Italia deceſſiſſet & aurum peteretur.* Quam lectionem probarem, ſed in *Italia* Viriathum fuiſſe non puto: Fecit hanc pacem Q. Fabius Servilianus æquis conditionibus in Luſitania, cum Hiſpanias pro conſule adminiſtraret A. U. C. DCXII. Nec Viriathus bellum renovavit, ſed Cæpio frater, & ſucceſſor Serviliani. DCXIII. Cicero II. Officiorum. *Multo majores opes Viriathus Luſitanus latro habuit, cui quidem etiam exercitus noſtri, imperatoreſque ceſſerunt: quem C. Lælius, is qui*

novavit. [11] Cæpio cum vincere eum aliter non poſ- 3
ſet, [12] duos ſatellites pecunia [f] corrupit, qui Viria-
thum [g] [13] humi depoſitum peremerunt. Quæ victo- 4
ria, quia empta erat, a Senatu non probata.

f IↃCXIII.

g *MSS.* vino depoſitum, *alii* humo. *Plaut. Aulul. Ut me vino deponat, eam affectat viam. De his in Notis.*

ſapiens uſurpatur, Prætor fregit, & comminuit: ferocitatemque ejus ita repreſſit, ut facile bellum reliquis traderet.

ANNA.

10 Scribe *dedidiſſet.*

11 *Cæpio.*] Q. Servilius *Cæpio.* An. U. C. 613.

MACHANEUS.

11 Florus Epit. 54: *Viriathus a proditoribus conſilio Servilii Cæpionis interemptus eſt, & ab ejus exercitu multum comploratus, ac nobiliſſime tumulatus.*

SCHOTTUS.

12 *Duos ſatellites.*] Appianus *tres ſatellites* fuiſſe ſcribit, non *duos.*

SCHOTTUS.

13 *Humi*] Ergone convenit, ut non niſi *humi* proſtratus interficeretur? Apageſis cum illa lectione. Mediolanenſe exemplar *humo*, ubi quidam aſpirationem forte adjecit; cum *vino* reperiſſet: In quibuſdam vidi *rivo.* Præſtare auſim, *vino* germanam eſſe hujus loci ſcripturam, quod a libris antiquis ſit, & rei, qua de agitur, propria. *Vino* enim depoſiti dicti, qui ita *vino* obruti; ut ratio ipſa ſua ſede deturbetur, neque pes, neque manus ſatis ſuum officium faciat. Euclio ille Plautinus in Aulularia:

Ut me deponat vino, eam affectat viam.

Id eſt: hoc agit, ut me ſomno ſepeliat ebrium factum. Nonius pro alienare exponit: forte, pro alienata & perturbata mente reddere. Adrianus Turnebus tralationem ab oneribus deductam putat lib. XXIV. Adverſ. cap. 23. Forte eodem pertinet illud Curculione.

propino magnum poculum, ille ebibit:
Caput deponit, condormiſcit.

Idem Moſtellaria:

Ecce autem hic depoſivit caput & dormit: Suſcita.

Appianus obdormientem interfectum ait: quare ſi quis ita legit, *qui humi depoſitum peremerunt*, non *perimerent*, non peccabit: auctorem enim quo ſe tueatur, habet Appianum.

GRUTERUS.

13 *Vino* etiam Palatinus primus, non *humo*, adeo ut nihil veniat mutandum.

CAPUT LXXII.

ARGUMENTUM.

Ex eloquentia gloriam pauper parit, in Hiſpania corniculo meret, in Sardinia ſtipendia facit, juri reddendo ædilis ſtudet, legem conſul fert, Decium prætorem jubet aſſurgere, Ligures & Gantiſcos domat, viam Æmiliam cenſor ſternit, pontem Mulvium facit, Opimium contra Gracchum, Marium contra Glauciam armat. ſocios & Latium ad arma ſe coegiſſe ſenex negat M. Æmilius Scaurus.

MARCUS Æmilius [1] Scaurus nobilis, [2] pau- 1
per:

MACHANEUS.

1 *Scaurus.*) *Scauri* dicuntur, qui talos pedum tumentes, & exportectos habent, in qua familia fuit

Sullæ

per: nam pater ejus, quamvis patricius, ob pau-
2 pertatem [3] carbonarium [4] [a] negotium [4] exercuit. Ipſe
primo dubitavit, honores [5] peteret, an [6] argenta-
riam faceret: ſed eloquentiæ [7] conſultus, ex ea glo-
3 riam peperit. Primo in [b] Hiſpania [c] [8] corniculo
[9] me-

[a] *Alii* officium ex: Idem primo. *poſt*, conſultans.
[b] ɪɔcxɪx.
[c] *Vulg.* corniculum. vide Notas.

Sullæ privignus, qui theatrum temporarium fecit, in quo fuit ſcena miranda, de qua Plinius plura libro trigeſimo ſexto ait. Idem *Scaurus* in ædilitate tercentum ſexaginta columnas marmoreas in urbem invexit ad ſcenam erigendam.

SCHOTTUS.

2 *Pauper.*] de Scauri *Paupertate*, induſtria, cæteriſque Aſconius in Ciceronem pro Scauro, Cicero pro Murena, & Plutarchus de Fortuna Romanorum.

ANNA.

2 Unde Horat.

Scaurum pravis fultum male talis.

Sat. III.

MACHANEUS.

3 *Carbonarium.*] Quale ſolent ii qui bracteas attenuant.

SCHOTTUS.

3 *Carbonum* libri quidam veteres. Audio & Petrum Ramum, Lutetiæ oratorem doctiſſimum & eloquentiſſimum, carbonario patre natum. Quod ideo retuli ne ſtudioſus ſe ex infimis emergere poſſe diffidat; tametſi vilibus natus majoribus. Vide exempla ſimilia apud Val. Max. lib. III. cap. 4.

4 *Negotium.*) Libri quidam veteres *officium*.

5 *Peteret.*) Infinite MSS. *petere*, *facere*.

ANNA.

6 *Argentariam.*) Id eſt, rei nummariæ negotiationem.

MACHANEUS.

6 Ac omnium metallorum candentes laminas. facta enim ligna in carbones redigunt ad fornaces. *Argentaria* eſt locus ubi foditur *argentum*: auraria ubi aurum.

ANNA.

7 *Conſultus.*) *Conſultus* hic eſt *peritus*, ſic Horatius *infra*.

SCHOTTUS.

7 MSS. *Conſultans.* Malo *conſultus*. Horat. lib. I. Oda. 34.

Parcus Deorum cultor & infrequens
Inſanientis dum ſapientiæ
Conſultus erro.

ANNA.

8 *Corniculo.*) *Corniculum* diminutivum a *cornu*: & ut in exercitu *cornu*, ſic in cohortibus tribuni militum *corniculum* dicitur. Ut qui *corniculo* merebant, *Cornicularii* dicebantur.

SCHOTTUS.

8 *Corniculum.*) Vulgati. *Corniculo*, auferendi caſu legit Sigonius lib. II. de antiquo jure provinciarum. Suetonius in libro de Illuſtribus Grammaticis: *Orbilius*, inquit, *primo apparituram fecit magiſtratibus, deinde in Macedonia corniculo, mox equo meruit.* Et *cornicularium* Tribuni militaris miniſtrum fuiſſe idem acute conjectat ex Valerii Max. lib. VI. cap. I. de pudicitia, & Frontini lib. III. Stratagem. cap. 14. Apud Suetonium quoque in Domitiano cap. 17. *Clodianus Cornicularius* quidam eſt. Vide ibi Torrentium, & Turnebum lib. V. cap. 10. Bapt. Pium Annotat. poſter. cap. 77. Vide Aſconium Pedian. Verrina III. Apud Livium vero extr. libro X. L. Papirius Curſor ſuos, ob rem fortiter geſtam, captamque Aquiloniam & Cominium coronis aureis, torquibus, armillis, & *corniculis* donat. Unde aliud quid eſſe colligere liceret, vulgatamque lectionem defendere, *Corniculum* genus ornamenti quo milites ab Imperatoribus re bene geſta virtutis ergo donabantur: patet ex Livii lib. X. epit. de Papirio Curſore.

9 *Me-*

[9] meruit : ſub [10] Oreſte in Sardinia ſtipendia fecit.
d ɪↄcxxvɪɪ. [11] Ædilis, [d] [12] juri reddendo [13] magis, quam muneri 4
e ɪↄcxʟɪɪ. edendo ſtuduit. [14] Legatus [e] Calpurnii, [15] Jugur- 5
Vulg. Prætor adverſus Jugurtham tamen ejus. *Sall. ſequor.* thæ adverſus: tandem ejus pecunia victus. [16] Conſul [f] legem de [17] ſumptibus & libertinorum ſuffragiis tulit. [18] P. Decium Prætorem tranſeunte ipſo ſe- 6
f ɪↄcxxxɪɪx. dentem, juſſit [19] aſſurgere, eique veſtem ſcidit, [20] ſel-

MACHANEUS.

9 *Meruit.*] Militavit.

ANNA.

10 *Oreſte*) L. Aurelius *Oreſtes* Conſul fuit an. U. C. 627.

SCHOTTUS.

10 *Oreſte.*] Sic Faſti ſcribunt, *L. Aurelius Oreſtes*, qui cum M. Cimilio Lepido Conſul fuit, anno v. c. ᴅcxxvɪɪ. MSS. noſtri *Herneſte*, alii *Horeſte*.

MACHANEUS.

11 *Ædilis.*) Horum erant alii cereales, alii curam ludorum atque ædium habentes. In hoc magiſtratu ſumptuoſiſſimus fuit.

ANNA.

12 *Juri reddendo.*] Urbis & annonæ curatores ædiles erant, & de iis rebus omnibus, quæ ad hoc pertinerent, *jus* dicebant.

SCHOTTUS.

12 Vide l. 1. D. de Ædilitio edicto; & Inſtitut. de jure naturali gentium & civili.

13 *Magis.*] MSS. *Marſis* pro *magis*, vitioſe profecto.

ANNA.

14 *Legatus Calpurnii.*] An. U. C. 642.

SCHOTTUS.

14 *Legatus Calpurnie* ſcribendum ſuadet Salluſtius. Sic enim Jugurthino: *Calpurnius parato exercitu, legat ſibi homines nobiles, factioſos: quorum auctoritate, qua deliquiſſet, munita fore ſperabat: in queis fuit Scaurus*, &c. Poſt paullo: *Ubi Jugurtha pecunia per legatos tentare, belique quod adminiſtrabat, aſperitatem oſtendere cœpit animus æger, avaritia facile converſus eſt. Cæterum ſocius & adminiſter omnium conſiliorum aſſumitur Scaurus: qui tametſi a principio plerisque ex factione ejus corruptis, acerrime Regem impugnaverat, tamen magnitudine pecuniæ a bono honeſtoque in pravum abſtractus eſt.* Quo loco *tamen* pro *tandem* poſuit: quare nihil muto. Sic enim & Nonius Marcellus explicat ex ɪɪɪ. Hiſtoriarum ejuſdem Salluſtii. Idem Salluſtius diſerte ait C. Memmium Trib. plebis populum rogaſſe, uti L. Caſſius, qui eo anno prætor erat, ad Jugurtham mitteretur, eumque interpoſita fide publica, Romam deduceret: quo facilius indicio Regis, Scauri & reliquorum, quos pecuniæ captæ arceſſebant, delicta patefierent.

15 *Prætor adverſus Jugurtham pugnavit, tamen.*] Sic Colinæus, in reliquis vulgatis *pugnavit* recte abeſt. *Jugurtha enim belli moram redimebat*, inquit Salluſtius. MSS. omnes *Jugurtha adverſus tandem*; vere: Nonnulli *averſus*.

ANNA.

16 *Conſul.*] An. U. C. 638.

MACHANEUS.

17 *Sumptibus.*] cupediis ganeæ ne urgerentur, ſuffragiiſque ingentibus dividerentur.

SCHOTTUS.

18 *P. Decium.*] Prænomen in Mediolanenſi afuit.

MACHANEUS.

19 *Aſſurgere.*] Honoris gratia.

SCHOTTUS.

19 Etiam *equo deſcendere* a lictoribus jubebantur. Exemplum apud Val. Max. lib. vɪɪɪ. cap. 5. Plura de hoc ritu Juſtus Lipſius noſter in Electis diſſeruit.

20 *Sel-*

[20] ſellam concidit: ne quis ad eum [21] in jus iret, edixit.
7 [22] Conſul [23] Ligures & [24] Gantiſcos domuit, atque de his triumphavit. [25] Cenſor [g] [26] viam [27] Æmi- g DCXLIV. τὸ viam abeſt in Vulg.
9 liam ſtravit: Pontem [28] Mulvium fecit. Tantumque auctoritate potuit, ut [29] Opimium contra Gracchum; Marium contra Glauciam & Saturninum [30] privato
10 conſilio armaret. Idem [h] filium ſuum, quia [31] præſidium deſeruerat, in conſpectum ſuum [32] vetuit accedere: Ille ob hoc dedecus mortem ſibi conſcivit. h DCLII.
11 Scaurus [i] ſenex cum a Vario Tribuno plebis argueretur, i DCLXII.

MACHANEUS.

20 *Sella.*] Per ἀντίστιχον, quaſi *ſedam* dixere, inde *ſubſellium.*

SCHOTTUS.

21 *In jus iret.*] In Mediolanenſi conjuncte erat *inviſeret*, corrupte.

ANNA.

22 *Conſul.*] τὸ *Conſul* videtur abundare, nam de uno & eodem *conſulatu* hic ſermo eſt.

MACHANEUS.

23 *Ligures.*] Reperi nuper apud Lucium Florum etiam trans Alpes incolcte *Ligures*, quandoquidem inquit, *Tranſalpinos Ligures vicit.*

SCHOTTUS.

24 *Gantiſcos.*] alii *Carriſcos*, manuſcripti *Cauriſcos*. In Volaterrano hi abſunt, forte ſupra adſcriptum gloſſema, quod finitimi ſint Liguribus populi: poſt in textum per fas per nefas irrupit: Triumphi Capitolini de Liguribus tantum triumphaſſe Scaurum ſcribunt anno DCXXXVIII. poſt Romam conditam.

ANNA.

25 *Cenſor.*] An. U.C. 644.

SCHOTTUS.

26 *Viam.*] A MSS. eſt, & lucem adfert.

MACHANEUS.

26 De *viarum* nobilitate lege Strabonem libro quinto, ubi de Appia, Valeria & Latina loquitur.

ANNA.

27 *Æmiliam.*] Per Piſas, Lunam, Sabbatos, Dertonam uſque pertinuit; nam alia fuit *Æmilia* Flaminiam excipiens. Strab. lib. V.

SCHOTTUS.

28 *Mulvium.*] MSS. ſcribunt per quintam vocalem, ut & in Salluſtii libris ſcriptis vidi, a *M. Mulvio*, cujus apud Ciceronem mentio XIII. ad Atticum, & ſic Valer. Max. lib. VIII. cap. I. ex veteribus libris reſtituendus. Quidam pontem *Æmilium* vocat.

MACHANEUS.

28 Ab ipſo poſt dictum Æmilium. Juvenalis:

Cum tibi vicinum ſe præbeat Æmilius pons.

In via Flaminia, qui Mulvius dicebatur, erat diſtans ultra lapidem unum, de quo Salluſtius in Catilinario: *ponte Mulvio per inſidias Allobrogum comitatus deprendunt.*

29 *Opimium.*] Vide ſuperius cap. 17. ubi de Graccho, & reliquis tribunis.

ANNA.

30 *Privato conſilio.*] Non puto Scaurum *privato conſilio* Marium contra Glauciam & Saturninum armaſſe, ſed ſenatus conſulto quod ad eam rem factum fuit, *viderent conſules ne quid detrimenti caperet Reſpublica.*

MACHANEUS.

31 *Præſidium.*] Quia loco juſſo hoſtis impetum non ſuſtinuerat.

SCHOTTUS.

32 *Vetuit.*] *Vetavit* libri antiqui.

33 Se-

retur, quaſi [33] ſocios & Latium ad arma coëgiſſet, [34] apud populum, ait. [35] Varius [l] Sucronenſis Æmilium Scaurum ait ſocios ad arma coëgiſſe: Scaurus negat: utri potius credendum putatis?

l Ita emend. ex Aſco. Ped. in eam quæ eſt pro M. Scauro. MSS. Varius Veronenſis. *Aldina editio* Surius Sucron. *Male.*

MACHANEUS.

33 *Socios.*] Confœderatos populo Romano.

ANNA.

33 Unde bellum *ſociale*, quod & Latinum dictum eſt,

SCHOTTUS.

33 Valer. lib. III. cap. 7. aliam cauſam affert accuſati Scauri.

34 *Ad populum.*] Sic lego. MSS. omnes, *apud populum.* Sic & Pariſinus, Colonienſis, & Mediolanenſis.

35 *Varius Sucronenſis.*] Sic lego. Mediolanenſis: *Varius Veronenſis Æmilium Scaurum ait & ſocios arma coegiſſe.* non placet. Aldinus codex: *Surius Sucronenſis*, ſed oblitus ſe paullo ante Tribunum plebis *Varium* appellaſſe: ſequitur tamen eam lectionem Lycoſthenes. Aſconium arbitrum conſtituo, ſic enim ad illa Ciceronis pro M. Scauro. *Ab eodem etiam lege Varia cuſtos ille Reipublicæ proditionis eſt in crimen vocatus: vexatus a Q. Vario Tribuno plebis non multo ante. Innixus* (inquit Pedianus) *anno* LXXII. *nobiliſſimis juvenibus proceſſit in forum: deinde accepto reſpondendi loco dixit: Q. Varius Hiſpanus M. Scaurum principem Senatus ſocios in arma ait concitaſſe: M. Scaurus princeps Senatus negat: teſtis nemo eſt. Utri vos, Quirites, convenit credere? Qua voce ita omnium commutavit animos, ut ab ipſo etiam Tribuno dimitteretur.* Legendum igitur perſpicue, *Varius Sucronenſis. Sucrone* enim Hiſpaniæ opido oriundus, non *Verona*, quæ Italiæ eſt. Extat in agro Valentino mentio *Variorum* familiæ hac inſcriptione.

D. M.

L. VARIO PROCLO AN. XV.
VARIA PROCLA FILIO
PIENTISSIMO.

Abeſt autem hic lapis non longe a porta *Sucronenſi*, quæ Valentia *Sucronem* ducebat, qua Sætabim ibatur, ut docet Strabo: ſive ſit *Sucro* opidum maritimum, quod nunc Cullera, cui proximum Sueca: in quo veſtigium nominis corrupti apparet: ſive ſit, quæ nunc Alzira amphipolis Conteſtanorum: ambit enim illam fluvius *Sucre*. Eſt enim opidum hoc multis antiquitatis monumentis inſigne, nec procul a mari remotum. Vide & Quinctil. lib. V. cap. 12. Inſt. ubi & de Iphicratis ſimili dicto ex Ariſtotele lib. II. de arte dicendi non longe ab extremo.

CAPUT LXXIII.

ARGUMENTUM.

Legem..... tribunus plebis fert, Glaucia ſellam conſidit, quendam, qui ſe Tib. Gracchi filium fingeret, ſubornat, Siciliam.... novis colonis deſtinat, ut Glauciam conſulem faceret, Memmium competitorem necandum curat, a Mario in Capitolio obſidetur & in deditionem accipitur, in curiam fugiens lapidibus & tegulis interficitur L. Appulejus Saturninus.

Lu-

1 [1] Lucius Appulejus Saturninus, Tribunus [a] ple- [a] IƆCL.
bis ſeditioſus, ut gratiam Marianorum mili-
tum pararet, legem tulit, ut [2] veteranis [3] centena
agri [4] jugera [5] in Africa dividerentur: Interceden-
tem Bæbium collegam, facta [6] per populum lapida-
2 tione ſubmovit. [7] Glauciæ [8] Prætori, quod is eo die,
quo ipſe [9] concionem habebat, jus [b] dicendo par- [b] MSS. jure
tem populi [10] avocaſſet, ſellam concidit, [11] ut ma- dando.
3 gis popularis videretur. [12] Quendam libertini ordi-
nis ſubornavit, qui ſe Tiberii Gracchi filium finge-
4 ret. Ad hoc teſtimonium [13] Sempronia ſoror Graccho-
rum producta, nec precibus, nec minis adduci potuit, ut
5 dedecus familiæ agnoſceret. Saturninus [c] [14] Aulo No- [c] IƆCLII.
nio

ANNA.

1 *Lucius Appulejus Saturninus.*] Adeundus Florus lib. III. cap. 16.

2 *Veteranis.*] Veterani dicebantur qui poſt vicena ſtipendia honeſtam miſſionem erant conſequuti.

SCHOTTUS.

3 *Centena.*] Abeſt in Pariſino: lege videlicet juberi in ſingula capita incertum agrorum numerum attribui, ſed ut quiſque merebatur.

MACHANEUS.

3 Appianus lib. primo: *quippe Appulejus legem tulit, tellurem omnem, quæcunque Romanorum ditioni ſubdita eſſet, fore dividendam, ea in provincia, qua Galatia appellabatur. Cimbri nempe, Celtarum genus, eam accuparant, quam Marius recens illis ademptam, quaſi non ulterius ad Galatas ſpectaret, Romani juris fecerat.*

4 *Jugerum.*] Seu *juger* ſpatium eſt centum & quadraginta pedum in longitudine, Plinio atteſtante.

5 *In Africa.*] Nam Galatia contermina Bithyniæ in Aſia exiſtit, in qua diviſione Appianus ſentit.

6 *Per populum.*] Quia inſtabat legis promulgatione populus.

7 *Glauciæ.*] Appianus: *non multo poſt Appulejus, ut Metelli ulciſceretur injuriam tribunatum petens Glauciam Prætorem obſervare cœpit, Tribunorum electione præſidentem.*

ANNA.

8 *Prætori.*] Quem infra Appuleji *ſatellitem* vocat.

MACHANEUS.

9 *Concionem habebat.*] Orabat; de *concione* alias dictum.

10 *Avocaſſet.*] Removiſſet.

SCHOTTUS.

10 Lege *avocaſſet* ex MSS. Vulgati *advocaſſet*, non probo.

ANNA.

11 *Ut magis popularis.*] Eo quod tam dolenter ferret a concione ſua avocatum fuiſſe *populum*.

12 *Quendam.*] Nomine Quinctium. Vide ſupra Metello Numidico.

SCHOTTUS.

13 *Sempronia....*] MSS. *Sempronia ducta, nec* &c. Reliqua abſunt.

MACHANEUS.

14 *Aulo Nonio.*] Aulo Mummio legendum e Lucii Flori Epitome libri 69. ubi ait: *Saturninus, adjuvante Mario, & per milites occiſo Aulo Mummio competitore Tribunus plebis per vim creatus.*

SCHOTTUS.

14 *Aulo Nonio.*] Sic ego emendo ex Appiani lib. I. qui Νόνιον vocat: quamquam in vulgatis Plutarchi

d Memmio vulg. alii Nummio vel Mummio.

e Multi nobiles obrogantes. v. c. Vulg. abrog. Sup. cap. 65. post clamavit, in MSS. est.

nio [d] competitore [15] interfecto Tribunus plebis refectus, Siciliam, Achajam, Macedoniam novis [16] colonis deſtinavit, & [17] aurum, dolo, an ſcelere? [18] Cæpionis partum, ad emptionem agrorum convertit.
6 [19] Aqua & igni interdixit ei, qui in leges ſuas non
7 juraſſet. Huic legi [20] multis [e] nobilibus obro-
8 gantibus [21] cum tonuiſſet, clamavit: Jam, inquit; [22] niſi quieſcitis, grandinabit. [23] Metellus Nu-
9 midicus exſulare quam jurare maluit. Saturninus [23] ter-

chi libris corrupte ὁ 'Ονὺς φὸν☉ pro ὁ Νεὺς legitur. & Plutarchi Mario, qui Αὖλον Νόνιον vocat: Epitoma Livii 69. & Oroſ. lib. v. cap. 17. *Aulum Numium*: *Annium* vero L. Annæus Florus. Valerius Maximus *A. Mumium* vel *Numium* lib. IX. cap. 7. & Colonienſis noſter codex. *A. Mummium* Mediolanenſe exemplum vetus & unus MSC. *A. Nummium* reliqui, *A. Numium* Pariſinus, alii *A. Mumium*. Nam vulgata lectio *Aule Memmie* ferri non poteſt, qui mox erat nominandus in tertio Tribunatu plebis Appuleji.

GRUTERUS.

14 Palatinus primus *Numie*, ſecundus *Mumie*. Nihil incertius iſtius hominis nomine. Quibuſdam enim etiam aliorum libris eſt, *Munius*, aliis *Mummius*, nonnullis *Nenius*, denique quibuſdam *Numius*. ſed nec deſunt qui *Memmium* vocant.

MACHANEUS.

15 *Interfecto.*] Appianus fugientem in diverſorium *interfectum* eſſe ait

16 *Colonis.*] Habitatoribus: inde *coloniæ* dictæ.

ANNA.

17 *Aurum.*] Tholoſanum *aurum* intelligit, quod Servilius Cæpio, vaſtato opido ex illius templis diripuit. An. U. 647.

SCHOTTUS.

18 *Cæpionis.*] In excuſis antiquis *Scipionis*, non recte. Vide Cornificium lib. I. Rhetoricorum ad Herennium, qui aliter hæc narrat.

MACHANEUS.

18 *Cæpionis.* De quo in ſuperiore capite vide.

19 *Aqua & igni interdixit.*] In exſilium miſit.

ANNA.

19 *Aqua & igni interdicere*, formula qua Romani utebantur, cum quem mori juberent.

SCHOTTUS.

19 *Aquam & ignem interdixit ei*, libri quidam ſcripti.

20 *Multis nobilibus ebregantibus*] MSS. *multi nobiles ebrogantes* nominandi caſu. Pariſinus & Colonienſis. *Hac lege multi nobiles abrogantes.* Quare *obrogantibus* malim. Vide quæ notavi ſupra ad cap. 65.

21 *Cum tenuiſſet, clamavit.*] *Clamavit* addo aſſentiente & Mediolanenſi. Quid ſi legamus; *quaſi tonuiſſet clamavit?* ex Appiano. *Tonare* die ſereno prodigii loco habitum. Homerus Od. I. Virg. IX. Æn. *Audiit*, &c. Seneca in Thyeſte 248.

ANNA.

22 *Niſi quieſcitis.*] Vox imperioſiſſima, *quieſcite*. Terentius, Plautus, Cicero.

SCHOTTUS.

22 Libri Pariſinus & Colonienſis *quieſcetis*.

MACHANEUS.

23 *Metellus Numidicus exſulare quam jurare maluit*,) Appianus. *Metellus autem non ſolum jusjurandum renuit, ſed, ut prius inſtitueras,*

[24] tertio Tribunus Plebis refectus, [f] ut ſatellitem ſuum Glauciam [25] Prætorem, Conſulem faceret, [g] [26] Memmium competitorem ejus in [27] campo Martio necandum curavit. [28] Marius [29] Senatuſconſulto [h] armatus, [30] quo cenſebatur, darent operam [31] Conſules ne quid Reſpublica detrimenti caperet; Saturninum & Glauciam [32] in [i] Capitolium perſequutus obſedit, [33] ma-

f IↃCLIII.
g *Vulg.* Mummium *præpoſtere ſup.*
h *De hoc* S. C. *vide M. Tullium, Cæſarem, Salluſtium, Vegetium & Tacitum.*
i In Cap. coëgit confugere, ibi eos perſequutus *MSS. amplius.*

rat, conſtante animo, & intrepido adſtitit. Ac paullo inferius. *Metellus his de cauſis urbe ejectus.* Profectus eſt autem teſte Lucio Floro Rhodum in ſpontaneum exſilium, ut alibi diximus.

ANNA.

24 *Tertio Tribunus.*] An. U. 653.

SCHOTTUS.

25 *Prætorem.*] Adjeci *Conſulem* ex Annæo Floro, Appiano lib. I. & Oroſio lib. V. cap. 17. quem non recte Lycoſthenes intellexit: quæ vox a ſciolis ſublata locum corrupit, & licet Prætor, non tamen Conſul factus eſt. Cicero de claris Oratoribus.

ANNA.

25 Florus: *Quippe ut ſatellitem furoris ſui Glauciam conſulem faceret, Cajum Memmium competitorem interfici juſſit.*

MACHANEUS.

26 *Mumium.*] Appianus. *Sed, cum Mumius dignior exiſteret, veriti illum Glaucia & Appulejus, nonnullos ad eum cum lignis in ipſa electione præmittunt, qui Mumium ſpectantibus cunctis, interfecere.* Florus: *Cajum Mumium candidatum conſulatus, quem maxime actionibus ſuis adverſarium timebat, interemit.*

SCHOTTUS.

26 *Memmium* competitorem ejus appello, non *Mummium*, ut vulgo ſcriptum vidi, defectus alioqui a libris MSS. qui legunt: *Numium competitorem ſuum.*

MACHANEUS.

27 *Campo Martio.*] Ager Tarquiniorum ejectorum confiſcatus Livio ſcribente *Marti* dicatus exſtitit.

ANNA.

28 *Marius.*] Vide ſupra in *Mario* patre.

MACHANEUS.

29 *Senatuſconſulto.*] Appianus: *Senatu eos iterum occidi mandante, turbatus Marius nonnullos armis inſtruxit, & tardante eo, alii aquarum fiſtulas, quæ ad templum confluebant, incidunt.*

SCHOTTUS.

29 Hoc *Senatuſconſulto* difficillimo Reipublicæ tempore, Conſulibus plena imperii poteſtas tradebatur. Cicero Philipp. 5. In Miloniana & alibi ſæpe. Salluſtius in Catilinaria, & in fine orationis Philippi adverſus Lepidum lib. I. Hiſtoriarum. Cæſar lib. I. belli civilis initio, & lib. VII. belli Gallici. Aſconius in argumento Milonianæ. Epitoma Livii lib. 109. & Vegetius lib. III. cap. I. rei militaris, ubi legendum *Conſules alter ambove* ex MSS. quæ antiquitus his literis notabantur. A. A. V. ut nuper Ludovicus Carrio in antiquis lectionibus docuit. [*Salus populi ſuprema lex eſto.* Cic. III. de legibus.]

SCHOTTUS.

30 *Quo cenſebatur*] MSS. *quo cenſetur, darent operam.* Alii, *quo cenſeretur, darent operam.*

31 *Conſules.*] Qui erant C. Marius VI. & L. Valerius Flaccus, quibus Senatus rempublicam dederat. Cicero Catilin. I. & Philipp. 8. Sed hiſtoriam pleniorem lege pro Rabirio perduellionis reo.

32 *In Capitolium perſequutus.*] MSS. pleniores *in Capitolium coegit confugere: ibi eos perſequutus obſedit.*

l q.l. aſtu. [33] maximoque [l] aſtu inciſis [34] fiſtulis, in deditionem
[35] accepit: nec deditis fides ſervata. Glauciæ [36] fra- 11
cta cervix: Appulejus [37] cum in Curiam fugiſſet, lapi-
dibus & tegulis deſuper interfectus eſt. Caput ejus 12
[38] Rabirius quidam [39] Senator per convivia in ludi-
brium circumtulit.

33 *Maximoque aſtu.*] MSS. *maximoque aſtu*, non *aſtu* legunt, quod rum, forte, anni rempus ad porum invitaret. Mediolanenſis proxime accedebat: *maximo quaſtu.* illudque adhæſit ex priori *maximoque.*

MACHANEUS.

33 Id eſt, lamenratione. Unde ſubdit Appianus: *Sauſejus templo ignem immiſit. ſiti ſe meriturum autumans. Glaucia & Saturninus, Marium ſibi auxilio adeſſeratı, ſe tradidere.* Non enim placer ut exponatur *quaſtu* pro lucro, quia huic non convenir ſententiæ.

ANNA.

34 *Fiſtulis.*] Canalibus, quibus aqua in Capitolium perducebatur.

SCHOTTUS.

35 *Accepit.*] Ita Gryphius. MSS. *aut coegit.*

MACHANEUS.

36 *Fracta cervix.*] Suſpenſi.

SCHOTTUS.

36 *Crura* Glauciæ *fracta* dicunt MSS. non *cervicem.* De quibus quiſque ſtatuat.

ANNA.

37 *Cum in Curiam fugiſſet.*) At Floro teſte, *cum ducibus factionis in Curiam receptus eſt, ibi eum facta irruptione, populus fuſtibus ſaxiſque coopertum in ipſa quoque morte laceravit.*

SCHOTTUS.

38 *Rabirius.*] *Ravirius* in MSS. *u* pro *b* poſitum, ur ſæpe in antiquis libris, & monumentis, ut *avitus* pro *habitus*, *aveo* pro *habeo*, *Favio* pro *Fabio*, & contra. Poſt Cicerone Conſule anno DCXC. urbis conditæ C. *Rabirius* accuſarus fuit perduellionis a T. Labieno, cujus parruus Q. Labienus cum Saturnino occiſus fuerat. Cicero eum defendir: oratio in manibus eſt, ſed imperfecta. Dio lib. XXXVII. Suetonius, Cicero in Piſonem & in Oratore. Paullus Oroſius lib. v. cap. 17.

39 *Senator.*] Cicero pro Rabirio, Equitem tantum dicit fuiſſe, non *Senatorem.*

CAPUT LXXIV.

ARGUMENTUM.

Munus quaſtorium dat, Ptolemaum Sulla conciliat, Africam prator regit, Cottam Chalcedone obſeſſum liberat, Cyzicum obſidio ſolvit, Mithradatem Ponto expellit, ſignorum & tabularum amore flagrat, & mente alienata deſipit L. Licinius Lucullus.

[1] LUCIUS Lucullus nobilis, [2] diſertus & [3] di- 1

SCHOTTUS.

1 *Lucius Lucullus.*] In ſcriptis libris *Licinius Lucullus* eſt, ut & in Tabulis Capirolinis.

ANNA.

3 Ejus inſignem laudationem vide apud Cicer. Academic. Quæſt. lib. II.

MACHANEUS.

2 *Diſertus.*] Quanta vero fuerit eloquentia, hinc arbitror poſſe perfacile judicari. *Ferunt enim Hortenſium*

[3] dives, [4] munus [5] quæſtorium [a] ampliſſimum de- [a] IↃCLXVI.
2 dit. Ptolemæum Regem Alexandriæ Conſuli [b] [6] Sul- [b] IↃCLXVI.
læ [7] conciliavit: [8] & mox [c] per [9] Murenam in A- [c] IↃCLXXI.
3 ſia [10] claſſem Mithradatis. [11] Prætor [d] Africam ju- [d] IↃCLXXVI.
4 ſtiſſime rexit. [12] Adverſus Mithradatem Conſul miſ-
ſus, [e] collegam ſuum [13] Cottam [14] Chalcedone ob- [e] IↃCLXXIX. *Vul.* Chalcedoniæ.
ſeſſum

tenſium cauſidicum, & Siſenam Hiſtoricum ex joco in rem ſeriam, ut fit plerumque, converſos compoſuiſſe poëmata oratione Græca pariterque Latina lingua propoſita eo, quem dediſſet ſors, ſtylo, eaque lingua uterentur. Lucullus Marſicum cum ſcriberet bellum, obtigit ei ſorte Græca oratio, defluxit enim ad nos uſque Marſici belli Hiſtoria Græco ſermone ſcripta.

SCHOTTUS.

2 Quare Sulla libros Commentariorum ſuorum XXII. illi dedicavit, emendandoſque tradidit. Plutarchus proſa Græce bellum ſcripſiſſe conjectat; quem vide.

MACHANEUS.

3 *Dives.*] Horatius libro primo epiſtolarum ad Numicium id oſtendit:

...Chlamydes Lucullus, ut ajunt:
Si poſſet centum ſcenæ præbere rogatus,
Qui poſſum tot? ait, tamen & quæram, & quot habebo,
Mittam, poſt paullo ſcribit, ſibi millia quinque
Eſſe domi chlamydum.

4 *Munus.*] Ludum.

5 *Quæſtorium.*] Quale quæſtores exiſtentes agere ſolebant.

6 *Sullæ.*] Sub quo primo meruit.

SCHOTTUS.

6 Ita legendum, ſi temporis ratio habeatur, ut anni ad oram adſcripti monent.

ANNA.

7 *Conciliavit.*] Ann. U. C. 665.

SCHOTTUS.

7 Plutarchus initio Luculli non *conciliaſſe*, ſed *conciliare* conatum non potuiſſe ſcribit.

ANNA.

8 *Et mox.*] An. U. C. 669.

9 *Murenam.*] L. Licinium *Murenam.*

SCHOTTUS.

9 Hæc in MSS. partim *miniſter Murena*: partim, *miniſtro Murena* leguntur, forte vitioſe pro *miniſterio Murenæ.*

MACHANEUS.

9 Volve ſolers lector de his Plutarchum in Luculli vita, ne plura tranſcribere cogar. Quod enim Aurelius ſummatim; Hiſtoricus Plutarchus prolixius aſſerit, quendam adoleſcentulum collegam in Conſulatu, qui legatus a Mithradate 60. naves cum omnibus militibus & quatuor millium, millia miſerat.

ANNA.

10 *Claſſem Mithradatis.*] Repete a communi *Sylla conciliavit.* Vide Plutarchum in Lucullo.

11 *Prætor Africam.*] An. U. C. 676

12 *Adverſus Mithradatem conſul.*] An. U. C. 679.

SCHOTTUS.

13 *Cottam.*] *Cottiam* ſcribunt MSS. non recte. Eſt enim M. Aurelius *Cotta* collega L. Licinii Luculli anno DCLXXIX. Sic enim Eutropius, Appianus in Mithradaticis & Plutarchus in Lucullo nominant.

14 *Chalcedonia.*] *Chalcedone* legendum & ita MSS. recte.

ANNA.

14 *Chalcedon*, Bithyniæ Urbs ad Boſphorum Thracium.

[f] ɪↄcʟxxx. ſeſſum liberavit. [15] Cyzicum [f] [16] obſidio [17] ſolvit: 5
[g] ɪↄcʟxxxɪɪ. [18] Mithradatis copias [g] ferro & fame [19] afflixit,
[20] eumque regno ſuo [21] Ponto [22] expulit. Quem 6
rurſum [h] cum Tigrane Rege Armeniæ [i] [23] ſubvenien-
te magna felicitate [24] ſuperavit. Nimius in [l] [25] ha- 7
bitu: maxime [26] ſignorum & tabularum amore
flagravit. Poſt cum [27] alienata mente deſipere 8
[28] cœ-

[h] ɪↄcxxcɪv. [i] Venientem. *MSS.* [l] *Sic leg. Vulg.* in ambitu *lege Plutar. extremo Lucullo, ubi Horat. laudat lib. 1. epiſt. VI. verſ. 40.*

MACHANEUS.

15 *Cyzicum.*] Ponti urbem, quam Mithradates iratus rex infeſtabat, quia x. naves contra ſe & tria hominum millia in Chalcedonicam pugnam miſerant.

SCHOTTUS.

15 Quidam codices *Cyzicon* Græca deſinentia fœminino genere ſcribunt.

16 *Obſidio.*] Ita b. f. ſcriptum reperi, quam lectionem utpote venuſtam immutare religio ſit. Vide quæ in Tarquinium Superbum, & Quinctium Cincinnatum annotavimus.

ANNA.

17 *Solvit.*] An. U. C. 680.

MACHANEUS.

18 *Mithradatis copias.*] Dicam profecto quod Plutarchus in comparatione Cimonis & Luculli recenſet: *Cæterum poſt Lucullum quid egit Tigranes dignum memoria? quid Mithradates? quum is ſuperioribus cladibus obrutus, atque confractus, nec modo ſuas adverſus Pompejum copias extra vallum educere auſus fuerit, ſed ſola fuga ſaluti conſulens in Boſporum ſe recepit: Tigranes vero nudus atque inermis coram Pompejo ſupplex humi quum procubuiſſet; ſublatum propriis manibus e capite diadema ad illius pedes depoſuit.*

ANNA.

19 *Afflixit.*] An. U. C. 681.

SCHOTTUS.

19 *Subegit*, libri ſcripti, & fortaſſe rectius.

20 *Eumque regno ſuo Ponto expulit, quem rurſum.*] MSS. brevius: *eumque rurſum cum Tigrane.*

ANNA

21 *Ponto.*] *Pontus* in Aſia notus eſt

22 *Expulit.*] An. U. C. 682.

SCHOTTUS.

23 *Subveniente.*) Quidam libri præferunt *venientem.*

ANNA.

24 *Superavit.*] An. U. C. 684.

GRUTERUS.

25 *Habitu.*] Ita Palatini MSS. non *ambitu*, quod in aliorum ſcriptis; deſtruiturque a Plutatchi Lucullo in fine, ut & Horatii Epiſt. 6. lib. 1. verſu 40.

SCHOTTUS.

25 *Neſueris hic tu: Chlamydes Lucullus (ut ajunt)*
Si poſſet centum ſcena præbere, rogatus, &c.

Vide Plutarchum extremo Lucullo, ubi & Horatii Flacci meminit. ſed ducentas ſe habere chlamydes, inquit Plutarchus. Horatius quinque millia, poëticōs.

ANNA.

25 Hic *habitum veſtitum* interpretor, in quo nimium ac profuſum fuiſſe notum eſt.

MACHANEUS.

26 *Signorum & tabularum.*] *Adeo, ut Xerxes Togatus a Tuberone diceretur: nam baſilicam, atque balneorum & deambulationum apparatus, picturas, ſtatuas omneque ejuſmodi rerum ſtudium ad luxum arbitror referenda.*

27 *Alienata mente.*] Plutarchus. *Ferunt, eum ſub mortem adverſa mentis valetudine captum paullatim contabuiſſe. Porro Cornelius Nepos non ætate mala, neque naturali morbo, ſed medicamentis a Calliſthene quodam liberto ſuo corruptum in id incidiſſe prodit: Calliſthenem vero ea ſibi medicamina propinaſſe. qui eum amatorium habuiſſe crediderat, Lucul-*

[28] cœpiſſet, [29] tutela ejus M. Lucullo fratri permiſſa eſt.

cullumque tantum ab rationis uſu abfuiſſe, ut, vel eo vivente, omnis ei familiaris cura Marci fratris conſilio gubernata fuerit. Equidem ex hoc teſtimonio, quum videam pleriſque in locis Cornelii Nepotis fidem a Plutarcho citari, arbitror hunc omnino eſſe, quem interpretandum ſumpſimus, compilatumque ab aliquo, ut Trogum a Juſtino, quum alia citet e Cornelio Græcus Hiſtoricus: quæ in eodem nunc non reperiantur.

SCHOTTUS.

27 De Cornelio in fragmentis.

28 *Cæpit.*] *Cæpiſſet* ſcripta lectio.

29 *Tutela.... fratri permiſſa eſt.* Lege Lætoria cautum erat, ut iis, qui furioſi, vel prodigi eſſent, curatores darentur: qui eos circumſcripſiſſent, judicio publico tenerentur. Cicero III. de Nat. Deor. & offic. III. Capitolinus in Antonino Philoſopho. De Lucullo quoque vide Tertullianum in Apologetic. cap. II.

CAPUT LXXV.

ARGUMENTUM.

Parvulus a muliere obvia ſalutatur, Jugurtham in deditionem quæſtor accipit, bello Cimbrico..... operam legatus navat, jus dicit & Ciliciam prætor habet, Samnites Irpinoſque ſuperat, Mario reſiſtit, Mithradatem conſul fundit, Archelaum vincit, Peiræum recipit, Enetos & Dardanos ſuperat, Carbonem Italia expellit, Marium filium & Teleſinum vincit, Felicem ſe appellat, proſcriptionis tabulas proponit, 9000. deditorum cadit, ſacerdotum numerum auget, tribuniciam poteſtatem minuit, dictaturam deponit & phthiriaſi interit L. Cornelius Sulla.

1 CORNELIUS [1] Sulla, [2] a fortuna Felix dictus, cum

SCHOTTUS.

1 *Sulla.*] Scribo, non *Sylla*: auctoribus Capitolinis lapidibus & libris membraneis. tametſi Cicero in Oratore *Sylla* ſcribi & pronuntiari velle videatur. De ſignificatione

cum parvulus a nutrice ferretur, mulier obvia, Salve, inquit, puer tibi & Reipublicæ tuæ felix: & ſtatim quæſita quæ hoc dixiſſet, non potuit inveniri.
[a] IↃCXLVII. Hic [3] Quæſtor [a] Marii, Jugurtham [4] a Boccho 2
[b] IↃCXLIX. [5] in deditionem accepit. [6] Bello [b] Cimbrico & Teu- 3
tonico [7] legatus, bonam operam navavit. [8] Prætor 4
[c] IↃCLIX. *Poſt paullo*, Siciliam *male vulg.* [c] inter civeis jus dixit. [9] Prætor Ciliciam provinciam habuit. [10] Bello [d] ſociali Samnites, [11] Irpinoſ- 5
[d] IↃCLXIV. que ſuperavit. Ne [12] monumenta Bocchi tolleren- 6
tur;

tione *Sulla* Plutarchus in Coriolano: aliter Sextus Pompejus interpretatur. De *Sulla* autem origine Salluſtius iu Jugurthino, quem locum citat Servius in VII. Æn.

ANNA.

2 *A Fortuna.*] Id eſt, propter *fortunam.* Quare ſe Græce ἐπαφρόδιτον dicebat, a jactu talorum venereo, quem feliciſſimum dicunt.

SCHOTTUS.

2 Libri veteres melius quam *in fortuna.* Plinius lib. II. cap. 54. & lib. VII. cap. 43. Sullæ felicitatis oſtentum fulmine datum auctor eſt. Quam temeritatem cum ſtultitia conjunctam refellit Tertullianus Apologetici cap. II.

MACHANEUS.

2 Plinius naturalis Hiſtoriæ lib. VII. cap. 43. *Unus hominum ad hoc avi fœlicis ſibi cognomen aſſeruit, Lucius Sulla civili nempe ſanguine, ac patriæ oppugnatione adeptus, etiam quibuſdam fœlicitatis inductus argumentis, quod proſcribendo tot millia civium trucidare potuiſſet. O prava interpretatio, & futuro tempore infœlix!* & filium Fauſtum, filiam Fauſtam inſolenter appellavit.

ANNA.

3 *Quæſtor Marii.*] An. U. C. 647. Conſules autem in provinciis *Quæſtores* habebant, qui pecunias militares adminiſtrarent, ſibique ad miniſteria belli præſto eſſent.

MACHANEUS.

4 *A Boccho.*] Rege Mauritaniæ ſocero ipſius Jugurthæ. Dubitavit autem barbarus, utrum Sullam Numidæ, an Jugurtham Sullæ traderet: tandem, Salluſtio & Plutarcho ſcribentibus, Jugurtham Sullæ tradidit.

ANNA.

5 *In deditionem accepit.*] Salluſtius in fine belli Jugurthini: *Jugurtha Sullæ vinctus traditur, & ab eo ad Marium deductus.*

MACHANEUS.

6 *Bello Cimbrico.*] De quo ſuperius in Mario lege.

7 *Legati.*] In caſtris proviſores neceſſariorum dicuntur.

ANNA.

8 *Prætor.*] An. U. C. 657.

9 *Prætor Ciliciam.*] Imo poſt præturam, non in *Ciliciam*; ſed in Cappadociam miſſus. *Cilicia* Aſiæ regio ad mare Mediterraneum e regione Cypri. Cappadocia ſupra *Ciliciam.*

MACHANEUS.

10 *Bello ſociali.*] Quod initium habuit ab Italis, quibus promiſſa erat civitas, a Fulvio, Graccho, deinde a Druſo, nec poterant promiſſa aſſequi: *ſociarunt* igitur arma cum pluribus populis, maxime Samnitibus, & Irpinis Campaniæ.

SCHOTTUS.

11 *Irpinoſque.*] Ita MSS. abſque ſpiritu.

ANNA.

11 Contigui populi ſunt Samnitibus.

12 *Monumenta Bocchi.*] Vel ſigna, vel imagines intellige, quibus Bocchus Jugurtham Sullæ in manus tradens oſtendebatur. Et ita non Boccho, ſed ſibi favebat Sulla. Nam eam

7 tur; Mario reſtitit. [13] Conſul [e] Aſiam ſortitus, Mi- *e* IↃCLXV.
thradatem apud [14] Orchomenum & Chæroneam
prælio fudit. [15] Archelaum [f] [16] præfectum ejus *f* Prælio præf. *Vul.*
* [17] Athenis vicit. Portum [18] Peiræum [19] recepit. IↃCLXVII. * Cathenis vinxit. *non probo.*
8 [20] Enetos, & Dardanos [g] [21] in itinére ſuperavit. Cum *g* IↃCLXVIII.
[22] rogatione [h] Sulpicia [23] imperium ejus trans- *h* IↃCLXV. legatione Sulp. *quid. libri.*
ferretur [24] ad Marium, in Italiam [i] regreſſus, *i* IↃCLXX. *Male in vulg. interpungitur.*
[25] cor-

eam laudem quod ſibi traditus fuerat Jugurtha, ita cupide aſſerebat, ut anulo ſignatorio ſculptam illam traditionem haberet, unde Plin. lib. XXXVII. cap. 1. *Sulla Dictator traditione Jugurtha ſemper ſignavit.*

13 *Conſul Aſiam ſortitus.* An. U. C. 665.

MACHANEUS.

14 *Orchomenum & Chæroneam.*] Bœotiæ urbes. Prolixum eſſet memorare, uti cum Mithradate congreſſus fuerit Sulla. Plutarchum itaque evolve, quo laboris noſtri ſis particeps.

SCHOTTUS.

14 Antiqua lectio *Orthomenam & Charoniam*: quemadmodum *Heraclia* & *Heraclea* dicimus, mutata ei diph. in i vel e longum. Ordo autem temporis flagitat, ut *Charoneam* præcedat.

ANNA.

14 Nam primum Athenas & Piraum Sulla recepit, mox apud *Charoneam*, deinde apud *Orchomenon* Boeotiæ urbes Mithradatis copias diſſipavit. Vide Florum lib. III. cap. 5.

MACHANEUS.

15 *Archelaum.*] Hic dicebatur maximus Regum præfectus, quo ſuadente, ac amico effecto, Sulla pacem cum Mithradate certis fœderibus compoſuit.

SCHOTTUS.

16 *Prælio.*] *Prælio* vacat ex fide librorum MSS.

GRUTERUS.

16 Nihil abeunt ab hac ſcriptura Palatini ambo. eſtque ſaniſſima.

SCHOTTUS.

17 *Athenis vicit.*] MSS. legunt, *cathenis vinxit* pro *Athenis vicit*, quomodo Plauti locum Aſinaria commutatum vidi in Nonio Marcello colere: vulgo legitur, *O cathenarum colone*: libri MSS. *Ac Athenarum colone.*

MACHANEUS.

18 *Piræum.*] Athenarum.

SCHOTTUS.

18 *Picenum* Mediolanenſis.

MACHANEUS.

19 *Recepit.*] Multis admotis machinis & tormentis. Ita, ut Plutarchus ſcribit, in obſidione Athenarum decem millibus mulatium jugorum quotidiana ad machinarum apparatum impendebatur opera.

20 *Medos* a Medo filio Medeæ dictos aliqui ſentiunt.

SCHOTTUS.

20 *Enetos Dardanoſque*) pro *Medos Dardanos* ex Appiano emendavi.

ANNA.

20 *Eneti* populi Paphlagoniæ, *Dardani* in Phrygia.

21 *In itinere.*] *En marche.* Dum ſcilicet ab expeditione Mithradatica revertebatur.

MACHANEUS.

22 *Rogatione.*] i. lege: quia Sulpicius ipſo ſceleratior Mario, teſte Plutarcho, exercitum contra Mithradatem deſtinavit: qui deinde ſervo prodente a Sulla interfectus eſt.

SCHOTTUS.

22 *Legatione* Mediolanenſis. Non probo.

ANNA.

23 *Imperium ejus.*] Id eſt, provincia ejus.

SCHOTTUS.

24 *Ad Marium in Italiam regreſſus.*] Diſtinctionem illam non probo.

[25] corruptis adverſariorum exercitibus, [26] Carbonem Italia [27] expulit: [l] Marium filium [28] apud Sacriportum, [29] Teleſinum apud portam [30] Collinam [31] vicit. [32] Mario [33] Preneſte interfecto, Felicem ſe edicto appellavit. [34] Proſcriptionis tabulas [m] primus [35] propoſuit. Novem- 9 10

l IↃCLXXI. *Editi* Marium apud Sacr. *Alii* Marium & Pontium Teleſinum apud.

m IↃCLXXI.

ANNA.

25 *Corruptis adverſariorum exercitibus.*] Aliter paullo Vellejus. *Creſcebat interim in dies Sullæ exercitus, confluentibus ad eum optimo quoque & ſaniſſimo. Felici deinde circa Capuam eventu Scipionem Norbanumque conſules ſuperat: quorum Norbanus acie victus; Scipio ab exercitu ſuo deſertus ac proditus, inviolatus a Sulla dimiſſus eſt.* Sed Scipionis *exercitum* a Sulla *corruptum* diſerte narrat Plutarchus in Sulla, & huc referendum Salluſtii fragmentum. *Cujus adverſa voluntate colloquio militibus permiſſo, corruptio facta paucorum, & exercitus Sullæ datus eſt.*

26 *Carbonem.*] Cn. Papirium *Carbonem* conſulem.

27 *Expulit.*] Anno U. C. 671.

MACHANEUS.

27 Plutarchus. Carbo qui contrariam factionem timebat ab ejus exercitu fugam noctu faciens tandem in Africam navi ſe recepit.

ANNA.

28 *Apud Sacriportum.*) Vide ſupra in Mario filio.

SCHOTTUS.

29 *Teleſinum.*] Mediolanenſis aliter: *Marium & Pontium Teleſinum.*

MACHANEUS.

29 Ita legendum eſt, ex Appiano referente: *Marcum autem Lamponium ex Lucania & Pontium Theleſinum ex Samnio & Capuanum Guttam ſeptuaginta hominum milia adducentes ut Marium juniorem ab obſidione liberarent, Sulla via interea quadam, per quam patebat aditus, ab itinere excluſit.*

ANNA.

30 *Collinam.*] Quæ Quirinalis & Agonia dicta.

MACHANEUS.

30 Lucanus ſecundo.

Aut Collina tulit ſtratas quot porta catervas.

31 *Vicit.*) Plutarchus. *Quum Marianorum terga vertentium, qui diutius ſuſtinere nequirent, magna ſtrages fuit: Marius ſeſe Præneſte fuga ſubtrahens, obſeratas portas offendens fune ſuperne demiſſo quum ſe immiſiſſet, in murum receptus eſt.*

ANNA.

32 *Mario.*] Juvene. ſupra.

MACHANEUS.

33 *Præneſte interfecto.*] Appianus. *Quibus conſpectis Prœneſtini, quod omnes Carbonis copias deletas audiſſent, Norbanum ex Italia aufugiſſe, reliquas vero Italiæ urbes ad Sullam conceſſiſſe: civitatem Lucretio dedere, Mario aggerem per cuniculos ingreſſo, nec multo poſt interempto manu propria Lucretias cervicem abſcidit, caputque ad Sullam miſit: id fori in medio ante roſtra Sulla cum appendiſſet: juventa Conſulis irriſa, inquit, remigem prius eſſe oportere, quam ad gubernaculum manus admovere.*

34 *Proſcriptionis tabulam.*] Plutarchus. *Sulla igitur extemplo octoginta proſcripſit millia ſenatorum, communicato conſilio, omnibus ægre ferentibus: imo interjecto die ducentos & viginti adjecit: deinde tertio non pauciores adjecit.*

ANNA.

34 Flor. lib. III. cap. 21. *Propoſita eſt ingens illa tabula: Et ex ipſo equeſtris ordinis flore ac ſenatus duo millia electi, qui mori juberentur, novi generis edictum.*

SCHOTTUS.

35 *Propoſuit.*) Mediolanenſis *poſuit.*

36 *Mil-*

Novem [36] millia * [37] deditorum in [38] villa publica
11 cecidit. [39] Numerum ſacerdotum auxit, [40] Tribu-
12 niciam poteſtatem [41] minuit. Republica ordinata
[42] Dictaturam depoſuit : [n] unde [43] ſperni cœptus,
[44] Puteolos conceſſit: & morbo, qui [45] phthiriaſis
vocatur, [o] interiit.

* *Alii* dediticiorum. *De villa publica quæ in campo eſt Martio, quædam in Notis. Mox. q. l.* imminuit.

n IↃCLXXIII. *Vulg.* ſpe deceptus *male.*

o IↃCLXXV.

C A-

36 IX *Millia.*) Alii, IIX. *millia* legunt, quot & Liviana Epitome lib. 88. Auguſtinus de civitate Dei lib. III. cap. 28. *ſeptem* dumtaxat *millia* civium Romanorum interfecta: Valerius Maximus lib. IX. cap. 2. quatuor legiones obtruncatas affirmat. Plutarchus ἑξακισχιλίυς numerat. Annæus Florus lib. III. rerum Romanarum quatuor *millia.* Oroſius v. tria tantum numerat, niſi mendoſus codex eſt. Quatuor aut quinque *millia* fuiſſe creditur, inquit Strabo lib. v. Geographiæ, & quidem Samnites, quos vivos edicto capi Sulla vetuerat.

GRUTERUS.

36 Exemplar noſtrum unum, VIIII. unde factum forte ut irrepſerit in Epitome Liviana, *octo millia*: dum librarii ſcilicet non putant novem eo modo exprimi: inde etiam factum ut iidem ſæpe pro xxxx. repræſentarint *triginta.*

SCHOTTUS.

37 *Deditorum.*] Alii *dediticiorum.*

38 *Villa publica.*] In campo erat Martio teſte Livio lib. v. Valerio Maximo IX. 3. Auguſtino de civitate Dei lib. III. cap. 28. Non illud celabo male in utroque Livii abbreviatore *via publica* pro *villa publica* legi.

A N N A.

38 Publius Victor deſcriptione Urbis in regione IX. *Villa publica, ubi primum populi cenſus eſt actus in Campo Martio.*

39 *Numerum Sacerdotum auxit.*] Id eſt, ampliavit *numerum Sacerdotum* & augurum, ut eſſent quindecim.

40 *Tribuniciam poteſtatem.*) Leges tulit, *Ne tribunis plebis alios Magiſtratus capere liceret : ne ad eos provocatio eſſet, ne leges ferre poſſent : ne etiam concionari ipſis liceret*, atque ita tantum interceſſio illis relinquebatur.

MACHANEUS.

40 Appianus: *Tribuniciam vero poteſtatem adeo perfregit ac debilitavit, ut fere ad nihilum redegerit, quum ex lege prohiberetur, qui ſe Tribunum geſſiſſet, ulterius poteſtatem habere poſſe.*

SCHOTTUS.

41 *Minuit.*) Libri antiqui *imminuit* præferunt.

MACHANEUS.

42 *Dictaturam depoſuit.*] Appianus: *tantum huic viro animi, & felicitatis affuit, ut fori medio dicere auderet. ideo ſe Dictaturam deponere, ut eorum, quæ feciſſet, rationem ſubire poſſet, ſi quis exigeret.*

SCHOTTUS.

43 *Spe deceptus.*] Corrige *ſperni cœptus* ex libris antiquis MSS. Nullam enim *ſpem* conceperat, quamobrem dictaturam abdicaret.

A N N A.

44 *Puteolos.*] Alii Aumas conceſſiſſe ſcribunt. *Puteoli* e regione Aumarum.

MACHANEUS.

44 Strabone autumante in Campania opidum a *putore* aquarum ſulfurearum dictum.

45 *Phthiriaſis.*] Pedicularis morbus dicitur; nam φθεὶς, ῥὸς, pediculum indicat, ἀπὸ τῦ φθίνω, tabeſco. Plinius in ſeptimo : *Age, non exitus vitæ ejus omnium proſcriptorum ab illo calamitate crudelior fuit, erodente ſeipſo corpore, & ſupplicia ſibi gignente.*

SCHOTTUS.

45 *Animi concitatione nimia, at-*

que immoderato vocis impetu, convulſo pectore, ſpiritum cruore ac minis miſtum evomuit, inquit Val. Max. lib. IX. cap. 3. Pediculari autem morbo præter Sullam perierunt, Acaſtus Peliæ filius: Alcman poeta: Pherecydes Syrus, Calliſthenes Olynthius in carcere, & Mucius Juriſconſultus. Eunus quoque ſervus, qui primus in Sicilia bellum exciravit. Plutarchus in Sulla extremo & Helladius in Chreſtomathia apud Photium in Bibliotheca pag. 870. Adde & ſeptimum Herodem Judæum.

CAPUT LXXVI.

ARGUMENTUM.

A ſeptem Perſis oriundus ſexjuges equos regit, 22. gentium ore loquitur, Nicomedem Bithynia, Ariobarzanem Cappadocia expellit, ut, quicunque Romanus eſſet, interficeretur, literas per Aſiam mittit, Græciam & inſulas occupat, a Sulla, Lucullo & Pompejo vincitur, venenum fruſtra ſumit, & in cædem ſuam manum trepidantis percuſſoris Galli adjuvat Mithradates Rex Ponti.

1 MITHRADATES Rex Ponti, oriundus 2 a 1
ſeptem Perſis, magna vi animi & corporis,
ut

MACHANEUS.

1 *Mithradates.*] Rex Ponti Euxini patriæ, inde Euxini, id eſt, hoſpitales dicti. Eſt autem prope Mæotida. Circa hunc locum erant plures provinciæ, tum ad Aſiam, tum ad Europam attinentes, quibus ipſe Rex imperabat.

SCHOTTUS.

1 Libri quidam ſcripti vitioſe *Mithrydates* per *y* habebant; lego *Mithradates* prima vocali in ſecunda ſyllaba ex nummis antiquis, quomodo inſcriptos plurimos videre licet in Faſtis Huberti Goltzii Antiquarii diligentiſſimi.

2 *A ſeptem Perſis.*] De his Polybius lib. V. Joſeph. XI. antiquit. Judaic. Strabo XV. extremo Geographiæ. Ammianus Marcellinus XXIII. L. Florus Artabazem, qui ante *Mithradatem* regnavit, a VII. *Perſis* oriundum facit lib. III. cap. 5.

2 De

ut ſexjuges equos regeret, [a] [3] duarum & viginti gen- [a] MSS. quinquaginta gentium.
2 tium ore loqueretur. Bello [b] ſociali diſſidentibus Ro-
manis, [4] Nicomedem Bithynia, [c] [5] Ariobarzanem [b] IↃCLXII.
3 Cappadocia [6] expulit. Literas per totam Aſiam mi- [c] IↃCLXV.
ſit, ut quicunque Romanus eſſet, certa die [7] inter-
4 ficeretur: [8] & factum eſt. Græciam inſulaſque omnes,
5 [9] excepta Rhodo, occupavit. [10] Sulla eum prælio [d] [d] IↃCLXVII.
vicit, claſſem ejus [11] proditione Archelai intercepit:
Ipſum

MACHANEUS.

2 De illis Herodotus libro tertio, & Juſtinus primo Epitomarum ſuarum plura ſcribunt. ii enim magos interfecerunt, qui doloſe pro ipſis regnabant. deinde hinnitu equi Darium Regem conſtituere.

ANNA.

2 Sed *a ſeptem Perſis* uſque ad Artabazen ita intricata ſucceſſio, ut nihil certi dici poſſit. Vide quæ ad Florum notavimus lib. III. cap. 5.

SCHOTTUS.

3 *Duarum & viginti gentium.*] MSS. omnes & libri excuſi antiqui aliter, *quinquaginta gentium*: verum ὑπερβολικῶς. Plinius avunculus vulgatam lectionem tuetur, ut veritati proximam lib. VII. cap. 24. Natur. hiſtor. & lib. XXV. cap. 21. Solinus cap. 7. Polyhiſtoris. Agell. lib. XVII. & Valerius lib. VIII. cap. 7.

MACHANEUS.

3 Gellius libro decimo ſeptimo capite decimo ſeptimo: *Mithradates autem Ponti atque Bithyniæ Rex inclytus, qui a Cnæo Pompejo bello ſuperatus eſt, duarum & viginti gentium, quas ſub ditione habebat, linguas percalluit, earumque omnium gentium viris haud unquam per interpretem colloquutus eſt. ſed, ut quemque ab eo appellari uſus fuit, proinde lingua & oratione ipſius, non ſecus ac gentilis ejus eſſet, loquutus eſt.*

GRUTERUS.

3 Palatini *quinquageſimo gentium*.

MACHANEUS.

4 *Nicomedem.*] Is eſt, de quo Cæſaris in vita Suetonius refert.

SCHOTTUS.

5 *Ariobarzanem.*] Colinæus *Ariobarzanam*. Veteres libri *Ariobarzanem*, vel *nen*.

ANNA.

6 *Expulit.*] An. U. C. 663. Sed ſexto poſt anno, pace facta cum Sulla, ſuam quiſque provinciam recepit. Vide quæ ad Florum notavimus lib. III. cap. 5. nam & hinc firmabis.

MACHANEUS.

7 *Interficeretur.*] Cicero in Oratione de lege Manilia. *Vos tot civium Romanorum millibus uno nuntio, atque uno tempore necatis, quo tandem animo eſſe debetis?*

ANNA.

8 *Et factum eſt.*] Uno die octoginta millia Romanorum cæſa ſunt. An. U. 666.

9 *Excepta Rhodo.*) Florus: *Excepta Rhodo quæ pro nobis ſtetit: cæterum Cyclades, Delos, Eubœa & ipſum Græciæ decus Athenæ, tenebantur.*

MACHANEUS.

10 *Sulla eum prælio vicit.*) Cicero Oratione de lege Manilia. *Triumphavit & Sulla: triumphavit L. Murena item de Mithradate.*

SCHOTTUS.

11 *Proditione Archelai.*] *Archelaus cum claſſe regia Sullæ ſe tradidit.* Livius Epit. 82. & Oroſius lib. VI. cap. 2. Mihi illud *proditione Archelai* ſemper ſuſpectum de mendo fuit, verum libri nihil variant. Pugnat cum hiſtoria: credo ſcripſiſſe, *repugnante Archelao*, aut ſimile.

12 *Apud*

Ipſum [12] apud [e] Orchomenum opidum fudit, [f] &
[13] oppreſſiſſet, [14] niſi adverſum Marium [g] feſtinans,
qualemcunque pacem componere maluiſſet. Deinde 6
[h] [15] eum [16] Cabiris [i] reſiſtentem Lucullus [17] fudit.
Mithradates poſt [18] a Pompejo [19] nocturno prælio 7
[l] victus, in regnum confugit: ubi [20] per ſeditionem
[21] popularium * a Pharnace filio in turre [m] obſeſſus,
[22] venenum ſumpſit. Quod cum tardius [n] [23] ſubiret, quia 8
adver-

e Orchienum. *Vulg. Alii* Dardanum.
f *Vulgati ſic:* & oppreſſit, & potuit capere niſi *MSS. libenter ſequor.*
g IↃCLXIX.
h IↃCLXXXII.
i *Al.* actius, *al.* Argis reſ.
l IↃCXXCVII.
* Popularem *Excuſi. vett. libb. præfero.*
m IↃCXC.
n Biberet, *vulg. q. al.* ebiberet. *Al.* Cum is tar. viveret.

12 *Apud Orchienum opidum.*] ô Homines obliviosos, qui non meminerant proximo capite ad *Orchomenum* a Sulla pugnam factam. MSS. aliter *apud opidum Dardanum.*

13 *Oppreſſiſſet.*] Vulgati *oppreſſit*, quod factum, ut ſæpe, ex *oppreſſiſſet. Potuit capere* abundant ex MSS.

ANNA.

14 *Niſi adverſum Marium.*] Florus: *Et debellatum foret, niſi de Mithradate triumphare cito quam vere maluiſſet.*

MACHANEUS.

15 *Eum.*) Qui Mithradaticum antidotum ſaluberrimum confecit. De victoria Sullæ nuper diximus. Juvenalis quoque ait:

Pontica ter victi cautus Mithradatica Regis.

SCHOTTUS.

16 *Cabiris.*) MSS. *acrius*, male. Pariſinus *agris*, alii *Argis* inde fecerant.

ANNA.

16 *Cabiri* populi in Ponto. Ibi *Cabira urbs.* Vide Plutarchum Lucullo & Eutrop. lib. VI.

17 *Fudit.*] An. U. 680.

MACHANEUS.

18 *A Pompejo.*] Ut ait Plutarchus: Revera Luculli res geſtæ imperium *Pompeji* exornarunt.

19 *Nocturno prælio.*] Ad Lunæ ſplendorem, ut Plutarchus his in vita narrat: *deluſos regios milites umbra Lunæ.*

ANNA.

19 Eutrop. lib. VI. *Mox ei* (Pompejo) *delatum bellum etiam contra Regem Mithradatem & Tigranem; quo ſuſcepto, Mithradatem in Armenia minore, nocturno prælio vicit, caſtra diripuit.* Vide & Flor. lib. III. cap. 5. datum prælium an. U. 687.

20 *Per ſeditionem.*) Florus. *Per defectionem civium, Pharnaciſque filii ſcelere præventus, male tentatum veneno ſpiritum ferro expulit.*

SCHOTTUS.

21 *Popularium.*) Melius, quam *popularem* libri veteres.

MACHANEUS.

22 *Venenum ſumpſit.*) Plutarchus in Pompejo ita recitat: *Mithradatem per filii Pharnacis ſeditiones mortem ſibi conſciviſſe, ac omnia, quæ ipſe poſſederat, Pharnacem ſibi ſortitum: denique his geſtis Pharnacem ad ſe Romam ſcriptitaſſe.*

SCHOTTUS.

23 *Biberet.*) MSS. *Ebiberet.* Vaſcoſanus: *ſubiret.* ſcilicet præcordia, non damno. Hic mihi locus manum injecit, & paullisper conſiſtere, quamlibet properantem ad finem jubet. *Obducere* enim antiqui eleganter dixerunt, pro ebibere vel exſorbere: quod in Cicerone Tuſcul. 1. reponendum Petro Victorio in Variis lect. lib. XV. aſſentior. ſic enim habet: *Theramenes cum conjectus in carcerem XXX. juſſu tyrannorum, venenum ut ſitiens obduxiſſet, reliquum ſic e poculo ejecit, ut id reſonaret. Quo ſonitu reddito, ridens, propino, inquit, hoc pulcro Critiæ.* Ubi quidam ex illo Xenophontis lib. II. ἐκλω. ἐπεὶ τὸ κώνειον ἔπιε *ebibiſſet* vel *obbibiſſet* legerunt. Emendandus in hoc verbo & Seneca ſcriptor graviſſimus libro de Divin. provid. cap. 3. Sic enim

adverſum venena 24 multis antea medicaminibus corpus firmarat: immiſſum percuſſorem Gallum ° 25 Sithocum auctoritate vultus territum revocavit, & in cædem ſuam manum trepidantis adjuvit.

° Bitocum *MSS. ut & Livii Epitoma* 102. *Appianus* Βιτοιτον *vocat.*

enim locum legendum cenſeo. *Male tractatum Socratem judicat, quod illam potionem publice miſtam non aliter, quam medicamentum immortalitatis obduxit, & de morte diſputavit uſque ad ipſam.* vulgati *eduxit* invenuſte. Poſt paullo ſic lege & interpunge ex MSS. *Quanto magis huic invidendum, quam illis quibus gemma miniſtratur, quibus expletus eſt animus. Omnia pati dictus, exſecta virilitatis, aut dubiæ, ſuſpenſam auro nivem diluit.*

ANNA.

23 *Subiret.*] Id eſt *penetraret.* Sic alicubi Virgilius.

24 *Multis antea medicaminibus.*) Mithradates puer adhuc, cum illum veneno tutores peterent, *antidota ſæpius bibit, & ita ſe adverſus inſidias exquiſitis tutioribus remediis ſtagnavit, ut ne volens quidem ſenex mori potuerit.* Juſtin. lib. XXXVII.

MACHANEUS.

24 Gellius lib. XVII. cap. 16. *Scriptum etiam a Læneo Pompeji liberto Mithradatem illum Ponti Regem medicæ rei, & remediorum id genus ſolertem fuiſſe, ſolitumque anatis ſanguinem miſcere medicamentis, quæ digerendis venenis valent, ſanguinemque earum potentiſſimum eſſe in ea confectione, ipſum autem regem aſſiduo talium medelarum uſu, a clandeſtinis epularum inſidiis caviſſe. Quamobrem victus a Romanis, fruſtra venena violentiſſima feſtinandæ necis gratia expertus, ſeipſum gladio tranſegit.*

SCHOTTUS.

24 De Mithradate autem ſic etiam Seneca Rhetor noſter: *Habuit malum medicamentum Mithradates. Quis enim alius debebat habere quam parricida?* ad quem locum vide quæ notamus de medicamine, quod Græcis φάρμακον.

25 *Sithocum.*] Libri calamo & typis exarati & Livii Epitoma 102. *Bithocum* nuncupant: Appianus Βιτοιτον ſcribit, *Bitæton.* quomodo utrobique fortaſſe ſcribendum.

GRUTERUS.

25 Palatinus ſecundus *Siticum.* Appianus vocat Βιτοιτον, & forſan appellandus *Bituitus.*

ANNA.

25 Forſan *Bithico* legendum.

CAPUT LXXVII.

ARGUMENTUM.

Sullæ partes ſequitur, Siciliam recipit, Numidiam Maſſiniſſæ reſtituit, triumphat, Lepidum Italia fugat, Sertorium vincit, piratas ſubigit, Tigranem ad deditionem, Mithradatem ad venenum compellit, Albanos..... penetrat, in Hircanum mare pervenit, Cæſarem exercitum dimittere jubet, Urbe pellitur, in Pharſalia vincitur, ad Ptolemæum Regem fugit, & ejus imperio occiditur Cn. Pompejus Magnus.

Cn. Pom-

a IↃCLXX. CN. Pompejus [1] Magnus, civili bello [a] Sullæ par- 1
tes ſequutus, [2] ita egit, ut ab eo maxime dili-
b IↃCLXXI. geretur. [3] Siciliam [b] ſine bello a proſcriptis recepit.
c IↃCLXXII. [4] Numidiam [5] Hiarbæ ereptam, [c] [6] Maſſiniſæ re- 2
ſtituit. [7] Viginti ſex annos natus [8] triumphavit.
[9] Lepi-

MACHANEUS.

1 *Magnus.*) Devicta Africa, ita pronunriante. Sulla, appellatus.

2 *Ita egit, ut ab eo diligeretur.*] Qui a primo potiſſima cauſa fuit, ut Cinna interficeretur, & Carbonem interfici damnatum juſſit, internecinos Sullæ hoſtes.

3 *Siciliam a proſcriptis recepit.*) Et quotquot proſcriptionem Sullanam praoccupando, fugerant in Siciliam, hanc ut propugnaculum tutum ceperant, ſed audientes Pompejum cum exercitu adventare, facile ceſſerunt.

4 *Numidiam.*) Plutarchus in Pompejo: *alia confeſtim civitatum paruere, alia vi capta. Hiarbas Rex tum comprehenſus, qui cum Domitio belli ſocietatem inierat: cui ſucceſſit Hiempſal. Proſpera ergo fortuna Pompejus fretus, robori militum fidens, Numidiam impetit, in quam, quod diebus pluribus peragrandum erat, agmine concitato excurrens, ea ſubegit omnia, quibus obviam factus eſt.*

SCHOTTUS.

5 *Jarba.*) *Hiarba* antiqui libri & Plutarchus in Pompejo Ἰάρβας. *Hieram* Epitoma Livii vocat. confer cum his Plinii lib. VII. cap. 26.

ANNA.

5 Non prætereundum eſt eſſe qui ubique pro *Hiarba Hierta* ſcribendum putent, verumque nomen eſſe *Hierta.*

6 *Maſſiniſæ.*) Hæc mihi ſuſpecta ſunt. Legendum puto: *Numidiam Hiarbæ ereptam, Hiempſali reſtituit.* Quod ex hiſtoria verum eſt. Plutarchus in Pompejo. Εἷλε δὲ τῶν βασιλέων Ἰάρβαν τὸν συμμαχήσαντα Δομιτίῳ, τὴν δὲ βασιλείαν Ἱεμψάλᾳ παρέδωκε. Id eſt, *Ex Regibus autem Hiarbam, qui cum Domitio militaverat, cepit, & ejus regnum Hiempſali tradidit.* Hinc pendet Salluſtii fragmentum Hiſtor. lib. I. *Id bellum excitabat metus Pompeji victoris Hiempſalem in regnum reſtituentis.* Miror tam inſigne mendum viros doctiſſimos latuiſſe.

SCHOTTUS.

7 *Viginti ſex annos natus.*] XXVI. *annorum.* MSS. Abbreviator Livii, & Eutropius XXIV. annorum faciunt.

ANNA.

8 *Triumphavit.*) An. U. C. 672. quo regnum Hiempſali reſtituit.

9 *Le-*

3 [9] Lepidum acta Sullæ [d] reſcindere volentem, priva-
4 tus Italia * [10] fugavit. [11] Prætor [e] in [12] Hiſpaniam
pro * [13] conſulibus miſſus [14] Sertorium vicit. [f] [15] Mox
5 [16] piratas intra quadrageſimum diem ſubegit. [17] Ti-
granem [g] ad deditionem, Mithradatem [h] ad vene-
6 num compulit. Deinde [18] mira felicitate [& cele-
ritate]

[d] IↃCLXXV
* *Vulg.* abrogavit.
[e] IↃCXXC.
* Proconſul. *Vulg.* *illud rectum.*
[f] IↃCXXCV
[g] IↃCXXCVII.
[h] IↃCXC.
[*Ex MSS* *Vulg.* felic. rerum in Septentrionem.]

9 *Lepidum.*] M. Æmilium *Lepidum* Conſulem An. U. C. 675. Sed vide omnino Flor. lib. III. cap. 23.

SCHOTTUS.

10 *Abrogavit.*) *Fugavit*, melius in MSS. dicimus enim *Abrogare* alicui magiſtratum: *Abrogare* vero aliquem *Italia*, legere non memini: niſi forte ſcriptum hic fuit, *ablegavit.* ſic in Sulla pro *rogatione legatione*, in quibuſdam excuſis eſt.

MACHANEUS.

10 Diverſa hiſtorici ſcribunt. Plutarchus: *quare Pompejus adverſus Lepidum dux declaratus. hic enim tum multa in Italia occupaverat, & citeriorem Galliam per Brutum ſuperatam videbat; cætera Pompejus facile vicit*: & paullo poſt, *amiſſa Italia Lepidus in Sardiniam fugit, ubi morbo comitiali mœſtior, non ex adverſa, ut ajunt, fortuna, ſed quod in literulam quandam incidit, ex qua adulteram uxorem cognovit.* Appianus: *Lepidus a Senatu accerſitus, nec ille, quamobrem vocaretur, ignarus, univerſo cum exercitu profectus, quaſi cum eo urbem ingreſſurus, prohibitus ſubinde, ad arma per præconem omnes connumerat, ex adverſo Catulus bellum viciſſim vere denuntiat, poſt in odium prælio, antequam campum Martium ingrederetur, initio, ab utriſque ſuperatus eſt Lepidus: nec multum illi adverſatus, in Sardiniam enavigavit; quo in loco diſtillationis morbo correptus ceſſit e vita.*

ANNA.

11 *Prætor in Hiſpaniam.*] Anno U. C. 676.

MACHANEUS.

12 *Hiſpaniam.*) Ab *Hiſpali* urbe dictam, auctore Trogo Pompejo.

SCHOTTUS.

13 *Proconſul.*) MSS. *pro conſulibus*, perſpicue verum. Ita enim dixerat Philippus, non *pro Conſule*, ſed *pro Conſulibus* mittere ſe Pompejum. Cicero Philipp. XI. & in oratione pro Lege Manilia extrema Vulgata illa lectio *Proconſuli* corrupta eſt ex compendiis literarum. Alii *Proconſule.*

MACHANEUS.

14 *Sertorium vicit.*) Contra quem fugitivum Sullæ, & ſuperſtitem Carboniæ fugæ, primo Metellus pugnavit, idem cyclops, ſenexque Imperator a juvene Pompejo ſuperatus, ad pœnam amicorum præcipuam in convivio fœdiſſime trucidatus a cuſtodia militari.

ANNA.

14 Vide Flor. lib. III. cap. 6.

15 *Mox.*) An. U. C. 687.

MACHANEUS.

16 *Piratas.*) Qui nemini commercium liberum, ſed omnia invia, clauſaque tenebant, Gabinius rogationem tulit, qua Pompejo Cilicum provincia demandabatur, in qua celeriter fœlici victoria potitus eſt, tamen ſponte ſe, fama audita Pompeji, maris vaſtatoribus dedentibus, tum enixiſſime nonnullis debellatis, per columnaſque diſtributis.

17 *Tigranem ad deditionem.*) Cum urbes caſtellaque ejus caperent, in extrema deductus, audita Pompeji clementia ſeſe dedidit, conditionibuſque a Pompejo oblatis acquievit.

SCHOTTUS.

18 *Mira felicitate rerum.*) MSS. pleniores: *facilitate & celeritate.* Sic & in Lucullo ſupra *facilitate*, ubi vulgati codices *felicitate.*

19 In

i ɪↄcxxcviii. ritate] nunc 19 in ſeptemtrione 20 Albanos, [i] Col-
chos, 21 Heniochos, 22 Caſpios, 23 Iberos: 24 tunc
l ɪↄcxc. in oriente 25 Parthos, Arabas, atque 26 Judæos [l] cum
magno ſui terrore penetravit. Primus in 27 Hirca- 7
num, 28 Caſpium, 29 Rubrum, & Arabicum mare
uſque pervenit. 30 Mox cum 31 diviſo orbis impe- 8
m ɪↄcxcviii. rio, [m] Craſſus 32 Syriam, Cæſar 33 Galliam, Pompejus

19 *In ſeptemtrione.*) MSS. *in ſeptemtrionem.*

ANNA.

20 *Albanos & Colchos.*) *Albani* & *Colchi*, intra mare Caſpium & Pontum Euxinum.

21 *Heniochos.*) Ad littus eoum Caſpii maris in Margiana.

SCHOTTUS.

21 *Eniochos* MSS. libri: *Enochios* Pariſinum exemplum. Vide Paterculum.

ANNA.

22 *Caſpios.*) Ad mare *Caſpium.*

MACHANEUS.

23 *Iberi.*) Montem incolunt Taurum.

SCHOTTUS.

24 *Tunc in oriente.*) MSS. *nunc in orientem.*

ANNA.

25 *Parthos.*) Supra ſinum Perſicum.

MACHANEUS.

26 *Judæi.*) Pertinaciſſimum genus, vel a *Juda*, vel quaſi *Idæi*, de quibus lege Strabonem. Cepit autem Ariſtobulum Regem eorum.

27 *Hircanum, Caſpium.*) Idem, ut Ptolemæus: quod, ut auguſto, ita longo etiam, freto primum terras, quaſi fluvius, atque juſtus alveus includit, in tres ſinus diffunditur contra os ipſum, & reliqua.

SCHOTTUS.

28 *Caſpium* accrevite MSS. quod mare in vulgatis deſideratur.

ANNA.

29 *Rubrum & Arabicum.*] Idem, nam mare *Rubrum Arabicum* etiam dicitur.

MACHANEUS.

29 De quo ita Pomponius Mela: *Rubrum mare Græci, ſive quia ejus coloris eſt, ſive quia ibi Eritra regnavit*, Eritram thalaſſan *appellarunt, procelloſum, aſperum, profundum, & magnorum animalium, magis quam cætera, capax, primo recedentes oras qualiter impellit, & ut non intret interius aliquantum patens ſinus, Arabiamque alluit.*

ANNA.

30 *Mox.*) An. U.C. 693.

SCHOTTUS.

31 *Diviſo.*) Placet ſcripta lectio. *cum diviſo.*

MACHANEUS.

32 *Syriam.*) Satis conſtat Craſſum auri cupiditate in Parthiam profectum, cujus fæculentia ditiſſimi ſummates hac quoque tempeſtate, æterno judicio, nunquam explentur, ſed more hydropici,

Quo plus ſunt potæ, plus ſitiuntur aquæ.

qui deinde dolo Surenæ circumfundentis, vi in equum ſublatus eſt. Lucanus:

Aſſyrias Latio maculavit ſanguine Carras.

& crudeliſſime interfectus fuit, capite ad Regem Hyrodem allato. Jaſon fabularum actor, ſcribente Plutarcho, illud multis telis perfodit, ac quaſi fures debacchando pro ludibrio circumtulit. Petrarcha in Triumphis vernaculo rythmo ita accedere videtur opinioni, ut aurum in ore liquefactum fuerit: *vide Ciro de ſangue avaro e Craſſo de oro, e l'uno & l'atro nebe tanto, che pareva a ciaſcuno amaro.*

ANNA.

32 Vide Flor. lib. III. cap. II.

MACHANEUS.

33 *Galliam.*) Quam per decennium

pejus [34] urbem obtineret; poſt [n] [35] cædem Craſſi, n ɪɔcc.
9 [36] Cæſarem dimittere [o] exercitum [37] juſſit: Cujus o ɪɔccɪɪɪ.
[38] infeſto adventu urbe pulſus, [39] in Pharſalia [p] [40] vi- p ɪɔccv.
ctus, [41] ad Ptolemæum Alexandriæ Regem [42] confugit.

[43] Ejus

nium domuit. In Suetonio leges, ejuſque commentariis.

ANNA.

33 Flor. lib. ɪɪɪ. cap. 10.

34 *Urbem.*) Imo *Hiſpaniam*, ſed nec ideo *Urbem* reliquit, quippe provinciam ſuam per legatos Afranium & Petrejum adminiſtravit.

35 *Cædem Craſſi.*] Qui in Syria Carris trucidatus eſt.

MACHANEUS.

36 *Cæſarem dimittere exercitum.*] Inquit ipſe Cæſar: *neque obſcure duæ legiones Cæſari detrahuntur*: quas (ut idem in fine belli Gallici aſſerit) a Pompejo retentas, cauſa vero potiſſima bellorum civilium hæc fuit, quia Cæſar ſibi ipſi timeret, noluit exercitum deponere: petebat enim conſulatum ac triumphum. Senatus alterum libens daturus erat, & dicebat: triumphare ſi vis, accede more aliorum Imperatorum; ſin conſulatus competitor eſſe velis, accede privatus humiliter in campo Martio ſuffragia rogaturus: timebat vero Cæſar, ſi non obtineret Conſulatum, ac ſine officio, & militibus in provincia viveret, *ne rationem actorum reddere cogeretur*, affirmante Suetonio, *cum M. Cato identidem, nec ſine jurejurando denuntiaret, delaturum ſe nomen ejus, ſimulac primum exercitum dimiſiſſet, cumque vulgo fore prædicarent, ut, ſi privatus rediſſet, Milonis exemplo, circumpoſitis armis, cauſam apud judices diceret.*

SCHOTTUS.

37 *Juſſit.*] *Jubet* pro *juſſit* MSS. præferunt.

MACHANEUS.

38 *Infeſto adventu.*] Jam contra Senatuſconſultum Rubiconem tranſierat, Picenum, Umbriam, Etruriam occuparat. territus itaque cum Senatu Pompejus ab urbe diſceſſit Brundiſium uſque, ut maria cum maritimis locis in poteſtate ſua præoccuparet.

39 *In Pharſalia.*) A *Pharſalo* opido dicta. idem operi Lucani titulus. Cauſa victoriæ Cæſaris: ſex cohortes, legionibus eductæ, decimæ legioni a tergo locatæ, juſſæque ſunt quietem agere a tergo ac hoſtibus ignotæ eſſe: erant numero tria millia virorum, quæ obſiſtendo, equites Pompejanos longis jaculis per frontes ac ora feriebant: juvenes autem nobiles hujus inexperti pugnæ adverſæ, manibus protegendo oculos, terga dedere. reliqui Cæſareorum impetum non ferentes. ſaluti ſuæ fuga conſuluere, cum Pompejus ad caſtra accelerans, & veſtem ſumens infortunio congruam, inde egreſſus tandem Lariſſam applicuit: cætera in vita ejus perlege.

ANNA.

39 *Pharſalia* Theſſaliæ regio, inter *Pharſalum* & Enipeum fluvium.

40 *Victus.*] An. U. C. 705.

MACHANEUS.

41 *Ad Ptolemæum.*] Dubitabat Pompejus, an ad Parthos confugeret, an ad Jubam Mauritaniæ Regem, tandem Lentulo apud Lucanum hortante l. vɪɪɪ. in Ægyptum profectus, ubi regnabat regulus filius. patri ejus ingentia beneficia contulerat Pompejus. *Ptolemæi* præceptoris nomine Theodoti, dicentis hominem mortuum non ſolere nocere, ſententia condemnatus & a Septimio & Achilla indigne trucidatus, indigne vitam cum morte commutavit.

SCHOTTUS.

42 *Fugit.*] MSS. *confugit.*

Digitized by Google

[43] Ejus [q] imperio [44] ab Achilla [45] & Pothino ſatelli- 10
tibus occiſus eſt: [46] [Hujus latus ſub oculis uxoris &
liberorum [47] a [r] Septimio Ptolemæi præfecto mucro-
ne confoſſum eſt. [48] Jamque defuncti caput gladio 11
[49] præciſum, quod uſque ad ea tempora fuerat [ſ] [50] a-
doratum. Truncus [51] Nilo [52] jactus, a Servio [t] [53] Co- 12
dro

q His elauditur Pompejus in MSS. Reliqua in excuſis aſſuta. Excipit hunc ſtatim Jul. Cæſar *in MSS. illo opt.*

r Vulg. qu. a Phothyno *qui Græcis* Ποθεινὸς *eſt. Alii a* Theodoto *qui Ptolemæi præceptor erat. De his in Notis.*

ſ Ignorarum *q. l. &* jactatus.

t Quid lib. a Servio inuſtus. *alii,* cedro *pro* Codro. VI. *lib. Æn.* laurus in buſto Pallantis.

43 *Ejus imperio ab Achilla & Pothino ſatellitibus occiſus eſt.*] Addunt MSS.

GRUTERUS.

43 Periodus iſthæc non comparet in Palatinis.

ANNA.

44 *Ab Achilla......*] Alii horum conſilio, Septimii vero deſertoris ſui gladio trucidatum Pompejum ferunt. Flor. lib. IV. cap. 2.

MACHANEUS.

45 *A Photino.*] Eunucho, qui regnum adminiſtrabat. Martialis:

Antoni Phario nil objecture Photino.

SCHOTTUS.

45 Scripſi autem, ne quem offendat, *Pothino*, aſpiratione in ſecundam ſyllabam traducta, tametſi vulgati in priore appingant, ſequutus MSS. librorum veſtigia, in quibus conſtanter *Potinus* vel *Potinius*: ſequutus & Græcos; Appianum, Dionem, & Plutarchum in Cæſare & Pompejo: qui Ποθεινὸς ſcribunt, primamque corripiunt Lucanus & Martialis, quæ in hæretico Φωτεινῷ longa eſt. fuit autem *Pothinus* nutricius Ptolemæi, cujus conſilio Pompejus Magnus, cum Peluſium acceſſiſſet, necatus eſt. Cæſar lib. III. de bello civili, aliique.

46 *Hujus latus*] In MSS. præter ſuperiora nihil quidquam eſt. Subſequitur enim Julius Cæſar, ceterique quos hic damus, eadem manu & ſtylo eodem, niſi judicans vehementer hallucinor.

GRUTERUS.

46 Palatini habent tamen uſque ad finem, quod tamen non agnoſcunt Schotti noſtri exemplaria ſcripta.

SCHOTTUS.

47 *A Septimio.*] Mediolanenſe exemplum *a Photino*, alii *a Theodoto* Ptolemæi præceptore. Nec mirum, variant enim narrantium ſententiæ, teſte Plutarcho & Appiano. Eſt autem *L. Septimius*, cujus Cæſar meminit tanquam deſertoris, & Dio. l. XLII.

48 *Itemque.*] Aldus; *Jamque.*

MACHANEUS.

49 *Præciſum caput.*] Lucanus octavo Pharſaliæ.

Tunc arte nefanda
Summota eſt tabes capiti, raptoque cerebro,
Exſiccata cutis, putriſque effluxit ab alto
Humor, & infuſo facies ſolidata veneno eſt.

Cum antea de inceſſione dixiſſet,

dum lumina nuda rigeſcunt,
Suffixum caput eſt.

SCHOTTUS.

50 Qui *ignoratum* pro *adoratum* mordicus retinent, nihil gravius in eos dicam, quam in luce caligare, tametſi libri IV. excuſi ita legant.

ANNA.

51 *Nilo.*] Poëticum eſt pro *in Nilum*, Virgilius: *projecit fluvio*, &c. id eſt, *in fluvium.*

52 *Jactatus.*] Male quidam.

SCHOTTUS.

52 Quamvis libri IV. excuſi ita legant.

GRUTERUS.

52 Ego tamen *jactatus* malim cum Palatinis;

MACHANEUS.

53 *A Codro.*] Lucanus.

E latebris pavidus decurrit ab æquore Codrus.

ac paullo inferius,

Sic fatus, parvos juvenis procul aſpicit ignes,
Corpus vile ſuis, nullo cuſtode cremantes.

53 Co-

dro rogo inuſtus, humatuſque eſt, [54] inſcribente [55] ſepulcro, [56] Hic [u] situs est magnus
13 [57] Pompejus. [58] Caput ab Achilla [59] Ptolemæi ſatellite, [x] Ægyptio velamine involutum cum anulo Cæſari præſentatum eſt: Qui non continens lacrymas, illud plurimis & [60] precioſiſſimis odoribus cremandum curavit.]

[u] Hemiſtichium in VIII. Lucani belli Pharſal. & P. ferte pro Pompejus *ſcrib. Magnus enim fere conciſe appellatur antiquis.*

[x] Vidi qui diſtinguerent, ſatellite Ægyptio Velam. *Non ſequor.*

GRUTERUS.

53 *Codri* nominis veſtigium nullum habet Palatinorum prior, quod tamen hauſtum e Lucani libro VIII. Pharſaliæ verſu 715. Plutarchus pietatem iſtam adſcribit *Philippo, liberto Pompeji.*

SCHOTTUS.

54 *Inſcribente.*) *Inſcribendo in ejuſdem*, Mediolanenſis.

55 *Sepulcro.*] Adrianus Imperator in Ægyptum veniens collapſum jam vetuſtate Pompeji *ſepulcrum* inſtauravit addito hoc verſu:

Oſſa viri Magni tenui quam clauſa ſepulcro.

Auctor Xiphilinus ex Dione in Adriano. vide Egnatium ad Spartiani Adrianum. Meminit & montis Caſſii non procul Ægypto ſepulcro Pompeji celebris lib. IV. cap. IX. Nic. Nicolajus Geographus regius.

56 *Hic ſitus eſt Magnus.*] Uſurpatur a Lucano lib. VIII. belli Pharſalici hemiſtichii loco. Solet fere conciſe *Magni* (Suet. *Cal.* 35.) nomine laudari, quod a Sulla Dictatore, qui eum ob ſingularem virtutem amabat, datum recordor: quo nomine & Perſas, Reges ſuos appellare ſolitos, refert Plutarchus. Exempla infinita poëtarum ſunt, ut me multitudo deterreat vel in uno Lucano. Vide & verſus in fragmento Petronii Arbitri.

A N N A.

56 *HIC SITUS EST MAGNUS, placet hoc, fortuna! ſepulcrum Dicere.*

Unde non abs re conjectare quis poſſit apud noſtrum legendum eſſe abſque voce *Pompejus, hic ſitus eſt Magnus*, nam *Magni* nomine conciſe Pompejus vocabatur.

SCHOTTUS.

57 *Pompejus.*] *P.* pro *Pompejus* hic in pleriſque libris eſt.

MACHANEUS.

58 *Caput ab Achilla.*] Plutarchus in fine vitæ Pompeji ita ſcribit: Cæterum non multo poſt Cæſar in Ægyptum ſic perturbatam provinciam profectus, afferentem Pompeji caput, ut ſcelus, execratus eſt, ab ipſo avertit, gemmam vero Pompeji cum ſuſcepiſſet, occulte illacrymavit (ejus gemmæ ſignum erat enſis) Achillam atque Photinum jugulavit. Claudat itaque opuſculum noſtrum carmen vernaculum laureati poëtæ Petrarchæ ita canentis nonageſimo ſeptimo cantu:

Ceſaro poi ch'el traditor de Egypto
Gli fece el dono de l'honorata teſta
Celandö la legreza manifeſta
Pianſe con gli ochi fora, ſi come e ſcripto.

Lucanus idem aſſerit,

Utque fidem vidit ſceleris, tutumque putavit,
Jam bonus eſſe ſocer, lacrymas non ſponte cadentes
Effugit, gemituſque expreſſit pectore læto.

SCHOTTUS.

59 *Ptolemæi ſatellite*] Mediolanenſis ita interpungit, *ab Achilla ſatellite Ægyptio, velamine involutum.*

MACHANEUS.

60 *Precioſiſſimis odoribus cremandum.*] Idem eodem in loco ita carmine comprobat,

Vos condite buſte
Tanti colla ducis, ſed non ut crimina tantum
Veſtra tegat tellus: juſte date thura ſepulcro,
Et placate caput, cinereſque in littore fuſos
Colligite, atque unam ſparſis date manibus urnam.

 ADDI-

ADDITAMENTUM VIRORUM ILLUSTRIUM

Ex Libris antiquis manu deſcriptis.

CAPUT LXXVIII.

ARGUMENTUM.

Divus dicitur, Thermo contubernalis in Aſiam proficiſcitur, impudicitiæ infamatur, Dolabellam judicio opprimit, Rhodum petit, a piratis capitur & redimitur, Luſitaniam, Galliam & Britanniam ſubigit, Pompejum in Pharſalia vincit, Pharnacem fugat, Jubam, Scipionem & Pompejos juvenes vincit, a Caſſio & Bruto occiditur Cajus Julius Cæſar.

CAJUS Julius Cæſar, veneratione rerum geſta- 1
rum [1] Divus dictus: contubernalis [2] Thermo in
Aſiam profectus; cum ſæpe ad Nicomedem Regem Bi-
thyniæ commearet, impudicitiæ infamatus eſt. Mox 2
[3] Dola-

SCHOTTUS.

1 *Divus dictus.*] A C. Octavio, Imperatore & Cæſare creato. Siquidem ludis, quos ei Octavius hæres conſecrato edebat, ſtella crinita per VII. dies fulſit; creditumque eſſe animam Cæſaris in cœlum recepti: dictumque *Julium ſidus*. Plutarchus in Cæſare. Horat. libr. 1. Carmin. oda 12. & Sueton. cap. 88.

2 *Thermo.*] De quo Suetonius cap. 2.

3 De-

3 [3] Dolabellam judicio oppreſſit: Dum ſtudiorum cauſa
[4] Rhodum petit, a piratis [5] captus & redemptus,
4 eoſdem & poſtea captos [a] [6] punivit. [7] Prætor [b] Lu- *a Jugulatos cruci affixit.*
ſitaniam, & [8] poſt Galliam, [c] ab Alpibus uſque, *Plutarchus.*
& Oceanum [9] bis claſſe tranſgreſſus, Britanniam ſub- *Sueton. Cæſ. cap. LXXIV.*
5 egit. [10] Cum ei [d] triumphus a Pompejo negaretur, *Feneſtella*
6 armis eum urbe pulſum [11] in Pharſalia [e] vicit. Capi- *II. Epitom. decollaſſe ait*
te ejus ablato flevit & honorifice ſepeliri fecit: [12] mox *apud Diomedem. I.*
[f] a ſatellitibus Ptolemæi [13] obſeſſus, eorum & [14] Re- *lib. Gramm.*
7 gis nece Pompejo parentavit. [15] Pharnacem Mithra- *b* IↃCXCIII.
8 datis filium fama nominis [g] fugavit. [16] Jubam & *c* IↃCXCVI.
Scipionem in [h] Africa: Pompejos juvenes in Hiſpa- *d* IↃCCIII.
nia apud [17] Mundam opidum ingenti prœlio [i] [18] vi- *e* IↃCCIV. *f* IↃCCV.
9 cit: Deinde ignoſcendo amicis odia cum armis *g* IↃCCVI. *h* IↃCCVII. *i* IↃCCIIX.
depo-

3 *Dolabella.*] De quo Suetonius cap. 4. At illum repetundarum poſtulatum, tandem abſolutum dicit.

4 *Rhodum petit.*] Ut Apollonio Moloni clariſſimo tum dicendi magiſtro operam daret: hunc audivit & Cicero.

5 *Captus.*] Circa Pharmacuſam inſulam, & redemptus L. talentis.

6 *Punivit.*] Piratas captos, primum ſtrangulatos, cruci, ut inter jocum minatus ſæpe fuerat, ſuffixit. Sueton. cap. 74. in Cæſare. Feneſtella tamen lib. 11. Epitomarum ſecuri cæſos ait. quomodo Cæſar a piratis captus ſit, utque eos poſtea ceperit & decollaverit, Diomedes lib. 1. Grammaticæ. vide Sueton. 74. & Plutarchum in Cæſare.

ANNA.

7 *Prætor Luſitaniam.*] An. U. C. 693.

8 *Poſt.*] An. U. C. 694. 95. 96. & 97.

9 *Bis.*] Semel an. U. C. 698. iterum an. 699.

SCHOTTUS.

10 *Cum ei triumphus negaretur.*] Opinor aliam cauſam fuiſſe: quod in ſententiam Scipionis Metelli S. C. factum eſſet, Cæſarem, niſi intra certam diem exercitum dimitteret, contra remp. facturum videri, & ipſe proximis comitiis abſentis ſui rationem haberi volebat. Oroſ. VI. c. 15. Sueton. Cæſ. 28. Torr. & 29. 30.

ANNA.

11 *In Pharſalia vicit.*] Supra in Pompejo.

12 *Mox.*] An. U. C. 706.

13 *Obſeſſus.*] In regia, Flor. lib. IV. cap. 2.

14 *Regis nece.*] Qui aqua ſuffocatus periit.

15 *Pharnacem.*] Eum Cæſar quatuor, quibus in conſpectum venit, horis, una profligavit acie.

16 *Jubam.*] Mauritaniæ Regem. Vide Flor. IV. 2. apud Thapſon Africæ opidum pugnatum an. U. C. 707.

17 *Mundam.*] Bœticæ urbem in inferiori Hiſpania.

18 *Vicit.*] An. U. C. 708. Vide Flor. IV. 2.

 19 *Len-*

depoſuit: nam [19] Lentulum tantum, & [20] Afranium, & [21] Fauſtum Sullæ filium [22] juſſit [l] occidi. Dictator [23] in perpetuum [24] factus a ſenatu; in curia, Caſſio & Bruto cædis auctoribus tribus & viginti vulneribus [25] occiſus [m] eſt: cujus corpore pro roſtris poſito, ſol orbem ſuum celaſſe dicitur.

l DCCVII.

m DCCIX.

GRUTERUS.

19 *Lentulum.*] Iſtum tamen minime nominat Florus libro IV. cap. 2. §. ultimo, ſed neque a quoquam poſitus inter eos quos interfecit Cæſar. itaque jure ambigunt de veritate ſcripturæ viri docti.

SCHOTTUS.

19 Tametſi MSS. ſic legant. Credo ſcribendum *L. Cæſarem*, quem cognatum ſuum utpote ſibi ſemper infeſtum, juſſit occidi. Dio. lib. XLIII. Sueton. cap. 75.

20 *Afranium.*] Cui ſemel in Hiſpania ignoverat, & quem quia iterum arma contra ſe tulerat, juſſit occidi. Cæſar extremo Commentario primo belli civilis. Florus 110. Epitome T. Livii: Vellejus Paterculus II. lib. & Ann. Florus lib. IV.

21 *Fauſtum Sullam.*] Interfici juſſit, quod gener Cn. Pompeji Magni eſſet, & de vindicta ſuſpectus.

22 *Juſſit occidi.*] Etiam filiam Pompeji cum liberis, ut Paullus Oroſius lib. VI. cap. 16. & Flor. IV. 2. ſcribunt, ſi recte codices habent; a quibus Appianus lib. II. belli civilis, & ſeu Hirtius, ſeu Oppius diſſentiunt, qui incolumitatem a Cæſare datam affirmant.

23 *In perpetuum.*] Admonendum ſemel perpetuo in MSS. eſſe unica dictione *imperpetuum*.

ANNA.

23 Contra leges. Dictaturæ Imperium tantum ſemeſtre, & nunquam in annum prorogatum invenias, niſi id per extremam Reipublicæ neceſſitatem factum ſit.

SCHOTTUS.

24 *Factus.*] Dictus a M. Æmilio Lepido, ejus anni Prætore, qui poſt III Vir. R. P. C. factus eſt. Plutarchus a ſenatu dictum ait, & undecim dies geſſiſſe ſcribit. Vide Cæſar. comm. II. & III. initio de bello civili.

ANNA.

25 *Occiſus eſt.*] An. U. C. 709.

CAPUT LXXIX.

ARGUMENTUM.

In familiam Juliam transfertur, Brutum & Caſſium, Sextum Pompejum & Marcum Antonium debellat, reliquam orbis partem domat, Jani portas claudit, Dictator fit perpetuus, & Divus Auguſtus appellatur Octavianus Cæſar.

CÆ-

1 [1] CÆSAR Octavianus ex [2] Octavia familia in
Juliam tralatus, in ultionem Julii Cæſaris,
a quo hæres fuerat inſtitutus, Brutum & Caſſium cæ-
2 dis auctores [a] [3] in Macedonia vicit. [4] Sextum Pom- a IƆCCXI.
pejum Cn. Pompeji F. bona paterna repetentem,
3 [5] in freto Siculo [b] ſuperavit. Marcum Antonium b IƆCCXVII.
[6] Conſulem Syriam obtinentem, amore Cleopatræ
devinctum, [7] in [c] Actiaco Ambraciæ littore debella- c IƆCCXXII.
4 vit: [8] Reliquam orbis partem per legatos domuit. Huic
Parthi ſigna, quæ Craſſo [9] ſuſtulerant, [10] ultro reddide-
runt.

SCHOTTUS.

1 *Cæſar Octavianus.*] In his breviores eximus, quod exſtent copioſæ de his veterum lucubrationes, Suetonii, Dionis, Sex. Aurelii Victoris, eorumque qui Cæſarum vitas conſcripſere.

ANNA.

2 *Octavia familia.*] Velitris oriunda.

3 *In Macedonia vicit.*] In Campis Philippicis an. U. C. 711. Vide Flor. lib. IV. cap. 7.

4 *Sextum Pompejum.*] Florus lib. IV. cap. 8.

5 *In freto Siculo.*) *Tota mole belli penitus in Siculo freto juvenis oppreſſus eſt.* Florus. An. U. C. 717.

6 *Conſulem.*] Vox *Conſulem* mihi ſuſpecta eſt. Neque enim tunc *conſul* erat Antonius.

7 *In Actiaco Ambraciæ littore.*] An. U. C. 722. Vide Flor. lib. IV. cap. 11.

8 *Reliquam orbis partem.*] Flor. lib. IV. cap. 12.

SCHOTTUS.

9 *Suſtulerant.*) *abſtulerant* alii: Horat. lib. IV. Od. 15.

Et ſigna noſtro reſtituit Jovi.

ANNA.

10 *Ultro reddiderunt.*] Idem Florus. *Parthi quoque quaſi victoriæ pœniteret, rapta clade Craſſiana, ultro ſigna retulere.* Sed falſum eſt, ſigna Romana a Parthis *reddita*, cum Phraatis filium Auguſtus remiſiſſet. Quare ſciens & volens Horatius etiam falſus eſt lib. IV. Od. 15.

.... Tua, Cæſar, ætas
Fruges & agris rettulit uberes,
Et ſigna noſtro reſtituit Jovi,

runt. [11] Indi, Scythæ, [12] Sarmatæ, [13] Daci, quos 5
non domuerat, dona miſerunt. [14] Jani gemini [15] por- 6
d XLII. tas bis ante ſe clauſas; primo ſub [d] Numa: iterum
e IƆXLIX. [16] poſt primum Punicum [e] bellum; ſua manu [f] [17] clau-
f IƆCCXXIII. g IƆCCXXXI. ſit. [18] Dictator in perpetuum factus, [g] a ſenatu, ob 7
res geſtas Divus [19] Auguſtus eſt appellatus.

Derepta Parthorum ſuperbis
Poſtibus.

SCHOTTUS.

11 *Inde Scythæ.*] Sic MSS. ſcribe *Indi, Scythæ*: adſtipulante Sexto Aurelio Victore in Auguſto.

ANNA.

11 Horat. lib. IV. Od. 14.

Te Cantaber non ante domabilis
Meduſque, & Indus, te profugus
Scythes
Miratur, ô tutela præſens
Italiæ, Dominæque Romæ!

Indi ultra & intra Gangem noti ſunt: *Scythæ* ad ultimam ſeptemtrionis plagam ſupra mare Caſpium.

12 *Sarmatæ.*] Ad fluvium Rham, qui in mare Caſpium incurrit.

13 *Daci.*] Ad Danubium.

SCHOTTUS.

14 *Jani gemini.*] *Jani* templum tempore Numæ Pompilii, a quo ædificatum eſt, clauſum anno ab U. C. XLII. & annis prope XL. alii XLIII. continenter clauſum. Iterum C. Atilio Bulbo II. T. Manlio Torquato Coſſ. anno DXVIII. poſt primum Punicum bellum & uno anno duntaxat clauſum. Oroſius III. cap. 8. IV. cap. 12. tertio poſt Cæſaris Auguſti ad Actium de Antonio & Cleopatra victoriam, pace terra marique parta, anno IƆCCXXIV. Livius lib. I. ab U. C. Suet. in Auguſto cap. 23. ubi pro *tertio clauſit* in veteribus MSS. eſt *ter cluſit*: L. Annæus Florus, Oroſius lib. III. cap. 8. & VI. 22. Plutarchus de Fortuna Romana & alii.

ANNA.

15 *Portas.*] Quæ apertæ bellum: clauſæ pacem indicabant.

16 *Poſt primum Punicum bellum.*] An. U. C. 519.

17 *Clauſit.*] Ter *clauſit*. Vide quæ apud Flor. lib. IV. cap. 12. dicta ſunt.

18 *Dictator in perpetuum.*] De hoc ſupra dictum. Hunc honorem Auguſtus fortiter repulit.

19 *Auguſtus.*] Ut, dum terras colebat, ipſo nomine & titulo conſecraretur. *Auguſtus* enim majeſtatis divinæ vox eſt, qua, quæ diis conſecrata ſunt, inſigniuntur.

CAPUT LXXX.

ARGUMENTUM.

Sociorum cauſa ut ſe favere dicat non adducitur, Ptolemæi pecuniam ſumma cum fide Romam perducit, Pompeji partes ſequitur, & illo victo Uticæ ſemet occidit Cato Prætorius.

1 CATO Prætorius, Catonis Cenſorii pronepos, 1
cum

SCHOTTUS.

1 *Catonis Cenſorii.*] Cujus ſupra vita eſt deſcripta c. 47. Vide genealogiam *Catonum* ex Ciceronis libro

cum in domo avunculi Druſi educaretur, nec pretio, MSS. ab
[2] nec minis potuit adduci [3] a Q. Popedio Silone Pedio Silone.
Marſorum Principe ut favere ſe [4] [a] cauſæ Sociorum a IↃCLXII.
2 diceret. [5] Quæſtor in Cyprum miſſus ad vehendam
ex Ptolemæi [6] hæreditate pecuniam, cum ſumma eam
fide [b] perduxit: præterea [7] conjuratos [c] puniendos cen- b IↃCXX.
3 ſuit. Bello civili, [d] Pompeji parteis ſequutus eſt: quo c IↃCXC. d IↃCCIV.
victo exercitum [8] per deſerta Africæ duxit, ubi Scipioni Conſulari delatum ad ſe imperium conceſſit.
4 Victis partibus [9] Uticam conceſſit, ubi filium hortatus, ut clementiam Cæſaris experiretur, ipſe lecto
[10] Platonis libro, qui de bonis mortis eſt, [e] ſemet e IↃCCVII.
occidit.

C A-

libro de laude *M. Catonis* apud Agellium lib. XIII. cap. 18. & Macrob. lib. VI. cap. 2.

2 *Nec minis.*] E cænaculo enim præcipitaturum *minabatur*.

3 *A Qu. Popedio.*] Sic emendo: in MSS. erat *ab Pedio*, pro *a Q. Popedio* vel *Pompedio*, de quo diximus in Metellum Pium: ubi vulgati codices *Q. Pompejum* corrupte ſcribunt. Plutarchus in Mario *Pompedium* appellat.

ANNA.

4 *Cauſa ſociorum.*] Qui jus civitatis ſibi a Druſo promiſſum armis repetebant. Inde bellum *ſociale*, de quo ſupra.

5 *Quæſtor in Cyprum miſſus.*] Vide quæ apud Florum dicta ſunt lib. III. cap. 9.

6 *Hæreditate.*] Cave hic *hæreditatem* ita accipias quaſi populum Romanum Ptolemæus *hæredem* fecerit. Nam contra eſt. *Hæreditate*, id eſt, bonis. Vivo enim adhuc Ptolemæo, Clodius ei infenſus legem tulit ut ejus bona publicarentur, & Cyprus in provinciæ formam redigeretur. Miſſus igitur Cato, qui ejus bona ad populum Romanum transferret.

7 *Conjuratos.*] Lentulum & alios. Ejus orationem vide apud Salluſtium Catilinaria.

8 *Per deſerta Africæ.*] Vellejus lib. II. cap. 54. *Eorumque* (Jubæ & Scipionis) *copias auxerat Marcus Cato, ingenti cum difficultate itinerum locorumque inopia, perductis ad eos legionibus: qui vir cum ſummum ei a militibus deferretur imperium, honoratiori parere maluit.*

9 *Uticam.*) Maritimam Africæ urbem prope Carthaginem.

10 *Platonis libro.*) Qui *Phædon* dicitur, de immortalitate animæ hic egit *Plato*. In eum librum extat Callimachi epigramma quod interpretes non intellexerunt: illud vide editionis noſtræ pag. 135.

SCHOTTUS.

10 Φαίδων ἢ περὶ ψυχῆς. Vide Valer. Max. lib. III. cap. 2.

 1 *Mar-*

CAPUT LXXXI.

ARGUMENTUM.

Genus a Tito Tatio ducit, Athenis Antiochum philoſophum audit, Rhodi Molonem rhetorem magiſtrum habet, Siciliam quæſtor habet, Verrem repetundarum ædilis damnat, Ciliciam latrociniis prætor liberat, conjuratos conſul capite punit, in exſilium agitur, Romam redit, Pompejum bello civili ſequitur, a Cæſare veniam accipit, Antonium hoſtem judicat, & fugiens occiditur M. Tullius Cicero.

[1] MARCUS Tullius Cicero, genere [2] Arpinas, [3] patre Equite Romano natus, [a] [4] genus a Tito Tatio Rege duxit. Adoleſcens [b] [5] Roſciano judicio eloquentiam, & libertatem ſuam adverſum 1 2

a IↃCXLVII. Ante Chriſt. natum, CIII. b IↃCLXXIII. Cic. ætat. 27.

SCHOTTUS.

1 *Marcus Tullius Cicero.*] Hujus vitam carptim delibabimus: neque enim copioſe perſequi eſt animus, tantum in fontes digitum intendam. Exſtat enim *Ciceronis* per annos conſulares tam accurate digeſta hiſtoria a Franciſco Fabricio Marcodurano, poſt Plutarchum, Sebaſtianum Corradum, & Benedictum Herbeſtum, ut omneis omnium in *Ciceronem* conatus exiguo libello ſuperaſſe videatur. Illum autem manuſcripto noſtro quoque uſum (ex Clivia enim liber allatus eſt) conſtat: Ait enim ſe in vetuſto codice de Viris illuſtribus vitam *Ciceronis* breviter comprehenſam legiſſe, quæ hac appendice incluſa eſt: cæterum Fabricii vitam niſi invidæ Parcæ magno rei literariæ damno abrupiſſent, Demoſthenis vitam inchoatam olim, ac ſimiliter contextam, & jam ut audio affectam, haberemus: quam hæredum beneficio aliquando editum iri confido.

ANNA.

2 *Arpinas.*) *Arpinum* urbs apud Hirpinos.

SCHOTTUS.

3 *Patre equite Romano.*) At fulloniam feciſſe, ac vites oleaſque ſemper coluiſſe Q. Fuſius Calenus apud Dionem lib. XLVI. ait. Meminit *patris* ſui Cicero II. de legib. & epiſtola V. lib. I. ad Atticum.

4 *Genus a Tito Tatio Rege.*) Euſebius in Chronicis & Plutarchus in vita Ciceronis genus ad Volſcorum Regem retulere, ſed *Tullum Attium* nominant: tametſi quidam codices Τύλλος Ἄππιος pro Ἄττιος male: In Coriolano vero Ἀμφίδιος, non minus vitioſe ſcribunt. Dionyſius Halicarnaſſeus ſemel Τύλλος Ἀτίδιος: alibi recte ſemper appellat: quo de in Coriolano noſtro quoque mentio facta. Silius Italicus lib. VIII. *Tullum* quoque vocat.

Tullius æratas raptabat in agmina turmas,
Regia progenies, & Tullo ſanguis ab alto. &c.

5 *Roſciano judicio.*) Contra L. Sullæ dominantis opes Sextum *Roſcium* Amerinum parricidii reum defendit. Cic. Offic. II. Et primam cauſam in Bruto vocat, publicam ſcilicet: nam pro Quinctio privatam apud Aquilium Gallum judicem egit anno ætatis XXVI. poſt Romam conditam DCLXXII. Quinctil.

verſum Sullanos oſtendit: [6] ex quo veritus invidiam
[7] Athenas [e] ſtudiorum gratia petivit, [8] ubi Antio- e IↃCLXXIV. Cicer. 28.
chum Academicum philoſophum ſtudioſe [9] audivit:
inde eloquentiæ gratia Aſiam, poſt [d] Rhodum pe- d IↃCLXXV. Cicer. 29.
tiit, ubi [10] Molonem Græcum, Rhetorem tum di-
ſertiſſi-

ctil. lib. XII. cap. 6. Vide Agellium lib. XV. cap. 28. qui Corn. Nepotem, ut Feneſtellam Pedianus, erroris convicit, de anno actionis *Roſcianæ:* diſces ibidem & annum nati Ciceronis. Dixit & pro Q. *Roſcio* comœdo anno DCLXXVII. ætatis XXXI. ut recte Fabricius, repugnantibus reliquis, defendit.

ANNA.

5 Cum *Roſcius* Ametinus Romæ occiſus eſſet, ejus bona tanquam proſcripti Sulla haſtæ ſubjecit, ea emit Chryſogonus ejus libertus duobus millibus nummum. Sed cum filius idemque hæres *Roſcii* patris bona ita vendita eſſe ægre ferret, eaque ſexagies eſſe demonſtraret, Sulla coargui ſe graviter tulit, & *Roſcii* filii nomen opera Chryſogoni de parricidio deferendum curavit. Cum *Roſcii* patrocinium ob Sullæ metum nemo ſuſciperet, adoleſcens ad Ciceronem confugit, qui annos natus XXVII. eum contra Sullæ dominantis opes defendit. Victor in cauſa, magna in admiratione fuit, & ipſe Cicero in Bruto ſic ſcribit: *Itaque prima cauſa publica pro Sexto Roſcio dicta tantum commendationis habuit, ut non ulla eſſet, quæ non noſtro digna patrocinio videretur.*

SCHOTTUS.

6 *Ex quo veritus invidiam.*) Sic & Euſebius in Chronicis, Calenus apud Dionem lib. XLVI. & Plutarchus. Ipſe tamen in Bruto eam cauſam dicit in Græciam proficiſcendi fuiſſe, quod infirmitate corporia vocis contentionem in dicendo latera non ferrent. Triennium ergo a patria ſtudiorum cauſa afuit, temperavitque vocem, ut ad orandum paratior redierit, & validior.

ANNA.

7 *Athenas ſtudiorum gratia.*) Poſt biennium quam Roſcium defenderat.

SCHOTTUS.

8 *Ubi Antiochum.*] Aſcalonitam ſcilicet, ut Plutarchus vocat: de quo Cicero I. de Natura Deorum, in Bruto, Lucullo, & I. de legibus, Plutarchus in Cicerone & Lucullo.

ANNA.

9 *Audivit.*) Sex menſes. Cicer. in Bruto. *Cum veniſſem Athenas, ſex menſes cum Antiocho veteris Academiæ nobiliſſimo, & prudentiſſimo Philoſopho, fui,* &c. *poſt a me Aſia tota peragrata eſt.*

SCHOTTUS.

10 *Molonem.*] MS. C. noſter *Milonem* depravate ſcripſerat, neſcio quid de Annio *Milone*, quem Cicero reum cædis Clodianæ defenderat, ſomnians. *Molonem* omneis appellant: quem audivit anno ætatis XXIX. DCLXXV. poſt Romam conditam. Antea quoque Romæ eidem operam dederat ætatis XX. ab U.C. DCLXVI. teſtis Cicero ipſe in Bruto: Plutarchus in Cicerone & Cæſare. Strabo lib. XIV. Quinctilianus lib. III. cap. I. Sueton. in Julio. Valer. lib. II. cap. I. Rurſus anno XXVI. ætatis, DCLXXII. poſt U. C. eum legatus *Molo* ad Senatum Romanum de præmiis venerat: Rhodos enim ſola bello Mithradatico in fide Romana permanſit. Cicero in Bruto. Ad Præturam uſque Græce declamaſſe auctor eſt Suetonius de claris Rhetoribus. Noſter cap. 76. & Paterculus libro priore poſt primam lacunam. Juvenalis ſatyra X. de eloquentia plerumque perniciosa:

...... ſævus & illum
Exitus eripuit, quem mirabantur Athenæ
Torrentem, & pleni moderantem fræna theatri.

11 Qui

ſertiſſimum magiſtrum habuit; [11] qui fleſſe dicitur
quod per hunc Græcia eloquentiæ laude privaretur.
e IↃCLXXVIII Ætatis Cicer. 32. [12] Quæſtor [e] [13] Siciliam habuit. [14] Ædilis [f] [15] C. Ver- 3
rem repetundarum damnavit. [16] Prætor [g] [17] Ciliciam
f IↃCLXXXIII. Cicer. 37. latrociniis [18] liberavit. [19] Conſul [h] [20] conjuratos ca-
g IↃCCII. Cicer. 56. pite punivit. Mox [21] invidia P. Clodii, inſtinctu- 4
h IↃCXC. Cicer. 44. que Cæſaris & Pompeji, quos dominationis ſuſpe-
i IↃCXCV. Cicer. 49. ctos, eadem, qua quondam [22] Sullanos, libertate
perſtrinxerat, [23] ſollicitatis [24] Piſone [i] & Gabinio
Conſu-

ANNA.

11 *Qui fleſſe dicitur.*] Apollonius Molo Latinæ linguæ rudis Ciceronem oravit ut Græce declamaret, in quo cum ideo illi obtemperaſſet, quod putaret ſe ita melius corrigi poſſe, Apollonius neque orante Cicerone lætitiam præ ſe tulit, & cum peroraſſet, defixus in cogitatione diu ſedit, quod ubi Ciceronem ægre ferre ſenſit, hæc ejus vox erupit: *Te equidem, M. Tulli collaudo & admiror. Sed me Græcorum fortunæ miſeret, cum videam doctrinæ & eloquentiæ laudem, quæ ſola nobis reliqua erat, per te ad Romanos tranſlatam eſſe.*

SCHOTTUS.

12. *Quæſtor.*) Urbanus ætatis anno XXXI. U.C. DCLXXVII. Cicero in Piſonem. Verrina VII. Famil. lib. VII. epiſt. 31..

13 *Siciliam habuit.*] Anno inſequenti. Quæſtor autem erat Lilybætanus, prætore Sexto Peducæo, ut Aſconius: & M. Curtio, ut ipſe oratione poſt reditum in ſenatu affirmat. Accidebat autem ut unus quæſtor duorum Prætorum eſſet. Nicolaus Gruchius II. de Comitiis. Duplex vero in Sicilia Quæſtor erat. unus Lilybætanus: alter Syracuſanus dictus. Plutarchus, Aſconius Pedianus & Cicero pro Plancio, Verrina II. & VII.

ANNA.

14. *Ædilis.*] An. U. C. 683. ætatis ſuæ 37.

15 *C. Verrem.*) *Verres* ex Prætura Siciliam provinciam per triennium tenuerat, atque in ea fuerat libidinoſe, avare, crudeliterque verſatus, quare repetundarum reus a Siculis poſtulatus eſt, quorum patrocinium ſuſcepit Cicero.

SCHOTTUS.

16 *Prætor.*] Fuit urbanus anno U. C. DCXXCVII. ætatis XLI.

17 *Ciliciam.*) Provinciam Conſularem privatus ſorte obtinuit DCCIII. ab U. C. ætatis LVI. auctore Plutarcho & Cicerone ad Attic. lib. V. Epiſt. 15. Fam. lib. III. Epiſt. 6. Itaque Prætor hic non eum ſignificat, qui juriſdictioni in urbe præeſt, ſed qui cum imperio extraordinario in provinciam miſſus eſt. Græcis στρατηγός. Sic ipſum perpetuo appellat ut non longius abiero, Cic. ad Attic. lib. V. epiſt. 3.

ANNA.

18 *Liberavit.*] Vide ad Atticum lib. V. Epiſt. 20. Famil. lib. II. Epiſt. 10. lib. XV. Epiſt. 4.

19 *Conſul.*] An. U. 690, ætatis ſuæ 45.

20 *Conjuratos.*] Lentulum, Cethegum, Statilium, Gabinium, & alios qui cum Catilina conjuraverant.

21 *Invidia P. Clodii.*) Qui tunc Tribunus plebis erat.

22 *Sullanos.*] Cum Roſcium defendit.

23 *Sollicitatis.*] Clodius pactus cum Conſulibus, Gabinio Syriam, Babylonem, Perſas, Piſoni Achajam, Theſſaliam, Græciam, Macedoniam, omnemque Bœotiam dedit.

SCHOTTUS.

24 *Piſone & Gabinio.*] L. Calpurnius *Piſo* Cæſonius & A. *Gabinius* Conſules in Faſtis Capitolinis nomi-

Conſulibus, qui Macedoniam, *Syriamque provin- * *MSS.*
cias in ſtipendium [25] opera hujus acceperant, [26] in Aſiamque
exſilium actus: mox ipſo [27] referente [28] Pompejo *male.*
5 [l] rediit, eumque [29] civili [m] bello [30] ſequutus eſt. Quo [l] ɪↄcxcvɪ.
victo [n] veniam a Cæſare [31] ultro [o] accepit: quo in- Cicer. 50.
terfecto [p] Auguſtum fovit; [32] Antonium hoſtem ju- [m] ɪↄccɪv. Cicer. 58.
6 dicavit. [33] Et cum III. Viros [q] ſe feciſſent, Cæſar, [n] ɪↄccv. Cicer. 59.
Lepidus, Antoniuſque, [34] concordia non aliter viſa [o] ɪↄccvɪ.
eſt inter eos jungi poſſe; niſi Tullius necaretur: Cicer. 60. [p] ɪↄccɪx.
qui, immiſſis ab Antonio percuſſoribus, cum forte Cicer. 63.
[35] Formiis quieſceret, imminens exitium [36] corvi [q] ɪↄccx. Cicer. 64.
[37] au-

nominantur anno, ni fallor, ᴅcxcv.

GRUTERUS.

25 *Opera hujus.*) Quod intelligi debet de P. Clodio, ſed tale quid vix patitur verborum nexus. itaque non immerito locus haberi queat ſuſpectus de mendo.

ANNA.

26 *In exſilium actus.*) An. U. C. 695. ætatis ſuæ 48.

27 *Referente*, id eſt, in Senatu verba faciente.

28 *Pompejo.*] Imo L. Mummio Tribuno plebis, & adjuvante Pompejo.

29 *Civili bello.*] Cæſaris & Pompeji.

30 *Sequutus eſt.*] Vide lib. xɪv. Epiſt. 7. Famil. & orat. pro Ligario. Tunc Cicero annum agebat 58.

SCHOTTUS.

31 *Ultro.*] Nam præterquam quod Dolabellæ id negotii dediſſet Cæſar victor, ut ad Ciceronem ſcriberet, ut quam primum in Italiam rediret: ipſe literas ad eum ex Ægypto miſit, ut eſſet idem, qui fuiſſet. Cicero epiſtola ult. lib. xɪv. ad Fam. & orat. pro Q. Ligario. Vide lib. xɪ. ad Attic. extrem.

ANNA.

32 *Antonium.*] Coſ. An. U. C. 709. ætatis Ciceronis 63.

33 *Et cum III. viros.*] An. U.C. 710. Vide Flor. lib. ɪv. cap. 6.

34 *Concordia non aliter viſa eſt.*] Antonius enim nullam conditionem accipere ſeſe dicebat, niſi primus Cicero interficeretur, primis diebus pro Ciceronis ſalute certavit Octavius; ſed tertio demum die ceſſit, ejuſque vitam prodidit.

SCHOTTUS.

35 *Formiis quieſceret.*] Ita & Euſebius in Chronicis. Ad Cajetam in villa ſua, inquir Valerius Memorabilium lib. 1. cap. 4. & Plutarchus: Appianus vero ad Capuam Ciceronis villam collocat: inde ſe a ſervis lectica ad mare deferri juſſit.

ANNA.

36 *Corvi.*] Cum Cicero ſervis ſe ad Cajetam deportandum navigio commiſiſſet, ubi prædia habebat, & blandum æſtate eteſiarum diebus perfugium, e ſacello Apollinis quod ibidem ſupra mare erat, *corvi* cum clangore ad ejus navem, quæ ad littus appellebatur, confeſtim advolarunt atque ex utraque parte antennæ inſidentes partim crocitarunt, partim rudentum capita roſtris tutuderunt: idque ſignum omnibus infauſtum eſt viſum. Cicero tamen egreſſus in villam ſe recepit, & quieti dedit. Ibi *corvorum* magna pars triſti voce ad feneſtram aſſedit: Unus in lectum devolavit, & roſtro veſtem, qua Cicero tectus erat, paullatim ab ore ipſius removit. Plutarchus Cicerone, Valer. Max. lib. 1. cap. 4.

37 *Au-*

Digitized by Google

[37] auſpicio didicit: & [38] fugiens [39] occiſus eſt. [40] Caput ad Antonium relatum.

37 *Auſpicio.*] Anno priore DCCIX. aliud prodigium exitium ipſi Ciceroni portendere videbatur: Minervæ enim ſimulacrum, quod in Capitolio, priuſquam ex urbe in exſilium abiret, dedicaverat, cum hac inſcriptione.

MINERVÆ CUSTODI URBIS.

vi turbinis diſſipatum membris, pronum jacuit, fractis humeris, brachiis, & capite. Julius Obſequens & Dio libro XIV. & Auguſt. Civitatis lib. III. 30.

ANNA.

38 *Fugiens.*] Lectica per ſilveſtres & opacas ambulationes.

SCHOTTUS.

39 *Occiſus eſt.*] Ab Herennio Centurione & C. Popillio Lænate tribuno militum, qnem parricidii reum olim defenderat. quo de vide Val. Max. lib. V. cap. 3. & Senecam in Declamationibus & Suaſoriis.

40 *Caput.*) Et manus dextera, qua Philippicas ſcripſerat, pro roſtris, ubi ſæpe verba faciens cum ſtupore hominum auditus fuerat, in contumeliam ab Antonio collocata. Spectaculum me hercle, horrendum, facinus crudele & impium, ſive auctorem ſive percuſſorem ſpectes. Vixit igitur Cicero annos 63. menſes 11. dies. 5.

CAPUT LXXXII.

ARGUMENTUM.

Philoſophiam & eloquentiam diſcit, Cytheridem amat, in Ciliciam quæſtor proficiſci non vult, Pompejum bello civili ſequitur, a Cæſare veniam accipit, Galliam proconſul regit, Cæſarem occidit, ab Auguſto vincitur, & Stratoni cervicem præbet Marcus Brutus.

MARCUS Brutus avunculi Catonis imitator, 1
Athenis Philoſophiam, Rhodi eloquentiam didi-

2 didicit. [1] Cytheridem [a] [2] mimam cum Antonio & *a De qua*
3 Gallo poëta amavit. Quæſtor in Galliam proficiſci *Virg. Eclog.*
4 noluit, quod is bonis omnibus diſplicebat. [3] Cum *x. & ibi Ser-*
Appio Claudio in Cilicia fuit: & [4] cum ille repe- *vius. & Cic.*
tundarum accuſaretur; ipſe ne verbo quidem infama- *Philip. 2. & lib. x. ad Att. ep. 12.*
6 tus eſt. Civili bello a Catone ex Cilicia retractus, [b] IↃCCIV.
[b] Pompejum ſequutus eſt: quo victo, [c] veniam a [c] IↃCCV.
Cæſare accepit, & [5] Proconſul [d] Galliam rexit, ta- [d] IↃCCVII.
men cum aliis conjuratis in curia Cæſarem [e] occidit. [e] IↃCCVIIII.
7 Et [6] ob invidiam veteranorum in Macedoniam miſ-
ſus, ab Auguſto in campis [7] Philippicis victus, [f] [8] Stra- [f] IↃCCCXI.
toni cervicem præbuit. *Philippiis conſtanter in MSS.*

C A-

SCHOTTUS.

1 *Cytheris.*) Meretrix, Volumnii liberta, Antonium in Galliam ſequuta eſt: quam cum Cor. Gallus poëta eximius perdite amaret: ab illa ſpretus, repulſam impatienter tulit. Hunc igitur x. Ecloga Virgilius inducit, illamque Lycoridem nominat:

tua, Galle, Lycoris
Perque niveis alium, perque horrida caſtra ſequuta eſt.

Quo loco vide Servium, & Ciceronem Philipp. 11. Idem lib. x. epiſt. 12. ad Attic. *M. Antonius Cytheridem ſecum lectica aperta portat, altera uxorem.*

2 *Mimam*] *Mimum* male in MSS.

3 *Cum Appio ſocio.*) Sic ſcriptum reperi, unde conjeci pro *ſocio*, *Clodio* primum fuiſſe. *Clodii* enim, *Claudii* ipſi, poſt dicti ſunt migrante diphthongo *au* in *o* ut & *Aula* in *Olla* & ſimilia.

ANNA.

4 *Cum ille repetundarum.*) Eum accuſavit P. Cornelius Dolabella.

SCHOTTUS.

5 *Proconſul Galliam rexit*] Ciſalpinam intellige, à Julio Cæſare ad bellum Africanum proficiſcente, ei præfectus; auctor Appianus lib. 11. Cicero ad Famil. lib. VI. epiſt. 6. qui ad illum quinque epiſtolas miſit, quæ lib. XIII. exſtant. Immemor tamen beneficii, de cæde Cæſaris cogitavit, & perfecit.

ANNA.

6 *Ob invidiam Veteranorum.*] Qui Cæſarem diligebant & ejus necem impatienter ferebant.

SCHOTTUS.

7 *Philippiis.*] In MSS. aſſidue, ut non incuria quadam, ſed de induſtria accidiſſe videatur. Urbs certe *Philippi* numero multitudinis appellantur.

8 *Stratonis*] Pro liberti nomine, librarii *Strabonis* ſcripſerant, *ſtrabi* & ipſi fortaſſe, quos inter cæcos Reges eſſe pueri didicerunt. Vide Valer. Max. lib. VI. cap. 5. & Plutar. in Bruto.

ANNA.

8 *Ipſe quoque uni comitum ſuorum confodiendum præbuit latus.* Florus lib. IV. cap. 7.

1 *Caſus*

CAPUT LXXXIII.

ARGUMENTUM.

In Syria Craſſi quæſtor eſt, Oſacem ſuperat, Caruota cognominatur, Cæſarem oppugnat, civili bello Pompejum ſequitur, a Cæſare veniam accipit, conjurationis adverſus Cæſarem auctor eſt, ab Antonio vincitur, & Pandaro jugulum præbet C. Caſſius Longinus.

a IXCC. [1] CAJUS Caſſius Longinus Quæſtor Craſſi [a] in 1
Syria fuit, poſt cujus cædem, collectis reliquiis
in Syriam rediit. [2] Oſacem præfectum regium apud 2
b LXXCII. [3] Orontem fluvium [b] [4] ſuperavit. Dein quod coëmptis 3
[5] Syriacis mercibus fœdiſſime negotiaretur, [6] Caruota * cognominatus eſt. Tribunus plebis Cæſarem 4
oppugnavit. Bello civili Pompejum ſequutus claſſi 5
præfuit: a Cæſare veniam accepit, tamen adverſus
eum conjurationis auctor cum Bruto fuit, & in cæde
dubi-

* *Varro lib. II. de re ruſt. cap. I. extr. Non ſcitis palmulas caryotas in Syria parere in Judæa, in Italia non poſſe? De Caryotis ſæpe Plinius.*

SCHOTTUS.

1 *Cajus Caſſius.*] *Laudate M. Bruto Cajum Caſſium Romanorum ultimum* Cremutius Cordus in annalibus vocarat. Tacit. Ann. IV. 34. Sueton Tiber. cap. 61. Apud Plutarchum Philopoemen Græcorum ultimus dicitur.

2 *Oſacem.*] Sic emendo de ingenio. *Oſaces* enim appellatur dux Parthorum inſignis, qui [Paterculus II. 46. vide & Vulcatium Gallicanum in Avidio Caſſio initio, Paullum Oroſium VII. cap. 13.] Pacori, filii regis Orodis [Sic & Florus appellat de quo Oroſ. VI. cap. 4. Appiano Ὀρώζης. Dioni vero Ὀρώδης eſt. aliis Horodis Albanorum Rex] nomine &c. in Syriam exercitum ductavit. Dio. li. XL. Juſtinus XLII. Plutarchus & Cicero lib. V. ad Attic. epiſt. 20. & lib. II. ad famil. epiſt. 10. & Philippica II. In MSS. *Lyſacen* ſcriptum inveni & *Syſacen*: quem non agnoſco.

ANNA.

3 *Orontem.*] In Syria.

4 *Superavit.*] An. U. C. 702.

SCHOTTUS.

5 *Syriacis.*] Horatius od. lib. I. 31.

----dives & aureis
Mercator exſiccet culullis
Vina Syra reparata merce.

Fuere autem *Syri* mercatores. Strabo, Mela libro I. cap. 12. Ezech. XXVII. *Syrus negotiator tuus.* D. Hieron. epiſt. ad Demetriadem *avidiſſimos mortalium Syros* vocat. Et Salvianus lib. IV. de vero judicio, *negotiatorum & Syrorum vitam nihil aliud eſſe* ait, *quam meditationem doli & trituram mendacii.*

ANNA.

6 *Caruota cognominatus eſt.*] Quippe cum in Syria tantum *caryotæ* naſcantur, iis præcipue negotiabatur. Varr. de re ruſtica lib. II. cap. I. *Non ſcitis palmulas caryotas in Syria parere in Judæa, in Italia non poſſe.* *Caryota* Gallice *dattes.*

SCHOTTUS.

6 De *caryotis* ſæpe Plinius, meminitque Strabo Geogr. lib. XVII.

7 *Vel*

dubitanti cuidam, [7] vel per me, inquit, feri: magnoque exercitu comparato, in Macedonia Bruto conjunctus in campis Philippicis ab Antonio victus, [8] cum eandem fortunam Bruti putaret, qui Cæſarem vicerat, Pandaro liberto jugulum præbuit. Cujus morte audita, Antonius exclamaſſe dicitur, Vici. c ɪↄccxɪ. d ɪↄccxɪ.

6

ANNA.

7 *Vel per me*, inquit, *feri.*) Sic apud Juſtinum Gobrias Magum *medium amplexus, cunctantibus ſociis, ne ipſum pro Mago transfoderent, quia res obſcuro loco gerebatur, vel per ſuum corpus adigi Mago ferrum juſſit.*

8 *Cum eandem fortunam.*) Brutus Auguſti, Antonius vero Caſſii caſtra devicerat, Caſſius autem cum *rapido impetu recipientes* ſe Bruti equites *videret: fugere arbitratus, tranſactum de partibus ratus, uni de proximis auferendum præbuit caput.* Vide Flor. lib. ɪv. cap. 7.

CAPUT LXXXIV.

Argumentum.

Apud Mundam vincitur, Siciliam petit, mare obſidet, Italiam vexat, ſe Neptuni filium confitetur, pace facta cum Antonio & Cæſare epulatur, rupto fœdere victus in Aſiam fugit & occiditur Sextus Pompejus.

1 Sextus Pompejus in Hiſpania [1] apud Mundam [a] victus, [2] amiſſo fratre, reliquiis exercitus collectis Siciliam petiit: ubi [3] ruptis ergaſtulis mare obſedit. a ɪↄccɪɪx.

ANNA.

1 *Apud Mundam victus.*) Flor. lib. ɪv. cap. 2.

2 *Amiſſo fratre.*] Cn. Pompejo, quem prælio profugum Ceſonius apud Lauronem opidum conſequutus, pugnantem interfecit.

3 *Ruptis ergaſtulis.*) Flor. lib. ɪv. cap. 8.

obſedit. Interceptis commeatibus Italiam vexavit: 2
& cum mari feliciter uteretur, [4] Neptuni ſe filium
[5] confeſſus eſt, eumque bobus auratis & equo pla-
[b] IↃCCXIII. cavit. Pace [b] facta epulatus in navi cum Antonio & 3
Cæſare non invenuſte ait: [6] Hæ ſunt meæ Carinæ:
[c] *Ad Telluris ædem, in qua regione Pompejorum domus. Sueton. de illuſt. Gramm.* quia Romæ in [c] [7] Carinis domum ejus Antonius te-
nebat. [8] Rupto [d] per eundem Antonium fœdere, 4
Sextus ab Auguſto per Agrippam navali prælio [e] vi-
ctus in Aſiam fugit, ubi ab Antonianis militibus oc-
ciſus eſt.

[d] IↃCCXVII.
[e] IↃCCXVIII.

cap. 8. *Contractiſque infelicis belli reliquiis, quum inſuper ergaſtula armaſſet, Siciliam, Sardiniamque habebat. Jam & claſſe medium mare inſederat.*

4 *Neptuni ſe filium.*) Unde & *Neptunius* ab Horatio dicitur per deriſum.

5 *Confeſſus eſt.*) Id eſt, palam profeſſus eſt.

6 *Hæ ſunt meæ Carinæ.*) Hac lepida ambiguitate Antonio exprobravit eum ex proſcriptione domum ſuam, quæ in *Carinis* erat, poſſidere. Vide Dionem.

7 *Carinis.*] *Carinæ*, regio Urbis Romanæ, inter lautiſſimas, unde Virgilius.

Lautis mugire Carinis.

SCHOTTUS.

7 Ad Telluris ædem, in qua regione Pompejorum domus. Suetonius de Lenæo Grammatico: *Docuit in Carinis ad Telluris, in qua regione Pompejorum domus fuerat.* Sic enim emendandum cenſeo.

8 *Rupto per eundem Antonium.*] Antonius in hac pugna afuiſſe dicitur, & in Aſia non procul Leſbo adverſus Medos rem male geſſiſſe: quare ſuſpicor legendum, *eundem Pompejum fœdere, ab Auguſto*; nam ille latrociniis rurſus mare vexarat, nec pacem, quam acceperat, præſtabat. vide Oroſium VI. cap. 18. (legendum puto) *continuo* inquit, *cum contra pactum Pompejus fugitivos adlegeret, & hoſtis habitus eſt.*

ANNA.

8 Eutrop. lib. VII. *Interim Pompejus pacem rupit: Et navali prælio victus, fugiens ad Aſiam, interfectus eſt.*

CAPUT LXXXV.

ARGUMENTUM.

In expeditionibus Julio Cæſari comes eſt, ei diadema imponere tentat, mortuo honores divinos decernit, Auguſtum perfidioſe tractat, ab illo victus in Galliam fugit, Lepidum collegam ſibi jungit, Brutum occidit, in gratiam cum Cæſare redit, triumvir proſcriptionis auctor eſt, Parthis bellum infert, ab illis & deinde ab Auguſto vincitur, & necem ſibi conſciſcit Marcus Antonius.

1 MARCUS Antonius in omnibus expeditionibus Julio Cæſari comes, [1] Lupercalibus [a] diadema ei [2] imponere tentavit: [3] mortuo divinos hono-
2 res decrevit. [4] Auguſtum perfidioſe tractavit, a quo apud Mutinam victus, [5] Peruſii fame domitus, [6] in Galliam fugit: [7] ibi Lepidum ſibi collegam [b] adjunxit:

a ɪↄccix.

b ɪↄccx.

SCHOTTUS.

1 *Lupercalibus.*] Hoc eſt, xv. Kal. Martii.

ANNA.

1 Sueton. cap. 79. *Et Lupercalibus pro Roſtris a Conſule Antonio admotum ſæpius capiti ſuo diadema repulerit, atque in Capitolium Jovi Opt. Max. miſerit.*

SCHOTTUS.

2 *Imponere tentavit.*] Et *impoſuit* unus e Lupercis Antonius. Cæſar vero in ſella repoſuit: quod invidioſum fuit, tamquam regnum affectaret, unde M. Æmilius Lepidus ſe avertiſſe dicitur, & diſplicere ſibi ſervitutem, mœſtitia vultus declaraſſe. Vide Plutarchum in Antonio, Dionem, Appianum & Ciceronem Philipp. II. III. & XIII. idemque epiſtola quadam apud Quinctilianum lib. IX. cap. 3. *Data Lupercalibus: quo die Antonius Cæſari.* Notat Quinctilianus apoſiopeſin eſſe & *Diadema impoſuit* exaudiendum.

ANNA.

3 *Mortuo.*) Sueton. cap. 84. *Laudationis loco conſul Antonius per præconem pronuntiavit ſenatus conſultum, quo omnia ei divina ſimul atque humana decreverat, &c.*

4 *Auguſtum perfidioſe tractavit.*) *Lacerabat furtis hæreditatem, ipſum inſectabatur probris, cunctis artibus cooptationem Juliæ gentis inhibere non deſinebat.* Flor. lib. IV. cap. 4.

5 *Peruſii fame domitus.*] Certe hic aliquid turbatum eſt, neque enim M. Antonius *Peruſii fame domitus*, ſed L. Antonius.

6 *In Galliam fugit.*) Pendent a ſuperioribus, *apud Mutinam victus.* Idque ex hiſtoriæ fide Vellej. lib. II. cap. 63.

7 *Ibi Lepidum ſibi collegam adjunxit.*] Antonius fuga transgreſſus Alpes primo per colloquia repulſus a *M. Lepido*, qui Pontifex Maximus in C. Cæſaris locum furto creatus, decreta ſibi Hiſpania, adhuc in Gallia morabatur: mox ſæpius in conſpectum veniens militum, cum & *Lepido* omnes imperatores forent meliores, & multis Antonius, dum erat ſobrius, per averſa caſtrorum proruto vallo, militibus receptus eſt: qui titulo imperii cedebat *Lepido*, cum ſumma virium penes eum foret.

SCHOTTUS.

7 Factum id a. d. III. Kal. Junii anno DCCX. U. C. quo nuntio accepto

xit: [8] Brutum, exercitu ejus corrupto, occidit: Reparatis viribus in Italiam regreſſus cum Cæſare in gratiam rediit. [9] Triumvir factus [c] proſcriptionem a Lucio Cæſare avunculo ſuo [d] cœpit. [10] In Syriam miſſus bellum Parthis [e] intulit, a quibus victus, vix tertiam partem [11] de quindecim legionibus [12] in Ægyptum perduxit; [13] ibi Cleopatræ amore devinctus [14] in Actiaco littore ab [15] Auguſto [f] victus eſt. In Alexandriam regreſſus, cum habitu regio in ſolio regali ſediſſet, necem [g] ſibi conſcivit.

c ſcil. R. P. C. id eſt, reipub. conſtituenda. 3
d IɔCCX. 4
e IɔCCXIX.
f IɔCCXXI. 5
g IɔCCXXII.

Octavianus Cæſar cauſam Optimatium ſine cunctatione deſeruit. Cicero ad Famil. lib. X. epiſt. 23. Plutarchus in Antonio. Appian. lib. III. & Paterculus libro poſteriori. *Lepidus* igitur pridie Kal. Quinctileis ſententiis omnibus hoſtis a ſenatu judicatus eſt, cæterique qui una cum illo a Republica defecerant. quibus tamen ad ſanitatem redeundi, ante Kal. Septembris poteſtas facta fuit. Cicero ad Famil. lib. XII. epiſt. 10. ad Brutum epiſtola 16. & 19. Dio. lib. XLVI.

ANNA.

8 *Brutum.*) Decimum *Brutum* Vellej. cap. 64. *D. Brutus deſertus primo a Planco, poſt etiam inſidiis ejuſdem petitus, paullatim relinquente eum exercitu, fugiens, in hoſpitis cujuſdam nobilis viri, nomine Cameli, domo ab iis, quos miſerat Antonius, jugulatus eſt.*

9 *Triumvir factus.*] An. U. C. 710.

10 *In Syriam miſsus bellum P.*] Ann. U. C. 717. Vide Flor. lib. IV. cap. 10.

SCHOTTUS.

11 *De quindecim legionibus.*) *Sedecim* habet L. Ann. Florus lib. IV.

12 *In Ægyptum.*) *In Syriam perfugiſſe* dicit Florus.

13 *Ibi Cleopatræ amore devinctus.*] Alii in Ciliciam ad illum veniſſe *Cleopatram* referunt.

ANNA.

14 *In Actiaco littore.*] Juxta Ambracium ſinum.

15 *Auguſto victus.*] An. U. C. 722.

CAPUT LXXXVI.

ARGUMENTUM.

A Ptolemæo fratre & marito pellitur, ad Cæſarem venit, Ptolemæi regnum & necem ab eo impetrat, Antonio jungitur, cum eo vincitur, & aſpidibus admotis perit Cleopatra regina.

CLEO-

1 CLEOPATRA Ptolemæi Regis Ægyptiorum filia, [2] a fratre ſuo [3] [a] Ptolemæo eodemque marito, quem fraudare regno voluerat, pulſa, [4] ad — a DCCVI.

SCHOTTUS.

1 *Cleopatra.*] De *Cleopatra* vide Tertullianum extremo libro ad martyres, & hiſtoricos Romanos omneis. Hæc enim ut virgo Veſtalis Ilia, ſeu Rea Silvia hiſtoriam inchoavit, ita claudit: proſtratæ libidinis & illiciti concubitus utraque pœnas dedit: hæc veneno, illa humi viva defoſſa. Hic igitur omnis hiſtoriæ fructus eſt uberrimus, ut aliorum exemplis admoniti, ab his potiſſimum vitiis declinemus, per quæ regna ſæpenumero mutantur, imperia ſubvertuntur, & provinciæ (quod velimus, nolimus, prò dolor! cernimus) in alium ſtatum, conditionem, adeoque & religionem demigrant. *Cleopatra* enim devicta Ægyptum in provinciæ formam redegit Auguſtus.

2 *A fratre eodemque marito.*] Notandum Junonem quandam fuiſſe Cleopatram: quæ Regis & ſoror & conjux. *Dio* lib. XLII. de Cæſare. Briſſonius de jure connub. p. 55. Lacedæmone enim & Athenis dimidium licebat, Alexandriæ totum. Seneca in *ἀποκολοκυνθώσει* ſeu ludo de morte Claudii. Spartanis autem uterinam, id eſt, eadem matre natam ſororem ducere licebat: Athenienſibus germanam, hoc eſt, eodem patre natam. Alexandrinis vero & germanam, & uterinam. Auctor Cor. Nepos in præfatione & in Cimonis vita (quæ tamen loca interpretes male explicarunt) Plutarch. extremo Themiſtocle. Vide Alexandrum ab Alex. lib. II. cap. 24. & Turnebum lib. XXIX. Adverſariorum. Pulcher exſtat apud Philonem Judæum libro de ſpecialibus legibus initio ſuper hac re locus, quem non pigebit illuſtrandæ rei adſcribere. Ὁ Ἀθηναῖος Σόλων ὁμοπατρίους ἐφιεὶς ἄγεσθαι, τὰς ὁμομητρίους ἐκώλυσεν: ὁ δὲ Λακεδαιμονίων νομοθέτης ἔμπαλιν, τὸν ἐπὶ ταῖς ὁμογαστρίοις γάμον ἐπιτρέψας, τὸν πρὸς τὰς ὁμοπατρίους ἀπεῖπεν. ὁ δὲ τῶν Αἰγυπτίων, χλευάζων τὴν ἑκατέρων εὐλάβειαν, ὡς ἡμίεργα διατατλομένων, ἐυφόρησεν εἰς ἀσέλγειαν. Plutarchus de Fortuna Romanorum *Cupidinem* vocat. &c.

ANNA.

2 Sic Ptolemæi & ſoror & conjux fuit Berenice. Hygin. lib. II. Theocrit. hym. in Ptolem. de ea.

Ἐκ θυμοῦ στέργοισα κασίγνητόν τε πόσιν τε

Ex animo diligens fratremque virumque.

Id eſt Ptolemæum. Et illud ſane Regibus Ægypti familiare.

SCHOTTUS.

3 *Ptolemæ.*] Fuit hic Auletis filius, Ægypti Rex XIII. ut puto.

S 3 — 4 *Ad*

[4] ad Cæſarem bello civili in Alexandriam venit : ab
eo ſpecie ſua & concubitu , regnum Ptolemæi &
necem impetravit. Hæc tantæ libidinis fuit, ut ſæ- 2
pe proſtiterit : tantæ pulcritudinis, ut multi noctem
b IDCCXXIV. illius morte emerint. [b] Poſtea Antonio juncta, 3
[5] cum eo victa , cum ſe illi inferias ferre ſimularet
[6] in Mauſoleo ejus, admotis aſpidibus periit.

A N N A.

4 *Ad Cæſarem bello civili.*) An. U.C. 706.

5 *Cum eo victa.*] Ad Actium, ſupra.

6 *In Mauſoleo ejus.*] Florus lib. IV. cap. II. *Incautiorem nacta cuſtodiam, in Mauſoleum ſe, ſepulcra Regum ſic vocant, recipit. Ibi maximos, ut ſolebat, induta cultus, in differto odoribus ſolio, juxta ſuum ſe collocavit Antonium, admotiſque ad venas ſerpentibus, ſic morte quaſi ſomno ſoluta eſt.*

SEXTI

1 SEXTI AURELII VICTORIS

HISTORIÆ ABBREVIATÆ

Pars altera:

Ab Auguſto Octaviano, id eſt, a fine Titi Livii, uſque ad Conſulatum decimum Conſtantii Auguſti, & Juliani Cæſaris tertium.

CAPUT I.

Argumentum.

Auguſti cognomento dicitur, morbo Nolæ conſumitur, externarum gentium domitor, doctorum, neceſſariorumque percultor, pater patriæ habetur, & ut Deus colitur Octavianus.

1 Anno Urbis 2 a ſeptingenteſimo fere, 3 viceſimoque II. 4 etiam mos Romæ inceſſit, uni prorſus parendi: Namque OCTA- a IↃCCXXII.

GRUTERUS.

1 *Sexti Aurelii Victoris.*] Si credendum eſt ſtylo, alius auctor eſt hujus libelli, quam cui attribuitur ſuperior.

ANNA.

2. *Septingenteſimo fere*, &c.] Imperium Auguſti hic noſter orditur a pugna Actiaca ut plurimi, alii a ſexto ejus conſulatu an. U. C. 725. alii denique a primo ejus conſulatu an. U. C. 710. quos ſequuntur qui Auguſtum imperaſſe ajunt an. 56.

SCHOTTUS.

3 *Viceſimoque duobus.*] Sic integre ſcriptum habet calamo exaratus

OCTAVIANUS patre OCTAVIO, atque adoptione
5 magni avunculi Cæſaris, ac mox Procerum con-
ſulto ob victoriam 6 patriam placide exercitam, 7 AU-
GUSTI cognomento dictus, 8 illectis per dona mili-
tibus, atque annonæ curandæ ſpecie vulgo, cæteros
haud difficulter ſubegit: Eoque modo 9 annis qua- 2
tuor circiter & quadraginta actis, morbo 10 Nolæ
con-

tus codex, pro *ſecundo*. Quæ res ſtatim initio operis conturbare lectorem queat; verum inſolens non eſt auctori noſtro numerum cardinalem ordinali & retro viciſſim commutare, ut Grammaticorum filii appellant. Sic in Tiberio infra diſertim reperi: *Cum imperium tres atque viginti, avi octogeſimum, uno minus annos egiſſet*. In Gordiano: *Periit ſexennio imperii*. Et Severo, *annis regni duodeviginti exſtinctus eſt*. Quæ ſi quis afferat non ab auctore, ſed a librariis eſſe, qui compendio notiſque ſignatos numeros efferre recte non poterant, animus eſt non vehementer contra pugnare. Certe apud Tacitum reperias ſæpe, *una & viceſima, duo & viceſima legio, una & viceſimani*, Hiſtor. Auguſtæ lib. II. & IV. niſi quis compoſita eſſe malit, ut *undeviceſimus* & *duodeviceſimus*. Erit fortaſſe qui ſic interpungendum putet, *viceſimeque, duobus etiam*; ut ἐκκεσπλιτῶς *additis*, vel ſimile exaudiatur. Sed hæc lubens volenſque refero ad III. Viros ſtlitibus judicandis, a quibus ad populum provocare religio ſit.

GRUTERUS.

3 *Viceſimoque ſecundo*.] Ita libuit exprimere, quamvis adnotaverit amiciſſimus Schottus codicem calamo exaratum integre ſcriptum habuiſſe, *viceſimoque duobus*. aliis enim in MSS. fere ſcribitur, DCCXX *que* II. adeo ut librario potius imputari debeat hujuſmodi reſolutio.

ANNA.

4 *Etiam*.] Idem valet ac *rurſus*, *iterum*.

5 *Magni avunculi*.] Optime hic. Cæſar enim Auguſti *magnus avunculus* fuit; id eſt, *avunculi avunculus*.

SCHOTTUS.

5 Male ſubdiricius Victor, qui hactenus circumfertur, *majorem avunculum* facit, Suetonii errorem ſequutus Auguſto cap. 7. qui tamen tanquam ſui oblitus c. 24. *ſororis nepotem* appellat. vide l. Juriſconſultus. §. quarto gradu. D. de grad. & affin.

6 *Patriam*.] Lege *partium*. C. Caſſii imaginibus adſcribi ſolebat, *Duci Partium*. Tacit. XVI. Annali.

ANNA.

6 Omnino legendum, *ob victoriam partium*, hoc eſt, Bruti, Caſſii, Antonii.

GRUTERUS.

6 Non abſurde ita legendum putat Schottus, ſed ita tamen ut & ſua ſit indoles ſcripturæ receptæ.

ANNA.

7 *Auguſti cognomento dictus*.] Anno quarto poſt devictum Antonium *Auguſti nomen* accepit.

GRUTERUS.

8 *Illectis per dona militibus, atque annona curanda ſpecie vulgo, cæteros haud difficulter ſubegit*.] Sumpſit a Tacito, qui inquit lib. I. Annal. cap. I. *ubi militem donis, populum annona, cunctos dulcedine otii pellexit*, &c.

ANNA.

9 *Annis quatuor circiter quadraginta actis*.] Poſt victum Antonium ſcilicet. Nam tunc natus erat ann. 76.

10 *Nola*.] In Picentinis non longe a Neapoli.

11 *Rhe-*

conſumptus: adjectis imperio civium [11] Rhætis, Illyricoque, ac pacata externarum gentium ferocia,
3 [12] niſi Germaniæ: Quamquam tertius poſt NUMAM victo ANTONIO, [13] Janum clauſerit, quod jure Ro-
4 mano, quieſcentibus bellis accidebat. Mores viro [14] civiles lepidique, flagrante haud modice [15] luxuria, [16] ludorumque cupidine atque [17] ad ſomnum intem-
5 perantia. Doctorum, qui abunde erant, [18] neceſſariorumque percultor, cum [19] eloquentiæ ſtudio, ac
6 [20] religionibus mire [21] retineretur. *Pater patriæ*, ob clementiam, ac [22] Tribunicia poteſtate perpetuo habitus: hincque uti Deo, [23] Romæ provinciiſque omni-

11 *Rhætis.*] In Alpibus.

SCHOTTUS.

12 *Niſi Germaniæ.*] Pro *excepta Germania*, vel præterquam Germanorum ferocia. Sic mox utitur voce *abſque*.

ANNA.

13 *Janum clauſerit.*] Vide ſupra viros Illuſtres in Auguſto.

14 *Civiles.*] *Civilis* & *civilitas* non eſt id quod Gallice ſonat. Princeps *civilis* eſt, qui non tyrannus, non ferox, non impotens eſt. Contra *incivilis* ille dicitur qui *cives* & populos ſuos pro belluis habet. *Civilitatis* Auguſti aliquot exempla perſequitur Sueton. cap. 56.

15 *Luxuria.*] *Luxuria* proprie de profuſis impenſis dicitur, & *luxurioſus*, prodigus, profuſus, ſumptuoſus. Sed hic per *luxuriam*, libidinem & in voluptate ſolutionem intelligo, quomodo ſequioris ævi ſcriptoribus accipitur. Vide Epitomen.

16 *Ludorum cupidine.*] Huc pertinere arbitror iſta Suetonii cap. 75. *Feſtos & ſolennes dies profuſiſſime, nonnunquam joculariter tantum, celebrabat.*

GRUTERUS.

16 Locum iſtum examinat Caſaubonus noſter Commentariis ad Suetonii Auguſtum capite 76. qui conſulatur.

ANNA.

17 *Ad ſomnum intemperantia.*] Modici tamen ſomni Auguſtum fuiſſe patet ex Sueton. cap. 78.

SCHOTTUS.

17 Quinta inflexione, *intemperantie*, ut *intemperies* & *materies*.

ANNA.

18 *Neceſſariorumque.*] *Neceſſarii* dicuntur, vel cognati, vel affines.

19 *Eloquentiæ ſtudio.*] Sueton. cap. 84. *Eloquentiam ſtudiaque liberalia ab ætate prima & cupide, & laborioſiſſime exercuit.*

20 *Religionibus.*] De Auguſti pietate Sueton. cap. 31.

SCHOTTUS.

21 *Retineretur.*] *Teneretur* legi mavult vir eruditiſſimus Franciſcus Schottus J. C. frater cariſſimus & vero ſyllaba geminata videtur.

GRUTERUS.

21 Forte *detineretur*, aut ſimpliciter, *teneretur*, quod & aliis in mentem venit.

ANNA.

22 *Tribunicia poteſtate perpetuo habitus.*] Sueton. cap. 27. *Tribuniciam poteſtatem perpetuam recepit, in qua ſemel atque iterum per ſingula luſtra collegam ſibi cooptavit.* Hac dignitate Auguſtus ſacroſanctus *tribunorum* inſtar fiebat.

23 *Romæ.*] In urbe tamen hoc honore abſtinuiſſe dicit Suetonius.

omnibus [24] per urbes celeberrimas, vivo, mortuo-
que templa, ſacerdotes, & [25] collegia ſacravere. Fe- 7
lix adeo ([26] abſque liberis tamen ſimulque conjugio)
ut [27] Indi, Scythæ, [28] Garamantes, ac [29] Bactri lega-
tos mitterent orando fœderi.

Sed templi *Romæ* in palatio Auguſto dicati meminit Plin. lib. XII. cap. 19. *In Palatii temple, quod fecerat Divo Auguſto conjux Auguſta.* Item lib. XXV. cap. 4.

24 *Per urbes celeberrimas.*] Ut in Aſia, Pergami, in Bithynia, Nicomediæ, &c.

25 *Collegia.*] Sacerdotum *collegia* intelligo.

SCHOTTUS.

26 *Abſque liberis tamen ſimulque conjugio.*] Id eſt, præterquam in liberis, vel ſi liberos excipias. Et in Caligula, *immature abſque Octaviani interitu*, id eſt, præterquam quod Auguſtus ad ſeram & maturam ſenectutem pervenit. Quomodo uſurpat & Ammianus Marcellinus & id ætatis ſcriptores. Plauti illud totiens obvium, *abſque illo eſſet*; *abſque te foret*, pro ſine te in Capteivis, Menæchmis, Bacchidibus, Trinummo. Et Terentii Phormione & Hecyra: *Quam fortunatus cæteris ſim rebus, abſque una hac foret.*

ANNA.

26 In iis enim infeliciſſimus fuit Auguſtus. Quare & ſæpe iſtud Homeri uſurpabat.

Αἴϑ᾽ ὄφελον ἄγαμός τ᾽ ἔμεναι ἄγονός τ᾽ ἀπολέσϑαι.

Utinam debuiſſem ſine conjuge vivere & ſine liberis mori.

GRUTERUS.

26 Vult dicere fuiſſe fortunatiorem Principem quam patrem aut maritum. adeo ut de eo intelligenda veniant iſta Plinii Panegyrico ad Trajanum cap. LXXXIII. *Multos illuſtres foris claros domeſtica deſtruebat infamia; & ne maximi viderentur hoc officiebat quod mariti minores erant.* De hac domeſtica infelicitate, diximus plura ad illud Taciti: *ut valida Divo Auguſto in Rempublicam fortuna; ita domi impr ſpera fuit, ob impudicitiam filiæ ac nep s, &c.* lib. III. Annal. cap. 24.

SCHOTTUS.

27 *Judei.*] Expreſſe ſcriptum, ſed haud dubie *Indi* legendum. Idem mendum inſederat in Victoris Auguſto ſupra inter Illuſtres Viros.

ANNA.

28 *Garamantes.*] Libyæ populi.

SCHOTTUS.

28 De *Garamantis* apud Tranquillum pax: eos L. Annæus Florus, ſive is Seneca eſt, M. Durnio ſubigendos datos eſſe ſcribit.

29 *Bactri.*] De *Bactris* æque altum ſilentium.

CAPUT II.

ARGUMENTUM.

Imperium complectitur, bonis initiis pernicioſus eſt, Capreas inſulam obtentui flagitiis quærit, Cappadocas ſubigit, Getulorum latrocinia comprimit, & cohortes prætorias in caſtra ad urbem redigit Claudius Tiberius Nero.

DEIN

1 DEIN CLAUDIUS TIBERIUS NERO in IↃCCLXVI. Auguſti liberos e [1] privigno redactus [2] arrogatione, ubi [3] quæ metuebantur, ſatis tuta animadvertit, Imperium complexus eſt, [4] cujus nomen aſtu obtinebat: ſubdolus & occultior, hiſque ſæpe ſimulando infenſus, quæ maxime cuperet, & inſidioſe deditus, quæ odio erant: [5] ingenio ad repentina longe acriore: [6] bonis initiis idem pernicioſus, quæſitiſſimis

ANNA.

1 *Privigno.*) Propter Liviam Druſillam matrem ſuam, quæ Auguſto nupſit. *Privignus* dicitur, qui antequam mater ſecundo nuberet, eſt progenitus.

2 *Arrogatione.*) Adoptionis duæ ſunt ſpecies, aut per prætorem, aut per populum. Per prætorem adoptio, per populum *arrogatio* dicitur. Per populum, hoc eſt, per populi *rogationem*. Vide Comment. Juriſ. & Gellium lib. v. cap. 19.

3 *Quæ metuebantur.*] *Nam & ſervus Agrippa Clemens nomine non contemnendam manum in ultionem domini compararat, & L. Scribonius Libo vir nobilis res novas clam moliebatur, & duplex ſeditio militum in Illyrico & in Germania exorta eſt.* Sueton. in Tib. Ner. 25.

SCHOTTUS.

4 *Cujus nomen aſtu obtinebat.*) Ita ſcriptum erat, ſed recentiſſima manu in *abnuebat* mutatum, forte ex auctoritate formis editorum. Johanni Olivario J. C. non diſplicebat antiquam illam vocem retineri, nam *obtinere*, ut *pertinere*; unde *obſtinatus*, & *pertinax*.

GRUTERUS.

4 Aut reponendum *abnuebat*, quemadmodum reſtat in altera Epitoma infra capite ſecundo, aut reſcribendum, *cujus nomine aſtu abſtinebat.* quæ heic dicit Olivarius; auribus meis lapides ſunt.

ANNA.

5 *Ingenio ad repentina longe acriore.*) Explicat infra Epitome. *Repentinis reſponſionibus aut conſiliis melior quam meditatis.* Ut Sueton. 70. *Affectatione & moroſitate nimia obſcurabat ſtylum, ut aliquanto ex tempore quam a cura præſtantior haberetur.*

GRUTERUS.

6 *Bonis initiis idem pernicioſus.*] Suſpi-

tiſſimis in omnem fere ætatem ſexumque libidini-
bus: atque [7] atrocius puniens inſontes, ſuos pariter
externoſque. [8] Adhuc dum urbes & conventus 2
[adhuc] exſecratur, [9] Capreas inſulam quæſierat
[10] flagitiis obtentui: Quare [11] ſolutis militiæ artibus di- 3
repta pleraque juris Romani: nihilque præter Cap-
padocas, idque [12] inter exedra, in provincia ſub-
actum, [13] remoto Rege Archelao, compreſſaque Ge-
tulorum

Suſpicabar aliquando legendum, *bonis initiis, fine pernicioſus*; ut velit *egregium vita famaque* imperii principio, ſed *poſtremo in ſcelera ac dedecora prorupiſſe*; quemadmodum de eo loquitur Tacitus lib. VI. Annal. cap. 51.

ANNA.

6 Nihil mutandum; neque Victoris ea mens eſt. Dicit bonis initiis pernicioſum fuiſſe Tiberium, quod civilem admodum inter initia, at paullo minus quam privatum agendo, ſic perfidioſe populum Romanum ſibi conciliarit.

7 *Atrocius puniens inſontes.*] Ejus crudelitatis exempla pete ex Sueton. cap. 60. & 61.

SCHOTTUS.

8 *Adhuc*] Quoniam bis repetitum, alterutrum tollendum, vel forte *adeo exſecratur*, legendum. Victori vero familiare *adhuc* pro *adhac*, ut nihil æque. quod monere placuit, ne quis aut damnet tanquam infrequens, aut veluti mendum mutet.

ANNA.

9 *Capreas inſulam.*) In mari Tyrrheno e regione Surrenti Campaniæ opidi.

10 *Flagitiis obtentui.*) Id eſt, ut eſſet *obtentui flagitiis* ſuis, id eſt, ut *flagitia* tegeret. Sic Tacitus loquitur Hiſt. Auguſtæ lib. 11. *Deleta omnes copia forent, ni victorem exercitum attinuiſſet obſcurum noctis obtentus fugientibus.*

SCHOTTUS.

11 Pro *ſolitis:*] Quod in manuſcripto eſt, legendum *ſolutis*; ex Sueton. cap. 41. vulgata editio, *reſolutis.*

ANNA.

11 Huc pertinent verba Suet. cap. 41. *Reipublicæ quidem curam uſque adeo abjecit, ut poſtea non decurias equitum unquam ſupplerit, non Tribunos militum, præfectoſque, non provinciarum præſides ullos mutaverit: Hiſpaniam & Syriam per aliquot annos ſine conſularibus legatis habuerit: Armeniam a Parthis occupari, Mœſiam a Dacis Sarmatiſque: Gallias a Germanis vaſtari neglexerit: magno dedecore Imperii nec minori diſcrimine.*

SCHOTTUS.

12 *Inter exedra.*) Veteris libri ſcriptura eſt; quam religioſe, qua fieri poterit, in textu retinebo, ut divinare cuique ſit integrum. Olivarius ex edito *inter exordia* legendum cenſet, cui aſſentior; ſic enim infra in Alexandro Severo loquitur, *Paulloque inter exordia patria reddito.* Dio refert ad annum Tiberii quartum, quo ipſe tertium, & Germanicus iterum Coſſ. fuere. Recte igitur *inter exordia.*

GRUTERUS.

12 Placet & mihi conjectura Johannis Olivarii, *inter exordia.*

ANNA.

13 *Remoto Rege Archelao.*] Quem ad ſe per blanditias extractum non remiſerat. Vid. Sueton. 37.

14 *Qua*

tulorum latrocinia, [14] quæ de Farnace duce paſſim
4 proruperant. [15] Prætorias quæ [16] diſperſæ [17] proximis [18] municipiis, ſeu Romæ, quæque per domos habebantur, [19] in caſtra apud urbem redegit; qua tenebantur [20] Præfecturam appellans, vel augens, Prætorio: [21] Nam cæteros paritorum Præſideſque Auguſtus inſtituerat.

SCHOTTUS.

14 *Quæ de Farnace.*] Ita manuſcripti. Legendum tamen ex Tacito, *quæ Tacfarinate duce*, quo de lib. II. & III. Annal. *Pharnacis* Syri mentio eſt in Eutropii manuſcriptis Trajano lib. VIII.

ANNA.

15 *Prætorias.*] Cohortes ſcilicet.

SCHOTTUS.

16 *Diſperſæ.*] Per centurias, inquit Dio. lib. LVII.

17 *Proximis municipiis ſeu Romæ.*] Sueton. Auguſto cap. XLIX. *Certum numerum, partim in urbis, partim in ſui cuſtodiam allegit.* Et mox: *neque tamen unquam plures, quam tres cohortes in urbe eſſe paſſus eſt: eaſque ſine caſtris, reliquas in hiberna & æſtiva circa finitima opida dimittere aſſuerat.*

ANNA.

18 *Municipiis.*] *Municipia* civitates quæ *muniis* & honoribus populi Romani fruebantur.

SCHOTTUS.

19 *In caſtra apud urbem redegit.*) Conſilio Ælii Sejani. Cor. Tacit. IV. Annali. Dio LVII. Plinius lib. IV. cap. 5. Tranqu. Tiberio cap. 37. *Romæ caſtra conſtituit, quibus Prætoriana cohortes vaga ante id tempus & per hoſpitia diſperſa continerentur.* vide & Octavio cap. 49.

ANNA.

19 Ea *caſtra* fuere inter portas Viminalem & Tiburtinam.

SCHOTTUS.

20 *Præfecturam appellans vel augens prætorio.*] Cum antea *Præfecti* cohortium Prætoriarum dicerentur, *Præfecti Prætorio* dici cœpere; & vim *præfecturæ* modicam antea, hoc Sejani commentum intendit. Tacitus initio lib. IV. Vide l. unic. D. de offic. Præfecti Prætorio.

ANNA.

20 Erat *præfectus prætorio* qui militibus iis præerat quos Imperatores in ſui cuſtodiam legerant, & cingulo una cum gladio ab Imperatore donabatur.

21 *Nam cæteros paritorum præſideſque.*] Per *paritores præſideſque* eos intelligo quos *partim in urbis partim in ſui cuſtodiam* Auguſtus *allegit.* Vide Sueton. 49.

SCHOTTUS.

21 Paullus J.C. l. III. D. de officio Præfec. Vigilum, *Tribunos* ab Auguſto appellatos ait.

CAPUT III.

ARGUMENTUM.

Aventibus cunctis deligitur, immania animi pudore ac parendi ſpe diu obtegit, ſenatus..... cæde terrarum orbem fœdat, ſororum ſtupro ac matrimoniis nobilibus illudit, Jovem & Liberum ſe aſſerit, in ora maris oceani conchas umbilicoſque legit, dominum dici atque inſigne regni capiti nectere tentat, & confoditur Cajus Cæſar Caligula.

ɪɔccxc. IGITUR [1] Claudio Tiberio jam [2] inſidiis op- 1
preſſo, cum imperium tres atque viginti, ævi
[3] octogeſimum, uno minus annos egiſſet, CAJUS
CÆSAR cognomento CALIGULA aventibus
cunctis deligitur, majorum [4] gratiæ parentiſque.
Namque per filiam proavus [5] Auguſtus: genere ma- 2
terno, [6] Agrippa; [7] Druſus, Germanici pater,
[8] e quo is oriebatur, avi erant. [9] Quorum mode- 3
ſtia atque immaturo, [10] abſque Octaviani, interitu,
vulgus,

SCHOTTUS.

1 *Claudio Tiberio.*] Manuſcripti *Claudio Ferian*, quod ex *Tiberio jam* factum apparet ab imperitis librariis; nam quod oræ recenti manu adſcriptum erat *fere jam* nauci non eſt.

ANNA.

2 *Inſidiis.*) Vide quæ in Epitome ad Tiberium dicta ſunt.

3 *Octogeſimum uno minus.*) Imo anno ævi 77. menſe 4. mortuus eſt Tiberius, vide infra in Epitome.

4 *Gratia.*) Id eſt, in *gratiam.*

SCHOTTUS.

5 *Proavus Auguſtus.*) Caligulæ per Juliam filiam & Agrippinam neptem.

6 *Agrippa.*] Avus maternus per Agrippinam filiam.

7 *Druſus.*] Germanicus avus paternus, qui ex Antonia minore Germanicum Caligulæ patrem genuit, ipſe Germanici & Agrippinæ filius. Quæ cum ita ſint, adderem *paterno Druſus Germanici pater*, quod ab oſcitante vel feſtinante ſcriba omiſſum videtur, ſi S. P. Q. literatus auctores fieri vellent.

GRUTERUS.

7 Bene hoc monet Schottus; tale enim quid poſtulat ſententia & veritas.

ANNA.

8 *E quo.*] Germanico.

9 *Quorum.*] Druſi, Germanici, &c.

10 *Abſque Octaviani.*] Id eſt, ſi *Octaviani* Auguſti interitum excipias, qui non immaturus fuit, ſed ad ſeram & maturam ſenectam pervenit.

11 *Ma-*

vulgus, ſimul [11] matris [12] fratrumque, quos Tibe-
4 rius exitio interceperat, permovebatur. Qua cauſa
nitebantur omnes caſum [13] tantæ familiæ lenire adoleſcentuli ſpe: Tum quia natus in exercitu (unde cognomentum [14] calciamento militari quæſiverat)
5 legionibus carus acceptuſque habebatur. Præterea prudentiſſimus quiſque [15] ſimilem fore ſui credebat, quod longe ſecus, *quaſi naturæ lege*, quæ crebro tanquam ex induſtria malos e bonis; [16] agreſtes e doctioribus, & cæteros hujuſcemodi [17] ſeu contra gignit.
6 Quo demum exemplo ſapientium plures [18] caruiſſe
7 liberis utilius duxere. Cæterum in Caligula haud quaquam vero plurimum aberant; quippe diu immania animi ita pudore, ac parendi ſpecie obtexerat, uti merito vulgaretur, [19] neque meliores famulos neque atro-

SCHOTTUS.

11 *Matris.*) Agrippinæ, quam primum in Pandatariam inſulam relegavit, oculoque per centurionem verberibus excuſſo mortuam inedia eſt criminoſiſſime inſectatus. Sueton. Tiberio cap. 53.

12 *Fratrum.*) Neronis & Druſi, quos ab ſenatu hoſtes judicatos criminante Tiberio fames abſumpſit. Idem Tiber. cap. 54. & Calig. cap. 7. Tacit. v. Annali. & Dio lib. LVIII.

13 *Tantæ familiæ.*) Afflictæ domus. Sueton. Calig. cap. 13.

ANNA.

14 *Calciamento militari.*) Quod caliga dicitur; Inde *Caligula* quaſi parva *caliga*, quod eo *calciamento* ad demerendos milites uteretur; nam gregariorum tantum militum *calciamentum* fuit. Ut ex Tacit. lib. I. Annal. Vide & Sueton. cap. 9.

SCHOTTUS.

15 *Similem fore ſui*) An *ſuis*? patri, avo, proavo: quod ſequentia confirmant: an *ſimilem ſui*? uti de ſe Tiberius ambigue initio dicere ſolebat, *ſimilem ſe ſemper ſui futurum.* Tranqu. Tiber. cap. 67. Sed illud immane quantum præfero.

16 *Agreſtes e doctioribus.*) Nota *agreſtes*, *doctis* opponi, ut infra Veſpaſiano, *bonis indocti & prudentibus inertes.*

Homine enim *imperito numquam quidquam injuſtius.*

Terentius Adelphis.

ANNA.

17 *Seu contra.*] Hoc eſt, e malis bonos, ex agreſtibus doctiores, &c.

18 *Caruiſſe liberis utilius duxere.*] Luculentus ſuper hac re ac lectu digniſſimus locus eſt apud Ælium Spartianum in Severo. *Et reputanti mihi, Diocletiane Auguſte, neminem prope magnorum virorum optimum & utilem filium reliquiſſe ſatis claret. Denique aut ſine liberis viri interierunt, aut tales habuerunt plerique, ut melius fuerit de rebus humanis ſine poſteritate decedere.* Inde eleganter Græci: Ἡρώων παῖδες λώβαι.

SCHOTTUS.

19 *Neque meliores famulos.*] Veteres libri. Rectius tamen *meliorem famulum* ex Tranquilli cap. 10. & Taciti VI. annal. qui Paſſieni Oratoris

atrociorem dominum illo fuiſſe. Denique nactus po- 8
teſtatem, [20] uti talia ingenia veteris ſolent anni menſibus, egregia ad populum [21] inter partes cum militibus geſſit: delataque conjuratione, quaſi minus credens, [22] prædicaret, vix convenire in eum, [23] cujus vita nullius oneri aut incommodo eſſet. Sed repen- 9
te cæſis primum vario facinore innocentium paucioribus, [24] tanquam belluæ hauſto ſanguine ingenium exercuit:

toris dictum eſſe ſcribit, quem Plinius lib. XVI. Nat. hiſtor. cap. 44. & Seneca ſæpe laudant.

ANNA.

19 Sueton. cap. 10. *Tantique in avum, & qui juxta erant obſequii, ut non immerito ſit dictum nec ſervum meliorem ullum, nec deteriorem Dominum fuiſſe.* Alioqui barbarum eſt *meliores famulos, atrociorem Dominum.*

SCHOTTUS.

20 *Uti talia ingenia veteris ſolent.*] Dubites utrum legas in MSS. *recens* an *veteris ſolent anni menſibus.* Illud ut referas ad imperii initium: hoc ad id tempus quod Tiberii mortem anteceſſit: ideo quod populares fere ſint qui magiſtratus ambiunt, & ſimulant vultum, verba, preces, blanditias: deinde nacti quod cupierant, perſonam illam exuunt; ut Appius Decemvir. Ita fere Q. Tullius de petit. Conſulatus. Sed huic repugnare videtur illud, *nactus poteſtatem.* Quid ſi *veteris olim anni menſibus* legas? Petrus Pithœus, quem ego ob ſingularem doctrinæ conjunctam humanitatem pro eo ac debeo amore complector, *deteri ſolent* legendum divinabat.

GRUTERUS.

20 Non male. ſed neque ſic tamen, meo judicio, locus perſanatur. Forte legendum, *verti ſolent.*

ANNA.

20 Dicit eos qui regnum ambiunt, primo populares, ac civiles eſſe; ſed mox, perſonam illam exuere, fierique ſævos, atroces.

SCHOTTUS.

21 *Inter partes.*) Idem Pithœus *inter Patres* ἐυςοχῶς. Quæ autem populariter, quæque liberaliter in populum & civiliter geſſerit, Sueton. c. 15. deinceps & Dio lib. LIX.

22 *Prædicaret*) ἀνακόλουθον. Forte *prædicavit.* Confundit enim ſæpe librarius *r* & *v* literas, quiſquis hæc deſcripſit. Sueton. cap. 15. extremo.

ANNA.

22 Vel ſubintelligendum, *ita ut.*

23 *Cujus vita.*] Sueton. cap. 15. *Libellum de ſalute ſua oblatum non recepit, contendens nihil ſibi admiſſum cur cuiquam inviſus eſſet, negavitque ſe delatoribus aures habere.*

GRUTERUS.

23 Tanquam innuat, *fideliſſimam eſſe cuſtodiam Principis ipſius innocentiam*, ut loquitur Plinius Paneg. ad Trajanum cap. 49. Itaque recte ſcribit Dio Caſſius apud Xiphilinum de Tito Imp. τάς τε δίκας τὰς τ' ἀσεβείας οὔτ' αὐτός ποτε ἐδίκασε, οὔτ' ἄλλοις ἐπέτρεψεν. λέγων ὅτι, Ἐγὼ μὲν οὐδὲν οὔθ' ὑβρισθῆναι, οὔτε προπηλακισθῆναι δύναμαι. οὔτε γὰρ ἄξιόν τι ἐπηγορίας ποιῶ, οὔτι μοι μέλει τῶν ψευδῶς λεγομένων: *De crimine impietatis nunquam cognovit, neque permiſit aliis ut cognoſcerent. Nemo enim, inquit, injuria me afficere, aut inſequi contumelia poteſt, propterea quod nihil ago quod reprehendi mereatur: ea vero quæ falſo de me dicuntur, prorſus negligo.*

24 *Tanquam bellua hauſto ſanguine.*] Lucanus lib. 1. Pharſaliæ verſu 330.

Sic & Sullanum ſolito tibi lambere ferrum

Durat,

exercuit: itaque deinceps triennium conſumptum,
cum [25] ſenatus atque optimi cujuſque multiplici cla-
10 de terrarum orbis fœdaretur: Quin etiam ſororum
ſtupro ac [26] matrimoniis illudens nobilibus Deorum
habitu incedebat, cum Jovem ſe [27] ob inceſtum;
[28] ex thoro autem Bacchanali Liberum ſe aſſereret. [29]
11 Neque ſecus contractis ad unum legionibus, [30] ſpe
in Germaniam tranſgrediendi, [31] conchas umbilicoſ-
12 que in ora maris Oceani legi juſſit: Cum ipſe
[32] nunc

Durat, Magne, ſitis: nullus ſemet ere receptus
Tollutas patitur ſanguis manſueſcere fauces.

ANNA.

25 *Senatus atque optimi cujuſque.*) Sueton. cap. 26.

SCHOTTUS.

26 *Matrimoniis.*] *matrenis* tentabam, ſed bene habet. Sic enim Suetonius Julium Cæſarem ne *provincialibus quidem matrimoniis abſtinuiſſe* dicit cap. 51. & vulgata editio numero 53.

27 *Ob inceſtum.*) Scilicet ſororum; Sueton. cap. 24.

28 *Ex thoro.*) Impreſſi *e choro.*

ANNA.

28 *Ex choro*, & ego malim ut infra in Epitome. Et *choros* vocat Sueton. cap. 37. Bacchantium *choro* ſeſe Bacchi habitu inſerebat.

29 *Neque ſecus.*] Hoc eſt, quamvis inter choros ac ſymphonias diſcumberet, *non ſecus*, &c.

SCHOTTUS.

30 *Spe in Germaniam.*] Credo *ſpecie in Britanniam* ſcripſiſſe Victorem, librarii *ſpe*; illud tamen non damno: *ſpem* enim de bello militibus fecerat. Et quod ad Oceanum ageret, in Britanniam cogitaſſe propius a vero abeſt: nam Britannica expeditione hæc geſta Xiphilinus & Oroſius aliique auctores ſunt.

ANNA.

30 Omnino in vulgata lectione ſtandum ex Sueton. cap. 45. 46.

SCHOTTUS.

31 *Conchas umbilicoſque.*] Cicero II. de Orat. ait Scipionem dicere ſolitum ſe *repueraſcere cum ad Cajetam una cum Lælio amico ſuo conchas legeret & umbilices.* Eadem Valer. Max. lib. VIII. c. VIII. ubi in quibuſdam MSS. *obeliſcos* pro *umbilices* legas. Propert. lib. III.

Et veniſt e rubre concha Erycina ſale.

Sic apud Plautum Rudente ſervus ad Venerem de virginibus naufragis:

Te ex concha natam eſſe autumant,
cave tu harum conchas ſpernas.

Hiſpani hodieque concham *Una Venera* appellant: *Umbilicus* herba, Italis quoque *Umbilico di Venere*, Dioſcoridi credo Κοτυληδών.

ANNA.

31 *Umbilicos* vocat teretes lapillos, calculos littorales, quod ſint ad inſtar *umbilici*: neque enim de illa herba, quam *Veneris umbilicos* vocavere, intelligendum eſt. Sic parvos ac rotundos calculos *umbilici* figura exuberantes Valerius *umbilices* appellat de Scipione & Lælio: *Conſtat namque eos Cajetæ ac Laurenti vagas littoribus conchulas & umbilicos lectitaſſe.*

[32] nunc fluxo cultu Venerioque intereſſet; nunc armatus ſpolia a ſe non ex hominibus, ſed cœleſtium capi dictitaret: ſcilicet quod [33] hujuſmodi piſces Græcorum dicto, [34] quis augendi omnia ſtudium eſt, [35] Nympharum lumina accepiſſet. His elatus dominum 13 dici,

ANNA.

32 *Nunc fluxo cultu.*) Sueton. 52. *nonnunquam ſocco muliebri: plerumque vero aurea barba, fulmen tenens, ac fuſcinam, aut caduceum Deorum inſignia, atque etiam Veneris cultu conſpectus eſt.*

33 *Hujuſmodi piſces.*] Conchæ tamen iſtæ quæ in littore leguntur, proprie *piſces* non ſunt, ſed *piſcium* exuviæ. Sed audi magnum Salmaſium Exercit. Plin. *Hujuſmodi piſces de conchis accipiendum potius videtur. Conchæ tamen proprie non ſunt piſces; præſertim quæ in littore leguntur, exuviæ ſunt, & ſuperficies animalis, non animal ipſum. Ridicule itaque piſces pro conchis illis dixiſſet. puto ſcripſiſſe Victorem* : quod hujuſmodi calces. *Antiquarius eſt in multis auctor ille, & calces dixit pro calculis, vel minutis lapillis.* Feſtus; *ex quogenere ſunt calces, qui per diminutionem dicuntur calculi. Ea voce uſi Plautus & Lucilius aliique: calces ſunt ψῆφοι. Imperitus aliquis piſces correxit in illo Victoris loco, quia præceſſerat de conchis lectis.*

34 *Quis augendi omnia.*] Ideo & mendax Græcia dicta.

SCHOTTUS.

34 De Græcorum vanitate multa Cicero pro Flacco, & Juvenalis Sat. x.

Quidquid Græcia mendax
Audet in hiſtoria.

35 *Nympharum lumina.*] ὄμματα Græci forte appellarunt, quæ Latini *ocellatos.* Varro Marcipore. *Altera exorat patrem libram ocellatorum: altera verum ſemodium margaritarum.* Apud Nonium. Sic apud Suetonium Octavius *ocellatis nucibuſque* ludit, cap. 83. ita enim ibi legendum e MSS. potius quam *oſcillatis* vel *oſſillis*. Hanc mihi conjecturam ocellus Europæ Scaliger ſuppeditavit, conſultus a me in corona doctiſſimorum hominum, dum Lutetiæ pomeridianis horis tanquam in Athenæo convenire ſolerent.

ANNA.

35 Umbilicos illos ſive calculos littorales oculi ſpecie nitentes, ocellos, vel ocellatos dixere. Scribit Suetonius Auguſtum ſolitum ludere *ocellatis nucibuſque*, ubi *ocellati* calculi ſunt in formam ocelli facti, vel oculi modo lucentes. Græci vero quibus omnia augere mos eſt, non oculos tantum; ſed *Nympharum* oculos dixere. Suetonius concharum tantum meminit: *Poſtremo*, inquit, *quaſi perpetraturus bellum directa acie in littore Oceani, ac baliſtis machiniſque diſpoſitis, nemine gnaro ac opinante quidnam cœpturus eſſet, repente ut conchas legerent galeaſque & ſinus replerent imperavit, ſpolia Oceani vocans, Capitolio Palatioque debita.* Victor ſententiam addidit, ſententiamque immutavit: quod enim hujuſmodi calces ſive calculos Græci *Nympharum ocellos* & *lumina* etiam vocarunt finxit dixiſſe Caligulam, non ex hominibus, ſed ex cœleſtibus, ſpolia cepiſſe, quod lapillos ex Oceano reportaſſet, quos *Nympharum* oculos Græci appellarent. Solet ille quædam in hiſtoria præter veterum ſententiam innovare, præcipue in his dictis & jocis. Lapilli igitur iidem ſive calculi, qui *umbilici* quibuſdam dicti ſunt, *ocelli* vel *ocellati*, vel etiam *Nympharum ocelli* ab aliis videntur appellati. Nec in his lapidibus figura multum diverſa eſt oculi & umbilici. Uterque enim protuberat in rotundo. Varro in Marcipore: *Altera exorat patrem libram ocellatorum, altera ſemodium margaritorum. Ocellati*, non *ocellata* dicendi & ſubaudiendum calculi.

dici, atque [36] inſigne regni capiti nectere tentaverat.
14 Qua cauſa [37] auctore Cherea moti, quibus Romana virtus inerat, tanta pernicie Rempub. confoſſo eo levare: [38] prælatumque excellens Bruti facinus ejecto Tarquinio [39] foret, ſi per Quirites modo militia
15 [40] exerceretur. Verum ubi cives deſidia externos, Barbaroſque in exercitum cogere libido inceſſit; corruptis moribus libertas oppreſſa atque habendi auctum
16 ſtudium. Interim dum [41] ſenatus decreto gentem Cæſarum, etiam muliebri ſexu, omnemque affinitatem armati perſequuntur, [42] forte unius ortus Epiri e cohortibus quæ palatium per opportunos locos obſide-

li.Imo *ocellati* pro *ocelli*, ut *matulata* pro *matula*: *Caucatus* pro *caucus* & ſimilia ſexcenta. Quemadmodum porro calculis oculi nomen dederunt, ita & viciſſim oculis calculi. Nam & ψῆφον Græci in oculo appellant pupillam, καὶ τὸ μέλαν. Artemidorus: τὸ δὲ ἀμβλυώττειν, ἔνδειαν ἀργυρίου δηλοῖ, ἐπειδὴ καὶ τὰ ὄμματα ψήφους ἔχει. *Cæcutire*, inquit, *argenti penuriam ſignificat, quoniam oculi etiam calculos habent.* Plura vide apud Salmaſium in Exercitationibus Plinianis. Illud tantum addam ridicule feciſſe Victorem, qui ex eo quod calculi illi quos collegerat Caligula, *Nympharum* oculi dicerentur a Græcis, fatuum illud dictum affinxit Imperatori, *ſpolia a ſe non ex hominibus, ſed cæleſtium rapi*; quaſi vero oculi inter ſpolia numerari unquam poſſint, non magis mehercule quam capita ſive alia quævis membra hoſtibus amputata.

36 *Inſigne regni.*] Puta diadema, purpuram, ſceptrum, &c. Sueton. cap. 22. *Nec multum abfuit quin ſtatim diadema ſumeret, ſpeciemque principatus in regni formam converteret.*

SCHOTTUS.

37 *Auctore Cerea.*] Scribendum *Chærea.* is erat *Caſſius Chærea cohortis Prætoriæ Tribunus, qui primas ſibi partes trucidandi Caji depopoſcerat.* Sueton. 56. Cæterum has lectionum varietates, ut minuta, perſequentem, ridebunt indocti magiſtelli: ſed eos viciſſim

Diſcipulorum inter jubeo plorare cathedras.

38 *Prælatum Bruti facinus.*] reddita populo Romano libertate & abolito imperio. Ita de Bruto & Caſſio L. Florus lib. IIII. *Brutus & Caſſius ſic C. Cæſarem, quaſi Tarquinium Regem depuliſſe regno videbantur.*

ANNA.

39 *Foret.* Id eſt, fuiſſet.

40 *Exerceretur.*] Id eſt, exercita fuiſſet.

41 *Senatus decreto.*] De ſenatus conſenſu Sueton. cap. ult. *Et ſenatus in aſſerenda libertate adeo conſenſit, ut Coſſ. primo non in Curiam, quia Julia vocabatur, ſed in Capitolium convocaret.*

SCHOTTUS.

42 *Forte unius ortus Epiri.*] Sic veteres codices: unde *unius cortis Epiri centurio*; pro, *cohortis*, tentabam: fruſtra. legendum enim, *forte unus ortus Epiri*, pro *Epiro.* ſic infra Severo, *ortus Mediæ* & *orto Syria* Alexandro. Quid ſi *Fortunius* nomen illi proprium fuerit? quem Suetonius gregarium militem, non cen-

debant, [43] Ti. Claudium occultantem ſe reperit
[44] deformi latebra: protractoque eo exclamat apud
ſocios; ſi ſapiant, adeſſe principem. Et ſane [45] quia 17
vecors erat, mitiſſimus videbatur imprudentibus:
Quæ res adverſum nefariam [46] patrui Neronis men-
tem auxilio, neque apud [47] fratris filium Caligulam
invidiæ fuit: quin etiam militares plebiſque animos
conciliaverat, dum flagrante [48] ſuorum dominatio-
ne, [49] ipſe contemptui miſerabilior haberetur. Ta- 18
lia pleriſque memorantibus, repente eum, nullo re-
tractante, quæ aderant turbæ circumſiſtunt, ſimulque
affluebant reliqui militum & vulgi magna vis: Quod
ubi Patres accepere, [50] mittunt ocyus auſum compri-
mere. Sed poſtquam [51] variis, tetriſque ſeditioni- 19
bus civitas cunctique ordines lacerabantur, [52] tan-
quam ex imperio omnes dedere ſe: Ita Romæ Re- 20
gia poteſtas firmata, proditumque, apertius *morta-
lium*

centurionem facit, & uſurpat τὸ *forte* Claudio cap. 10. liberum judicium facio lectoris.

Si quis tamen hæc quoque ſi quis
Captus amore leget.

43 *Titum Claudium.*] Lego *Tiberium.* Eſt enim *Tiberius* Claudius Germanicus. Natus error, quod prænomen varie una alterave litera ſignaretur. Mirum tamen & in vulgatis quibuſdam libris Victoris ſuppoſiticii *Titum* appellari male.

ANNA.

44 *Deformi latebra.*) Sueton. in Claudio cap. 10. *Prorepſit ad ſolarium proximum, interque prætenta foribus vela ſe abdidit.* Quare non video cur eam *deformem latebram* vocet Victor.

GRUTERUS.

45 *Quia vecors erat, mitiſſimus videbatur imprudentibus.* Multa ſuper talibus interpretationibus adduximus ad iſta Taciti de Galba: *Sed claritas natalium, & metus temporum obtentui, ut quod ſegnitia erat, ſapientia vocaretur:* lib. 1. Hiſtor. cap. 49.

SCHOTTUS.

46 *Patrui.*) MSS. *patri Neronis*, reſtitue *patrui.*

ANNA.

46 Quia Nero frater fuit Druſi qui *pater* fuit Claudii.

47 *Fratris.*] Germanici.

48 *Suorum.*) Neronis, Caligulæ.

49 *Ipſe contemptui miſerabilior haberetur.*] Junge *haberetur contemptui.*

50 *Mittunt ocyus auſum comprimere.*] id eſt, *ut auſum comprimant. Miſerunt* Tribunum plebis qui eum in Curiam vocaret. Suet. cap. 10.

51 *Variis tetriſque ſeditionibus.*) *Verum poſtero die ſenatu ſegniore in exequendis conatibus, per tædium ac diſſenſionem diverſa conſentiunt*, &c. Suet. cap. 10.

52 *Tanquam ex Imperio.*] Id eſt, tanquam aliquo imperante.

53 *A.*

lium conatus vacuos [53] a Fortuna [54] caſſoſque eſſe.

SCHOTTUS.

53 *A Fortuna.*] Id eſt, ſi *a Fortuna* deſtituantur.

54 *Caſſoſque.* Id eſt etiam *caſſos* & vacuos eſſe. Alluſit autem ad Mimum Publii Syri,

Fortuna unde aliquid fregit, caſſum.

cujus me Petrus Pithœus admonuit.

GRUTERUS.

54 Meo animo illud *que* notat *quoque*, ut velit auctor quidquid conantur mortales, niſi & adjuventur a fortuna, caſſum quoque eſſe irritumque. Sic uſurpatur & Livio lib. XLII. cap. 5. *Per eundem Appium eodemque modo compoſitæ in Perrabia res*: neque aliter Plinius libro IV. Epiſt. 19. ſub finem: *Nam cum matrem meam parentis loco venerere; meque a pueritia ſtatim formare, laudare, talemque qualis nunc uxori meæ videor, ominari ſolebas*: itaque nihil ibi mutandum cum doctiſſimis viris. ſic & noſter infra cap. XX. *cum ſanctique hujuſcemodi, &c.* hoc eſt, *cum etiam ſancti, &c.* itaque nec ibi aliquid mutandum.

CAPUT IV.

ARGUMENTUM.

Pleraque egregie conſultat, vitia comprimit, imperio Romano fines retinet aut dat, Britanniam adit, annonæ egeſtatem componit, cenſum novat, uxoris libertorumque delinimentis ad quævis turpia abſtrahitur, & veneno interimitur Claudius.

1 IGITUR CLAUDIUS, quamquam [1] ventri fœ- ɔɔccxxii.
de

ANNA.

1 *Ventri fœde obediens.*] *Cibi vinique quocumque & tempore & loco appetentiſſimus.* Sueton. cap. 33.

 2 *At-*

de obediens, vecors juxta [2] atque immemor, [3] pavi-
duſque animi & ignavior eſſet; pleraque per formi-
dinem tamen egregie conſultabat, [4] Nobilitatis præ-
cipuæ conſiliis quæ metu colebatur: Quippe [5] *ſtoli-
dorum ingenia* proinde agunt, uti monitores ſunt.
Denique bonis auctoribus compreſſa per eum vitia, 2
ac per Galliam [6] Druidarum famoſæ [7] ſuperſtitiones:
[8] lata jura quam commodiſſima; [9] curatum militiæ
officium: retenti fines, ſeu dati imperio Romano,
Meſopotamia per orientem, Rhenus, Danubiuſque,
ad ſeptemtrionem; & a meridie [10] Mauri acceſſere
provinciis; [11] demptis Regibus poſt Jubam: cæſaque
[12] Muſalamiorum manus; ſimul, [13] ultima occaſus,
Bri-

2 *Atque immemor.*) *Inter cætera in eo mirati ſunt omnes, & oblivionem & inconſiderantiam.* Sueton. cap. 39.

3 *Paviduſque animi.*) *Sed nihil æque quam timidus ac diffidens fuit.* Sueton. 35. *Animi* autem ſubintellecta præpoſitione ἐν quæ genitivum regit, ut *æger animi*, *æger rerum temere motarum.* Florus. vel potius ſubintellecta mente: *æger mente animi.* Vide Sanctium.

SCHOTTUS.

4 *Nobilitatis præcipuæ conſiliiſque metu colebatur.*] Lege ut edendum curavi, *nobilitatis præcipua conſiliis quæ metu colebatur.*

GRUTERUS.

5 *Stolidorum ingenia proinde agunt, uti monitores ſunt.*] Unde non fruſtra quæſitum prudentibus, num potior Princeps fatuus cui conſilium ſapiens, Principe quidem bono, ſed cujus conſiliarii mali. de qua re nos plura ad Livium.

SCHOTTUS.

6 *Dryſularum.*] Emenda *Druydarum* vel *Druidarum.* Suet. Claudio 25. *Druidarum religionem apud Gallos diræ immanitatis & tantum civibus ſub Auguſto interdictam, penitus abolevit.*

ANNA.

6 Galli autem ſacerdotes ſuos *Druidas* vocabant.

7 *Superſtitiones.*] Repete *compreſſa.*

8 *Lata jura quam commodiſſima.*] Vide Suet. cap. 22. & ſequent.

9 *Curatum militiæ officium.*] Huc refer Sueton. cap. 25. *Equeſtres militias ita ordinavit, ut poſt cohortem, alam: poſt alam tribunatum legionis daret, ſtipendiaque inſtituit, & imaginariæ militiæ genus, quod vocatur* ſuper numerum, *quo abſentes & titulo tenus fungerentur.*

10 *Mauri acceſſere.*) Sub Claudio in Mauritania Romanos bellum geſſiſſe teſtatur Plinius Ædemone liberto Ptolemæi mortem, qui Caligulæ juſſu Romæ percuſſus fuerat, ulciſcente.

11 *Demptis Regibus poſt Jubam.*) Reges Mauritaniæ poſt Jubam, fuere, Juba II. & ejus filius Ptolemæus; ſed falſum eſt Mauritaniam *demptis Regibus* a Claudio in provinciæ formam redactam. Illud enim jam Caligula fecerat, occiſo Ptolemæo, eamque, ſi bene memini, *Tingitana* & *Cæſarienſis* nominibus diſtinxerat.

12 *Muſalamiorum.*) *Muſalamii*, ſi vera lectio, Africæ proprie populi. Qui & *Miſulami*, vel *Miſulani* dicti.

13 *Ultima Occaſus.*) Appoſitio *Ul-*

Britanniæ partes contuſæ, quam ſolam adiit, [14] Oſtia
3 profectus mari: nam cætera duces curavere. Adhuc annonæ egeſtas compoſita, quam Caligula induxerat, dum [15] adactis toto orbe navigiis, [16] pervium mare theatris curribuſque damno publico effice-
4 re contendit. Neque ſecus [17] cenſu novato, cum ſenatu motis pluribus [18] laſcivum adoleſcentem, quem ſibi probatum parens aſſeruerat, retinuiſſet, Cenſorem & liberis patrem debere eſſe, recte adjecerat.
5 Aſt ubi [19] Meſſalinæ conjugis, ſimulque libertorum delinimentis, quibus ſemet dediderat, in pravum abſtractus, non illa modo Tyrannorum admiſſa, verum quæ poſtremum genus mulierum, atque ſervile qui-
6 bat facere viro amenti dominoque. Namque uxor primo paſſimque, quaſi jure, adulteris utebatur: eoque extincti cum ſuis plerique, ingenio, ſeu metu abſtinentes; dum [20] pervagatis mulierum artibus peti
7 ſe a petitis criminatur. Dehinc atrocius accenſa, nobiliores quaſque nuptas, & virgines, ſcortorum modo ſecum proſtituerat: coactique mares uti adeſſent:
8 Quod ſi qui talia horruerat; afficto crimine, in ipſum omnem-

Ultima occaſus Britanniæ partes contuſa. Per Britanniæ partes, quæ *occaſus ultima* ſunt, Iverniam, Scotiam & adjacentes Inſulas intelligit.

14 *Oſtia.*) Ab Oſtia. Sueton. 17. *Huc cum ab Oſtia navigaret*, &c.

15 *Adactis toto orbe navigiis.*] Vide Suetonium in Caligula cap. 19. & infra in Epitome Claudium. De hac egeſtate Seneca: *Septem aut octo certe dierum cibaria ſuperorant, dum ille pontes navibus jungit, & viribus Imperii ludit, aderat ultimum malorum obſeſſis quoque, alimentorum egeſtas. Exitio pene ac fame conſtitit, & quæ famem ſequitur, rerum omnium ruina, furioſi, & externi, & infeliciter ſuperbi Regis imitatio.*

16 *Pervium mare.*] Sinum Bajanum.

17 *Cenſu novato.*) Euſebius in Chronico numero M. M. LXI. ex interpretatione Hieronymi: deſcriptione Romæ facta ſub Claudio inventa ſunt civium Romanorum LXVIII. centena, XLIV. millia. Idem Tacit. XI. annal. Sed Euſebii Græca habent, ut optime notavit Scaliger XCVII. millia amplius: quod diſcrimen haud exigui momenti eſt.

18 *Laſcivum adoleſcentem.*] Sueton. cap. 16. *Recognitione equitum juvenem probri plenum, ſed quem pater probatiſſimum ſibi affirmabat, ſine ignominia dimiſit, habere dicens cenſorem ſuum.*

19 *Meſſalinæ.*] Valeriam *Meſſalinam* Barbati Meſſalæ filiam vocat Suetonius.

20 *Pervagatis.*] Et in ſacris, & in profanis literis, teſtes Joſephus, Bellerophon, Hippolytus, &c.

21 *Col-*

omnemque familiam ſæviebatur. Namque Claudium, 9
uti ſupra docuimus, natura performidoloſum, injecto
metu ſui agitabant, maxime conjurationis: Quo
commento liberti etiam, quos vellent, perditum
ibant. Qui primo ſceleribus [21] collubentes, ubi pa- 10
res patronæ facti ſunt, eam quoque [22] ignaro, qua-
ſi jubente tamen, domino, per ſatellites interfece-
re. Et ſane in id progreſſa mulier erat, uti, ani- 11
mi ac [23] pellicum gratia Oſtiam profecto, Romæ
nuptias [24] cum altero frequentaret. & hinc notior,
dum mirum videtur [25] apud Imperatorem virum,
quam Imperatori nuptam eſſe. Ita liberti poteſtatem 12
nacti ſummam ſtupris, exſilio, cæde, proſcriptioni-
bus, omnia fœdabant, eoque herilem ſtultitiam per-
pulere, uti ſenex [26] fratris filiam in nuptias concu-
piſceret. Quæ quamvis ſuperiore abſurdior habere- 13
tur, idcircoque [27] paria extimeſceret; [28] veneno
conjugem interemit. Hujus [29] anno ſexto, cum 14
[30] quatuordecim regnarit, octingenteſimus Urbis mi-
re celebratus, viſuſque apud Ægyptum [31] Phœnix,
quam

SCHOTTUS.

21 *Collubentes.*] Neſcias an & *cobibentes* in MSS. legas pæne fugientibus literis: pro quo *conniventes* Johannes Olivarius reponebat. forte & *colludentes* ferri queat.

ANNA.

22 *Ignaro, quaſi jubente tamen, domino.*) Tacit. in fine lib. XI. annal.

SCHOTTUS.

23 *Pellicum gratia.*] *Pellices* duas nominat Tacit. lib. XI. Calpurniam & Cleopatram, quarum Claudius corpori maxime inſueverat, miſſas a Narciſſo ad ſubeundam delationem.

ANNA.

24 *Cum altero.*] C. Silio. Vid. Tacit. lib. XI. annal.

SCHOTTUS.

25 *Apud Imperatorem virum quam Imperatori.*] Johannes Olivarius legendum cenſet, *dum mirum videtur apud Imperatorem virum, vire quam Imperatori nuptam eſſe*, ut ἀρχαϊκῶς exaudiatur *potius*.

26 *Fratris filiam.*) Germanici Agrippinam, matrem Neronis ex Domitio Ahenobarbo.

ANNA.

27 *Paria.*] Eadem quæ Meſſalinæ evenerant.

28 *Veneno.*] Sueton. 44. Tacit. lib. XII. in fine.

29 *Anno ſexto*) Imperii ſcilicet. Sed falſum eſt, *anno ſexto* hujus Imperii octogeſimum Urbis annum celebratum fuiſſe, cum Claudius Imperium ſuſceperit ann. U.C. 793.

30 *Quatuordecim regnarit.*] Regnavit ann. 13. menſ. 8. dies 20.

31 *Phœnix.*] De *Phœnice* audi Solin. cap. 36. *Apud eoſdem* (Arabas) *naſcitur, avis phœnix, aquilæ magnitudine, capite honorato, in conum*

quam volucrem ferunt [32] anno quinquageſimo [33] ex Arabis memoratos locos advolare: atque in Ægæo mari repente [34] inſula ingens emerſit, nocte qua [35] defectus lunæ acciderat. [36] Tetrum funus, uti quondam in [37] Priſco Tarquinio, [38] diu occultatum: dum arte mulieris corrupti cuſtodes, ægrum ſimulant, atque ab eo mandatam interim [39] privigno, quem paullo ante in liberos adſciverat, curam Reipublicæ.

C A-

num plumis extantibus, criſtatis faucibus, circa collum fulgore aureo, poſtera parte purpureus, abſque cauda, in qua roſeis pennis cœruleus inſcribitur nitor. Probatum eſt quadraginta & quingentis eum durare annis. Rogos ſuos ſtruit cinnamis, quos prope Panchajam concinnat, in Solis Urbem ſtrue altaribus ſuperpoſita. Et paullo poſt; *Quinctio itaque Plautio, & Sexio Papinio Coſſ. Ægyptum phœnix involavit, captuſque anno octingenteſimo Urbis conditæ. juſſu Claudii principis in comitio publicatus eſt.* Vide Tacit. annal. lib. VI. in medio.

SCHOTTUS.

32 *Anno quinquageſimo.*) Expreſſe MSS. noſter. vulgo editi *quingenteſimo*. In annis mire variant hiſtorici, quos recenſere non vacat. vide Melam Pomponium, Plinium, Solinum, & Tacitum, qui VI. Annali Paullo Fabio, L. Vitellio Coſſ. phœnicem conſpectum ait, qui fuit annus, ut opinor, U. C. IↃCCLXXXVII.

ANNA.

33 *Ex Arabis memoratos locos.*] Lege, *ex Arabia memoratis locis advolare.* Ut *memoratis locis* valeat *locis celebratis, fabuloſis.* Vel *ex Arabia memoratos locos*, ut per *memoratos locos* Ægyptum intelligat, de qua linea ſuperiori. Sed non ita placet.

SCHOTTUS.

33 *Ex Arabia* impreſſi libri.

ANNA.

34 *Inſula ingens.*] Inſula triginta ſtadiorum repente emerſit nocte inter Theram & Theramenem die ult. Decemb. ann. U. C. 798.

35 *Defectus lunæ.*) Qui accidit nocte quæ ſequuta eſt ultimum diem Decembris. Unde Dio Inſulæ ortum ad ſequentem annum refert.

SCHOTTUS.

36 *Tetrum funus.*] Tu vide ne *cæterum* ſcripſerit Victor: quo enim *tetrum* pertinet.

ANNA.

37 *Priſco Tarquinio.*] Vide ſupra viros Illuſtres in Servio Tullio.

SCHOTTUS.

38 *Diu occultatum.*) *Mors ejus celata eſt, donec circa ſucceſſorem omnia ordinarentur.* Suet. 45.

ANNA.

39 *Privigno.*) Neroni, conjugis ſuæ Agrippinæ ex Domitio Ahenobarbo, filio.

CAPUT V.

ARGUMENTUM.

Per quinquennium urbem auget, reliquum vitæ magno dedecore agit, in matrem & optimos quoſque ſævit, novam ſedem regno quærere parat, & undique deſertus ictu ſemet tranſigit L. Domitius Nero.

ↄↄccvii. EO modo [1] L. [2] DOMITIUS [[3] nam id certe 1
nomen Neroni, patre Domitio, erat] Imperator factus eſt. Qui cum [4] longe adoleſcens do- 2
minatum [5] parem annis [6] vitrico geſſiſſet, [7] quinquennium tamen tantus fuit, [8] augenda urbe maxime, uti

SCHOTTUS.

1 *Lucius.*] Domitia gens non agnovit alia prænomina quam *Lucii* & *Cnai.* Suetonius Nerone.

ANNA.

2 *Domitius.*] *Domitius* Ahenobarbus a Patre *Domitio* Ahenobarbo, avus *Lucius Domitius* vocabatur

SCHOTTUS.

3 *Nam id certe.*] Locum hunc gloſſema fœdavit, quod ex ora, ut fit, in contextum irrepſit: ὀβελίζω igitur.

ANNA.

4 *Longe adoleſcens.*] Id eſt, *admodum adoleſcens.* Natus erat annos ſeptemdecim, cum Imperium ſuſcepit.

SCHOTTUS.

5 *Parem annis.*] Quatuordecim. Suetonius Claudio & Nerone. Xiphilinus annos XIII. menſes octo. Paullo minus XIV. annos, Tacitus XVII. Annal.

6 *Vitrico.*] Claudio ſcilicet.

ANNA.

7 *Quinquennium.*] Per *quinquennium.*

8 *Augenda Urbe.*] Nam *formam ædificiorum urbis novam excogitavit: Et ut ante Inſulas ac domos porticus eſſent, de quarum ſolariis incendia arcerentur: eaſque ſumptu ſuo extruxit. Deſtinarat etiam Oſtia tenus mœnia promovere, atque inde foſſa mare veteri urbi inducere.* Sueton. Neron. cap. 16.

9 Quo

uti merito Trajanus ſæpius teſtaretur, *procul differre*
cunctos Principes Neronis quinquennio: [9] quo etiam
[10] Pontum in jus provinciæ, [11] Polemonis permiſſu,
redegit; cujus gratia [12] Polemoniacus Pontus appella-
tur: itemque [13] Cottias Alpes, Cottio Rege mor-
3 tuo. Quare ſatis compertum *neque ævum* impedi-
mento virtuti eſſe: eam facile mutari, corrupto per
licentiam ingenio: [14] omiſſamque adoleſcentiæ quaſi
4 legem, perniciosius repeti. Namque eo dedecore
reliquum vitæ egit, uti pigeat, pudeatque memo-
rare hujuſmodi quemquam, nedum rectorem gen-
5 tium, fuiſſe. Qui dum [15] pſallere per cœtus, [16] Græ-
corum invento, in certamen coronæ cœpiſſet; eo
progreſſus eſt, uti neque ſuæ, neque aliorum pudici-
tiæ parcens, ad extremum amictus nubentium virgi-
num ſpecie, [17] palam ſenatu, dote data, cunctis fe-
ſta more celebrantibus, [18] in manum conveniret
6 [19] lecto ex omnibus prodigioſis. Quod ſane in eo
[[20] nar-

9 *Quo.*] Quinquennio ſcilicet.

10 *Pontum in jus provinciæ.*] Sueton. cap. 18. *Ponti modo regnum concedente Polemone, item Alpium, defuncto Cottio, in provinciæ formam redegit.*

11 *Polemon.*] Hic erat *Polemonis* illius filius, qui Zenonis Oratoris Laodicenſis filius fuit.

SCHOTTUS.

12 De ponto *Polemoniaco* & Cottiis Alpibus præter Plinium, Ammianum, & Suetonium, meminit & Vopiſcus Aureliano. Ex *Victore* hæc citat Paullus Diaconus lib. 11. Longobardorum, quamquam, ut alibi dixi, editi libri corrupte legant, *Hos dictores*, pro, *Victoris revincit auctoritas.*

ANNA.

13 *Cottias Alpes.*] Quæ ſunt ſupra Alpes maritimas.

14 *Omiſſamque adoleſcentiæ quaſi legem.*] Licentiam, petulantiam quaſi *legem adoleſcentiæ* vocat, quia ea in omnes fere adoleſcentes cadit.

15 *Pſallere per cœtus.*] Vide Sueton. cap. 20. & 21.

16 *Græcorum invento.*] A *Græcis* enim muſici Agones inſtituti.

17 *Palam ſenatu.*] Id eſt coram *ſenatu.*

SCHOTTUS.

17 Addit impreſſus *convocato ſenatu*, non neceſſario.

ANNA.

18 *In manum conveniret.*] In *manum* vel in matrimonium convenire proprie dicitur mulier quæ nubit. Quare hic optime auctor de Nerone uſurpavit.

SCHOTTUS.

19 *Lecto ex omnibus.*] Doryphoro liberto, Suet. cap. 29. Pythagoram Tacitus lib. XV. Annalium vocat, unum ex illo contaminatorum grege exoletorum.

20 *Nar-*

[[20] narrantur ſcelera Neronis] levius æſtimandum.
Quippe [21] noxiorum vinctis modo, pelle tectus fe- 7
ræ, utrique ſexui genitalia vultu contrectabat;
[22] Exactor parium majore flagitio. Atque inter hæc 8
matrem etiam contaminaviſſe plures habent; [23] dum
ea quoque dominandi ardore, ſcelere quolibet ſubjici
filium cupit. Id ego, quamquam ſcriptoribus diver- 9
ſa firmantibus, verum puto: Namque *ubi mentem* 10
invaſerint vitia, [24] nequaquam verecundiæ externis
ſocie-

20 *Narrantur ſcelera Neronis.*] Locus diu nos torſit, veritatem tandem diu multumque quæſitam, ut ille clamabat, ὅρημα, gloſſema nimirum eſſe, quod nota culpæ damna & obeliſco fode. Aliquando ſic tentaveram, ut compendio *prodigioſiſſ.* id eſt, prodigioſiſſimo ſcil. liberto ſcriptum fuerit. vel ſic: *lectis ex omnibus prodigioſis, quot ſane in eo narrantur ſcelera, levius æſtimandum*: ut τὸ *Neronis* duntaxat expungatur & *quot* ſcribatur, deinde periodus inchoet a *lectis*. Sed illud haut dubie rectum eſt.

21 *Noxiorum vinctis modo, pelle.*] Tranſpoſita dure ut alias non raro pro *noxiorum modo vinctis*, id eſt more. Amicus quidam meus ſic interpungebat: *noxiorum vinctis, modo feræ, pelle tectus.* non improbo; ſed illud magis ad editi Breviarii ſenſum, & Suetonii, qui ad ſtipitem deligatos non tamen ſontes fuiſſe ait. Quid ſi *modo luſus* ſcripſerit Victor, quod poſtea a librario omiſſum ſit? Sic enim Tranquillus cap. XXIX. *quaſi genus luſus excogitaret quatenus fera pelle contectus emitteretur e cavea.* Suſtineo.

ANNA.

22 *Exactor parium.*] Paria de gladiatoribus proprie dicuntur. Sed quomodo paria exigebat Nero majore flagitio? Aliquid latet. Divinabunt alii.

SCHOTTUS.

22 *Exſector marium* conjiciebat eruditus juvenis Petrus Pantinus; nihil tamen muto.

ANNA.

23 *Dum ea quoque dominandi ardore.*] Vide Tacit. annal. XIV. in principio.

SCHOTTUS.

24 *Nequaquam verecundia externa*] Sic legendum videtur pro *externis*, quod in MSS. eſt; vel ut doctiſſimus Olivarius divinabat, *invaſerint vitia nequam, verecundiæ externa ſocietate immanius datur peccandi conſuetudo.*

ANNA.

24 Dum meliora afferantur, placet Olivarii conjectura. Ait cum mens improba vitiis dedita eſt, ſi *externorum* verecundia accedat, fit conſuetudo immanius peccandi, conſuetudo nova adeoque dulciora affectans, & poſtremo contra eos ipſos quos invaſit, convertens. Quod a Nerone & Agrippina proditum magis & confirmatum, &c. nil aliud video.

GRUTERUS.

24 Locus corruptiſſimus. acceſſit non unus medicus, ſed qui tamen parum juvit adfectas voces, mea quidem ſententia. interim apparet illud *externis* minime mutandum, opponitur enim ei quod ſequitur, *in ſuos agens.* Potius verbum *ſocietate* transformandum in *ſatietate*; ut dicat idem quod Sextus Tarquinius apud Livium lib. I. cap. 53. ſ. *Vetat mirari, ſi qualis in cives, qualis in ſocios, talis ad ultimum in liberos eſſet: in ſeipſum poſtremo ſaviturum*

turum

ſocietate humanius datur peccandi conſuetudo, [25] nova, & eo dulciora, affectans, ad extremum in ſuos
11 agens: Quod [26] his proditum magis, dum quaſi quodam progreſſu, illa [27] per alteros ad [28] Patrui nuptias, atque [29] alienorum cruciatibus [30] mariti exitium: [31] hic paullatim ad [32] ſacerdotem Veſtæ, [33] deinde in ſe, poſtremo [34] uterque in ſui ſcelus
12 proceſſerunt: Neque blandimentis talibus tamen coaleſcere potuere, ſed eo [35] præceps [36] dati, dum inſi-
13 diantur invicem, mater [37] perverſa [38] interiit. Igitur cum omne jus, faſque parricidio triviſſet, ac magis, magiſque in optimos ſæviretur, conjuravere [39] plures [40] varia ſane tempeſtate, ad liberandam Rempublicam.
14 [41] Quis proditis, cæſiſque immanior, [42] urbem incen-

turum, ſi aliena deſint. poſſet & illud *humanius* mutari in *in majus.* ſed quid deſperatis cupio mederi, contra præceptum Hippocratis.

SCHOTTUS.

25 *Nova & eo dulciora.*] Nam illicita prævalent. Tacit. lib. XIII. de Nerone. Et Lampridius Severo. *homines illicita magis poſcunt, prohibitaque furore proſequuntur.* Pueris perpetuo in ore natat, *Nitimur in vetitum.*

ANNA.

26 *His.*] Nerone & Agrippina.

SCHOTTUS.

27 *Per alteros.*] Pallantem libertum Claudii adulterum. Tacitus XII. Annal. initio.

ANNA.

28 *Patrui.*] Claudii.

SCHOTTUS.

29 *Alienorum cruciatibus.*] Et mulierum & virorum, Lolliæ, Calpurniæ, Statilii, Tauri, Domitiæ, Lepidæ. Tacitus.

30 *Mariti exitium.*] Legendum *in mariti exitium*, vel *ad* ἀπὸ κοινοῦ repetendum.

ANNA.

31 *Hic.*] Nero.

SCHOTTUS.

32 *Sacerdotem Veſta.*] Veſtali virgini Rubriæ vim intulit, Sueton. XXVIII.

ANNA.

33 *Deinde in ſe.*) Cum ſcilicet Doryphoro denupſit.

34 *Uterque in ſui ſcelus.*] Cum mater & filius inceſtantur.

35 *Præceps.*] Pro *in præceps.* Sic alibi loquitur.

SCHOTTUS.

36 *Dati.*] *Dari* MSS. quomodo inf. alibi loquitur.

ANNA.

37 *Perverſa.*] Everſa, ejecta.

SCHOTTUS.

38 *Interiit.*] De *interitu* matris Sueton. cap. 34. Et Tacitus XIV. Annali.

39 *Plures.*] Senatores, equites, milites, feminæ quoque.

40 *Varia tempeſtate.*] Romæ conjuratione Piſoniana Silio Nerva & Attico Veſtino Coſſ. A. U. C. ↄↄCCCXIIX. Tacitus Annali XV. & Viniciana, Beneventi, Suet. 36. cap.

41 *Quis proditis.*] Per Milichum Flavii Scævini libertum, Tac. XV.

42 *Urbem incendio.*] Anno præcedente C. Lecanio, M. Licinio Coſſ. ibidem Tacitus.

43 *Ta-*

cendio, plebem feris vulgo emiſſis, ſenatum [43] pari morte tollere decreverat, nova ſede regno quæſita, maximeque incitante legato Parthorum, qui forte inter epulas, aulicis, uti mos eſt, canentibus, cum ſibi cithariſtam popoſciſſet; reſponſo dato, liberum eſſe adjecerat, ſumeret ipſe quem vellet e ſuis, oſtentans qui convivio aderant: [44] quod *liber* ſub imperio nullus haberetur. Ac ni Galba, qui [45] Hiſpaniæ 15
præſidebat, [46] cognito [47] mandatum ſui exitium, quamquam ſenecta ætate, imperio correpto ſubveniſſet; tantum facinus haud dubie patraretur. Ve- 16
rum ejus adventu deſertus undique, niſi ab [48] ſpadone, quem quondam exſectum formare in mulierem tentaverat, ſemet ictu tranſegit: cum implorans percuſſorem, diune ad mortem quidem meruiſſet cujuſquam officium.

Hic finis Cæſarum genti fuit, quem fore prodi- 17
giorum multa denuntiavere, præcipueque [49] eorum prædiis areſcens lauri nemus dicatum triumphantibus; atque interitus [50] gallinárum, quæ adeo multæ, albæque,

ANNA.

43 *Pari morte.*) Una & eadem morte, veneno ſcilicet. Vide Sueton. 34.

SCHOTTUS.

43 *Pari modo*, malim.

GRUTERUS.

44 *Quod liber ſub imperio nullus haberetur.*) Unde ex decoro Alexander ad legatos Darii apud Curtium libro IV. cap. 11. *Eadem liberalitate dat mihi filiam ſuam; nempe quam ſcio alicui ſervorum ſuorum nupturam.* verum nos etiam de eo ſtatu plura, ad Taciti librum 1. Hiſtoriarum cap. 16. ſub finem.

ANNA.

45 *Hiſpaniæ præſidebat.*] Hiſpaniæ proconſul erat.

46 *Cognito.*] Id eſt cum cognoviſſet, ſic ſupra in origine gentis Romanæ. *Traditur autem, non proviſo quod propinquus flumini eſſet, ripa depulſus*, &c.

SCHOTTUS.

47 *Mandatum ſui exitium.*] Suet. Nerone 42. & Galba 9.

48 *Spadone.*] Sporo, de quo Sueton. Neron. 38.

ANNA.

49 *Eorum prædiis areſcens lauri nemus.*] Vide Sueton. cap. 1. Galbæ.

50 *Gallinarum.*] *Gallina alba Livia Vejentanum ſuum reviſenti ramulum lauri in gremium demiſerat, nutriri alitem placuit, & tanta pullorum ſoboles provenit, ut hodie quoque ea villa ad Gallinas vocetur.* Suetonius. Plin. lib. XV. cap. ult. *Villam* iſtam *Tiberi impoſitam juxta nonum* ab urbe *lapidem via Flaminia* deſcribit.

51 Ut

bæque, aptiores erant religionibus, [51] ut iis Romæ habeatur hodie [52] locus.

51 *Ut iis.*] Adeo multæ albæque ut iis, &c. quæ in medio ſunt, parentheſi includenda. *Iis* autem, pro *de iis.*

SCHOTTUS.

51 *Ut his* ſcriptum pro *iis*, ut *hiſdem* pro *iiſdem*.

52 *Locus.*] De *loco* Romæ *Ad Gallinas albas* Suet. cap. 1. Galbæ. P. Victor & Sex. Rufus in libello de regionibus urbis Romæ juxta Decem tabernas collocant; ille in ſexta regione, hic in regione Alta ſemita.

CAPUT VI.

ARGUMENTUM.

Romam ingreditur, cuncta vaſtat & polluit, & ad lacum Curtium caditur Galba.

I AT [1] GALBA, haud ſecus nobilis [2] e gente clariſſima Sulpiciorum, ubi Romam ingreſſus eſt, quaſi [3] luxuriæ aut etiam [4] crudelitati auxilio ventitaſſet; 1xcccxx.

SCHOTTUS.

1 *Galba.*] *T. Galba* in MSS. relicto forte, ut ſolet, literæ ſpatio. Dictus autem *Servius Sulpicius Galba.* Imperite quidam *Sergius*, quod gentile nomen.

ANNA.

1 De hoc nomine vide Sueton. cap. 3. Imperium ſuſcepit an. U. 820. in fine.

2 *E gente clariſſima Sulpiciorum.*] De qua vide Sueton. cap. 3.

SCHOTTUS.

3 *Luxuria.*] Suſpecta vox, cum avaritiæ potius de eo fama percrebuerit. Tranquillus cap. 12. ſed mox Victor pecuniæ cupidum vocat. quare nihil mutandum cenſeo.

4 *Crudelitati.*] Interfectis Ciconio Varrone Coſ. deſignato & Petronio Turpiliano conſulari, Tacit. lib. 1. hiſtor. Aug. trucidatis multis milibus inermium militum. Vide Suet. cap. 12. de claſſiariis.

5 *Ra-*

taſſet; [5] rapere, trahere, vexare, ac fœdum in modum vaſtare cuncta, & polluere. Quis rebus inte- 2
ſtabilior (dum *gravius offendunt* quos mollius conſulturos ſpes erat) ſimul quia opes militum nimis pecuniæ cupidus attenuaverat, Othone auctore interficitur : qui prælatum adoptione ejus [6] Piſonem impatientius dolens, accenſas cohortes, armataſque in fo- 3
rum deduxerat : Quo cum [7] lorica tectus Galba tumultum leniturus contenderet; [8] ad lacum Curtium cæſus eſt [9] menſe Imperii ac die ſeptimo.

ANNA.

5 *Rapere, trahere.*] Subaudi cœpit.

SCHOTTUS.

6 *Piſonem.*] Frugi Licinianum Suet. 17. cap. Erat ergo in Calpurniam gentem adoptatus ex Licinia, ideo recte M. Licinio Craſſo & Scribonia genitum intelligimus tranſiſſe in domum L. Calpurnii Piſonis: inde porro in Sulpiciorum gentem adoptatum a Galba Imperatore.

7 *Lorica.*] *Lorica tectus lintea* (inquit Suet. 19. c. *non profutura adverſus ictus.* Tacitus *pectus munitum, tectumque* ſcribit.

ANNA.

8 *Ad lacum Curtium.*] In foro ſic dictum a *Curtio* quodam, qui ſe in eum cum equo præcipitem miſit.

9 *Menſe Imperii ac die ſeptimo.*] *Tertio & ſeptuageſimo ætatis anno, imperii menſe ſeptimo.* Sueton. cap. 23.

CAPUT VII.

ARGUMENTUM.

Potentiam invadit, a Vitellio pellitur, & mortem ſibi conſciſcit Salvius Otho.

IGITUR

1 IGITUR [1] SALVIUS [2] OTHO, [3] Neroni quoque quondam criminoſe familiaris, [4] haud multo fine adoleſcentiæ grandior [5] potentiam invadit: ɪↄcccxxɪɪ.
2 Qui dies fere [6] quinque & octoginta præcognitis moribus potitus, poſtquam a Vitellio, qui e Gallia deſcenderat, [7] Veronenſi prœlio pulſus eſt; [8] mortem ſibi conſcivit.

SCHOTTUS.

1 *Salvius.*] Male qui *Silvium* vocant reclamantibus nummis antiquis.

2 *Otho.*] Græcis Ὄθων, ut & in MSS. erat, forte quod N. litera repeteretur.

3 *Neroni quoque familiaris.*] Et Nero ſalutatus eſt, non recuſans: Et Neronis cognomen epiſtolis ſuis ad Præſides quoſdam provinciarum adjecit. Suet. Oth. 2. 3. & 7. cap. & Cornel. Tacit. 1. hiſt. Auguſtæ.

GRUTERUS.

4 *Haud multo fine adoleſcentiæ grandior.*] Id eſt, non ita dudum *adoleſcentiam* prætergreſſus. fuiſſe tamen *triginta octo annorum* prodidit Suetonius cap. 11. vitæ ejus. fuit ergo duobus annis *adoleſcente* major, ſi modo quot pueritiæ, totidem *adoleſcentiæ* anni, octodecim nempe adſignentur, ut recte annotatum Schotto noſtro.

ANNA.

5 *Potentiam invadit.*] Imperium ſuſcepit anno Urb. 821.

6 *Quinque & octoginta.*] *Quinque & nonaginta* Suetonius & Eutropius. Sed valde confuſa ſunt tempora & initia horum trium Imperatorum, Galbæ, Othonis, Vitellii, quare illis tribus conjunctim annus unus, additis diebus XXII. aſſignandus eſt, quia alius alii non ſucceſſit; ſed duo ſimul eodemque tempore imperium tenuere.

SCHOTTUS.

7 *Veronenſi prœlio.*] Apud Betriacum Suet. Oth. cap. 9. Vitellio 10. non procul a confluentibus Padi & Adduce fluminum. Tacit. lib. 11. hiſt. Aug.

ANNA.

8 *Mortem ſibi conſcivit.*] Vide Suetonium cap. 10. 11.

CAPUT VII.

ARGUMENTUM.

Imperium capit, Sabinum caeteroſque adverſæ partis cum Capitolio cremat, per ſcalas Gemonias pertrahitur, & in Tiberim dejicitur Aulus Vitellius.

IↃCCCXXII. **I**TA ad [1] AULUM VITELLIUM poteſtas delata; 1
quæ progreſſu funeſtior [2] talibus initiis [3] foret, ſi
Veſpaſianus aliquandiu Judæorum bello; [4] quod Ne-
ronis juſſu ſuſceperat, impenſius [5] attineretur. [6] Is 2
ubi geſta per Galbam, ipſumque oppreſſum accepit;
ſimul quoniam [7] legati Mœſiæ, Pannonicique exer-
citus [8] hortantium [9] venerant, Imperium capit:
Namque [10] milites prædicti, poſtquam [11] Othonem 3
præ-

ANNA.

1 *Aulum Vitellium.*] An. U. C. 821.

2 *Talibus initiis.*] Quod fuſo civium ſanguine imperium adeptus, vide Suet. cap. 11. & 12.

3 *Foret.*] Pro *fuiſſet.*

4 *Quod Neronis juſſu ſuſceperat.*] Poſtquam ibi Ceſtius clade affectus. Joſeph. lib. 11. cap. 23. & 24. & initio lib. 111.

5 *Attineretur.*] Detentus fuiſſet.

6 *Is.*] Veſpaſianus.

SCHOTTUS.

7 *Legati.*] Vitellio Mucianus in Syria; Aponius in Mœſia: Fabianus in Pannonia. Tac. v hiſt. extr.

8 *Hortantium.*] An *hortatum* legendum?

GRUTERUS.

8 Minus commode procedit oratio, niſi admittamus *hortatum venerant.*

ANNA.

9 *Venerant.*] Sueton. cap. 15. *Octavo Imperii menſe deſciverunt ab eo exercitus Mæſiarum, atque Pannoniæ:. Item ex tranſmarinis, Judaicus & Syriacus, ac pars in abſentis, pars in præſentis Veſpaſiani verba jurarunt.*

SCHOTTUS.

9 Cornel. 11. lib. hiſtor. *Muciani ſuaſionem* vocat.

ANNA.

10 *Milites prædicti.*) Nempe Mœſiæ & Pannoniæ.

11 *Othonem prædem prætoriis.*) Quorum animum erga ſe fidemque Otho, copiis quas Vitellius præmiſerat, appropinquantibus, pæne internecione ampliſſimi ordinis expertus eſt. Sueton. Othon. cap. 8.

SCHOTTUS.

11 Totidem verbis literiſque MSS. ex quo ſi *prædictum* formes, inutilis & ruſtica repetitio erit: *præſidem* potius vel *præfectum* repræſentare videtur. Ego, donec melius quid proferatur, vel aliud
exem-

prætoriis,[12] Vitellium Germanicianis legionibus[13] factum comperere, æmuli, ut inter ſe ſolent, ne diſſimiles viderentur, Veſpaſianum [14] perpulere; in quem jam [15] Syriacæ cohortes ob egregia vitæ con-
4 ſenſerant. Quippe Veſpaſianus [16] nova Senator familia, [17] Reatinis majoribus, induſtria rebuſque
5 pacis ac militiæ longe nobilis habebatur. Hujus [18] legatorum in Italiam tranſgreſſu, fuſiſque [19] apud Cremonam ſuis, Vitellius ab Sabino, Urbi præfecto, Veſpaſiani fratre, [20] ſeſtertium millies pepigerat, arbitris militibus Imperio decedere: ſed poſtquam mox circumventum ſe nuntio ratus eſt, quaſi renovato furore [21] ipſum

exemplar nactus ero, tanquam gloſſema damno, & ἰλλεπτικῶς *Imperatorem a prætoriis* exaudiam.

GRUTERUS.

11 Schotti exemplar interjungit, *prædem prætoriis*, & forte ita libuit loqui auctori.

ANNA.

12 *Vitellium Germanicianis legionibus.*] Sueton. Oth. cap. 8. *Sub idem vero tempus Germaniciani exercitus in Vitellii verba juraverant.*

SCHOTTUS.

12 *Germicianis Vitellium.*] Veteres libri: dubites igitur *Germanicis* ne, an *Germanianis* (qui exercitus in Albino Capitolini viſuntur) legas: ſed *Germanicianis* ut *Illyricianis* Suetonio, haut dubie germana lectio eſt: quæ legiones a *Germanico* Caligulæ patre, & quia ex *Germanis* conſtabant, nuncupatæ. itaque vocat ſæpius Tranquillus cap. 8. Oth. hac eadem de re Vide & Galba cap. 20. Tiberio 25. & Veſpaſiano cap. 6. ubi & de Mœſiaco exercitu.

ANNA.

13 *Factum.*] Imperatorem ſcilicet.

14 *Perpulere.*] Ut Imperium caperet.

15 *Syriacæ cohortes.*] Vide notam ante hanc ſextam.

16 *Nova ſenator familia.*) *Nova familia*, hoc eſt, quæ nullos honores geſſerat, & erat ſine ullis majorum imaginibus. Sueton. cap. 1. Veſpaſ. *Gens Flavia obſcura illa quidem, ac ſine ullis majorum imaginibus.*

17 *Reatinis majoribus.*) Avus ejus Titus Flavius Petro municeps *Reatinus*. Vide Sueton. cap. 1. *Reate* oppidum in Sabinis.

SCHOTTUS.

18 *Legatorum.*) *Legati* Arrius Varus, Primus Antonius & Mucianus.

ANNA.

19 *Apud Cremonam.*] *Cremona* ſupra Padum a Veſpaſiani militibus incenſa cum annos ſex & ducentos ſtetiſſet. Vide Tacit. hiſtoriarum lib. III.

20 *Seſtertium millies.*] Hoc valet 2500000. aureos. Eadem ſumma apud Sueton. cap. 15.

SCHOTTUS.

21 *Ipſum.*] Flavium Sabinum, quem inermem neque fugam cœptantem, cum a ſordidiſſima plebis parte ad ſupplicium peteretur, Vitellius eripere non potuit. Neque confoſſum laceratumque & abſciſſo capite truncum in Gemonias tractum Tacitus narrat lib. III. Sed Tranquillum ſequitur Victor,

V 2 qui

[21] ipſum [22] cæteroſque adverſæ partis, cum Capito-
lio, quod ſaluti remedium ceperant, cremavit. Aſt 6
ubi vera eſſe, ac propinquare hoſtes patefactum eſt;
productus [23] e tugurio, [24] quo ſe abdiderat, janito-
ris injecto laqueo, parricidarum more, [25] ad ſcalas
Gemonias, perque eas pertractus; ſimul ictibus,
[26] quantum quiſque valuerat, confoſſo corpore in Ti-
berim dejicitur tyrannidis octavo menſe: annos natus
[27] ſeptuaginta & quinque amplius.

Hi omnes, quos paucis attigi, præcipueque Cæ- 7
ſarum gens, adeo literis culti, atque eloquentia fue-
re, ut ni cunctis vitiis ([28] abſque Auguſto) nimii
forent; tantæ artes profecto texiſſent [29] modica flagitia.
[30] Quis rebus quanquam ſatis conſtet præſtare mores; 8
tamen cuique præſertim ſummo Rectori, [31] utroque,
ſi queat, juxta opus: ſin autem [32] vitæ propoſito in
immenſum progrediente, elegantiæ ſatis atque aucto-
ritatis ſumat eruditionem.

CA-

qui oppreſſum ſuccenſo templo Jovis Opt. Max. Sabinum exponit Vitellio. c. 15.

ANNA.

22 *Cæteros adverſæ partis.*] Reliquos Flavianos. Suetonius ibidem.

SCHOTTUS.

23 *E tugurio.*] Suetonius *Cellulam Janitoris* vocat, Vitellio. *Pudendam latebram* Tacitus III. hiſt. Auguſtæ.

GRUTERUS.

24 *Quo ſe abdiderat, janitoris injecto laqueo, &c.*] Laborat diſtinctio. malim, *quo ſe abdiderat, janitoris; injecto laqueo.* nam *laqueum janitoris* non agnoſco. videatur Tranquillus capite 16. & 17.

ANNA.

25 *Ad ſcalas Gemonias.*] *Scalæ Gemoniæ* locus non longe a foro, in quem damnatorum cadavera uncis trahebantur.

SCHOTTUS.

26 *Quantum quiſque valuerat.*] *Minutiſſimis ictibus excarnificatus.* Suetonius.

27 *Septuaginta & quinque amplius.*] Univerſus numerus Suetonii & Taciti, *quinquaginta & ſeptem*, quem annum explebat, Tacito III. hiſt. extr. Dio quinquaginta quatuor annos vixiſſe ait. Similem locum Pertinace vulgatæ editionis emendare memini, ubi pro *ſeptem atque ſexaginta*, *ſex atque ſeptuaginta* legendum.

ANNA.

28 *Abſque Auguſto.*] Id eſt, excepto *Auguſto.* Si *Auguſtum* excipias. De hoc loquendi modo ſupra.

SCHOTTUS.

29 *Modica.*] Excuſi *immodica*, non recte.

ANNA.

30 *Quibus rebus.*] Nota pro *quare.*

31 *Utroque.*] Et moribus & eloquentia.

32 *Vitæ propoſito in immenſum pro-*

progrediente] Ait Imperatori, eloquentia opus eſſe, ſin vero *vita propoſita*, hoc eſt, quæ ſibi agenda propoſuit, *in immenſum progrediantur*, ita ut eloquentiæ & literis vacare nequeat, ſaltem elegantiæ atque auctoritatis eruditionem, quæ ſibi ſatis ſit, ſumat.

CAPUT IX.

ARGUMENTUM.

Terrarum orbem exſanguem feſſumque reficit, divinis deditus eſt, vita ſpecie vitiorum plura abolet, ærarii inopia novas vectigalium penſiones exquirit, probroſiorem quemque ſenatu movet, Vologeſum Parthorum Regem in pacem, Syriam in provinciam cogit Veſpaſianus.

1 Hoc item ex genere VESPASIANUS, [1] ſanctus ɔɔcccxxii.
omnia, facundiæ haud egens promendis quæ
ſenſerat: exſanguem diu, feſſumque terrarum orbem
2 [2] brevi refecit: Namque primum ſatellites tyrannidis, niſi qui forte atrocius longe proceſſerant, flectere potius maluit, quam excruciatos delere: Prudentiſſime ratus, *nefaria miniſteria* a pluribus metu curari.
3 Dein [3] conjurationum multas ſcelere inulto abſcedere patiebatur; comiter, uti erat, ſtultitiæ arguens, qui igno-

ANNA.

1 *Sanctus omnia.*] Id eſt, per omnia, Græcorum more, ἅγιος πάντα, ſub. κατά.

SCHOTTUS.

2 *Brevi refecit.*] Ita emendavi. nam in MSS. *prebire fecit*, legebatur. Solent enim *u* & *b* ſæpe commutari. quid ſi, *probe refecit?*

ANNA.

3 *Conjurationum multas.*] Forſan *conjuratorum multos*, ob ea quæ ſe-

ignorarent *quanta moles* moleſtiaque imperio ineſſet. Simul [4] divinis deditus [5] (quorum vera pleriſque 4
negotiis compererat) [6] ſucceſſores fidebat liberos Titum ac Domitianum fore. Præterea legibus æquiſſi- 5
mis monendo, quodque vehementius eſt, [7] vitæ ſpecie vitiorum plura aboleverat: [8] Infirmius tamen, 6
[9] uti quidam prave putant, adverſum pecuniam: Cum ſatis conſtet, ærarii inopia, ac [10] labe urbium, [11] novas cum neque aliquandiu poſtea habitas, vecti-

ſequuntur, *ſtultitia arguens.* Tamen & recepta lectio ſtare poteſt.

SCHOTTUS.

4 *Divinis deditus*] Tacit. hiſt. Aug. lib. II. *Cæteri reſponſa vatum & ſiderum motus referre: Nec erat intactus tali ſuperſtitione, ut qui mox rerum dominus Seleucum quendam Mathematicum rectorem & præſcium palam habuerit.*

ANNA.

5 *Quorum vera.*] Ut de filiis infra, quos certo regnaturos videbat.

6 *Succeſſores fidebat liberos.*] Sueton. cap. ult. *Convenit inter omnes, tam certum eum de ſua ſuorumque genitura ſemper fuiſſe, ut poſt aſſiduas in ſe conjurationes auſus ſit affirmare ſenatui, aut filios ſibi ſucceſſuros, aut neminem.*

SCHOTTUS.

6 Unde hic *videbat* potius legendum diſcas licet.

GRUTERUS.

7 *Vitæ ſpecie vitiorum plura aboleverat.*] Sic & Tacitus lib. III. Annal. cap. 55. *Sed præcipuus adſtricti moris auctor Veſpaſianus fuit; antiquo ipſe cultu victuque. obſequium inde in principem & æmulandi amor, validior quam pœna ex legibus & metus.* ubi de hac imitatione plura.

ANNA.

8 *Infirmius tamen.*] *Infirmus* infra in Epitome. Si *infirmius* retineas, ſubaudiendum erit, egit, ſe geſſit, vel ſimilia.

SCHOTTUS.

8 Eadem forma dicendi de Tiberio Tacitus Annali III. *ſatis firmus adverſus pecuniam.* quod idem alibi aliis verbis explicat.

ANNA.

9 *Uti quidam prave putant.*] Suetonium notat, qui cap. 16. *Sola eſt, in qua merito culpetur, pecuniæ aviditas.* Et Tacitum, qui hiſtor. lib. II. *Prorſus ſi avaritia abeſſet, antiquis ducibus par.* Quanquam Suetonius eodem loco ait veriſimilius videri eum *ad manubias, & rapinas neceſſitate compulſum.*

10 *Labe urbium.*] Proprie, *labe*, id eſt, ruina.

SCHOTTUS.

10 Eleganter pro *clade*. Sic infra in Severo *labem publicam* vocat. Et in Gallieno, *quos labes Murſina reliquos fecerat.* Et apud Diomedem Ennius:

Certare abnuëo, metuo legionibus labem.

Quod ex oratione Fabii Cunctatoris ſumptum eſſe videtur. Et Plautinus paraſitus Capteiveis:

Quanta pernis peſtis veniet, quanta labes larido:
Quanta ſumini abſumedo, quanta calle calamitas.

Puer mox interpretatur:

Clades calamitaſque & intemperies modo in noſtram advenit domum.

Aliquando etiam hiatum terræ ſignificat, ut Ciceroni interrogatione in Vatinium.

ANNA.

11 *Novas.*] Ut *urina* Sueton. cap. 23. & *fimi equini* Tzetzes Chiliade prima.

12 *Su-*

7 ctigalium penſiones exquiſiviſſe. Namque Romæ
Capitolium, quod conflagraſſe [12] ſupra memoravimus,
[13] ædes Pacis, [14] Claudii monumenta, Amphithea-
tri tanta vis, multæque aliæ, [15] ac forum cœpta ac
8 patrata. [16] Adhuc per omnes terras, qua jus Roma-
num eſt, [17] renovatæ urbes cultu egregio, viæque
operibus maximis munitæ, & cavati montes [18] per
9 Flaminiam, prono tranſgreſſu. Quæ tot tantaque
brevi confecta, intactis cultoribus; prudentiam ma-
10 gis quam avaritiam probavere: ſimul cenſu [19] more
veterum exercito, [20] ſenatu motus probroſior quiſ-
que; ac, lectis undique optimis viris, mille gentes
compoſitæ, cum ducentas ægerrime reperiſſet, exſtin-
11 ctis ſævitia Tyrannorum pleriſque: Ac bello Rex Par-
thorum [21] Vologeſus in pacem coactus, [22] atque in
provinciam Syria, cui Palæſtinæ nomen, Judæique
annitente filio Tito: quem tranſgrediens in Italiam
[23] reliquerat externæ militiæ: moxque victorem [24] Præ-
12 fectura Prætorio extulerat. Unde etiam honos is,

ingens

12 *Supra.*] In Vitellio.

13 *Ædes Pacis.*] Quæ Foro proxima, cujus hodieque viſuntur veſtigia ad lævam, via ſacra ad Mariæ cognomento novæ fanum tendentibus.

SCHOTTUS.

14 *Claudii monumenta.*] Templum divi *Claudii* in Cœlio monte cœptum ab Agrippina: ſed a Nerone prope funditus deſtructum: Item amphitheatrum urbe media, ut deſtinarat Auguſtus. Suet. cap. 9.

ANNA.

15 *Ac forum.*] De *foro* a Veſpaſiano extructo amplius quærendum.

16 *Adhuc.*] Hac voce utitur pro *adhac.* jam ſupra.

17 *Renovatæ urbes.*] Sueton. cap. 17. *Plurimas per totum orbem civitates terræ motu aut incendio afflictas, reſtituit in melius.*

18 *Per Flaminiam.*] Viam quæ per Hetruſcos in Umbriam tendit. Sed Paullus Diaconus lib. 9. montes juſſu Veſpaſiani prope Puteolos excavatos dicit.

19 *More veterum.*] Nam cenſus a Servio Tullio Rege inſtitutus.

20 *Senatu motus.*) *Submotis indigniſſimis, & honeſtiſſimo quoque Italicorum ac provincialium allecto.* Sueton. cap. 9.

SCHOTTUS.

21 *Vologeſus.*] *Vologeſes* Suetonio & Tacito dicitur, non *Vologeſus.*

ANNA.

22 *Atque in provinciam Syria, Judæique.*] *Sub hoc Judæa Romano acceſſit Imperio: & Hieroſolyma, quæ fuit Urbs clariſſima Palæſtinæ.* Eutropius.

23 *Reliquerat externæ militiæ.*] Hoc eſt, ad *externam militiam.*

24 *Præfectura prætorio extulerat.*] Sueton. in Tito cap. 6. *Præfecturam quoque prætorii ſuſcepit, nunquam ad id tempus niſi ab equite Romano adminiſtratam.* Inde Plinius in Præ-

fatione

ingens a principio, tumidior, atque alter ab Auguſto imperio fuit. Verum hac tempeſtate dum hono- 13
rum honeſtas deſpectatur, miſtique [25] bonis indocti, ac prudentibus inertes ſunt; fecere nomen plerique potentia vacuum [26] inſolens per injurias, ſubjectum peſſimo cuique, & annonæ ſpecie rapax.

ſatione ad Titum. *Triumphalis ac Cenſorius tu, ſexieſque Conſul, ac Tribuniciæ poteſtatis particeps, & (quod his nobilius feciſti dum illud patri pariter & equeſtri ordini præſtas) præfectus prætorio.*

25 *Bonis indocti.*] Nota *Indoctos* opponi *bonis*, quia ſcilicet

Homine imperito nunquam quidquam injuſtius.
Terentius Adelphis.

SCHOTTUS.

26 *Inſolens.*] Nunquam antea niſi ab Equite Romano adminiſtratam, Sueton. Tito cap. 6.

CAPUT X.

ARGUMENTUM.

Imperium adipiſcitur, patrem imitatur & anteit, per priores Principes conceſſa firmat, in conſpiratoribus tuendis eſt facilis, poteſtates fato dari aſſerit, amphitheatri opus perficit, & veneno interit Titus.

ɪↄcccxxxii. CÆTERUM [1] TITUS, poſtquam imperium ad- 1
ceptus eſt, incredibile [eſt] quantum quem imi-

ANNA.

1 *Titus.*] Imperium ſuſcepit, an. U. C. 831. poſt Chriſt. N. 79.

2 *Dum*

imitabatur, anteierit: præſertim literis, clementia-
2 que ac muneribus. Denique [2] dum conceſſa per
priores Principes firmari ab inſequentibus [3] mos eſ-
ſet; [4] ſimul imperium cepit, talia poſſidentibus [5] edi-
3 cto [6] ſponte cavit, proſpexitque: neque minus ſan-
cte facilis in tuendis, qui forte in ſe conſpiraſſent:
adeo ut cum [7] ampliſſimi ordinis duo, abnuere cogi-
tatum ſcelus nequirent; Patreſque cenſuiſſent de con-
feſſis ſupplicium ſumendum, [8] deductus in ſpectacu-
lum ſe utrumque aſſidere juſſit, [9] petitoque ex indu-
ſtria gladiatoris, quorum pugnæ viſebantur, gladio,
quaſi ad explorandam aciem, uni atque alteri com-
4 mittere: Quis perculſis, & conſtantiam miran-
tibus: Videtiſne, inquit, [10] *poteſtates fato* dari,
[11] fruſtraque tentari facinus potiundi ſpe, vel
amittendi metu? Ita [12] biennio poſt, ac menſes fere
5 novem, Amphitheatri [13] perfecto opere, lautuſque
[14] ve-

SCHOTTUS.

2 *Dum conceſſa per priores.*] Ex inſtituto Tiberii, Sueton. Tito cap. 8.

ANNA.

3 *Mos eſſet.*) A Tiberio inſtitutus. Sueton. cap. 8. *Natura autem benevolentiſſimus cum ex inſtituto Tiberii omnes dehinc Cæſares beneficia a ſuperioribus conceſſa principibus, aliter rata non haberent, quam ſi eadem iiſdem & ipſi dediſſent. Primus præterita omnia uno confirmavit edicto: nec a ſe peti paſſus eſt.*

4 *Simul imperium.*] Pro *ſimulac imperium* &c. ſic ſæpe Horatius.

5 *Edicto.*] Cujus meminit Dio.

6 *Sponte.*] Ultro, *a ſe peti non paſſus eſt.* Supra Suetonius.

7 *Ampliſſimi ordinis.*) Id eſt, *Senatorii.* Senatus enim *ampliſſimus ordo* vocabatur. *Duos patricii generis.* Suet. cap. 9.

SCHOTTUS.

8 *Deductus.*) *Deductos* vulgata editio. Aliter Suet. cap. 9.

GRUTERUS.

8 Cum videatur in Epitoma, *deductos in ſpectaculum, ſecum utrimque adſidere juſſit*, non video cur non & heic locum ſuum obtinere poſſit.

ANNA.

9 *Petitoque.*] Melius Suetonius. *Oblata ſibi ornamenta pugnantium inſpicienda porrexit.* De more. Solebant enim editori gladios exhibere, ut videret ſatiſne eſſent acuti.

10 *Poteſtates.*] *Principatum.* Suetonius.

11 *Fruſtraque tentari facinus.*] Inde Marcus Antoninus Imperator ad Verum reſcribens. *Si Caſſio divinitus debetur Imperium, non poterimus interficere, etiamſi velimus: ſcis enim proavi tui dictum, ſucceſſorem ſuum nullus occidit.*

SCHOTTUS.

12 *Biennio poſt.*) Videtur legendum, *biennium*, pro, *poſt biennium. Menſes* duntaxat *duos dieſque viginti* numerat Suet. cap. 11.

13 *Profecto opere.*) quid ſi *perfecto*? Suetonius *dedicato.*

ANNA.

13 Sueton. 7. *Amphitheatro dedica-*

[14] veneno interiit, [15] anno ævi quadrageſimo; cum ejus pater [16] ſeptuageſimo obiiſſet, Imperator decennii. Hujus ſane mors adeo provinciis luctui fuit, 6
uti, [17] generis humani delicias appellantes, [18] orbatum orbem deflerent.

dicato, thermiſque juxta celeriter extructis munus edidit apparatiſſimum largiſſimumque. Illud Veſpaſianus extruxit, Titus dedicavit.

14 *Veneno interiit.*] Dio ait periiſſe *conjectum in arcam ligneam nive oppletam.* Plutarchus *balneo extinctum*, alii aliter. Suetonius *febre*, nulla *veneni* facta mentione. Et infra in Epitome.

15 *Anno ævi quadrageſimo.*] *Altero & quadrageſimo.* Suetonius, Eutropius. Sed deſunt menſes tres.

16 *Septuageſimo.*) Vide notata in Epitom. Veſpaſ.

17 *Generis humani delicias.*] Sueton. cap. 1. *Titus, cognomine paterne, amor ac delicia generis humani.*

SCHOTTUS.

18 *Orbatum orbem.*) Plenius excuſi, *quaſi perpetuo cuſtode orbatum terrarum orbem deflerent.*

GRUTERUS.

18 Et hoc mihi magis arridet.

CAPUT XI.

Argumentum.

Fratris nece amens prædas, cædem, ſupplicia agit, dominus deuſque dicitur, Dacos & Cattos devincit, menſem e ſuo nomine appellat, opera per patrem...... inchoata abſolvit, bonos cædit, libidine flagrat, interficitur, & gladiatoris more fertur Domitianus.

Igitur

1 IGITUR [1] DOMITIANUS fratris atque Impe- DCCCXXXVI.
ratoris optimi nece, privato ſcelere publicoque a-
mentior, ſimul [2] maculoſæ adoleſcentiæ, [3] prædas,
2 cædem, ſupplicia agere occœpit. Major libidinum
flagitio, ac plus quam ſuperbe utens [4] patribus: Quip-
pe qui ſe [5] dominum Deumque dici coëgerit: quod
confeſtim ab inſequentibus remotum, validius multo
3 poſthac [6] deinceps retulere. Sed Domitianus [7] pri-
mo clementiam ſimulans, neque adeo iners domi,
4 belloque tolerantior videbatur: Idcircoque [8] Dacis
& Cattorum manu devictis, Septembrem Octo-
bremque menſes, [9] Germanici ſuperiorem; e ſuo
nomine alterum appellaverat: [10] multaque opera in-
choata per patrem, vel fratris ſtudio, atque in pri-
5 mis Capitolium abſolvit. Dehinc atrox cædibus bo-
no-

ANNA.

1 *Domitianus.*) An. U. C. 833.

2 *Maculoſæ.*) Id eſt, famoſæ, Vide Suetonium.

3 *Prædas, cædem, ſupplicia.*) Vide Sueton. cap. 10.

4 *Patribus.*) Quorum nobiliſſimos interfecit. Sueton. 10.

5 *Dominum Deumque.*) *Pari arrogantia cum procuratorum ſuorum nomine formalem dictaret epiſtolam, ſic cœpit: Dominus & Deus noſter ſic fieri jubet. Unde inſtitutum poſthac, ut ne ſcripto quidem ac ſermone cujuſquam appellaretur aliter.* Sueton. 13.

GRUTERUS.

6 *Deinceps retulere.*) Lucem magnam intuleris ſententiæ, immittendo literam, *deincipes retulere.* intelligit enim Principes aliquot longo intervallo ſequentes, Diocletianum & Maximinum, Domini Deique nomine impotenter abuſos. de quo priore conſulatur infra caput XXXIX. Dixiſſe autem veteres *deincepts*, *deincipis*, & notat diſerte Feſtus, & nos exemplis probavimus in libellis Suſpicionum.

ANNA.

6 Ita Gruterus. Sed recepta lectio ſtabit.

7 *Primo clementiam.*) Vide Sueton. 9.

8 *Dacis & Cattorum.*) Sueton. cap. 6. de *Dacis* alibi. *Catti* in Germania hodie *Heſſen.*

SCHOTTUS.

9 *Germanici ſuperiorem.*] Supple *nomine*, pro *Germanicum*. nec inſolens illi temporum caſuumque mutatio conjunctione connexorum. Dicis cauſa, infra Dioclet. *Huic cultu numinis Herculii cognomentum acceſſit, uti Valerio Jovium.* pro *Jovii. Poſt duos autem triumphos Germanici cognomine aſſumpto, Septembrem menſem & Octobrem ex appellationibus ſuis Germanicum Domitianumque tranſnominavit.* Suet. Domit. cap. 13.

ANNA.

10 *Multaque opera.*] Sueton. cap. 5. *Plurima & ampliſſima opera incendio abſumpta reſtituit: in queis & Capitolium quod rurſus arſerat: ſed omnia ſub titulo tantum ſuo, ac ſine ulla priſtini auctoris memoria. Novam autem excitavit ædem in Capitolio cu-*
ſtodi

norum, [11] ſegniſque, ridicule remotis procul omnibus, muſcarum agmina perſequebatur, poſtquam ad libidinem minus virium erat, cujus [12] fœdum exercitium Græcorum lingua κλινοπάλην vocabat: [13] hinc- 6
que jocorum pleraque: Nam percunctanti cuidam, Quiſquamne in Palatio eſſet, [14] reſponſum: ne muſca quidem, niſi forte apud palæſtram. Is ergo magis 7
magiſque ſævitia nimius, eoque ſuſpectior, etiam ſuis, [15] libertorum conſilio, [16] uxore non ignara, quæ amorem [17] hiſtrionis viro prætulerat, pœnas luit; quinto & quadrageſimo anno vitæ, dominationis circiter [18] quintodecimo. At Senatus [19] gladiatoris mo- 8
re funus ferri, [20] radendumque nomen decrevit. Quo 9
moti [21] milites, quibus privatæ commoditates diſpen-

ſtodi Jovi, & forum quod nunc Nervæ vocatur. Item Flaviæ templum gentis, & ſtadium & Odeum, & Naumachiam.

GRUTERUS.

11 *Segniſque ridicule remotis.*] Torrentius legit e Suetonii cap. 3. *ſtyliſque ridicule &c.* non ita abſurde. haud temere tamen damnaverim lectionem receptam, quæ reſpicere videtur ad ſuperiora illa: *neque adeo iners domi, belloque tolerantior videbatur.*

SCHOTTUS.

12 *Fœdum exercitum.*) *Exercitium* credo ſcripſit, ut vulgati præferunt: quos hac in parte mutilos eſſe docuimus. Suetonius: *velut exercitationis genus*; c. 22.

ANNA.

13 *Hincque.*) Quod muſcas perſequebatur.

14 *Reſponſum.*) A Vibio Criſpo. Sueton. 3.

15 *Libertorum conſilio.*] *Oppreſſus eſt amicorum libertorumque intimorum conſpiratione*, Sueton. 14.

SCHOTTUS.

16 *Uxore non ignara.*] Domitia Longina vel Domitilla. Tranquill. cap. 1.

ANNA.

17 *Hiſtrionis.*] Qui *Paris* vocabatur.

18 *Quintodecimo.*] Additis diebus quinque.

19 *Gladiatoris more funus ferri.*] Id eſt, ut unco in ſpoliarium traheretur, ut ſolebant *gladiatorum* cadavera. Hæc noſter ex Suetonio finxit cap. 23. *Senatus adeo lætatus eſt ut repleta certatim curia, non temperaret quin mortuum contumelioſiſſimo atque acerbiſſimo acclamationum genere laceraret.* Quarum acclamationum exempla pete ex Lampridio in Commodo. *Qui ſenatum occidit, in ſpoliario ponatur, qui ſenatum occidit, unco trahatur*, &c. Verum Suetonius paullo ante ſcribit *cadaver ejus populari ſandapila per veſpillones exportatum, Phyllidem nutricem in ſuburbano ſuo Latina via funeraſſe.*

20 *Radendumque nomen.*) *Eradendos ubique titulos, abolendumque omnem memoriam.* Suetonius.

21 *Milites.*] Qui *graviſſime tulere occiſum eum, parati & ulciſci niſi duces defuiſſent, quod quidem paullo poſt fecere, expoſtulatis ad pœnam pertinaciſſime cædis auctoribus.* Suetonius.

22 *Auctores*

ſpendio publico largius procedunt, [22] auctores necis ad ſupplicium petere, more ſuo ſeditioſius, cœperunt.
10 Qui vix ægreque per prudentes cohibiti, tan-
11 dem in gratiam Optimatum convenere: Neque minus [23] per ſe moliebantur bellum, quod [24] his converſum imperium mœſtitiæ erat, [25] ob omiſſionem [26] prædarum per dona munifica.
12 Hactenus Romæ, ſeu per Italiam orti imperium rexere: [27] hinc advenæ: Neſcio quoque an, [28] ut in
13 Priſco Tarquinio, longe meliores. At mihi quidem audienti multa legentique, plane compertum, *urbem Romam* [29] externorum virtute, atque inſitivis artibus præcipue creviſſe.

SCHOTTUS.

22 *Auctores necis.*] Parthenium, Stephanum, Clodianum, Maximum & Saturium. Suet. cap. 17.

23 *Per ſe.*] Sed *deerant duces*, Suet. cap. 23.

ANNA.

24 *His.*] Militibus. Malim *Iis.*

SCHOTTUS.

25 *Omiſſionem.*] An *amiſſionem?* ſed illo frequentius utitur. & ita diſertim ſcriptum.

ANNA.

26 *Prædarum per dona munifica.*] Hoc eſt, *prædarum* quibus ditabantur *per dona munifica* veſani principis.

SCHOTTUS.

27 *Hinc advenæ.*] Libenter legerem, *hinc advenæ quoque, neſcio an, ut in Priſco Tarquinio, longe meliores: ac mihi quidem.* ſi MSS. auctoritas ſuffragaretur.

ANNA.

28 *Ut in Priſco Tarquinio.*] Qui advena omnibus ante ſe principibus melior fuit.

29 *Externorum virtute.*] *Sicut ſane brevi latior Reipublicæ ſtatus evenit, abſtinentia & moderatione inſequentium principum.* Suetonius in fine.

CAPUT XII.

ARGUMENTUM.

Legionum arbitrio imperium capit, forum Pervium dedicat, & imperio ſe abdicat Nerva.

1 QUID

IↃCCCXLIX. 1 QUID ENIM [2] NERVA [3] Cretenſi pruden- 1
tius, [4] magiſque moderatum? Qui cum [5] ex- 2
trema ætate [6] apud Sequanos, quo tyranni [7] defecit metu, Imperium arbitrio legionum cepiſſet; ubi proſpexit, niſi a ſuperioribus robuſtioribusque corpore, animoque geri non poſſe, menſe ſexto ac decimo ſemet eo abdicavit, dedicato prius foro, [8] quod appellatur Pervium: quo ædes Minervæ eminentior conſurgit, & magnificentior. Id cum ſemper *egregium* 3
ſit

GRUTERUS.

1 *Quid enim Nerva* &c.] Hæc & ſequentia, ceu falſa ac portentoſa, ſugillat Joſephus noſter Scaliger in Animadverſionibus Euſebianis, ad annum MMCXIII.

ANNA.

2 *Nerva.*] Qui Imperator factus an. U. C. 848.

3 *Cretenſi.*] Scribendum *Narnienſi.* Nam opido *Narnienſi* genitus. *Narnia* autem in ea Umbriæ parte quæ Sabinis contigua.

SCHOTTUS.

4 *Magiſque.*] illud *maximeque* pro *magiſque* indocti ſcribæ & ſomnolenti harpyiis unguibus fœdatum quis non videt?

ANNA.

5 *Extrema ætate.*] Annum agebat ſexageſimum, cum Imperium ſuſcepit.

6 *Apud Sequanos.*] Falſum. Romæ Imperator ſalutatus.

7 *Defecit.*] Declinavit, aufugit.

SCHOTTUS.

7 Alii, *quod tyrannidis fecit metu.* Alii *quo tyrannidis fugit metu* tentabant. fruſtra.

8 *Quod appellatur Pervium.*] Ita ſcriptum integre abſque litura. Nicolaus Faber vir doctiſſimus repugnante libro *Nervium* reponebat. Nihil tamen demuto. Nam hoc forum quantumvis a *Nerva* dedicatum *Nervium* appellari potuerit; dictum eſt *Tranſitorium*; quod inde in tria fora tranſitus pateret. *Pervium* ergo ab uſu, *Nervium* ab auctore. Lampridius Alex. Severo: *In foro Divi Nervæ quod Tranſitorium dicitur.* In quarta urbis regione collocat P. Victor & Sextus Rufus in regione templi Pacis cum templo Divi Nervæ. μεθώδειον & ὠδεῖον Græci appellant, Latine *Methodeum & Odeum*; quod a Domitiano primum exſtructum: auctores

Eutro-

ſit metiri quantum queas, neque ambitione præceps agi: [9] tum in imperio: cujus adeo cupidi mortales
4 ſunt, ut id vel ultima ſenectus avide petat. Huc accedit quod [10] ſuffecti virtute quantus conſilio eſſet, magis magiſque patefecit.

Eutropius lib. VII. extremo, & Suetonius Domitiano c. 5. Poſtea *Nerva* dictum, vel *Nervium* a dedicatore, & *Tranſitorium* ſeu *Pervium*. Certat igitur de probitate utraque lectio.

ANNA.

9 *Tum in Imperio.*] Egregium eſt, ſcilicet.

10 *Suffecti virtute.*] *Virtute* ejus quem *ſuffecerat*, ſubſtituerat.

CAPUT XIII.

ARGUMENTUM.

Dacas, Sacas, Sardonios in provinciam domat, gentes inter Indum & Euphratem bello concutit, Danubio pontem imponit, coloniarum pleraſque deducit, a Domitiano cœpta opera ornat, annonæ conſulit, curſum vehicularium inſtituit, æquus, clemens, patiens, in amicos fidelis eſt, & morbo perit Ulpius Trajanus.

1 NAMQUE [1] ULPIUM TRAJANUM [2] Italica urbe Hiſpaniæ ortum, [3] ampliſſimi ordinis IↃCCCLI.

ANNA.

1 *Ulpium Trajanum.*] An. U. C. 850.

2 *Italica urbe.*] *Italica Urbs* in Boetica.

3 *Ampliſſimi ordinis.*] Id eſt, Senatorii: de quo ſupra.

4 *Con-*

nis tamen atque [4] conſulari loco, [5] adrogatum [6] accepit & dedit. [7] Hoc ægre clarior domi, ſeu mi- 2
litiæ reperietur. Quippe primus, aut ſolus etiam vi- 3
res Romanas trans Iſtrum propagavit, domitis in provinciam Dacorum [8] pileatis [9] Saciſque nationibus, [10] Decibalo Rege ac [11] Sardonios: ſimul [12] ad ortum ſolis cunctæ gentes, quæ inter Indum & Euphratem amnes inclytos ſunt, concuſſæ [13] bello, atque imperati obſides [14] Perſarum Regi, nomine [15] Coſdroë, & inter ea [16] iter conditum per feras gentes, quo facile ab uſque Pontico mari in Galliam permeatur.
Caſtra ſuſpectioribus atque oportunis locis exſtructa; 4
[17] ponſque Danubio impoſitus; ac deductæ coloniarum

4 *Conſulari loco.*] Cujus pater primum *Conſul* fuit. Eutropius.

5 *Adrogatum.*] Id eſt, *adoptatum.* De *adrogatione* alibi dictum.

SCHOTTUS.

6 *Accepit, dedit.*] Veteres libri. Alterutrum forte ſuperat.

ANNA.

7 *Hoc.*] In ſexto caſu.

SCHOTTUS.

8 *Pileatis.*] πιλοφόρυς vocat Xiphilinus e Dione, *Pilatos* vertit Merula: *qui pileos geſtabant* Blancus, ubi *pila* quidam impreſſerunt, qui & iter conditum ait per Ponticas paludes.

ANNA.

9 *Saciſque*) *Saca* Aſiæ gens juxta Scythiam.

SCHOTTUS.

9 *Saciſque jazygiſque* legendum ex Dione videtur.

ANNA.

10 *Decibalo Rege.*) Decibalus Daciæ Rex fuit.

SCHOTTUS.

11 *Sardonios.*] *Dardaniis*, *Dardanos*; *Sauromatas Sarmatis* legendum ne ſit, aliorum eſto judicium. nam *Sardonios* quod in MSS. reperi, ut rectum ſit vereor.

ANNA.

11 Et mihi ignoti ſunt *Sardonii* populi. Legebat Schottus ac *Dardanios*, quod non placet; nec *Sauromatas*, quod ex Eutropio verum eſſet, ni nimium ab ſcriptura recederet. Forte an Sacarum reguli cujuſdam nomen latet.

12 *Ad ortum ſolis.*] Vide Eutropium, qui fuſe.

SCHOTTUS.

13 *Cui bello atque imperanti.*) Hæc MSS. lectio, quæ ſi placet, aliquid deſit neceſſe eſt.

ANNA.

14 *Perſarum.*) Parum accurate Coſdroëm *Perſarum* Regem dicit noſter, qui *Parthorum* Rex fuit: Nimirum ad ſua tempora reſpexit, quibus *Parthi Perſarum* nomine complectebantur.

15 *Coſdroë.*] *Coſdroës* Artabani, Parthorum Regis filius. Scribitur autem varie. Sine *d. Coſroes*, Græcis Κοσρόης, cum *d.* Κοσδρόης. Et hic. Cum χ. Χοσρόης. Et dempto χ. vel *x.* Ὀσδρόης *Oſdroes* & provincia *Oſdroena.*

16 *Iter conditum.*] Trajanus Ponticas paludes lapidibus ſtravit, & pontes maximos ſtruxit.

17 *Ponſque Danubio.*] Vix biennio ædificatus. Habuit pilas viginti ex lapide quadrato, altitudinis, abſque fundamentis, pedum 150. latitudinis, 60. diſtabantque inter ſe pedi-

5 rum pleræque. [18] Adhuc Romæ a Domitiano [19] capta fora, atque alia multa, pluſquam magnifice coluit, ornavitque & annonæ perpetuæ mire conſultum, reperto firmatoque [20] Piſtorum collegio: [21] ſimul noſcendis ocyus, quæ ubique [22] e Rep. gerebantur,
6 [23] admota media publici curſus. Quod equidem munus ſatis utile, [24] in peſtem orbis Romani vertit poſteriorum avaritia, inſolentiaque: niſi quod [25] his annis ſuffectæ vires Illyrico ſunt, [26] Præfecto medente
7 [27] Anatolio. *Boni, malique in Repub. nihil eſt*, quod in diverſum traduci nequeat moribus præſiden-
8 tium. Æquus, clemens, patientiſſimus, atque in ami-

pedibus 170. junctæ ſuperiori parte fornicibus.

18 *Adhuc.*] Pro *adhac*, jam ſæpius.

GRUTERUS.

19 *A Domitiano capta fora.*] Præſtat reponamus, *cœpta*, uti etiam volebat Sylburgius noſter.

ANNA.

20 *Piſtorum.*] *Piſtores* intellige quos vulgo dicimus *Boulangers.*

SCHOTTUS.

21 *Simul noſcendi ſocius*) Emendabat *noſcendis ocius* vere, litera una migrante, Cl. Puteanus Conſiliarius Regius, cui dici non poteſt quantum debeam ob ſingularem humanitatem in communicandis MSS. quibus referta bibliotheca eſt: nec ego ſolum, ſed omnes quotquot ſtudio & induſtria noſtra aliquando juvabuntur.

22 *Erepta.*) Divinabam *e rep.* quod ſcriptum repperiſſet librarius *e re pea.*

ANNA.

23 *Admota media curſus publici.*) De inſtitutione *publica curſus* hic fallitur Victor & Spartianus, qui Adriano tribuit. *Statim*, inquit, *curſum fiſcalem inſtituit, ne magiſtratus hoc onere gravarentur.* Illum enim multo ante inſtituerat Auguſtus, ut celerius cognoſci poſſet quid in quaque provincia gereretur. Vide apud Spart. notata a viris doctiſſimis.

SCHOTTUS.

23 *Vehicularium curſum* appellant alii, de quo Ammianus Marcellinus lib. XXI.

ANNA.

24 *In peſtem orbis Romani.*] Cum angariæ & veredi poſſeſſionibus, & patrimoniis indicerentur, certum eſt eo onere multas civitates & provincias fuiſſe vexatas. Hinc illæ tot leges, tot inſequentium principum conſtitutiones ad ſublevandum publicum curſum promulgatæ. Quas vide lib. XII. Cod.

SCHOTTUS.

25 *His annis.*) Scilicet Conſtantii decimum, Juliani tertium Conſulatum: cujus apud eundem Marcellinum mentio exſtat lib. xx. initio.

ANNA.

25 Quo tempore florebat Victor.

SCHOTTUS.

26 Præfecto.) *Profecto* ſcriptum erat, non *Præfecto.*

27 *Anatolio.*] Ammianus Marcellinus lucidiſſime hanc rem lib. XIX. extremo exponit: *Quodque Anatolio regente tunc per Illyricum præfecturam, neceſſaria cuncta velante tempus coacta ſine ullius diſpendio affluebant. nec enim diſpoſitionibus unquam alterius præfectura (ut inter omnes*

amicos perfidelis: [28] Quippe qui Suræ familiari opus 9
ſacraverit, quæ Suranæ ſunt: uſque eo innocentiæ
fidens, uti [29] Præfectum Prætorio Saburanum nomine, cum inſigne poteſtatis, uti mos erat, pugionem
daret, crebro monuerit: Tibi iſtum ad munimentum mei committo, ſi recte agam: ſin aliter, in me
magis: Quod *moderatorem* omnium vel errare minus fas ſit. Quin etiam [30] vinolentiam, quo vitio, 10
uti Nerva, [31] angebatur, prudentia molliverat; curari vetans juſſa poſt longiores epulas. His virtuti- 11
bus acto Imperio [32] annos prope viginti, cum [33] terræ
motu gravi [34] apud Antiochiam cæteraque Syriæ *

ex-

omnes conſtat) ad præſens Arctoa provinciæ bonis omnibus floruerunt, correctione titubantium benevola & ſolerti, vehicularia res jacturis ingentibus quæ clauſere domus innumeras & cenſuali profeſſione, &c. Meminit & lib. xxi.

28 *Quippe qui Suræ familiari.*] Ex forte ſunt, Thermæ, quas Albertinus Syriacas dictas, neſcio quo auctore, ſcribit: certe in Aventino fuerunt Palatinum verſus, ut commemorat Victor, Volaterranus, & Martialis lib. vi.

Quique videt propius magni certamina Circi,
Laudat Aventinæ vicinus Sura Dianæ.

In Spartiani Adriano corrupte olim legebatur *Suburano* pro *Sura*, teſte Baptiſta Egnatio: huic autem ἐπιτρέπειν εἰῶθα τὰ πολλὰ γράφειν. Julianus λόγῳ περὶ Καισάρων.

29 *Præfectum Prætorio, Saburanum.*) Neſcio quid de *Saburra* ſaburrari ipſi cogitarunt, qui hanc lectionem commenti ſunt. Ex Dione & Xiphilino idem hic eſt *Licinius Sura*: quare hic *Suburanum* vel *Suram nomine* a gloſſa eſſe crediderim. Sidon. Apoll. Carm. v.

Vix habuit mores ſimiles, cui teſte Senatu
In ſe etiam tractum commiſerat Ulpius enſem.

ANNA.

29 Hæc a gloſſa eſſe ſuſpicantur viri docti, quod quæ hic a Victore dicuntur ea ad *Licinium Suram* de quo ſupra, pertineant. Ego vero dubito. Hic enim de præfecto forſan loquitur Victor, cui anno primo Imperii Trajanus enſem tradidit, quamvis *Saburuſne* vocatus fuerit, ſatis non liquet. At *Suranum* illum anno tantum quinto Imperii præfectum prætorio Trajanus fecit.

30 *Vinolentiam.*] De Trajani *vinoſitate* Dio Caſſius, Lampridius in Alexandro Severo, & Ælius Spartianus de Adriano: *Quandoquidem & indulſiſſe vino ſe dicit Trajani moribus obſequentem. Atque ob hoc ſe a Trajano locupletiſſime muneratum.*

31 *Angebatur.*]Scribendum *agebatur, agi vitio tam* Latine dicitur, quam falſum eſt *vitio angi* vitioſum quo delectatur. Sic alibi dixit noſter *agi libidine*. Numero 39. *Quippe Herculejus libidine tanta agebatur.* Hæc ex Caſauboni in Spartianum notis deſumpta ſunt.

32 *Annos prope viginti.*] Deſunt menſes quinque, dies quindecim.

33 *Terræ motu.*) Hunc *terræ motum* deſcribunt Dio & Xiphilinus: factus eſt anno U.C. 867. poſt C. N. 115. duobus circiter annis poſt, diem obiit Trajanus.

SCHOTTUS.

34 *Apud Antiochiam cæteraque Syriæ extremis afficeretur.*) Locus impeditus, mutilus enim.

34 Poſ-

extremis afficeretur, rogatu Patrum militiam repetens,
[35] morbo periit, [36] grandæva ætate; adſcito prius ad
12 Imperium Hadriano cive [37] propinquoque. [38] Abhinc [39] diviſa nomina Cæſarum atque Auguſti: inductumque in Rempublicam, uti duo, ſeu plures ſummæ potentiæ, diſſimiles, cognomento ac poteſtate
13 diſpari ſint. [40] Quamquam alii Plotinæ, Trajani conjugis favore Imperium aſſequutum putent, quæ viri teſtamento hæredem regni inſtitutum ſimularat.

C A-

GRUTERUS

34 Poſſet tolli aſteriſcus, dummodo reſcriberetur, *extremius afficeretur.*

ANNA.

34 Divinabam. *Cum terra motu gravi Antiochia cæteraque Syriæ extrema afficerentur*, &c. *Antiochia cæteraque Syriæ extrema*; id eſt, *Antiochia* totumque ejus territorium. *Antiochia* enim *in extremo Syriæ* ſita eſt.

35 *Morbo.*] Profluvio ventris. Apud Seleuciam.

36 *Grandæva ætate.*] Annis natus 63.

37 *Propinquoque.*] Imo & Conſobrino. Vide infra in Epitome. ſed præter hoc jus cognationis erat & vinculo affinitatis conjunctus, nam Sabina Hadriani uxor ſorore Trajani Marciana fuit genita.

38 *Abhinc.*] Niſi hæc ad Adrianum referas, palam errabit Victor, neque enim a Trajano diviſa fuerunt nomina Cæſarum atque Auguſti, ſed Adriano demum imperante; nam Lucius Ælius Verus ab Adriano inſucceſſionem Imperii adoptatus primus Cæſar dici cœptus eſt.

39 *Diviſa nomina Cæſarum atque Auguſti.*) Cum antea *Cæſaris* & *Auguſti* nomina Imperatoribus tantum propria, inſtitutum eſt ut ea dicerentur & *Auguſti* Imperatores, *Cæſares* vero qui ab Imperatoribus adoptati imperiique hæredes deſignati fuerant, dicerentur, ſicut Ælius Verus, candidatus Imperii, primus Cæſar dictus eſt. Spartianus in prologo Ælii Veri: *In animo mihi eſt*, inquit, *Diocletiane Auguſte! tot principum maxime, non ſolum eorum qui principem locum, in hac ſtatione quam temperas, retentarunt, ut uſque ad divum Adrianum feci, ſed illorum etiam qui vel Cæſarum nomine appellati ſunt, nec principes aut Auguſti fuerunt, vel quolibet alio genere, aut in famam, aut in ſpem principatus venerunt, cognitionem numini tuo ſpernere: quorum præcipue de Ælio Vero dicendum eſt, qui primus tantum Cæſaris nomen accepit, adoptione Adriani familiæ principum adſcriptus.* Et inde eſt quod capite ſequenti legas: *Tibur ſeceſſit permiſſa Urbe Lucio Ælio Cæſari.*

40 *Quamquam alii Plotinæ.*) Hæc ſic a ſuperioribus pendent. *Adſcito prius ad Imperium Adriano cive propinquoque, quamquam alii*, &c. Spartian. Adriano: *Nec deſunt qui factione Plotinæ, mortuo jam Trajano, Adrianum in adoptionem adſcitum eſſe prodiderint, ſuppoſito qui pro Trajano feſſa voce loqueretur.*

CAPUT XIV.

ARGUMENTUM.

Pace ad *orientem compoſita Romam regreditur, cærimonias...... curat, rus proprium Tibur ſecedit, L. Aelio Cæſari urbem permittit, quæ luxus & laſcivia eſſent proſpicit, Aelio mortuo Antoninum Cæſarem jubet, & tabe interit Aelius Hadrianus.*

IↃCCCLXX. IGITUR [1] ÆLIUS HADRIANUS eloquio, 1
togæque ſtudiis accommodatior, [2] pace ad orientem compoſita [3] Romam regreditur: ibi Græcorum 2
more, ſeu [4] Pompilii Numæ, cærimonias, leges,
gymnaſia, doctoreſque curare occœpit: Adeo qui- 3
dem, ut etiam ludum ingenuarum artium, quod [5] Athe-

ANNA.

1 *Ælius Hadrianus.*) Sic melius ſcribitur cum aſpiratione, & ita conſtanter nummi & lapides. Græci tamen fere *ſemper cum tenui Ἀδριανός. Imperium ſuſcepit an. U. C. 889. poſt Ch. N. 117. quo mortuus Trajanus.

2 *Pace ad orientem.*) Spartianus: *Adeptus Imperium ad priſcum ſe ſtatim morem inſtituit, & tenenda per orbem terrarum paci operam impendit. Nam deficientibus his nationibus quas Trajanus ſubegerat, Mauri laceſſebant, Sarmatæ bellum inferebant, Britanni teneri ſub Romana ditione non poterant, Ægyptus ſeditionibus urgebatur, Lycia denique ac Palæſtina rebelles animos efferebant, quare omnia trans Euphratem ac Tigrim reliquit, exemplo ut dicebat Catonis qui Macedonas liberos pronuntiavit quia teneri non poterant.*

3 *Romam regreditur.*) *Præpoſito Syria Catilio Severo, per Illyricum Romam venit.* Spartianus.

4 Pompilii *Numæ.*) *Qui ſacra, cærimonias omnemque cultum Deorum Immortalium docuit.* Florus.

5 A-

4 [5] Athenæum vocant, conſtitueret. Atque initia Ce-
reris, Liberæque [6] quæ Eleuſina dicitur, Athenien-
5 ſium modo Roma percoleret. Deinde, uti ſolet,
tranquillis rebus, remiſſior rus proprium Tibur ſeceſ-
6 ſit, permiſſa Urbe [7] Lucio Ælio Cæſari: Ipſe, uti
beatis locupletibus mos, palatia exſtruere, curare epu-
las, ſigna, tabulas pictas: poſtremo omnia ſatis an-
7 xie proſpicere, quæ luxus laſciviæque eſſent. Hinc
orti rumores mali, injeciſſe ſtupra puberibus, atque
Antinoi flagraviſſe famoſo miniſterio, neque alia de
cauſa urbem [8] conditam ejus nomine, aut locaſſe
8 Ephebo ſtatuas: Quæ quidem alii pia volunt, reli-
gioſaque: quippe [9] Hadriano cupiente fatum produ-
cere,

SCHOTTUS.

5 *Athenæum.*) Ita emendavi, nam obſcure in m. ſ. erat. meminit ejus Lampridius: *Ad Athenæum audiendorum & Græcorum & Latinorum Rhetorum, vel Poëtarum cauſa frequenter proceſſit*, de Alex. Severo. *Pertinax quo die proceſſionem ad Athenæum paraverat, ut audiret poëtam, ob ſacrificii præſagium diſtulit*, Julio Capitolino auctore. Idem Gordianis initio, *Ubi adolevit, in Athenæo controverſiis declamavit, audientibus etiam Imperatoribus ſuis.* Ex quibus colligitur publicum fuiſſe, in quo poëmata orationeſque recitarentur.

6 *Quæ Eleuſina dicitur.*) An *Eleuſinia dicuntur?* Illud ad cognomentum deæ, plauſtraque *Eleuſinæ* matris; hoc ad initiorum nomen.

ANNA.

6 Legendum: *quæ Eleuſina dicuntur.* Ut optime Salmaſius apud Spartianum. Cereris quidem ſacra e Græcia aſſumpta, longe ante Hadrianum Roma percoluit; ſed illa quæ *Eleuſina* dicebantur, nunquam Romæ percepta ſunt. Quin & multo ante ea Romam transferre fruſtra conatus Claudius. *Eleuſina* ſacra ſuſcepit quidem Hadrianus. Spartianus. *Poſt hoc per Aſiam & Inſulas ad Achajam navigavit, & Eleuſina ſacra exemplo Herculis Philippique ſuſcepit.* Sed *ſuſcepit*, id eſt, *initiatus eſt.* Nam falſum omnino ea ſacra Romam tranſlata. Quare vel nos penitus fallit Victor, vel, ut optime apud Spartianum doctiſſimus Caſaubonus, imitatus fuerit Romæ Hadrianus ſacra illa, non ex Attica Romam tranſtulerit, ut Claudius cogitarat.

SCHOTTUS.

7 *Lucio Ælio Cæſari.*] Sic excuſi. *Ælius*, & nummi antiqui. MSC. noſter nunc *Elius*, nunc *Helius* aſpiratione Græca.

ANNA.

7 Vide notam penultimam ſuperioris capitis. Hic *Lucius Ælius* antea L. Cejonius, Commodus, Verus, poſtea vero ab Hadriano adoptatus *Lucius Ælius Cæſar* dictus.

8 *Conditam ejus nomine.*] Antinoum Urbem in Ægypto.

9 *Hadriano cupiente fatum producere, cum.*] Spartianus: *Antinoum ſuum, dum per Nilum navigat, perdidit, quem muliebriter flevit: de quo varia fama eſt aliis eum devotum pro Hadriano aſſerentibus*, &c. *Et Græci quidem, volente Hadriano, eum conſecraverunt, oracula per eum dari aſſerentes*, &c. Veterum autem hæc fuit perſuaſio poſſe alicujus *produci fata*, ſi ejus vicem ſubiret alter alieni fati vi-

cere, cum [10] voluntarium ad vicem Magi popoſciſ-
ſent, cunctis retractantibus, Antinoum objeciſſe ſe
referunt: hincque in eum officia ſupradicta. Nos 9
rem in medio relinquemus: quamquam [11] in remiſ-
ſo ingenio [12] ſuſpectam æſtimantes ſocietatem ævi
longe imparilis. Interim Ælio Cæſare mortuo, cum 10
ipſe animo parum valeret, idcircoque deſpectui ha-
beretur, ad creandum Cæſarem Patres convocat. Qui- 11
bus propere accurrentibus [13] forte Antoninum con-
ſpexit ſenis ſoceri, aut genitoris anxios [14] greſſus le-
vantem manu: Quo mire oblectatus, adoptatum le-
gibus [15] Cæſarem jubet, ſtatimque ab eo ſenatus,
cui ludibrio fuerat, magnam partem necari. Neque 12
multo poſt apud Bajas [16] tabe interiit: anno imperii,
[17] abſ-

vicarius. Exempla paſſim in Græcorum & Romanorum hiſtoriis. Nota interim hoc Antinoi pro Hadriano ſacrificium ab homine pagano pium vocari & religioſum. Sed non prætereundum fuiſſe etiam qui crederent Antinoum ab ipſo Hadriano immolatum, ut extiſpicio puerilis victimæ futura exploraret. Et ita ſcribit Dio.

SCHOTTUS.

10 *Voluntarium ad vicem.*) ἑκουσίας ψυχῆς ἐδεῖτο Xiphilinus, quem lege. hic & Adrianum ipſum divinationibus & Magicis artibus cujuſvis generis curioſe uſum ſcribit.

ANNA.

11 *In remiſſo ingenio.*] *Remiſſum ingenium* vocat voluptatibus addictum. Nam de eadem re loquens Spartianus· *Alii*, inquit, *quod & forma ejus oſtentat, & nimia voluptas Hadriani.*

GRUTERUS.

12 *Suſpectam æſtimantes ſocietatem ævi longe imparilis.*) Ut enim placet Ariſtoteli lib. VIII. Ethicorum cap. 12. *eſt amicitia tantum ætatis paris*; de qua re, nos non vulgaria, in Diſcurſibus noſtris.

SCHOTTUS.

12 Egregie Plautus Perſa:

Scio fidei herili ut ſoleat impudicitia opprobrari:
Nec ſubigi queant umquam, ut pro ea fide habeant judicem.

ANNA.

13 *Forte Antoninum conſpexit.*) Jul. Capitol. vel Spartian. in Antonino Pio. *Pius cognominatus eſt a ſenatu, vel quod ſocerum feſſa jam ætate manu præſente ſenatu levaverit.* Idem paullo poſt. *Mortuo Ælio Vero, quem ſibi Hadrianus adoptaverat & Cæſarem nuncupaverat, dies ſenatus habebatur, eo Arrius Antoninus ſoceri veſtigia levans venit, atque idcirco ab Hadriano dicitur adoptatus.*

14 *Greſſus levantem.*) Quod *levare greſſus* dicit Victor, eodem modo *levare veſtigia* dixit Capitolinus. Heliodorus & Æſchylus *βαστάζειν ἴχνος. levare veſtigium.* Ut apud Capitolinum notavit doctiſſimus Salmaſius.

15 *Cæſarem jubet.*] Vide notata capite ſuperiori.

16 *Tabe.*] Longo morbo. Quem ideo *lectualem morbum* vocat Spartianus.

17 *Abſque*

[17] abſque menſe, viceſimo ſecundo, [18] ſenecta viridiore.
13 At patres ne [19] Principis oratu quidem ad Divi honorem eidem deferendum flectebantur;
14 [20] tantum amiſſos ſui ordinis tot viros mœrebant. Sed poſtquam [21] ſubito prodiere, quorum exitium dolori erat, quique ſuos complexi, cenſent quod abnuerant.

SCHOTTUS.

17 *Abſque menſe, viceſimo ſecundo.*) Xiphilinus imperaſſe ait annos xx. menſes xi. unde quis legendum conjiciat *uno & viceſimo.* Sed Spartianus a nobis ſtat.

ANNA.

17 Idem Eutropius. *Obiit in Campania major ſexagenario, Imperii anno* xxi. *menſe* x. *die* xxix. Sed falſus numerus. Obiit enim anno Imperii xx. menſe x. die xxix.

18 *Senecta viridiore.*] Id eſt robuſtiori, ab arboribus ducta metaphora. Virgilius: *Cruda Deo, viridiſque ſenectus.* Et Horatius: *Virent genua.*

19 *Principis.*] Antonini Pii. Spartianus. *Nec appellatus eſſet Divus, niſi Antoninus rogaſſet.* Eutropius. *Senatus ei tribuere noluit divinos honores. Tamen cum ſucceſſor ipſius Titus Aurelius Fulvius Antoninus hoc vehementer exigeret, & univerſi Senatores palam reſiſterent, tandem obtinuit.*

SCHOTTUS.

20 *Tantum admiſſus ſui ordinis.*) Ita vetus liber. Legendum tamen *amiſſos.* Interfectos enim falſo putabant. Quos quia Antoninus ſervaſſet, Pii cognomentum ſortitus eſt, Dio, Spartianus, Capitolinus.

ANNA.

21 *Subito prodiere.*) Quos enim Hadrianus occidi juſſerat, eos Antoninus reſervavit. Spartianus. *Et ob leves offenſas plurimos juſſit occidi quos Antoninus reſervavit.* Et Capitolinus in Antonino Pio, cum rationes affert, cur Pius dictus ſit: *Vel quod eos quos Hadrianus per malam valetudinem occidi juſſerat, reſervavit.*

CAPUT XV.

ARGUMENTUM.

Familia veterrima vir, urbis ſenator, moribus probus, annis viginti idem manet, & filia viro Reipublicæ conſultat Aurelius Antoninus Pius.

DCCCCXI. 1 **A**URELIO ANTONINO cognomentum Pii. 1
Hunc fere nulla vitiorum labes maculavit. 2
Vir [2] veterrimæ familiæ, [3] e Lanuvino municipio, 3
[4] Senator urbis: adeo æqualis, probiſque moribus, uti plane docuerit, neque [5] *jugi pace*, ac longo otio [6] abſoluta ingenia corrumpi; eoque demum [7] *fortunatas*

ANNA.

1 *Aurelio Antonino.*] An. U. 910. poſt. Ch. 135.

SCHOTTUS,

1 In MSC. pro *Aurelio*, *Attilio* male ſcriptum erat.

ANNA.

2 *Veterrima familia.*] Sed quæ Romæ ſerius innotuit. Indicat Spartianus. Et inde Eutropius. *Genere*, inquit, *claro, ſed non admodum vetere.* De Antonini majoribus vide Capitolini initium.

3 *E Lanuvino municipio.*] *Lanuvinum municipium* in via Appia.

4 *Senator Urbis.*] Nam coloniarum & municipiorum decuriones dicti ſunt *Senatores*, & cœtus eorum *minor ſenatus*, vel etiam *ſenatus* ſimpliciter.

5 *Jugi pace ac longo otio.*] *Jugi pace*, id eſt, *pace* petenni, continua. Cave tamen credas ſub Antonino arma nunquam fuiſſe mota; nam falſum eſt: Antoninus enim, ut ait Capitolinus, *per legatos ſuos plurima bella geſſit. Nam & Britannos per Lollium Urbicum legatum vicit, alio muro ceſvititio ſummotis barbaris ducto, & Mauros ad pacem poſtulandam coëgit, & Germanos & Dacos & multas gentes. Atque Judæos rebellantes contudit per præſides ac legatos.* Et Pauſanias in Arcadicis: *Antoninus prior*, inquit, *ultro quidem bellum nemini unquam intulit: laceſſitus vero hoſtes valde repulit, & res magnas geſſit.* Caute igitur accipiendus eſt Victor, & ex Capitolino & Pauſania exponendus infra: *Neque quemquam turbare auſum compoſita, neque ipſum*, &c.

6 *Abſoluta.*) Perfecta.

SCHOTTUS.

7 *Fortunatas urbes.*] Alludit ad divini Platonis ſententiam lib. v. de Rep. Ἐὰν μὴ ἢ οἱ φιλόσοφοι βασιλεύσωσιν ἐν ταῖς πόλεσιν, ἢ οἱ βασιλεῖς τε νῦν λεγόμενοι καὶ δυνάσται φιλοσοφήσωσι γνησίως τε καὶ ἱκανῶς, καὶ τοῦτο εἰς ταυτὸν ξυμπέσῃ δύναμίς τε πολιτικὴ καὶ φιλοσοφία; τῶν δὲ νῦν πορευομένων χωρὶς ἐφ᾽ ἑκάτερον αἱ πολλαὶ φύσεις ἐξ ἀνάγκης ἀποκλεισθῶσιν, οὐκ ἔστι κακῶν παῦλα ταῖς πόλεσιν, δοκῶ δὲ, οὐδὲ τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει. Quæ a Cicerone tranſlata in eleganti illa epiſtola ad Q. Fratrem de

4 *natas urbes* fore, [8] ſi regna ſapientiæ ſint. denique
[9] annis, quibus publica egit, viginti, idem manſit,
5 [10] celebrato magnifice Urbis nongenteſimo: Niſi forte triumphorum expertem, ſocordiæ videtur: quod longe ſecus eſt, cum majus haud dubie ſit, [11] neque quemquam turbare auſum compoſita, neque ipſum o-
6 ſtentandi ſui bellum feciſſe quietis gentibus. Quinetiam maribus fruſtratus, [12] filiæ viro Reipublicæ conſultavit.

de provincia adminiſtranda: *Ille quidem*, inquit, *princeps ingenii & doctrina Plato, tum denique fore beatas Reſp. putavit, ſi aut docti aut ſapientes homines eas regere cœpiſſent; aut qui regerent, omne ſuum ſtudium in doctrina ac ſapientia collocaſſent.* Quam etiam Antonino Philoſopho ſemper in ore fuiſſe, nec in ore tantum, ſed & moribus expreſſiſſe, auctor eſt Capitolinus.

ANNA.

8 *Si regna ſapientia ſint.*] Hoc eſt, ſi ſapientes tantum regnent.

9 *Annis quibus publica egit, viginti.*] Infra tamen in Epitome Victor alter ait regnaſſe Antoninum annis XXIII. nec longe a vero diſtat: regnavit enim an. XXII. menſes ſeptem, dies viginti ſex. quamvis pugnant veterum ſententiæ.

10 *Celebrato magnifice urbis nongenteſimo.*) Privatus ergo *urbis nongenteſimum magnifice celebravit.* Aliter tamen hic Victor. Quod ridiculum. Anno enim urbis 910. Imperinm ſuſcepit Antoninus, ſed forſan aliquid turbatum.

11 *Neque quemquam turbare auſum.*) At *turbarunt* multi, ſed ſtatim per legatos compreſſi, nuſquam poſtea rebellarunt. Vide ſupra *jugi pace ac longo otio.*

12 *Filia viro.*] Aurelio Antonino Philoſopho, quem *filia* ſuæ Fauſtinæ maritum dederat.

CAPUT XV.

ARGUMENTUM.

In familiam atque imperium ab Antonino Pio adſciſcitur, Lucium Verum in potentia ſocietatem accipit, Perſas ſuperat, Marcomannos petit, bonas artes florere facit, urbes multas condit, deducit, reponit, ornat, triumphos agit & interit M. Aurelius Antoninus.

CCIƆXIIII. NAMQUE [1] M. Bojonium, qui AURELIUS 1
ANTONINUS habetur, [2] eodem opido,
[3] pari nobilitate, [4] philoſophandi vero, eloquentiæque ſtudiis longe præſtantem in familiam atque imperium adſcivit. Cujus divina omnia domi, mili- 2
tiæque facta, conſultaque: quæ imprudentia regendæ [5] conjugis attaminavit: quæ in tantum petulantiæ proruperat, [6] ut in Campania ſedens, amœna littorum obſideret, ad legendos ex nauticis, quia plerumque nudi agunt, flagitiis aptiores. Igitur Aurelius, ſo- 3
cero apud [7] Lorios, anno vitæ [8] poſt quintum & ſeptuagesimum mortuo, confeſtim [9] fratrem LU-

CIUM

SCHOTTUS.

1 *M. Bojonium.*] Sunt qui dubitent hic ne *Bojonius* ſit: ac Pium quidem *Bojonium*, philoſophum *Cejonium* appellandum putant. Ego vero *L. Cejonium Commodum* L. Veri patrem, qui ab Adriano adoptatus prior mortuus eſt, vocatum didici ex Capitolino.

ANNA.

1 Capitolinus & Eutropius Antoninum Pium *Bojonium* vocant propter aviam ſcilicet maternam quæ *Bojonia Procella* vocabatur. Quare igitur Victor Marcum Antoninum *Bojonium* vocet non video, niſi Marcum propter adoptionem *Bojonium* dictum credamus. Imperium ſuſcepit an. U. 933. poſt Ch: 161.

2 *Eodem opido.*] Ex Capitolino tamen Marcus Romæ natus in monte Cœlio, in hortis.

3 *Pari nobilitate.*] Imo *nobilior* Marcus: cujus familia in originem recurrens a Numa probatur ſanguinem trahere; item a Rege Selentino. *Capitolinus*, *Eutropius*.

4 *Philoſophandi.*] Et inde *Philoſophus* dictus.

SCHOTTUS.

5 *Conjugis.*] Quæ dicta *Annia Valeria Fauſtina*, in edito Eutropio *Galeria*.

6 *Uti Campania ſedens.*] Inde repoſui, *ut in Campania ſedens.* Quid ſi *in Campaniam ſecedens*? *Fauſtinam ſatis conſtat apud Cajetam conditiones ſibi & nauticas & gladiatorias elegiſſe*: Julius Capitolinus.

ANNA.

7 *Lorios.*] *Laurium* vocat Capitolinus, *Lorium* Eutropius in via Aurelia.

8 *Poſt quintum & ſeptuageſimum.*) Imo poſt annos 74. menſes ſex. Vide quæ in Epitome.

9 *Fratrem Lucium Verum.*) *Fratrem* per adoptionem ſcilicet. Nam *Lucius Verus*, Ælii Veri, qui ab Adriano adoptatus fuerat, filius fuit. Marcus vero Annii Veri, qui Fauſtinæ Antonini Pii uxoris frater fuit.

10 *Terſa.*]

CIUM VERUM in ſocietatem potentiæ acce-
4 pit. Ejus ductu [10] Perſæ, [11] cum primum ſupe-
raviſſent, ad extremum triumpho ceſſere, [12] Rege
5.6 Vologeſo. [13] Lucius paucis diebus moritur: Hinc-
que materies fingendi, dolo conſanguinei circumven-
7 tum: Quem ferunt, cum invidia geſtarum rerum an-
8 geretur, fraudem inter cœnam exercuiſſe. Namque
[14] lita veneno cultri parte, vulvæ fruſtum, quod de
induſtria ſolum erat, eo præcidit: conſumptoque uno,
uti mos eſt, inter familiares; alterum, qua virus con-
9 tigerat, germano porrexit. [15] Hæc in tanto viro cre-
10 dere, niſi animi ad ſcelus proni, non queunt. Quip-
pe

10 *Perſæ.*) Suo more *Perſas* pro Parthis ponit, ut alibi dictum.

11 *Cum primum ſuperaviſſent.*) Interfecto legato Severiano, cæſis legionibus. Capitolinus in Vero.

12 *Rege Velogeſo.*) Hic Vologeſus ſeu Vologeſes ſecundus hujus nominis Oſdroë genitus fuit.

13 *Lucius paucis diebus moritur.*] Cum per annos fere novem Marco fratri Imperii particeps fuiſſet.

SCHOTTUS.

14 *Lita veneno.*] Totidem pæne verbis Capitolinus Antonino & Vero. Non diſſimile in Plutarchi Artoxerxe, cujus mater Paryſatidis nomine, Statyræ uxori ejus infeſta, illam hoc modo ſuſtulit, diſſectæ in convivio avis, ryntacen Perſæ vocant, eam partem quæ cultri alterum latus toxico oblitum attigerat, edendum præbuit.

GRUTERUS.

15 *Hæc in tanto viro credere, niſi animi ad ſcelus proni, non queunt.*) Unumquemque enim vita ante acta, aut damnat aut abſolvit. Hinc Salluſtius Catilin. cap. 48. *Sed ubi Tarquinius Craſſum nominavit, hominem nobilem, maximis divitiis, ſumma potentia; alii rem incredibilem rati, &c.* Quintilianus Declamatione 310. *Damnatus eſt adulterii; ſed poſtea fortiter pugnando oſtenderat, non eos eſſe mores ſuos, non ſuam vitam, ut in illo credibilia hæc crimina forent.* Acute igitur Publius noſter Syrus (quid ni enim meum vocem,

pe cum Lucium ſatis conſtet [16] Altini Venetiæ urbe
conſumptum, [17] tantumque Marco ſapientiæ, lenitudi-
nis, innocentiæ ac literarum fuiſſe, ut is [18] Marco-
mannos, [19] cum filio Commodo, [20] quem Cæſarem
ſuffecerat, petiturus, [21] philoſophorum obteſtantium
circumfunderetur; ne ſe expeditioni aut pugnæ prius
committeret, quam [22] ſectarum ardua & occulta ex-
planaviſſet. [23] Ita incerta belli ejus ſalute, doctrinæ I I
ſtudiis metuebantur: tantumque illo imperante flo-
ruere

vocem, qui ei ſuum dedi habitum, ſuam habitudinem?) *Probi delicta judex legens, deterit.*

ANNA.

25 Capitolinus in fine Veti; *Sed hoc nefas de Marco putari, quamvis Veri & cogitata & facta mereantur.* Paullo ſuperius. *Nota eſt fabula quam Marci non capit vita.*

16 *Altini Venetia urbe.*] Capitolinus in Vero. *Sed non longe ab Altino ſubito in vehiculo morbo quem apoplexin vocant, correptus Lucius depoſitus e vehiculo, detracto ſanguine Altinum conductus, quum triduo mutus vixiſſet, apud Altinum periit.*

SCHOTTUS.

17 *Tantumque in arte ſapientia.*] Lego, *tantumque Marco ſapientia.*

ANNA.

18 *Marcomannos.*) Capitolinus: *Pannonias erge Marcomannis, Sarmatis, Vvandalis ſimul etiam Quadis extinctis, ſervitio liberavit, & Roma cum Commodo, quem jam Cæſarem fecerat, filio ut diximus ſuo triumphavit.* Et alibi.

19 *Cum filio Commodo.*) *Filium* ſuum *Commodum* in expeditionem Marcomannicam ſecum ducere, nunquam cogitavit Antoninus. Quin & eum admodum puerum reliquit cum profectus eſt, ut diſcimus ex Galeno, qui tunc temporis vivebat, & Imperatori familiaris erat.

20 *Quem Cæſarem ſuffecerat.*] Vide quæ ſupra in Trajano dicta ſunt. Num. 13.

GRUTERUS.

21 *Philoſophorum obteſtantium circumfunderetur.*) Nove dictum, pro *circumfunderetur Philoſophis obteſtantibus.* ideoque Caſaubonus noſter emendabat *obteſtantium vi circumfunderetur.*

ANNA.

21 Apud Vulcatium Gallicanum, qui in Avidio Caſſio Victori genuina. *Tantum enituit in Philoſophia* (Marcus) *ut iturus ad bellum Marcomannicum, timentibus cunctis ne quid fatale proveniret, rogatus ſit non adulatione, ſed ſerio, ut præcepta Philoſophiæ ederet, nec ille timuit; ſed per ordinem parænefeon, hoc eſt præceptionum, triduo diſputavit.*

22 *Sectarum ardua.*) Omnium Sectarum Philoſophicarum difficultates.

GRUTERUS.

23 *Ita incerta belli ejus ſalute, doctrinæ ſtudiis metuebantur.*) Vel *belli*, ſumitur adverbialiter, quemadmodum uſurpatur Plauto ac Salluſtio, aut ea vox delenda. at idem amicus noſter, rurſum immiſſa præpoſitione, legebat, *belli, in ejus ſaluto metuebantur.*

ANNA.

23 Sed legendum omnino, *Ita incerta belli ejus ſaluti & doctrinæ ſtudiis metuebantur.* Senſu aperto & facili. *incerta belli* eodem modo dictum quo apud Horatium *acuta belli*: Florum *ſubita belli.*

24 *V adi-*

ruere artes bonæ, ut illam gloriam etiam temporum
12 putem. Legum ambigua mire diſtincta, [24] vadimoniorumque ſollenni remoti denuntiandæ litis, ope-
13 riendæque ad diem commode jus introductum. Data cunctis [25] promiſcue civitas Romana: multæ urbes conditæ, deductæ, repoſitæ, ornatæque; atque in primis Pœnorum Karthago, quam ignis fœde conſumpſerat; Aſiæque Epheſus, ac Bithyniæ Nicomedia conſtratæ [26] terræmotu, æque ac noſtra ætate
14 [27] Nicomedia Cereali Conſule. Triumphi acti

[28] ex

SCHOTTUS.

24 *Vadimoniorumque ſollenni remoti.*) An *ſollenni more denuntianda litis?* an *ſollenni more remoto, denuntianda litis?* Suſtineo.

ANNA.

24 Hic hærent viri docti. Leges: *Vadimoniorum ſollennia remota, & denuntianda litis operiendaque ad diem commodo jus introductum.* Hic mos veteribus fuit, ut qui *litem* vellet intendere, adverſario *denuntiaret*, ut in jus veniret: ſi nollet, vel eum cogeret, vel vades acciperet, qui die conſtituto eum ſiſtere reciperent. Hæc *vadimoniorum ſollennia removit* Antoninus, induxitque, ut qui litem intenderet, is ſine ullo vadimonio ad diem operiretur. Et hæc eſt vera hujus loci expoſitio. Quam me monuit eruditiſſimus Andreas Dacerius.

SCHOTTUS.

25 *Promiſcue civitas.*) Sic emendo: nam MSS. *promiſſi* vel *promiſſa*, utrumque abjudico. Illud rectum eſſe confirmat lex XXII. D. de ſtatu homin. *In orbe Romano qui ſunt, ex conſtitutione D. Antonini cives Romani effecti ſunt.* Ita enim legendum docuit, non ut in vulgatis, *in urbe Roma*, Andreas Alciatus lib. II. Diſpunct. & hinc Roma communis omnium patria; l. Roma. 33. D. ad l. municipalem. Catena Patrum Græca in D. Lucæ de geſtis Apoſtolorum caput XXII. ubi ſe civem Romanum Centurioni divus Paullus prædicat, magna temporis hiſtoriæque ignoratione: *Tempore*, inquit, *Adriani contigit ut omnes Romani efficerentur.* Nam quamquam & Antoninus, Adrianus cognominatus; longo tamen poſt tempore quam Paullus fuit, regnare cœpit.

ANNA.

25 Legem tulit Antoninus per quam civitas Romana omnibus data. Nec deſunt qui eam Hadriano tribuant. Sed falſi ſunt. Hadrianus enim aliquot civitatibus tantum hoc jus conceſſit, non omnibus. Quod fecit Antoninus: probant Juriconſulti: Et Chryſoſtomus in acta Apoſtol. Ἀπὸ Ἀδριανοῦ φασὶ πάντας εἶναι Ῥωμαίους, τὸ δὲ παλαιὸν οὐχ οὕτως ἦν. Id eſt, *Ab Hadriano dicunt omnes factos eſſe Romanos, hoc vero non ita vetuſtum fuit.*

26 *Terra motu.*) Nicomedia corruit, anno ſcilicet Urbis 1110. poſt C.N. 358. Coſſ. Tiberio Fabio Titiano: Cereali Neratio. quo tempore Victor florebat, ut in Prolegomenis dictum eſt.

SCHOTTUS.

26 De Nicomedia & *terræmotu* copioſe Ammianus lib. XVII.

27 *Nicomede a Cereali.*] Repone *Nicomedia Cereali.* Conſul fuit *Cerealis* Neratius cum Fabio Tatiano, A. U. C. ∞ CXII. poſt Conſtantii Auguſti conſulatum IX. qui annus hujus hiſtoriæ finem biennium antecedit, ut in Prolegomenis docui.

28 *En*

[28] ex nationibus quæ [29] Regi Marcomaro ab uſque urbe Pannoniæ, cui [30] Carnuto nomen eſt, [31] ad media Gallorum protendebantur. Ita [32] anno Impe- 15
rii octavo, decimoque, ævi validior, [33] Vendobonæ interiit, maximo gemitu mortalium omnium. De- 16
nique [34] qui ſejuncti in aliis Patres, ac vulgus, ſoli omnia decrevere, templa, columnas, ſacerdotes.

ANNA.

28 *Ex nationibus qua Regi.*] Falſum eſt omnes gentes quæ ad bellum Marcomannicum ſocietatem junxerant, Regi Marcomaro fuiſſe ſubditas. Capitolinus. *Omnes gentes ab Illyrici limite uſque Galliam conſpiraverant, ut Marcomanni, Nariſci, Hermunduri & Quadi, Suevi, Sarmata, Latringes & Buri. Hi aliique cum Victovalis, Soſibes, Sicobotes, Roxolani, Baſtarna, Alani, Peucini, Coſtoboci.*

SCHOTTUS.

29 *Regi Marcomanno.*] *Marcomaro* diſertim vetus codex.

GRUTERUS.

29 Sic quidem MSC. Schotti; ſed an non potius fuerit? *Regi Marcomanno*, ut ponatur pro *Marcomannorum Rege.*

SCHOTTUS.

30 *Carnuto.*] Eutropius *Carnuntum* lib. IIX. & Spartianus Severo vocant.

ANNA.

30 *Carnutum* Pannoniæ opidum Norico regno proximum.

31 *Ad media Gallorum.*] Melius Capitolinus loco ſupra laudato: *Ab Illyrici limite uſque Galliam.* Cur igitur noſter *ad media Gallia*? nimirum, ut optime apud Capitolinum Caſaubonus, res in Sequanis turbatas reſpicit, de quibus mox Capitolinus. *Res in Sequanis turbatas cenſura & auctoritate repreſſit.*

32 *Anno Imperii octavo decimoque.*] Imo nono decimoque, & diebus undecim. hunc errorem erraruut & Capitolinus & Eutropius, niſi exſcriptoribus potius tribuamus.

33 *Vendobona.*] In Illyria. Alii obiiſſe dicunt apud Sirmum in Pannonia.

SCHOTTUS.

34 *Qui ſejuncti in aliis patres ac vulgus.*] Retineri lectio hæc poteſt, tum quia a MSS. eſt, tum quia Capitolino gemina dicit. *prius* inquit *quam funus conderetur, quod nunquam antea factum fuerat, nec poſtea, Senatus Populuſque non diviſis locis, ſed in una ſede propitium Deum dixit.* Nic. Faber *qua ſejunctim aliis Patribus ac vulgus*, non improbo, ſequitur enim *ſoli.*

CAPUT XVII.

ARGUMENTUM.

Sæva dominatione deteſtabilis, bellum in Quados proſpere gerit, Septembrem Commodum appellat, thermas juxta mœnia inſtituit, & interficitur Commodus.

AT

1 [1] At filius [2] ſæva a principio dominatione dete- c∞ xxxiii.
ſtabilior habebatur, præcipue per [3] majorum controverſam memoriam; [4] quæ poſteris usque eo gravis eſt, ut abſque communi in impios odio, qua-
2 ſi corruptores generis exſecrabiliores ſint. Bello plane impiger, quo in [5] Quados proſpere geſto, [6] Septembrem menſem Commodum appellaverat. [7] Mœ-

ANNA.

1 *At filius.*] Commodus. Qui Imperium ſuſcepit an. 932. poſt C. 180.

2 *Sæva a principio dominatione.*] Capitolinus, ubi de morte Marci Antonini. *Nam jam Commodus turpem ſe & cruentum oſtentabat.*

3 *Majorum.*] Hadriani, Antonini Pii, Antonini Philoſophi.

4 *Quæ poſteris uſque eo gravis.*] Ait bonorum principum memoriam, *poſteris*, qui ab eorum virtute deflectunt, ita *gravem* eſſe & noxiam, ut abſque eo quo premuntur odio, quod in impios omnibus commune, velut corruptores generis humani habeantur & exſecrabiliores ſint.

5 *Quados.*] *Quadi* Germaniæ populi ad Danubium, ſupra Illyriam.

6 *Septembrem menſem Commodum appellabat.*] Idem Eutropius & Euſebius, ſed falſum eſt ex Dione, qui menſium appellationes novas, quas de ſuis cognominibus *Commodus* impoſuit, ſolus ſic ex ordine recenſet.

Ἀμαζόνιος,	Amazonius,	Januarius,
Ἀνίκητος,	Invictus,	Februarius,
Εὐτυχὴς,	Felix,	Martius,
Εὐσεβὴς,	Pius,	Aprilis,
Λέκιος,	Lucius,	Majus,
Αἴλιος,	Ælius,	Junius,
Αὐρήλιος,	Aurelius,	Julius,
Κόμμοδος,	Commodus,	Auguſtus,
Αὔγυςος,	Auguſtus,	September,
Ἡράκλειος,	Herculeus,	October,
Ῥωμαῖος,	Romanus,	November,
Ὑπεράιρων,	Exuperatorius,	December.

Unde

[7] Mœnia Romana potentia vix digna, lavandi uſui 3
inſtituit. Immiti prorſus feroque ingenio, adeo qui- 4
dem ut gladiatores, ſpecie depugnandi, crebro tru-
cidaret: cum ipſe [8] ferrum objectum veronibus plum-
beis uteretur. Cumque eo modo plures confeciſſet, 5
forte eum [9] Scæva nomine, audacia ac robore cor-
poris [10] pugnandique arte pervidens, ab ſtudio tali
deterruit,

Unde patet Auguſtum menſem *Commodum* dictum, non vero Septembrem, ut Victor & Eutropius, probat Lampridius in Commodo. *Menſes quoque in honorem ejus pro Auguſto Commodum, Auguſtum pro Septembri, Herculeum pro Octobri*, &c. Ubi vide quæ a viris doctiſſimis notata ſunt.

GRUTERUS.

7 *Mœnia Romana potentia vix digna*] Joſephus Scaliger in Animadverſionibus Euſebianis reponendum putabat, *Amœnia*, id eſt, loca vacantia in ambitu urbis. Gloſſarium *ἀνετάς* vertit. Intelligit thermas Commodianas, de quibus & Lampridius: *Opera ejus, præter lavacrum, nulla exſtant.*

ANNA.

7 Quod hic nemo probabit. Nam ut alia mittam, cur adjiceret Victor *Potentia vix digna*. Doctiſſimus Salmaſius apud Lampridium in Commodo *Mœnia* hic interpretatur quælibet opera atque ædificia publica. Et verum eſt *Mœnia* quandoque ita eſſe accipienda; ſed hoc loco vix adduci poſſum ut credam. Neque enim *Romana*; imo neque *potentia vix digna* Victor adjeciſſet. Quid igitur? mœnia Romana lavandi uſui inſtituiſſe ait Commodum: quia Thermas juxta ea ad pedem ſcilicet montis Viminalis ædificavit.

SCHOTTUS.

8 *Ferrum objectum veronibus.*] Legendum Olivario videbatur, *cum ipſe ferro objectus mucronibus plumbeis uteretur.* vel, *objectus vero mucronibus plumbeis*, &c. Quid ſi *peronibus*, vel, ut alibi ſcriptum, *veronibus?* Nic. Faber ſic divinabat, *cum ipſi ferro objecto veronibus plumbeis uteretur.*

ANNA.

8 Mendoſe ſcriptus hic locus. Reſtituebat Lipſius. *Cum ipſo ferro obtecto veronibus.* Ut mens ſit mala fraude pugnaſſe Commodum, & velut luſoriis armis uteretur, uſum veris, ferrum enim obduxiſſe dumtaxat laminis e plumbo: Cum gladium ipſum putarent eſſe e plumbo. Hæc Lipſius, ſed nimis dure. Salmaſius apud Lampridium. *Cum ipſi ferro obtecto mucronibus plumbeis uterentur.* Gladiatores, cum quibus pugnabat Commodus, *plumbeos* tantum *mucrones* habebant, aut *ferrum* cujus in extremo erant *mucrones plumbei*; ſed non placet, non enim gladiatorum tantum; ſed etiam Commodi arma deſcribit Victor: legendum omnino: *Cum ipſo ferro, objectus veronibus plumbeis, uteretur.* Lucenti *ferro* utebatur in pugna Commodus, gladiatores *veronibus plumbeis* quibus fidenter ſe *objiciebat.*

SCHOTTUS.

9 *Scæva nomine.*] MSS. *ſæva.* hinc error ſupra librariis objectus, ut *Sæva a principio* ſcripſerint, tanquam proprium nomen *Sæva* fuerit, qui Commodus eſt.

GRUTERUS.

10 *Pugnandique arte pervidens*] Non inepte Sylburgius *perfidens*, ſive adeo *præfidens.*

SCHOTTUS.

10 Ego puto legendum *pugnandique arte pervigens* vel *perurgens.*

11 *Gla-*

deterruit, qui ſpreto [11] gladio, quem inutilem cernebat, ſufficere utrique ait, quo armabatur [12] ipſe.
6 Eo metu, ne inter congreſſum, uti ſolet, extorto pugione conficeretur, Scævam removit, atque ad alios formidoloſior, in feras belluaſque fero-
7 ciam convertit. [13] Quis rebus cum inſatiabilem ſanguinis cuncti horreſcerent; [14] conjuravere (ne) in eum maxime [15] proximus, quippe *dominationi* adeo fidus nemo: ipſique ſatellites, dum inceſtam mentem [16] pravamque putant, & COMMODUM quidem primo occultatius veneno petivere, anno regni [17] tertio
8 fere atque decimo: [18] Cujus * fruſtrata [19] per cibum, quo ſe caſu repleverat; cum [20] tamen alvi dolorem cauſaretur, auctore medico, principe factionis, in
9 palæſtram perrexit. [21] Ibi [22] per miniſtrum ungendi (nam forte is quoque e conſilio erat) faucibus, quaſi arte

ANNA.

11 *Gladio.*] Suo ſcilicet, quia plumbeus erat.

12 *Ipſe.*] Commodus.

SCHOTTUS.

13 *Quis reus cum inſtabilem ſanguis*] Puto legendum, *quibus rebus cum inſatiabilem ſanguinis.*

14 *Conjuravero* (*ne*) legendum puto *conjuravere ire in eum.*

15 *Proximus quippe*] Forte *proximus quiſque dominationi*, vel *proximi quippe dominationi.*

ANNA.

15 Lege & diſtingue: *Conjuravere in eum proximus quiſque, dominationi adeo fidus nemo. Proximus quiſque:* nam Marcia, Lætus præfectus prætorio, & Eclectus cubiculi cuſtos, *conjuravere.*

SCHOTTUS.

16 *Pravamque*] forte *pronamque* pro *pravamque.* Quid ſi, *Dum incertam mentem pronamque putant?*

ANNA.

17 *Tertio fere atque decimo.*] Anno duodecimo, menſe octavo, die decimo quinto.

SCHOTTUS.

18 *Cujus fruſtratu.*] Lege: vel adde *cujus vis fruſtrata.*

ANNA.

19 *Per cibum.*] Herodianus: ἢ τ̃ προεγκειμένης τροφῆς ἅμα ποτῷ πολλῷ ἐξωθούσης τὸ φάρμακον, ἢ διὰ τὸ προλαμβανόμενον, ὅπερ εἰώθασι βασιλεῖς ἑκάστοτε πρὸ πάσης τροφῆς λαμβάνειν κώλυμα δηλητηρίων. Id eſt, *ſive ipſo cibo quem ante ſumpſiſſet, multaque mori potione virus expellente: ſeu quoniam principibus mos eſt, antequam cibum capiant, medicamento uti quo venena prohibeantur.*

SCHOTTUS.

20 *Tamen.*] Lege *tandem* pro *tamen.*

21 *Cibi.*] Repone *ibi*, vel *ubi.*

ANNA.

22 *Per miniſtrum ungendi.*] Qui athletas ungebat in gymnaſio. *ἀλείπτην* Græci vocant. *Palaſtritam* vocat infra Epitomiſta. Quia ſcilicet *ἀλείπτης γυμναστὴς*, etiam dicebatur, eratque Gymnaſii magiſter qui athletis exercendi leges dabat. Ut patet ex Ariſtotele & Plutarcho.

SCHOTTUS.

22 Narciſſum autem Commodi ſtrangulatorem vocat Spartianus, quem adeo leonibus poſtea objecerit: Herodianus lib. 1. extremo.

arte exercitii, [23] Pacchiorum [24] modo validius preſſis, exſpiravit. Quo cognito ſenatus, qui [25] ob feſta Januariorum frequens [26] primo luci convenerat; ſimul plebes hoſtem Deorum atque hominum appellavere, radendumque nomen ſanxere: confeſtimque Præfecto Urbi [27] AULO HELVIO PERTINACI imperium defertur.

23 *Pacchiorum.*] An *Tuſciarum?* Amiciſſimus Olivarius *brachiorum.*

ANNA.

24 *Modo.*] Lege *nodo.* Brachiorum autem *nodum* dixit, quod Græci in palæſtra ἅμμα vocant, Latini *nodum* & *nexum*, ſcilicet brachiorum circa collum implicationem & ſtrangulationem Gloſſ. nexum, ἅμμα, ἐπὶ πάλης δεσμός. Vide Salmaſium apud Lampridium.

25 *Ob feſta Januariorum.*] Feſtum Calendarum *Januariarum* quo Romani invicem ſe colebant, & numiſmata alter alteri, cæteraque omnifariam munera, ut apud nos hodie, miſſitabant.

SCHOTTUS.

26 *Primo luci.*] Pro *prima luce* genere maſculino, ut docent Fl. Chariſius Soſipater & Non. Marcellus Plautus in Ciſtell.

Cum primo luci niſi ambo occidero.

Terent. Adelph.

Cæterum rus cras cum filio cum primo luci ibo hinc.

Id eſt ſimulatque diluxerit. Et Cicer. III. Offic. *Luce claro in foro ſaltet*: ſic enim legit Nonius. Idem Aul.

Luce claro diripiamus aurum matronis palam.

27 *Aulo Helvio.*] *Publius Ælius* vel *Helvius* aliis dicitur, hic *Aulus Helvius.*

CAPUT XVIII.

ARGUMENTUM.

Omnis doctrina, antiquiſſimis moribus, immodice parcus eſt, & jugulatur Aulus Helvius Pertinax.

HIC

1 HIC doctrinæ omnis ac moribus antiquiſſimis: [1] immodice parcus, Curios æquaverat Fabri- c∞xlvi.
2 cioſque. Eum [2] milites, quis exhauſto jam, perditoque orbe ſatis videtur nihil, impulſore Didio, [3] fœde jugulavere [4] octogeſimo imperii die.

ANNA.

1 *Immodice parcus.*] Capitolinus. *Et cum verbis eſſet affabilis, re erat illiberalis ac prope ſordidus ut dimidiatas lactucas & carduos in privata vita convivis apponeret. & niſi quod miſſum eſſet edulium, quotquot eſſent amici novem libras carnis per tres miſſus ponebat.* Sed vide Dionem.

2 *Milites.*] Prætoriani.

3 *Fœde jugulavere.*] Vide Dionem, & Herodianum.

4 *Octogeſimo Imperii die.*] Idem Eutropius; ſed omnino imperavit diebus 87. ſiquidem Imperium ſuſcepit ipſis Calendis Januariis an. U. 945. poſt C. 192. cæſus vero die 28. Martii. *Capitolinus.* imperavit menſibus II. diebus XXVII.

CAPUT XIX.

ARGUMENTUM.

Ex vigilum præfectura ad dominatus inſignia procedit, urbani juris ſcientia præſtat, cupito non diu potitur, & obtruncatur Didius Julianus.

1 AT DIDIUS, (an Salvius?) JULIANUS fretus c∞xlvi.

SCHOTTUS.

1 *At Divus Anſalvius.*] Puto *an Salvius?* ſcripſiſſe hæſitantem & quærentem prænominis veritatem & narrationis qua miſere excidit. Proavus illi fuit *Salvius* Julianus bis conſul præfectus Urbi & Juriſconſultus. Oroſius lib. VII. c. 16. Imperatorem Juriſconſultum facit, male.

tus Prætorianis, quos in ſocietatem [2] promiſſis ma-
gnificentioribus perpulerat, [3] ex Præfectura Vigilum,
ad inſignia dominatus proceſſit. [4] Genus ei perno- 2
bile, Juriſque urbani præſtans ſcientia: quippe [5] qui
primus [6] edictum, quod varie inconditeque a Præ-
toribus promebatur, in ordinem compoſuerit. Hinc- 3
que ſatis compertum, *cohibendæ cupidini*, ingenium
ni juvet, eruditionem imbecillem eſſe. Cum præ- 4
ceptor & aſper quidem, rectius vivendi, [7] in faci-
nus proceſſerit, [8] quod novo ſupplicio plectendum
edide-

ANNA.

1 Dubitat Julianum *Didium* an *Salvium* vocet, cum a proavo paterno *Didio* Severo, *Didius*, a materno *Salvio* Juliano, *Salvius*, poſſit cognominari; Cenſer tamen vir maximus & omni politiori doctrina cumulatiſſimus Ægidius Menagius hic verba iſta, *an Salvius*, adiritia eſſe: adi illum in amœnitatibus juris civilis p. 136.

2 *Promiſſis magnificentioribus.*] Nam vicena quina millia promiſerat. Dio, & Spartianus.

3 *Ex præfectura vigilum.*] *Præfectus vigilum* dictus qui præerat 7. cohortibus *vigilum*, quas Auguſtus creaverat adverſus incendia & nocturnos fures.

4 *Genus ei pernobile.*] Spartianus in hac vita: *Proavus fuit Salvius Julianus, bis Conſul Præfectus urbi, & Juriſconſultus quod magis eum nobilem fecit.* Vide ibi doctiſſimum Caſaubonum, qui totum ſtemma deſcripſit.

GRUTERUS.

5 *Qui primus edictum.*] Bene monitum Jureconſulris, nepoti tribui heic perperam ab auctore quod proavi fuerat. Conſulatur Spartianus Caſauboni.

ANNA.

5 Proavus enim ejus maternus Salvius Julianus, hoc Divo Hadriano Imperante. Eutropius. *Poſt eum Salvius Julianus Rempublicam invaſit; Vir nobilis & Juris peritiſſimus; nepos Salvii Juliani qui ſub Divo Hadriano perpetuum compoſuit edictum.* Cenſebat idem Ægidius Menagius hæc verba, *quippe qui primus edictum*, &c. eſſe interpretamentum quod ad *τὸ juris urbani præſtans ſcientia*, ſciolus quidam adnotaverit. Verum huic ſententiæ repugnat quod ſequitur. *Hincque ſatis compertum*, &c. Item *cum præceptor & aſper quidem rectius vivendi.* Quod neceſſario ad ſuperiora habet anaphoram: magiſtrum enim rectius vivendi vocat Julianum, quod *edictum* perpetuum, ut ipſe opinabatur, compoſuerit.

6 *Edictum quod varie inconditeque a prætoribus.*] *Prætores* olim *edicta*, hoc eſt leges annuas ſcribebant, & quo *edicto* ſuperioris anni *prætor* uſus fuerat, eo inſequens *prætor* fere non utebatur. Quare *varie inconditeque a prætoribus* promebatur: poſtea vero conſtitutum eſt ut *edictum* unum componeretur, ex quo omnes in poſterum *prætores* perpetuò jus dicerent, quod idcirco *perpetuum* fuit appellatum. Hujus ſcriptor Salvius Julianus, maternus Juliani Imperatoris proavus.

7 *In facinus proceſſerit.*] Dum Pertinacem occidit.

8 *Quod novo ſupplicio plectendum ediderat.*] Hæc certe de Juliano non capio. *In facinus proceſſit quod novo ſupplicio plectendum ediderat.* An Julianus poſt cædem Commodi legem tulit quæ juberet parricidas *novis ſuppliciis* affici? dubito, neque id apud ullum auctorem legi.

Lego:

ediderat: neque tamen cupito [9] potitus diu: Namque eum, acceptis ilico quæ acciderant, Septimius Severus, qui forte [10] Syriæ legatus, in extremis terris bellum gerebat, Imperator creatus, [11] pontem proxime Milvium acie devicit: miſſique qui fugientem inſequerentur apud palatium [12] Romæ obtruncavere.

Lego: *Quod novo ſupplicio plectendum erat.*

9 *Potitus diu.*] Nam imperavit tantum menſibus duobus, diebus quinque.

10 *Syriæ legatus.*] Ex Herodiano tamen & aliis conſtat Severum non *Syriæ*; ſed Pannoniis præfuiſſe. Nimirum hunc cum Peſcennio Nigro, qui *Syriæ* præerat, confudit, qui ambo a Juliano eodem tempore deſcivere. Spartianus. *Ergo Peſcennius Niger in Syria, Septimius Severus in Illyrico cum exercitibus, quibus præſidebant, a Juliano deſcivere.*

11 *Pontem proxime Milvium acie devicit.*] Eutropius. *Victus a Severo apud Milvium pontem interfectus in palatio.*

SCHOTTUS.

12 *Rome.*] Forte *prone*; vel *Romæ*, quod propius a vero abeſt: nam ad balneas Palatinas *Romæ* eſt interfectus.

CAPUT XX.

ARGUMENTUM.

Cohortes Prætorias militia eximit, Salvii nomen, ſcripta & facta, ſed fruſtra, aboleri jubet, corrigendis moribus nimium clemens habetur, Peſcennium Nigrum & Albinum mori cogit, Pertinacis cognomentum habet, nullo congreſſu niſi victor diſcedit, Perſas ſubigit, Arabas in ditionem redigit, illorumque cognomento dicitur, Britanniam aggreditur, Tripoli gentes ſummovet, in ſuos ſeverius animadvertit, ſtudiis eſt deditus, & morbo exſtinguitur Septimius Severus.

c∞xlvi. IGITUR SEPTIMIUS, Pertinacis nece, ſimul 1
flagitiorum odio, dolore, atque ira [1] commotior,
[2] cohortes Prætorias ſtatim militia exemit [3] cunctiſ-
que partium cæſis, [4] Helvium Senatus conſulto in-
ter Divos refert; [5] Salvii nomen, atque ejus ſcripta
factave aboleri jubet: quod unum effici nequivit.
Tantum gratia doctarum artium valet, ut ſcriptori- 2
bus, ne ſævi mores quidem, ad memoriam officiant:
Quinetiam mors hujuſcemodi, ipſis gloriæ, exſecra- 3
tioni [6] actoribus eſt: Cum omnes, præcipueque po- 4
ſteri, [7] ſic habent, illa ingenia niſi publico latroci-
nio, ac per dementiam, opprimi non potuiſſe. Quo 5
bonis omnibus ac mihi fidendum magis, [8] qui rure
ortus, tenuique indocto patre [9] in hæc tempora vi-
tam

SCHOTTUS.

1 *Commotior.*] MSC. *commodior*, male. videatur oratio Pertinacis lib. II. apud Herodianum.

ANNA.

2 *Cohortes pratorias.*] Eas quam longiſſime diſcedere juſſit, indicta capitis pœna, ſi quis intra centeſimum ab Urbe lapidem conſpiceretur. Vide Herodianum qui fuſe.

3 *Cunctiſque partium cæſis.*] *Partium*, Peſcennii Nigri ſcilicet, & Albini.

4 *Helvium inter Divos refert.*] Spartianus: *Pertinacem contra militum voluntatem in Deos retulit.*

SCHOTTUS.

4 Pertinacis cognomen etiam initio ſtatim aſſumpſiſſe Herodianus auctor eſt, ut necis Pertinacis ultorem.

ANNA.

5 *Salvii nomen atque ejus ſcripta.*] Spartianus: *Salvii Juliani decreta juſſit aboleri, quod non obtinuit.*

SCHOTTUS.

6 *Actoribus.*] *Auctoribus* legi etiam poteſt.

GRUTERUS.

6 Reſpexit ad iſthæc Taciti de Cordo Cremutio: *Libros per Ædiles cremandos cenſuere Patres; ſed manſerunt occultati & editi. quo magis ſecordiam eorum irridere libet, qui præſenti potentia credunt extingui poſſe etiam ſequentis ævi memoriam. nam contra, punitis ingeniis creſcit auctoritas: neque aliud externi reges, aut qui eadem ſævitia uſi ſunt, niſi dedecus ſibi, atque illis gloriam pepererunt.* lib. IV. Annal. cap. 35. f.

ANNA.

7 *Sic habent.*] Sic exiſtimant.

8 *Qui jure ortus tenuique indocto patre.*] Hæc corruptiſſima ſunt. Emendavit Caſaub. *Qui rure ortus tenui, atque indocto patre in hac tempora vitam præſtiti ſtudiis tantum honeſtiorem. Quod equidem gentis noſtræ reor. quæ fato quodam bonorum parum fœcunda, quos eduxit tamen cumque ad celſa ſuos habet.*

GRUTERUS.

8 Caſaubonus faciebat *ortus tenui, atque indocto* &c. tentabam & ego, *qui rure ortus tenui, quamquam docto patre.*

ANNA.

9 *In hac tempora.*] Sub Conſtantio & Juliano.

10 *Tan-*

6 tam præſtiti, ſtudiis [10] tantis honeſtiorem. Quod
equidem gentis noſtræ reor, [11] * quo fato quodam
bonorum parte fœcunda, [12] quos eduxit tamen, quem-
que [13] ad celſa ſuos habet: [14] velut Severum ipſum;
quo præclarior in Republica fuit nemo: [15] qui, quam-
quam exacta ætate, mortuum, [16] juſtitio, [17] elogio-
que lugendum ſanxere: [18] aſtruentes [19] illum juſtum
7 naſci, aut emori minime conveniſſe. [20] Scilicet quod
corrigendis moribus nimium, poſtquam ad veterum
innocentiam, quaſi mentium ſanitatem, pervenerant,
8 clementem habuere. Ita honeſtas, quæ principio an-
xia habetur; ubi contigerit, voluptati luxuriæque eſt.
Peſcen-

ANNA.

10 *Tantis.*] Emendavit Caſaubonus *tantum.*

SCHOTTUS.

11 *Quo fato....*] Legi etiam poteſt, *qua fato, quodam, bonorum partu fœcunda, quos eduxerit, tamen quemque.* Scriptam tamen lectionem non damno.

ANNA.

11 Caſaubonus, *parum fœcunda.*

12 *Quos eduxit tamen eumque.*] Caſaubonus. *Quos eduxit tamen, cumque* Junge *quoſcumque.* Horatius. *Quam rem cumque ferox.*

13 *Ad celſa habet.*] Id eſt, *ad celſa* promovet. Et hanc rem ſui ipſius exemplo firmare potuit Victor, qui Pannoniæ ſecundæ Conſularis præfuit, & multo poſt Urbi etiam præfectus fuit.

GRUTERUS.

13 An *adhibet*, aut aliud quid ſubſtituendum? Sylburgio placebat *ſubvehit.*

ANNA.

14 *Velut Severum ipſum.*] Hæc pendent a ſuperioribus: *Præcipueque poſteri ſic habent illa ingenia niſi publico latrocinio ac per dementiam opprimi non potuiſſe; velut Severum ipſum,* &c.

SCHOTTUS.

15 *Qui, quamquam.*] *Quem quamquam* malim, ſi per libros liceret.

ANNA.

16 *Juſtitio.*] *Juſtitium* eſt Juris ſtatio, cum ob luctum jus non dicitur.

17 *Elogioque.*] Id eſt, laudatione. Apud antiquos tamen & probos Latinitatis auctores ſemper *elogium* pro rationis redditione ponitur, cur aliquis vel laude, præmio, vel probro, vel pœna dignus ſit.

SCHOTTUS.

18 *Aſtruentes.*] Forte *ſtatuentes* ſcripſit Victor. vide Spartianum.

ANNA.

19 *Illum juſtum naſci.*] Lege: *illum aut naſci, aut emori minime conveniſſe.* Ex Spartiano in Severo: *De hoc ſenatus ita judicavit, illum aut naſci non debuiſſe, aut non mori.* Illud *juſtum* natum ex voce *juſtitio* quæ præceſſit. Salmaſius apud Spartianum.

20 *Scilicet quod.*] Hic rationem tantum reddit cur Severum emori minime decebat, quia ſcilicet Romani poſtquam ad veterum innocentiam quaſi ad mentium ſanitatem pervenerant, clementiſſimum illum corrigendis moribus experti ſunt. Spartianus vero utramque rationem reddit, cur vel naſci, vel mori minime debebat. *Quod*, inquit, *& nimis crudelis, & nimis utilis Reipublicæ videretur.*

 21 *A-*

Peſcennium Nigrum [21] apud Cyzicenos, Clodium 9
Albinum [22] Lugduni victos coëgit mori: Quorum prior
Ægyptum dux obtinens, bellum moverat, ſpe do-
minationis: Alter [23] Pertinacis auctor occidendi;
cum [24] eo metu in Britannos, quam provinciam a
Commodo meruerat, tramittere nitebatur; in Gallia in-
vaſerat imperium. Horum infinita cæde crudelior habi- 10
tus, ac cognomento Pertinax: Quamquam [25] ob vitæ
parſimo-

21 *Apud Cyzicenos.*] Apud *Cyzicum* ad Propontida victum fuiſſe Nigrum ſcribit Spartianus. *Deinde conflixit cum Nigro, eumque apud Cyzicum interemit, caputque ejus pilo circumtulit.* Herodianus vero apud Iſſicum ad Taurum montem.

22 *Lugduni.*] Idem Herodianus. Spartianus apud *Trinurtium.* Qui locus non procul *Lugduno.*

23 *Pertinacis auctor occidendi.*] Eutropius. *Sub eo etiam Clodius Albinus, qui in occidende Pertinace ſocius fuerat Juliano; Cæſarem ſe in Gallia fecit.*

SCHOTTUS.

23 Quod literas Commodi in Albini odium idem Pertinax publicaſſet. Quare Albinus occidendi Pertinacis Juliano auctor fuit. Jul. Capitol. Albino. Eſt inf. Clodius quidam Balbinus, ut in Gordiano extr. notavimus.

ANNA.

24 *Eo metu.*] Quo propter cæſi Pertinacis invidiam tenebatur.

25 *Ob vitæ parſimoniam.*] Hæc ex Spartiano tranſcripſit Victor ut alia multa. Sed hodie verba Spartiani mutila ſunt. En tibi illa. *Denique cognomentum Pertinacis, non tam ex ſua voluntate quam ex morum parſimonia videtur habuiſſe. Nam & infinita multorum cæde crudelior habitus, & eum quidam ex hoſtibus,* &c. Ubi illud *nam* nimis oſtendit aliquid in ſuperioribus omiſſum. Ridiculus enim ſit Spartianus, ſi dicat *Severum ex morum parſimonia Pertinacis cognomentum habuiſſe.* quod *infinita multorum cæde crudelior habitus*, at illud dicit tamen niſi aliquid turbatum fuiſſe fateamur. Ego quidem ex iſto Victoris loco Spartiano medicinam fieri debere arbitror,

parſimoniam [26] ſimilem, [27] ipſum magis adſciviſſe
plures putent: nobis [28] mens ad credendum prona,
11 acerbitati impoſitum. Nam cum quidam hoſtium,
quem tamen, [29] uti bellis civilibus ſolet, [30] conditio
loci ad Albinum detulerat, cauſa expoſita, noviſſi-
me concluſiſſet: [31] Quid, quæſo, faceres, ſi tu eſſes?
12 Ille reſpondit: Ea perferrem, quæ tu. [32] Quo di-
cto, factoque durius nihil bonis: cum ſanctique hu-
juſce-

bitror, nam & idem alibi ejuſdem ope & opera convaleſcit. Legendum: *Denique cognomentum Pertinacis non tam ex ſua voluntate ac morum parſimonia, quam ex acerbitate videtur habuiſſe. Nam & infinita multorum cæde crudelior habitus*, &c. Vide tamen ſi lubet quæ viri doctiſſimi notavere.

SCHOTTUS.

26 *Similem.*] Quid ſi *parſimoniam ſenilem* pro *ſimilem*. Avaritia enim *ſenum* propria. Et illud verbum in parcum & avarum apte cadit. Plautus Capteiveis:

Quid tu ais, tenaxne pater ejus?
TH. immo adepol pertinax.

Et extrema Caſina: *quo argumento? OL. nimis tenax es.* qui verſus in libris quibuſdam abeſt: At auctori noſtro altera notio placuit. *Cognomentum Pertinacis non tam ſua voluntate quam ex morum parſimonia videtur habuiſſe.* Ælius Spartianus, qui hic adeo aut mutilatus aut corruptus, ut abſque libris veteribus & MSS. reſtitui poſſe deſperem; quos ubi nactus ero, auctores illos licet minorum gentium aggrediar.

27 *Ipſum.*] nomen ſcilicet *Pertinacis.*

28 *Metus.*] *Mens ad credendum* lege, non *metus*; licet in MSS. compareat.

29 *Uti bellis civilibus.*] Ut de Q. Ligario M. Tullius.

ANNA.

30 *Conditio loci ad Albinum detulerat.*] Id eſt, conditio loci ad Albini partes impulerat. Conditio loci, quia ſcilicet propter vicinitatem inter ejus partes verſari quotidie cogebatur.

GRUTERUS.

30 Ita eſt: ſæpe apud alium ſumus corpore, apud alium animo. deprehenſus enim aliquis, incendio bellico, quid, quæſo, faciat ſaluti ſuæ convenientius, quam ut eas ſequatur partes inter quas verſari cogitur? Egregie Ammianus de Juliani decreto lib. XXI. cap. 23. f. *Nigrinus, ut acerrimus belli inſtinctor, exuſtus eſt vivus. Romulus vero poſt eum & Saboſtius curiales, convicti, ſine reſpectu periculi, ſtudia ſeviſſe diſcordiarum, pœnali conſumpti ſunt ferro. reſidui omnes abierunt innoxii, quos in certaminum rabiem neceſſitas egerat, non voluntas. id enim æquitate penſata ſtatuerat placabilis Imperator & clemens.* Verum nos de ea neceſſitate abunde multa congeſſimus ad Taciti librum I. Annalium, capitis 55. extremo.

ANNA.

31 *Quid, quæſo, faceres, ſi tu eſſes.*] Lego: *Quid, quæſo faceres, ſi tu hic eſſes* Captivus orationi ſuæ quam apud Severum habuerat, ut graves cauſas ſe habuiſſe doceret cur Albini partes ſequutus eſſet, ſubjecit, quid feciſſes, ſi eodem loco fuiſſes. Oſtendens ſe neceſſitate, non voluntate arma ſumpſiſſe. Sed reſpondit Imperator *ea perferrem quæ tu*, & ſtatim interfici eum juſſit.

GRUTERUS.

32 *Quo dicto factoque durius nihil bonis: cum ſanctique hujuſcemodi*: &c.] Caſaubonus noſter, *nihil*:

Digitized by Google

juſcemodi diſſenſiones, quamvis [33] ſtudioſius cœ-
ptas, fortunæ [34] increpent: [35] magiſque in pro-
tegendis, quam ad perdendum cives, verum cor-
rumpi patiantur. [36] At iſte delendarum cupidus 13
factionum, quo deinceps mitius ageret, [37] ne-
ceſſitudinem facti ulciſci maluit, ne paullatim ſpe
veniæ in labem publicam per conjurationes proce-
deretur: ad quas vitio temporum [38] animos * intel-
ligebat. neque ego abnuo [39] *ea delictorum* quæ graſ-
ſari immodice cœperint, [40] plus pæne quam ſevere
excidenda eſſe. Felix ac prudens, armis præcipue: 14
adeo, ut [41] nullo congreſſu niſi victor diſceſſerit: au-
xeritque

rum boni ſanctique, hujuſcemodi, &c.

SCHOTTUS.

33 *Studioſius ceptas.*] Ita vet. lib. Reſtitue *ſtudio ſuſceptas.*

ANNA.

34 *Increpent.*] Id eſt, imputent, & omnem indignationem in eam vertant.

GRUTERUS.

35 *Magiſque, in protegendis, quam ad perdendum cives, verum corrumpi patiantur.*] Ergo nec boni ſunt, nedum ſancti, quibus alia omnia placent. & certum eſt non eſſe; uti luculenta diatriba oſtendi apud Livium lib. XXXII. capitis 22. ipſo fine, alteraque libro XLII. cap. 29. p. ſed & eandem æquitatem propugnavimus abunde ad illa Taciti lib. III. cap. 69. m. *Subierunt obſidium etiam feminæ; inter quas maxime inſignis Verulana Gracilia, neque liberos, neque propinquos, ſed bellum ſequuta.*

ANNA.

35 *In protegendis civibus verum corrumpi patitur* V. G. Imperator qui quamvis ſciat cives ſuos voluntate ſua, nulla alia neceſſitate contra ſe arma ſumpſiſſe? iis tamen veniam indulget, quaſi id neceſſitate compulſi fecerint. Contra *ad perdendum cives*, qui eos jubet interfici, quaſi voluntate ſua arma ſumpſerint, etſi ſciat eos neceſſitate impulſos feciſſe.

36 *At iſte delendarum.*] Spartianus. *Fuit præterea delendarum cupidus factionum.*

37 *Neceſſitudinem facti.*] Eleganter *neceſſitudinem facti*, vocat omnes factionis conſcios.

SCHOTTUS.

38 *Animos intelligebat.*] omiſſum forſitan a librario *proclives*, *pronos*, *inclinari*, vel aliud ſimile. Quid ſi *intendebant* pro *intelligebat*? ſed conjectura duntaxat.

GRUTERUS.

38 Ego loco ſubveniebam ſyllaba addita, *animatos intelligebat*; aut adeo *animoſas intelligebat*.

SCHOTTUS.

39 *Ea delictorum.*] *Eadem lictorum* erat in eodem, ex qua lectione nihil fuit elicere.

ANNA.

40 *Plus pæne quam ſevere.*] Id eſt, *ſeveriſſime.*

41 *Nullò congreſſu niſi victor.*] *Prope a nullo congreſſu niſi victor, Perſarum Regem Abgarum ſubegit, Arabas in ditionem accepit. Adiabenam in tributarios coëgit. Britanniam (quod maximum ejus Imperii decus eſt) muro per tranſverſam Inſulam ducto, utrimque ad finem Oceani munivit, unde etiam Britannici nomen accepit. Tripolin, unde oriundus erat, contuſis bellicoſiſſimis gentibus ſecuriſſimam reddidit.* Spartianus. Quæ integra poſui ut cum his Victoris conferantur.

42 Rege

xeritque Imperium, ſubacto Perſarum [42] Rege no-
15 mine Agarro. Neque minus Arabas, ſimul adortus
16 ut eſt, in ditionem redegit, provinciæ modo. [43] A-
diabena quoque, ni terrarum macies deſpectaretur;
17 in tributarios conceſſiſſet. Ob hæc tanta [44] Arabi-
cum, Adiabenicum, & Parthici cognomento Patres
18 dixere. His majora aggreſſus, Britanniam, [45] quæ
ad ea utilis erat, pulſis hoſtibus, [46] muro munivit,
[47] per tranſverſam inſulam ducto, utrimque ad finem
19 Oceani. Quinetiam [48] Tripoli, [49] cujus Lepti opido
20 oriebatur, bellicoſæ gentes ſummotæ [50] procul. quæ
factu

SCHOTTUS.

42 *Rege Agarro.*) Non me fugit *Abagarum* ab Ælio Spartiano appellari: vetum quia de lectionis illius integritate etiam Baptiſta Egnatius dubitat, exempli veteris ſctiptutam bona fide repræſentavi.

GRUTERUS.

42 Non dubitandum de integritate lectionis Spartianeæ, reſetibendumque *Abgaro.* viſantut modo Animadverſiones Caſauboni.

ANNA.

43 *Adiabena.*] Aſſyriæ regio.

44 *Arabicum, Adiabenicum, Parthicum.*] Vetus inſctiptio: L. SEPTIMIUS. SEVERUS. PIUS. PERTINAX. AUG. ARABIC. ADIABENICUS. PARTHICUS. &c.

SCHOTTUS.

45 *Qua ad ea utilis.*) Olivarius veſtigiis MSS. inſpectis *quoad utilis erat*, reponebat. Nos, *qua adeo utilis*, tentaveramus.

ANNA.

45 Optime Salmaſius apud Spartianum. *Quod ea utilis erat.* Reſpexit enim Victor ad id quod dixerat de Adiabena quam deſpexit propter terrarum maciem Severus, nec propterea tributariam fecit, at Britanniam, *quod ea utilis eſſet*, muro tranſverſo munivit.

GRUTERUS.

45 Non male Olivarius, quamvis poterat adhuc retineri ſyllaba *ea*: quam tamen Caſaubonus mutabat in *ei*.

ANNA.

46 *Muro.*] Ceſpititio ſcilicet. *Muri* ſimiles *valli* ptopric dicuntur. Quare infra Epitomiſta vocat hunc murum, *vallum per* XXXII. *paſſuum millia a mari ad mare deduxit.* Spartianus utrumque poſuit *murum & vallum*, quaſi dubitans utro modo appellaret.

SCHOTTUS.

47 *Per tranſverſa inter inſulam.*) Emendavi primum ab ingenio quomodo excudendum curavi; mox a Spartiano totidem verbis eadem ſctibente meam conjecturam confirmati libenter legi. Non illud ſilentio prætereundum, integram hanc paginam, quod mirere, in Spartiano legi, quem cum his comparans lector, oleum operamque bene collocatam exiſtimet. Videbit ſane quantum ſibi ſctiptores antiqui in alienis mutuandis indulſerint.

ANNA.

48 *Tripoli.*] *Tripolis* & Urbis & tegionis Africæ nomen eſt. Hic pro regione ſumitut.

49 *Cujus Lepti opido.*] Ttipolis *opidum Leptis* ad Cyniphum fluvium.

SCHOTTUS.

50 *Proculque factu.*] Lego *procul, quæ factu.* Recte mea quidem ſententia, & ad Spartiani ſenſum accommodate.

51 Fa-

factu ardua, [51] facilius eo patrabantur, quo implacabilis delictis ſtrenuum quemque præmiis extollebat. Denique [52] ne parva latrocinia quidem impu- 21
nita patiebatur, in ſuos animadvertens magis: quod vitio Ducum, aut etiam [53] Præfectorum fieri vir experiens intelligeret: [54] Philoſophiæ, declamandi, 22
cunctis poſtremo [55] liberalium deditus ſtudiis: idemque [56] abs ſe texta [57] ornatu & fide paribus compoſuit. Legum conditor longe æquabilium. Huic tan- 23
to domi, foriſque, [58] uxoris probra ſummam gloriæ dempſere: quam adeo famoſe amplexus eſt, uti cognita libidine, ac ream conjurationis, [59] retentarit.
Quod cum infimo turpe, tum potentibus; & illi ma- 24
gis cui non privati, neque ſinguli, aut flagitioſi; verum Imperia, exercitus, atque [60] ipſa vitia conceſſere: [61] Nam

51 *Facilius ea patrabantur, quo implacabilis delictis.*] Forte, *eo*, & *quo implacabilior delictis.*

ANNA.

51 Spartianus. *Idem cum implacabilis delictis, tum ad eligendos induſtrios quoſque judicii ſingularis.*

52 *Ne parva quidem latrocinia.*] *Latronum ubique hoſtis.* Spartianus.

SCHOTTUS.

53 *Præfectorum.*] MSC. *Perfectionem* ſcripſerat, unde *per factionem*, vel quod huc magis pertinet, *præfectorum* effici poteſt. lector viderit.

ANNA.

54 *Philoſophia, declamandi, cunctis.*] Spartianus. *Philoſophiæ ac dicendi ſtudiis ſatis deditus, doctrinæ quoque nimis cupidus.*

SCHOTTUS.

55 *Liberalium.*] *Artium* exaudiendum.

GRUTERUS.

56 *Abs ſe texta.*] Emendabat Caſaubonus noſter, *abs ſe geſta.*

ANNA.

57 *Ornatu & fide paribus compoſuit.*] Libros vitæ ſuæ privatæ & publicæ ſcriptos reliquerat Severus, quos *pari ornatu ac fide* ſcripſiſſe dicit Victor. Et Spartianus. *Vitam ſuam privatam publicamque ipſe compoſuit ad fidem, ſolum tamen vitium crudelitatis excuſans.* Aliter tamen de illis Severi commentariis ſentit Dio, qui *fidei* Severum non uſquequaque litaſſe in illa ſcriptione oſtendit his verbis: λέγω γὰρ, inquit, οὐχ ὅσα ὁ Σεβῆρος ἔγραψεν, ἀλλ' ὅσα ἀληθῶς ἐγένετο. *Dico enim non quacumque Severus ſcripſit, ſed quacumque vere facta ſunt.* Si enim recte hæc verba interpreteris, alia loquebatur veritas, alia ſcripſerat Severus.

SCHOTTUS.

58 *Uxoris probra.*] Juliæ. *Domi tamen minus cautus, qui famoſam adulteriis Juliam uxorem tenuit, etiam conjurationis conſciam.* Spartianus.

59 *Retentarit.*] In MSC. ſcriptum compendio, pro *retentaverit.*

60 *Cui ipſa vitia conceſſere.*] Qui *vitia* ſuperaſſet. Doctiſſimus Olivarius *pedum vitium* intelligit, quo laborabat Severus, ut Lampridius *vitium concionis* dixit de ſurdaſtro.

ANNA.

60 Nimium tribuit Afro Imperatori Afer ſcriptor, cum ait *ipſa vitia*

25 [61] Nam [62] cum pedibus æger bellum moraretur, idque milites [63] anxie ferrent, ejuſque filium Baſſianum, qui Cæſar una aderat, Auguſtum feciſſent; in tribunal ſe ferri, adeſſe omnes, Imperatoremque ac Tribunos, Centuriones ac cohortes, quibus auctori-
26 bus acciderat; ſiſti, [64] reorum modo, juſſit. [65] Quo metu ſtratus humi victor, cum [66] tantorum exercitus veniam precaretur: [67] Sentitiſne, inquit, pulſans manu,

vitia illi *conceſſiſſe*. Magnus revera princeps Severus, quique ſeveritate ſua reformavit multa in melius, quare etiam *fundator Imperii* in quadam inſcriptione nominatur. *Caſaubonus apud Spartianum.*

61 *Nam.*] Lege: *Jam.* Caſaubonus.

62 *Cum pedibus æger bellum moraretur.*] Ad verbum ex Spartiano, aliquibus tamen immutatis, quare non parcam ponere, ut, quid ſibi Victor permiſerit, animadvertas. *Idem cum pedibus æger bellum moraretur, idque milites anxie ferrent, ejuſque filium Baſſianum, qui una erat, Auguſtum feciſſent, tolli ſe atque in tribunal ferri juſſit: adeſſe deinde omnes tribunos, centuriones duces, & cohortes, quibus auctoribus id acciderat: ſiſti deinde filium qui Auguſti nomen acceperat, quumque animadverti in omnes auctores facti præter filium juberet, rogareturque omnibus ante tribunal proſtratis, caput contingens ait, tandem ſentitis caput imperare, non pedes.* Sed quod ic ſcribunt & Spartianus & Victor nilites Baſſianum Auguſtum appellaſſe & feciſſe, invito ipſo & nſciente Severo, prorſus falſum ſt: quippe jam ante, poſt bellum Parthicum, conſentiente patre appellatus eſt Imperii particeps Baſſianus, ut idem Spartianus: qui vero articeps Imperii, is omnino & uguſtus cenſebatur. Puto hoc ommentum eſſe Maximi, a quo unc fabulam hauſerunt Spartianus Victor. Hæc *Salmaſius* pluribus *ud Spartianum.*

SCHOTTUS.

63 *Anxie ferrent.*] Ita legendum ex Spartiano, qui ad verbum gemina ſcribit.

64 *Eorum modo.*] In MSC. eſt, quod neſcio an cæteris, mihi certe non ſatisfacit. *reorum modo* tentabam.

ANNA.

65 *Quo metu ſtratus humi victor.*] Tranſpoſita pro: cum tantorum *victor* exercitus *ſtratus humi* veniam precaretur.

SCHOTTUS.

66 *Tantorum veniam.*] Vetus ſcriptura; ſed ad numerum ne, an ad delicti & perſonarum qualitatem referendum? Doctiſſimus Olivarius *factorum* rectum putabat.

GRUTERUS.

67 *Sentitiſne, inquit, pulſans manu, caput potius quam pedes imperare.*] Videtur excidiſſe vox, biſque ſcribenda, hoc modo, *manu caput, caput potius quam.* quomodo item video placuiſſe Caſaubono; lætorque carum illud caput mecum conſpirare: ſum enim longe diverſus ab eis, qui in emendatiunculas haſce adeo ſcrupuloſe inquirunt, a ſene primum, an ab alio prius conceptæ natæque ſint, tanquam ſi eorum forent filiæ, magnamque etiam ipſis paraturæ forent hæreditatem. cujus frigidiſſimi certaminis, ita me profecto pudet, ut cæcus eſſe cuperem ac ſurdus, ne id aut viderem aut audirem; niſi puſillas illas animas arbitrarer, videri magis Criticos, quam

manu, *caput potius*, quam pedes imperare? Neque 27
multo poſt Britanniæ municipio, cui Eboraci nomen,
[68] annis regni duodeviginti [69] morbo exſtinctus eſt.
[70] Ortus Mediæ humili, primo literis, deinde imbu- 28
tus foro: [71] quo parum commodante, uti [72] rebus
artis ſolet; dum tentat, aut exquirit varia meliora-
que; conſcendit Imperium. Ibi graviora expertus, 29
laborem, curas, metum, & incerta prorſus omnia:
quaſi teſtis vitæ mortalium, [73] *cuncta*, inquit, *fui*;
conducit nihil. Funus quod liberi Geta Baſſianuſ- 30
que Romam detulerant; mire celebratum, illatum-
que

quam eſſe; imo ne videri quidem, niſi ſibi.

ANNA.

67 Sed brevitas hujus Scriptoris, propter quam multis etiam locis obſcurus eſt, non patitur hanc vocem repeti, quæ ſubintelligi eleganter poſſit. Salmaſius diſtinguebat: *pulſans manu caput, potius imperare.* Sed nihil omnino, vel in diſtinctione, vel in verbis mutandum eſt.

68 *Annis regni duodeviginti.*) Idem Herodianus & Spartianus. Sed imperavit tantum an. 17. menſes 7. dies 3.

69 *Morbo.*) Arthridite. Infra in Epitome.

SCHOTTUS.

70 *Ortus Mediæ humili.*) Olivarius legendum putabat *ortus enim ex humili*, ex Lampridii Severo. quid ſi ut Nicolaus Faber *ortus familia humili*, ſeu potius *ortus in æde humili?* MSC. enim *Mediæ humili:* qualis ſitne in agro Leptitano vicus aliquis *Media* dictus, ignorare me fateri non pudet; nec cur pudere debeat video. Infra ſane ſic loquutus de Alexandro n. 1.

GRUTERUS.

70 Alii aliter: ego ſuſpicabar legi poſſe; *Ortus medio humili*, ut velit e medio hominum ſtatu, quamvis & eo humiliore ortum; tanquam nimirum parentes neque domi nobiles fuerint, neque a fæce plebis. ſic Victoris Epitome cap. 35. *genitus patre mediocri.*

ANNA.

70 Salmaſius. *Ortus Mediæ humilis.* Id eſt, *ortus mediocriter humilis.* Caſaubonus: *Ortus Lepti ex humili patre.* Ante vocem *primo* omiſerat librarius τὸ *pre* hoc eſt *patre.* in voce corruptiſſima *Media*, ex L. M. actum M. & ex p. inverſo, d.

GRUTERUS.

71 *Quo parum commodante, uti rebus artis ſolet; dum tentat aut exquirit varia*, &c.) Ne ambiguus ſit ſermo, legendum diſtinguendumque, *uti rebus arctis ſolet, dum* &c. res enim arctæ in cauſa, cur quidvis tentaret Severus.

SCHOTTUS.

72 *Res arta* (ſic enim MSS. fere & meliores libri vulgati *arcta*) ſunt anguſtæ & modicæ.

ANNA.

73 *Cuncta*, inquit, *fui*, *conducit nihil.*) Spartianus. *Hujus dictum eſt cum eum ex humili per literarum & militiæ officia ad Imperium plurimis gradibus fortuna duxiſſet. Omnia*, inquit, *fui*, *& nihil expedit.* Et his verbis Severus quæcumque de rerum humanarum vanitate Salomon ſcripſit in divino illo libello qui Eccleſiaſtes inſcribitur, amplexus eſt.

74 *Ad-*

31 que Marci ſepulcro: [74] * adeo percoluerat, ut ejus gratia Commodum inter Divos referri ſuaſerit, fratrem appellans; Baſſianoque Antonini vocabulum [75] addiderat: quod [76] ex illo poſt multos dubioſque eventus, [77] auſpicia bonorum cepiſſet patrocinio
32 fiſci. [78] * deinde laborantibus [79] ſecundarum initia earumque [80] auctores memoriæ ſunt.

At

SCHOTTUS.

74 * *Adeo percoluerat.....*) Aſteriſco notare ſatis habui dum jactura ſarciatur, & lacunæ Victoris Impleantur ex alio exemplari, quale in Ubiis Coloniæ Agrippinæ apud Jo. Metellum Sequanum eſſe audio ex bibliotheca Corn. Gualtheri v. c. Spartianus: *quem ex omnibus Imperatoribus tantum coluit, ut & Commodum in divos referret.* Hinc hiatum implendum cenſeo, ut *hunc*, vel, *quem adeo percoluerat*, legas. Iterum Spartianus; *Iratus Senatui Severus Commodum inter Divos referendum eſſe cenſuit, quaſi hoc genere ſe de Senatu poſſet ulciſci, primuſque inter milites Divum Commodum pronuntiavit*, Poſt: *Commodum in Senatu & concione laudavit: Deum appellavit: infamibus diſplicuiſſe dicit.*

75 *Addiderat.*) Poteſt & *indiderat* legi.

ANNA.

76 *Ex illo.*) Antonino.

77 *Auſpicia bonorum cepiſſet, patrocinio fiſci.*) *Patrocinium fiſci, honorum auſpicium* vocat, quia is primus officiorum & *honorum* gradus fuit. Spartianus in Geta in hac hiſtoria: *Dicunt aliqui non in Marci honorem tantum Antonini nomini delatum, cum id Marcus adoptivum habuerit; ſed in ejus qui Pius cognominatus eſt, Adriani ſcilicet ſucceſſoris: Et quidem ob hoc quod Severum ille ad fiſci advocationem delegerat ex formulario forenſi, quum ad tantos proceſſus ei patuiſſet dati ab Antonino primi gradus, vel honoris auſpicium.* Advocatum autem fiſci eligebant Imperatores ex corpore advocatorum qui in diverſis foris poſtulabant.

SCHOTTUS.

78 * *Deinde laborantibus.*) Labes rurſum hic & hiatus, aut mire ſalebroſus locus, ut depoſitus & deploratus eſſe videatur. Quare veteri more ante januam colloco, ſi forte a prætereunte curari queat: dubites enim rectiuſne *deliberantibus*.

GRUTERUS.

78 Caſaubonus tolli poſſe putat aſteriſcum, dum modo reſcribatur, *proinde laborantibus*, ut *proinde* ponatur pro *adeo*, quemadmodum idem infra dixerat in Caro: *proinde arduum, fatalia devertere.* videatur ipſe: abſit enim ut non eam pedibus in ejuſdem ſententiam.

ANNA.

78 Senſus eſt, Severus Baſſianum filium Antoninum vocavit ejus Antonini gratia ex quo fiſci patrocinium, honorum auſpicium ſuſcepit, adeo novis hominibus primus mitioris fortunæ gradus ejuſque auctores memoriæ adhærent. *Laborantes* vocat Victor novos homines qui emergere laborant.

79 *Secundarum initia* vocat primum illum honorum gradum, per quem emergere incipiunt.

80 *Secundarum auctores* vocat eos, qui primi jacentes attollunt & producunt.

SCHOTTUS.

80 Dubites rectiuſne *earum quæ adjutores* legas. Quid ſi referamus ad ea quæ Codice ſcribuntur de proximis ſac. ſcrinior. l. hac leg. Item de palatinis ſacrarum largitionum, l. Scriniis. ſed hæc refero ad ætatis noſtræ Papinianum Jacobum Cujacium doctorem meum.

81 *Te-*

AT [81] poſteri, [82] quaſi bellum inter ſe mandatis 33
accepiſſent, confeſtim ſeceſſere. Ita Geta, [83] cui nomen paterno ab avo erat, [84] cum ejus modeſtiore ingenio frater angeretur, obſeſſus interiit. Quæ vi- 34
ctoria [85] Papiniani exitio fœdior facta, ut ſane putant memoriæ curioſi: quippe quem ferunt illo tempore [86] Baſſiani ſcrinia curaviſſe, monitumque, uti mos eſt,

ANNA.

81 *Poſteri.*) Geta & Baſſianus.

GRUTERUS.

82 *Quaſi bellum inter ſe mandatis accepiſſent.*) Id eſt, *mandatum* eis eſſer *bellum* ultima parentis voluntate. quemadmodum Dido apud Virgil. lib. IV. Æneid. verſu 622.

Tum vos, ô Tyrii, ſtirpem & genus omne futurum
Exercete odiis; cinerique hac mittite noſtro
Munera: nullus amor populis, nec fœdera ſunto, &c.

ANNA.

83 *Cui nomen paterno ab avo.*) Nam Severi pater *Geta* vocabatur.

84 *Cum ejus modeſtiore ingenio.*) Hanc Getæ *modeſtiam*, *humilitatem* vocat Spartianus in Antonino Caracalla. *Fratrem magna ejus humilitate deſpexit.*

SCHOTTUS.

85 *Papiniani exitio.*) Refellit Spartianus & fabellam vocat, quod Præfecti non eſſet orationem dictare: ſed quaſi fautorem Getæ cum pluribus occiſum. In Caracalla, Severo, & Geta. vide & Zoſimum lib. I. hiſt. Novæ. ubi & de Ulpiani I. C. exitio. Illius exſtare Romæ in urna argentea dicitur hæc Inſcriptio:

ÆMILIO. PAULLO. PAPINIANO. PRÆFECTO. PRÆTORIO. JURISCONSULTO. QUI. VIXIT. ANNOS. XXXVI. DIES. X. MENS. III. PAPINIANUS. HOSTILIUS. EUGENIA.
GRACILII. TURBATO. ORDINE. IN. SENIO. HEU. PARENTES. FECERUNT. FILIO. OPTIMO.

ANNA.

86 *Baſſiani ſcrinia curaviſſe.*) Scrinia loculi & capſæ, in quibus principis acta quæ ad jus pertinent, aſſervantur. Quibus qui præfecti erant, *Scriniorum magiſtri* dicebantur. Fuere item *ſcrinia* alia quorum alia *Scrinia memoria: Scrinia epiſtolarum: Scrinia libellorum: Scrinia diſpoſitionum: Scrinia largitionum:* Quæ ſingula ſuos habuere præfectos,

eſt, [87] deſtinando Romam quam celerrime componeret, [88] dolore Getæ dixiſſe; haudquaquam pari facilitate velari parricidium qua fieret: Idcirco morte affectum. Sed hæc improbe abſurda ſunt, cum conſtet ſatis, [89] Præfecturam Prætorio geſſiſſe, [90] neque incondite illum virum tantam contumeliam imponere potuiſſe, cui amori [91] ac magiſterio erat.

C A-

ctos, qui *magiſtri memoria*, *magiſtri epiſtolarum*, *magiſtri libellorum* &c. dicebantur. Libellorum autem *ſcrinia curaviſſe* ſub Severo Papinianum cognoſcitur ex L. reſcriptum, 12. D. de diſtr. pig. quamvis hic Victor eum *ſcriniorum Magiſtrum* videtur intelligere.

SCHOTTUS.

87 *Deſtinando Romam.*) Credidi aliquando ſcripſiſſe Victorem, *dictando orationem quam celerrime componeret*; cujus conjecturæ nondum me pœnitet. *orationem* alii exaudiunt, alii *deſtinanda* legunt.

ANNA.

87 Et ita optime Caſaubonus apud Spartianum. Nam exiſtimat Victor patratam cædem Getæ, priuſquam ex Btitannia Romam ambo fratres reverterentur; cum tamen certum ſit occiſum Getam Romæ in Palatio, nec confeſtim; ſed cum annum unum dieſque XXII. cum fratre Imperium obtinuiſſet. Sed fuere qui aliter traderent hiſtoriam ejus cædis. Per *deſtinanda Romam* orationem intellige qua & in ſenatu & ad populum facinus dilueret Papinianus. Spartian. *Multi dicunt Baſſianum occiſo fratre illi (Papiniano) mandaſſe, ut & in ſenatu pro ſe & apud populum facinus dilueret: Illum autem reſpondiſſe non tam facile parricidium excuſari poſſe, quam fieri.*

88 *Dolore Getæ.*) Id eſt, quem ex occiſo *Geta* perceperat. Deſiderio *Getæ*.

89 *Præfecturam prætorio geſſiſſe.*) Quo nomine orationem dictare non poterat, ut addit Spartianus. Imperatores enim non ſolebant *præfectorum prætorii* ingenio formare aut epiſtolas, aut orationes. Nam vel quæſtores ipſorum, & qui ſcrinia curabant, eas componebant, vel qui erant ab epiſtolis. Vel interdum dicendi magiſtri, niſi etiam ipſi ſuopte ingenio ſcriberent.

GRUTERUS.

90 *Neque incondite illum virum, &c. cui amori & magiſterio erat.*) Legendum videbatur Caſaubono, immiſſa adhuc negatione, & addito nomine, *Neque non incondite, &c. qui amori & magiſterio Getæ erat.* ego heic nihil video, nihil explico, quod tolerabilem conſtituat ſententiam.

ANNA.

90 Recte Caſaubonus. Ait Victor virum illum, nempe Baſſianum, non potuiſſe, non incondite adeo contumelioſam provinciam, dictandi ſcilicet orationem qua cædem Getæ excuſaret, imponere ei, qui Getæ amori ac magiſterio fuerat.

91 *Ac magiſterio erat.*) Dubito an hic Papinianum libellorum Getæ *magiſtrum* fuiſſe dicat, an revera *magiſtrum*; id eſt, doctorem, rectorem, quippe cui præcipue & Antoninum, & Getam a Severo commendatum ſcribit Spartianus.

CAPUT XXI.

ARGUMENTUM.

Caracalla dicitur, Alamannos devincit, Juliam novercam conjugem affectat, Ægypti ſacra Romam deportat, urbem operibus auget, & moritur Antoninus.

C. LXV. CÆTERUM [1] ANTONINUS incognita munerum ſpecie urbem Romanam [2] adjiciens, quod indumenta in talos dimiſſa largiretur, [3] *Caracalla* dictus: cum pari modo [4] veſti Antonianas nomine ſuo daret. [5] Alamannos gentem populoſam, [6] ex equo mirifice 1 2

ANNA.

1 *Antoninus.*] Imperium ſuſcepit an. U. C. 963. poſt C. 211.

SCHOTTUS.

2 *Adjiciens.*] Pro augens: forſitan *adiens.*

GRUTERUS.

2 Fortaſſe legendum *adſiciens*, vel adeo *adliciens*, quod & Caſaubono noſtro venerat in mentem.

ANNA.

3 *Caracalla dictus.*] A *caracallis* quas populo largiebatur. *Caracalla* a *calaca*, unde noſtrum *caſaca. Caracallas* primus talares fecit Antoninus quæ antea breviores erant, eaſque de nomine ſuo Antonianas vocavit.

SCHOTTUS.

4 *Veſti Antonianas.*] Puto legendum, *Veſtes Antoninianas:* ut *Thermas Antoninianas* appellat Eutropius.

ANNA.

4 Veriſſime Caſaubonus *Cum pari modo veſti Antoniana nomen e ſuo daret.* Caracallas de ſuo nomine Antoninus Antonianas appellavit. Spartianus. *Ipſe Caracalli nomen accepit a veſtimento quod populo dederat, demiſſo uſque ad talos, quod ante non fuerat, unde hodieque Antoniana dicuntur caracallæ hujuſmodi, in uſu maxime Romanæ plebis frequentata.*

5 *Alamannos.*] Unde & ipſe ſe *Alemannicum* vocavit. *Alemanni* autem Germaniæ populi ad Mœnum amnem, & hi diu a Germanis diſtincti, poſtea vero circa Conſtantini tempora toti Germaniæ nomen dedere, quæ ab illis *Alemannia* dicta, hodieque ita dicitur.

6 *Ex equo mirifice pugnantem.*]

At-

rifice pugnantem, prope Mœnum amnem devicit:
patiens, communis, tranquilluſque: pari fortuna, &
3 eodem matrimonio, quo pater: Namque [7] Juliam
novercam, cujus facinora [8] ſupra memoravi, forma
captus, [9] conjugem affectavit; cum illa factioſior,
aſpectui adoleſcentis, præſentiæ quaſi ignara, ſemet
dediſſet [10] intecto corpore, aſſerentique, Vellem, ſi
liceret, [11] uti: petulantius multo (quippe [12] quæ pudorem velamento exuerat) reſpondiſſet; [13] libet? plane licet.
4 ne licet. [14] Ægypti ſacra per eum deportata Romam,
atque aucta Urbs magno acceſſu [15] Viæ novæ, &
[16] ad

Atque etiam nunc tota illa gens ex equo mirifice pugnat.

7 *Juliam novercam.*] Severus duas habuit conjuges, priorem Martiam, alteram *Juliam.* Quarum quæ Caracalli mater fuerit diverſæ veterum ſententiæ. Victor priori natum putat, idemque Spartianus & Eutropius. At Dio Caſſius & Herodianus *Julia* vere filium credidere. Et ex hac varietate factum eſt, ut de ejus vitæ etiam tempore dubitetur. Qui enim Martiæ filium faciunt, eum ajunt vixiſſe annis XLIII. qui *Juliæ*, annis ferme triginta, ut infra in Epitome. At Dio Caſſ. an. XXIX. Sed Dioni potius videtur habenda fides. Qui & Antoninum vidit, & propius ac familiarius cum eo loquutus eſt. Plura Caſaubonus apud Spartianum in Caracallo.

8 *Supra memoravi.*] In Severo: *Huic tanto domi foriſque uxoris probra ſummam gloriæ dempſere.* &c.

9 *Conjugem affectavit.*] Idem Spartianus.

SCHOTTUS.

10 *Intecto.*] MSC. *intellecto*, male.

11 *Uti.*] Redundare videtur.

12 *Quæ pudorem velamento exuerat.*] Deeſſe videtur *ſi libet.* Apud Herodotum Clio de uxore Candaulis Gyges: *ἅμα κιθῶνι ἐκδυομένῳ συνεκδύεται καὶ τὴν αἰδῶ γυνή: Mulier cum tunica pudorem ponit.*

ANNA.

13 *Libet? plane licet.*] Huic execrando Juliæ reſponſo addit Spartianus. *An neſcis te Imperatorem eſſe, & leges dare, non accipere?*

SCHOTTUS.

14 *Ægypti ſacra.*] Ea ſunt Iſidis, quæ aut primus Romam deportavit, aut celebritati eorum majorem reverentiam addidit.

ANNA.

14 Spartianus. *Sacra Iſidis Romam deportavit & templa ubique magnifica eidem Deæ fecit.* Sed & ante Antoninum Commodus Romæ *ſacra Iſidis* coluit. Quam contrarietatem advertens Spartianus ſubjungit: *In quo quidem mihi mirum videtur, quemadmodum ſacra Iſidis primum per hunc Romam veniſſe dicantur, quum Antoninus Commodus ita ea celebraverit ut & Anubim portaret & pauſas ederet, niſi forte iſte addidit celebritati, non eam primus invexit.* Doctiſſimus Caſaubonus putat Spartianum & Victorem hic ſequutos eſſe errorem Marii Maximi quem ſtudioſe tranſcribunt. Vel alium, quicumque is fuerit, qui hoc primus ſcripſit.

SCHOTTUS.

15 *Via nova.*] Non illius quæ a Velabro inter Capitolium & Palatinum montem ducebat in forum, de qua Ovid. VI. Faſtor.

Qua via Romano nunc nova juncta foro.

Sed quæ prope Severi Septizonium de-

[16] ad lavandum abſoluta opera pulcri cultus. Quibus confectis cum Syriam [17] circumgrederetur, [18] anno potentiæ ſexto [19] moritur. Corporis reliqua luctu publico relata Romam, atque [20] inter Antoninos funerata ſunt. 5 6

declinans ab Appia Aventinum verſus, & rurſus in eam ſub Thermis Antoninianis incidens inter plateas Romanas omnium fuit pulcerrima.

ANNA.

15 Spartianus. *Idem viam novam munivit qua eſt ſub ejus Thermis. Quo pulcrius inter Romanas plateas non facile quidquam invenias:*

SCHOTTUS.

16 *Ad lavandum.*] Tanta mole & artificio ſtructæ hæ Thermæ fuerunt, ut etiam docti architecti tales fieri poſſe negarent. Idem Spart. Caracalla.

ANNA.

16 Thermæ Antonianæ, in latere Aventini via Ardeatina. Spartian. *Opera Romæ reliquit Thermas nominis ſui eximias, quarum cellam olearem architecti negant poſſe ulla imitatione qua facta eſt, fieri. Nam ex ære vel cupro cancelli ſuperpoſiti eſſe dicuntur quibus cameratio tota concredita eſt: Et tantum eſt ſpatium ut id ipſum fieri negent potuiſſe docti mechanici.*

SCHOTTUS.

17 *Circumgrederetur.*) Vel *circumgraderetur.* corrupte MSC. *circumcrederetur.*

ANNA.

18 *Anno potentiæ ſexto.*) *Anno Imperii VI. menſe II.* Eutropius vere, adde modo quatuor dies.

19 *Moritur.*) Inter Edeſſam & Charras a centurionibus duobus occiſus.

20 *Inter Antoninos.*] Spartianus. *Corpus ejus Antoninorum ſepulcro illatum eſt, ut ea ſedes reliquias ejus acciperet, quæ nomen addiderat.*

CAPUT XXII.

ARGUMENTUM.

Imperatores appellantur & interficiuntur Opilius Macrinus & Diadumenus.

DE-

1 DEHINC [1] OPILIUS MACRINUS, qui CMLXX.
Præfecturam Prætorio gerebat, Imperator, ejuſque filius [2] *Diadumenus* nomine [3] Cæſar a legionibus
2 appellatur. Quibus, eo quod ingens amiſſi Principis
deſiderium erat, adoleſcentem Antoninum vocavere.
3 [4] Horum nihil præter ſævos atque inciviles animos
4 interim reperimus. Qua gratia menſibus [5] ferme quatuor ac decem vix retento imperio, per quos creati fuerant, [6] interfecti ſunt.

ANNA.

1 *Opilius Macrinus.*] Ann. U. C. 969. poſt C. 217.

2 *Diadumenus.*] In nummis veteribus dicitur etiam *Diadumenianus*, ut *Hermogenes*, *Hermogenianus*.

3 *Caſar a legionibus appellatur.*] *Caſarem* tantum Diadumenum appellatum ſcribit Herodianus. quare & Capitolinus in Macrino. *Sciendum praterea*, inquit, *quod Caſar fuiſſe dicatur, non Auguſtus Diadumenus puer, quem plerique pari fuiſſe cum patre Imperio tradiderunt.* Verum Lampridius in Diadumeno, non *Caſarem*; ſed Imperatorem, adeoque Auguſtum eum patre vocatum narrat, ejuſque orationem ad milites ponit, additque: *Herodianus Græcus ſcriptor hac prateriens, Diadumenum tantum Caſarem dicit puerum a militibus nuncupatum, & cum patre occiſum.* Hanc Lampridii ſententiam ſequuntur Eutropius & infra Epitomiſta: *Opilius Macrinus cum filio Diadumeno Imperatores facti.*

4 *Horum nihil prater ſavos atque inciviles.*] Lampridius in Diadumeno: *Hic tamen* XIV. *menſe Imperii ob incivilem patris atque aſperum principatum interfectus eſt cum patre, non ſuo nomine; quamvis etiam iſtum ultra atatem ſaviſſe in pleroſque reperiam, ut docent litera ab hoc eodem ad patrem miſſa.*

SCHOTTUS.

4 Capitolinus aliquot exempla crudelitatis Macrini commemorat, ut qui & Mezentius populari dicto, & domeſtica appellatione Macellinus dictus ſit, ut cujus domus ſpecie macelli ſanguine ſervulorum cruentaretur.

ANNA.

5 *Ferme quatuor ac decem.*] Deſunt dies tantum tres.

6 *Interfecti ſunt.*) In Cappadocia.

CAPUT XXIII.

ARGUMENTUM.

Heliogabalus dicitur, Solis ſimulacrum Romam transfert, mulieribus petulantibus impurior eſt, & opprimitur Marcus Antoninus.

CMLXXI. ACCITUSQUE [1] MARCUS ANTONINUS [2] Baſſiano genitus, qui [3] patre mortuo, in Solis ſacerdotium, [4] quem Heliogabalum Syri vocant, [5] tanquam aſylum inſidiarum metu confugerat, hincque *Heliogabalus* dictus: tranſlatoque Romam Dei ſimulacro in palatii penetralibus [6] [palatia] conſtituit. 1
Hoc impurius ne improbæ quidem aut petulantes mulieres 2

ANNA.

1 *Marcus Antoninus.*) An. U. C. 970. poſt C. 218.

2 *Baſſiano genitus.*] Sic quidem vulgo credebatur. Vide Dionem & Lampridium. Mater fuit Soëmis ſoror Juliæ matris Caracalli.

3 *Patre mortuo.*) Lampridius. *Hic fertur occiſo Macrini factione patre, ut dicebatur, Antonino in templum Dei Heliogabali confugiſſe velut in aſylum, ne interficeretur a Macrino, qui ſæviſſime cum filio luxurioſo & crudeli exercuit Imperium.*

4 *Quem Heliogabalum Syri vocant.*) Non *Heliogabalum* Syri, quod dimidiatum Græcum eſt ἥλιος. Sed *Alahgabal*, id eſt, *Deus mons*, quod Deus ille eſſet e ſaxo rudi & impolito in modum plane montis. Græci vero nomen hoc deflectentes ejus aſperitatem proxime ad ſonum linguæ ſuæ emollire conati ſunt pronuntiantes ΗΛΙΟΓΑΒΑΛΟϹ. Vide quæ viri doctiſſimi apud Lampridium notavere: Et quæ ab Illuſtriſſimo Bocharto, & quæ a Seldeno ſcripta ſunt.

SCHOTTUS.

5 *Tanquam aſylum.*) De *aſylo* Sacerdotii Syriæ Solis, vel, ut alii, Jovis Lampridius gemina refert; quem vide, & Herodianum lib. v.

6 *Palatia.*) Vox inepte repetita ſuperat, quamobrem uncis incluſi, dum melius aliquid eruatur.

GRUTERUS.

6 Si ſcribamus *pallacia*, locum ſuum belle tuebitur; ut dicat auctor, lupanaria conſtituiſſe Heliogabalum in penetralibus palatii. *pallacium* fictum a *pallacibus* ſeu *pellicibus*. de re ipſa Lampridius cap. XIV. *Lupanaria domi amicis, clientibus, & ſervis exhibuit.*

ANNA.

6 Gruteri lectio ſi admitteretur, mera eſſet ἀνακολουθία, *Tranſlato Romam Dei ſimulacro in palatii penetralibus lupanaria conſtituit.* Omnes intelligunt quid dicam.

7 Orbe

Digitized by Google

lieres fuere : quippe [7] orbe toto obſceniſſimos perquirebat, [8] viſendis tractandiſve [9] artibus [10] libidinum
3 ferendarum : Hæc cum augerentur in dies, ac magis magiſque [11] Alexandri, quem comperta [12] Opilii nece Cæſarem [13] nobilitas nuncupaverat, amor cumularetur ; in caſtris Prætoriis [14] triceſimo regni menſe oppreſſus eſt.

GRUTERUS.

7 *Orbe toto.*) Ex Lampridio laudando *infra* §. 9. apparet & heic reſcribendum, non, ut hactenus receptum, *quippe orbe toto* , ſed magis , *quippe urbe tota.*

ANNA.

8 *Viſendis.*) Id eſt, perquirendis, inveſtigandis. Neſcio an alibi reperiatur. Olivarius *fingendis.* Sed non temere damnanda altera lectio.

SCHOTTUS.

9 *Artibus.*) Petrus Pithœus, *viſendis tractandiſve partibus* (*vel artubus*) *libidinum.* Sic ſupra Nerone ut & in Epitoma excuſa. *Genitalia vultu contrectabat.* Eruditus lector arbitrabitur.

GRUTERUS.

9 Cum non unus medicus huic acceſſerit loco; quid vetat & meam me offerre ſymbolam ? conjeci olim , *tractandoſve artubus libidinum.* videtur enim reſpexiſſe ad illa Lampridii cap. VIII. *Idque diligenter curatum eſt, ut ex tota penitus urbe, atque ex nauticis monobelos quæreret, ſic eos appellabat qui viriliores videbantur.*

SCHOTTUS.

10 *Libidinum ferendarum.*) Erit fortaſſe qui *libidinum ferarum* reponet. Olivarius noſter ita legendum videri conſultus reſpondit : *libidinum non ferendarum.* Et ſic Lampridius de eodem Elagabalo : *Coëgit ſcriptores nonnullos neſanda , immo potius non ferenda ejus dicta de libidine diſputare.* Alibi , egregie vaſatos perquiſiviſſe. Petrus Pithœus *fœdarum.*

GRUTERUS.

10 Ego olim conjeci *verendarum.*

ANNA.

10 Ego ſuſpicabar *neſandarum.*

11 *Alexandri.*] De quo capite ſequenti.

SCHOTTUS.

12 *Pompilii.*) Legendum procul dubio *Opilii* ; Macrini ſcilicet. Sic enim Lampridius totidem verbis: *quem Cæſarem Senatus Macrino interempto appellaverat.*

13 *Nobilitas.*) Victor *Nobilitatem* pro *Senatu* dixit , quo de alibi.

ANNA.

13 Senatus enim, interfecto Macrino , Alexandrum Cæſarem nuncupavit, conſentiente Heliogabalo.

14 *Triceſimo regni menſe.*) *Triceſimo ſecundo* Eutropius , ſed ambo falſi ſunt. Regnavit enim an. 3. menſes 9. dies 4. Vide Dionem.

CAPUT XXIV.

ARGUMENTUM.

Adverſum Xerxem bellum movet , in Galliam contendit , legionum pleraſque tumultuantes abjicit , & trucidatur Aurelius Alexander.

c.LXXV. STATIMQUE [1] AURELIO ALEXANDRO 1
[2] Syriæ orto, cui duplex, [3] Cæſarea, & Archa
nomen eſt, militibus quoque annitentibus Auguſti po-
tentia delata: Qui, quanquam adoleſcens, ingenio 2
ſupra ævum tamen, confeſtim apparatu magno bel-
lum [4] adverſum Xerxem Perſarum Regem movet:
[5] quo fuſo fugatoque, in Galliam maturrime con-
tendit; quæ Germanorum direptionibus tentabatur.
[6] Ibi

ANNA.

1 *Aurelio Alexandro.*) Anno U. C. 974. poſt C. 221.

SCHOTTUS.

2 *Syriæ orto.*] Forte *urbe* exaudiendum. V. Septim. Sever. §. 70.

ANNA.

3 *Cæſarea & Arca nomen eſt.*] *Arca* ſine aſpirata. Ptolemæus. Ἄρκα ſive, Ἄρκη, vel Ἄρκαι. *Cæſarea* & *Arca* dicebatur. Unde & Lampridio in hac vita *Arca Cæſarea* dicitur, eadem etiam *Arcena* apud eundem initio.

SCHOTTUS.

3 MSS. diſertim *Archa*. Flavio Joſepho lib. V. Antiquitatum Judaicarum Ἀρκὴ eſt, & Ἀντίπας, Judææ urbs in tribu Aſer.

GRUTERUS.

5 Illuſtrat hæc ipſa Scaliger in Animadverſionibus Euſebianis, annos MMCCXLII.

SCHOTTUS.

4 *Adverſum Xerxem.*] De expeditione in Perſas, qua victus *Xerxes*, Eutropius lib. VIII. Et Oroſius VII. c. 18. Herodianus vero *Artoxerxem* nominat & Lampridius, & tam re quam nomine potentiſſimum Regem fuſum fugatumque ſcribit.

ANNA.

4 Hic eſt *Artoxerxes*, qui devicto & occiſo Artabano Rege Parthorum ultimo, primus antiquum Perſarum in oriente Imperium renovavit. Eum alii obſcuro & ignobili loco natum, alii magnum fuiſſe dicunt.

5 *Quo fuſo, fugatoque.*] Idem Lampridius, idque ſe apud multos & in annalibus dicit reperiſſe, additque: *Sed quidam dicunt a ſervo ſuo eum proditum non viciſſe Regem, ſed ne vinceretur fugiſſe. Quod contra multorum opinionem dici non dubium eſt iis qui plurimos legerint. Nam & ami-*

3 [6] Ibi tumultuantes legionum pleraſque conſtantiſſime
abjecit: quod in præſens gloriæ, mox exitio datum.
4 Nam [7] cum tantæ ſeveritatis vim milites inhorreſcunt,
([8] unde etiam Severi cognomentum acceſſerat) a-
gentem caſu cum paucis [9] vico Britanniæ, [10] cui vo-
5 cabulum Sicila, trucidavere. Opus urbi florentiſſi-
mum [11] celebrio fabricatus eſt, matriſque cultu, quæ
6 nomine Mamæa erat, plus quam pius. Adhuc [12] Do-
mitium Ulpianum, quem Heliogabalus Prætorianis
præ-

amiſiſſe illum exercitum dicunt, fame, frigore, ac morbo, ut Herodianus auctor eſt contra multorum opinionem.

6 *Ibi tumultuantes.*] Lampridius. *Sed quum ibi quoque ſeditioſas legiones comperiſſet, abjici eas præcepit.*

SCHOTTUS.

7 *Cum.*] Olivarius legebat *dum.*

ANNA.

8 *Unde etiam Severi cognomen.*] Propter ejus *ſeveritatem Severi* nomen a militibus ei inditum ſcribit etiam Lampridius.

9 *Vico Britanniæ.*] Lampridius. *Verum Gallicanæ mentes, ut ſeſe habent duræ ac retorridæ, & ſæpe Imperatoribus graves ſeveritatem hominis nimiam, & longe majorem poſt Heliogabalum non tulerunt. Denique agentem eum cum paucis, in Britannia, ut alii volunt, in Gallia, in vico cui Sicila nomen eſt, non ex omnium ſententia; ſed latrocinantium modo quidam milites, & hi præcipue qui Heliogabali præmiis effloruerant, quum Severum principem pati non poſſent, occiderunt.*

SCHOTTUS.

10 *Cui vocabulum Sicila.*] Ita repono. nam MSC. hac parte mendoſus, *in vocabulum Sicilia. Agentem cum paucis in Britannia, ut alii volunt, in Gallia in vico cui Sicila nomen.* Lampridius totidem verbis.

ANNA.

10 Pro *Sicila* melius veteres libri *Sicilia*, qui vicus Galliæ Tranſpadanæ fuiſſe videtur non longe a Moguntiaco, cum Alexandrum Moguntiaci occiſum quidam ferunt.

SCHOTTUS.

11 *Celebrio fabricatus eſt.*] Aſſentior doctiſſimo Olivario, quem honoris cauſa ſæpius uſurpo, qui *Serapium fabricatus eſt* legebat vel *Iſium & Serapium.* Ita Lampridius: *Iſium & Serapium decenter ornavit additis ſignis & deliacis & omnibus myſticis. In matrem Mamæam unice pius.* cet.

ANNA.

11 Sed cum Lampridius dicat Serapium *ornaſſe* tantum, non vero *fabricatum* Alexandrum; aliud quærendum eſt. Puto: *Opus urbi florentiſſimum & celeberrimum fabricatus eſt.* Ut Thermas intelligat, quas Alexander juxta eas, quæ Neronianæ fuerunt, conſtituit, aqua inducta quæ Alexandrina nunc dicitur. Ut ait Lampridius. Vel: *Opus Urbi florentiſſimum celeberrimumque fabricatus eſt, matris cultu, quæ Mammæa erat, pluſquam pius.* Ut diætas intelligat quas nominis Mammææ in Palatio fecit Alexander. Idem Lampridius. *In matrem Mammæam unice pius fuit, ita ut Romæ in Palatio faceret diætas nominis Mammææ, quas imperitum vulgus hodie ad Mammas vocat*: Nihil aliud ſuccurrit.

12 *Domitium quem Heliogabalus.*] Lampridius. *Paullum & Ulpianum in magno honore habuit, quos præfectos ab Heliogabalo alii dicunt factos, alii ab ipſo. Domitius Ulpianus,* & *Julius Paullus* Juriſconſulti nobiliſſimi.

præfecerat, eodem honore retinens; [13] Paulloque
[14] inter exordia patriæ reddito, juris auctoribus,
quantus erga optimos [15] atque æqui ſtudio eſſet, edo-
cuit: [16] Neque ultra annos tredecim Imperio functus 7
Rempub. reliquit firmatam undique. Quæ jam tum 8
[17] a Romulo ad Septimium certatim evolans Baſſiani
conſiliis, tamquam in ſummo conſtitit. Quo ne con-
feſtim laberetur Alexandri fuit. Abhinc dum domi- 9
nandi ſuis quam ſubigendi externos cupientiores ſunt,
atque inter ſe armantur, magis Romanum ſtatum quaſi
abrupto præcipitavere, immiſſique in imperium pro-
miſcue boni malique, nobiles atque ignobiles [18] ac
Barbariæ multi. Quippe ubi paſſim [19] confuſaque 10
omnia,

SCHOTTUS.

13 *Paulloque.*] J. C. tum laudat, cujus ut & Ulpiani mentio frequens apud Lampridium Alexandro & Elagabalo.

ANNA.

14 *Inter exordia patriæ reddito.*] Libenter fateor, neque pudet fateri, me iſta non capere *inter exordia patriæ reddito*, an ut Ulpianum & Silvinum Rhetorem ſic & Paullum Heliogabalus removerat, quem Alexander poſtea revocavit, *patriæque reddidit?* At de Paullo id me legiſſe non memini. Quare legendum putabam *Paulloque inter exordia pariter reddito.* Ut ſubintelligatur *honore* quod præcedit. Ulpianum eodem honore retinens Paulloque eodem honore inter *exordia* Imperii ſui *reddito* Juris auctoribus, &c. Præfecturam Prætorianam intelligit, quam Paullo Alexander reſtituit; quippe qui eam ſub Heliogabalo poſſediſſet, nihil tamen temere pronuntio. Fieri enim potuit ut inter alios Heliogabalus Paullum etiam removerit.

SCHOTTUS.

15 *Atque æqui ſtudio eſſet.*] Forte *ſtudioſos*, niſi intelligas, *quantus æqui ſtudio eſſet*, pro, quanto ſtudio amplecteretur æquum & bonum.

ANNA.

15 Ait Alexandrum dum præcipue Juris auctores colit, oſtendiſſe quantus eſſet erga optimos, & æqui ſtudioſos. Sed nihil mutandum. Juris auctoribus atque *æqui ſtudio* oſtendit quantus eſſet erga optimos.

16 *Neque ultra annos tredecim.*] Imperavit an. XIII. diebus. IX.

17 *A Romulo ad Septimium certatim evolans.*] Ait Rempublicam quæ *a Romulo ad Septimium* uſque Severum vix ſervata eſt, tandem Baſſiani conſiliis in ſummo diſcrimine conſtitiſſe, ita ut Alexandri fuerit quo ne illa rueret: diſtingue igitur: *Quæ jam tum a Romulo ad Septimium certatim evolans, Baſſiani conſiliis tanquam in ſummo conſtitit.*

SCHOTTUS.

18 *Ac Barbari.*] MSC. *ac Barbariæ*; ut illud Flacci epiſt. II.

Græcia Barbariæ lento colliſa duello.

ANNA.

18 *Barbariam* Græci & Latini quidquid fuit extra limites agri ſui vocavere.

SCHOTTUS.

19 *Sparſa confuſaque.*] Pro *paſſim*, vidi qui audacter reponerent.

20 *Uti*

omnia, neque ſuo feruntur modo, quique fas putant, [20] uti per turbam, rapere aliena officia, quæ regere nequeunt, & [21] ſcientia bonarum artium fœ-
11 de corrumpunt. Ita fortunæ vis licentiam nacta,
12 pernicioſa libidine mortales agit: Quæ diu quidem virtute, uti muro prohibita, poſtquam pæne omnes flagitiis ſubacti ſunt, etiam infirmis genere inſtitutoque publica permiſit.

ANNA.

20 *Uti per turbam.*] Fieri ſolet, ſupple.

SCHOTTUS.

21 *Scientia.*] *Inſcientia*, qui reponunt, ſic explicant, *quique fas putant*, pro unuſquiſque fas & licitum putat. *uti per turbam, rapere aliena officia.* cet. Autographum tamen *ſcientia* præfert.

GRUTERUS.

21 Cum ſequatur infra, *etiam infirmis genere inſtitutoque publica permiſit*, non abs re eſt ſuſpicari reſtituendum, *& inſcientia.* nam certe ſcientia bonarum artium nullam unquam corrupit rempublicam; multas potius correxit & erexit. verum de ea re nos plura ad illa Taciti Agricolæ capite 4. *Memoria teneo ſolitum ipſum narrare, ſe in prima juventa ſtudium philoſophiæ, acrius ultra quam conceſſum Romano ac Senatori hauſiſſe, ni prudentia matris incenſum ac flagrantem animum coercuiſſet*, &c.

CAPUT XXV.

ARGUMENTUM.

Legionum ſuffragiis & Patribus approbantibus potentiam capit Cajus Julius Maximinus.

NAM-

C∞XXCVIII. NAMQUE [1] Cajus Julius Maximinus, [2] præſidens Trebellicæ, [3] primus e militaribus, [4] literarum fere rudis, [5] potentiam cepit ſuffragiis legionum. Quod tamen etiam Patres, dum periculoſum exiſtimant inermes armato reſiſtere, [6] approbaverunt: filiuſque ejus pari nomine [[7] Cajus Julius Maximinus] Cæſar factus eſt: 1 2

ANNA.

1 *Cajus Julius Maximinus.*] Græci & Latini ſcriptores *Maximinum* tantum nominant: At in Vett. inſcriptionibus CAJUS JULIUS VERUS MAXIMINUS, dicitur. Non dubitat doctiſſ. Caſaub. id ſtudio feciſſe hominem ſuperbiſſimum diſſimulandæ origini barbaricæ, ut illa tot nomina aſſumeret.

SCHOTTUS.

2 *Præſidens Trebellicæ.*] Sic vetus codex. *Triballicæ* alii. forte *Triballiis Iſauriæ*, e qua ipſe oriundus. Nicolaus Faber *rei bellicæ* legendum videri ſuggeſſerat; & vero Capitolinus omni exercitui præfectum ſcribit. Herodianus vero lib. VI. legionibus tyronum Alexandri.

ANNA.

2 Ex Capitolino: *His rebus conſpicuum virum Alexander, magnorum meritorum judex, in ſuam perniciem omni exercitui præfecit.* Quamquam hic & Capitolini & Victoris fides ſuſpecta eſt. Herodianus enim tyronibus tantum præfectum dicit. τὸν δὲ Μαξιμῖνον τοῦτον, inquit, διὰ τὴν προειρημένην στρατιωτικὴν ἐμπειρίαν ὁ Ἀλέξανδρος ἐπέστησε πάσῃ τῇ τοῦ στρατοῦ νεολαίᾳ, ὡς ἀσκοίη τε αὐτοὺς τὰ στρατιωτικὰ, καὶ εἰς τὸ πολεμεῖν ἐπιτηδείως παρασκευάζοι. Id eſt, *Hunc igitur Maximinum propter ante dictam militarem ſcientiam, Tyronibus univerſis Alexander præfecerat, ut eos ad militia munera exerceret, atque ad bellandum idoneos redderet.*

SCHOTTUS.

3 *Primus e militaribus.*] *Maximinus primum e corpore militari & nondum Senator, ſine decreto Senatus, Auguſtus ab exercitu appellatus eſt.* Julius Capitolinus.

ANNA.

4 *Literarum fere rudis.*) *Semibarbarus & vix adhuc Latina lingua.* Capitolinus.

5 *Potentiam cepit.*] An. U. C. 987. poſt C. 235.

6 *Approbaverunt.*] Hoc ex Herodiano & Capitolino falſum eſt.

SCHOTTUS.

7 *Cajus Julius Maximinus.*] Gloſſema in inſulam deportetur: ex ora in ſeriem, ut fit, irrepſit.

CAPUT XXVI.

Argumentum.

Abſens ab exercitu princeps fit, ſeditione excipitur, Carthaginem petit, & interit Antoninus Gordianus, Cæſaresque conſtituuntur Clodius Cupienus & Cæcilius Balbinus.

Quis

1 QUIS [1] biennium ſummis [2] potitis, haud incom- c∘xc.
mode prælio geſto contra Germanos, repente
ANTONINUS GORDIANUS Africæ Proconſul,
ab exercitu Princeps [3] apud Thydri opidum [4] abſens
2 fit. [5] Quo ut accitus pervenit [6] tanquam ea re
creatus foret, [7] ſeditione excipitur: [8] qua lenita fa-
3 cile Carthaginem petit. Ibi cum avertendis prodigiis,
quorum metu haud inane angebatur, rem divinam
4 [9] ſolitis ageret; repente hoſtia partum edidit. Id
haru-

ANNA.

1 *Biennium.*] Ex tabulis tamen patet *annum unum* rerum ſumma potitos Antoninos, cum Gordianus Imperator factus.

SCHOTTUS.

2 *Potitus.*] MSC. male, pro *potitis*: vel *Qui* legendum.

3. *Apud Thydri opidum.*] *Tiſdrum* opidum & *Tyſdrum* vocat Capitolinus Maximinis.

ANNA.

3 *Thyſtrum* Herodianus, ſed facile δ in τ. In Africa propria.

4 *Abſens fit.*) Nam eum, dum Thydri erat, Mauricius quidam juxta Tyſdrum in agro ſuo concionabundus Imperatorem proclamavit, quo facto Tyſdrum cum militibus petiit, ubi Gordianum invenit.

SCHOTTUS.

4 Capitolinus Maximinis hæc paullo aliter: invitum purpuram accipere coactum Gordianum, a militibus armis teliſque obſeſſum.

ANNA.

5 *Quo ut accitus pervenit.*] Atqui apud Tyſdrum erat Gordianus cum Imperator factus eſt. Herodianus, Capitolinus. Vide notam ſuperiorem.

SCHOTTUS.

6 *Tanquam care creatus.*] Repone *ea re*, id eſt, ideo, idcirco.

ANNA.

7 *Seditiene excipitur.*) Prorſus fide caret, & a cæteris omnino diſſentit, qui Gordianum omnium quaſi uno ore Imperatorem factum dicunt.

SCHOTTUS.

8 *Qua imita.*) Quidam *inita* reſtituunt propter perfidiam Punicam. Mihi *linita* pro *lenita* antique ſcriptum videtur.

ANNA.

9 *Solitis ageret.*] Malim *ſolitus ageret.*

10 *Ve-*

haruſpices, atque ipſe maxime, nam hujus ſcientiæ uſu immodice prudens erat, ita accepere, illum quoque deſtinatum neci; [10] verum liberis pariturum imperium: progreſſique [11] conjectu longius [12] liberi quoque exitum denuntiavere, mitem atque innoxium præſantes fore, ut illud pecus, nec diuturnum tamen ſubjectumque inſidiis. Interim Romæ comperto Gor- 5
diani interitu, hortante Domitio, [13] Urbi Præfectus, reliquique indices vulgo cæduntur per Prætorias cohortes: Quippe Gordianus, poſtquam delatum ſibi 6
imperium cognovit; [14] præmia amplum in modum oſtentans, Romam legatos ac literas [15] deſtinaverat. quibus necato eo fruſtratos ſe milites angebantur, [16] genus hominum pecuniæ cupidius, fidumque ac bonum ſolo quæſtu. At Senatus metuens, ne nullis 7
rectoribus ſpecie captæ urbis, atrociora acciderent, primo

10 *Verum liberis pariturum Imperium.*) Lego *libero*, vel *liberi.* Neque enim rectum eſſe poteſt, cum Gordianos tantum duos Victor agnoſcat. Adde quod addit mox mitem atque innoxium præſantes fore. Liberum ſcilicet: *Libero* autem numero ſingulari pro *filio* jam alibi uſus eſt.

SCHOTTUS.

11 *Conjectu.*] Dixit pro *conjectura*, *δεχαικῶς*.

12 *Liberi quoque exitum.*] Pro filii numero ſingulari, ut & typis editum Breviarium in Nerva num. 25. Ulpianus l. nemo prædo. 126. De reg. Juris: *locupletior non eſt factus, qui liberum acquiſivit.* & Modeſtinus l. jus autem. 35. D. de Pactis. & Juſtin. Inſtitut. lib. III. tit. VII. de ſervili cognat. Contra l. non eſt. 148. D. de verb. ſignific.

ANNA.

13 *Præfectus urbi, reliquique indices.*] Præfectus Urbi Sabinus nomine. Indices vero vocat Victor quos Herodianus & Capitolinus delatores & accuſatores: Sed hic etiam Victor falſus eſt qui ait eos cæſos fuiſſe, comperto Gordiani interitu, cum certum ſit eos poſt Gordianum Imperatorem factum occiſos. Herodianus, Capitolinus.

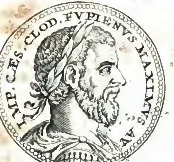
14 *Præmia amplum in modum.*] Capitolinus. *Sed vicit Gordianorum legatio, quæ bona omnia pollicebatur, ita ut eidem crederetur: & ingens militibus ſtipendium, populo agri atque congiaria promiſſa.* Ex Herodiano.

15 *Deſtinaverat.*] Id eſt, miſerat. Sic ſupra *Romam deſtinanda.*

GRUTERUS.

16 *Genus hominum pecuniæ cupidius, fidumque ac bonum ſolo quæſtu.*] Multum huic ſcriptori debent viri militares; adeo ſæpe moribus eorum notandis liberalis eſt; quemadmodum & ſupra capite XVIII. & XI.

17 Po-

primo [17] poteſtatum vices, mox [18] conſcriptis junioribus, [19] CLODIUM CUPIENUM, CÆCILIUM BALBINUM [20] CÆSARES conſtituit.

C A-

SCHOTTUS.

17 *Poteſtatum vices.*] Quaſi Cæſarum legatos, vicarios, & locum tenentes. Sic infra in Æmiliano *Summam poteſtatum* dixit, pro imperio.

ANNA.

17 Schottum certe hic locus fefellit: ait enim Victor, ſenatum Imperii vices inſtituiſſe, duos Imperatores elegiſſe, metu tyrannidis. Et ita expreſſe Herodianus: *προσεταιρισαμένους ἑαυτῶν χειροτονηθέντας βασιλέας. οὓς ἠθέλησαν μερίσαι τὴν ἀρχὴν, ὡς μὴ πάλιν ἴσσαν ἐξουσίαν, εἰς τυραννίδα πάλιν ἐξοκείλῃ.* i. *Conſtitutis ſibi regibus quos per vices imperium adminiſtrare voluerunt. Ne ſumma poteſtas in tyrannidem deſciſceres.*

18 *Conſcriptis junioribus.*] Hæc ex iſtis Herodiani verbis intelligenda exiſtimo: *ἥτε νεολαία πᾶσα ἐξεπολίζετο, ὅπλοις τε αὐτοσχεδίοις; καὶ τοῖς προσυχοῦσιν ὡπλίζετο, juniores omnes conſcripti, & ſubitariis armis ac tumultuariis ornati.*

SCHOTTUS.

19 *Clodium Cupienum, Cæcilium Balbinum Caſſ.*] Sic MSC. noſter: & poſt, *Clodio Cæcilioque*, a cujus fide temere abire religio ſit. Ille *Maximus Pupienus*, non, ut hic, *Cupienus* Capitolino vocatur. In MSS. tamen & vulgatis editionibus omnibus *Pupianus*, per primam vocalem ſcriptum conſtanter reperi: hic vero *Clodius Balbinus* eidem eſt. Nec clam me eſt Græcos *Maximum* fere appellare, Latinos *Pupienum*; ſed diverſa nomina a diverſis attributa in unum quadrant. Unus igitur idemque eſt *Maximus* & *Pupienus*. Nummi antiqui utriuſque, quales aliquot apud me ſervo, ſic exprimunt. IMP. CÆS. D. CÆL. BALBINUS AUG. Altera ex parte duæ dexteræ junctæ, FIDES. MUTUA AUGG. In aliis, IMP. M. CLOD. PUPIENUS. MAXIMUS. AUG. Altera ex parte, CONCORDIA. AUGG. S. C. Quomodo & Pomponius Lætus, non malus auctor, appellat. Unde neceſſario efficitur in utroque nomine peccatum, leg. quod in Victore, *Clodium Pupienum*, *Cælium Balbinum Caſſ. conſtituit*, non *Cupienum*, neque *Cæcilium*: nec recte a Capitolino *Clodium Balbinum* vocari, nata haut dubie de *Cœlio* voce corrupta *Clodii*: Ridicule vero Oroſius l. VII. qui fratres fuiſſe ſcribit, cum alter nobilis; ignobilis alter fuerit, Capitolino auctore.

ANNA.

20 *Cæſares conſtituit.*] Imo Auguſtos, hoc eſt, Imperatores.

1 Ge-

CAPUT XXVII.

ARGUMENTUM.

Auguſtus a militibus creatur, in Perſas proficiſcitur, bellum inſigniter gerit, & Marci Philippi inſidiis perit Gordianus Gordiani filius.

C❧ XCI. ISDEMQUE per Africam diebus milites[1] GORDIANUM Gordiani filium, qui forte contubernio patris prætextatus, [2] ac deinceps Præfectus Prætorio intererat, Auguſtum creavere: neque ſane factum nobilitas aſpernata. [3] Denique accito eo, inter implana urbis atque ipſo ſinu Prætoriæ manus acie deletæ 1 2

SCHOTTUS.

1 *Gordianum Gordiani filium.*] Contra omnes & Græcos Augg. ſcriptores, qui tres *Gordianos* agnoſcunt, ut Gordiani filium XLVI. annos agentem. Cætera Capitolinus.

ANNA.

1 *Gordianos* duos hic tantum agnoſcit, patrem & filium, *Gordianumque* tertium, *Gordiano* ſcilicet ex filia nepotem prætermittit. Vel potius *Gordiani* filium dicit qui *Gordiani* nepos fuit. Immemor ſcilicet *Gordiani* filium una cum patre in Africa fuiſſe occiſum. Vide infra in Epitome.

2 *Ac deinceps præfectus Prætorio.*] Falſum eſt Gordianum tertium *præfectum Prætorio* fuiſſe, neque enim per ætatem poterat, & Scriptores, unde hæc Victor, ſic tangit Capitolinus. *Hic accedit*, inquit, *alia Scriptorum imperitia qui præfectum Prætorii fuiſſe Gordianum parvulum dicunt, ignorantibus multis collo ſæpe vectum ut militibus oſtenderetur.* Imo & eum etiam, cum Cæſar factus eſt, impoſitum in humeros per mediam multitudinem milires ferebant oſtentantes plebi ac nepotulum Gordiani dictitantes. Vide Herodian. lib. VII. paullo ante finem.

3 *Denique accito eo inter implana Urbis.*] De bello inteſtino hic loquitur Victor, quod poſt Gordianum Cæſarem factum Romæ agitatum eſt, duobus Maximini

deletæ per gladiatorum familias, tironumque exerci-
3 tum. [3] Dum hæc Romæ geruntur, Julii Maximini,
quos forte ea tempeſtate [4] Thracia retinebat, acce-
4 ptis quæ evenerant, Italiam propere petunt. Eos Pu-
pienus [5] Aquilæ obſidione confecit, poſtquam præ-
5 lio victos reliqui paullatim deſeruerant. [6] Horum
imperio ad biennium per hujuſmodi moras annus
6 quæſitus. Neque multo poſt tumultu militarium
[7] Clodio [8] Cæcilioque Romæ intra Palatium cæſis,
7 Gordianus ſolus regnum obtinuit: [9] Eoque anno
[10] luſtri certamine, quod Nero Romam invexerat, aucto
firmatoque, in Perſas profectus eſt: cum prius [11] Jani æ-
des,

ximini militibus, qui audiendi cu-rioſiores curiam ingreſſi, dum Senatus habebatur ultra aram quoque Victoriæ penetraverant, a Gallicano Senatore interemptis. Vide Herodian. lib. VII. in fine.

4 *Thracia.*] Imo Pannonia.

SCHOTTUS.

5 *Aquilæ obſidione.*] Credo *Aquileja* legendum ex Capitolini Maximinis.

ANNA.

5 *Aquileja* Urbs ſupra Venetos.

6 *Horum imperio ad biennium.*] Ait *imperio* Maximinorum, cum biennium duraſſet, annum alterum acceſſiſſe per ſuperiores tumultus, & moras. Quod & ſenſit Eutropius, dum ſcripſit eos imperaſſe triennio & paucis diebus. Sed e faſtis conſtat Maximinos Imperatores factos, die 18. Martii an. U. 987. occiſos menſe Octobri an. U. 990. tumultus vero a die Maii 27. an. U. 988. uſque ad eorundem Maximinorum mortem perſeveraſſe: ita ut Maximinorum imperio, quod fuit anni unius, menſium duorum, dierum VII. per diverſarum factionum tumultus & moras, annus unus & menſes fere quinque quæſiti ſint.

7 *Clodio.*] C. *Clodio* Maximo Pupieno.

8 *Cæcilioque.*] Balbino. Quamvis Balbinum *Cæcilium* vocatum nuſquam inveni, ſed Cælium. Nummus apud Onuphrium. Jam ſupra.

9 *Eoque anno.*] U. C. 892. poſt C. 240.

SCHOTTUS.

10 *Luſtri certamine, quod Nero.*] Tranquillus Nerone: *Inſtituit & quinquennale certamen primus omnium Romæ, more Græco triplex, Muſicum, Gymnicum, Equeſtre: quod appellavit Neronia.* cap. 12. & Veſpaſiano cap. 4. Tacitus *Ludicrum quinquennale* in morem certaminis vocat. Idem Suet. Neroneum agona Neron. cap. 11. 21. & 23. & Tacitus XIV. Annal. inſtituiſſe referunt. Aurelius Victor ſupra *pſallere per cœtus, Græcorum invento in certamen coronæ cœpit.*

ANNA.

10 Nero quartum Conſul anno Chriſti 60. certamen inſtituit, quod quinto quoque anno peragebatur, a Gordiano autem firmatum anno Chriſti 240. & tunc luſtrum actum triceſimum ſeptimum.

SCHOTTUS.

11 *Jani ædes.*] A. U. C. CIƆCCCCXCIII. Prætextato & Attico Coſſ. *Gordianus aperto Jano gemino, quod ſignum erat indicti belli, profectus eſt contra Perſas ingenti exercitu.* Jul. Capitolinus Gord. Juniore & Caſſiodorus. Ducta uxore Tranquillina, Eutropius lib.

des, [12] quas Marcus clauſerat, patentes more veterum feciſſet. Ibi geſto inſigniter bello, Marci Philippi Præfecti Prætorio inſidiis periit [13] ſexennio Imperii. 8

1x. quem etiam auctorem laudat Oroſius cap. xix. libri vii. *Admodum puer*, inquit, *in orientem ad bellum Parthicum profecturus, ſicut Eutropius ſcribit, Jani portas aperuit: quas utrum poſt Veſpaſianum & Titum aliquis clauſerit, neminem ſcripſiße memini: tamen eas ab ipſo Veſpaſiano poſt annum apertas Cornelius Tacitus prodit.* Taciti locus hodie, quod ſciam, non exſtat.

ANNA.

11 De portis *Jani*, quæ apertæ bellum, clauſæ pacem ſignificabant, apud Florum dictum eſt.

12 *Quas Marcus clauſerat.*] Marcum Imperatorem clauſiſſe nullus quod ſciam Scriptor prodidit. Et mirum videtur clauſum hic dici ab eo principe cujus temporibus vix ulla ab hoſtibus fuit quies, & qui etiam in expeditione obiit, bello cum maxime ardente.

13 *Sexennio Imperii.*] Capitolinus. *Imperavit Gordianus annis ſex.*

CAPUT XXVIII.

Argumentum.

Ad orientem res componunt, apud Arabiam opidum condunt, Romam veniunt, annum milleſimum ludis celebrant & cadunt Marcus Julius Philippus pater & Cajus Julius Saturninus Philippus filius.

c∞xcvii. Igitur [1] Marcus Julius Philippus [2] Arabs

ANNA.

1 *Marcus Julius Philippus.*] Sumpſit Imperium an. U.C. 996. poſt C. N. 244.

2 *Arabs*

[2] Arabs Thraconites, [3] ſumpto in conſortium [4] *Phi-*
lippo filio rebus ad orientem compoſitis, conditoque
apud Arabiam [5] Philippopoli opido, Romam vene-
re: exſtructoque trans Tiberim lacu, quod eam par-
tem aquæ penuria fatigabat, [6] annum Urbis milleſi-
2 mum ludis omnium generum celebrant. Et quo-
niam [7] nomen admonuit; noſtra quoque ætate poſt
mille, [8] centeſimus, [9] Conſule Philippo, exceſſit,
[10] nullis, uti ſolet, ſollennibus frequentatus: adeo
3 indies cura minima Romanæ urbis. Quod equidem
denuntiatum illo tempore prodigiis portentiſque. Ex
4 quis unum memorare brevi libet. Nam cum Ponti-
ficum lege hoſtiæ mactarentur, ſuis utero maris, fe-
mina-

2 *Arabs Thraconites.*] Ex ea *Arabia* parte, quæ *Thraconitis* dicitur, quæ in Palæſtina.

3 *Sumpto in conſortium Philippo filio.*] Zonaras: κοινωνὸν τῆς βασιλείας ἐποίησε. *Participem Imperii fecit.* Sed Zoſimus eum tantum Cæſarem factum ſcribit. ὃν ἔτυχε τῇ τοῦ Καίσαρος ἀξίᾳ τιμήσας. *Quem Cæſaris dignitate honeſtaverat.*

4 *Philippo.*] Qui Cajus Julius Saturninus *Philippus* dicebatur; ſed poſtquam patrii imperii particeps factus eſt, iiſdem, queis pater, nominibus dici cœptus.

5 *Philippopoli.*] Ubi olim, Boſtra Urbs in ſacris literis notiſſima, Idumeæ caput.

6 *Annum urbis milleſimum ludis omnium generum celebrant.*] Capitolinus in Gordiano tertio: *Nam omnia hac Philippus exhibuit ſecularibus ludis & muneribus atque Circenſibus quum milleſimum ab Urbe condita annum in Conſulatu ſuo & filii ſui celebravit.*

7 *Nomen.*] Philippi.

SCHOTTUS.

8 *Centeſimo Conſule.*] Melius, ut edendum curavi, *Centeſimus*: reſpondet enim *frequentatus*, ſi Latine intelligo: niſi ὄντι κοινοῦ *centeſimus* exaudias.

9 *Conſule Philippo.*] Mirum profecto & milleſimo anno *Philippos* AA. *coſ.* fuiſſe. *Philippus* autem & Salia *Coſ.* fuere anno cIɔcI. poſt U. C. ſi Faſti conſulares non fallunt, triennio ante Conſtantii Auguſti conſulatum quinctum. De beſtiis vero quas exhibuit Philippus, lege Capitolinum extr. Gordiano Juniore.

ANNA.

10 *Nullis, uti ſolet, ſollennibus frequentatus.*] An. U. 1100. neglectos fuiſſe ſeculares ludos queritur Victor. Eorum ludorum inita ratione qui Philippis imperantibus acti ſunt an. urbis milleſimo. Zozimus vero Conſtantino & Licinio tertium conſulibus eos neglectos dicit, hoc eſt an. U. 1065. poſt. C. N. 313. quo eos factos oportuit, inita ſcilicet ratione ludorum qui anno duodecimo Severi acti ſunt Fabio Cilone, Septimio II. & M. Annio Libone Coſſ. An. U. 956. poſt C. 204. Sed nulla apud Zozimum Philippi Imperatoris ludorum mentio, quos ſcilicet prætermiſit, quod extra ſuum tempus acti fuere. Notabis interim exiſtimaſſe Victorem ludos ſeculares centeſimo quoque anno agi debuiſſe, quod falſum eſt: eorum enim ſpatium centum & decem annorum eſſe debuit, quod ex Zozimo facile probatur.

 11 *Solu-*

minarum genitalia apparuere. Id haruſpices [11] ſolu- 5
tionem poſterorum portendere, vitiaque fore potio-
ra interpretati: Quod [12] fruſtratum iri æſtimans Im- 6
perator Philippus, tum quia forte præteriens, filii
ſimilem [13] * pro merito Ephebum conſpexerat, uſum
virilis ſcorti removendum honeſtiſſime conſultavit:
[14] Veruntamen manet: [15] quippe conditione loci mu- 7
tata pejoribus flagitiis agitatur: dum *avidius periculoſa*,
quibuſque mortales prohibentur, petunt. Huc ac- 8
cedit, quod longe aliud Etruſcorum artes cecinerant,
quæ [16] bonis parte plurima jacentibus [17] molliſſimum
quemque beatum fore aſſerebant. Eos ego ignoraſſe 9
verum plane puto: Etenim quamvis rerum omnium
proſpero ſucceſſu; [18] pudore amiſſo tamen, fortuna-
tus quis eſſe poteſt? cum eodem retento, cætera to-
lerabilia ſint. His actis filio Urbi relicto, ipſe quam- 10
quam debili per ætatem corpore, adverſum Decium
pro-

SCHOTTUS.

11 *Solutionem poſterorum.*] Diſſolutionem, mores diſſolutos & effeminatos ſignificat.

12 *Fruſtratum.*] Puto dividendum in *fruſtra tum iri*, pro, *tum fruſtra iri* æſtimans, cui alterum *tum quia* reſpondeat: nihil tamen pronuntio.

13 *Promerito.*] in unam dictionem coaleſcere debere per ὑφὲν exiſtimo, ut ea forma dicatur qua *Pro-conſule*, *Pro-prætore*: deſignetque puerum *meritorium*, ut conjicio; neque enim legere alibi memini. Eruditiores velim de hoc loco arbitrentur.

GRUTERUS.

13 Caſaubonus legit *ſimilem pro meritorio ephebum*, ut intelligatur locus ubi proſtituebantur.

SCHOTTUS.

14 *Veruntamen manet.*] Notare videtur execrandum & infandum flagitium ſua tempeſtate duraſſe. Puto non defore qui *verum tamen* diviſis dictionibus pronuntiandum cenſeat.

ANNA.

15 *Quippe conditione loci mutata, pejoribus flagitiis agitur.*] All. *agitatur.* Id eſt, quoniam prohibito publico dedecore, in privatas cupiditates homines convertuntur, quippe qui illicita magis poſcant, prohibitaque furore perſequuntur. Vide Lamprid. in Alexandro Severo.

16 *Bonis parte plurima jacentibus.*] Hoc eſt, virtutibus *parte plurima* proſtratis.

17 *Molliſſimum.*] Luxurioſiſſimum, delicatiſſimum.

SCHOTTUS.

18 *Pudore amiſſo, tamen fortunatus.*] Diſtingue potius *pudore amiſſo tamen, fortunatus quis eſſe poteſt*: Et interrogative efferatur quaſi dicat nullus. De pudore auctor noſter quædam ſup. Nerone.

GRUTERUS.

18 Egregie. hinc & Lucretia apud Livium libro 1. cap. 58. rogata *ſatin' ſalva? minime*, inquit. *quid enim ſalvi eſt mulieri amiſſa pudicitia?* a cujus moribus mirum quantum

profectus, [19] Veronæ cadit, pulſo, amiſſoque exer-
11 citu: Quis Romæ compertis, apud caſtra Prætoria [20] filius interficitur. [21] Annos potentiæ quinque egere.

rum diverſa Sempronia apud Salluſtium, Catilinariæ cap. 25. *ei cariora ſemper omnia, quam decus atque pudicitia fuit.* &c.

ANNA.

19 *Verona cadit.*] In prælio contra Decium. Vide Zozim. lib. 1.

20 *Filius interficitur.*] Contra Zozimus *filium* cum patre in prælio cæſum dicit.

21 *Annos potentia quinque.*] Idem Eutrop. alii ajunt ſex, quos ſequor.

CAPUT XXIX.

ARGUMENTUM.

Militia gradu ad imperium conſpirat, filium Etruſcum Cæſarem facit, & cum illo in acie cadit Decius.

1 Et [1] Decius [2] Syrmienſium vico ortus, [3] militiæ gradu ad imperium conſpiraverat, lætiorque [4] hoſtium nece; filium [5] *Etruſcum* nomine, Cæſarem facit: ſtatimque eo in Illyrios præmiſſo, Romæ aliquantum moratur mœnium gratia, quæ inſtituit, dedican- 11.

ANNA.

1 *Decius.*] Anu. U. C. 1002. poſt C. 250.

2 *Syrmienſium vico.*] *Syrmienſes* vel melius *Sirmienſes* in Pannonia, ubi *Sirmium* Urbs.

3 *Militia gradu.*] Nam præfectus in Pannoniam contra Marinum miſſus. Zozimus.

4 *Hoſtium.*] Philipporum.

5 *Etruſcum.*] In Nummis & Lapidibus: Q. HERENNIUS ETRUSCUS MESSIUS DECIUS AUG. DECII. AUG. F.

 3 *Jo-*

dedicandorum. Et interea ad eum [6] Jotapiani, qui 2
[7] Alexandri tumens ſtirpe, per Syriam tentans nova, militum arbitrio occubuerat, [8] ora, uti mos eſt, inopinato feruntur, ſimulque per eos dies [9] Lucio Priſco, qui Macedonas præſidatu regebat, delata dominatio, [10] Gothorum concurſu, poſtquam direptis Thraciæ
pleriſque [11] illo pervenerant. Qua cauſa Decio, 3
quam potuit maturrime Roma digreſſo, [12] Julius Valens cupientiſſimo vulgo Imperium capit: verum utrique mox cæſi; cum Priſcum [13] nobilitas hoſtem
patriæ cenſuiſſet. Decii Barbaros trans Danubium 4
perſectantes [14] Bruti fraude cecidere, [15] exacto regni biennio.

6 *Jotapiani.*] Hunc *Papianum* vocat Zozimus, corrupte, ut optime doctiſſimus Caſaubonus, eumque non Decii; ſed Philipporum tempore Imperatorem factum ſcribit.

7 *Alexandri tumens ſtirpe.*] Non dubium eſt quin hic etiam hiſtoriæ Scriptores Victor tranſcripſerit, quorum hodie 11. libri deſiderantur; ubi de iis qui poſt Gordianum tertium uſque ad Valerianum imperium tenuere. Quare multa nobis vel ignota, vel dubia ſunt.

SCHOTTUS.

8 *Ora.*] pro capite dixit, ut & alibi Capitolinus; locus tamen non occurrit.

ANNA.

9 *Lucio priſco.*] IMP. CÆS. LUCIUS PRISCUS AUG. in Nummis: hunc Philippi Imperatoris fratrem fuiſſe puto, quem a Philippo fratre Syriacis exercitibus præfectum fuiſſe dicit Zozimus.

10 *Gothorum.*] Qui antea *Getæ* dicti. Notus eorum ſitus.

11 *Illo.*] In Macedoniam.

SCHOTTUS.

12 *Julius Valens.*] *Licinianus* vulgata Epitomæ editio.

ANNA.

12 De hoc neque apud Græcos, neque apud Latinos hiſtoricos quicquam reperias.

SCHOTTUS.

13 *Nobilitas.*] Pro Senatu & Patribus accipitur, ut & ſupra Gordiano filio, & infra Gallieno, opponiturque *militibus & cohortibus prætoris.*

GRUTERUS.

14 *Bruti fraude cecidere.*] Sic etiam Eutropius, ſed perperam. quod enim mirum eſt, nomen loci in nomen hominis deſcivit. in *Abruto* enim Decii periere, ut liquet ex Geticis Jornandis, ex Caſſiodoro & Euſebii Chronico, ubi conſulatur noſter ille Scaliger.

ANNA.

14 Imo Galli qui poſtea imperavit. Unde igitur hic nomen *Bruti?* dicam: Scriptum fuerat: In *Abruto fraude cecidere. Abrutum* vocat locum ubi Decii cecidere. Et ita Dexippus apud Georgium Monachum. *ἐπανιοῦσι δὲ Σκύθαις ἐπὶ τὰ σφέτερα ὁ αὐτὸς Δέκιος ἐπιθέμενος ἀναιρεῖται ἐν Ἀβρύτῳ τῷ λεγομένῳ φόρῳ θεμαρανίῳ σὺν τῷ παιδί.* Id eſt, *revertentibus autem Scythis in caſtra ſua, ipſe Decius incumbens, occiditur in Abruto dicto foro Themaranio, cum ipſo filio.* Urbem *Abrutum* vel *Abritum* in Mœſia ponunt Geographi. Et juxta eam, locum quem vocant *Foroterebronii.* At Zozimus narrat Decium patrem ad ripam Tanaïdis occubuiſſe, filium vero paullo poſt Galli Imperatoris fraude necatum.

15 *Exacto regni biennio.*] Cum biennio

biennio. Sed Deciorum mortem plerique illuſtrem ferunt: Namque filium audacius congredientem cecidiſſe in acie; patrem autem cum perculſi milites ad ſolandum Imperatorem multa præſerentur, ſtrenue dixiſſe; [16] Detrimentum unius militis parum videri ſibi: Ita refecto bello cum impigre decertaret, interiiſſe pari modo.

biennio ipſe & filius imperaſſent. Eutropius, ſed falſo. Nam ad ſummum regnarunt annum unum, menſes quatuor. Quamvis res ſatis incerta.

GRUTERUS.

16 *Detrimentum unius militis parum videri ſibi.*] Reponendum cum Schotto, *parvum.* celſiſſimi animi vocem jure miremur. neque etiam degener Craſſus amiſſo filio, apud Plutarchum in vita ejus: Ἐμὸν ὦ Ῥωμαῖοι, τοῦτο τὸ πένθος ἴδιόν ἐστιν. ἡ δὲ μεγάλη τύχη καὶ δόξα τῆς Ῥώμης ἐν ὑμῖν ἕστηκε σωζομένοις: *Meus eſt, milites, privatus hic luctus. inclita fortuna & gloria urbis Romæ in veſtra conſiſtit incolumitate.*

CAPUT XXX.

ARGUMENTUM.

Gallo & Hoſtiliano Auguſta imperia decernunt Patres, & peſtilentia ſæviente interit Hoſtilianus.

HÆC ubi Patres comperere, [1] GALLO HOSTILIA- ∞LV.

ANNA.

1 *Gallo Hoſtilianoque.*] Unum eundemque Eutropius videtur facere: *Mox Imperatores creati ſunt Gallus Hoſtilianus & Galli filius Voluſianus.* Sed, ut optime monuit Caſaubonus, ſcripſerat Eutropius *Gallus, Hoſtilianuſque.* Nam diverſi

STILIANOQUE [2] Auguſta Imperia; VOLUSIANUM Gallo editum [3] Cæſarem decernunt: Dein 2
[4] peſtilentia oritur, qua atrocius ſæviente, [5] Hoſtilianus interiit, Gallo Voluſianoque favor quæſitus, quod anxie ſtudioſeque tenuiſſimi cujuſque exſequias curarent.

verſi ſunt. Ille, C. VIBIUS TREBONIANUS GALLUS: Hic, HOSTILIANUS PERPENNA.

2 *Auguſta imperia.*] Repete *decernunt*. Factum an. U. 1004. poſt C. 252.

3 *Cæſarem.*] Imo Auguſtum. Zozimus & infra in Epitome.

SCHOTTUS.

4 *Peſtilentia oritur.*] Qua ſola imperium nobilitatum. Eutropius, Oroſius. Vide quæ ad Epitomam notavi.

4 Zozimus: οὐχ ἧττον δὲ τοῦ πανταχόθεν ἐπιβρίσαντος πολέμου καὶ ὁ λοιμὸς πόλεσί τε καὶ κώμαις ἐπιγενόμενος, εἴ τι λελειμμένον ἦν ἀνθρώπειον γένος διέφθειρεν, οὔπω πρότερον, ἐν τοῖς φθάσασι χρόνοις τοσαύτην ἀνθρώπων ἀπώλειαν ἐργασάμενος. Id eſt, *nihilominus vero bello ex omnibus partibus ingraveſcente, lues etiam, & in opidis & in vicis ſubſequuta, quidquid erat humani generis reliquum abſumpſit: cum nunquam ſuperioribus ſeculis tantam hominum ſtragem dediſſet.*

5 *Hoſtilianus interiit.*] In Epitome. *Nec multum poſt peſtilentia conſumptus eſt.* De Hoſtiliano.

CAPUT XXXI.

ARGUMENTUM.

Summam poteſtatem arripit, Interamna victoriam aufert, & morbo abſumitur Æmilius Æmilianus.

1 IGITUR his Romæ morantibus, [1] ÆMILIUS ∞VI.
ÆMILIANUS ſummam poteſtatem [2] corruptis
militibus [3] arripuit. Ad quem expugnandum profe-
2 cti, [4] Interamnæ ab ſuis cæduntur, ſpe præmii ma-
joris ab Æmilio; cui nullo labore ſeu detrimento
victoria obveniebat: ſimul quia immodici per luxum
3 laſciviamque, officia benivolentiæ corruperant. His
ſane omnibus [5] biennio profecit: Nam Æmilianus
quoque [6] tres menſes uſus modeſto imperio, [7] mor-
bo abſumptus eſt: [8] cum Proceres primo hoſtem,
[9] dein extinctis ſuperioribus pro fortuna, ut ſolet,
4 Auguſtum appellaviſſent. At milites, [10] qui con-
tracti undique [11] apud Rhætias ob inſtans bellum
morabantur.

C A-

ANNA.

1 *Æmilius Æmilianus.*] Julius *Æmilius Æmilianus* diverſus ab illo *Æmiliano*, qui ſub Gallieno imperium invaſit, & a Theodoto victus, de quo in Epitome.

2 *Corruptis militibus.*] Pannonicis qui eum Imperatorem crearunt.

3 *Arripuit.*] Ann. U. 1005. poſt C. 253.

4 *Interamnæ ab ſuis.*] Eutropius. *Interamnæ interfecti ſunt non completo biennio. Interamna* autem hic ea eſt quæ in Umbria ad fluvium *Nar.* Nam alia eſt in via Latina. Alia item alibi.

SCHOTTUS.

5 *Biennio profecit.*] An *biennium præfuit?* Sic videtur.

GRUTERUS.

5 Non male: ſed melius Sylburgius, *biennium ſuffecit*; niſi nimium abiret a literis vocis vitioſæ.

SCHOTTUS.

6 *Tres menſes.*] Excuſa editio *quatuor menſes*: noſter *tres.*

ANNA.

7 *Morbo abſumptus eſt.*] Zozimus a ſuis interemptum dicit. Vide Epitom.

SCHOTTUS.

8 *Cum Proceres.*] *Cum eum Proceres.*

ANNA.

9 *Dein extinctis ſuperioribus pro fortuna, uti ſolet.*] Diſtingue: *Dein extinctis ſuperioribus, pro fortuna, uti ſolet, Auguſtum*, &c. Primo Senatus Æmilianum hoſtem judicaverat, verum poſtea interemptis *ſuperioribus*, Gallo & Voluſiano, ſcilicet, *pro fortuna*, hoc eſt, *ſecundum fortunam, fortunam ſequuti*, eum Auguſtum appellavere.

SCHOTTUS.

10 *Qui contractu undique.*] *Contracti* ut legatur auctor ſim.

ANNA.

11 *Apud Rhætias.*] Alpes, ubi Valerianus. Eutropius. *Hinc Licinius Valerianus in Rhætia & Norico agens, ab exercitu Imperator, & mox Auguſtus eſt factus.*

1 Lici-

CAPUT XXXII.

ARGUMENTUM.

A militibus delatum imperium arripit, per Meſopotamiam bellum diuturnum inſtruit, & dolo circumventus interit Licinius Valerianus.

VI. [1] LICINIO VALERIANO Imperium [2] deferunt. 1
Qui quamquam [3] genere ſatis claro, 2
tamen, uti mos tum etiam erat. [4] militiam ſequebatur.
Ejus filium GALLIENUM Senatus [5] Cæſa- 3
rem creat, ſtatimque Tiberis adulta [6] ætate [7] diluvii facie inundavit:
Prudentes perniciosum Reipu- 4
blicæ cecinere, [8] adoleſcentis fluxo ingenio, quia Etruria

SCHOTTUS.

1 *Licinio Valeriano.*] Non celabo lectorem, *Illicinio Valeriano*, pro *Licinio* ſcriptum fuiſſe. rurſus gloſſema, quia locum reddit impeditum, ſtylo verſo expungendum.

ANNA.

2 *Deferunt.*] Ann. U. C. 1006. poſt C. 254.

3 *Genere ſatis claro.*] Pollio: *Valerianus Imperator nobilis genere, patre Valerio.*

SCHOTTUS.

4 *Militiam ſequebantur.*] Ad unum Valerianum pertinet. lege igitur meo periculo *ſequebatur.*

ANNA.

5 *Cæſarem creat.*] Auguſtum. Zozimus.

SCHOTTUS.

6 *Æſtate.*] Pro *ætate.*

ANNA.

7 *Diluvii facie*] Hoc eſt, *ſpecie diluvii*, genus loquendi minus uſitatum. Eo tamen uſus Lampridius in Commodo: *per faciem lupanarium.* Et Juvenalis: *facie majoris vivere cenſus.*

8 *Adoleſcentis fluxo ingenio.*] Id eſt, ob adoleſcentis fluxum ingenium. Fluxum vocat molle, voluptatibus deditum.

9 *Unde*

Etruria accitus venerat, [9] unde amnis prædictus: Quod equidem confeſtim evenit. Nam cum ejus pater [10] [dolo erat circumventus] bellum per Meſopotamiam anceps diuturnumque inſtruit, [11] Perſarum Regis, cui nomen Sapor erat, dolo circumventus, [12] fœde laniatus interiit, imperii anno ſexto, [13] ætate robuſtiore.

9 *Unde amnis.*] Qui & ideo *Etruſcus* dictus.

10 *Dolo erat circumventus.*] Hæc rejicienda eſſe nemo non videt. E ſequentibus nata ſunt.

11 *Perſarum Regis dolo circumventus.*] Sapor a Valeriano petiit ut ſecum in colloquium veniret, Valerianus nulla prudentia cum paucis ad eum profectus, quaſi de pace colloquuturus, ab hoſtibus ſubito comprehenditur, & in hac fortuna apud Perſas vivendi finem fecit. Zozimus. Alii aliter.

12 *Fœde laniatus.*] Diſcoriatus & ſale conſperſus.

13 *Ætate robuſtiore.*] Cum tamen major eſſet annis LXX.

CAPUT XXXIII.

ARGUMENTUM.

Ingebum & Regallianum regnandi cupidos devincit, rem Romanam quaſi naufragio dat, civilibus motibus atrocioribus excipitur, in Mediolani obſidio telo trajicitur, & imperii inſignibus morte inſtante ad Claudium Patres ſubigentem deſtinatis Divus dicitur Licinius Gallienus.

SUB

XIII. SUB idem tempus LICINIUS GALLIENUS, 1
cum a Gallia Germanos ſtrenue arceret, in Illy-
ricum properans deſcendit: Ibi [1] Ingebum, quem 2
curantem [2] Pannonios, [3] comperta Valeriani clade,
imperandi cupido inceſſerat, [4] Murſiæ devicit: mox-
que [5] Regallianum, qui [6] receptis militibus, quos
Murſina labes reliquos fecerat, bellum duplicaverat.
His proſpere, ac ſupra vota cedentibus, *more homi-* 3
num, ſecundis ſolutior, rem Romanam quaſi naufra-
gio dedit, cum [7] *Salonino* filio cui honorem Cæſaris
contulerat, adeo uti [8] Thraciam Gothi libere [9] pro-
greſſi, Macedonas Achæoſque & Aſiæ finitima occu-
parent: Meſopotamiam Parthi: Orienti [10] latrones
ſeu [11] mulier dominaretur [12] Alemannorum vi, tunc
æque

ANNA.

1 *Ingebum.*] *Ingenuum* vocant Trebellius Pollio, & Eutropius. In nummis INGENUS.

SCHOTTUS.

2 *Pannonios.*] *Pannonos* ſcriptum erat in veteri libro: unde vel *Pannonios*, vel *Pannonas* effici queat.

ANNA.

3 *Comperta Valeriani clade.*] Trebellius Pollio Ingenui rebellionem narrat Fuſco, vel, ut alii, Tuſco, & Baſſo Coſſ. rebellavit ergo iſte contra Valerianum non contra Gallienum. Iis enim Coſſ. vivebat Valerianus & bellum Perſicum parabat. Et vivente adhuc patre contra eum profectus Gallienus. Conſentit Eutropius. *Nam juvenis*, inquit, *in Gallia & Illyrico multa ſtrenue fecit occiſo apud Murſiam Ingenuo & Trebelliano.*

4 *Murſia.*] In Pannonia inferiori.

5 *Regallianum.*] Alii *Regillianum*, vel unico L. *Regilianum.* A *Regilius*, *Regilianus.* At *Regalianus*, a *Regalis.* Hunc *Trebellianum* vocat Eutropius, corrupte ut puto.

6 *Receptis militibus quos Murſina labes.*] Pollio: *Imperator eſt factus auctoribus imperii Mœſis, qui cum Ingenuo fuerant ante ſuperati.*

7 *Salonino filio.*] *Saloninus* de matris nomine dictus, quæ Cornelia *Salonina* Pipa dicebatur. Alii quod apud *Salonas* natus.

8 *Thraciam Gothi.*] Pollio in Gallienis: *Gothi & Clodius de quo dictum eſt ſuperius, occupatis Thraciis, Macedoniam vaſtarunt, Theſſalonicam obſederunt, neque uſquam quies mediocriter ſalutem oſtentare viſa eſt.*

SCHOTTUS.

8 *Thraciam.*] In MSS. *Trachia* fere ſcribitur, aſpiratione in ſecundam ſyllabam tralata.

9 *Progreſſi.*] Quid ſi *porgreſſi*? a qua voce ætas illa non abhorruit.

10 *Latrones.*] Syri. Vopiſcus Aureliano.

11 *Mulier.*] Zenobia Odenati uxor, qua de Pollio in Tyrannis.

12 *Alemannorum vi, tunc æque.*] Olivarius hæc a ſuperioribus interpunctione ſejungenda monuit, & ſic concipienda: *Alemannorum tunc æqui Italiam, Francorum gentes direpta Gallia Hiſpaniam poſſiderent* (nam in vet. *poſſiderunt*, non recte) deleteque illud *vi.* Supra certe in Caracalla *Alemannorum gentem popu-*

æque Italiam, [13] Francorum gentes, direpta Gallia, Hiſpaniam poſſiderent, vaſtato ac pæne direpto [14] Tarraconenſium opido, nactiſque in tempore navigiis [15] pars in uſque Africam permearet: & [16] a-
4 miſſa trans Iſtrum, quæ Trajanus quæſierat. Ita quaſi [17] ventis undique ſævientibus, parvis maxima; ima
5 ſummis orbe toto miſcebantur. Simulque Romam [18] peſtilentia [19] graſſabatur, [20] quæ ſæpe curis gravio-
6 ribus, atque animi deſperatione oritur. Inter hæc ipſe

puloſam, ex equo mirifice, ut hodieque (nam peditatus inutilis) *pugnantem* laudat. qui locus facit conjecturæ Olivarianæ confirmandæ. De his totidem pæne verbis Eutrop. lib. IX. *Alamanni*, inquit, *vaſtatis Galliis in Italiam irruperunt; Germani uſque ad Hiſpanias penetraverunt & civitatem nobilem Tarraconem expugnaverunt.* Ergo iidem olim Franci qui Germani. De *Alemannis* vero in præſens hoc monebo: *Alamannos* prima vocali in ſecunda ſyllaba fere in antiquis libris ſcribi: hodie vero *Alemannos*, & Gallica lingua *Allemans*, quod nobis ſonat, quaſi omnium horarum homines. Olim juſtius *Germani* a fide integritateque dicti, quæ præcipue in ſacramento militari præſtanda eſt. De his ſic Agathias Græcus lib. I. Hiſtoriarum Latine loquens: *Alemanni, Aſinio Quadrato viro Italicenſi fides habenda eſt, qui res Germanorum diligenter perſcripſit, adventicii ſunt, & ex varia hominum colluvione: quod ſane eorum cognomento præfertur.*

ANNA.

12 Ego vero non incommode legi poſſe arbitror: *Alemannorum vis tunc æque Italiam, Francorum Gentes direpta Gallia, Hiſpaniam poſſiderent. Alemannorum vis*, pro *Alemannis* ut *vis Herculis* pro *Hercule*, &c.

13 *Francorum Gentes.*] Franci iidem olim qui Germani. Et *Germanos* vocat Eutropius quos hic Francos. *Alemanni vaſtatis Galliis in Italiam irruperunt; Germani uſque in Hiſpaniam penetraverunt, & civitatem nobilem Tarraconem expugnaverunt.*

14 *Tarraconenſium opido.*) In ipſo maris Mediterranei littore fere e regione Balearium.

SCHOTTUS.

15 *Terſin uſque.*) Vetuſta lectio, unde diviſis dictionibus Cl. Puteanus & Nic. Faber *pars in uſque Africam* leg. perſuaſit, nota tranſpoſitione. Olivarius propius veſtigia ſcripturæ veteris, *per ſinus uſque Africam permearent*: Illud tamen malo.

ANNA.

16 *Amiſſa trans Iſtrum quæ Trajanus.*) *Dacia, quæ a Trajano ultra Danubium fuerat adjecta, amiſſa eſt.* Eutropius.

SCHOTTUS.

17 *Ventis undique.*) Corruptus falſa interpolatione MSC.

ANNA.

18 *Peſtilentia.*) Pollio in Gallienis: *Nam & peſtilentia tanta extiterat vel Romæ, vel in Achaicis urbibus, ut uno die quinque millia hominum pari morbo perirent.*

SCHOTTUS.

19 *Graſſabatur.*) Dictum videtur pro *vaſtabat*, vel *populabatur*. nove. Legendus Pollio de hac lue & ſtrage.

ANNA.

20 *Quæ ſæpe curis gravioribus.*) Hoc eſt, quæ ſæpe oritur quaſi malorum cumulus. Dum *curæ graviores* incumbunt, animique ad deſperationem redacti ſunt.

21 *Le-*

ipſe popinas, ganeaſque obiens, [21] lenonum ac vinariorum amicitiis hærebat, expoſitus [22] Saloninæ conjugi atque amori flagitioſo filiæ Attali [23] Germanorum Regis, [24] Pipæ nomine: Qua cauſa etiam civiles mo- 7
tus longe atrociores orti. Namque primus omnium 8

[25] *Poſtumus*, qui forte [26] Barbaris per Galliam præſidebat,

SCHOTTUS.

21 *Lenonum ac vinariorum.*) Forte *mimorum*. hos enim conjungit Trebellius Pollio Salonino. *Semper*, inquit, *noctibus popinas dicitur frequentaſſe, & cum lenonibus, mimis, ſcurriſque vixiſſe.* Emendandus & in hac voce Suetonius de Illuſtr. Gramm. in Meliſſo: *Libellos ineptiarum qui nunc jocorum ſcribuntur, inſtituit abſolvitque centum & quinquaginta: quibus & alios diverſos poſtea addidit.* In MSS. eſt, *quibus & animos diverſi operis addidit.* forte legendum, *mimos diverſi operis.* Et in Capitolini Maximinis legitur *minus ſcurra* in omnibus editis, repone *mimus ſcurra.*

GRUTERUS.

21 Sed dextere interpretatur *vinarios* iſtos Douſa ille noſter in Plautinis Explanationibus ſuis ad Pœnulum.

ANNA.

21 Schottus: *Lenonum ac mimorum.* Male, nam *lenones* & *vinarios* conjungit Victor, ut Pollio, vinum & ſtupra: *Dies ac noctes vino ac ſtupris perdidit orbem terrarum.*

22 *Salonina conjugi atque amori,* &c.) Hic diverſam videtur facere *Saloninam* a Pipa Germanorum Regis filia, quæ tamen una & eadem eſt, ut infra Epitome & Pollio. Quare hic legendum eſt, ut optime Salmaſius, *Salonina conjugis atque concubinæ amori flagitioque,* &c. Et ita plane legerat Epitomiſta. Eam conjugem & concubinam vocat Victor, quia pro uxore quidem habita; ſed non creditæ ſunt nuptiæ quas civis Romanus cum peregrina contraxiſſet.

23 *Germanorum Regis.*] Epitome *Marcomannorum Regis.* Pollio, *Barbari Regis filiam.*

SCHOTTUS.

24 *Pipa nomine.*) *Pipara* vocatur Pollioni.

ANNA.

25 *Poſtumus.*) In nummis C. CASSIUS POSTHUMIUS. LABIENUS. Zozimo Ποστοῦμος.

26 *Barbaris per Galliam præſidebat.*) Zozimus. Ποστοῦμος ἀρχὴν ἐν Κελτοῖς τῶν στρατιωτῶν ἐμπεπιστευμένος.

debat, Imperium ereptum ierat: [27] exploſaque Ger-
manorum multitudine, [28] Lolliani bello excipitur: quo
non minus feliciter fuſo, ſuorum tumultu periit:
[29] quod flagitantibus [30] Maguntiacorum direptiones,
9 quia Lollianum juverant, abnuiſſet. Igitur co oc-
ciſo, [31] Marius ferri quondam opifex, neque etiam
10 tum militiæ ſatis clarus, regnum capit. Proinde cun-
cta ad extremum reciderant, uti talibus imperia ac
11 virtutum omnium decus ludibrio eſſent. Hinc deni-
que jocula riter dictum, nequaquam mirum videri, ſi
rem Romanam, [32] Marius reficere contenderet, quam
Marius ejuſdem artis auctor ſtirpiſque ac nominis,
12 ſolidaviſſet. Hoc jugulato [33] poſt biduum, [34] Victo-
rinus deligitur belli ſcientia Poſtumo par; verum li-
bidine præcipiti; qua cohibita in exordio, poſt bien-
nii imperium, conſtupratis vi pleriſque, ubi [35] At-
titiani conjugem concupivit, facinuſque ab ea viro
patefactum eſt: accenſis furtim militibus per ſeditio-
nem

μιν☉. Id eſt, *Poſtumus cui imperium apud Celtas creditum fuerat.*

27 *Exploſa.*) Id eſt, diſcuſſa, fugata.

SCHOTTUS.

28 *Lolliani bello.*) Ex Pollione legendum, non, ut eſt in veteri exemplo, *Leliani belli.*

ANNA.

29 *Quod flagitantibus.*) Eutropius. *Seditione militum interfectus eſt, quod Moguntiacum qua adverſum eum rebellaverat, Lolliano res novas moliente, diripiendam militibus tradere noluiſſet.*

SCHOTTUS.

30 *Maguntiacorum.*) Reſtituo *Moguntiacorum.* Aliam porro cauſam reddit Pollio, Tyrannis; occiſum nimirum a militibus ſuis Poſtumum, quod nimio eos labore fatigaret. Pro nobis facit Eutropius.

ANNA.

30 *Maguntiacum*, vel ut alii: *Moguntiacum* Germaniæ Urbs ad Rhenum. *Majence.*

31 *Marius ferri quondam opifex.*) *Marius ex fabro, ut dicitur, ferrario triduo tantum imperavit.* Pollio.

32 *Marius.*) C. Marius pater de quo ſupra in viris illuſtribus. Sed incertum opifex ne ferrarius fuerit. Ejus origo etiam incerta.

SCHOTTUS.

33 *Poſt biduum.*) *Triduum* Pollio, ſed nihil pugnant, nam tertio die interfectus. Breve, hercle, regnum; quantus fere Conſulatus Caninii Rebili, de quo Ciceronis jocus apud Macrobium lib. II. cap. 3. Saturnaliorum & Tacitus III. hiſt. Suetonius Cæſare c. 76. & Nerone 15.

ANNA.

34 *Victorinus.*) Hunc tamen ante Marium collocat Pollio. Noſtrum ſequitur Eutropius.

SCHOTTUS.

35 *Actitiani conjugem.*) Mox duplici tt *Attitianum* nuncupat, & addendum eſſet *actuarii*, niſi poſt aperte diceret. Corruptus hodieque & Eutropius lib. IX. *Agrippinæ occiſus eſt Acturio quodam machinante*

nem [36] Agrippinæ occiditur. Tantum [37] actuario- 13
rum, quorum loco Attitianus habebatur, in exerci-
tu factiones vigent, [38] ut arduum petentibus malitia
patraretur: genus hominum, præſertim hac tempe-
ſtate, nequam, venale, callidum, ſeditioſum, habendi
cupidum, atque ad patrandas fraudes velandaſque qua-
ſi ab natura factum: annonæ dominans, eoque utilia
curantibus, & fortunis aratorum infeſtum: prudens
in tempore his largiendi quorum vecordia damnoque
opes contraxerit. Interim [39] Victoria, amiſſo Victo- 14
rino filio, legionibus grandi pecunia comprobanti-
bus, Tetricum Imperatorem facit; qui familia no-
bili, præſidatu Aquitanos tuebatur: filioque ejus Te-
trico Cæſarea inſignia impartiuntur. At Romæ Gal- 15
lienus pacata omnia, ignaris publici mali, [40] impro-
be ſuadebat: crebro etiam, uti rebus ex voluntate
geſtis ſolet, [41] ludos ac feſta triumphorum, quo
promptius ſimulata confirmarentur, exercens. Sed 16
poſt-

nante dolum, imperii ſui anno ſecundo. lege, me auctore, *actuario quodam*, Pollione calculum addente, vel *Attiliano quodam*, nam in MSC. Eutropii *Authoriane* reperi.

ANNA.

36 *Agrippinæ.*) Quæ Urbs Ubiorum ad Rhenum, hodie *Celogne*.

SCHOTTUS.

37 *Actuariorum.*) *Actuarii* iidem qui Notarii: inde dicti, quod *acta* notis exciperent. l. Actuarii; & l. pæn. C. de erog. mil. anno. De his Titulus lib. XII. Cod. extr. De numerariis & actuatiis & chartulariis & adjutoribus. Sueton. Cæſare LV. c. *Orationem pro Q. Metello non immerito Auguſtus exiſtimat magis ab actuariis exceptam, male ſubſequentibus verba dicentis.*

ANNA.

38 *Ut arduum petentibus malitia patraretur.*) Id eſt, ut cædes illa Victorini ab iis qui *arduum petebant*, perficeretur. Ut oſtendat quantum urgeret actuariorum factio, qui tales ſatellites haberent.

SCHOTTUS.

39 *Victoria.*) Mattonæ nomen proprium, quæ & *Victorina* Pollioni: *Mater Caſtrorum* appellata eſt, & *Auguſtæ* nomine affecta.

ANNA.

39 Pollio in Tetrico: *Interfecto Victorino & ejus filio, mater ejus Victoria ſive Victorina Tetricum Senatorem pop. Rom. præſidatum in Gallia regentem ad imperium hortata, quod ejus erat ut plerique loquuntur, affinis, Auguſtum appellari fecit, filiumque ejus Cæſarem nuncupavit.*

SCHOTTUS.

40 *Improbe ſuadebat.*) Videtur legendum *perſuadebat*, ſenſus enim exigit.

ANNA.

41 *Ludos ac feſta triumphorum.*) Pollio in Gallienis: *Ludos Circenſes, ludoſque ſcenicos, ludos gymnicos, ludicram etiam venationem, & ludos gladiatorios dedit: populumque quaſi Victo-*

poſtquam periculum propinquabat, tandem Urbe
17 egreditur. Namque Aureolus, cum [42] per Rhætias
legionibus præeſſet, excitus, uti mos eſt, ſocordia
tam ignavi ducis, ſumpto Imperio Romam contende-
18 bat. [43] Eum Gallienus apud pontem, cui ex eo
[44] Aureoli nomen eſt, fuſum acie [45] Mediolanum
19 coëgit: Quam urbem cum machinationibus omnis
20 generis oppugnat, ab ſuis interiit. Quippe Aureo-
lus, ubi ſolvendi obſidii ſpem inanem videt, ducum
Gallieni Tribunorumque nomina, quaſi deſtinata ab
eo ad necem, [46] aſtu compoſuit, literaſque e mu-
ro, quam occultiſſime potuit, abjecit: quæ forte
[47] a memoratis repertæ, metum ſuſpicionemque inje-
cere mandati exitii; verum eas effluxiſſe incuria mi-
1 niſtrorum. [48] Qua cauſa [49] Aureliani conſilio, cu-
jus gratia in exercitu atque honore præſtabant, [50] ſi-
mulata proruptione hoſtium, nullis, uti re trepida ac
repen-

Victorialibus diebus, ad feſtivitatem ac plauſum vocavit.

GRUTERUS.

41 Vecordior iſte adhuc Vitellio Taciti, *qui nuntios cladis occultans, ſtulta diſſimulatione, remedia potius malorum quam mala differebat*, lib. III. Hiſt. cap. 54 ubi nos, de hujuſmodi Principum ſtultitia, plura.

ANNA.

42 *Per Rhætias legionibus præeſſet.*) Illyricianos exercitus rexiſſe ait Pollio.

43 *Eum Gallienus apud Pontem cui ex eo.*) Pollio occiſum eo loci Aureolum non a *Gallieno*, ſed a Claudio. *Hunc eundem*, inquit, *Aureolum Claudius interfecto jam Gallieno apud eum pontem interemit, qui nunc pons Aureoli nuncupatur.* Zozimus interfectum ait a Claudii militibus poſtquam ſe Claudio dediſſet. Quam ſententiam videtur ſequi Epitome.

44 *Aureoli.*) Pons *Aureoli* vel *Aureolus* in agro Mediolanenſi, nunc vulgo *Pontirolo.*

SCHOTTUS.

44 Librarius male, *Aurelii pontem* ſcripſerat, qui ab auctore *Aureolus* eſt dictus, etiam in Breviario hactenus edito.

45 *Mediolanum cogit.*) Malim quam *coëgit.*

ANNA.

46 *Aſtu compoſuit.*) Nihil tale neque Zozimus, neque Pollio.

47 *A memoratis.*) Ducibus & Tribunis.

SCHOTTUS.

48 *Qua cauſa.*) Ita ſcriptum. forte *quo caſu* legendum.

49 *Aureliani.*) *Aurelianus* hic poſtea Imperator eſt factus.

ANNA.

49 Certe hic *Aurelianus* locum habere non poteſt, & ex Zozimo & Pollione legendum *Heracliani conſilio*; hic erat præfectus Prætorio.

50 *Simulata proruptione hoſtium.*) Aureolum cum copiis omnibus adeſſe ſimulantes, metum injecerunt, quare arma amens capit, equum inſilit, & ſigno dato militibus ut

repentina ſolet, tectum ſtipatoribus, tabernaculo educunt [51] nocte intemperata: teloque trajicitur, cujuſnam, per tenebras incertum: Ita [52] auctoris neciſne 22
errore, an quia bono publico acciderat, inulta cædes
fuit. Quamquam [53] eo prolapſi mores ſunt, uti *ſuo*, 23
quam Reipub. magiſque potentiæ, quam gloriæ ſtudio plures agant. [54] Hinc quoque rerum vis ac no- 24
minum corrupta; [55] dum plerumque potior flagitio, ubi armis ſuperaverit, tyrannidem amotam vocaverit, damno publico oppreſſos. Quinetiam [56] aliquanti 25
pari libidine in cæleſtium numerum referuntur, ægre exſequiis digni: Quis ni *fides rerum geſtarum* obſti- 26
tiſſet, quæ neque honeſtos præmiis memoriæ fruſtrari ſinit, neque improbis æternam illuſtremque famam procedere; [57] nequiquam peteretur virtus: cum verum

ſe ſequerentur, interim ſolus adequitat; itaque eum dux turmæ nudum conſpicatus, interficit. Vide Zozimum.

SCHOTTUS.

51 *Nocte intemperata.*) Pro *intempeſta.* quod non temere alibi reperias.

ANNA.

51 Neſcio an nox intempeſta, *nox intemperata* recte dicatur.

SCHOTTUS.

52 *Auctoris necis nec rore an quia.*) Si divinare liceat, credo Victorem exaraſſe, *auctoris necis ne errore an quia.* Quamquam *ne* abeſſe poteſt, quod Tacito familiare eſſe norunt, qui in eo auctore non admodum hoſpites ſunt. Olivarius ſic concinnabat: *auctoris necis errore ne an quia*: ideo Gallieni inulta cædes fuit, aut quia auctor ejus ignorabatur, aut quia bono publico acciderat.

ANNA.

52 Ait cædem auctoris inultam fuiſſe, incertum propterne *errorem necis*, id eſt, quod ejus auctor ignorabatur, an quia bono publico acciderat.

GRUTERUS.

53 *Eo ſunt prolapſi mores, uti ſuo quam Republicæ, magiſque*, &c.) De hac querela, non adſpernanda accumulamus ad Taciti iſta: *Paucis judicium, aut Reipublicæ amor.* &c. lib. 1. Hiſtor. cap. 12.

54 *Hinc quoque rerum vis ac nominum corrupta.*) Similiter Cato apud Salluſtium Catilin. cap. 52. §. 1. *Jampridem equidem nos vera rerum vocabula amiſimus, quia bona aliena largiri*, &c. Sed & nos de ea falſa nominum interpretatione plura apud Tacitum lib. XI. Annal. cap. 17. f. *Falſò libertatis vocabulum obtendi*, &c.

SCHOTTUS.

55 *Dum plerumque.*) Locus lectu quam intellectu difficilior: Rerum, inquit, vis & nominum corrupta: nam qui flagitio potior eſt, is ſi armis ſuperior ſit, tyrannos amoros, damno publico oppreſſos, vocat.

56 *Aliquanti.*) Dictum pro aliquot.

57 *Nequiquam.*) Liquet jurare ita ſcribendum pro fruſtra. quomodo antiqui libri plerumque præferunt, quamvis in MSC. *ne cuiquam* diviſim calamo exatarint. quod defendit

rum illud atque unicum decus peſſimo cuique gra-
27 tia tribueretur, demptum impie bonis. Denique
Gallienum ſubacti a Claudio Patres, quod ejus arbi-
28 trio Imperium cepiſſet, Divum dixere. Nam cum
profluvio ſanguinis, vulnere tam gravi, mortem ſibi
adeſſe intelligeret, [58] inſignia imperii ad Claudium
deſtinaverat, [59] honore Tribunatus [60] Ticini retinen-
29 tem præſidiariam manum. [61] Quod ſane extortum:
cum neque Gallieni flagitia, [62] dum urbes erunt,
occultari queant; & [63] quiſque peſſimus erit, par
30 ſimiliſque ſemper ipſi habebitur: Adeo Principes at-
que [64] Optimi mortalium, vitæ decore, [65] quam quæ-
ſitis nominibus, atque compoſitis, [66] quantum con-
jiciatur, cælum adeunt; ſeu fama hominum Dei ce-
31 lebrantur modo. At Senatus comperto tali exitio,
[67] ſatellites propinquoſque per ſcalas Gemonias præ-
ceps agendos decrevit, patronoque fiſci [68] in Curiam
perduci

fendit Olivarius, pro nullo vel a nullo. Quid ſi *næ cuiquam* pro certe ab aliquo peteretur virtus? q. d. minime. Egregia vero laus hiſtoriæ, cujus veritate a maleficiis ſæpe deterreantur improbi.

ANNA.

58 *Inſignia Imperii ad Claudium.*) Contra Zozimus & Pollio a militibus electum Claudium, & a Senatu poſtea comprobatum.

59 *Honore tribunatus.*) Id eſt, qui *Tribunus* Ticini præſidium retinebat.

60 *Ticinum.*] Urbs in Gallia Tranſpadana, in agro Mediolanenſi, ubi Inſubres.

61 *Quod ſane extortum.*) Divini honores extorti, non ſponte delati. Supra: *Subacti a Claudio patres*, &c.

SCHOTTUS.

62 *Dum urbs erit.*) Vidi qui legendum cenſerent, ut de Roma duntaxat intelligatur.

GRUTERUS.

62 Ego malim *dum urbes erunt*, quam ut quidam conjecerunt, *Urbs*, ut de Roma intelligatur. nocuit enim toti imperio luxuria Gordiani: itaque nulli non *urbi* memorandus eum infamia.

SCHOTTUS.

63 *Quiſque peſſimus erit.*] Pro, *quiſquis* vel *quicunque*.

ANNA.

64 *Optimi mortalium.*) Sic vocat nobiliſſimos quoſque.

SCHOTTUS.

64 *Optimos mortalium* vocare videtur e quorum corpore Imperator legi ſolet, & unde ſtatus Optimatium Romæ conſtituebatur; qui Græcorum Ariſtocratiæ reſpondet, poſt paullo *Optimos nobilium* vocat.

ANNA.

65 *Quam quæſitis.*) Subintelligitur, *potius*.

SCHOTTUS.

66 *Quantum conjiciatur.*) Præſtare auſim fuiſſe *conjicitur*, hoc eſt, hominum judicio.

ANNA.

67 *Satellites, propinquoſque.*] Gallieni ſcilicet.

SCHOTTUS.

68 *In Curiam perduci.*) *Perducto*,

perduci effoſſos oculos pependiſſe ſatis conſtat: cum inruens vulgus, pari clamore, [69] Terram matrem, Deoſque Inferos precaretur, [70] ſedes impias uti Gallieno darent. Ac niſi Claudius confeſtim recepta Me- 32
diolani urbe, [71] tanquam poſtulato exercitus [72] parcendum, qui forte eorum ſupererant præcepiſſet; nobilitas plebeſque atrocius [73] graſſarentur. Et Patres 33
quidem, præter commune Romani malum orbis, ſtimulabat proprii ordinis contumelia: Quia primus 34
ipſe, metu ſocordiæ ſuæ, [74] ne imperium ad optimos nobilium transferretur, Senatum militia vetuit; etiam adire exercitum. Huic [75] novem annorum 35
potentia fuit.

Jo. Olivarius auferendi caſu, & fortaſſe ad auctoris ſenſum accommodate.

GRUTERUS.

68 Facile mutaveris illud *perduci* in *perducto*, ſed ita non ſanabitur loci vulnus. quo etiam forte adficitur vox *pependiſſe*. certe ſtare vix poteſt, permanente illo *perduci*.

ANNA.

68 Ego putabam: *Patronique fiſci in curiam perducti, effoſſos oculos pependiſſe*, &c. Patroni oculi effoſſi pependerunt, hoc eſt, pœnas luerunt. Neque vitioſum eſt illud *pependiſſe*, ut putavit doctiſſimus Gruterus. de Patronis ſive advocatis fiſci alibi dictum.

69 *Terram matrem, deoſque inferos.*) Sic enim ex formula in diris illis. *Terra mater; voſque Dii inferi*, &c.

70 *Sedes impias.*) Id eſt, ubi impii *incluſi pœnam expectant*. Ex Virgilio VI. Æneidos notæ illæ ſedes.

71 *Tanquam poſtulato exercitus.*) Id eſt, tanquam exercitus poſtulaſſet.

72 *Parcendum qui forte eorum.*] Supple, *iis: parcendum iis qui forte*, &c.

73 *Graſſarentur.*] Pro *graſſata* fuiſſent.

GRUTERUS.

74 *Ne imperium ad optimos nobilium transferretur, Senatum militia vetuit.*] Non quævis obvia de ignavionibus iſtis promptiſſimus ad illa Taciti: *Clarum inde inter Germanos Friſium nomen; diſſimulante Tiberio damna, ne cui bellum permitteret*. lib. IV. Annal. cap. 74.

SCHOTTUS.

75 *Novem annorum.*) Gallienus poſt patrem Valerianum ſolus imperium obtinuit annos novem. Eutrop. IX. lib. cum patre Valeriano ſex Treb. Pollio. Quindecim igitur annis regnavit; cum patre ſeptem, & ſolus octo annis imperavit, vixit quinquaginta, inquit vulgata Epitoma.

CAPUT XXXIV.

ARGUMENTUM.

Reipublicæ vitam dono dat, & nullo exercitus detrimento Gothos ſummovet Imperator Claudius.

Sed

1 SED [1] CLAUDII Imperium milites, *quos fere* ∞XXI.
contra ingenium [2] perditæ res ſubigunt recta con-
ſulere; ubi afflicta omnia perſpexere, avide approbant,
extolluntque, [3] viri laborum [4] patientis, æquique
2 ac prorſus dediti Reipublicæ. [5] Quippe ut [6] longo in-
3 tervallo [7] Deciorum morem renovaverit. Nam cum
pellere Gothos cuperet, quos diuturnitas nimis validos, ac prope incolas effecerat, proditum ex libris Sibyl-

ANNA.

1 *Claudii.*] An. U. C. 1020. poſt C. 268.

SCHOTTUS.

2 *Perditæ res ſubjungunt*,] Non aſſequor, nec concoquere hoc poſſum. Repoſui parva facta immutatione *ſubigunt* vocem Plautinam.

GRUTERUS.

2 Eadem quoque ratio vulgi, e quo genere hominum fere conſtituitur militia. Salluſtius Catilin. cap. 23. f. *Sed ubi periculum advenit, invidia atque ſuperbia poſt fuere*, &c. Conſulatur Thucydides non longe a limine libri ſeptimi.

ANNA.

3 *Viri.*] Refer ad *Claudii* quod priori verſu legitur.

SCHOTTUS.

4 *Patientis.*] Repoſui generandi caſu, quamvis accuſandi ſcriptus liber: pertinetque ad τὸ *Claudii*.

ANNA.

5 *Quippe ut longo intervallo Deciorum morem renovaverit.*] Falſum eſt Claudium ſe pro ſalute Patriæ devovendo, Deciorum morem renovaviſſe, ut produnt multi; Nam peſtilentia mortuus Claudius. Pollio: *Finito bello Gothico, graviſſimus morbus increbuit, tunc cum etiam Claudius affectus morbo mortales reliquit & familiare virtutibus ſuis petiit cœlum.* Et Zozimus. Ἀκμάζοντος δὲ τοῦ λοιμοῦ καὶ Ῥωμαίων, ἀπέθανον μὲν πολλοὶ στρατεύματος, τελευτᾷ δὲ καὶ Κλαύδιος. Id eſt, *Cum vero apud Romanos peſtis ſæviret, cum alii complures in exercitu mortui ſunt, tum etiam Claudius vivendi finem fecit.*

6 *Longo intervallo.*) A P. Decio Mure, qui ſe bello Latino devovit, uſque ad Claudii tempora anni ſunt circiter DC.

7 *Deciorum morem.*) Se pro patria devovendi, qui mos *Deciis* ſollennis fuit.

 8 *Or-*

Sibyllinis eſt, primum [8] ordinis ampliſſimi victoriæ
vovendum. [9] Cumque is qui eſſe videbatur, ſemet 4
obtuliſſet; ſibi potius id muneris competere [10] oſten-
dit, qui revera Senatus, atque omnium Princeps e-
rat. Ita nullo exercitus detrimento fuſi Barbari ſum- 5
motique, poſtquam Imperator [11] vitam Reipublicæ
dono dedit: Adeo *bonis ſalus* civium ac longa ſui 6
memoria cariora ſunt: quæ non gloriæ modo, verum
etiam ratione quadam poſterorum felicitati proficiunt.
Hoc ſiquidem Conſtantius & Conſtantinus, atque 7
Imperatores noſtri *** [12] corporiſque acceptior
militibus, præmiorum ſpe, ſeu laſciviæ. Quo ægra 8
aſperiorque victoria fuit, dum, uti mos ſubditis erat,
ſtudio impune peccandi, [13] remiſſa Imperia prom-
ptius quam utilia defendunt.

8 *Ordinis ampliſſimi.*) Id eſt, ſenatus. Jam alibi.

9 *Cumque is.*) Pomponius Baſſus. Vide in Epitome. *Pomponio Baſſo qui tunc erat ſe offerente.*

10 *Oſtendit.*) Claudius.

SCHOTTUS.

11 *Vitam R. P. dono dedit.*] Ut Codrus Athenienſis & Decii Romani qui ſe pro Republica devotarunt. Cicero. Eutropio autem hic morbo abſumptus eſt.

12 *Corporiſque acceptior.*] Aſteriſcos poſui; locus enim deploratus, quem ſine alterius MSC. ope in integrum reſtitui poſſe deſpero. Ab ingenio lacunam explere nolui: periculoſa enim divinatio. Deſunt certe verſus aliquot de initio imperii Aureliani, & forte etiam de Quinctilio Claudii fratre paucis a regno diebus interempto.

ANNA.

12 Id facile probabis ex initio ſequentis capitis: *Igitur Aurelianus ſucceſſu tanto vehementior*, quæ neceſſario ad ea, quæ hic dicta ſunt, referenda.

13 *Remiſſa imperia.*) *Remiſſa* vocat *imperia* minus ſevera, ubi omnia omnibus permiſſa ſunt, & impune peccatur.

CAPUT XXXV.

ARGUMENTUM.

In Perſas pregreditur, Italiam repetit, Gallia Germanos demovet, Tetrici legiones cadit, monetæ opifices pœna metu bellum facientes delet, Soli fanum conſtituit, Urbem muris circumſepit, & miniſtri ſcelere circumventus interit Aurelianus.

1 CÆTERUM [1] AURELIANUS ſucceſſu tanto ∞XXIII.
vehementior, confeſtim quaſi belli reliquiæ ſu-
2 pereſſent, in Perſas progreſſus eſt. Quis deletis, I-
taliam repetivit, [2] cujus urbes Alamannorum vexatio-
3 nibus affligebantur: Simul Germanis Gallia demotis;
Tetrici, de quo ſupra commemoravimus, cæſæ le-
4 giones, [3] proditore ipſo duce. Nam Tetricus, cum
Fauſtini Præſidis dolo corruptis militibus plerumque
peteretur, Aureliani per literas præſidium implora-
verat; eique adventanti, producta ad ſpeciem acie,
5 inter pugnam ſe dedit. Ita, uti rectore nullo ſolet,
turbati ordines oppreſſi ſunt: Ipſe [4] poſt Celſum bien-
nii

ANNA.

1 *Aurelianus.*] Imperium ſuſcepit an. U. 1022. poſt C. 270.

2 *Cujus urbes Alamannorum vexationibus.*] Vide Zozimum, qui hoc, antequam in Perſas Imperator progrederetur, factum dicit.

SCHOTTUS.

3 *Prodito ipſo Duce.*] Jutate liquet *proditore* ſcripſiſſe Aurelium in Aureliano, flagitante hiſtoriæ veritate apud Trebellium Pollionem Tyrannis, & Flavium Vopiſcum Aureliano, & Eutropium lib. IX. uſus autem tumultuantibus militibus in literis hoc Virgiliano l. VI. Æneid.

Eripe me his invicte malis....

ANNA.

3 *Ipſo Tetrico exercitum ſuum prodente, quod ejus ſcelera ferre non poſſet.* Vopiſcus in Aureliano. Pollio in Tetrico ſeniore: *Quod militum ſuorum impudentiam & procacitatem ferre non poſſet.* Sed verior Vopiſcus.

SCHOTTUS.

4 *Poſt Celſum biennii Imperii.*] Quis hic *Celſus* ſit quæro: nec me fugit de triginta Tyrannis *Celſum* viceſimum octavum a Pollione collocari: atqui in Africa, non, ut Tetricus in Gallia, imperium invaſit. Quare in mentem venit legendum. *Ipſe poſt celſum biennii imperium*: ut ſublimitatem & ſummam poteſtatem

nii Imperii in triumphum ductus; Lucaniæ [5] Correcturam, filioque veniam atque honorem.[6] Senatorum [7] cooptavit: Neque ſecus intra Urbem monetæ opifices deleti: Qui cum auctore [8] Feliciſſimo rationali [9] nummariam notam corroſiſſent, pœnæ metu bellum fecerant; uſque eo grave, ut per Cœlium montem congreſſi, [10] ſeptem fere millia bellatorum confecerint: 6
His tot tantiſque proſpere geſtis [11] fanum Romæ ſoli magnificum conſtituit, donariis ornans opulentis: ac ne unquam, [12] quæ per Gallienum evenerant, acciderent; muris Urbem quam validiſſimis [13] laxiore ambitu 7

teſtatem intelligas *celſum imperium*: quæ familiaris ejus æratis formula eſt. Tetricus enim ſenior in Gallia imperium occupaverat tenuitque per annos duos. Epitoma impreſſa.

GRUTERUS.

4 Valde *ἰυςόχως* Schottus, *ipſe poſt celſum biennii imperium*; ut ſublimitatem & ſummam poteſtatem intelligamus. nam ſic & infra cap. 41. dixit; *poſt biennii auguſtum Imperium fuſus*.

SCHOTTUS.

5 *Correcturam Lucaniæ*) Sic & Vopiſcus Aureliano; Trebellius vero Tyrannis, *Correctorem* totius Italiæ factum ſcribit, id eſt, Campaniæ, Samnii, Lucaniæ, Brutiorum, Apuliæ, Calabriæ, Etruriæ, atque Umbriæ, Piceni & Flaminiæ, omniſque annonariæ regionis. Infra Diocletiano, *Venetia correctura*. De *Correctoribus*, qui aliquam provinciæ partem regendam ſuſceperant, vide Caſſiodorum lib. III. Variarum, qui nunc doctorum hominum opera integrior prodiit.

6 *Senatorum.*) *Senatorium* legi poſſet quinque ſyllabis.

7 *Cooptavit* poſitum pro impetravit. Vopiſcus non Senatu motum, ſed relictum filium ait.

8 *Feliciſſimo rationali.*] Sic Eutropius. Ei *fiſci procurationem mandatam* Vopiſcus ſcribit, appellatumque ſervorum ultimum in Epiſtola ad Ulpium patrem, ubi neſcio quos Monetarios commentus eſt Johannes Baptiſta Egnatius, quem & Eutropius, & Victor noſter refellunt: nam de nummaria nota diſertim uterque & Suidas voce Μονιτάριοι, ubi & Feliciſſimi hujus infeliciſſimi exitus meminit. vide Conſt. Impp. lib. XI. Cod. tit. *de Murilegulis & gynæciariis & procuratoribus*. Et lib. IX. tit. *de falſa moneta*.

ANNA.

9 *Nummariam notam corroſiſſent.*] Hoc eſt, *Nummos corroſiſſent* ut ponderis quantitatem minuerent.

10 *Septem fere millia bellatorum confecerint.*] Vopiſcus in Aureliano: *Fuit ſub Aureliano etiam Monetariorum bellum Feliciſſimo Rationali auctore: quod acerrime ſeveriſſimeque compeſcuit, ſeptem tamen millibus ſuorum interemptis.* Vide & ipſius Aureliani epiſtolam, quæ ibidem poſita eſt.

11 *Fanum Romæ ſoli magnificum.*) Vopiſcus: *Templum ſolis magnificentiſſimum conſtituit.*

12 *Quæ per Gallienum evenerant.*) Vopiſcus: *Quum videret poſſe fieri ut aliquid tale iterum quale ſub Gallieno evenerat, proveniret, adhibito conſilio ſenatus, muros Urbis Romæ dilatavit.* Timebat autem Barbarorum in Italiam irruptionem.

SCHOTTUS.

13 *Laxiore ambitu circumſepſit.*) *Ut quinquaginta prope millia murorum*

ambitu circumſepſit: ſimulque uſus porcinæ carnis, quo plebi Romanæ affatim cederet; [14] prudenter muniſiceque proſpectavit; deletæque fiſcales & [15] quadruplatorum, quæ Urbem miſerabiliter affecerant, calumniæ; [16] conſumptis igni tabulis monumentiſque hujuſcemodi negotiorum: atque [17] ad Græciæ morem decreta abolitione, inter quæ [18] avaritiæ peculatum, provinciarum prædatores, contra morem [19] militarium, quo-

rum ejus ambitus teneant. Fl. Vopiſcus qui de his omnibus copioſe.

ANNA.

14 *Prudenter muniſiceque proſpectavit.*) Vopiſcus aperrius: *Idem Aurelianus & porcinam carnem populo Romano diſtribuit, quæ hodieque dividitur.* Fuit tum inſtitutus præfectus dividendæ porcinæ, cujus meminit Zozimus. lib. 2. Λυκιανὸς τῦ χοιρείυ κρέως ἦν χορηγός. *Lucianus porcina carnis prabitor fuit.*

SCHOTTUS.

15 *Quadruplatores.*) Vopiſcus etiam delatores *Quadruplatoribus* addit: quem lector cum his Victorianis componet, & tanquam cum Bitho Bacchium committet. Aſconius Verrina III. *Quadruplatores, accuſatores ſive delatores criminum publicorum ſub pœna quadrupli: ſive quod ipſi ex damnatorum bonis quos accuſaverant, quartam partem conſequebantur.* Eadem ille in divinationem Ciceronis. Plautus Perſa,

Ubi quadruplator quempiam injexit manum.

ANNA.

15 Vopiſcus quem hic tranſcribit: *Item quadruplatores ac delatores ingenti ſeveritate perſequutus eſt: tabulas publicas ad privatorum ſecuritatem exuri in foro Trajano ſemel juſſit.*

GRUTERUS.

16 *Conſumptis igni tabulis, monumentiſque hujuſcemodi negotiorum.*) Nimirum, ut peſſimi Principum obliterata ærarii monumenta e latebris ſuis protrahunt; ſic eadem bonæ poteſtates igne conſumunt, tanquam calumniandi materiem unicam: ut prolixe probavimus ad Taciti lib. XIII. Annal. cap, 23.

SCHOTTUS.

17 *Ad gratia morem.*] Adulterata lectio: quare res ſibi ſuas habere jubeo ademptis clavibus. Repono invito MSC, *ad Græciæ morem*, id eſt Athenienſium. Significat enim totiens decantatam legem ἀμνηςίας Athenienſibus primum Thraſybulo auctore uſurpatam, de qua M. Tullius Philippica I. quem Cic. locum hic Vopiſcus & Oroſius li. II. cap. XVII. & lib. VII. cap. VI. laudant, & M. Vellejus Paterculus lib. II. *Et illud*, inquit, *decreti Athenienſium celeberrimi exemplum relatum a Cicerone oblivionis præteritarum rerum decreto Patrum comprobatum eſt.* Plutarchus Polit. τὸ τῆς ἀμνηςίας ψήφισμα ſcitum illud Athenienſium vocat. Subſcribo igitur ſententiæ Fr. Fabricii eruditiſſimi viri; vehementer falli eos qui in Cicerone Μὴ μνησικακεῖν pro ἀμνηςίαν ſubſtituerunt. lege Val. Max. lib. IV. cap. I. Corn. Nepotem Thraſybulo, & Xenoph. lib. II. ἑλληνικῶν. Juſtinum lib. V.

ANNA.

17 Vopiſcus: *Amneſtia etiam ſub eo delictorum publicorum decreta eſt de exemplo Athenienſium.*

18 *Avaritiæ peculatum, provinciarum prædatores.*] Vopiſcus. *Fures provinciales repetundarum ac peculatus reos ultra militarem modum eſt perſequutus, ut eos ingentibus ſuppliciis cruciatibuſque puniret.*

19 *Militarium*] Pro *militum.* Non ſemel. Ut & alii Scriptores ejuſdem ſeculi.

quorum e numero erat, immane [20] quantum ſpecta-
batur. Qua cauſa [21] miniſtri ſcelere, cui ſecretorum 8
officium crediderat, circumventus, apud [22] Cœno-
frurium interiit: cum ille prædæ conſcientia delicti-
que, [23] ſcripta callide compoſita Tribunis, quaſi per
gratiam, prodidiſſet, quibus interfici jubebantur: illi-
que eo metu accenſi facinus patravere. Interea mili- 9
tes, [24] omiſſo Principe, Legatos ſtatim Romam de-
ſtinant, [25] uti ſuopte arbitratu Patres Imperatorem
[26] deligerent: Quibus hoc [27] ipſorum potiſſimum con- 10
venire munus reſpondentibus; rurſum [28] legiones ad
eos

SCHOTTUS.

20 *Quantum ſpectabatur.*) Puto legendum *ſectabatur*, vel potius *inſectabatur*, omiſſa præpoſitione a librario in præcedenti voce *quantum* abſumpta. *Fures provinciales repetundarum ac peculatus reos ultra militarem modum eſt perſequutus, ut eos ingentibus ſuppliciis cruciatibuſque puniret.* Vopiſcus. Ubi noſter *contra militarium morem* legiſſe videtur.

21 *Miniſtri ſcelere.*] Olivarius *Mneſthei* legendum cenſebat. & ſane *Mneſtheus* a Flavio Vopiſco appellatur, notarius ſecretorum: qui breve nominum conſcripſerit & manu Mucaporis interficiendum curarit.

ANNA.

21 Quod non neceſſe. Hunc *Erotem* nominat Zozimus.

SCHOTTUS.

22 *Cœnofrurium.*] *Cænophrurium* (ſic enim imprimitur) manſionem inter Heracleam & Byzantium. In Antonii Schoonhovii viri diligentiſſimi Eutropio *Zenophrurium* ex MSS. reperias.

ANNA.

22 Καινὸν φρέριον. Vel unica voce Καινοφρέριον. Id eſt, *novum caſtellum*, munitiſſimum hoc caſtellum ſcribit Polybius, & in eo gazam ſuam Mithridatem habuiſſe.

23 *Scripta callide compoſita.*] *Breve nominum mixtis iis quibus Aurelianus vere iraſcebatur, cum iis de quibus nihil aſperum cogitabat.* Vopiſcus, quem vide.

SCHOTTUS.

24 *Omiſſo Principe.*] Pro, amiſſo, ut alias ſæpe, num. XI. Inf. contra *amiſſo* poſuit pro *omiſſo*, niſi mendoſus liber, num. XXXVII. ſic & *retracto* pro *detracto*, alibi, niſi forte ſcribæ culpa, quam præſtare non debeo, acciderit.

ANNA.

25 *Uti ſuopte arbitratu Patres.*] Vopiſcus. *De Imperatore deligendo exercitus retulit ad Senatum, idcirco quod nullum de his faciendum putabat qui tam bonum principem occiderant. Verum Senatus hanc eandem delectionem in exercitum refudit, ſciens non libenter jam milites accipere Imperatores eos quos Senatus elegerit. Denique id tertio factum eſt, ita ut per ſex menſes Imperatorem Romanus orbis non habuerit.*

SCHOTTUS.

26 *Deligerent.*] *Dilegerent* malo ex Sexto Pompejo lib. IV. de verb. ſignific.

27 *Ipſorum potiſſimum convenire munus.*] Olet gloſſam *τὸ convenire*: delere tamen aut obliterare non auſim ſine libris.

28 *Legiones.*] *Electionem* vel *legendi jus* credo ſcripſiſſe, non *legiones*.

29 *De-*

11 eos rejiciunt. Ita utrimque pudore ac modeſtia [29] decertabatur, rara in hominibus virtute, rebus præſer-
12 tim hujuſmodi, ac prope ignota militibus. Tantum ille vir ſeveritate atque incorruptis artibus potuit, [30] ut ejus necis auctoribus exitio; pravis metui; [31] ſimulata dubiis; optimo cuique deſiderio; nemini inſolentiæ aut oſtentationi eſſet: atque etiam [32] ſoli, quaſi Romulo, Interregni ſpecies obvenit, [33] longe
13 vero glorioſior. Quod factum [34] præcipue edocuit, [35] *cuncta in orbis* modo verti; nihilque accidere, quod rurſum

29 *Decertabatur.*] Credo ſcripſiſſe Victorem *certabatur.*

GRUTERUS.

29 Inde *honeſtiſſimum certamen* appellatum Plinio lib. VII. Epiſt. 7. *ſpecioſum* vero eidem Panegyrico ad Trajanum capite 79. m. videatur & Symmachus lib. I. Epiſtol. 86. f. lib. IV. Epiſt. 39. m. P. Syrus: *Humanitatis optima eſt certatio.*

ANNA.

30 *Ut ejus necis auctoribus.*] Hic hiatum codicis notaverat Caſaubonus ubi ſcriptum: *Ut* ejus...... *necis auctoribus.* Atque ipſi deſiderati videbatur vocabulum *mors* aut ſimile aliud. Sine quo, ajebat, ruit tota periodus. Verum nullum ego hic vitium, nullum defectum agnoſco. *Ut ejus necis auctoribus exitio.* Notandum tantum *necis* hic in nominandi caſu pro *nex*, ut veteres loquebantur. De Aureliani autem *nece* hic loquitur Victor; quod ideo moneo quia doctiſſimus Salmaſius de *nece* Romuli hoc putavit intelligendum.

31 *Simulata dubiis.*] Hoc eſt, ſparſi rumores quaſi de morte illius, ut *dubii* depoſita perſona qua tegebantur, cognoſci poſſent.

SCHOTTUS.

31 Fuit cum divinarem legendum *ſimul & dubiis.* videbam enim facile aliquid corruptum, referendumque ad Aurelianum, non ad *necis.* Latine enim dixiſſe oportuit, *ut necis ſua auctoribus*, niſi ſolœciſmum facere voluerit. poſt tamen ſubiit Victorem forte declinaſſe *neces* nominandi caſu, pro *nex*, *ἀρχαϊκῶς.* Quod ſi verum eſſe perſuadeo, *ſimulata* recte habet, ſignificatque ſparſum quaſi de morte illius rumorem, ut *dubii*, depoſita perſona qua tegebantur, cognoſci queant.

ANNA.

32 *Soli quaſi Romulo.*] Vopiſcus in Tacit. initio: *Quod poſt exceſſum Romuli novello adhuc Romana Urbis imperio factum, Pontifices, penes quos ſcribendæ hiſtoriæ poteſtas fuit, in literas retulerunt, ut interregnum, dum poſt bonum principem bonus alius quæritur, iniretur, hoc poſt Aurelianum, habito inter Senatum, exercitumque Romanum non invido, non triſti; ſed grato religioſoque certamine ſex totis menſibus factum eſt.*

33 *Longe vero glorioſior.*] Quod nullæ in hoc ſeditiones quæ in Romuli interregno agitatæ ſunt.

SCHOTTUS.

34 *Præcipue edocuit.*] Malim *præcipue docuit*: repetita enim præcedentis vocis litera videtur.

ANNA.

35 *Cuncta in orbis modo verti.*] Sic Salomon in divino illo libello, qui Eccleſiaſtes inſcribitur cap. I. v. 9.

SCHOTTUS.

35 Tacitum Cornelium prudentiſſimum ſcriptorem eſt imitatus, ut verba prope appendere voluiſſe videa-

rurſum naturæ vis ferre [36] nequeat ævi ſpatio: Adhuc 14
virtutibus Principum res attolli facile, vel afflictas; eaſque firmiores [37] præceps vitiis dari.

videatur: Sic enim ille de Veſpaſiano III. Annali, re altius propter elegantiam a nobis repetita: *præcipuus aſtricti moris auctor Veſpaſianus fuit, antiquo ipſe cultu victuque: obſequium inde in Principem, & æmulandi amor, validior quam pœna ex legibus & metus: niſi forte rebus cunctis ineſt quidam velut orbis, ut quemadmodum temporum vices; ita morum vertantur: nec omnia apud priores meliora; ſed noſtra quoque ætas multa laudis & artium imitanda poſteris tulit.* De rerum converſione diſputat eleganter Pythagoras apud Ovid. lib. xv, Transformationum: ubi περὶ μετεμψυχώσεως.....

Nihil eſt toto quod perſtet in orbe,
Cuncta fluunt, &c.

Mitto & Platonicum annum Magnum.

GRUTERUS.

35 De eo naturæ tacito recurſu, multa nos ad Tacitum lib. III. Annal. cap. 55. *Niſi forte rebus cunctis ineſt quidam velut orbis; ut quemadmodum temporum vices, ita morum vertantur.*

SCHOTTUS.

36 *Nequeat.*) Pro *nequeat* male in MSC. *neque:* quod mendum ex compendiis natum quis non videt? forte repererat *nequit.*

ANNA,

37 *Præceps.*] Adverbialiter, ut alibi.

CAPUT XXXVI.

ARGUMENTUM.

Imperator creatur, Aureliani necis auctores excruciat, & moritur Tacitus, & imperium invadit ejus frater Florianus.

xxIIx. IGITUR tandem Senatus, menſe circiter poſt Aureliani interitum ſexto, TACITUM e conſularibus 1

ribus mitem ſane virum, [1] Imperatorem creat: [2] cunctis fere lætioribus, quod [3] militari ferocia [4] legendi jus Principis Proceres recepiſſent. Quæ tamen lætitia brevis, neque exitu tolerabili fuit: Namque Tacito confeſtim [5] a ducenteſima regni luce, [6] Tyanæ [7] mortuo, [8] cum tamen prius auctores Aureliani necis, maximeque [9] Mucaperem ducem, quod ipſius

ictu occiderat, excruciaviſſet; FLORIANUS ejuſdem

ANNA.

1 *Imperatorem creat.*] An. U. 1027. poſt C. 275.

2 *Cunctis fere lætioribus.*) Vopiſcus in Tacito. *Nec tacendum eſt, & frequenter intimandum, tantam Senatus lætitiam fuiſſe quod eligendi principis cura ad ordinem ampliſſimum revertiſſet, ut & ſupplicationes decernerentur & hecatumbe promitteretur a ſingulis.*

3 *Militari ferocia*] At quo modo *militari ferocia?* cum curam illam ſæpius ad exercitum Senatus, & ad Senatum exercitus refuderit, donec coacti patres.

SCHOTTUS.

4 *Legendi jus Principis.*] De contentione Senatus & militum, & de ſententia Taciti Imperatoris Vopiſcus Aureliano: de interregno Aureliani cædem ſequuto idem initio Taciti.

ANNA.

5 *A ducenteſima regni luce.*] Imperavit menſibus ſex, diebus viginti. Vopiſcus, & Eutropius menſibus tantum ſex, minus vere.

6 *Tyanæ.*] In Cappadocia. Infra Epitome ait Tarſi mortuum.

7 *Mortuo.*] Interemptus eſt inſidiis militaribus, ut alii dicunt, ut alii, morbo interiit. Vide Vopiſcum.

8 *Cum tamen prius auctores Aureliani necis.*] Vopiſcus. *Et prima quidem illi cura Imperatoris facti hac fuit, ut omnes qui Aurelianum occiderant, interimeret, bonos malosve, quum jam ille vindicatus eſſet.* Apud Zozimum tamen legas Probum Imperatorem de iis qui Aurelianum interfecerant, pœnas ſumpſiſſe.

9 *Mucaperem ducem, quod ipſius ictu.*] *Malitia Notarii ſui, & manu Mucaperis interemptus eſt.* Vopiſcus. Extat Aureliani epiſtola ad *Muca-*

dem frater, [10] nullo Senatus ſeu militum conſulto Imperium invaſerat.

Mucaperem apud eundem Vopiſcum.

10 *Nullo Senatus.*] Vopiſcus: *Non Senatus auctoritate; ſed ſuo motu, quaſi hæreditarium eſſet Imperium.*

CAPUT XXXVII.

ARGUMENTUM.

Imperator fit, Galliam..... vinetis replet, Barbarorum gentes atterit, Saturninum & Bonoſum dominatum tentantes cadit & trucidatur Probus.

QUI [1] uno menſe aut altero vix [2] retentata dominatione apud [3] Tarſum [4] ab ſuis inter- 1
∞ XXIX. ficitur. Poſt quem PROBUM [5] in Illyrico factum accepere, ingenti belli ſcientia exercitandiſque 2
va-

ANNA.

1 *Uno menſe aut altere.*] Duobus menſibus, & diebus viginti in imperio fuit. Eutropius.

SCHOTTUS.

2 *Retentata.*] Sic veteres, pro *retenta.*

ANNA.

3 *Tarſum.*] In Cilicia.

SCHOTTUS.

3 *Tarſum* quoque ſupra abſque ſpiritu. Vopiſcum autem ſequitur, nam Tarſi mortuum Tacitum auctor vulgata Epitoma.

ANNA.

4 *Ab ſuis interficitur.*] Cum Probum Imperatorem factum accepiſſent. Vide Zozimum & Vopiſcum, a quibus hic Victor diſſentit.

5 *In Illyrico factum.*] Imo in oriente.] Nam Probus Syriam, Phœnicem, Palæſtinam & Ægyptum tunc obtinebat. Vide Zozimum. Vopiſcus etiam ab orientalibus exercitibus Imperatorem factum ſcribit. Putabam legendum: *In Illyrico natum.* Nam Sirmio oriundus Probus.

varie militibus, ac duranda juventute prope Hanni-
3 balem alterum. Namque [6] ut ille oleis Africæ pleraque per legiones, quarum [7] otium Reipublicæ atque [8] doctoribus ſuſpectum rebatur: [9] eodem modo hic Galliam Pannoniaſque & Mœſorum colles vinetis replevit: [10] poſtea ſane quam Barbarorum attritæ gentes ſunt, quæ noſtris principibus ſuorum ſcelere interfectis, inruperant; ſimul cæſis, [11] Saturnino per orientem; Agrippinæ Bonoſo [12] exercitu; nam utrique dominatum tentaverant, ſumpta, cui duces præerant, manu: Qua cauſa receptis omnibus pacatiſque dixiſſe
4 proditur, [13] brevi milites fruſtra fore. Hinc denique magis irritati [14] paullo cis ſextum annum apud Sirmium truci-

bus. Factus eſt autem Imperator an. U. C. 1028. poſt C. 276.

SCHOTTUS.

6 *Ut ille oleis.*] Ita repoſui; nam MSS. *ut ille utile olei*, corrupte altera voce repetita. Ne quis autem in Italia novellaret cavit Domitianus. Sueton. c. 7. & cauſam alibi reddit Philoſtratus. De oleis quoque vide quædam in Alexandro Severo Lampridii.

ANNA.

7 *Otium ſuſpectum.*] Hannibal quo ne legiones *otioſæ* eſſent multa Africæ loca oleis conſevit.

SCHOTTUS.

8 *Doctoribus.*] Forte melius *ductoribus* quam *doctoribus*.

GRUTERUS.

8 Non male Schottus. & vero otium militare, omnium aliorum progenerare negotium, non parce oſtendi ex Græca Latinaque hiſtoria in Commentariis ad lib. 1. Annal. Taciti, cap. 16. m.

ANNA.

9 *Eodem modo hic Galliam, Pannoniam, & Mœſorum colles.*] Vopiſcus: *Gallis omnibus & Hiſpanis ac Britannis, hinc permiſit ut vites haberent, vinumque conficerent.* Poſt Domitianum qui primus ne quis in Italia novellaret edixerat, ubi obſervatum fuit ut promiſcui non eſſet juris vites inſtituere; ſed eorum tantum qui ab Imperatore veniam impetraſſent.

10 *Poſtea ſane quam.*] Ait repletos vinetis colles, poſtquam Barbatos Saturninumque & Bonoſum devicit, & ſic intelligenda vox *hinc*, quæ ſupra in loco Vopiſci. De Barbaris, quos vicit Probus, fuſe Vopiſcus.

SCHOTTUS.

11 *Saturnino.*] Hic alius ab eo qui Gallieni temporibus Imperium invaſit: dux fuit limitis orientalis, quo de Fl. Vopiſcus: de altero Treb. Pollio, hunc vero *Bonoſum* natum dicebat Aurelianus, ut biberet, non ut viveret. Vopiſcus Bonoſo & Probo.

12 *Exercitu.*] Forte melius *ab exercitu*.

ANNA.

13 *Brevi milites fruſtra fore.*] Hoc eſt, *brevi milites* inutiles fore. Vopiſcus: *His addidi* (ſic lego non *addidit*. Etſi aliter viri docti) *dictum ejus grave, ſi unquam eveniat ſalutare, Reipublica brevi milites neceſſarios non futuros.*

14 *Paullo cis ſextum annum.*] Imperavit annos ſex, menſes quatuor. Vopiſcus annos quinque tantum tribuit.

15 *Cum*

trucidavere, [15] cum ad ſiccandam lacunis ac foſſa ur-
bem [16] ipſi patriam adigerentur, quæ [17] paluſtri ſolo
hiemalibus aquis corrumpitur. Abhinc [18] militaris 5
potentia convaluit, ac ſenatui imperium, creandique
jus Principis ereptum ad noſtram memoriam; incer-
tum an ipſo cupiente per deſidiam, an metu ſeu diſ-
ſenſionum odio. Quippe [19] amiſſo Gallieni [20] edi- 6
cto; [21] refici militia potuit, concedentibus modeſte
legionibus, Tacito regnante, neque Florianus teme-
re invaſiſſet: aut judicio, manipularium cuiquam,
bono licet, imperium daretur; ampliſſimo ac tanto
ordine in caſtris degente. Verum dum oblectantur 7
otio, [22] ſimulque divitiis pavent, quarum uſum
affluentiamque æternitate majus putant, munivere
[23] militaribus ac pæne Barbaris viam in ſe ac poſteros
dominandi.

C A-

15 *Cum ad ſiccandam lacunis ac foſſa Urbem.*] Vopiſcus: *Nam cum Sirmium veniſſet ac ſolum patrium effæcundari cuperet & dilatari, ad ſiccandam quandam paludem multa ſimul millia militum poſuit, ingentem parans foſſam, qua dejectis in altum navibus, loca Sirmienſibus profutura ſiccaret. Hoc permoti milites confugientem eum in turrem ferratam, quam ipſe ſpeculæ cauſa editiſſimam exædificaverat, interemerunt anno imperii ſui quinto.*

16 *Ipſi.*] Probo. Supra Vopiſcus: *Patrium ſolum.*

SCHOTTUS.

17 *Paluſtri ſolo.*] *Paludes pleraſque ſiccavit, atque in his ſegetes agroſque conſtituit*, Vopiſcus.

ANNA.

18 *Militaris potentia.*] *Militum potentia*; nam ad eos rediit jus creandi principis, quod Patres in Tacito Auguſto creando receperant.

SCHOTTUS.

19 *Amiſſo.*] Pro *omiſſo.* ut ante contra uſurpare diximus.

20 *Edicto.*] Quo vetabantur militare patres, ſupra.

ANNA.

21 *Refici militia potuit.*] Ait abrogato edicto Gallieni *militia* reſtaurari potuit, exercitu modeſte patribus cedente, regnante Tacito, neque ſenatu in caſtris converſante, Florianus motu ſuo imperium occupaſſet, neque id in judicio, cuiquam militum quamvis bono, datum fuiſſet.

GRUTERUS.

22 *Simulque divitiis pavent, quarum uſum affluentiamque æternitate majus putant.*] Unde & apud Salluſtium Catilin. cap. 52. Cato: *Sed per Deos immortales, vos ego appello, qui ſemper domos, villas, ſigna, tabulas veſtras pluris quam rempublicam feciſtis*, &c. Adeatur Tacitus lib. VI. Annal. cap. 27. m. ubi nos de hac deſidia prolixius.

SCHOTTUS.

22 Pro *majus*, *magis* ſubſtitue.

ANNA.

23 *Militaribus.*] Id eſt, militibus. Jam ſæpius.

1 *Pra-*

CAPUT XXXVIII.

ARGUMENTUM.

Ad Galliæ munimentum Carinum majorem filium mittit, Numeriani comitatu in Meſopotamiam pergit, & fulminis tactu conflagrat Carus.

1 IGITUR CARUS [1] Præfectura pollens Prætorii,
[2] auguſto habitu, [3] * liberis Cæſaribus Carino *xxxiv.
2 Numerianoque. Et quoniam cognita Probi morte
Barbarorum quique [4] opportune invaſerant [5] miſſo ad
muni-

ANNA.

1 *Præfectura pollens Prætorii.*] *Præfectus prætoris a Probo factus.* Vopiſcus.

SCHOTTUS.

2 *Auguſto habitu.*] Omiſſum forte *induitur*, vel ſimile: mutila alioqui oratio.

GRUTERUS.

2 Fortaſſe nocuit loco vox inſolens, fuitque, *auguſtatur habitu.* nec enim auctori huic novum fingere vocabula.

ANNA.

2 Niſi malis legere: *Auguſtus habetur.* Creatus Imperator an. U. C. 1034. poſt C. 282.

3 *Liberis Cæſaribus Carino Numerianoque.*] *Liberis Cæſaribus nuncupatis.* Vopiſcus.

SCHOTTUS.

4 *Opportune.*] Lege *opportuna invaſerant* accuſandi caſu, id eſt, ſibi & finibus ſuis proxima.

GRUTERUS.

4 Ita fere fit; mutato Principe oſtenditur licentia turbarum, tam domeſticis, quam extraneis. Domeſticorum diſcordias examinavi ad Taciti librum 1. Annal. cap. 16. Extraneorum ad illa ejuſdem auctoris lib. 11. cap. 64. *Rheſcuporis audita mutatione Principis, immittere latronum globos*, &c.

ANNA.

5 *Miſſo ad munimentum Galliæ majore filio.*] Carino Vopiſcus: *Et ita quidem ut Carinum ad Gallias tuendas cum viris lectiſſimis deſtinaret, ſecum vero Numerianum adoleſcen-*

munimentum Galliæ majore filio, [6] Numeriani comi-
tatu in [7] Meſopotamiam [8] pergit protinus; quod ea Per-
ſarum quaſi ſollenni bello ſubeſt. Ubi fuſis hoſtibus, dum 3
gloriæ [9] inconſulte [10] avidior, [11] Cteſiphonta urbem
[12] Parthiæ inclytam tranſgreditur; fulminis tactu con-
flagravit. Id quidam jure ei accidiſſe referunt. [13] nam 4
cum oracula docuiſſent, aduſque opidum memoratum
perveniri victoria licere; longius delatus pœnas luit.
Proinde [14] *arduum fatalia* devertere; eoque futuri no- 5
tio

leſcentem, cum lectiſſimum, tum etiam diſertiſſimum, duceret.

SCHOTTUS.

6 *Numeriano comitatu.*] Aut generandi caſu *Numeriani*, aut *comitatus* legendum videtur.

7 *Meſopotamiam.*] *Meſopotaniam* perpetuo ſcribit per N. vetus codex.

8 *Pergit protinus.*] Quid ſi *protenus* ſcripſerit? quomodo veteres literatores adverbium loci diſtinguunt.

9 *Inconſulte.*] *Inconſultæ* per diphthongum idem codex vetus.

ANNA.

10 *Avidior.*] Vopiſcus: *Verum cum avidus gloriæ, præfecto ſuo maxime jurgante, qui & ipſius & filii ejus quærebat exitium, cupiens imperare longius progreſſus eſt, ut alii dicunt morbo, ut plures fulmine interemptus eſt.*

SCHOTTUS.

11 *Cteſiphonta.*] De *Cteſiphontæ* urbis fato Vopiſcus Caro extremo & Pomponius Lætus in Diocletiano.

12 *Parthiæ.*] Perſarum.

ANNA.

13 *Nam cum oracula docuiſſent.*] Vopiſcus, poſtquam Calphurnii epiſtolam recitavit, quæ ægritudine mortuum Carum ſcribit: *Hanc ego,* inquit, *epiſtolam idcirco indidi quod plerique dicunt vim fati quandam eſſe ut Romanus princeps Cteſiphontem tranſire non poſſit: Ideoque Carum fulmine abſumptum quod eos fines tranſgredi cuperet qui fataliter conſtituti ſunt.* Atqui ut optime ibidem Caſaubonus, conſtat Romanos ultra Cteſiphontem & Tigrim provincias habuiſſe Tranſtigranas, quas a Galerio partas, reſtituit Perſis Jovianus.

14 *Arduum.*] Difficile.

15 *Pe-*

6 tio [15] ſuperflua. At Numerianus, amiſſo patre ſimul confectum æſtimans bellum, cum exercitum reductaret; [16] Apri Præfecti Prætorio ſoceri inſidiis exſtinguitur:
7 [17] Quis caſum detulit adoleſcentis oculorum dolor.
8 denique diu facinus occultatum, dum clauſum lectica cadaver, [18] ſpecie ægri, ne vento obtunderetur acies, geſtabatur.

SCHOTTUS.

15 *Perflua.*] MSC. depravate pro *ſuperflua.* Elegans de divinatione ſententia, qua de eodem modo Cicero & Ammianus lib. XXI. initio.

16 *Apri Præfecti.*] Corruptus & hic vetus codex. *A præfecti* omiſſa altera ſyllaba, quod ſequens dictio ab iiſdem elementis inchoaret. Dictus autem *Arrius Aper* Vopiſco Numeriano, qui & de *apro* fatali multa.

ANNA.

16 *Factione Arrii Apri ſoceri ſui qui invadere conabatur imperium, occiſus eſt.* Vopiſcus.

17 *Quis caſum detulit.*] Quibus inſidiis *caſum*, id eſt, occaſionem, dedit Numeriani dolor oculorum. Hunc dolorem contraxerat Numerianus, quod nimio fletu oculos corrupiſſet.

SCHOTTUS.

18 *Specie ægre vento.*] Edendum curavi *ſpecie ægri; ne vento*, vere.

CAPUT XXXIX.

ARGUMENTUM.

Ob ſapientiam deligitur, ex auro primus veſtem quærit, ſerici.... vim plantis concupiſcit, dominus & Deus dicitur, adoratur, Carino ſuorum ictu intereunti congreditur, Maximianum Imperatorem jubet, bellorum mole urgetur, & imperium ponit Diocletianus.

XXXVI. SED poſtquam [1] odore tabeſcentium membrorum 1
ſcelus proditum eſt; Ducum conſilio, Tribuno-
rumque VALERIUS DIOCLETIANUS [2] do-
meſticos regens ob ſapientiam [3] deligitur; magnus
vir; [4] his moribus tamen: Quippe qui [5] primus ex 2
auro veſte quæſita, ſerici ac purpuræ gemmarumque
vim plantis concupiverit: Quæ quamquam plus quam 3
civilia, tumidique & affluentis animi: levia tamen
præ cæteris: Namque ſe primus omnium [6] Caligulam 4
[7] poſt, [8] Domitianumque Dominum palam dici paſ-
ſus, & adorari ſe, appellarique uti Deum. Quis re- 5
bus, quantum ingenium eſt, [9] compertum habeo,
humillimos quoſque, maxime ubi alta acceſſerunt; ſu-
perbia

ANNA.

1 *Odore tabeſcentium.*] *Fœtore tamen cadaveris res eſſet prodita.* Vopiſcus.

2 *Domeſticos regens.*] *Domeſticos tunc regentem.* Vopiſcus. *Domeſtici* autem dicebantur milites, qui non in acie; ſed *domi* lateris protegendi ſacri curam habebant. Eorum alii equites, alii pedites fuerunt. Qui vero in acie protegere latus principis ſolebant, *protectores* dicebantur.

SCHOTTUS.

2 Vopiſcus Numeriano. Hi Comites dicti, viri illuſtres Ammiano lib. XXI. & XXVI. vide Tit. de domeſticis protectoribus XII. Codic. *Suidæ οἰκειακοὶ ςρατιῶται* dicuntur.

ANNA.

3 *Deligitur.*) An. U. C. 1036. poſt C. 284.

4 *His moribus.*] Sic ſupra alicubi, & Terentius.

5 *Primus ex auro veſte quæſita.*] Infra tamen Epitome ait Aurelianum primum aurata omni veſte uſum.

6 *Caligulam.*] Supra in Caligula cap. 3. num: 10. *Hic elatus Dominum dici atque inſigne regni capiti nectere tentaverat.*

SCHOTTUS.

7 *Poſt.....poſt.*] Veteris libri ſcriptura hæc eſt, alterutra præpoſitio delenda.

ANNA.

8 *Domitianum.*] Supra in Domitiano cap. 11, num. 2. *Quippe qui ſe Dominum Deumque dici coëgerit, quod confeſtim ab inſequentibus remotum, validius multo poſthac deinceps retulere.*

GRUTERUS.

9 *Compertum habeo, humillimos quoſque maxime, ubi alta acceſſere, ſuperbia atque ambitione immodicos,* &c:] Ratio in promptu: minus idonei ſunt ferendo eam mutationem rerum, quæ fit ita ſubito & præter rationem, uti fere loquitur Cleon apud Thucydidem libro III. deinde, immodica elati ſpe, ita majora ſemper appetunt, tanquam nullæ exſtarent in rerum natura viciſſitudines rerum, quemadmodum innuit apud eundem ſcriptorem Lacedæmoniorum legatio, libro IV. tales videlicet ſi non ore, at corde tamen, iterant: *Major ſum, quam cui poſſit Fortuna nocere.* Verum nos felicitatem iſtam ſubitam probe excuſſimus in Diſſertationibus noſtris, ad Taciti lib. III. Annal. cap. 66. *Junio Othoni literarium lu-*

6 perbia atque ambitione immodicos eſſe. Hinc [10] Marius Patrum memoria; hinc iſte noſtra, [11] communem habitum ſupergreſſi, dum animus potentiæ expers, [12] tanquam inedia refecti, inſatiabilis eſt.
7 [13] Quo mihi mirum videtur, nobilitati pleroſque ſuperbiam dare: quæ gentis Patriciæ memor; [14] moleſtiarum, quis agitur, remedio, eminere paullulum
8 pluris habet. Verum [15] hæc in Valerio obducta cæteris bonis: eoque ipſo quod Dominum dici paſſus; [16] parentem egit: ſatiſque conſtat, prudentem virum edocere voluiſſe, atrocitatem rerum magis, quam no-
9 minum [17] officere. Interim Carinus eorum quæ acci- cide-

ludum exercere vetus ars fuit: mox Sejani potentia Senator, obſcura initia impudentibus auſis propellebat; uti etiam ad lib. v. Hiſtor. cap. 9; ubi eſt: *Antonius Felix per omnem ſævitiam ac libidinem jus regium, ſervili ingenio, exercuit.*

ANNA.

10 *Marius.*] C. Marius.

SCHOTTUS.

11 *Communem habitum ſupergreſſi.*] Dixit, pro, de privatis facti illuſtres, & in omnium oculis verſantes, dignitateque præſtantes. Noſtrate proverbio eleganter hæc exprimuntur:

Als niet komt tot yet:
Kent yet hem-ſelven niet.

Claudianus:

Aſperius nihil eſt humili, cum ſurgit in altum.

ANNA.

12 *Tanquam inedia refecti.*] Id eſt, tanquam qui ſe poſt *inediam* & longam famem *reficiunt*, epulis admoti. Et eleganter ait potentiæ expertes inſatiabiles eſſe tanquam famelicos qui epulis admoti, fercula integra, & ſtruices patinarias oculis devorant.

13 *Quo mihi mirum videtur.*] Cum certum ſit humillimos quoſque, ubi alta acceſſerunt, ſuperbia immodicos eſſe, ſibi mirum videri ait multos eſſe qui nobilitati ſuperbiam tribuant, quæ quidem nobilitas gentis patriciæ memor aliquantulum ſupra cæteros eminere pluris facit, remedio ſcilicet moleſtiarum quibus agitatur, hoc eſt, ut moleſtiis, quibus agitatur, remedium habeat. Nobilitatem autem præcipue moleſtiis ait agitari, quod illi plures curæ, majora pericula ſubeunda.

GRUTERUS.

14 *Moleſtiarum, queis agitatur, remedio, eminere paullulum pluris habet.*] Non abſurda profecto ratio, quam pluribus examinavi ad illa Aſinii apud Tacitum lib. 11. Annal. cap. 33. *Niſi forte clariſſimo cuique plures curæ, majora pericula ſubeunda; delinimentis curarum & periculorum carendum eſſe*, &c.

ANNA.

15 *Hæc in Valerio obducta cæteris bonis.*] Verſum παροιμιώδη Græcorum alludit, *ἄλλοις ἐν ἐσθλοῖς τόνδ' ἀπωθεῖται ψόγον.* Hoc eſt, *aliis in bonis hoc avertit dedecus.* Caſ.

16 *Parentem egit.*] Ait Valerium cum ſe Dominum dici paſſus eſt, eo potius *parentem* quam tyrannum egiſſe.

SCHOTTUS.

17 *Officere.*] lego. Non infitior tamen ſcriptam lectionem, *efficere*, defendi poſſe.

18 Spe

ciderant, certior; [18] ſpe facilius erumpentis metus ſe-
datum iri; Illyricum propere Italiæ circuitu petit.
[19] Ibi Julianum pulſa ejus acie, obtruncat. Namque 10
is [20] cum Venetos Correctura ageret, Cari morte
cognita, Imperium avens eripere, adventanti hoſti
obviam proceſſit. At Carinus ubi Mœſiam conti- 11
git, [21] ilico Murgum juxta Diocletiano congreſſus,
dum victos avide premeret; ſuorum ictu interiit, quod
[22] libidine impatiens militarium nuptas affectabat:
[23] quarum infeſtiores viri; iram tamen doloremque
in eventum belli diſtulerant. [24] Quo proſperius ce- 12
dente, metu ne hujuſmodi ingenium magis magiſque
victoria inſoleſceret; ſeſe ulti ſunt. Is finis Caro,
[25] liberiſque: [26] Narbone patria, Imperium biennii
fuere.

18 *Spe facilius erumpentis metus.*) Lege & interpunge, *ſpe facilius erumpentes, motus ſedatum iri.*

A N N A.

18 Hoc eſt: ſperans erumpentes motus ſedatum iri facilius.

19 *Ibi Julianum.*] Air in Illyrico *Julianum* victum. Alii in campis Veronenſibus.

20 *Cum Venetos correctura ageret.* Id eſt, cum Venetos correctura regeret, cum Venetorum corrector eſſet. De correctoribus ſupra dictum.

SCHOTTUS.

20 *Ageret* enim pro *regeret* poſitum.

21 *Ilico Marcum juxta.*] Ita ſcriptum diſerte. Quidam *Murgum*; *Margum* alii in Eutropio lib. IX. impreſſerunt. *Murtium* eſt in Vopiſci Carino: qui & occubuiſſe ait victum a Diocletiano, quicum antea multis præliis feliciter conflixerat.

A N N A.

21 *Margus* Mœſiæ Urbs inter Viminatium Urbem & Aureum montem.

SCHOTTUS.

22 *Libidine impatiens militarium multas affectabant.*] Aliter *libidinis*, loquitur de uno Carino qui matrimonia militum corrumpebat, ut Eutropius ait. Emenda igitur *nuptias affectabat*, vel quod propius a veteri ſcriptura abeſt, *mulieres affectabatur*: Aſſentietur facile qui literarum ductus conſiderabit veteris lectionis, *multas affectabant*. Repererat forte librarius noſter *muli. affectabatur.*

23 *Quarum.*] Librarius & hic forte invenerat *quare* vel *qua re infeſtiores viri.* in quo nihil demuto.

GRUTERUS.

24 *Quo proſperius cedente, metu ne hujuſmodi ingenium magis magiſque victoria inſoleſceret; ſeſe ulti ſunt.*] Ergo caveant ſibi Principes iſti Venerei; cum ne felicitas quidem ipſos tueatur, ſed magis præcipitet: attendat item prudens; & metuat mutationem ſtatus ſub Rege ſuo, maxime alioquin florente, ſi vitiis iſtis adfinis fuerit.

A N N A.

25 *Liberiſque.*] Numeriano & Carino.

26 *Narbone patria.*] *Narbone* in Gallia genitum Carum plures crediderunt, ut ex hoc Sidonii Carmine de Narbone videre eſt,

Quidquid Caſatibus ferax creandis
Felix prole virum, ſimul dediſti,
Natos cum genitore principantes.

Nam

13 fuere. Igitur Valerius prima [27] ad exercitum con-
cione, cum educto gladio, ſolem intuens, obteſta-
retur, ignarum cladis Numeriani, neque Imperii cu-
pientem ſe fuiſſe; [28] Aprum proxime aſtantem ictu
tranſegit: cujus dolo, ut ſupra docuimus, adoleſcens
14 bonus [29] facunduſque & gener occiderat: Cæteris ve-
nia data, retentique hoſtium fere omnes; ac maxi-
me vir inſignis [30] Ariſtobulus Præfectus Prætorio per
15 officia ſua. Quæ res poſt memoriam humanam nova
atque [31] inopinabilis fuit; civili bello, fortunis, fa-
ma, dignitate, ſpoliatum neminem: cum *pie admo-
dum* manſueteque geri lætemur, exſilio, proſcriptio-
ni, atque etiam ſuppliciis & cædibus modum fieri.
16 Quid ea memorem, adſciviſſe conſortio [32] multos ex-
ter-

Nam quis Perſidis expeditionem,
Aut victricia caſtra prateribit
Cari principis, & perambulatum,
Romanis legionibus Niphatem
Tum cum fulmine captus Imperater
Vitam fulminibus parem peregit.

Idem voluit & Zonaras cum ſcripſit ex antiquioribus Græcis Κάρ☉ τὸ γέν☉ Γαλάτης ἦν; Sed eos falli putavit Scaliger qui ait Carum *Narbonenſem* ex Illyrico fuiſſe: *Narbonam* enim nobilem in Illyrico Coloniam a Plinio & Ptolemæo memorari. Ptolemæus iu deſcriptione Illyrici meminit quidem Ναρβῶνας κολωνίας ἐπισήμε. Sed Plinius eam *Naronam* non *Narbonam* vocat, vere: *Narona* enim a *Nare*, vel *Narone* fiuvio cui appoſita.

SCHOTTUS.

27 *Ad exercitum contione.*] Emendo manuducente Vopiſco & Eutropio, *Tunc habita eſt ingens contio. Is prima militum contione:* nam *conditione* MSC. depravate turbante librarium antiqua ſcribendi forma *contione* pet Tau. quare miſſo repudii libello, lectionis illius conditione non utar.

ANNA.

28 *Aprum proxime aſtantem.*] Idem Vopiſcus, & alii. Sed ii omnes hoc a Valetiano poſt mortem Numeriani, & ante Carini adventum factum dicunt. Eutropius iiſdem verbis. *Is prima militum concione juravit Numerianum nullo ſuo dolo interfectum, & cum juxta eum Aper, qui Numeriano inſidias fecerat, conſtitiſſet, in conſpectu exercitus manu Diocletiani gladio percuſſus eſt. Poſtea Carinum*, &c.

29 *Facunduſque.*] Vopiſcus in Caro vocat *diſertiſſimum.* Et alibi, *eloquentia autem præpollentem.*

SCHOTTUS.

30 *Ariſtobulus.*] Eodem anno Conſul cum Diocletiano.

ANNA.

31 *Inopinabilis.*] Incredibilis, ve potius quam quis ſperare non poſſet.

GRUTERUS.

31 Equidem mi Victor, magn facio judicium tuum. & næ Principes magno ſuo cum fructu Cæſares tuos ſæpe evolverent. utinam modo aut clariore uſus ſtylo, aut meliore. verum omnia uni data non ſunt.

ANNA.

32 *Multos.*] Ut *Maximianum*, *Coranſium*, &c.

 33 *Diſ-*

ternoſque, tuendi, prolatandive gratia Juris Romani? Namque ubi comperit Carini [33] diſceſſu, [34] He- 17
lianum Amandumque per Galliam excita manu agreſtium ac latronum, quos [35] Bagaudas incolæ vocant, populatis late agris pleraſque urbium tentare; *Maximianum* ſtatim fidum amicitia, quamquam [36] ſemia-

greſtem, [37] militiæ tamen, atque ingenio bonum; [38] Imperatorem jubet. Huic poſtea [39] cultu numinis, 18
[40] Her-

33 *Diſceſſu.*] Morte.

34 *Helianum Amandumque.*) *Ælianum, Amandumque.* Eutropius. *Cum tumultum ruſticani in Gallia concitaſſent, & factioni ſuæ Bagandarum nomen imponerent, duces autem haberent Amandum & Ælianum, ad ſubigendos eos Maximianum Herculium Cæſarem miſit, qui levibus prœliis agreſtes domuit, & partem Galliæ reformavit.*

SCHOTTUS.

35 *Bagaudas incolæ.*] Lectio vetus. *Bagandas* vocat Eutropius extremo lib. IX. Oroſius lib. VII. c. XXV. *Vacaudas*: *Baccharidæ* in Euſebii Chronicis reperiuntur. Sed hæc quia diligentiſſime Vinetus ad Eutropium notavit, laborem nobis ademit, neque neceſſe habeo repetere: quibus adde *Vargos* Arverniæ dictos indigenas latrunculos, auctor Sidonius lib. VI. epiſt. 4.

ANNA.

35 *Bagandæ*, vel ut aliis *Bancandæ*, vel *Vocandæ* populi circa Alpes.

36 *Semiagreſtem.*] Eutropius. *Herculius autem propalam ferus, & incivilis ingenii, aſperitatem etiam ſuam vultus horrore ſignificans.*

37 *Militiæ tamen atque ingenio bonum.*] Nota *militiæ* in ſecundo caſu, *ingenio*, vero in ſexto. Subintelligitur *peritum*. *Militiæ peritum*, &c.

38 *Imperatorem jubet.*] Imo Cæſarem. Et *Imperatorem* anno fere poſt, cum Carauſius purpuram induiſſet. Vide Eutropium. & inde eſt quod infra Victor ſcribit anno minorem Maximiano potentiam fuiſſe quam Diocletiano; cum revera annis duobus minor fuerit.

39 *Cultu numinis.*] Herculis ſcilicet.

40 *Her-*

[40] Herculei cognomentum acceſſit: uti Valerio [41] Jovium. unde etiam militaribus auxiliis longe in exer-
19 citum præſtantibus [42] nomen impoſitum. Sed Herculius in Galliam profectus, fuſis hoſtibus aut acce-
20 ptis, quieta omnia brevi patraverat. Quo bello [43] Carauſius, [44] Menapiæ civis, factis promptioribus enituit: eoque eum, ſimul quia [45] gubernandi (quo officio adoleſcentiam mercede exercuerat) gnarus habebatur; parandæ claſſi ac [46] propulſandis Germanis
21 maria infeſtantibus, præfecere. Hoc elatior, [47] cum parum multos opprimeret, neque prædæ omnia in ærarium referret; Herculii metu, a quo ſe cædi juſſum compererat; Britanniam hauſto Imperio capeſſi-
22 vit. Eodem tempore [48] orientem Perſæ; Africam [49] Ju-

SCHOTTUS.

40 *Herculei.*] Ita vetus liber, ab *Hercule*, quem religioſe colebat, mox tamen *Herculius* ſcriptum.

41 *Jovium.*] Pro *Jovii* poſitum, ſed caſuum commutatio, ut ſupra proxime, & in Domitiano non infrequens auctori noſtro.

ANNA.

42 *Nomen impoſitum.*] Qnid an Jovia vel Joviana; an Herculea auxilia vocabantur? Nihil tale me apud alios legiſſe memini.

SCHOTTUS.

43 *Corauſius.*) *Carauſius* Eutropio per primam vocalem, & *Carauſio* nominandi caſu vulgatæ editioni.

ANNA.

44 *Menapia.*] Hanc lectionem ſuſpectam habet Ortelius & legendum putat *Manapia.* Nam *Manapia* Urbs Irlandiæ. Sed videndum num *Menapia* ſtare poſſit a *Menapiis* Galliæ populis quos Strabo cum Morinis continuat in maritimis Belgii, & Cæſar quoque indicat ibi eſſe. Sunt pars Hollandiæ & Brabantiæ maritimæ.

45 *Gubernandi.*) Id eſt, naves regendi. Hic opinor.

SCHOTTUS.

46 *Propulſandis Germanis.*) Francis & Saxonibus, idem Eutropius: *cum apud Bononiam*, inquit, *per tractum Belgica & Armorica pacandum mare accepiſſet, quod Franci & Saxones infeſtabant, multis Barbaris ſæpe captis.*

47 *Cum parum multos.*) Conjicio legendum *cum non parum multos*, vel potius *cum Barbarorum multos* e veſtigiis ſcripturæ veteris odoratus hanc lectionem: *barum* enim præfert. Muto tamen ſententiam cum ejuſdem hæc lego, *conſulto admittebantur ab eo Barbari cum tranſeuntes cum præda exciperet, atque ita ſe ditaret.* Sed in hæc ſibi quiſque pro arbitrio ſuo per me licere exiſtimet.

GRUTERUS.

47 Amplector Schotti, *quia Barbarorum multos.* ita tamen, ut putem fuiſſe amplius, *quia Barbarum parum multos*, ut ſimilitudo vocis ſecundæ cauſam præbuerit ſcribæ cur primam totam omitteret.

ANNA.

48 *Orientem Perſa.*] Narſeo duce de quo infra.

[49] Julianus,ac nationes [50] Quinquegentanæ graviter qua-
tiebant. Adhuc apud Ægypti Alexandriam [51], Achilleus 23
nomine, dominationis inſignia induerat. His de cau- 24
ſis Julium Conſtantium, Galerium Maximianum, cui
cognomen Armentario erat, creatos Cæſares, in affi-
nitatem vocant. [52] Prior Herculii privignam, alter 25
Diocletiano editam ſortiuntur, diremptis prioribus con-
jugiis: ut in Nerone Tiberio, ac Julia filia [53] Auguſtus
quondam fecerat. [54] His ſane omnibus Illyricum pa- 26
tria fuit: Qui quamquam [55] humanitatis parum;
[56] Juris tamen ac militiæ miſeriis imbuti ſatis optimi
Reipublicæ fuere. Quare conſtat *ſanctos prudenteſ-* 27

que

49 *Julianus.*] Meminit & Epitome. diverſus eſt ab illo *Juliano*, quem ſuperiori capite Carinus obtruncat.

SCHOTTUS.

50 *Quinquegentana nationes.*] *Africam Quinquegentiani infeſtabant. Narſeus orienti bellum inferebat.* Eutropius, Oroſius. In illo tamen μνημονικὸν ἁμάρτημα deprehendas, qui in oriente Achilleum bellum moviſſe ait; mox vero ſubjungit, *Narſeus orienti bellum inferebat.* forte legendum. *In meridie*, pro, *in oriente.* Pomponius Lætus *Gentianos* illos vocat, quos fuiſſe *quinquagenarios* & ſupra eum numerum auctor eſt.

ANNA.

50 *Quinquegentani*, vel *quinquegentiani* iidem ſunt ac Pentapolitani in Libya. Sæpe enim apud meliores Græcos, πόλις, gentem ſignificat. Exempla apud Homerum P.

51 *Achilleus.*) Achilles, Achilleus, ut Uliſſes Uliſſeus. Horatius.

52 *Prior Herculii privignam.*] Eutropius. *Atque ut eos etiam affinitate conjungeret, Conſtantius privignam Herculii Theodoram accepit, ex qua poſtea ſex liberos Conſtantini fratres habuit: Galerius filiam Diocletiani Valeriam: ambo uxores quas habuerant repudiare compulſi.*

53 *Auguſtus quondam fecerat.*] Qui Tiberium Agrippinam uxorem prægnantem dimittere coëgit, Juliamque filiam ſuam ducere. Sueton. Auguſt. cap. 63. Tiber. cap. 7.

54 *His ſane omnibus Illyricum patria fuit.*] Eutropius tamen Maximianum Galerium in Dacia haud longe a Sardica natum dicit.

55 *Humanitatis parum.*] Supple, *habuere.*

56 *Juris tamen ac militiæ miſeriis imbuti.*] *Juris* ac *militiæ miſeriis* eos *imbutos* dicit, quod ex Illyrico eſſent, quam legibus ac *militiis* Romanis vexatam fuiſſe veriſimile eſt. Sylburgius legebat *miniſteriis*, quaſi eos Victor Reipublicæ dicat profuiſſe quod *Juris* ac *militiæ* ſatis eſſent periti. Sed obſtat quod infra legitur *Sanctos prudentesque ſenſu mali promptius fieri.* Nihil igitur mutandum. Non tacendum tamen quandam editionem habere *ruris militiaque.* Quæ vera lectio eſſe poteſt.

GRUTERUS.

56 *Miſeriis* heic tolerari poſſet, dummodo loqueretur auctor de iis quæ Principes iſti paſſi fuerant cum adhuc eſſent privati, intelligeretque legibus militiiſque Romanis nimium preſſam Illyricum: quod mihi videtur. alias facile mutarim eam vocem in *inſulis.*

57 *Fi-*

que ſenſu mali promptius [57] fieri: contraque expertes
ærumnarum, [58] dum opibus ſuis cunctos æſtimant;
28 minus conſulere. Sed horum concordia maxime e-
docuit *virtuti ingenium*, uſumque bonæ militiæ, quan-
ta his Aureliani Probique [59] inſtitutio fuit, pæne ſat
29 eſſe. Denique [60] Valerium, ut parentem, ſeu Dei
Magni ſuſpiciebant modo: [61] Quod quale quantum-
que ſit, ab Urbis conditore ad noſtram ætatem pro-
30 pinquorum facinoribus patefactum eſt. Et quoniam
bellorum moles, de qua ſupra memoravimus, acrius
urgebat; [62] quaſi partito imperio, cuncta quæ trans
Alpes Galliæ ſunt, Conſtantio commiſſa; Africa Ita-
liaque Herculio: Illyricique ora ad uſque [63] Ponti fre-
31 tum, Galerio: [64] Cætera Valerius retentavit. Hinc deni-
que parti Italiæ invectum tributorum ingens malum.
Nam cum omnis eadem [65] functione, [66] moderataque a-
geret, quo exercitus atque Imperator, qui ſemper aut ma-
xima

ANNA.

57 *Fieri.*] Homines ſcilicet, ſanctiores & prudentiores evadunt dum adverſam fortunam experiuntur. Quod multis in locis teſtatur divinus Propheta.

58 *Dum opibus ſuis cunctos.*] id eſt, dum tanti faciunt homines quantum habeant. Notum illud Horatii
.... *Quia tanti quantum habeas, ſis.*

SCHOTTUS.

59 *Inſtitutio fuit.*] Melius forte *inſtituto* vel *inſtitutione* auferendi eaſu utrumque: Imperatores autem Aurelianus Probuſque ante Carum & Tacitum fuere.

ANNA.

59 Nihil hic mutandum. Ait concordiam Herculii & Conſtantii oſtendiſſe virtutem ſatis eſſe ingenium & uſum bonæ militiæ, *quanta*; id eſt, tanta, tam magna in his, Herculio, ſcilicet, & Conſtantio, *Aureliani & Probi inſtitutio fuit*. Nam conſtat Probum, Conſtantium & Herculium inſtituiſſe. Vopiſcus de Probo: *Duces præclariſſimos inſtituit; nam ex ejus diſciplina Carus, Diocletianus, Conſtantius, Aſclepiodotus, Herculius*, &c.

60 *Valerium.*] Diocletianum.

61 *Quod quantum ſit.*] Ait eorum Imperatorum morte, qui ab inde uſque Romulo ad Conſtantium propinquorum ſuorum ſcelere occiſi ſunt, patefactum eſſe quale, *quantum*, & *quanti* faciendum ſit cum in regni partem adſcitus Imperator, Imperatorem qui adſcivit veluti parentem ſeu ad inſtar Dei magni ſuſpicit.

SCHOTTUS.

62 *Quaſi partito imperio.*] Ita legendum divinavi, quamvis compendio ſcriptum eſſet quoque.

ANNA.

63 *Ponti.*] Euxini.

64 *Cætera.*] Ægyptum.

65 *Functione.*] id eſt, annona. *Functione* annonaria. Tota autem Italia fuit annonaria, *functionemque* conferebat ad exercitum comitatumque Imperatoris alendum.

SCHOTTUS.

66 *Moderataque*] Forte *moderateque* legendum.

66 Me-

xima parte aderant, ali poſſent; [67] penſionibus, in-
ducta lex nova. Quæ ſane illorum temporum mode- 32
ſtia tolerabilis [68] in perniciem proceſſit. His tempe- 33
ſtatibus interim [69] Jovio Alexandriam profecto, pro-
vincia credita Maximiano Cæſari, uti [70] relictis fi-
nibus in Meſopotamiam progrederetur, ad arcendos
Perſarum impetus. [71] A quis primo graviter vexa- 34
tus, contracto confeſtim exercitu e veteranis ac tiro-
nibus, per Armeniam in hoſtes contendit; [72] quæ
ferme ſola ſeu facilior vincendi via eſt. Denique ibi- 35
dem [73] Narſeum Regem in ditionem ſubegit: ſimul
liberos, conjugeſque & aulam regiam: Adeo victor, 36
ut ni Valerius, cujus nutu omnia gerebantur, [74] in-
certum qua cauſa, abnuiſſet; Romani faſces in pro-
vin-

ANNA.

66 Melius quidem. Sed *moderataque*, etiam ſtare poteſt.

67 *Penſionibus.*] Id eſt, tributis.

SCHOTTUS.

68 *In perniciem proceſſit. His tempeſtatibus.*] Ita diſtinguendum videtur: *in perniciem proceſſit his tempeſtatibus. Interim Jovio.*

ANNA.

68 Ait hanc Tributorum legem quæ ſub Diocletiano, Galerio, Herculio per modeſtiam temporum tolerabilis fuit, ſuo tempore, nimirum ſub Conſtantino, in perniciem proceſſiſſe. Nimirum quod admodum tunc temporis aucta fuerit.

GRUTERUS.

68 Mire animo meo ſatisfacit interpunctio Schotti: notandum interea quod dicit. firmat enim egregie illud Velleji lib. II. cap. 3. f. *Non ibi conſiſtunt exempla unde cœperunt, ſeu quamlibet in tenuem recepta tramitem, latiſſime evagandi ſibi viam faciunt.*

ANNA.

69 *Jovio.*] Diocletiano, qui quod *Jovem* præcipue coleret, *Jovius* dictus.

70 *Relictis finibus.*] Quos tuebatur totius Illyrici oræ uſque ad Ponti fretum præpoſitus.

71 *A quis primo graviter vexatus.*] Eutropius. *Galerius Maximianus primo adverſum prælium, exin ſecundum, habuit inter Callinicum Carraſque congreſſus. Cum inconſulte magis quam ignave dimicaſſet.*

72 *Quæ ferme ſola ſeu facilior vincendi via.*) Quod forſan ab aliis partibus munita Meſopotamia propter crebriores fluviorum anfractus, ab Armenia tantum venientibus nuda expoſita eſt. Nihil aliud video.

73 *Narſeum Regem.*] Regulus Armenus hic fuit, qui & *Narſes* dicitur, ut ſupra Achilles & Achilleus.

74 *Incertum qua cauſa.*] Ob invidiam, ut multi credidere. Conſtituerat Maximianus Cæſar non prius ab armis recedere quam Perſidem in Provinciæ formam redegiſſet, ſed Diocletianus impediit. Hoc reſpicit Vopiſcus in Caro, cum ſcribit: *Licet plane ac licebit per ſacratiſſimum Cæſarem Maximianum Perſas vincere atque ultra eos progredi; Et futurum reor, ſi a noſtris non deſeratur promiſſus Numinum favor.*

75 Fer-

37 vinciam novam [75] ferrentur. [76] Verum pars terrarum
tamen nobis utilior quæſita: quæ cum acrius repo-
ſcuntur, bellum recens ſuſceptum eſt, grave admo-
38 dum perniciosſumque. At in Ægypto [77] Achilleus facili
39 negotio pulſus, pœnas luit. [78] Per Africam geſtæ
res pari modo; [79] ſolique Carauſio remiſſum [80] inſu-
læ imperium, [81] poſtquam juſſis ac munimento incola-
rum contra gentes bellicoſas opportunior habitus.
40 Quem ſane [82] ſexennio poſt Allectus nomine, dolo
41 circumvenit. Qui cum ejus permiſſu ſummæ rei præ-
eſſet, flagitiorum & ob ea mortis formidine, per ſce-
42 lus imperium extorſerat: [83] Quo uſum brevi, Con-
ſtantius, Aſclepiodoto, qui Prætorianis Præfectus
præerat, cum parte claſſis ac legionum præmiſſo, de-
43 levit: Et interea cæſi Marcomanni, [84] Carporumque
natio tranſlata omnis in noſtrum ſolum; [85] cujus fe-
44 re pars jam tum ab Aureliano erat. Neque minore
ſtudio pacis officia vincta legibus æquiſſimis: ac
[86] re-

75 *Ferrentur.*) Pro, lati fuiſſent.

76 *Verum pars terrarum.*] Locus ſane difficilis, ait forſan: etſi faſces Romani in Perſidem perferri non potuerunt. Utilior tamen *pars terrarum* nobis parata, nempe Meſopotamia, quæ dum acrius repoſcitur &c. nihil aliud video.

77 *Achilleus facili negotio pulſus.*] *Diocletianus obſeſſum Alexandria Achilleum* VIII. *fere menſe ſuperavit.* Eutropius.

78 *Per Africam.*] *Maximianus quoque Auguſtus bellum in Africa profligavit.* Eutropius.

79 *Solique Carauſio remiſſum.*] Eutropius. *Cum Carauſio tamen, cum bella fruſtra tentata eſſent contra virum rei militaris peritiſſimum ad poſtremum pax convenit.*

80 *Inſulæ.*] Britanniæ.

SCHOTTUS.

81 *Poſtquam.*] Legendum mihi videtur *poſtque.*

ANNA.

82 *Sexennio poſt.*] Septennio Eutropius. *Cum poſt ſeptennium Allectus ſocius ejus occidit.*

SCHOTTUS.

83 *Quo uſum brevi.*] Allectus *triennium Britanniam tenuit: qui ductu Aſclepiodoti Præfecti prætorio eſt oppreſſus.* Ita Britanniæ decimo anno receptæ.

84 *Carporum natio.*] *Carpis & Baſternis ſubactis, Sarmatis victis, quarum nationum ingentes captivorum copias in Romanis finibus locaverunt.* Eutropius.

ANNA.

84 *Carpi* populi circa Danubium.

GRUTERUS.

85 *Cujus fere pars jam tum ab Aureliano erat.*] Latet quid mendi ſub illo *fere*, aut reſcribendum, *cujus fere pars media jam tum*; aut *pars altera jam tum*, uti placebat Caſaubono.

ANNA.

85 Carporum autem copias ab Aureliano afflictas ſcribit Vopiſcus; ſed eorum partem ab eodem in Roma-

[86] remoto peſtilenti frumentariorum genere: quorum nunc [87] agentes rerum ſimillimi ſunt. Qui cum ad 45
explorandum annuntiandumque, [88] qui forte in Provinciis motus exſiſterent, inſtituti viderentur; [89] compoſitis nefarie criminationibus, injecto paſſim metu, præcipue remotiſſimo cuique, cuncta fœde diripiebant: ſimul annona, Urbis, ac [90] ſtipendiariorum ſalus [91] anxie, ſoliciteque habita: honeſtiorumque provectu; & e contra, ſuppliciis flagitioſi cujuſque, virtutum ſtudia augebantur: veterrimæ religiones caſtiſſime curatæ: [92] Ac mirum in modum novis adhuc cultiſque mœnibus, Romana culmina & cæteræ urbes ornatæ; maxime Carthago, Mediolanum, Nicomedia. Neque tamen cum hæc agerent, extra vi- 46
tia fuerunt: Quippe Herculius libidine tanta agebatur,

Romanos fines tranſlatam nemo, quod ſciam, præter Victorem, prodidit.

86 *Remoto peſtilenti frumentariorum genere.*] *Frumentarii* dicebantur milites legionibus certo numero adſcripti, & ab Imperatoribus inſtituti ut iis minima, maxima quæ in provinciis gerebantur, celerrime nuntiarent. Iidem vehiculariæ rei præerant. *Frumentum* militare, vel annonam militarem tranſvehendam a provinciis curabant, unde *frumentarii* vocati. Si plura cupis, vide quæ a doctiſſimo Salmaſio apud Spartianum in Hadriano dicta ſunt.

SCHOTTUS.

87 *Agentes rerum.*] De his turſum, Tit. De *Agentibus in rebus*; Lib. XII. ad quem vide quæ Jac. Cujacius J. C. princeps annotavit, & Adr. Turnebus lib. XIII. Adverſariorum cap. 10. D. Hieronymus in Abdiam πυροφόρυς LXX. interpretum frumentarios vertit. de quibus quædam etiam in Ælii Spartiani Hadriano. Gloſſarium vetus, quod apud Cl. Puteanum vide, illos Μαγισριάνυς vocat.

ANNA.

87 Hieronymus in Abdiam cap. 1. *Eos enim quos nunc agentes in rebus, vel veredarios appellant, veteres frumentarios nominabant.*

SCHOTTUS.

88 *Ecquiforte.*] Ita ſcripſit Victor. Mendoſe in veteri libro *hac qui.*

GRUTERUS.

89 *Compoſitis nefarie criminationibus, injecto paſſim metu, præcipue remotiſſimo cuique, cuncta fœde diripiebant.*] Decies & amplius iſthæc ſi legerentur viris Principibus; ſub alterius perſona ſentirent notari adminiſtros ſuos; imo veluti in ſpeculo contemplarentur ſuorum oppreſſiones, ſed quid hæc ad me, qui non curo rempublicam?

ANNA.

90 *Stipendiariorum.*) Eorum qui *ſtipendia* tributa pendebant.

91 *Anxie ſoliciteque habita*) Hoc eſt, multa cum cura tractata. Per Imperatorum ſcilicet modeſtiam.

92 *Ac mirum in modum novis adhuc.*) Diſtinguo: *Ac mirum in modum, novis adhuc cultiſque mœnibus, Romana culmina*, &c. Romana, inquit, culmina, hoc eſt, Roma cæteræque Urbes mirum in modum ornatæ, Thermis ſcilicet, vel aliis quibuſlibet operibus, ad hoc novis cultiſque mœnibus.

93 *Ut*

tur, [93] ut ne ab obſidum corporibus quidem animi labem comprimeret: Valerio parum honeſta in amicos fides erat, diſcordiarum ſane metu: dum [94] enun-
47 tiationibus poſſe agitari quietem conſortii putat. Hinc etiam quaſi truncatæ vires Urbis, imminuto Prætoriarum cohortium atque [95] in armis vulgi numero: [96] quo quidem plures volunt [97] imperium poſuiſſe.
48 Namque [98] imminentium ſcrutator, ubi fato [99] inteſtinas clades, & quaſi fragorem quendam impendere comperit ſtatus Romani; celebrato regni viceſimo anno valentior [100] curam R. P. abjecit: [101] cum in ſententiam Herculium ægerrime traduxiſſet: [102] cui anno minus potentia fuerat: & quamquam aliis alia æſtimantibus veri gratia corrupta ſit; nobis tamen [103] excellenti natura videtur ad communem vitam ſpreto ambitu deſcendiſſe.

C A-

GRUTERUS.

93 *Ut ne ab obſidum quidem corporibus animi labem comprimeret*] Quæ tamen eadem verecundia apud eum eſſe debebant, qua apud parentes aut tutores. Interim fœde ſæpe tractari iſthæc fidei pignora, oſtendimus ad Livii librum XXVI. cap. 49. Imo, eo potiſſimum, obſides electos forma eleganti, palam item fecimus ad Livii librum II. cap. 13. ipſo fine. addatur & noſter cap. 41. ſub finem.

ANNA.

94 *Enuntiationibus.*) *Par des rapports.*

SCHOTTUS.

95. *In armis.*) *Inermis* pro *in armis* reponendum videtur.

GRUTERUS.

95 Schotto placet *inermis*. ego neutrum ſatis intelligo; cum neſciam ſuper qua hiſtoria auctor loquatur.

ANNA.

96 *Quo.*] Id eſt, quare.

97 *Imperium poſuiſſe.*] Diocletianum ſcilicet.

98 *Imminentium ſcrutator.*] Zoſimus. Ἴσως γὰρ ἦν προειδὼς τὴν κατίξουσαν τὰ πράγματα σύγχυσιν, οἷα καὶ τῇ περὶ τὸ θεῖον ἀεὶ προσκείμενος ἀγχιστείᾳ. Id eſt, *Nam fortaſſis etiam rerum futuram perturbationem proſpiciebat, ut qui ſemper circa ſacra verſatur.*

99 *Inteſtinas clades.*] Bella civilia a Conſtantino, Maxentio, Severo, &c. de quibus infra.

100 *Curam R. P.*] Id eſt. Romani populi, forſan Reipublicæ.

101 *Cum in ſententiam Herculium.*] Cum in ſententiam ſuam Herculium difficillime traxiſſet ut pariter imperium deponeret. Eutropius. *Cui ægre collega obtemperavit.*

102 *Cui anno minus potentia fuerat.*] Certe legendum *anno minor potentia fuerat.* Vel *anno minus æque potentia fuerat.* Quanquam alii duobus annis minorem Herculio potentiam fuiſſe ſcribunt. Sed ſupra Victor eum a Diocletiano Imperatorem factum dicit, cum tantum Cæſar factus eſt. Vide quæ ibi dicta ſunt.

SCHOTTUS.

103 *Excellenti natura.*] Forte *excellentis natura* reponendum.

ANNA.

103 Male Schottus *excellentis natura.*

I *His.*)

CAPUT XL.

ARGUMENTUM.

Diocletiano & Herculio ſuccedunt Conſtantius & Armentarius, Cæſares deſtinantur Severus & Maximinus. Conſtantino mortuo in Britannia imperium capit Conſtantinus, Romæ Severo, Galerio, Alexandro pereuntibus Imperator confirmatur, Carthaginem & Africæ pulcriora vaſtari, diripi, incendi jubet, & inſidiis intercipitur Maxentius.

MLVI. IGITUR CONSTANTIO, ARMENTARIOQUE [1] his [2] ſuccedentibus, *Severus* Maximinuſ- 1

que Illyricorum indigenæ Cæſares: [3] Prior Italiam; poſte-

ANNA.

1 *His.*] Diocletiano, & Herculio.
2 *Succedentibus.*] An. U. C. 1056. poſt C. 304.

SCHOTTUS.

3 *Prior Italiam; poſteriorque in qua ſevius*] Ita ſcriptum reperi. Horridus

poſterior in, quæ Jovius obtinuerat, deſtinantur.
2 Quod tolerare nequiens [4] Conſtantinus, cujus jam tum a puero ingens potenſque animus ardore imperitandi agitabatur; fugæ commento, cum ad fruſtrandos inſequentes [5] publica jumenta, quaqua iter egerat, interficeret; in Britanniam pervenit: Nam is a
3 Galerio [6] religionis ſpecie, [7] ad vicem obſidis tenebatur. & forte iiſdem diebus [8] ibidem Conſtantium
4 patrem [9] vitæ ultima agebant. Quo mortuo cunctis,
5 qui aderant, annitentibus, imperium capit. Interim

Romæ vulgus, turmæque Prætoriæ *Maxentium*, [10] re-

ridus ſermo. quid ſi ſic locus concipiatur? *priori Italia, poſteriori quæ Jovius obtinuerat, deſtinantur.* Nihil pronuntio; conjectura tantum mea.

ANNA.

3 Ita Schottus legebat. Sed nil neceſſe. Prior Italiam, poſterior in ea quæ Diocletianus obtinuerat, deſtinantur, id eſt, mittuntur. Severo Italia, Maximino quæ ad orientem ſita ſunt, contigerunt. Zozimus.

SCHOTTUS.

4 *Conſtantius*] ſcribe *Conſtantinus*, ex Epitome vulgata.

ANNA.

4 Conſtantii filius.

5 *Publica jumenta, quaqua iter egeret.*] *Jumenta*, quæ publice alebat Reſpublica ad uſum publici curſus. Idem Zozimus.

6 *Religionis ſpecie.*] Ait Galerium ſub *ſpecie religionis* Conſtantinum retinuiſſe, qui tamen eum loco obſidis retinebat.

SCHOTTUS.

7 *Ad vicem obſidis.*) Pro, *obſidis* loco. Sic enim legendum cenſui; non *ad ducem*; quamvis in MSC. compareat, ex quo nihil fuit elicere. Sic ſup. Hadriano, *cum voluntarium ad vicem magi popoſciſſent.*

ANNA.

8 *Ibidem.*) In Britannia.

SCHOTTUS.

9 *Vitæ ultima agebant.*] Pro *urgebant*, codex MSC. vulgata editio: *iiſdem diebus Conſtantinum parentem fata ultima perurgebant.*

 9 Notæ

[10] retractante diu [11] patre Herculio, Imperatorem
confirmant. Quod ubi Armentarius accepit; Seve- 6
rum Cæſarem, qui caſu ad urbem erat; arma [12] in
hoſtem ferre propere jubet. Is [13] circum muros cum 7
ageret, deſertus a ſuis, quos præmiorum illecebris
Maxentius traduxerat, fugiens obſeſſuſque [14] Raven-
næ obiit. Hoc acrior Galerius, adſcito in conſilium 8
Jovio, [15] Licinium vetere cognitum amicitia Cæſa-
rem, creat Auguſtum: eoque ad munimentum Illy-
rici, ac Thraciæ relicto, Romam contendit. Ibi 9
cum obſidione diſtineretur; militibus eadem [16] qua
ſuperiores via attentatis, metu ne dereretur, Italia
deceſſit: paulloque poſt [17] vulnere peſtilenti conſum-
ptus eſt: cum agrum ſatis Reipublicæ commodantem,
cæſis immanibus ſilvis, atque emiſſo in Danubium [18] la-
cu Pelſone apud Pannonios feciſſet. Cujus gratia 10
[19] provinciam uxoris nomine Valeriam appellavit.
Huic [20] quinquennii imperium; [21] Conſtantio annuum 11
fuit:

ANNA.

9 Nota locutionem, pro *vitæ ultima agebat Conſtantius.*

SCHOTTUS.

10 *Retractante.*] Pro, *detractante.* familiari auctori noſtro, *ut Adhuc* pro *Adhæc.* & ſane proclivis error literæ unius, niſi conſtanter ita ſcriptum eſſet.

ANNA.

11 *Patre Herculio.*] Qui & ipſe *in concione exercitus filium Maxentium denudare conatus, ſeditionem & convicia militum tulit.* Eutropius.

12 *In hoſtem.*] Maxentium.

13 *Circum muros.*] Romæ Zozimus ait Severum Mediolano profectum.

14 *Ravenna obiit.*] Idem Eutropius, at Zozimus ait Severum fuga *Ravennam* elapſum. Quo intellecto, Maxentius Herculius Lucania relicta, *Ravennam* contendit. Quumque perſpexiſſet Severum hae invitum ejici non poſſe, quod munita foret & commeatu abundaret, ſacramentis ſuis eum deludens perſuaſit ut Romam veniret; quo pergens Severus, ubi ad locum venit quem tres tabernas vocant, ab inſidiis, quas ibidem Maxentius poſuerat, adprehenſus necatus cervicibus laqueo fractis. Hæc Zozimus.

15 *Licinium.*] *Dacia oriundum* Galerio *notum antiqua conſuetudine.* Eutropius.

16 *Qua ſuperiores.*] Attentati fuerant ſcilicet a Maxentio. Supra.

17 *Vulnere peſtilenti.*] Ulcere unde vermes enati, uterque oculus putredine evulſus, carnes etiam oſſibus ſuis deciderunt.

18 *Lacu Pelſone.*) Qui in Norico. *Perſo* vocatur a Plinio.

19 *Provinciam.*] Pannoniæ partem quæ inter Dravum & Danubium.

20 *Quinquennii Imperium.*) In annalibus tamen eum plus annis ſeptem regnaſſe invenies.

21 *Conſtantio annuum.*) Imo biennii.

fuit: cum ſane uterque potentiam Cæſarum annos
12 tredecim geſſiſſent. Adeo miri [22] naturæ officiis,
ut ea ſi a doctis pectoribus proficiſcerentur, neque in-
ſulſitate offenderent; haud dubie præcipua haberen-
13 tur. Quare compertum eſt *eruditionem*, *elegantiam*,
comitatem præſertim, Principibus neceſſarias eſſe:
cum ſine his naturæ bona quaſi incompta, aut etiam
horrida deſpectui ſint: Contraque ea [23] Perſarum Re-
14 gi Cyro æternam gloriam paraverint. At [24] memo-
ria mea Conſtantinum, quamquam cæteris promptum
virtutibus, ad uſque aſtra votis omnium ſubvexere.
15 Qui profecto ſi munificentiæ atque ambitioni mo-
dum, hiſque artibus ſtatuiſſet, quis præcipue adulta
ingenia [25] gloriæ ſtudio progreſſa longius in contra-
16 rium labuntur; haud multum abeſſet Deo. [26] Is ubi
vaſtari urbem, atque Italiam comperit, [27] pulſoſque
ſeu redemptos exercitus, & [28] Imperatores duos, com-
17 poſita pace per Gallias; Maxentium petit. Ea tem-
peſtate apud Pœnos [29] Alexander pro-Præfecto gerens,
dominatui ſtolide incubuerat: cum [30] ipſe debili æ-
tate, agreſtibus ac Pannonicis parentibus vecordior;
milites, tumultuarieque quæſiti; [31] armorum vix me-
dium

22 *Naturæ officiis.*) *Naturæ officia* vocat quæ mox *naturæ bona*. Dona naturæ.

SCHOTTUS.

23 *Perſarum Regi Cyro.*) Xenophon. Φῦναι δὲ Κῦρος λέγεται καὶ ᾄδεται ἔτι καὶ νῦν ὑπὸ τῶν βαρβάρων, εἶδος μὲν κάλλιστος, ψυχὴν δὲ φιλανθρωπότατος καὶ φιλομαθέστατος, ὥστε πάντα μὲν πόνον ἀνατλῆναι, πάντα δὲ κίνδυνον ὑπομεῖναι, τοῦ ἐπαινεῖσθαι ἕνεκα.

ANNA.

23 Id eſt, *dicitur Cyrus, hodieque a Barbaris prædicatur, forma quidem pulcerrimum fuiſſe, animo vero humaniſſimum, diſcendi etiam cupidiſſimum, ita ut amore laudis nullum non laborem exantlaret, omnibuſque ſeſe periculis objiceret.*

SCHOTTUS.

24 *Memoria mea Conſtantinum.*] *Conſtantium* legendum contendit Nic. Faber.

25 *Gloriæ ſtudio*) Repono. Nam MSC. *gloriam* corrupte; niſi *gloriarum* quis malit.

ANNA.

26 *Is.*) Conſtantius, ſed ego aliquid turbatum eſſe arbitror; neque unquam apud ullum auctorem legi Conſtantium adverſus Maxentium bellum geſſiſſe.

27 *Pulſoſque ſeu redemptos exercitus.*] Severi, & Galerii.

28 *Imperatores duos.*) Pulſos ſeu redemptos, Severum & Galerium.

29 *Alexander.*) Natione Phryx. Zozimus.

30 *Ipſe.*) Maxentius.

31 *Armorum.*) Melius ſi legas *armorumque*.

dium haberetur. Denique eum [32] a Tyranno miſſi 18
[33] pauciſſimis cohortibus [34] Rufus Voluſianus Præfe-
ctus Prætorio, ac militares duces levi certamine con-
fecere. Quo victo, Maxentius [35] Carthaginem ter- 19
rarum decus, ſimul Africæ pulcriora vaſtari, diri-
pi, incendique juſſerat; ferus, inhumanuſque ac li-
bidine multo tetrior: Adhuc pavidus & imbellis, at- 20
que in deſidiam fœde pronus: uſque eo, ut flagran-
te per Italiam bello, fuſiſque apud Veronam ſuis;
[36] nihilo ſegnius ſolita curaret; neque patris exitio
moveretur. Namque Herculius natura impotentior, 21
ſimul filii ſegnitiæ metuens, inconſulte imperium re-
petiverat: Cumque [37] ſpecie officii dolis compoſitis 22
Conſtantinum generum tentaret acerbe, [38] jure tan-
dem interierat. Sed Maxentius atrocior in dies, tan- 23
dem urbe in [39] Saxa rubra millia ferme novem ægger-
rime progreſſus; dum cæſa acie fugiens ſemet Romam
reciperet, inſidiis, quas hoſti apud pontem Milvium
locaverat, in tranſgreſſu [40] Tiberi interceptus eſt,
tyrannidis anno ſexto. Hujus nece incredibile quan- 24
tum lætitia, gaudioque ſenatus ac plebes exſultave-
rint: quos in tantum afflictaverat, uti Prætorianis
cædem vulgi quondam annuerit; primuſque inſtituto
peſſimo

32 *A Tyranno.*) Maxentio.

33 *Pauciſſimis cohortibus.*] Subauditur *cum.*

34 *Rufus Voluſianus.*) *Ῥέφιον Βολυσιανὸν* vocat Zozimus Ruſium Voluſianum.

35 *Carthaginem terrarum decus.*] Non mirum ſi ſcriptor Afer *Carthaginem* vocet *decus terrarum.*

SCHOTTUS.

36 *Nihilo ſegnius.*] Jurare liquet, *nihilo ſequius* ſcripſiſſe Aurelium, pro *nihilominus*, vel *non minus bene.* Livius lib. 11. *Invitus, quod ſequius ſit, de meis civibus loquor.* pro, *minus bonum.*

ANNA.

37 *Specie officii.*) Tanquam ipſe ſe Conſtantino vellet conjungere, ſi eum intetficere conabatur.

38 *Jure tandem.*] Diſtingue & lege: *tentaret, acerbe, tamen interierat..* Eutropius. *Pœnas dedit juſtiſſimo exitu.*

SCHOTTUS.

38 Ex compendiis natum mendum.

ANNA.

39 *Saxa rubra.*) Locus circa Tibur novem millibus paſſuum ab Urbe diſtans. Hodie *Grotta roſſa*, ut ajunt.

40 *Tyberi interceptus eſt.*] Rupto ponte propter vim oneris. Zozimus. Infra tamen Epitome ait lapſu equi in profundum demerſum.

41 Nu-

peſſimo [41] numinum ſpecie Patres aratoreſque pecu-
25 niam conferre prodigenti ſibi cogeret: Quorum odio
Prætoriæ legiones, [42] ac ſubſidia factionibus [43] aptio-
ra, quam urbi Romæ; [44] ſublata penitus, ſimul ar-
26 ma atque uſus indumenti militaris: Adhuc cuncta o-
pera, quæ magnifice conſtruxerat, [45] Urbis fanum,
atque Baſilicam, [46] Flavii meritis Patres ſacravere.
27 A quo etiam poſt Circus maximus excultus mirifice:
atque [47] ad lavandum inſtitutum opus cæteris haud
28 multo diſpar. Statuæ locis quam celeberrimis, qua-
rum plures ex auro, aut argenteæ ſunt: tum per A-
fricam ſacerdotium decretum Flaviæ genti, [48] Cirtæ-
que opido, quod obſidione Alexandri ceciderat, re-
poſito exornatoque, nomen [49] Conſtantina inditum:
29 adeo *acceptius præſtantiuſque* Tyrannorum depulſori-
bus

SCHOTTUS.

41 *Numerum ſpecie.*] Forte *munerum*, quod propius ad ſcripturæ veteris veſtigia accedit, quam *Numinum*. Sed ſi *munerum*, quomodo *primus?* Juſſere multis retro ſæculis Auguſtus, Caligula, alii, ut ſtrenæ Kal. Januariis ſibi offerrentur. Suetonius Octavio cap. 42. Caligula 57. ἐπίχω igitur.

ANNA.

41 Sed ſi *munerum* ſcripſiſſet Victor, non video cur inſtitutum peſſimum vocaſſet, retineo igitur *Numinum*. Aliquando enim veteres *numina* ſolebant ſtipe venerari.

42 *Ac ſubſidia.*] Milites qui pro ſubſidio erant, Urbanas cohortes puto intelligit.

SCHOTTUS.

43 *Optiora.*) Pro *aptiora* male in veteribus libris.

ANNA.

44 *Sublata penitus.*) Zozimus. Ὁ Κωνσταντῖνος ὀλίγοις μὲν τισὶ τῶν ἐπιτηδειοτάτων Μαξεντίῳ δίκην ἐπιθεὶς, τοὺς δὲ πραιτοριανοὺς στρατιώτας ἐκτρίψας καὶ τὰ φρούρια τὰ τούτους ἔχοντα καθελὼν, &c. Id eſt, *Conſtantinus de paucis quibuſdam Maxentio familiariſſimis pœnas exegit; Prætorianis militibus e medio ſublatis & caſtellis dirutis in quibus eſſe conſueverant.*

45 *Urbis fanum atque Baſilicam.*] De Urbis fano atque Baſilica a Maxentio conſtructis nihil quidquam comperi. Niſi Urbis fanum idem ſit quod Veneris & Romæ Templum dicebatur, in via ſacra, de quo Prudentius contra Symmachum. Inter ſingularia certe & digna admiratione loca, Urbis templum numerat Marcellinus.

46 *Flavii.*] Conſtantini.

47 *Ad lavandum inſtitutum opus.*) Thermæ Conſtantini in Quirinalis deſcenſu, ſeptemtrionem verſus ex ſententia Læti & Martiani. Eorum magnæ ruinæ, ædificia quædam quadrata, quædam rotunda, altiſſimis fornicibus extant: quorum unum per centum fere gradus aſcendimus. *Fabricius.*

48 *Cirtaque opido.*) *Cirta* Numidiæ urbs ad Pagydam fluvium.

SCHOTTUS.

49 *Conſtantina.*) Alii *Conſtantiam* a Conſtantio Cæſare. Dictum & *Nicephorium*, quod ab Alexandro Magno conditore inſigni victoria

ibi

dium haberetur. Denique eum [32] a Tyranno miſſi 18
[33] pauciſſimis cohortibus [34] Rufus Voluſianus Præfe-
ctus Prætorio, ac militares duces levi certamine con-
fecere. Quo victo, Maxentius [35] Carthaginem ter- 19
rarum decus, ſimul Africæ pulcriora vaſtari, diri-
pi, incendique juſſerat; ferus, inhumanuſque ac li-
bidine multo tetrior: Adhuc pavidus & imbellis, at- 20
que in deſidiam fœde pronus: uſque eo, ut flagran-
te per Italiam bello, fuſiſque apud Veronam ſuis;
[36] nihilo ſegnius ſolita curaret; neque patris exitio
moveretur. Namque Herculius natura impotentior, 21
ſimul filii ſegnitiæ metuens, inconſulte imperium re-
petiverat: Cumque [37] ſpecie officii dolis compoſitis 22
Conſtantinum generum tentaret acerbe, [38] jure tan-
dem interierat. Sed Maxentius atrocior in dies, tan- 23
dem urbe in [39] Saxa rubra millia ferme novem æger-
rime progreſſus; dum cæſa acie fugiens ſemet Romam
reciperet, inſidiis, quas hoſti apud pontem Milvium
locaverat, in tranſgreſſu [40] Tiberi interceptus eſt,
tyrannidis anno ſexto. Hujus nece incredibile quan- 24
tum lætitia, gaudioque ſenatus ac plebes exſultave-
rint: quos in tantum afflictaverat, uti Prætorianis
cædem vulgi quondam annuerit; primuſque inſtituto
peſſimo

32 *A Tyranno.*) Maxentio.

33 *Pauciſſimis cohortibus.*] Subauditur *cum.*

34 *Rufus Voluſianus.*) Ῥέφον Κολυσιανὸν vocat Zozimus Ruſium Voluſianum.

35 *Carthaginem terrarum decus.*] Non mirum ſi ſcriptor Afer *Carthaginem* vocet *decus terrarum.*

SCHOTTUS.

36 *Nihilo ſegnius.*] Jurare liquet, *nihilo ſequius* ſcripſiſſe Aurelium, pro *nihilominus*, vel *non minus bene.* Livius lib. II. *Invitus, quod ſequius ſit, de meis civibus loquor.* pro, *minus bonum.*

ANNA.

37 *Specie officii.*) Tanquam ipſe ſe Conſtantino vellet conjungere, ſi eum interficere conabatur.

38 *Jure tandem.*] Diſtingue & lege: *tentaret, acerbe, tamen interierat..* Eutropius. *Pœnas dedit juſtiſſime exitu.*

SCHOTTUS.

38 Ex compendiis natum mendum.

ANNA.

39 *Saxa rubra.*) Locus circa Tibur novem millibus paſſuum ab Urbe diſtans. Hodie *Grotta roſſa*, ut ajunt.

40 *Tyberi interceptus eſt.*] Rupto ponte propter vim oneris. Zozimus. Infra tamen Epitome ait lapſu equi in profundum demerſum.

41 *Na-*

peſſimo [41] numinum ſpecie Patres aratoreſque pecu-
25 niam conferre prodigenti ſibi cogeret: Quorum odio
Prætoriæ legiones, [42] ac ſubſidia factionibus [43] aptio-
ra, quam urbi Romæ; [44] ſublata penitus, ſimul ar-
26 ma atque uſus indumenti militaris: Adhuc cuncta o-
pera, quæ magnifice conſtruxerat, [45] Urbis fanum,
atque Baſilicam, [46] Flavii meritis Patres ſacravere.
27 A quo etiam poſt Circus maximus excultus mirifice:
atque [47] ad lavandum inſtitutum opus cæteris haud
28 multo diſpar. Statuæ locis quam celeberrimis, qua-
rum plures ex auro, aut argenteæ ſunt: tum per A-
fricam ſacerdotium decretum Flaviæ genti, [48] Cirtæ-
que opido, quod obſidione Alexandri ceciderat, re-
poſito exornatoque, nomen [49] Conſtantina inditum:
29 adeo *acceptius præſtantiuſque* Tyrannorum depulſori-
bus

SCHOTTUS.

41 *Numerum ſpecie.*] Forte *munerum*, quod propius ad ſcripturæ veteris veſtigia accedit, quam *Numinum*. Sed ſi *munerum*, quomodo *primus?* Juſſere multis retro ſæculis Auguſtus, Caligula, alii, ut ſtrenæ Kal. Januariis ſibi offerrentur. Suetonius Octavio cap. 42. Caligula 57. ἰςίχω igitur.

ANNA.

41 Sed ſi *munerum* ſcripſiſſet Victor, non video cur inſtitutum peſſimum vocaſſet, retineo igitur *Numinum*. Aliquando enim veteres *numina* ſolebant ſtipe venerari.

42 *Ac ſubſidia.*] Milites qui pro ſubſidio erant, Urbanas cohortes puto intelligit.

SCHOTTUS.

43 *Optiora.*) Pro *aptiora* male in veteribus libris.

ANNA.

44 *Sublata penitus.*) Zozimus. Ὁ Κωνςαντῖνος ὀλίγοις μὲν τισι τῶν ἐπιτηδειοτάτων Μαξεντίῳ δίκην ἐπέθηκε, τὺς δὲ πραιτοριανὺς ςρατιώτας ἐκτρίψας καὶ τὰ φρέρια τὰ τέτυς ἔχοντα καθελὼν, &c. Id eſt, *Conſtantinus de paucis quibuſdam Maxentio familiariſſimis pœnas exegit; Prætorianis militibus e medio ſublatis & caſtellis dirutis in quibus eſſe conſueverant.*

45 *Urbis fanum atque Baſilicam.*] De Urbis fano atque Baſilica a Maxentio conſtructis nihil quidquam comperi. Niſi Urbis fanum idem ſit quod Veneris & Romæ Templum dicebatur, in via ſacra, de quo Prudentius contra Symmachum. Inter ſingularia certe & digna admiratione loca, Urbis templum numerat Marcellinus.

46 *Flavii.*] Conſtantini.

47 *Ad lavandum inſtitutum opus.*) Thermæ Conſtantini in Quirinalis deſcenſu, ſeptemtrionem verſus ex ſententia Læti & Martiani. Eorum magnæ ruinæ, ædificia quædam quadrata, quædam rotunda, altiſſimis fornicibus extant: quorum unum per centum fere gradus aſcendimus. *Fabricius.*

48 *Cirtaque opido.*) *Cirta* Numidiæ urbs ad Pagydam fluvium.

SCHOTTUS.

49 *Conſtantina.*) Alii *Conſtantiam* a Conſtantio Cæſare. Dictum & *Nicephorium*, quod ab Alexandro Magno conditore inſigni victoria

 ibi

bus nihil eſt: quorum gratia eo demum auctior erit; ſi modeſti ipſi atque abſtinentes ſint. Quippe *humanæ* 30
mentes fruſtratæ boni ſpe, aſperius offenduntur, cum mutato rectore flagitioſo, ærumnarum [50] vis manet.

ibi parta illuſtris eſſet. Plinius, Strabo, Stephanus. Templi Jovis Nicephorii mentio apud Spartianum Adriano. *Niſibena Conſtantina* vocatur in libro qui inſcribitur *Notitia Provinciarum.* Strabo vero *κύϛτα* per *υ* ſcriptum habet. Virta ab Alexandro quoque conditum opidum nominatur a Marcellino lib. xx.

50 *Vis manet.*) *Vi manet* male in veteri libro.

CAPUT XLI.

ARGUMENTUM.

Maximino fuſo & fugato orbis Romani poteſtatem ſibi quærunt ob diverſos mores minus congruentes Conſtantinus & Licinius, Cæſarum imperio adſciſcuntur Criſpus, Conſtantinus & Licinianus, pace rupta pellitur & opprimitur Licinius, Cæſares fiunt Conſtans & Dalmatius, in Perſas tendens excedit Conſtantinus pater, interficitur Dalmatius, fatali bello cadit Conſtantinus filius, Magnentii omnia exſtinguentis ſcelere circumvenitur Conſtans, & dominationem occupat Vetranio.

DUM hæc [1] in Italia geruntur, Maximinus ad 1
orientem, [2] poſt biennii auguſtum Imperium
MLXII. fuſus, fugatuſque a LICINIO, apud Tarſum periit.
Ita poteſtas orbis Romani [3] duobus quæſita: qui 2
quam-

SCHOTTUS.

1 *In Italiam.*] Male in veteri libro.

ANNA.

2 *Poſt biennii.*) Imo poſt *triennii.*
3 *Duobus.*) Conſtantino & Licinio.

4 *Fla-*

quãmvis per [4] Flavii ſororem nuptam Licinio, connexi inter ſe erant; ob diverſos mores tamen anxie
3 triennium congruere quivere: Namque [5] illi [6] præter admodum magna cætera; huic parſimonia, & ea
4 quidem agreſtis, tantummodo inerat. Denique Conſtantinus cunctos hoſtes honore ac fortunis manentibus texit, recepitque: eo pius, ut etiam [7] vetus veterrimumque ſupplicium patibulorum & cruribus ſuffringendis primus removerit. Hinc pro conditore,
5 ſeu Deo habitus. Licinio ne inſontium quidem ac nobilium Philoſophorum ſervili more cruciatus adhi-
6 biti modum fecere. Quo ſane variis præliis pulſo, cum eum prorſus opprimere arduum videretur; ſimul [8] affinitatis gratia recepti conſortio, [9] adſcitique im-

perio Cæſarum communes liberi *Criſpus*, Conſtantinuſque

nuſque

4 *Flavii ſororem.*) Conſtantiam.
5 *Illi.*) Conſtantino.

SCHOTTUS.

6 *Præter admodum magna cætera.*) Fœdatus locus, ita purgandus: *illi præter modum magna cætera*, vel forte, *illi præter modum magnificentia*; *huic parſimonia*, quæ adverſa ſunt Dialecticis. De magnificentia vide quæ notavi ad Nepotis fragmenta in Attici vitam.

GRUTERUS.

6 Lepide etiam Sylburgius immiſſa voce; *admodum pauca, magna cætera.* poſſem & ego micare in tenebris, ſed tanti non eſt, ut ſannis excipiar.

SCHOTTUS.

7 *Vetus veterrimumque.*] An *teterrimumque?* ſed non eſt inſolens id ætatis auctoribus quaſi per correctionem rem repetendo intendere, pro, *etiam veterrimum.* Cæterum de crucis ſupplicio a Conſtantino ſublato Zozomenus lib. I. c. VIII. Eccleſiaſt. hiſtoriæ, Nicephorus lib. VII. cap. XLVI. & l. ult. Cod. Theodoſ. de paga. ſacrif. & templ.

nuſque Flavio geniti: Licinianus Licinio. Quod 7
equidem vix diuturnum: neque his qui aſſumebantur felix fore, [10] defectu Solis fœdato iiſdem menſibus die, patefactum. Itaque ſexennio poſt rupta pace 8
apud Thracas Licinius pulſus [11] Chalcedona conceſſit. Ibi ad auxilium ſui [12] Martiniano in Imperium 9
[13] cooptato, [14] una oppreſſus eſt. Eo modo Reſpub. 10
unius arbitrio geri cœpit, liberis [15] Cæſarum nomina diverſa retentantibus: namque ea tempeſtate Imperatori noſtro Conſtantio inſigne Cæſaris datum.
Quorum cum [16] natu grandior, [17] incertum qua cauſa, 11
patris judicio occidiſſet; repente Calocerus Magiſter pecoris camelorum Cyprum inſulam ſpecie regni demens [18] capeſſiverat: quo excruciato, ut fas erat, 12
[19] ſervili aut latronum more, [20] condenda urbe [21] formidandiſque religionibus ingentem animum avocavit:

templ. De cruribus ſuffringendis, Cicero in Antonianis & pro Sex. Roſc.

8 *Affinitatis gratia refecti conſortium.*) Emendavi *recepti conſortio.*

ANNA.

9 *Adſcitique Imperio Cæſarum.*) Criſpus, Conſtantinus & Licinianus Cæſares facti an. U. 1062. poſt C. 315.

10 *Defectu Solis fœdato iiſdem menſibus die.*] Atqui Eclipſis Solis ſequenti anno facta eſt die ſexta Julii.

11 *Chalcedona.*) In Bithynia ad Boſphorum.

12 *Martiniano.*] Qui ordinum Palatinorum dux erat, Romani magiſtrum officiorum vocant. Vide Zozimum.

SCHOTTUS.

12 Officiorum magiſter. Epitoma vulg. nu. 59.

13 *Cooptato.*] Emendavi, pro quo MSS. *coaptato.*

ANNA.

14 *Una oppreſſus eſt.*) Zozimus ſcribit Licinium & Martinianum Chalcedone fugatos Nicomediam petiiſſe; ibique obſeſſos Conſtantino ſe dedidiſſe: Ubi Martinianus occiſus, Licinius Theſſalonicam ablegatus; ſed ei paullo poſt contra fidem laqueo vita adempta.

15 *Cæſarum nomina diverſa.*) Forſan: *liberis Cæſarum nomina diverſe retentantibus.*

16 *Natu grandior.*) *Criſpus* nomine.

17 *Incertum qua cauſa.*) Vide Zozimum lib. II.

SCHOTTUS.

18 *Capeſſiverat.*) Vetus lectio *compeſciverat*, mendoſe.

ANNA.

19 *Servili aut latronum more.*) Cruci ſuffixum fuiſſe videtur innuere quod *ſervorum, & latronum* ſupplicium fuit. Hieronymus tamen ſcribit vivum combuſtum.

20 *Condenda Urbe formidandiſque.*) Legerem: *Condenda Urbi, formidandiſque religionibus ingentem animum avocavit, ſimul novando militia ordini.* Hoc eſt, animum applicuit Urbi condendæ, &c. Locum autem huic *Urbi* inter Troadem & vetus Ilium elegit, fundamenta jecit, & muri partem aliquam in altum egit, ſed cum eum facti poenituiſſet, Byzantium conceſſit, eam amplificavit. Vide Zozimum.

21 *Formidandiſque religionibus.*)

Adula-

13 vit: Simul [22] novandæ militiæ ordine. Et interea
[23] Gothorum Sarmatarumque ſtratæ gentes: filiuſque
cunctorum minor, Conſtans nomine, Cæſar fit:
14 Cujus gratia Reipublicæ [24] permiſtionem fore oſtentorum mira prodidere: Quippe ea nocte quæ commiſſi
imperii diem ſequebatur; igni continuo cœli facies
15 conflagravit. Abhinc conſumpto fere biennio, fratris filium, [25] cui ex patre Dalmatio nomen fuit, Cæ-
16 ſarem juſſit, aſſiſtentibus valide militaribus. Ita anno imperii [26] triceſimo ſecundoque, [27] cum totum orbem tredecim tenuiſſet; [28] ſexaginta natus, atque amplius duo; in Perſas tendens, a quis [29] bellum irrumpere acceperat; rure proximo Nicomediæ, [30] Achyronam vocant, exceſſit: cum [31] [ad] id tetrum ſidus regnis, quod crinitum vocant, portendiſſet.
17 Funus relatum [32] in urbem ſui nominis. Quod ſane P. R. ægerrime tulit: [33] Quippe cujus armis, legibus, clementi imperio, quaſi novatam urbem Ro-
18 manam arbitraretur. Pons per Danubium ductus: [34] ca-

Adulatorie hæc dicit Victor, ut alia bene multa. Produnt enim hiſtorici Conſtantinum res divinas proculcaſſe. Vide Zozimum. Cæterum *formidandis* dixit vocabulo religionibus accommodato.

SCHOTTUS.

21 Forte legendum *formandiſque religionibus.*

ANNA.

22 *Novandæ militiæ ordine.*) Lege: *Novando.* Zozimum vide, qui militiam a Conſtantino corruptam ſcribit.

23 *Gothorum Sarmatarumque.*] Vide Zozimum & Cedrenum.

24 *Permiſtionem.*) σύγχυσιν, confuſionem.

25 *Cui ex patre Dalmatio nomen fuit.*) Vocabatur tamen pater ejus *Anabalianus.* Forſan *Dalmatius Anabalianus.*

26 *Triceſimo ſecundoque.*) Atqui imperavit tantum annis 30. menſibus novem, diebus 27. mortuus an. U. 1089. C. 337. die Maji 22.

27 *Cum totum orbem tredecim tenuiſſet.*) Id eſt, cum ſolus imperaſſet annis tredecim; & verum eſt.

28 *Sexaginta natus atque amplius duo.*) Alii dicunt annis natum 66. Verius.

SCHOTTUS.

29 *Bellum irrumpere acceperat.*) Quid ſi *occœperat?*

ANNA.

30 *Achyronam.*) Villam publicam vocat Victor. Nicomediæ enim poſitam villam ſuam publicam habebat Conſtantinopolis, ut Roma ſuam extra Urbem.

SCHOTTUS.

31 *Ad.*) Præpoſitio delenda, ſuperat enim repetita forte eadem dictione.

ANNA.

32 *In Urbem ſui nominis.*) Conſtantinopolim.

33 *Quippe cujus.*) Adulatorie hæc omnia.

[34] caſtra caſtellaque pluribus locis commode poſita.
Remotæ olei frumentique adventiciæ præbitiones, 19
quibus [35] Tripolis ac Nicæa acerbius angebantur.
[36] Quæ res [37] ſuperiores Severi imperio, gratantes 20
[38] civi obtulerant; verteratque [39] gratiam muneribus
in perniciem poſterorum diſſimulatio: [40] Alteros
[41] Marcus Bojonius afflixerat mulcta, quod [42] Hipparchum præſtanti ingenio [43] indigenam fuiſſe ignoraviſſent. [44] fiſcales moleſtiæ ſeverius [45] preſſæ: cunctaque

34 *Caſtra caſtellaque.*] His plane contraria ſcribit Zozimus; qui ait opida & caſtella quæ a Diocletiano in limitibus ubique poſita fuerant, a Conſtantino ſublata, præſidiaque in opidis minime eorum egentibus collocaſſe.

35 *Tripolis ac Nicæa.*) *Tripolis* in Africa, *Nicæa* in Bithinia.

SCHOTTUS.

36 *Quæ res.*) Locus ſpurce contaminatus. Ita ſcripſit Victor *quas res* ſcilicet præbitiones. Niſi forte mavis: *quorum*.

ANNA.

36 Frumentum ſcilicet & oleum.

SCHOTTUS.

37 *Superiores.*] Tripolitani.

38 *Civi.*] Severo, erat enim Lepri oriundus.

39 *Gratiam muneribus.*] *Gratiam muneris* germana lectio, ut opinor, non *muneribus*.

ANNA.

39 Et ita legit Caſaubonus. Ait poſteriorum diſſimulationem, *vertiſſe gratiam muneris* illius in perniciem, nam poſteri, hoc eſt Imperatores qui Severum ſequuti ſunt, diſſimulantes hanc præbitionem a Tripolitanis gratuito Severo fuiſſe oblatam, quaſi debitam poſthac exegerunt, multumque etiam adauxerunt.

40 *Alteros.*] Nicææ cives.

41 *Marcus Bojonius.*] Marcus Antoninus Philoſophus.

SCHOTTUS.

41 *Cejonius* quidam malunt, non ſequor.

42 *Hipparchus.*] Nicæus aſtrologus ſcripſit in Arati & Eudoxi Phænomena, & de ſyntaxi ſtellarum fixarum. vide Suidam & Servium in primum Georg. Virgilii. Laudat ſæpe Plinius in Nat. hiſt.

ANNA.

42 Floruit ſub Ptolemæo Philadelpho.

43 *Indigenam fuiſſe ignoraviſſent.*) Quis credat ſævum adeo fuiſſe ſapientiſſimum principum, ne dicam virorum, ut rei tam levis *ignorantiam*, tam gravi pœna caſtigaret? an M. Tullium quiſquam laudaſſet, ſi reperto Syracuſis monumento Archimedis, quod *indigenæ* pridem *ignorabant*; publice in eos propterea poſtulaſſet animadverti? Id vero non minus dictu ineptum, quam factu futurum fuiſſet iniquum. Cenſeo ſcribendum *fuſtibus necaviſſent*. Vel *fuſtigatum necaviſſent*; Ut veſtigia literarum propius ſequamur. Caſaubonus.

GRUTERUS.

43 Ego propius charactetes lectionis receptæ, *fuſte ignominiaviſſent*. amat enim noſter uſurpare voces novas, & tamen admodum energeticas.

ANNA.

44 *Fiſcales moleſtiæ.*] Sic vocat exactiones quibus *fiſcus* principis augebatur. Sed vide Zozimum, qui contraria plane ſcribit.

SCHOTTUS.

45 *Preſſæ.*] *Repreſſæ* repugnante libro

que divino ritui paria viderentur; [46] ni parum dignis
21 ad publica aditum conceſſiſſet. [47] Quæ quamquam
ſæpius accidere; tamen *in ſummo ingenio* atque optimis Reipublicæ moribus, quamvis parva vitia, elucent magis; eoque notantur facile; quin etiam acrius ſæpe officiunt; [48] cum ob auctoris decus in virtutes potiſſimum accipiuntur, atque ad imitandum invitamento ſunt.
22 mento ſunt. Igitur confeſtim Dalmatius, [49] incertum quo ſuaſore, interficitur: ſtatimque [50] triennio poſt minimum maximumque, fatali bello Conſtan-
23 tinus [51] cadit. Qua Conſtans victoria tumidior; ſimul per ætatem cautus parum, atque animi vehemens: Adhuc miniſtrorum pravitate exſecrabilis, atque præceps in avaritiam, deſpectumque militarium, [52] anno poſt triumphum decimo, [53] Magnentii ſcelere circumventus eſt: externarum ſane gentium com-
24 preſſis motibus: [54] Quarum obſides pretio quæſitos pueros venuſtiores quod cultius habuerat; libidine hujuſ-

libro excudi juſſeram ſi operæ imperium recepiſſent.

46 *Ni parum dignis.*) Conſtanti hoc tribuit vulgata Epitoma num. 63. non Conſtantino patri.

A N N A.

46 Sed in Conſtantinum competere patet ex Zozimo.

47 *Quæ quamquam ſæpius accidere.*] Mihi hic aliquid deeſſe videtur, & ſenſus ridiculus efficitur. Lego: *Quæ quamquam haud ſæpius accidere.* Sed forſan intelligit, *quæ quamquam* ſub aliis principibus *ſæpius accidere*, tamen magis elucent in principe ſummo ingenio & optimis moribus.

48 *Cum ob auctoris decus in virtutes potiſſimum.*] Ita eſt: vitia eorum quos extra peccandi aleam poſitos putamus, gravius offendunt, dum virtutes putamus, eaque etiam quaſi virtutes amplectimur.

GRUTERUS.

48 Omnino; veluti non parce oſtendimus ad Tacitum lib. 1. Hiſtor. cap. 5. f. *ut haud minus vitia Principum amarent, quam olim virtutes verebantur.*

A N N A.

49 *Incertum quo ſuaſore.*] Imo *ſuaſore* Euſebio Nicomedienſi, qui Dalmatium ejuſque patrem Anabalianum quaſi Conſtantinum interfeciſſent, criminatus eſt.

50 *Triennio poſt.*) Poſt mortem Conſtantini patris & cædem Dalmatii.

51 *Cadit.*) Non longe ab Aquileja, & in fluvium Alſam projectus.

52 *Anno poſt triumphum decimo.*] Poſt triumphum de fratre Conſtantino relatum.

53 *Magnentii ſcelere.*) Vide Zozimum.

54 *Quarum obſides pretio quæſitos pueros venuſtiores quod cultius habuerat.*) Obſides electos forma eleganti palam fecimus ad Livii lib. 21. cap. 13. *Turnebus.*

55 *Ut*

hujuſmodi arſiſſe pro certo habetur. Quæ tamen vitia utinam manſiſſent: Namque Magnentii, [55] utpote gentis Barbaræ, diro atroque ingenio; [56] ſimul his quæ poſt accidere, adeo exſtincta omnia ſunt; ut [57] illud imperium [58] haud injuria deſideraretur. 25 Tum quia [59] Vetranio [60] literarum prorſus expers, & ingenio ſtolidior, idcircoque agreſti vecordia peſſimus, [61] cum per Illyrios peditum magiſterio milites curaret; dominationem, ortus Mœſiæ ſuperioris locis ſqualidioribus, improbe occupaverat. 26

55 *Utpote gentis Barbaræ.*) Utpote qui eſſet e *gente Barbara.* γένος μὲν ἕλκων ἀπὸ βαρβάρων. Zozimus. *Genus a barbaris ducens*, vide Epitomen.

56 *Simul his quæ poſt accidere.*] Magnentianorum cum Potentiano pugnas intellige, de quibus infra.

57 *Illud Imperium.*) Conſtantii ſcilicet. Ait diro atroque ingenio Magnentii utpote barbari, atque iis quæ poſt evenere, ita corrupta atque extincta omnia fuiſſe, ut non immerito Conſtantis Imperium, quamvis fœdum, deſideraretur.

GRUTERUS.

58 *Haud injuria deſideraretur.*) Nimirum nihil eſt quod comparatio non faciat bonum vel malum: uti non parca exemplorum farragine oſtendimus ad illa Livii libro XXIV. cap. 5. *Vix quidem ulli bono moderatoque regi facilis erat favor apud Syracuſanos ſuccedenti, tanta caritate Hieronis. verum enimvero Hieronymus, veluti ſuis vitiis deſiderabilem efficere vellet avum*, &c, ſed & de eadem re multa quoque coacervavimus ad iſta Taciti: *Ne Tiberium quidem caritate, aut Reipublicæ cura ſucceſſorem adſcitum; ſed quoniam arrogantiam ſævitiamque ejus introſpexerit, comparatione deterrima ſibi gloriam quæſiviſſe.* lib. 1. Annal. c. 10. f.

SCHOTTUS.

59 *Vetranio.*) Vetus liber. Eutropio & Ammiano *Veteranio* pentaſyllabus eſt: illum lib. x. extremo, hunc xv. lege.

ANNA.

60 *Literarum prorſus expers.*) Eutropius. *Virum probum ac morum veterum, ac jucundæ civilitatis; ſed omnium liberalium artium expertem: adeo ut ne elementa quidem prima literarum, niſi grandævus, & jam Imperator acceperit.*

61 *Cum per Illyricos peditum magiſterio.*] Pannoniorum exercituum ducem vocat Zozimus. *Peditum magiſter* qualis erat magiſter equitum.

CAPUT XLII.

ARGUMENTUM.

Vetranionem facundiæ vi imperio dejicit, Potentiano, Magnentio, Decentio, Patricio, Gallo, Silvano oppreſſis Julianum Cæſarem Tranſalpinis præficit, & imperium Auguſtum placidus, clemens, literarum prudens....... regit Julius Conſtantius.

1 Fa-

1 EUM CONSTANTIUS cis menſem decimum, ∞xxcix.
[1] facundiæ vi dejectum imperio in privatum o-
2 tium removit: Quæ gloria poſt natum imperium, ſoli
3 proceſſit eloquio, clementiaque. Nam cum magna
parte utrimque exercitus conveniſſent, habita ad ſpe-
ciem judicii concione; quod fere vix aut multo ſan-
4 guine obtinendum erat, eloquentia patravit. Quæ
res ſatis edocuit, *non modo domi*, verum militiæ quo-
que [2] dicendi copiam reſtare: qua demum vel ardua
proclivius eo conficiuntur, ſi modeſtia atque integri-
5 tate ſuperet. [3] Quod maxime cognitum e noſtro
Principe: Quem tamen quo minus ſtatim in hoſtes alios
ad Italiam contenderet, hiems aſpera, [4] clauſæque Alpes
tarda-

SCHOTTUS.

1 *Facundiæ vi.*] Ita ſcribendum. Vetus male *facundi ævi*.

ANNA.

1 Hæc aliter paullo Zozimus, qui ait Conſtantium, ne cum duobus ei dimicandum foret, ad Vetranionem legatos miſiſſe amicitiam petentes, ſimulque ut in unum copiæ cogerentur, & publicum de gerendo adverſus Magnentium bello conſilium caperent. His deceptus Vetranio ad Conſtantium venit, una in ſolium ad hoc paratum aſcendit: Conſtantius milites prior alloquitur, qui confeſtim exutum purpura Vetranionem ſolio deturbant, ut privatus viveret, eique Conſtantius in Bithynia viventi victum aſſignavit.

SCHOTTUS.

2 *Dicendi copiam reſtare.*] Vetus male. Nam *præſtare*, rectum eſt. Magna ſane laus eloquentiæ.

ANNA.

2 Pro *reſiſtere* ponitur, ut puto.

3 *Quod maxime cognitum e noſtro Principe.*] A quo tamen modeſtiam & integritatem longe abfuiſſe teſtatur Zozimus.

4 *Clauſaque Alpes.*] Nivibus ſcilicet.

GRUTERUS.

4 Pulcra figura: quemadmodum

tardavere. Interim Romæ corrupto vulgo; ſimul 6
Magnentii odio [5] Potentianus materna ſtirpe Flavio
propinquus, cæſo Urbi Præfecto, armataque gladia-
torum manu Imperator fit: Cujus ſtolidum ingenium 7
adeo plebi Romanæ, Patribuſque exitio fuit, uti paſſim
domus, fora, viæ, templaque cruore, ac cadaveribus
opplerentur, [6] buſtorum modo: Neque per eum 8
tantum, verum etiam advolantibus [7] Magnianis: qui
triceſimo die, triduo minus, hoſtem perculerant.
Sed jam antea cum externi motus ſuſpectarentur; 9
Magnentius fratri Decentio Gallias; Conſtantius
[8] Gallo, cujus nomen ſuo mutaverat, orientem,
Cæſaribus commiſerant. [9] Ipſi inter ſe acrioribus 10
præliis per triennium congreſſi; ad extremum Con-
ſtantius fugientem in Galliam perſequutus varie [10] am-
bos ſupplicio ſemet adegit interficere. Et interea 11
Judæorum ſeditio, qui Patricium nefarie [11] in regni
ſpecie ſuſtulerant, [12] oppreſſa. Neque multo poſt 12
[13] ob ſævitiam atque animum trucem, Gallus Augu-
ſti juſſu interiit. Ita longo intervallo [14] annum fere 13
poſt ſeptuageſimum, relata ad unum cura Reipublicæ.

Quæ

dum enim mare & aperitur ſuo tempore, & clauditur; ſic & Alpes; ſed alio tamen modo. Inde de Cimbris Florus libro II. cap. 3. *Hi jam (quis crederet?) per hiemem qua altius Alpes levat, Tridentinis jugis in Italiam provoluti, ruina deſcenderant.*

ANNA.

5 *Potentianus.*] Aliis vocatur *Nepotianus*, Conſtantini ex ſorore Eutropia nepos fuit. Zozimus.

SCHOTTUS.

6 *Buſtorum modo.*] Lego. nam vitioſus etiam hac in parte liber calamo exaratus. Ad ſepulcra principum virorum gladiatorum paria a laniſtis committi & ad mutuam necem depugnare ſolere nemo ignorat, niſi hoſpes admodum in literis.

7 *Magnianis.*] Licet in MSS. compareat, repone *Magnentianis*: nec enim operæ dicto audientes ſunt.

ANNA.

8 *Gallo.*] Patrueli ſuo.

9 *Ipſi.*] Conſtantius & Magnentius.

10 *Ambos.*] Magnentium & Decentium. Vide infra in Epitome.

11 *In regni ſpecie.*] Melius *in regni ſpeciem.*

12 *Oppreſſa.*] Per Gallum Cæſarem.

13 *Ob ſævitiam atque animum trucem.*] Eutropius de Gallo: *Vir natura ferus & ad tyrannidem pronior ſi ſuo jure imperare licuiſſet.*

SCHOTTUS.

13 *Scenicum atque animum trucem* erat in vet. cod. quod ſequetur qui probabit.

ANNA.

14 *Annum fere poſt ſeptuageſimum.*] Ab exceſſu Cari Imperato-

ris

14 Quæ [15] recens quieta a civili trepidatione, [16] Silva-
15 no in Imperium coacto, tentari rurſus occœperat. Is
namque Silvanus in Gallia ortus Barbaris parentibus,
ordine militiæ ſimul a Magnentio ad Conſtantium
tranſgreſſu, [17] pedeſtre ad magiſterium adoleſcentior
16 meruerat. E quo dum altius per metum, ſeu demen-
tiam conſcendiſſet; legionum, a quis præſidium
ſperaverat, tumultu; octavum circa ac viceſimum
17 diem trucidatus eſt: Qua cauſa ne quid apud [18] Gal-
los natura præcipites novaretur, præſertim Germa-

nis pleraque earum partium populantibus; [19] JULIANUM Cæſarem, cognatione acceptum ſibi, Tranſalpinis

tis uſque ad mortem Magnentii, hoc eſt per annos 69. fere ſemper penes duos Imperatores poteſtas fuit.

15 *Recens.*] Adverbialiter.

16 *Silvano.*] Vide Ammianum lib. xv.

SCHOTTUS.

17 *Pedeſtre ad magiſterium.*] Supra paullo *Vetranio pedeſtri magiſterio milites curat.* Is erat qui *pedeſtris* militiæ Rector & magiſter peditum. Qualis olim erat & Magiſter equitum.

GRUTERUS.

17 Videtur abundare præpoſitio *ad*, ut & Sylburgius prodidit.

ANNA.

17 Vel ſubintelligendum *admoveri*, vel ſimile quid.

SCHOTTUS.

18 *Gallos natura præcipites.*] Gentem inquietam, quæque conſtantem Principem requirat, notat Vopiſcus Saturnino & Caro. Trebellius Pollio initio Gallienorum. Objectam Gallis levitatem refellere conatur Johannes Bodinus Methodi hiſtor. cap. 5.

ANNA.

19 *Julianum.*] Galli fratrem, patruelem ſuum.

20 *Tra-*

alpinis [20] præfecit: Iſque [21] nationes feras brevi ſubegit, captis [22] famoſis regibus: [23] Quæ quamquam 18
in ejus fortuna, Principis tamen & conſilio accidere.
[24] Quod adeo præſtat, ut Tiberius, Galeriuſque ſubjecti 19
aliis egregia pleraque; ſuo autem ductu atque auſpicio
minus paria experti ſint. At Julius Conſtantius [25] annos 20
tres atque viginti Auguſtum imperium regens, [26] cum externis motibus, modo civilibus exercetur, [27] ægre ab

armis

20 *Præfecit.*] An. U. C. 1108. poſt C. 356.

21 *Nationes feras brevi ſubegit.*] Eutropius. *A quo modicis copiis apud Argentoratum Galliæ Urbem ingentes Alamannorum copiæ extinctæ ſunt, Rex nobiliſſimus captus.*

22 *Famoſis.*] Nobilibus, inclytis. Chonodamarium & Vadomatium intelligit. Vide Ammianum.

GRUTERUS.

23 *Quæ quamquam in ejus fortuna, Principis tamen & conſilio accidere.*] Putat idem noſter amicus ante *&* *conſilio*, deeſſe *auſpicio*, vel ſimile quodpiam nomen. at ego potius adhuc expunxerim voculam *in*, ut *fortunam* accipiat pro *ductu*, *conſilium* autem pro *auſpiciis*. nam alioquin *conſilium* complectitur etiam *auſpicia*. Tacitus lib. III. Annal. cap. 47. p. *Tum demum Tiberius ortum patratumque bellum Senatui ſcripſit; neque dempſit aut addidit vero: ſed fide ac virtute legatos, ſe conſiliis ſuperfuiſſe*, &c. Interim, peculiariter heic accipit *fortunam* auctor noſter. Vulgo enim obtinebat ut ejuſdem eſſet *fortuna*, cujus erat & auſpicium. Unde Juſtinus libro 11. cap. 21. *Ibique prælium commiſſum: ſed fortuna Regis cum duce mutata non eſt*, &c. & apud Curtium lib. V. cap. 46. Nabarzanes: *Diis adverſis bellum inimus, & pertinax fortuna Perſas urgere non deſinit. novis initiis & ominibus opus eſt. auſpicium & imperium alii trade interim*, &c. de qua re nos plura ad Taciti librum 11. Hiſtor. cap. 33. p. Cæterum & Ducibus ſubalternis ſuam etiam *fortunam* adſcribebant nonnulli. Hinc Datii illud apud eundem Curtium libro III. cap. 6. *Quippe quæ per duces ſuos acta erant cuncta damnabat; ratus pluribus curam, omnibus abfuiſſe fortunam.* quæ ipſa verba excuſſimus ad illa Taciti libro I. Hiſtor. cap. 79. f. *Læto Othone, & gloriam in ſe trahente, tanquam & ipſe felix bello, & ſuis ducibus, ſuiſque exercitibus Rempublicam auxiſſet.*

ANNA.

23 Nihil mutandum. Ait hæc omnia etſi in *fortuna* Juliani acciderint, tamen & conſilio Principis Conſtantii accidiſſe.

24 *Quod.*] Conſilium. Ut oſtendat conſilium fortunam antecellere, Tiberii & Galerii exempla proponit, qui dum aliorum conſiliis paruerunt, egregia pleraque moliti ſunt, ſuo autem ductu multo minora. Tiberius quidem privatus Auguſti auſpiciis Rhæticum Vindelicumque bellum, Pannonicum, Germanicumque aliaque feliciſſime geſſit. Galerius autem Cæſar Diocletiani auſpiciis Achilleum vicit, Alexandriam cepit, Narſen fugavit, bellum Perſicum confecit.

25 *Annos tres atque viginti.*] Poſt mortem patris, nam duodecim cum patre imperaverat.

GRUTERUS.

26 *Cum externis motibus, modo civilibus exercetur*, &c.] Bis ponenda videtur vox una, *cum externis motibus modo, modo civilibus exercetur.*

ANNA.

27 *Ægre.*] Vix. Et revera nunquam

21 armis abeſt: Quis tyrannide tantorum depulſa, ſuſtentoque interim Perſarum impetu, genti Sarmatarum, [28] magno decore, confidens apud eos Regem dedit.
22 [29] Quod Cnæum Pompejum in Tigrane [30] reſtituiſſe,
23 [31] vixque paucos majorum feciſſe comperimus. Placidus, clemenſque pro negotio: literarum ad elegantiam prudens; atque [32] orandi genere leni jucundoque: laboris patiens ac deſtinandi ſagittas mire promptus: Cibi omnis, libidinis, atque omnium cupidinum victor; cultu genitoris ſatis pius, ſuique nimis cuſtos: [33] gnarus vita bonorum Principum Reipublicæ

quam ab armis quietus fuit Conſtantius.

SCHOTTUS.

28 *Magno decore.*] Locus poſtulat *dedecore*, niſi aliter interpungas.

GRUTERUS.

28 Minime heic locum poteſt habere aliorum *dedecore*; quocunque etiam modo interpungatur verſus; ut pluribus exemplis oſtendimus ad Taciti lib. XIII. Annal. cap. 34. *Et Corbulo dignum magnitudine populi Romani rebatur, parta olim a Lucullo Pompejoque recipere*, &c.

ANNA.

28 Aperte contra mentem Auctoris, qui ait magno *decore* a Conſtantino Regem Sarmatis impoſitum.

29 *Quod Cnæum Pompejum in Tigrane.*] Florus, lib. III. cap. 5. *Cnæus interim Magnus rebelles Aſiæ reliquias ſequens, per diverſa gentium terrarumque volitabat. Nam ſub orientem ſequutus Armenios, captis ipſo capite gentis Artaxatis, ſupplicem juſſit regnare Tigranem.*

SCHOTTUS.

30 *Reſtituiſſe.*] *Præſtitiſſe*, vel potius *reſtituendo* legendum.

GRUTERUS.

30 Vel ſupervacua eſt vox *reſtituiſſe*, vel mutanda in aliam. non male Schottus *præſtitiſſe*. ſed magis inclino, ut putem totam vocem manaſſe ab ingenio librarii.

ANNA.

31 *Vixque paucos majorum.*] De Auguſto vide Sueton. cap. 21. & Tiberio eundem cap. 9. *Ducto ad orientem exercitu regnum Armeniæ Tigrani reſtituit, ac pro tribunali diadema impoſuit.* De Nerone qui Tiridati diadema impoſuit Sueton. cap. 13.

SCHOTTUS.

32 *Ornandi genere.*] Scriptum depravate, pro *orandi*, Ammiano auctore & Epitoma.

GRUTERUS.

33 *Gnarus vita bonorum Principum Reipublicæ quietem regi.*] Omnino vere. Mutatione enim Principis cujuſque; non extranei tantum, ſed & domeſtici noſtri rebus ſtudent novis; adeo ut ex vero dici queat; mutato Principe, omnia domi mutari, omnia foris. Polybius poſt regum aliquot mortes, inſit lib. IV. Hiſtoriarum capite altero: Οὕτω δὲ τοιαύτης περὶ πάσας τὰς δυναστείας καινοποιΐας οὔσης, ἔμελλε πραγμάτων ἔσεσθαι καινῶν ἀρχή. τοῦτο γὰρ δὴ πέφυκε καὶ φιλεῖ συμβαίνειν κατὰ φύσιν· ὃ καὶ τότε συνέβη γενέσθαι: *Hoc igitur modo innovatis ubique locorum poteſtatibus, quin novandarum quoque rerum principia naſcerentur, nullum erat dubium: quippe ita natura comparatum eſt: neque aliter tunc evenit.* Ea de cauſſa, tanquam inſolens quid. ſcribit Athalaricus Rex apud Caſſiodorum libro VIII. Variarum, Epiſtola 16. *Innovatio Regis, ſine aliqua confuſione tranſiit.*

cæ quietem regi. Hæc tanta, tamque inclyta, tenue 24
ſtudium probandis provinciarum ac militiæ rectoribus,
ſimul miniſtrorum parte maxima abſurdi mores: adhuc
[34] neglectus boni cujuſque fœdavere. Atque uti ve- 25
rum abſolvam brevi, ut Imperatore ipſo [35] clarius; ita
[36] apparitorum pleriſque magis atrox nihil.

ut & antea Claudianus lib. I. de laudibus Stiliconis, verſu 158.

Nil ibi barbariæ motus, nil turbida rupto
Ordine tentavit novitas; tantoque remoto
Principe, mutatas orbis non ſenſit habenas.

Sed hæc reſervanda erant nobis, ad illa Livii libro XXVIII. cap. 24. *Scipio ipſe gravi morbo implicitus, graviore tamen fama; cum ad id quiſque quod audierat (inſita hominibus libidine alendi de induſtria rumores,) adjiceret aliquid, provinciam omnem, ac maxime longinqua ejus turbavit: apparuitque quantam excitura molem vera fuiſſet clades, cum vanus rumor tantas procellas exciviſſet. non ſocii in fide, non exercitus in officio manſit. &c.* ad eum quippe non abſurda forſan collegimus ex Græcorum Latinorumque hiſtoricorum memoriis.

34 *Neglectus boni cujuſque.*] Id ipſum, ad faſtidium uſque, ſæpe deplorat Ammianus Marcellinus, qui legatur. Et vero, qua ratione ulla res ibi bene geri poteſt, ubi virtutis præmia poſſidet ambitio? ubi mali præfetuntur bonis? Quomodo autem pœna ac præmio belliſſime omnia adminiſtrentur; petendum a Polybio lib. VI. cap. 12. aliiſque, quorum verba ſparſim operi ſuo intermiſcuit Stobæus.

SCHOTTUS.

35 *Clarius.*] Ita vetus liber. quid ſi *præclarius*, quod τῷ *atrox* opponi queat? ſed illa non inuſitata id ætatis ſcriptoribus loquendi forma, pro, melius, humanius.

ANNA.

36 *Apparitorum.*] Hic *apparitores* dicit quos ſupra miniſtros vocavit.

GRUTERUS.

36 At quidquid ii peccant, peccat ipſe Princeps. itaque quei laudare potes eum cui mali adminiſtri? In eum enim competunt illa P. Syri:

Niſi vindices delicta, improbitatem adjuves.

Item:

Injuriam ipſe facias ubi non vindices.

Nec non:

Qui culpæ ignoſcit uni, ſuadet pluribus, &c.

S A-

SAMUELIS PITISCI

INDICES

IN

SEXTUM AURELIUM VICTOREM,

QUORUM

primus editiones, *ſecundus* Viros Illuſtres & Imperatores Romanos *ipſos*, *tertius* auctores laudatos, vindicatos, *obiter* explicitos & notatos, *quartus* res & antiquitates *exhibet*. *In tertio* Vind. *vindicatorum*, Ex. *explicitorum*, Em. *emendatorum*, N. *notatorum auctorum nota eſt*. *In quarto* O. *Originem gentis Romanæ*, V. J. *Viros Illuſtres*, C. *Cæſares*: *numerus prior caput, poſterior capitis ſectiunculam notat.*

INDEX I. EDITIONUM.

SEXTUS AURELIUS VICTOR

DE

ORIGINE GENTIS ROMANÆ

PRODIIT

ANtverpiæ cum commentario Andreæ Schotti ex *officina Chriſtophori Plantini* 1579 *in* 8.

Francofurti ad Mænum Dionyſii Halicarnaſſenſis operibus inſertus 1586 *in fol.*

Pariſiis Onuphrii Panvini de Republica Romana commentariis ſubjunctus 1588 *in* 8.

Francofurti ad Mænum cum Friderici Sylburgii diverſis locorum ſcripturis tomo primo hiſtoriæ Romanæ ſcriptorum 1588 *in fol.*.

Lugduni inter antiquæ hiſtoriæ auctores, quos Dionyſius Gothofredus conjunxit 1591 *in* 16.

Ee 2 *Fran-*

Francofurti ad Mœnum cum commentario Andreæ Schotti, Cornelio Nepoti ſubjunctus, apud Claudium Marnium & heredes Johannis Aubrii 1608 *in fol.*

Hanoviæ cum Jani Gruteri notis tomo ſecundo hiſtoriæ Auguſtæ ſcriptorum 1610 *in fol.*

Lugduni Batavorum & Amſtelodami cum commentario Andreæ Schotti apud Danielem, Abrahamum, & Adrianum a Gaasbeek 1670 *in* 8.

Pariſiis cum interpretatione & notis Annæ Tanaquili Fabri filiæ in uſum Delphini 1681 *in* 4.

SEXTUS AURELIUS VICTOR DE VIRIS ILLUSTRIBUS

PRODIIT

Mediolani 1509.

Lipſiæ cum ſcholiis Dominici Machanæi 1516 *in* 4.

Baſileæ a multis mendis repurgatus, & novis commentariis illuſtratus ſub Plinii minoris nomine, per Conradum Lycoſthenem 1547 *in* 8 & 1563 *in fol.*

Antverpiæ 1579 *in* 8.

Francofurti ad Mœnum cum Friderici Sylburgii diverſis locorum ſcripturis, tomo primo hiſtoriæ Romanæ ſcriptorum 1588 *in fol.*

Francofurti ad Mœnum cum commentario Andreæ Schotti Cornelio Nepoti, ſub ejuſdem nomine ſubjunctus apud Claudium Marnium & heredes Johannis Aubrii 1608 *in fol.*

Hanoviæ cum Jani Gruteri notis tomo ſecundo hiſtoriæ Auguſtæ ſcriptorum 1610 *in fol.*

Pariſiis Floro & Rufi breviario junctus apud Johannem Libert 1626 *in* 24.

Lugduni Batavorum & Amſtelodami cum commentariis An-

Andreæ Schotti, Dominici Machanæi, & Jani Gruteri apud Danielem, Abrahamum, & Adrianum a Gaasbeek 1670 *in* 8.

Pariſiis cum interpretatione & notis Annæ Tanaquili Fabri filiæ in uſum Delphini 1681 *in* 4.

SEXTUS AURELIUS VICTOR DE CÆSARIBUS PRODIIT

Antverpiæ cum commentario Andreæ Schotti ex officina Chriſtophori Plantini 1579 *in* 8.

Francofurti ad Mœnum cum Friderici Sylburgii diverſis locorum ſcripturis tomo primo hiſtoriæ Romanæ ſcriptorum 1588 *in fol.*

Hanoviæ cum Jani Gruteri notis tomo ſecundo hiſtoriæ Auguſtæ ſcriptorum 1610 *in fol.*

Lugduni Batavorum & Amſtelodami cum commentariis Andreæ Schotti, & Jani Gruteri apud Danielem, Abrahamum, & Adrianum a Gaasbeek 1670 *in* 8.

Pariſiis cum interpretatione & notis Annæ Tanaquili Fabri filiæ in uſum Delphini 1681 *in* 4.

INDEX II.

VIRORUM ILLUSTRIUM.

Proca Silvius Rex Albanorum. cap. 1
Romulus primus Romanorum Rex. 2
Numa Pompilius ſecundus. 3
Tullus Hoſtilius tertius. 4
Horatii & Curiatii.
Metius Fufetius.
Ancus Marcius quartus Rex. 5

L. Tarquinius Priſcus quintus. 6
Servius Tullius ſextus. 7
Tarquinius Superbus ſeptimus Rex Romanorum 8
L. Tarquinius Collatinus & Lucretia uxor. 9
Junius Brutus 1. Rom. Conſul. 10
Horatius Cocles. 11
Mutius Cordus Scævula. 12
Clœlia Virgo. 13
Fabii trecenti ſex. 14
P. Valerius Poplicola. 15
A. Poſtumius. 16
L. Quinctius Cincinnatus. 17
Agrippa Menenius Lanatus. 18
C. Marcius Coriolanus. 19
C. Licinius Stolo. 20
L. Virginius Centurio. 21
Æſculapius Romam advectus. 22
M. Furius Camillus. 23
M. Manlius Capitolinus. 24
A. Cornelius Coſſus. 25
P. Decius (pater. 26
(filius. 27
T. Manlius Torquatus. 28
M. Valerius Corvinus. 29
Sp. Poſtumius. 30
L. Papirius Curſor. 31
Q. Fabius Rullianus. 32
M. Curius Dentatus. 33
Appius Claudius Cæcus. 34
Pyrrhus Rex Epeirotarum. 35
Decius Mus. 36
Appius Claudius Caudex. 37
C. Duilius. 38
A. Atilius Calatinus. 39
M. Atilius Regulus. 40
C. Lutatius Catulus. 41
Annibal Carthaginienſium dux. 42
Q. Fabius Maximus. 43
P. Scipio Naſica. 44
M. Claudius Marcellus. 45
Claudia virgo Veſtalis. 46
M. Porcius Cato Cenſorius. 47
C. Claudius Nero, & Aſdrubal frater Annibalis. 48
P. Cornelius Scipio Africanus. 49
M. Livius Salinator. 50
T. Quinctius Flamininus. 51
M. Fulvius Nobilior. 52
L. Scipio Aſiaticus. 53
Antiochus Rex Syriæ. 54
Cn. Manlius Vulſo. 55
L. Aimilius Paullus Macedonicus. 56
Tib. Sempronius Gracchus. 57
P. Scipio Æmilianus. 58
C. Hoſtilius Mancinus. 59
L. Mummius Achaicus. 60
Q. Cæcilius Metellus (Macedonicus. 61
Numidicus. 62
Pius. 63
Tiberius Gracchus. 64

Cajus

Cajus Gracchus. 65
M. Livius Druſus. 66
C. Marius (pater. 67
(filius. 68
L. Cornelius Cinna. 69
C. Flavius Fimbria. 70
Viriathus Luſitanus. 71
M. Aimilius Scaurus. 72
L. Appulejus Saturninus. 73
L. Licinius Lucullus. 74
L. Cornelius Sulla. 75
Mithradates Rex Ponti. 76
Cn. Pompejus Magnus. 77

Acceſſerunt

C. Julius Cæſar. 78
C. Cæſar Octavianus. 79
Cato Prætorius. 80
M. Tullius Cicero. 81
M. Brutus. 82
C. Caſſius Longinus. 83
Sex. Pompejus. 84
M. Antonius. 85
Cleopatra Ægypti Regina. 86

INDEX II.

IMPERATORUM ROMANORUM.

Anno a Nato CHRISTO			*Annos*,	*Menſes*
		Faſtos hic ſequor non Victorem.		
	1	Imp. Cæſar Octavianus Auguſtus.	LVI.	
15	2	Tib. Julius Cæſar.	XXIII.	
38	3	C. Julius Cæſar Caligula.	IIII.	
42	4	Ti. Claudius Cæſar.	XIV.	
55	5	Nero Claudius Cæſar.	XIV.	
69	6	Servius Sulpicius Galba Imp. Cæſ.		VII.
70	7	Imp. M. Salvius Otho Cæſar.		III.
70	8	A. Vitellius Imp.		VIII.
70	9	Veſpaſianus.	X.	
80	10	Titus Veſpaſianus.	II.	
82	11	Fl. Domitianus.	XV.	
97	12	Nerva.	II.	
99	13	Nerva Trajanus.	XX.	
118	14	Trajanus Hadrianus.	XXI.	
139	15	T. Ælius Hadr. Antonius Pius.	XXIII.	
(162	16	M. Aurelius Antoninus &	XIX.	
(162		L. Aurelius Verus.	IX.	
181	17	M. Aurelius Commodus.	XII.	
194	18	P. Helvius Pertinax.		III.
194	19	M. (Didius vel / Salvius) Julianus.		II.
194	20	L. Septimius Severus.	XVIII.	
212	21	M. Aurelius Antoninus Caracallus.	VI.	
218	22	M. Opilius Macrinus.	I.	
219	23	M. Aurelius Antoninus Elagabalus.	III.	

Index Imperatorum Romanorum.

	IMPERAT. CÆSAR		AUGUSTUS. imperavit	
223	24	M. Aurelius Alexander.	XIII.	
236	25	C. Julius Maximinus.	III.	
238	26	M. Antoninus Gordianus.	I.	
239	27	M. Antonius Gord. filius.	VI.	
245	28	M. Julius Philippus.	V.	
250	29	Cn. Meſſius Q. Trajanus Decius.	II.	
252		C. Vibius Trebonianus Gallus &	II.	
	30	C. Vibius Hoſtilianus.	II.	
252		C. Julius Æmilianus.		IIII.
254	31	P. Licinius Valerianus.	VI.	
254	32	P. Licinius Gallienus.	XV.	
	33			
269		Hoc tempore xxx. Tyranni.		
		Fl. Claudius.	II.	
271	33	L. Domitius Aurelianus.	V.	
276	35	M. Flavius Tacitus &		VI.
	36	M. Annius Florianus frater.		III.
		M. Aurelius Probus.	V.	
277	37	M. Aurelius Carus, &	II.	
(282	38			
(283		Carinus, & Numerianus filii.	III.	
(284	39	C. Valerius Diocletianus &	XX.	
(286		M. Aurelius Maximianus.	XVIII.	
(304	40	Fl Valerius Conſtantinus &	II.	
(304		C. Galerius Maximianus.	VIII.	
306	41	Fl. Valerius Conſtantinus Maximus.	XXXI.	
(337	42	Fl. Julius Conſtantius &	XXV.	
(337		Fl. Valerius Conſtans.	XIII.	
361	43	Fl. Claudius Julianus.	II.	
362	44	Fl. Jovianus.		VIII.

Hinc Imperium dividi cœptum in Orientale & Occidentale, & Conſtantinopolim ſedes tranſlata.

INDEX III. AUCTORUM

ℵ laudatorum α ab *Aurelio Victore.*

Acilius Piſo
Alexander Epheſius
Annales Pontificum
Aufidius
Cæſar *Cajus*
Cæſar *Julius*
Cæſar *Lucius*
Caſſius
Cato

Cincius
Domitius
Egnatius
Ennius
Fabius Pictor
Homerus
Licinius Macer
Livius
Lucatius

Marcus

Marcus Octavius
Plautus
Poſtumius
Salluſtius
Sempronius
Sextus Gellius
Tubero
Valerius Antias
Vennonius
Virgilius
Vulcatius

INDEX III. AUCTORUM

ϰ laudatorum β a *Commentatoribus.*

Ælianus
Æſchylus
Agathias
Agellius
Alciatus
Alexander ab Alexandro
Alpheus Avitus
Ammianus Marcellinus
Anacreon
Apicius
Apollodorus
Apollonius
Appianus
Appulejus
Ariſtoteles
Arnobius
Artemidorus
Aſconius Pedianus
Athenæus
Auguſtinus *Antonius*
Auguſtinus *Aurelius*
Auſonius
Baſilius
Bayfius
Blancus
Braſſicanus
Briſſonius
Brodæus
Cælius Rhodiginus
Cæſar
Cajus
Calepinus
Callimachus
Canterus
Caper
Capitolinæ tabulæ
Capitolinus
Carrio
Caſaubonus
Caſſiodorus
Catena Patrum
Cato
Catullus
Cedrenus
Chariſius
Chryſoſtomus
Ciacconius
Cicero
Claudianus *Claudius*
Claudianus *Mamertus*
Colinæus
Columella

Cornelius Gallus
Cornificius
Corradus
Cotta Catellianus
Cremutius Cordus
Cujacius
Curtius
Dio
Diodorus Siculus
Diomedes
Dionyſius Halicarnaſſeus
Dioſcorides
Donatus
Douza
Egnatius
Ennius
Eraſmus
Erythræus
Euphorion
Euripides
Euſebius
Euſtathius
Eutropius
Ezechiel
Faber
Fabricius
Faernus
Faſti
Feneſtella
Feſtus
Floccus
Florus
Frontinus
Fronto
Fulgentius
Georgius Monachus
Gerbelius
Germanus Valens
Giſelinus
Goltzius
Grejonius
Gronovius
Grucchius
Gryphius
Gyraldus
Heliodorus
Herbeſtus
Hermolaus Barbarus
Herodianus
Herodotus
Heſiodus
Hieronymus
Hirtius
Homerus
Horatius
Hotmanus
Hyginus
Jornandes
Joſephus
Iſidorus
Julianus Imperator
Junius
Juſtinianus
Juſtinus
Juvenalis
Lactantius
Laertius
Lambinus
Lampridius
Langius
Libanius
Lipſius

INDEX AUCTORUM.

Livinejus
Livius
Lucanus
Lucianus
Lucretius
Lycoſthenes
Macrobius
Magius
Manilius
Manutius
Martialis
Martianus Capella
Mela
Menagius
Merula
Metellus
Minucius Felix
Muretus
Nannius
Nepos
Nicephorus
Nicolajus
Nonius
Obſequens
Offutius
Olivarius
Oroſius
Orpheus
Ortelius
Ovidius
Pacuvius
Palladius
Pantinus
Panvinus
Papias
Parrhaſius
Paterculus
Patricius
Paullus Diaconus
Pauſanias
Petrarcha
Petronius
Philo
Photius
Pierius
Pighius
Pincianus
Pithoeus
Pius
Plato
Plautus
Plutarchus
Plinius *major*
Plinius *minor*
Pollux
Polyænus
Polybius
Pomponius *JCtus*
Pomponius *Lætus*
Poncherius
Pratejus
Priſcianus
Probus Titius
Procopius
Prudentius
Ptolemæus
Pulmannus
Puteanus
Quadrigarius
Quintilianus *avus*
Quintilianus *nepos*
Rævardus

Robor-

Robortellus
Rogerius
Salluſtius
Salmaſius
Salvianus
Sanctius
Scaliger
Scaurus
Schottus *Andreas*
Schottus *Franciſcus*
Seneca *Marcus*
Seneca *Lucius*
Servius
Sextus Rufus
Severus Cornelius
Siculus Flaccus
Sigonius
Sidonius Apollinaris
Silius Italicus
Siſenna Cornelius
Solinus
Sophianus
Sozomenus
Spartianus
Stephanus
Strabo
Suetonius
Suidas
Surita Hieronymus
Sylburgius
Symmachus
Tacitus
Terentius
Tertullianus
Theocritus
Thucydides
Tibullus
Torrentius
Trebellius Pollio
Turnebus
Tzetzes
Valerius *Antias*
Valerius *Maximus*
Valla
Varro
Vaſcoſanus
Vegetius
Verrius Flaccus
Victor Publius
Victorinus Marius
Victorius
Vinetus
Vives
Vitruvius
Ulpianus
Volaterranus
Vopiſcus
Voſſius
Urſinus
Vulcatius
Xenophon
Xiphilinus
Xylander
Zanchius
Zaſius
Zonaras
Zoſimus

INDEX III. AUCTORUM

ב obiter explicitorum α ab *Aurelio Victore.*

PLaut. Ex. Truc. II. 7. II. *Partem Herculaneam* O. 6. 6.

Salluſt. Ex. B. C. 6. *Cumque his Aborigines* O. 4. I.

Virg. Ex. Æn. I. 5. *Trŏja qui primus ab oris* O. I. 4.

247 *Atque intima tutus* O. I. 5.

II. 263 *Primuſque Machaon* O. I. 9.

VIII. 319 *Primus ab ætherio venit Saturnus Olympo* O. I. I.

INDEX III. AUCTORUM,

ב obiter vindicatorum, explicitorum, emendatorum & notatorum β a *Commentatoribus.*

ALpheus Avitus Em. Excell. Vir. II. *Tum literator creditus* V. I. 23. I. §. 3.

Ex. Excell. Vir. II. *Cauſatus in campi patens* V. I. 23. I. §. 3.

Arnobius Ex. IV. *Circumegiſſe pellaciam* V. I. 22. 2. §, 19

Auſonius Ex. Tetr. *Declinas, ut Lucas boves* V. I. 35. 3. §. II.

Cæſar Em. Bell. Civ. III. 4. 6. 5. *Subito conſpicati pilarii* V. I. 22. 2. §. 16.

Bell. Gall. III. 15. 3. *Tanta ſubito malacia exſtitit* V. I. 22. 3. §. 18.

Capitolinus Em. Maximin. *Minus ſcurra* C. 33. 6. §. 21.

Cicero Ex. de Orat. *Qui nunc annales maximi vocantur* O. Arg. §. 5.

Vind. Phil. I. Ἀμνηστία C. 35. 7. §. 17.

Vind. Tuſc. Quæſt. I. *Venenum ut ſitiens obduxiſſet* V. I. 76. 8. §. 23.

Vind. Offic. III. *Ad Anienem, Veſerim, acerbe ſeverus* V. I. 28. 4. §. 13.

Em. Cat. Maj. *Delectabatur cereo funali* V. I. 38. 4. §. 15.

N. Cat. Maj. *Cato tribunus militum Manii Acilii Glabrionis* V. I. 47. 9. §. 38.

Ennius Em. & Ex. *Dementes ſeſe flexere viaci* V. I. 34. 10. §. 28.

Eutropius Vind. IX. *Murgum juxta* C. 39. II. §. 21.

Fabricius N. in Roma, ubi *Tiſata neutro genere* dicit V. I. 33. 10. §. 26.

Feneſtella N. de *anne actionis Roſciana* V. I. 81. 2. §. 5.

Florus Ex. *Centuriis tribus auxit* V. I. 6. 7. §. 19.

N. *Atilium Calatinum Dictatorem* ait fuiſſe V. I. 39. I. §. 2.

Em. Epitome XI. *Sedes Æſculapii conſtituta eſt* V. I. 22. 3. §. 24.

Frontinus Aquæd. I. Ex. *C. Plautius Venox* dictus V. I. 24. 8. §. 22.

Em. M. Valerio Maximo P. Decio Mure Coſſ. anno XX. V. I. 24. 7. §. 21.

Gronovius N. in notis ad Senecam Controv. XI. dum legit *ageretur de ea familia* V. I. 64. 5. §. 16.

Gruterus N. dum apud Aurelium legit *Atque eam rem* O. 6. 7. §. 9.

Horatius N. Od. IV. 15. *Et ſigna noſtro reſtituit Jovi* V. I. 79. 4. §. 10.

Hormanus N. in Catalogo legum Romanarum, dum *Probum de Viris illuſtribus libelli hujus laudat auctorem* V. I. 33. 10. §. 24.

Lactantius Vind. Div. Inſt. III. 12. *Et Mures duo Decii* V. I. 26. I. §. I.

Lambinus N. in Probum, Catonem Cenſorium *bis quæſtorem* fuiſſe exiſtimans V. I. 47. 9. §. 38.

Lipſius N. dum apud Aurelium *Cum ipſe ferro obtecte veronibus* legit C. 17. 4. §. 8.

Livius Em. in Tullo Hoſtilio: *Cum re nomen vetuſtate abolevit* V. I. 16. 2. §. 8.

N. XXXIX. dum Catonem *nonagenarium Servium Sulpitium Galbam .... accuſaviſſe* dicit V. I. 47. 9. §. 38.

Lucretius Ex. *Pellacia maris* V. I. 22. 3. §. 19.

Lycoſthenes N. qui non intellexit O-

roſ,

roſ. v. 17. V. I. 73. 9. §. 25.
Martialis Vind. *Nunc eſt veſpillio Paullus* V. I. 64. 8. §. 26.
Merula N. pro *Egnatius*, *Ennius* dum apud Aurelium legit O. 23. 6. §. 8.
Metellus N. aſſerens in origine gentis Romanæ *Veratium non laudari* O. Arg. §. 6.
N. aſſerens *Originis gentis Romana auctorem eſſe Aſconium Pedianum* O. 1. 6. §. 15.
Nepos N. de *anno actionis Reſciana* V. I. 81. 2. §. 5.
Em. Cimone: *His ex navibus* V. I. 33. 9. §. 22.
Pelopida: *Legationis jus apud omnes gente: ſanctum eſt* V. I. 25. 1. §. 4.
Oroſius N. VII. qui *Cledium Cupienum Cæcilium Balbinum fratres* fuiſſe ſcribit C. 26. 7. §. 19.
Ortelius N. qui dubitat, num apud Aurelium *Auſonius* pro *Euxinius* legendum ſit O. 10. 1. §. 5.
Ovidius Em. Faſtorum IV. *templi non exſtitit auctor* V. I. 44. 1. §. 2.
Pacuvius Ex. in Armorum judicio, *Aperta fatur dictie* V. I. 35. 3. 7.
Paullinus Em. carmine ad Cytherium, *Cui munitor Appius nomen dedit*, V. I. 24. 7. §. 21.
Plautus Ex. *Abſque illo eſſet, abſque te feret* C. 1. 7. §. 26.
Em. Aſinaria, *O cathenarum colone* V. I. 75. 7. §. 17.
Ex. Ciſtellaria, *Cum primo luci niſi ambo eccidero* C. 17. 10. §. 26.
Ex. Bacchidibus, *malacum pallium, malaciſſandus es* V. I. 22. 3. §. 19.
Em. Bacchidibus, *Ne tibi lectus apud me malitiam ſuadeat* V. I. 22. 3. 19.
Em. Milite, *Curre in obſidium* V. I. 17. 1. §. 17.
Plinius Ex. VIII. 6. *Boves Lucas* V. I. 35. 3. §. 11.
Em. III. 5. *Propter ordinem, quas item nominant. ...* V. I. 43. 1. §. 4.
VII. 44. *Uno Cenſorie* V. I. 61. 6. §. 15.
Plutarchus N. qui bellum dicit *Albanum*, quod fuit *Latinum* V. I. 28. 4. §. 13.
N. qui Catonem *nonagenarium Servium Sulpitium Galbam. ... accuſaviſſe* dicit V. I. 47. 9. §. 38.
N. qui *Flaminium* vocat qui *Flaminius* fuit V. I. 51. 1. §. 1.
Pomponius N. de Origine juris 1. 2. qui *Tarquinium Superbum Damarati Corinthii filium* fuiſſe affirmat V. I. 10. 1. §. 2.
Em. de origine juris, *Populi conſenſu partim in carcere necati* V. I. 21. 3. §. 22.
Poncherius N. dum, unde *Fabius Celer centurio* ſit dictus, perperam explicat V. I. 1. 4. §. 19.
N. dum hallucinatur in explicando V. I. 66. 9.
Salluſtius Ex. Bell. Cat. 6. *Aborigines ſine legibus* O. 4. 1. §. 3.
Em. Hiſtoriarum I. *Magnis operibus perfectis obſidium cepit* V. I. 8. 5. §. 14.
Salmaſius N. qui *mœnia* perperam interpretatur apud Aurelium C. 17. 3. §. 7.
Scaliger N. qui *amœnia* perperam legit apud Aurelium C. 17. 3. §. 7.
Seneca Em. de Brevit. vitæ c. 24. *Aves non adduxiſſent* V. I. 3. 1. §. 7.
De Providen. c. 3. *Medicamentum immortalitatis eduxit* V. I. 76. 8. §. 23.
Servius N. ad Virg. Æn. VI. ubi *Inus* perperam legitur O. 4. 7. §. 12.
Sidonius Apollinaris Em. Epiſt. VII. ubi *manibus* perperam legitur V. I. 33. 9. §. 22.
Spartianus N. in Adriano, ubi *Suburano* corrupte legitur C. 13. 9. §. 28.
Suetonius Ex. in Caligula, *Immature abſque Octaviani interitu* C. 1. 7. §. 26.
In Cæſare c. 20. *tranſduxit* V. I. 11. 1. §. 10.
Domini inſularum V. I. 41. 2. §. 14.
In Cæſare c. 80. *Bonum factum* V. I. 49. 17. §. 53.
In Vitellio c. 14. *Bonum factum* V. I. 49. 17. §. 53.
Em. in Auguſto c. 7. ubi *Julium Cæſarem Auguſti majorem avunculum* vocat C. 1. 1. §. 5.
In Auguſto c. 22. ubi *Janum Quirinum tertio clauſit* legitur V. I. 79. 6. §. 14.
De Illuſtr. Grammat. in Meliſſo, *quibus & alios diverſes poſtea addidit* C. 33. 6. §. 21.
Sylburgius N. *Vulgatius* quia legit apud Aurelium O. 9. 2. §. 5.
Terentius Ex. Phormione & Hecyra, *Abſque*

Abſque una hac foret C. 1. 7. §. 26.
Adelphis, *Cum primo luci ibo hinc* C. 17. 10. §. 26.
Tertullianus Apologetico, *Saturnum neque Theodorus Graeus..... alium quam hominem promulgarunt* O. 1. 2. §. 2.
Valerius Maximus Em. 1. 8. *Ogulino* V. I. 22. 1. §. 9.
Aenam quindecim viros miſerunt V. I. 39. 1. §. 5.
VI. 5. *Rutilius* V. I. 57. 3. §. 12.
Virgilius Ex. Aen. 1. 1. *Troja qui primus ab oris* O. 1. 4. §. 9.
1. 27. *Prima quod ad Trojam* O. 1. 4. §. 9.
1. 24.6. *Illyricos penetrare ſinus, Atque intima tutus* O. 1. 5. §. 13. & 15.
1. 509. *In foribus Divae media teſtudine templi* V. I. 49. 3. §. 12.
II. *Omina ni repetant Argis* V. I. 31. 1. §. 8.
VI. *Dicta mea genti ponam* V. I. 7. 4. §. 17.
XII. 256. *Projecit fluvio* V. I. 77. 12. §. 51:
Em. Æn. VII. *Quæ ſors prima dedit* V. I. 13. 1. §. 4.
Voſſius N. qui dubitat utrum *pro Lucio Cajus*, an *pro Cajo Lucius* in Aurelio debeat reponi O. Arg. 11.

INDEX IV.

RERUM ET ANTIQUITATUM.

A.

A puero C. 40. 2.
Abdicare ſe magiſtratu V. I. 21. 3.
Abdicavit filium V. I. 17. 1. ſe imperio C. 12. 2.
Aberrigines cognominatos, quia O. 4. 3.
Ablegatus per ſpeciem legationis V. I. 64. 9.
quod *Abnuerant* cenſere C. 14. 14.
Abnuere cogitatum ſcelus C. 10. 3.
Abnuiſſet quod flagitantibus..... C. 33. 8. incertum qua cauſa C. 39. 36.
neque ego *abnuo* C. 20. 13.
Abolitione decreta C. 35. 7.
Aborigines in Italiam deveniſſe O. 4. 1. appellatos, quia O. 4. 2. cognominatos O. 4. 3.
Abrupto quaſi C. 24. 9.
Abſolutus glorioſe V. I. 47. 7.
Abſque liberis, conjugio C. 1. 7. Octaviani interitu C. 3. 3. Auguſto C. 8. 7. menſe C. 14. 12. odio in impios C. 17. 1.
Abſtinentes ſi ipſi ſint C. 40. 29.
Abſurdior ſuperiore C. 4. 13.
Abunde qui erant C. 1. 5.
Academicum Philoſophum audire V. I. 81. 2.
Acca Larentiæ pueros dare nutriendos O. 20. 3: 21. 1.
Accenſa atrocius C. 4. 7.
Accepta quæ acciderant C. 19. 4. quæ evenerant C. 27. 3.
Acceptius nihil eſt C. 40. 29.
Accii Navii auctoritate deterreri V. I. 6. 7.
Accito eo C. 27. 2.
Accitus ut pervenit C. 26. 2.
Accommodatior eloquio C. 14. 1.
Accubuiſſe in littore O. 10. 5.
Accuſationem dimittere V. I. 28. 2.
Accuſator ipſe eſſet & judex V. I. 21. 2. aſſiduus malorum V. I. 47. 7.
Accuſatus quadragies quater V. I. 47. 7. repetundarum V. I. 49. 16. in ſenatu V. I. 66. 12.
Acerbe tentare C. 40. 22.
Acerbius angi C. 41. 19.
Acerrime dimicare O. 14. 2. reſiſtere V. I. 34. 4.
Achaos fundere V. I. 61. 2. occupare C. 33. 3.
Achaja devicta V. I. 60. 1.
Achajam novis colonis deſtinare V. I. 73. 5.
Achaicus V. I. 60. 1.

ab *Achilla* ſatellite occidi V. I. 77. 10. Cæſari præſentari V. I. 77. 13.
ab *Achillo* oriundus V. I. 35. 1.
Achilleus nomine C. 39. 23. pulſus, luit pœnas C. 39. 38.
Achivis mediis elabi O. 1. 5.
Achivorum principes remiſiſſe O. 9. 4.
Achyronam vocant C. 41. 16.
in *Acie* laborare V. I. 26. 5. pontem devincere C. 19. 4. deleri C. 27. 2. in..... cadere C. 29. 5. fundi C. 33. 18. ad ſpeciem producta C. 3. 5. 4. pulſa C. 39. 9. cæſa C. 40. 23.
in *Aciem* copias producere O. 14. 2. in collem ſubducere V. I. 4. 11. hoſtium ſuſtinere V. I. 11. 1. fundere V. I. 16. 2. in..... procedere V. I. 23. 5. in.... duci V. I. 27. 3. ad explorandam committere C. 10. 3.
Acies ne vento obtunderetur C. 38. 8.
Acilii Glabrionis adventu excitari V. I. 54. 3.
ſub M. *Acilio* Glabrione..... V. I. 47. 3.
Acquieſcens meridie O. 20. 4.
Acronem devincere V. I. 2. 4.
Actiaco Ambraciæ littore debellari V. I. 79. 3. vinci V. I. 85. 4.
Actionibus reſiſtere V. I. 66. 8.
Actuariorum factiones.... vigent C. 33. 13.
Actum erat de Imperio Romano V. I. 48. 1.
Addicentibus avibus Romam venire V. I. 3. 1.
Addictam filiam videre V. I 21. 3.
Addictos liberare V. I. 24. 5.
Adduci ad ſe vetuit V. I. 49. 8. nee pretio, nee minis V. I. 73. 4: 80. 1.
Adherbalem obſidem ſupprimere V. I. 66. 7.
Adiabena..... conceſſiſſet C. 20. 16.
Adiabenicum dicere C. 20. 17.
Adjiciens urbem Romanam C. 21. 1.
Aditum ad publica parum dignis concedere C. 41. 20.
Adloquio ultimo impetrato V. I. 21. 3.
Admiratus eum V. I. 35. 15.
Adoleſcens..... occiderat C. 39. 13.
Adoleſcentem laſcivum probatum ſibi aſſerere, retinere C. 4. 4.
Adoleſcentia legem omittere C. 5. 3. ſine haud multo grandior C. 7. 1. maculoſæ C. 11. 1.
Adoleſcentiam mercede exercere C. 39. 20.
Adoleſcentior meruerat C. 42. 15.
Adoleſcentuli ſpes C. 3. 4.
Adoleviſſent ſi hi O. 19. 7, ut primum O. 21. 4.
Adoptare quem habes obvium O. 2. 2.
Adoptione præferri. C. 6. 2.
Adſcitus comes V. I. 10. 2. imperio C. 41. 6.
Adſciviſſe nomen C. 20. 10.
Advena collocari O. 13. 5. rexere imperium C. 11. 12.
Advenarum multitudinem claſſe advectam O. 13. 1.
Adventanti ſe inter pugnam dare C. 35. 4. hoſti obviam procedere C. 39. 10.
Adventicia præbitiones C. 41. 19.
Adventu infeſto pelli V. I. 77. 9..... undique deſeri C. 5. 16.
Adverſariorum exercitibus corruptis V. I. 75. 8.
Adverſarios vincere V. I. 69. 2.
Adulta ingenia C. 40. 15.
Adulteris quaſi jure uti C. 4. 6.
Adulterum marito interficiendum dare V. I. 55. 2.
Adunatis paſtoribus V. I. 1. 4.
Advolantibus..... C. 42. 8.
Ad uſque opidum C. 38. 4. aſtra C. 40. 14.
Æacida Romanos poſſe vincere V. I. 35. 1.
Ædem dedicare V. I. 16. 3.
Ædes ſub clivo Capitolino O. 3. 6.
Ædilitatem petere V. I. 58. 5.
Ægeo in mari C. 4. 14.
Ægates apud inſulas V. I. 41. 1.
Æger pedibus C. 20. 25.
Ægerrime traducere C. 39. 48. millia novem progredi C. 40. 23. ferre C. 41. 17.
Ægro cohiberi C. 11. 10..... digui C. 33. 25.
Ægri ſpecie geſtari C. 38. 8.
Ægrum ſimulare C. 4. 15.
Ægypti ſacra Romam deportare C. 21. 4.
Ægyptiorum Regis filia. V. I. 86. 1.
in *Ægyptum* perducere V. I. 85. 4. apud...... videri C. 4. 14. obrinere C. 20. 9.
Ælio Cæſari permiſſa Urbe C. 14. 6. mortuo C. 14. 10.
Ælius Hadrianus...... C. 14. 1.
Æmilianus accipit imperium C. 31. 1. morbo eſt abſumptus C. 31. 3.

a L.

à L. *Æmilio* ſuperari V, I. 54. 4.
Æmilium Scaurum ſocios ad arma coegiſſe V, I. 72. 11
Æmuli.... perpulere C. 7. 3.
Ænea de adventu volumen conſcribere O. 15. 4. filius, an nepos potior O. 17. 4.
Æneam fuiſſe proditorem patriæ O. 9. 2. Euxini matrem extuliſſe O. 10. 1. recordatum.... O. 11. 2. bello lo patrio pulſum O. 13. 3. rerum potitum O. 14. 1. caſtra.... collocaſſe, interceptum, nuſquam comparuiſſe O. 14. 2.
Æneas defertur in Italiam O. 5. 1. petit Idam, Italiam O. 9. 1. conſtituit urbem condere O. 12. 5. Rutulis obſiſtere non deſiit O. 13. 6.
Ænum condere O. 9. 4.
Æquabilium legum C. 20. 22.
Æqualis adeo C. 15. 3.
Æquari imperio V, I. 43. 3.
Æqui ſtudio quantus eſſet C. 24. 6.
Æquimelium dictus locus V, I. 17. 5.
ab *Æquiculis* transferre V, I. 5. 4.
Æquus Trajanus C. 13. 8.
Ærarias facere.... V, I. 50. 3.
Ærarii inopia C. 9. 6.
Ærarium Saturni O. 3. 6.
Ære alieno opprimi, ſublato V, I. 29. 3.
Aëre obſcurro Rheam comprimere O. 19. 5.
Æris ſignandi uſum oſtendere O. 3. 4. tantum conferre V, I. 32. 4.
Ærumnarum expertes minus conſulere C. 39. 27. vis manet C. 40. 30.
Æſculapii fanum petere V, I. 22. 3.
Æſculapium Epidauro arceſſere V. I. 22. 1.
Ætate ſenecta C. 5. 15. extrema C. 12. 1. grandæva C. 13. 11. exacta C. 20. 6. adulta C. 32. 3. robuſtiore C. 32. 5. debili C. 40. 17.
Ætatem injuriæ obnoxiam V, I. 13. 4. propter impuberem domi relinqui V, I. 14. 6. reliquam agere V, I. 49. 18. per.... cautus parum C. 41. 23.
Æternitate magis divitias putare C. 37. 7.
Ætolos in deditionem accipere V, I. 52. 2.
Ævi octogeſimum annum agere C. 3. 1. quadrageſimo interire C. 10. 5. imparilis ſocietas C. 14. 9. validior C. 16. 15.
Affectans nova & dulciora C. 5. 10.
in *Affinitatem* vocare C. 39. 24.
Affinitatis gratia recipi C. 41. 6.
Afflicta omnia perſpicere C. 34. 1.
Afflictaverat quos in tantum C. 40. 24.
Afflixerat mulcta C. 41. 20.
Affluebant reliqui militum C. 3. 18.
Affluentiam divitiarum.... C. 37. 7.
Afranium jubere occidi V, I. 78. 9.
in *Africa* laudatus conſul V, I. 53. 1. Herculio commiſſa C. 39. 30.
Africa deſerta V, I. 80. 3. pleraque oleis replere C. 37. 3. pulcriora vaſtari jubere C. 40. 19.
in *Africam* trajicere V, I. 40. 1. revocari V, I. 42. 6. trajicere V, I. 49. 12. 67. 5. juſtiſſime regere V, I. 74. 3. per.... res geſtæ pari modo C. 39. 39.
Africani ex filia nepos V, I. 64. 1.
Africanus ex virtutibus cognominatus V, I. 49. 1.
Agamemnone a Rege permiſſus ire quo vellet O. 9. 1. 3.
Agarro Rege ſublato C. 20. 14.
Agens in ſuos.... C. 5. 10.
Agentes illorum ſunt ſimillimi C. 39. 44.
Agillaorum Regis auxilium adſciſcere O. 14. 1.
Aggerem facere V, I. 7. 6.
Aggreſſus majora his C. 20. 18.
Agrarias leges ferre V, I. 65. 3.
Agrariis legibus reſiſtere V, I. 66. 9.
Agrariorum cauſa ſuſcepta V, I. 58. 10.
Agreſte genus hominum O. 4. 1.
Agreſtes e doctioribus gignere C. 3. 5.
Agreſtium manus C. 39. 17.
Agreſtis parſimonia C. 41. 3.
Agri non parum modum ad incolendum accipere O. 5. 3. propter ſterilitatem metuere O. 12. 5. tantum illi datum eſt V, I. 11. 2. plus quingenta jugera habere V, I. 20. 3. 64. 3. capere V, I. 33. 2. quaterna jugera dividere V, I. 33. 6. jugera quingenta data V, I. 33. 10. centena jugera veteranis dividere V, I. 73. 3.
Agriculturam edocere O. 3. 2. ad.... reverti V, I. 17. 4.
Agrippa Caligulæ avus C. 3. 2.
per *Agrippam* vinci V, I. 84. 4.
Agrippina occidi C. 33. 12. 37. 3.
Agris ob ſterilitatem relictis V, I. 23. 4. dividundis V, I. 65. 4. late populatis V. 39. 17.

ad *Agrorum* emptionem.... convertere V, I. 73. 5.
Agrum in uberiorem tranſmigrare O. 12. 5. facere C. 40. 9.
Alamannorum vi poſſidere Italiam C. 33. 3. vexationibus affligi C. 35. 2.
Alamannos devincere C. 21. 2.
Alba regnare O. 17. 5.
Albam urbem ex colore ſuis cognominare O. 17. 1. rurſus referri O. 17. 2. pergere O. 21. 4. abſtrahi O. 22. 3. diruere V, I. 4. 2.
Albanis bellum indicere V, I. 4. 1.
Albano in monte triumphare V. I. 45. 6. conſulem interficere V, I. 66. 12.
Albanorum tres vulnerati V, I. 4. 6.
Albanos Romam tranſire V, I. 4. 2. penetrare V, I. 77. 6.
Albanum in lacum præcipitari O. 18. 3. prolabi O. 18. 4.
Albanus qui vocatur ab urbe.... O. 17. 1.
ad *Albinum* deferre C. 20. 11.
Albulam circa flumen paſci... O. 6. 2. in flumen depulſus O. 18. 1.
Aleatores optionem ponunt colluſoribus O. 3. 5.
Alexander.... incubuerat C. 40. 17.
Alexandri amor cum cumularetur C. 23. 3. fuit ne ſummo laberetur reſpublica C. 24. 8. ſtirpe sumere C. 29. 2. obſidione quod ceciderat C. 40. 28.
in *Alexandriam* regredi V, I. 85. 5. venire V, I. 86. 1. apud.... Ægypti... C. 39. 23.
Algido in monte obſideri V, I. 17. 1. militare V, I. 21. 2.
Aliam apud fluvium exercitum Romanum cædere V, I. 23. 6.
Alienſis dies eſt dictus V, I. 23. 7.
Aliquanti C. 33. 25.
Allectus.... dolo circumvenit C. 39. 40.
trans *Alpes* Galliæ cuncta quæ ſunt Conſtantio commiſſa C. 39. 30. clauſæ tardant C. 42. 5.
Alpibus patefactis V, I. 42. 3. ab..... uſque tranſgredi V, I. 78. 4.
Alta ubi acceſſerunt C. 39. 5.
Altini Venetiæ urbe conſumi C. 16. 10.
Altius conſcendere C. 42. 16.
in *Alto* ſtare V, I. 46. 1.
Alveo pueros imponere O. 20. 3.
Alveum obhæſiſſe O. 20. 3.
Alvi dolorem cauſari C. 17. 8.
Amandum pleraſque urbium tentare C. 39. 17.
Amatam Latini Regis uxorem concitaviſſe O. 13. 5.
Ambigue reſpondere V, I. 35. 2.
Ambitione præceps agi C. 12. 3. immodicum eſſe C. 39. 5.
per *Ambitionem*.... ponere V, I. 44. 3.
Ambitioni modum ſtatuere C. 40. 15.
Ambitioſus V, I. 66. 1.
Ambitu laxiore... circumſepire C. 35. 7. ſpreto... deſcendere C. 39. 48.
Ambracia littus Actiacum V, I. 79. 3.
in *Ambraciam* opidum cogere V, I. 52. 2.
Ambraciotas in deditionem accipere V. I. 52. 2.
Amicis gratulantibus V, I. 35. 5. ignoſcere V, I. 78. 9.
Amicitia veteri cognitus C. 40. 8.
Amicitiam fœdere inire O. 13. 3. Romanam petere V, I. 54. 4. cum aliquo jungere V, I. 50. 2.
Amilcare duce V. I. 39. 2. de.... naves accipere V, I. 40. 1.
Amittendi metus C. 10. 4.
Amæna littorum obſidere C. 16. 2.
Amore capi O. 19. 5.
Amori alicui eſſe C. 20. 35.
Amphitheatri vis C. 9. 7. opere perfecto C. 10. 5.
Ampliatus eſt V, I. 24. 6.
Amulio interfecto O. 21. 4. V, I. 1. 4. ab.... miſſos, qui O. 22. 2. oppreſſo O. 22. 6.
Amulium & Numitorem hæredes inſtituere O. 19. 1. V, I. 1. 1. Rheam compreſſiſſe O. 19. 5. pueros.... Fauſtulo necandos dediſſe O. 21. 1.
Amulius fratri optionem.... dedit O. 19. 2. regnum obtinuit O. 19. 4. imperavit geminos deportari ad aquam O. 19. 5. fratri imperium non dedit V, I. 1. 1. Rheam in vincula compegit V, I. 1. 2.
Anatolio Præfecto medente C. 13. 6.
Anchiſa conjiciente O. 11. 1.
Anchiſe cum patre pervehi O. 10. 5.
Anchiſem patrem humeris ferre O. 9. 1. bello patrio pulſum O. 13. 3.
Anci Regis familiaritatem conſequi V, I. 6. 5. a liberis interfici V, I. 6. 10.
Ancona occidi V, I. 69. 4.
Ancus Marcius.... nepos V, I. 5. 1.
Andriſcus qui dictus eſt V, I. 61. 1.

An-

Angues duo cum repſiſſent V, I. 57. 4.
Anguis ad Romanorum navem pergit V, I. 22. 2. fanum petit V, I. 22. 3. cujus ſexus fuiſſet occiſus V, I. 57. 4.
Anienem aquam in Urbem inducere V, I. 33. 9. 34. 8.
Anii ſacerdotis filia O. 9. 5.
Animadvertens in ſuos C. 20. 21.
Animi vi magna V, I. 76. 1. gratia proficiſci C. 4. 11. ad ſcelus proni C. 16. 9. tumidi, affluentis C. 39. 2.
Animo parum valere C. 14. 10.
Animos militares, plebis conciliare C. 3. 17. ſævos, inciviles reperire C. 22. 3.
Animum avocare C. 41. 11. ob trucem interire C. 42. 12.
Animus potentiæ expers, inſatiabilis C. 39. 6.
Annibal fugit Carthaginem V, I. 38. 2. Amilcaris filius V. I. 42. 1. hic ſitus eſt V. I. 42. 6.
Annibale Italiam devaſtante V, I. 46. 1. cum---- caſtra conjungere V, I. 48. 2.
Annibalem fregit V, I. 14. 6: 43. 2. in agro Falerno incluſit V. I. 43. 4. vinci docuit V, I. 45. 4. ex Italia revocare, ſuperare V, I. 49. 14. repetere V, I. 51. 5. prælio præficere V. I. 54. 4. prope alterum C. 37. 2.
Annibali ſe jungere V, I. 48. 1.
Annibalis inſidiis decipi V. I. 45. 7. ante vallum projicere V, I. 48. 3.
Annitentibus cunctis C. 40. 4.
Anno interjecto V, I. 35. 12.
Annona gravi V, I. 19. 2. anxie habita C. 39. 45.
Annonæ egeſtas compoſita C. 4. 3. ſpecie rapax C. 9. 13. perpetuæ conſulere C. 13. 5. curandæ ſpecie dominari C. 33. 13.
Annonam plebi diſtribuere V. I. 7. 7.
Annone duce V, I. 41. 1.
Annos novem natus V, I. 42. 1. viginti ſex natus triumphavit V, I. 77. 2.
Annuerit cædem C. 40. 24.
Annum in duodecim menſes diſtribuere V, I. 3. 1. ludis omnium generum celebrare C. 28. 1.
Annuum imperium C. 40. 11.
Annus eſt quæſitus C. 27. 5.
Anſeris clangore excitus V, I. 24. 4.
Antecellens cæteris forma O. 6. 1.
Anteierit quantum quem imitabatur C. 10. 1.
Antemnates bellum---- ſumpſerunt V, I. 2. 5.
Antenorem in Italiam eſſe pervectum O. 1. 5. fuiſſe proditorem patriæ O. 9. 3.
Antigonum Regem Macedoniæ V, I. 35. 11.
Antinoi miniſterio flagrare C. 14. 7.
Antinoum objicere. C. 14. 8.
Antiochi bello V, I. 49. 56.
Antiocho qui adfuerant V, I. 55. 1.
Antiochum ad Regem confugere V, I. 42. 6. deficere V, I. 52. 2. vincere V, I. 53. 1. philoſophum audire V, I. 81. 2.
Antiochus Rex Syriæ V, I. 54. 1. conflixit, victus, relegatus, occiſus eſt V, I. 54. 5.
Antium provehi V, I. 22. 3.
Antonianas veſti nomine dare C. 21. 1.
ab *Antonianis* militibus occidi V, I. 84. 4.
Antonino Aurelio cognomentum Pii C. 15. 1.
inter *Antoninos* funerari C. 21, 6.
Antoninum levare greſſus C. 14. 11. vocare C. 22. 2.
Antoninus Aurelius qui habetur C. 16. 1. dictus Caracalla C. 21. 1. Marcus C. 23. 1.
ab *Antonio* immiſſis percuſſoribus V, I. 81. 6. cum----- amare V, I. 82. 2. ab---- vinci V, I. 83. 5. jungi, cum eo vinci, inferias ferre V, I. 86. 3. victo---- C. 1. 3.
Antonium Marcum debellare V, I. 79. 3. hoſtem judicare V, I. 81. 5. ad---- Ciceronis caput referre V, I. 81. 6.
Antonius exclamaſſe dicitur, vici V, I. 83. 6. Julio Cæſari comes V, I. 85. 1.
Anuli ſub gemma habere V, I. 42. 6.
Anulos petere V, I. 2. 6.
ab *Antenore* prodi O. 9. 1.
Anxie ferre C. 20. 25. curare C. 30. 2. haberi C. 39. 45. congruere C. 41. 1.
Apii ex ſtramine menſas comedere O. 12. 4.
Apium fuiſſe ſubſtratum O. 12. 1. & 4.
ab *Apolline* ſtuprari O. 2. 1. genitum eſſe O. 2. 3
Apollinem de bello conſulere V, I. 35. 2.
Apollinis ſorte moneri O. 12. 3.
Apparatu magno C, 24. 2.
Apparitorum pleriſque nihil magis atrox C. 42. 25.

Appia unde dicta via V, I. 34. 7.
Appio Claudio reſiſtente V, I. 20. 2. cum --- in Cilicia fuiſſe V, I. 82. 4.
Appium uſque Claudium mos permanſit O. 8. 4.
Appius Claudius illexit Potitios O. 8. 5. Virginiam adamat V, I. 21. 2. in carcere necatus eſt V, I. 21. 4. Caudex dictus V, I. 37. 1.
a L. *Appulejo* damnari V, I. 23. 3.
L. *Appulejum* Saturninum interimere V, I. 67. 3. in Capitolium perſequi, obſidere, in deditionem accipere V, I. 73. 10.
L. *Appulejus* Saturninus V, I. 73. 1. in curiam fugit, lapidibus, tegulis interficitur V, I. 73. 11.
Apri inſidiis exſtingui C. 38. 6.
Aprum ictu transfigere C. 39. 13.
Aqua quos in ſicco reliquit O. 1. 2. interdicere V, I. 73. 6.
Aquæ ſalſæ ſtagna, marinæ ſpecies O. 12. 4. hauriendæ cauſa deſcendere V, I. 2. 6. penuria fatigat eam partem C. 28. 1.
Aquam in uſum ſacrorum petere O. 19. 5: 20. 1.
Aquas apud Sextias C. 67. 2.
Aquila pileum ſuſtulit V, I. 6. 3.
Aquila obſidione conficere C. 27. 4.
cum *Aquiliis* conjurare V, I. 10. 5.
Aquis hyemalibus corrumpi C. 37. 4.
Aquitanos tueri C. 33. 14.
Ara maxima conſecrata O. 6. 7.
Arabas penetrare V, I. 77. 6. adoriri, in ditionem redigere C. 20. 15.
apud *Arabiam* opidum condere C. 28. 1.
Arabicum mare uſque pervenire V, I. 77. 7. dicere C. 20. 17.
Ex *Arabis* advolare C. 4. 14.
Arabs Thraconites C. 28. 1.
Aram inventori patri dedicare, maximam appellare O. 6. 5.
Aratores pecuniam conferre cogere C. 40. 24.
Aratorum fortunis infeſtum C. 33. 13.
Arbachos domare V, I. 61. 3.
Arbitris militibus C. 8. 5.
Arbitrio alicujus imperium capere C. 33. 27.
ab *Arbuſto* appellari O. 10. 5.
Arca in lapidea poni V, I. 42. 6.
Arcadiæ Deus O. 5. 3.
Arcam in ligneam conjici V, I. 40. 4.
Arceſſitus in auxilium V, I. 2. 12. qua de re V, I. 65. 5.
Archa cui nomen eſt C. 24. 1.
Archelai proditione V, I. 76. 5.
Archelao remoto C. 2. 3.
Archelaum vincere V, I. 75. 7.
Archivorum principes O. 9. 3.
Arcula cum libris exarata V, I. 3. 7.
Arcus pluvia ſunt heberari V, I. 53. 1.
Ardea in obſidio V, I. 8. 5. in contubernio --- eſſe V, I. 9. 1.
Ardeam concedere V, I. 23. 3.
Ardua proclivius conficiuntur C. 42. 4.
Argentariam facere V, I. 72. 2.
Argentea ſtatuæ C. 40. 28.
Argenti libras 32. relinquere V, I. 58. 11.
Argivam claſſem advertiſſe O. 12. 2.
Argos oppugnare V, I, 35. 10.
Ariobarzanem Cappadocia expellere V, I. 76. 2.
Aris dextram imponere V, I. 12. 3. a patre admoveri V, I. 42. 1.
Ariſtobulus maxime retentus C. 39. 14.
Arma Jovis fugere O. 1. 1. vito imponere O. 9. 7. ad --- concitare O. 13. 5. cum retinerentur V, I. 71. 2. in hoſtem ferre C. 40. 6. ſublata C. 40. 25.
per *Armeniam* in hoſtes contendere C. 39. 34.
Armenta cum paſcerentur O. 6. 2.
Armentario cui cognomen C. 39. 24. ſuccedente C. 40. 1.
Armentarius ubi hoc accepit C. 40. 6.
Armentum nobile agere O. 7. 1. reliquum agere O. 7. 3.
Armillas petere V, I. 2. 6.
Armis vim denuntiare O. 16. 2. donatis retinere V, I. 43. 5. vinci V, I. 67. 4. ſuperare C. 33. 24. ab --- ægre abeſſe C. 42. 20.
Armorum medium C. 40. 17.
Arpinas V, I. 67. 1: 81. 1.
Arrogatione --- redigi C. 2. 1.
Arrogatum accipere, dare C. 13. 1.
Artes tantæ texiſſent flagitia C. 8. 7. bonæ floruerunt C. 16. 11.
Artibus incorruptis tantum poſſe C. 35. 12.
Artis medicæ peritia O. 1. 9. fidem firmare V, I. 6. 7. rebus uti ſolet C. 20. 28. ejuſdem auctor C. 33. 11.
Artium bonarum ſcientia C. 24. 10.
Artus humani a ventre diſcordarunt V, I. 18. 3. & ipſi deficiunt, cum ventre in gratiam redierunt V, I. 18. 4.
Arunte Tarquinii cum filio congredi V, I. 10. 6.
Aſcanii conſilio O. 15. 2. ſe inſequuturi metu O. 16. 1.

Aſcanio cui cognomen O. 9. 3. ab--- videri O. 14. 4. ab--- interfici O. 16. 2.
Aſcanium Jove ortum credere O. 15. 4.
Aſcanius Rex appellatus O. 14. 5. imperii ſummam adeptus O. 15. 1. jurejurando ſe purgat O. 16. 3. ad reſtituendam--- cogitur O. 16. 5. civitatem communit O. 17. 1. e vita excedit O. 17. 4.
Aſclepiodoto præmiſſo C. 39. 42.
Aſculanæ defectionis V, I. 65. 2.
Aſdrubal frater Annibalis V, I. 48. 1.
de *Aſdrubale* victo triumphare V, I. 50. 2.
ad *Aſdrubalem* properare, vincere V, I. 48. 2. Hiſpania expellere V, I. 49. 9.
Aſdrubalis caput projicere V, I. 48. 3. caſtra perrumpere V, I. 49. 13.
Aſiæ finitima occupare C. 33. 3.
in *Aſiam* refugere V, I. 54. 3: 84. 4. ablegari V, I. 64 9. proficiſci V, I. 70. 1: 78. 1. ſortiri V, I. 75. 7. petere V, I. 81. 2.
Aſiaticus hinc dictus V, I. 53. 1.
Aſpectui adoleſcentis ſe dare C. 21. 3.
ad *Aſpectum* ducis concurrere V, I. 49. 8.
Aſperius offendi C. 40. 30.
Aſpidibus admotis perire V, I. 86. 3.
Aſſidere ſe jubere C. 10 3.
ad *Aſtra* ſubvehere C. 40. 14.
Aſtu maximo V, I. 73. 10. imperii nomen obtinere C. 2. 1. componere C. 33. 20
Aſylum patefacere O. 23. 7. V, I. 2. 1. tanquam confugere V, I. 23. 1.
Attali ex hæreditate quæ erat V, I. 64. 5. Germanorum regis filia C. 33. 6.
Attaminavit quæ imprudentia C. 16. 2.
Attentatu militibus C. 40. 9.
Attigi quos paucis C. 8. 7.
Attitiani conjugem concupiſcere C. 33. 12.
Attitianus--- loco habetur C. 33. 13.
Athenæum quod vocant C. 14. 3.
Athenas petere V. I. 81, 2.
Athenienſium modo---- C. 14. 4.
Athenis philoſophiam diſcere V, I. 82. 1.
C. *Attilius* Valatinus dux V, I. 39. 1. glorioſe triumphavit V, I. 39. 5. M. Regulus conſul V, I. 40. 1. præco eſt occiſus V, I. 65. 5.
Atrocior in dies C. 40. 23.
Atrociora ne acciderent C. 26. 7.
Atrocitatem rerum, nominum officeræ C. 39. 8.
Atrocius longe qui proceſſerant C. 9. 2.
Auctoribus quibus acciderat C. 20. 25.
Auctoritas tuebatur ipſum V, I. 57. 3.
Auctoritate tantum poſſe V, I. 72. 9,
Auctoritati credere V, I. 2. 12.
Auctoritatis ſatis C. 8 8.
Audientes dicto eſſent V, I. 7. 4.
Avens imperium eripere C. 39. 10.
Aventibus cunctis C. 3. 1.
ſub *Aventino* aram dedicare O. 6. 5. in--- auſpicari O. 23. 2. Dianæ ædem ædificare V, I. 7. 9.
in *Aventinum* perferre O. 22. 3. urbi addere V, I. 5. 2. bovem agere V, I. 7. 10. occupare V, I. 21. 3: 65. 5.
Averni circa lacum O. 9. 6.
Avaritia poſteriorum--- C. 13. 6.
Averſas in ſpeluncam attrahere O. 6. 2.
Augendi omnia ſtudium C 3. 12.
Auguriorum perita V, I. 6. 4.
Auguſti cognomento dici C. 1. 1. in liberos redigi C. 2. 1. potentia---- eſt delata C. 24. 1.
Auguſtiore forma videri V, I. 2. 11.
ab *Auguſto* vinci V, I. 82. 7: 84. 4: 85. 4. imperio alter C. 9. 12. habitu C. 38. 1.
Auguſtum fovere V, I. 81. 5. perfidioſe tractare V, I. 85. 2. dein appellare C. 31. 3. poſt biennii imperium C. 41. 1. imperium regere C 42. 20.
Auguſtus eſt appellatus V, I. 79. 7. per filiam proavus C. 3. 2. in Nerone Tiberio, ac Julia fecerat C. 39. 25.
Avibus vetantibus V, I. 59. 1.
Avitas injurias perſequi O. 19. 4.
Auliciis canentibus C. 5. 14.
Aulo Sulpicio filiam conjugem dare V, I. 20. 1.
Avo regnum reſtituere V, I. 1. 4. ſimilis V, I. 5. 1. a paterno cui nomen C. 20. 33.
Aureliani conſilio---- C. 33. 21. præſidium implorare C. 35. 4. interitus C. 36. 1. necis auctores excruciare C. 36. 2. iuſtitutio quanta his fuit C. 39. 28.
Aurelianus ſucceſſu vehemens C. 35. 1.
Aurelio Alexandro potentia delata C. 24. 1.
Aureoli cui ex eo nomen eſt C. 33. 18.
Aureolus excitus C. 33. 17. ducum nomina componit C. 33. 20.
Aurelius Antoninus qui habetur C. 15. 1.
Auri libras relinquere V, I. 58. 11.

Aurum offerre, habentibus imperare V, I. 33. 7. ad emptionem agrorum convertere V, I. 73. 5.
Auſpicanti ſibi---- apparuiſſe C. 23. 3.
Auſpicato Romam vocare urbem O. 23. 7.
Auſpicatum ibidem O. 11. 3.
Auſpicia ſecunda uti priori obveniſſent O. 23. 1. ſibi jam data nuntiare O. 23. 2. quænam fuiſſent quærere O. 23. 3. reperere V, I. 31. 1. honorum capere C. 20. 31.
Auſpiciis adverſis V, I. 64. 6.
Auſpicio in caſtra deduci V, I. 59. 4. ſuo minus paria experiri C. 42. 19.
Avum regno reſtituere O. 22. 6.
Avus qui ſibi fuiſſet O. 21. 4.
Auxilio eſſe C. 3. 17.
ad *Auxilium* ſui C. 41. 9.

B.

Bacchanali ex thoro C. 3. 10.
Bactri Auguſto legatos miſerunt C. 1. 7.
Babium ſummovere V, I. 73. 1.
Bagaudas quos incolæ vocant C. 39. 17.
in *Bajano* quod eſt O. 9. 6.
apud *Bajas* interire C. 14. 12.
Barbaria multi C. 24. 9.
Barbaris per Galliam præſidere C. 33. 8. munire viam---- C. 37. 7. parentibus ortus C. 42. 15.
Barbarorum atrirx gentes C. 37. 3. quique opportune invadunt C. 38. 2.
Baſilicam facere V, I. 47. 5. magnifice conſtruere C. 40. 26.
Baſſiani ſcrinia curare C. 20. 34. conſiliis conſiſtere C. 24. 8.
Baſſiano Antonini vocabulum addere C. 20. 21. genitus C. 23. 1.
Baſſianum Auguſtum facere C. 20. 25.
Beatis locupletibus uti mos C. 14. 6.
Bellatorum ſeptem millia conficere C. 35. 6.
Belli cauſam quærere V, I. 42. 2. in apparatu V, I. 68. 3. ſalute incerta C. 16. 11. ſcientia par C. 33. 12. quaſi reliquiæ ſupereſſent C. 35. 1. ingenti ſcientia C. 37. 2.
Bellis quieſcentibus C. 1. 3. civilibus uti ſolet C. 20. 11.
Bello omiſſo V, I. 19. 4. Samnitico V, I. 26. 1. Latino V, I. 26. 4: 28. 3. Punico primo V, I. 38. 1: 41. 1. finem imponere V, I. 41. 1. Syriaco V, I. 47. 3. Macedonico Romanis adeſſe V, I. 52. 2. ſociali V, I. 63. 1: 75. 5: 76. 2. Cimbrico, Teutonico V, I. 75. 3. civili V, I. 77. 1: 80. 3: 81. 4: 82. 6: 83. 5: 86. 1. C. 39. 15. inſigniter geſto C. 27. 8. refecto C. 29. 5. ſollenni C. 38. 2. per Italiam flagrante C. 40. 20. fatali C. 41. 22.
Bellorum moles urget C. 39. 30.
Bellua tanquam ſanguine hauſto C. 3. 9.
Bellum inferre O. 18. 1. & 5. ob juſtitiam non inferre V, I. 3. 2. finire V, I. 4. 2. & 10. inter Romanos & Albanos exortum V, I. 4. 5. deponere V, I. 12. 5. gerere V, I. 17. 1. renovare V, I. 71. 2. moliri C. 11. 11. quietis gentibus facere C. 15. 5. movere C. 20. 9: 24. 2. morari C. 20. 25. mandatis inter ſe accipere C. 20. 32. inſtruere C. 32. 5. duplicare C. 33. 2. pœnæ metu facere C. 35. 6. recens ſuſcipere C. 39. 37. irrumpere---- C. 41. 16.
Beneficio aliquem obligare V, I. 30. 4.
Beneficium referre V, I. 12. 4.
Benevolentia officia corrumpere C. 31. 2.
Benigne excipi O. 5. 3.
Blandimentis coaleſcere C. 5. 12.
Bobus auratis Neptunum placare V, I. 84. 2.
Bocchi monumenta tollere V, I. 75. 6.
a *Boccho* Jugurtham accipere V, I. 75. 2---- prodere V, I. 66. 6.
Bojonium M---- adſciſcere C. 16. 1.
Bojonius M. mulcta---- afflixit C. 41. 20.
Bona publicata V, I. 24. 7. paterna repetere V, I. 79. 2.
Boni nihil eſt, quod in diverſum traduci nequeat C. 13. 7.
Bonis omnibus diſplicere V, I. 82. 3. parte plurima jacentibus C. 38. 8.
Bono publico an quia acciderat C. 33. 22.
Bonorum paternorum ſubſtantiam ponere in altera parte O. 19. 2. parte fœcunda C. 20. 6.
Bonoſo Agrippinæ cæſo C. 37. 3.
Bonum militiæ, ingenio C. 39. 17.
Bos miræ magnitudinis nata V, I. 7. 10.
de *Bove*, quem immolaverant, veſci O. 8. 4.
Bovem qui immolaſſet V, I. 7. 10.
Boves jungere O. 5. 4. ejus generis in Græcia inſtituere O. 7. 1. octo in ſpeluncam caudis abſtrahere O. 7. 2. incluſas admugiſſe O. 7. 3.
Britannia partes contuſæ C. 4. 2. municipio exſtingui C. 20. 27. vico agere C. 24. 4.

Bri-

Britanniam ſubigere V, I. 78. 4. munire C. 20. 18. capeſſere C. 39. 21. in--- pervenire C. 40. 2.
in *Britannos* tramittere C. 20. 9.
Brundiſium uſque C. 34. 7.
Bruti collegæ in locum---- V, I. 15. 2. fraude cadere V, I. 29. 4. eandem fortunam putare V, I. 83. 5. facinus excellens præferre C. 3. 14.
Bruto cædis auctore occidi V, I. 78. 10. cum--- conjurationis auctor, in Macedonia conjungi V, I. 83. 5.
Brutum cædis auctorem vincere V, I. 79. 1. occidere V, I. 85. 2.
Brutus Marcus---- V, I. 82. 1.
Bulla filium donare V, I. 6. 9.
Buſtorum modo C. 42. 7.

C.

Cabiris reſiſtere V, I. 76. 7.
Caco interfecto O. 7. 4.
Cacus boves ſurripuit O. 6. 2.
Cadaver geſtatur C. 38. 8.
Cæcilio Romæ cæſo C. 27. 6.
Cæcilium Balbinum Cæſarem conſtituere C. 26. 7.
in *Cæde* quod peccaſſet V, I. 12. 3. omnia fœdare C. 4. 12. infinita crudelior C. 20. 10.
in *Cædem* ſuam---- adjurare V, I. 76. 8. agere C. 11. 1.
Cædes inulta C. 33. 22.
Cædi ſe eſſe juſſum comperire C. 39. 21.
Cædibus bonorum C. 11. 5. modum fieri C. 39. 15.
Cæninenſes contra Romanos bellum ſumunt V, I. 2. 3.
Cæpio Viriathum aliter non poteſt vincere V, I. 71. 3.
Cæpionem---- de ſaxo præcipitare V, I. 66. 8.
Cæpionis dolo---- partum V, I. 73. 5.
Cærimonias curare C. 14. 2.
Cæſar obtinet Galliam V, I. 77. 8. cognomento Caligula C. 3. 1. a legionibus appellatur C. 22. 1.
a *Cæſare* veniam accipere V, I. 81. 5: 82. 6: 83. 5. cum --- in gratiam redire V, I. 85. 2. Lucio avunculo proſcriptionem cœpiſſe V, I. 85. 3.
Cæſarea uti nomen C. 24. 1. inſignia impartiri C. 31. 14.
Cæſarem dimittere exercitum jubere V, I. 77. 8. occidere V, I. 82. 6. oppugnare V, I. 83. 4. vincere V, I. 83. 5. ad---- venire V, I. 86. 1. ad creandum Patres convocare C. 14. 10. legibus adoptare C. 14. 11. ſufficere C. 16. 10. nuncupare C. 23. 3.
Cæſaris clementiam experiri V, I. 80. 4. inſtinctu--- agi V, I. 81. 4. avunculi adoptione C. 1. 1. cui honorem contulerat C. 33. 3. inſigne dare C. 41. 10.
Cæſarum gentem perſequi C. 3. 16. genti hic fuit finis C. 5. 17. gens literis culta C. 8. 7. atque Auguſti nomina retentantibus C. 41. 10.
Cætera illi magna C. 41. 10.
Cajetæ potius O. 10. 3. cognomen fuiſſe, non nomen O. 10. 4.
Calceamento militari C. 3. 4.
Calidia rogatione revocari V, I. 62. 2.
Caligula annonæ egeſtatem induxerat C. 4. 3.
Caligulam poſt deum dici C. 39. 4.
Calidum genus hominum C. 23. 13.
Callidus ille dixit V, I. 7. 12.
Calocerus inſulam capeſſit C. 41. 11.
Calpurnius Flamma tribuno militum V, I. 39. 3.
per *Calumniam* quid negare V, I. 45. 6.
Camelorum magiſter C. 41. 11.
Camena colonia deducta eſt O. 17. 6.
ad *Camerinam* obſeſſam feſtinare V, I. 39. 3.
Camilli virtute liberari V, I. 73. 8.
F. *Camillus*---- V, I. 23. 1.
in *Campania* ſedere C. 16. 2.
in *Campaniam* devertere V, I. 42. 5.
Canes--- nunquam allatraverunt V, I. 49. 2.
apud *Cannas* ſuperare V, I. 42. 4. cadere V, I. 56. 1.
Cannenſi clade V, I. 49. 5.
Canuſium---- perducere V, I. 49. 6.
Capite obvoluto efferri V, I. 58. 10. ablato flere V, I. 78. 6.
Capitolii a conſpectu V, I. 24. 6.
in *Capitolio* conſecrare V, I. 2. 4. domum accipere V, I. 24. 4. dedicare V, I. 43. 6. cum---- cremare C. 8. 5.
Capitolino ſub clivo ædes O. 3. 6.
Capitolinus dictus Manlius V, I. 24. 1. ne quis diceretur V, I. 24. 8.
in *Capitolium* exercitum producere V, I. 2. 6. incipere V, I. 8. 4. fugere V, I. 23. 9. defendere V. I. 24. 1. confugiendi auctorem eſſe V. I. 24. 3. tranſire V, I, 32. 3. nocte ire V, I. 49. 2. eamus V, I. 49. 16. petere V, I. 64. 6. in---- perſequi V, I. 64. 7. venire V, I. 65. 5.

65. 5. cremare C. 8. 5. conflagraſſe C. 9. 7. abſolvere C. 11. 4.
Cappadocas præter nihil ſubactum C. 2. 3.
Capra ad paludem--- V, I. 2. 11.
Capreas inſulam quærere C. 2. 2.
Capuam occupare V, I. 29. 3. colonos mittere V, I. 65. 3.
Captivis de permutandis V, I. 40. 4.
Captivorum de redemptione pangere V, I. 43. 7. tantum adducere V, I. 57. 2.
Caput in moneta imprimitur O. 3. 4. an ſubeſſe putent O. 3. 5. velamento obducere O. 12. 2. hominis invenire V, I. 8. 4. auro expendere, ad Opimium referre V, I. 65. 6. in ludibrium circumferre V, I. 73. 12. defuncti gladio præcidere, adorare V, I. 77. 11. Cæſari præſentare V, I. 77. 13. ad Antonium referre V, I. 81. 6. potius quam pedes imperare C. 20. 26.
Caracalla dictus C. 21. 1.
Carbonarium negotium exercere V, I. 72. 1.
Carbonem Italia expellere V, I. 75. 8.
Carcerem ædificare V, I. 5. 6. in--- conjici V, I. 24. 5: 67. 5. mitti V, I. 40. 3. ne duceretur V, I. 53. 2. duci non pati V, I. 57. 1.
Cari morte cognita C. 39. 10.
Carinæ hæ ſunt meæ V, I. 84. 3.
Carini diſceſſu C. 39. 17.
in *Carinis* domum tenet Antonius V, I. 84. 5.
Carino Cæſare C. 38. 1.
Carinus Illyricum petit C. 39. 9. interiit C. 39. 11.
Carmentam de carminibus dictam } O. 5. 2.
Carmentim primo dictam } O. 5. 2.
Carmentis filius O. 5. 1. ad ſacrum non affuit O. 6. 7.
Carnuto cui nomen eſt C. 16. 14.
Caro is finis C. 39. 12.
Carpis paſtoribus ducibus V, I. 51. 1.
Carpentum agere per corpus V, I. 7. 19.
Carporum natio C. 39. 43.
Carthaginem fugere V, I. 38. 1. regredi V, I. 40. 4. delendam cenſere V, I. 47. 8. novam capere V, I. 49. 7. hac die vici V, I. 49. 16. intra ſex menſes delere V, I. 58. 5. petere C. 26. 2. vaſtari jubere C. 40. 19.
Carthaginienſes obſident arcem Mamertinorum V, I. 37. 2. expellere V, I. 37. 5. contra mitti V, I. 38. 1: 39. 1.
Carthaginienſibus victis leges imponere V, I. 49. 15.
Carthaginienſium cum duce agere V, I. 37. 3.
Carthaginis fortuna vinci V, I. 48. 4.
Carthago Pœnorum condita--- C. 16. 13. novis mœnibus ornata C. 39. 45.
Caruota cognominatus eſt V, I. 83. 3.
Carus Imperator C. 38. 1.
Caſpios penetrare V, I. 77. 6.
Caſpium mare uſque pervenire V, I. 77. 7.
Caſſio cædis auctore occidi V, I. 78. 10.
Caſſium cædis auctorem vincere V, I. 79. 1.
Caſſius Longinus V, I. 83. 1.
Caſtoſque eſſe C. 3. 20.
Caſtella pluribus locis poſita C. 41. 18.
Caſtorem teri V, I. 16. 3.
Caſtra ponere V, I. 14. 2: 19. 3. capere V, I. 16. 2. vicina habere V, I. 35. 13. extruere C. 13. 4 apud prætoria interfici C. 28. 11. pluribus locis poſita C. 41. 18.
Caſtris poſitis V, I. 26. 4. exuere V, I. 51. 1. in prætoriis opprimi C. 23. 3.
Caſum inſidiis deferre C. 38. 7.
M. P. *Cato*--- V, I. 47. 1. cenſor--- equum adimit V, I. 53. 2. Prætorius --- V, I. 80. 1. ſemet occidit V, I. 80. 4.
M. *Catonis* induſtria ejici V, I. 54. 3. Cenſorii pronepos V, I. 80. 1. imitator V, I. 82. 1.
Cattorum manu devicta C. 11. 4.
Cavati montes C. 9. 8.
Caudio in campo V, I. 67. 2.
Cauſa expoſita C. 20. 11.
Cauſam exponere V, I. 7. 11.
Cederent quomodo milites V, I. 45. 3.
a *Celere* centurione occidi O. 23. 7. V, I. 1. 4.
Celeritate pari, qua iveras, regredi V, I. 48. 3. mira V, I. 77. 6.
poſt *Celſum* biennii imperii C. 35. 5.
Celtiberos domare V, I. 47. 2.
Cenſor iterum fieri noluit V, I. 32. 2.
Cenſorem liberis debere eſſe patrem C. 4. 4.

Cen-

Cenſores eoſdem ſæpius fieri V, I. 32. 2.
a *Cenſoribus* notari V, I. 17. 1.
Cenſu novato C. 4. 4. exercito C. 9. 10.
Cenſum ordinare V, I. 7. 8.
Cenſuram ſolus obtinuit V, I. 34. 9.
in *Centenos* homines--- diſtribuere O. 22. 4.
Centeſimus nullis ſollennibus frequentatus C. 28. 2.
Centurias conſtituere V, I. 7. 7.
Centurione adeſſe jubere C. 20. 25.
Cereali conſule C. 16. 13.
Cereri ſpolia conſecrare V, I. 27. 1.
Cereris initia percolere C. 14. 4.
Certamine ſingulari congredi V, I. 10. 6. levi conficere C. 40. 18.
Certatione paucorum V, I. 4. 6. trigeminorum V, I. 41. 11.
pro *Certo* habere C. 41. 24.
Chærea auctore C. 3. 14.
apud *Chæroneam*--- fundere V, I. 75. 7.
Chalcedona concedere C. 41. 8.
Chalcedone obſideri V, I, 74. 4.
Cibi quod fuerat conſumpto O. 10. 5. ſumendi gratia O. 12. 1. victor C, 42. 23.
Cibum pueris ingerere O. 20. 4.
Cicatrices in pectore habere V, I. 24. 2.
Cicero M. Tullius V, I. 81. 1,
in *Cilicia* fuiſſe V, I. 82. 4. retrahi V, I. 82. 6.
Ciliciam provinciam habere V, I. 75. 4. liberare V, I. 81. 3.
Cimbartonis quod vocatur oppidum O. 11. 2.
Cimbros in Italia vincere V, I. 67. 2.
L. Q. *Cincinnatus* filium abdicavit V, I. 17. 1. adverſus Fidenates mittitur V, I. 25. 1.
Cineam per legatum gratiam quærere V, I. 34. 10.
Cinna ſatelles V, I. 70. 1.
Cinnana dominatione revocari V, I. 67. 6.
Circum maximum ædificare V, I. 6. 9.
Circumarari quantum uno die potuiſſet V, I. 11. 2.
Circumventum inter prælianteſ O. 13. 5. ſe nuntio C. 8. 5.
Circumventus in dimicando O. 18. 5. ſcelere C. 35. 8; 41. 23.
Circus ubi nunc eſt maximus O. 7. 2. mirifice excultus C. 40. 27.
Cirta opido repoſito C. 40. 28.
Cithariſtam poſcere C. 5. 14.
Civem debere eſſe neminem, cui non ſufficeret V, I. 33. 6.
Civi--- offerre C. 41. 20.
Civilia plus quam quanquam hæc ſint C. 39. 3.
Civitas laceratur ſeditionibus C. 3. 19. Romana data C. 16. 13.
Civitatem condere V, I. 1. 4. Latinis permittere V, I. 66. 4. promiſſam flagitare V, I. 66. 11.
Civium ſalus bonis carior eſt C. 34. 6.
Clades inteſtinas imminere C. 39. 48.
Clamore pari precari C. 33. 31.
Claſſe cum magna--- devenire O. 2. 4. advehi O. 13. 1. trajicere V, I. 49. 12.
ad *Claſſem* redire O. 10. 2. advertiſſe O. 12. 2. validam fabrefacere V, I. 38. 1. hoſtium ſuperare V, I. 39. 2. proditione intercipere V, I. 76. 5.
Claſſes conſtituere V, I. 7. 7. duæ cum eum condemnaſſent V, I. 57. 3.
Claſſi præeſſe V, I. 83. 5. parandæ præficere C. 39. 20.
Claudia--- deam orat V, I. 46. 2.
Claudii monumenta cœpta C. 9. 7. imperium approbant milites C. 34. 1.
Claudio cum Nerone amicitiam jungere V, I. 50. 2.
Claudium Unimanum opprimere V, I. 71. 1. injecto metu agitare C. 4. 9.
Claudius Nero Aſdrubalem vicit V, I. 48. 2, ovans Urbem introivit V, I. 48. 5. collega eſt reus factus V, I. 57. 3, Cæſar C. 4. 1.
Clavis introrſum actis V, I. 40. 4.
Clemens Trajanus C. 13, 8. pro negotio C. 43. 8.
Clementia morum V, I. 43. 1.
Clementiam ſimulare C. 11. 3.
Cleopatra Ptolemæi filia V, I. 86. 1.
Cleopatra amore devinciri V, I. 79. 3: 85. 4.
Clientem ſubornare V, I. 21. 2.
Cloacam facere V. I. 8. 3.
Clodii invidia V, I. 81. 4.
Clodio Romæ cæſo C. 27. 6.
Clodium Albinum cogere mori C. 20. 9. Cupienum Cæſarem conſtituere C. 26. 7.
Clæliam inter obſides accipere V, I. 13. 1.

Clælio Graccho duce V, I. 17. 1.
Cluſium Etruriæ oppidum V, I. 23. 5.
Clypeos telis quatere O. 18. 2.
Coaleſcere blandimentis C. 5. 12.
Cœleſtium in numerum referri C. 33. 25.
Cœli fulgore ſubſequuto O. 23. 3. facies igui conflagravit C. 41. 14.
Cœlium montem urbi addere V, I. 4. 3. per---- congredi C. 35. 6.
Cœlo editos credere O. 1. 2. tonante militibus imperare O. 18. 2. nubilo Rheam comprimere O. 19. 5.
Cœlum præter nemini reliquiſſe V, I. 66. 5.
apud *Cœnofrurium* interire C. 35. 8.
Cœnum præter nemini reliquiſſe ad largiendum, V, I. 66. 5.
Cognatione conjuncti O. 10. 1. acceptus C. 43. 1.
Cognomen mereri V, I. 8. 1.
Cognomento diſpari eſſe C. 13. 12.
Cognomentum quærere C. 3. 4.
Cohibiti vix ægreque C. 11. 10.
Cohortes loco pellere V, I. 61. 4. accenſas, armatas in forum deducere C. 6. 2. Syriacæ in eum conſenſerant C. 8. 3. prætorias militia eximere C. 20. 1. adeſſe jubere C. 20. 25. per prætorias cædi C. 26. 5.
Cohortium prætoriarum numero imminuto C. 39. 47.
Colchos penetrare V, I. 77. 6.
Collatiam petere V, I. 9. 2. redire V, I. 9. 3.
Collatini in domum venire V, I. 9. 3.
cum *Collatino* conjurare V, I. 10. 4.
Collega concedente V, I. 49. 12. ſegniore V, I. 58. 9.
Collegam aut dediſſetis, aut non dediſſetis V, I. 58. 9.
Colloquium ſecretum impetrare V, I. 28. 2.
Collubentes ſceleribus C. 4. 10.
Collum ita obtorquere V, I. 66. 9.
Coloniarum pleræque deductæ C. 13. 4.
Columnas decernere C. 16. 16.
Comes adſcitus V, I. 10. 2.
Comis idem V, I. 31. 5.
Comitatem eſſe principibus neceſſariam C. 40. 13.
Comitatis---- V, I. 19. 4.
Comitiis, quibus---- creabatur V, I. 33. 10.
Commeatibus maritimis V, I. 5. 7. impeditæ naves V, I. 41. 1. interceptis V, I. 84. 2.
in *Commentatione* annotare O. 1. 6.
Commodante parum foro C. 20. 28.
Commoditates privatæ---- largius procedunt C. 11. 9.
Commodum veneno petere C. 17. 7.
Commotior ira C. 20. 1.
Communes hoſtes & amicos habere O. 13. 3.
Communis C. 21. 2.
Comparuit nuſquam V, I. 2. 13.
Compegit in vincula V, I. 1. 2.
Comperta re } O. 7. 4.
Comperto }
Compertum habere C. 39. 5.
Competentibus duobus conditionem ferre V, I. 59. 2.
Competitore interfecto V, I. 73. 5.
Compoſita non turbare C. 15. 5.
Comprimere auſum C. 3. 18.
Conatus mortalium eſſe vacuos---- C. 3. 20.
Conceſſa---- firmari ab inſequentibus C. 10. 2.
Conchas legere jubere C. 3. 11.
Concidit in publico V, I. 66. 11.
in *Concione* ait V, I. 33. 2. prima ad exercitum C. 39. 13. habita C. 42. 3.
in *Concionem* procedere V, I. 2. 13. a tribuno plebis avocare V, I. 65. 5. habere V, I. 73. 2.
Conciperetur antequam V, I. 49. 1.
Concordia non aliter viſa eſt jungi poſſe V, I. 81. 6. horum edocuit C. 39. 28.
Concubitu---- impetrare V, I. 86. 1.
Condemnatus ab omnibus tribubus V, I. 50. 1.
Conditio loci hoſtem ad Albinum defert C. 20. 11.
Conditionem diſſuadere V, I. 40. 4.
Conditiones turpiſſimas diſcutere V, I. 34. 10.
Conditor legum C. 20. 22.
pro *Conditore* haberi C. 41. 3.
Conducit nihil C. 20. 29.
de *Confeſſis* ſupplicium ſumere C. 10. 3.
Conflagravit cum regia V, I. 4. 4.
Conflixit cum hoſtibus V, I. 16. 1.
Confuſa omnia C. 24. 10.
Congredientem audacius cecidiſſe C. 29. 5.
Congreſſu nullo niſi victor diſceſſit C. 20. 14.
Congreſſum inter confici C. 17. 6.
Conjuge advocato V, I. 9. 4. a ſe rejecta V, I. 40. 4.

Conjugem Regem ſalutare V, I. 7. 19. ſuam quiſque cum laudaret V, I. 9. 1. interficere, in ignem præcipitare V, I. 60. 2. veneno interimere C 4. 13.
Conjuges pacem conciliant V, I. 2. 9.
Conjugia cum videret deeſſe per legatos ---- petere V, I. 2. 1.
Conjugiis prioribus diremptis C. 39. 25.
Conjugii regendæ C. 16. 2.
Conjectu longius progredi C. 26. 4.
Conjicitur quantum C. 33. 30.
Conjuratione delata C. 3. 8.
Conjurationis auctor V, I. 83. 5. metu agitare C. 4. 9. ream retentare C. 20. 23
Conjurationum multas pati abſcedere C. 9. 3.
Conjuratos puniendos cenſere V, I. 80. 3. capite punire V, I. 81. 3.
Connexi inter ſe C. 41. 1.
Conſanguinei dolo circumveniri C. 16. 6.
Conſcientia prædæ, delictique C. 35. 8.
Conſciviſſe ſibi mortem O. 14. 1.
Conſidens apud eos C. 42. 21.
Conſilio præditus O. 1. 1. ejus claſſem incendere O. 10. 4. utroque improbato V, I. 30. 4. ſpreto V, I. 54. 5. cohortes ſervare V, I. 58. 4. proprio, ſubito omnia agere V, I. 61. 5. privato armare V, I. 72. 9. quantus eſſet C. 12. 4. e---- is forte erat C. 17. 9. ducum deligi C. 38. 9. principis accidere C. 42. 18.
Conſortii quietem agitare C. 39. 46.
Conſortio externos adſciſcere C. 39. 16. recipi C. 41. 6.
Conſpiraſſent qui in ſe tueri C. 10. 3.
Conſpirarit ſe V, I. 22. 2.
Conſtans fit Cæſar C. 41. 13.
Conſtantiam mirari C. 10. 4.
Conſtantina nomen inditum C. 40. 28.
Conſtantinum ad aſtra ſubvehere C. 40. 14. acerbe tentare C. 40. 22.
Conſtantinus nequiens tolerare C. 40. 1. Flavio genitus, imperio adſcitus C. 41. 6. bello cadit C. 41. 22.
Conſtantio his ſuccedente C. 40. 1. inſigne Cæſaris datum C. 41. 10.
Conſtantium Julium Cæſarem creare C. 39. 24. vitæ ultima agunt C. 40. 3.
Conſtantius Allectum delevit C. 39. 42. Vetranionem removit C. 42. 1. Gallo orientem commiſit C. 42. 9. ægre ab armis abeſt C. 42. 20.
Conſtupratis vi pleriſque C. 33. 12.
Conſualia ludos facere V, I. 2. 2.
Conſul primus creatus V, I. 10. 5. qui quater V, I 15. 6. alter ex plebe crearetur V, I. 20. 1. iterum & tertio V, I. 27. 2. ante annos---- factus V, I. 49. 12: 58. 5. ultro factus V, I. 67. 2. ſexies per ordinem factus V, I. 67. 3.
Conſulares tres filios videre V, I. 61. 6.
Conſularibus viris præferri V, I. 63. 2.
Conſulatum recuſare V, I. 28. 5. criminando adipiſci V, I. 67. 1. invadere V, I. 68. 1.
Conſulatus ne cum plebejis communicaretur V, I. 34. 4.
Conſulem ſubrogare V, I. 15. 2. obſidio liberare V, I. 17. 1: 39. 3. adverſus auſpicia nominari V, I. 44. 2. iterum & tertium ſe facere V, I. 69. 3.
Conſules darent operam V, I. 73. 10.
Conſultavit Reipublicæ C. 15. 6.
Conſultiſſimus juris ſcientia V, I. 44. 6.
Conſulturos quos mollius ſpes erat C. 6. 2.
Conſumpto uno inter familiares C. 16. 8.
Contemptui haberi C. 3. 17.
Contentio orta de obtinendo imperio O. 17. 5. non finitur O. 23. 1.
Contentionis pernicioſum exitum fuiſſe O. 23. 5.
Continentiam ob hujus V, I. 56. 6.
apud *Contrebiam*---- V, I. 61. 4.
Contubernalis Thermo V, I. 78. 1.
in *Contubernio* juvenum regiorum eſſe V, I. 9. 1. patris C. 27. 1.
Contumelia ordinis ſtimulat Patres C. 33. 33.
Contumeliam imponere C. 20. 35.
dum *Convaleſcit* V, I. 7. 4.
cum *Conveniſſet* V, I. 26. 5.
Conventus exſecrari C. 2. 2.
Convivio in liberiore---- laudare V, I. 9. 1. quendam jugulare V, I. 47. 4. pulſare V, I. 54. 5. adeſſe C. 5. 14.
Copias in aciem producere O. 14. 2. adverſus finitimos educere O. 18. 1.
Copiis circumfuſis O. 15. 2. pedeſtribus ---- capere V, I. 37. 4. ingentibus in Italiam trajicere V, I. 48. 1.
Cora colonia deducta O. 17. 6.
Carauſio remiſſum inſulæ imperium C. 39. 39.
Carauſius factis enituit C. 39. 20.
Corculum vulgo dictus V, I. 44. 6.
Coriolanus dictus---- } V, I. 19. 1.
Coriolis urbe Volſcorum } V, I. 19. 1.

adver-

adverſus *Corinthios* mitti V, I. 60. 1. vincere V, I. 60. 2
Corinthum ſignis, tabulis ſpoliare V, I. 60. 3.
Cornelia conjugis amore V, I. 57. 4.
L. *Cornelius* Cinna V, I. 69. 1. Sulla V, I. 75. 1.
Corniculani filius V, I. 7. 1.
Corniculo merere V, I. 72.3.
Cornu cujus laboraret in acie V, I. 26.5. inclinante V, I. 27. 3.
Corona obſidionali donari V, I. 17.2: 26. 3: 58. 3. civica V, I. 26. 3. ſub... vendere V, I. 58. 9.
Corona in certamen C. 5. 5.
Corpora in Tiberim præcipitare V, I. 68. 2.
Corpore quæſtum facere O. 21. 2. infirmo V, I. 53. 1. pro Roſtris poſito V, I. 78. 10. ictibus confoſſo C. 8. 6. per ætatem debili C. 28. 10.
Corporis magna vi V, I. 76. 1. reliqua relata Romam C. 21. 6.
Corpus pretio vulgare O. 21. 1. in foro ponere, laudare, lugere V, I. 10. 7. filiæ humeris gerere V, I. 21. 3. laudatum, magnifice ſepultum, V, I. 27. 5: 35. 11. ne Romam referretur V, I. 49. 18. in Tiberim mittere V, I. 64. 8.
Correctura... agere C. 39. 10.
Correcturam Lucaniæ cooptare C. 35. 5.
Corrigeret rem V, I. 4. 11.
Corruptores generis C. 17. 1.
Corvi auſpicium V, I. 81. 6.
Corvinus dictus V, I. 29. 2.
Corvos quos vocaverunt V, I. 38. 1.
Corvus galeæ inſidet V, I. 29. 2.
Coſdroe nomine C. 13. 3.
C. *Coſſum* habere magiſtrum equitem V, I. 25. 1.
Cote.... firmare V, I. 6. 7.
Cottam... liberare V, I. 74. 4.
Cottias Alpes in jus provinciæ redigere C. 5. 2.
Cottio rege mortuo C. 5. 2.
Craſſi poſt cædem V, I. 77. 8: 83. 1. quæſtor in Syria V, I. 83. 1.
C. *Craſſum* triumvirum conſtituere V, I. 65. 5.
Craſſus obtinet Syriam V, I. 77. 8.
Cremeram apud fluvium caſtra ponere V, I. 14. 2.
apud *Cremonam* fuſis ſuis C. 8. 5.
Creuſam.... enixam puerum O. 2. 1.
Criminationibus compoſitis C. 39. 45,
Crimine eo V, I. 50. 3. afflicto C. 4. 8.
Crimini eſt datum V, I. 23. 4.
Criminoſe familiaris C. 7. 1.
Crinitum ſidus quod vocant C. 41. 16.
Criſpus Flavio genitus C. 41. 6.
Critolao duce V, I. 60. 2.
Cruciatibus alienorum C. 5. 11.
Crucis pœnam effugere V, I. 38. 3.
Crudelitate ſumma V, I. 69. 1.
Crudelitatem ob nimiam occidi V, I. 69. 4.
Crudelitati auxilio ventitare C. 6. 1.
Cruribus ſuffringendis--- removere C. 41. 4.
Cruſtam comedere O. 10. 5.
Cruſtumini bellum---- ſumpſerant V, I. 2. 5.
Cruſtumium colonia eſt deducta O. 17. 6.
Cteſiphonta tranſgredi C. 38, 3.
Culmina ornata--- C. 39. 45.
Culpa in eadem perſeverare V, I. 24. 6.
Cultius quem habere C. 41. 24.
Cultoribus intactis C. 9. 9.
Cultri parte veneno lita C. 16. 8.
Cultro ſe occidere V, I. 9. 4.
Cultu fluxo intereſſe C. 3. 12.
Cumas concedere V, I. 8. 6.
Cuncta fui C. 20. 29.
Cunctator dictus V, I. 14. 6: 43. 1.
per *Cuniculum* fuga tentata V, I. 68. 4.
Cupidini cohibendæ eruditionem imbecillem eſſe C. 19. 3.
Cupidinum victor C. 42. 23.
Cupidius pecuniæ C. 26. 6.
Cupidum habendi C. 33. 13.
Cupientiores dum ſunt C. 24. 9.
Cupientiſſime vulgo C. 29. 3.
Cupito non diu potiri C. 19. 4.
Curas experiri C. 20. 29.
in *Curia* occidi V, I. 78. 10.
ad *Curiam* properare V, I. 7. 18. armatum obſidere V, I. 68. 2. perduci C. 33. 31.
Curiatii tres apud Albanos V, I. 4. 7.
ex *Curiatiis* unus qui erat V, I. 4. 9.
Curibus oppido Sabinorum V, I. 2. 10: 3. 1.
a *Curio* ſuperari V, I. 35. 8.
Curios æquare C. 18. 1.
Curioſi memoriæ C. 20. 34.
M. *Curius* Dentatus V, I, 33. 1.
Curſor a velocitate V, I. 31. 1.
Curſus publici medium C. 13. 5.
in *Curulibus* venerari V, I. 23. 7.
Cuſtodes corrupti C. 4, 15.
Cuſtodia neglecta O. 7. 2.

Digitized by Google

in *Cuſtodiam* dari V, I. 55. 2.
Cuſtodias per medias ſomno oppreſſas V, I. 26. 2.
Cuſtodibus appoſitis O. 17. 2. deceptis V, I. 13. 1.
Cuſtos ſui nimis C. 42. 23.
in *Cyprum* mitti V, I. 80. 2. inſulam capeſſere C. 41. 11.
Cypſeli tyrannidem fugere V, I. 6. 1.
Cyro æternam gloriam parare C. 40. 13.
Cytheridem mimam amare V, I. 82. 2.
apud *Cyzicenes* vinci C. 20. 9.
Cyzicum obſidio ſolvere V, I. 74. 5.

D.

Daci Auguſto dona miſerunt V, I. 79. 5.
Dacis devictis C. 11. 4.
Dacorum nationibus domitis C. 13. 3.
Dalmatio cui nomen ex patre C. 41. 15.
Dalmatius interficitur C. 41. 22.
Damno publico C. 4. 3: 33. 24.
Danubio pons impoſitus C. 13. 4.
trans *Danubium* barbaros perſectari C. 29. 4. in---- emiſſo lacu C. 40. 9. per--- pons ductus C. 41. 18.
Danubius acceſſit provinciis C. 4. 2.
Dardanos in itinere ſuperare V, I. 75. 7.
Dea ab eadem admonitus O. 19. 4.
Deam orare ut ſequeretur V, I. 46. 2.
Decantandi jus tibicinibus adimere V, I. 34. 1.
Decedere e turba V, I. 7. 19.
Decemviros creare V, I. 21, 1. ſe abdicare cogere, morte, exilio punire V, I. 21, 3.
Decertaret cum impigre C. 29. 5.
Decibalo rege C. 13. 3.
Decii Bruti fraude cecidere C. 29. 4.
Decimam Regibus præſtare, Herculi profanare O. 6. 6.
Decio Roma digreſſo C. 29. 3.
Deciorum mors illuſtris C. 29. 5. morem revocare C. 34. 2.
Deciſum ſua calamitate V, I. 56. 4.
P. *Decium* ſedentem jubere aſſurgere V, I. 72. 6. adverſum proficiſci C. 28. 10.
P. *Decius* Mus tribunus militum V, I. 26. 1. conſul V, I. 26. 4. Decii filius conſul. V, I. 27. 1. miſſus--- V, I. 36. 2. Syrmienſium vico ortus C. 29. 1.
Declamandi ſtudiis deditus C. 20. 22.
Declinate nomine O. 15. 5.
Decus verum, unicum, peſſimo cuique tribuitur C. 33. 26. terrarum C. 40. 19
in *Deditionem* accipere O. 15. 2.
Deditionis periculum effugere V, I. 64. 2.
Deditorum novem millia cædere V, I. 75. 10.
Deditus inſidioſe, quæ odio erant C. 2. 1.
Defecit quo C. 12. 1.
Defectionis invidiam ſuſtinere V, I. 65. 2.
Defectu ſolis C. 41. 7.
Defeſſus vigiliis, labore V, I. 68. 3.
Dei conſolatione recreari O. 20. 1. ſimulacro Romam tranſlato C. 23. 1. modo celebrari C. 33. 30. magni modo ſuſpicere Valerium C. 39. 29.
Delatus longius C. 38. 4.
Delicias humani generis appellare C. 10. 6.
Deliciis elangueſcere V, I. 42. 5.
Deliciorum ea--- excidere C. 20. 13.
Delminium expugnare V, I. 44. 4.
Delphos mitti educandum O. 2. 1. petere O. 2. 2. euntibus juvenibus regiis V, I. 10. 2.
Delum ad inſulam pervehi O. 9. 5.
Demarati Corinthii filius V, I. 6. 1.
Demetrium obſidem accipere pecunia, multare, in regnum reſiſtere V, I. 51. 2.
Denuntiandæ litis C. 16. 12.
Denuntiaret ei vim armis O. 16. 2.
pro *Deo* cultus V, I. 2. 11. aurum dono ferre V, I. 10. 2. uti templa ſacrare C. 1. 6. haud multum abeſſe C. 40. 15. pro--- haberi C. 41. 4.
Deorum colendorum ritum inducere O. 3. 3. habitu incedere C. 3. 10.
Deos honore impertiendos eſſe O. 6. 6. abire V, I. 2. 11. venerari V, I. 23. 7. inferos precari C. 33. 31.
Deperiit---- O. 18. 1.
Depugnandi ſpecie C. 17. 4.
Depulſoribus tyrannorum C. 40. 29.
Depulſus ripa O. 14. 3.
Deridiculi gratia V, I. 10. 2.
Deſertus undique C. 5. 16. a ſuis C. 40. 7.
Deſiderio eſſe optimo cuique C. 35. 12.
Deſidia ſubit cives C. 3. 15.
per *Deſidiam* capere C. 37. 5.
Deſipere cum cœpiſſet V, I. 74. 8.
Deſpectaretur C. 20. 16.
Deſpectatur---- C. 9. 13.
Deſpectui haberi C. 14. 10. horridum eſſe C. 40. 13.

Deſpi-

Deſpicati ut V, I. 23. 8.
Deſpiciens ad populum V, I. 7. 4.
Deſtinandi ſagittas C. 42. 23.
Deſtinando componere C. 20. 34.
Deſtinantur Italiam C. 40. 1.
Deſtinata ad necem C. 33. 20.
Deſtinatum neci C. 26. 4.
Deteſtabilior habebatur C. 17. 1.
Detrimentum unius militis C. 29. 5.
Devaſtante Italiam V, I. 1. 46. 1.
Deum reſpondiſſe O. 2. 2. vehere V, I. 22. 3. matrem hoſpitio recipere V, I. 44. 1. mater--- arceſſita V, I. 46. 1. matris ſimulacrum quaſi hoſpiti datur V, I. 46. 3. ſe dici cogere C. 11. 2. ſe adorari, appellari pati C. 39. 4.
Devotione Decii V, I. 28. 4.
Dextram aris imponere V, I. 12. 3. hoſtis referre V, I. 59. 2.
Diadema poſcere V, I. 64. 6. --- imponere V, I. 85. 1.
Diadumenus nomine C. 22, 1.
Diao duce V, I. 60. 2.
Dialem inſtituere V, I. 3. 1.
Diana Epheſiæ ædem facere V, I. 7. 9. a templo deſilire V, I. 65. 5.
Dicendi copia teſtat C. 42. 4.
Dictator dictus V, I. 16. 1: 17. 1: 5: 23. 8. quæſitos juvenes non reperit V, I. 16. 3. a ſenatu in perpetuum factus V, I. 78. 10: 79. 7.
Dictatorem ſe profectum V, I. 81. 1.
Dictaturam accipere, deponere V, I. 17. 4: 75. 12.
Dicte in voluntatem tracto V, I. 35. 3. hoc durius nihil bonis C. 20. 12.
Didio impulſore C. 18. 2.
Die dicta V, I. 19. 3: 23. 3. qua venit V, I. 49. 7. fœdato C. 41. 7.
Diem obire V, I. 15. 6. dictam V. I. 28. 2.
Dies inter nefaſtos relatus V, I. 14. 4: 23. 7.
Dignitate ſpoliatum neminem C. 39. 15.
Dignitatem ſummam portendi V, I. 7. 2. contra multa facere V, I. 66. 5.
Diis cum aliis ſacrificium fit O. 3. 7. ſupplicare V, I. 49. 16.
Dilatione petita O. 16. 3.
Diluvii facie C. 32. 3.
Diluvio terris coopertis conſiſtere O. 4. 2
Dimicandi ſignum dare O. 13. 2.
in *Dimicando* ſuperveniri O. 18. 5.
ad *Dimicandum* tempore electo O. 14. 2.
Dimicans cecidit O. 2. 7.
Dimicarent ut fortius V, I. 25. 1.
Dimicaretur cum acerrime O. 14. 2.
Dimittendos omnes V I. 30. 4.
ſub *Die* requieſcere V, I. 68. 3.
Diocletiano congredi C. 39. 11. editam ſortiri C. 39. 25.
Diocletianus Valerius deligitur C. 39. 1.
Diſceptatione rei permiſſa O. 17. 4.
Diſceptatores controverſiæ deos ſumere O. 23. 1.
Diſceſſit ſua ſponte V, I. 65. 1.
Diſciplina militari correcta V, I. 58. 6.
Diſciplinæ liberalis capacem eſſe O. 21. 3.
Diſcordiarum metu C. 39. 46.
Disjectis quæ cum illa erant O. 20. 1.
Diſpar haud multo opus cæteris C. 40. 27.
Diſpendio publico largius C. 11. 9.
Diſpendium æquo animo ferre O. 6. 3.
Diſſenſiones fortunæ increpare C. 20. 12.
Diſſenſionum odio C. 37. 5.
Diſſimiles ne viderentur C. 8. 3.
Diſſimulatio vertit gratiam muneribus --- C. 41. 20.
in *Diverſa* diſtrahi V, I. 4. 13.
in *Diverſum* traducere C. 13. 7.
Divi honorem deferre C. 14. 13.
Divinis deditus C. 9. 4.
ob *Divitias* occidi V, I. 10. 1.
Diuturnitas efficit validos, ac prope incolas C. 34. 3.
Divus dictus V, I. 78. 1.
Doctores curare C. 14. 2.
Doctrinæ ſtudiis metuebantur C. 16. 11. omnis C. 18. 1.
Dolabellam judicio opprimi V, I. 78. 2.
Dolis compoſitis C. 40. 22.
Dolo an ſcelere V, I. 73. 5.
Dolore puniri V, I. 40. 4.
Dolorem in eventum belli differre C. 39. 11.
Domeſticos regere C. 39. 1.
Domi militiæque multa gerere V, I. 27. 2. clarior C. 13. 1. facta divina C. 16. 2. foriſque tantus C. 20. 23. dicendi copiam reſtare C. 42. 4.
Dominandi ardore C. 5. 8. ſuis cupientem eſſe C. 24. 9. viam in ſe, in poſteros munire C. 37. 7.
Dominatione ſuorum flagrante C. 3. 17. a principio ſæva C. 17. 1. vix--- retentata C. 37. 1.
Dominationem occupare C. 41. 26.
Dominationi nemo fidus C. 17. 7.
Dominationis pacto V, I. 21. 2. ſuſpectos per-

perſtringere V, I. 81. 4. ſpe C. 20. 9. inſignia inducere C. 39. 23.
Dominatui incumbere C. 40. 17.
Dominatum parem annis vitrico gerere C. 5. 2. teutare C. 37. 3.
Dominatus ad inſignia procedere C. 19. 1.
Domini omnium gentium ut exſiſterent V, I. 2. 13.
Domino ignaro, jubente C. 4. 10.
Dominum atrociorem illo non fuiſſe C. 3. 7. dici tentare C. 3. 13. ſe dici cogere C. 11. 2. ſe palam dici pati C. 39. 4. & 8.
Domitianum poſt dominum dici C. 39. 4.
Domitianus---- C. 11. 1.
Domitio patre C. 5. 1. hortante C. 26. 5.
Domitius Lucius eo modo Imperator factus eſt C. 5. 1.
Domum refugere V, I. 7. 18. redire V, I. 7. 19. habere V, I. 15. 2. qui diruerent immittere V, I. 15. 3. ſolo æquare V, I. 17. 5. refugere, incendere V, I. 60. 2. in ſuam nihil conferre V, I. 60. 3. ſe recipere V, I. 66. 12.
Domus diruta V, I. 24. 7. publice data V, I. 33. 10. cruore, cadaveribus opplentur. C. 42. 7.
Donariis opulentis fanum ornare C. 35. 7.
Donis militaribus ornari V, I. 24. 2.
Dos non potuit exſolvi V, I. 56. 6.
Dote data C. 5. 5.
Draco parvulo circumfuſus V, I. 49. 1.
Drepano munitiſſima civitate V, I. 39. 1.
Druidarum ſuperſtitiones C. 4. 2.
Druſi in domo educari V, I. 80. 1.
Druſus Caligulæ avus C. 3. 2.
Dubitanti in cæde dicere V, I. 83. 5.
Duce ipſo proditore cæduntur legiones C. 35. 3.
Ducem interficiendum curare V, I. 70. 1.
Ductu ejus triumpho cedere C. 16. 4. ſuo minus paria experiri C. 42. 19.
Ducum vitio fieri C. 20. 21. conſilio deligi C. 38. 9.
Duilio conceſſum, ut---- V, I. 38. 4.
C. *Duilius* dux V, I. 38. 1.
Duranda juventute C. 37. 2.
Durio equo digredi O. 1. 7.
apud *Duumviros* condemnari V, I. 4. 9.
Dux quorum in prœlio cecidiſſet V, I. 26. 4. apud Pœnos---- puniebatur V, I. 38. 3. ad poſtremum V, I. 71. 1.

E.

E contra C. 39. 45.
Eboraci cui nomen C. 20. 27.
Edicto cavere C. 10. 2.
Edictum componere C. 19. 2.
Educaret ita eum ut liberos V, I. 7. 3.
Eduliis aliis conſumptis O. 12. 1.
Effluxiſſe eas C 33. 20.
Egeria juſſu omnia facere V, I. 3. 2.
Egregia cum militibus gerere C 3. 8.
Egregium eſt metiri quantum queas C. 12. 3.
Egreſſa noctu caſtris V, I. 13. 1.
Ejuravit cognomen V, I. 24. 8.
Elanguit deliciis V, I. 42. 5. luxuria V, I. 54. 2.
Elapſus Achivis O. 1. 5. ſedibus V, I. 22. 2.
Elatior hoc C. 39. 21.
Elatus ſuperbia V, I. 24. 5.
Elegantiæ ſatis C. 8. 8.
Elegantiam eſſe principibus neceſſariam C. 40. 13.
Elephanto objicere V, I. 66. 6.
Elephantorum novitate turbare V, I. 35. 3.
Eleuſina quæ dicuntur C. 14. 4.
Elicio Jovi litare V, I. 4. 4.
Elogio lugendum ſancire C. 20. 6.
Eloquentia magnus V, I. 66. 1. culti C. 8. 7. quid patrare C. 42. 3.
Eloquentiæ gratia---- effugere V, I. 64. 2. conſultus V, I. 72. 2.---- petere, laude privari V, I. 81. 2. ſtudio retineri C. 1. 5. ſtudio præſtare C. 16. 1.
Eloquentiam ſuam oſtendere V, I. 81. 2. diſcere V, I. 82. 1.
Eloquio accommodatior C. 14. 1.
Emancipati filii nomine quid poſſidere V, I. 20. 4.
Emenſo longo mari O. 9. 4.
Eminere paullulum pluris habere C. 39. 7.
Emori illum minime conveniſſe C. 20. 6.
Enetos in itinere ſuperare V, I. 75. 7.
Enixa eſt porculos triginta O. 11. 3. puerum O. 16. 1.
Enna munitiſſima civitate V, I. 39. 1.
ab *Ennio* inſtitui V, I. 47. 1.
Ennius eſt teſtis O. 4. 6 Quinctus victoriam laude celebrat V, I. 52. 3.
Enuntiationibus agitari C. 39. 46.
Ephebo ſtatuas locare C. 14. 7.
Ephebum filii ſimilem conſpicere C. 28. 6.

Epheſus Aſiæ conſtrata terræ motu C. 16. 13.
Epiri ortus C. 3. 16.
Epulandi jus tibicinibus ademit V, I 34. 1.
Epulas inter canere C. 5. 14. poſt longiores--- curare C. 13. 10. curare C. 14. 6.
Epulatus in navi V, I. 84. 3.
Epulum publice dare V, I. 32. 4.
Equis Romam petere V, I. 9. 2. frenos detrahere V, I. 16. 2. albis triumphare V, I. 23. 4. inſidere V, I. 32. 3.
Equite Romano patre naſci V, I. 81. 1.
Equites Romani---in Capitolium tranſeunt V, I. 32. 3. in ſenatum lecti lætabantur V, I. 66. 10.
Equitibus curiam permittere V, I. 66. 4.
Equitum tres centurias inſtituere V, I. 2. 10. centurias duplicare, nomina non mutare V, I. 6. 7.
Equo Neptunum placare V, I. 84. 2. pugnare C. 21. 2.
Equum fors dat, arripere V, I. 13. 1. munus ſumere V, I. 19. 1. adimere V, I. 53. 2.
Ergaſtulis ruptis V, I. 67. 6: 84. 1.
Eruditionem cohibendæ cupidini imbecillem eſſe C. 19. 3. principibus eſſe neceſſariam C. 40. 13.
Erumpentis metus C. 39. 9.
Eſquilias urbi addere V, I. 7. 6.
Eſurie compelli O. 11. 1.
Etruria qui accitus venerat C. 32. 4.
Etruriæ opidum V, I. 36. 1.
in *Etruriam* commigrare V, I. 6. 1.
Etruſcorum artes aliud cecinerant C. 28. 8.
Etruſcos ſæpe domare V, I. 7. 6. bello domare V, I. 34. 6.
Etruſcum filium Cæſarem facere C. 29. 1.
Euander venit in Italiam O. 5. 1. tranſvectus in Italiam O. 5. 3. Italos legere & ſcribere edocuit O. 5. 4. boves reſtitui fecit O. 6. 4.
Euandri ſervus O. 6. 2.
Euandrum hoſpiti obviam iviſſe O. 7. 4.
in *Eubœa*--- V, I. 54. 2.
Euphratem inter & Indum gentes quæ ſunt bello concuſſæ C. 13. 3.
Euryleo, qui & Aſcanius O. 14. 5.
Euryleone filio præpoſito O. 14. 2.
Euxini matrem efferre } O. 10. 1.
Euxinius ſinus } O. 10. 1.
Exanimis domi inventus V, I. 58. 10.
Exactor parium C. 5. 7.
Exædificatus domiciliis O. 5. 3.
Excedere finibus O. 6. 3.
Excellentiſſimæ juſtitiæ vir O. 6. 4.
Exceptus hoſpitaliter, benigne O. 5. 3.
Excitus regia V, I. 6. 14.
Excruciato quo C. 41. 12.
Execrabilis--- pravitate C. 41. 23.
Exedra inter C. 2. 3.
Exemplo eorum ædificarent V, I. 7. 9. novo V, I. 64. 4.
Exemplum virtutis & pietatis V, I. 19. 1. patris imitari V, I. 27. 3.
Exercitandis varie militibus C. 37. 2.
Exercitium fœdum libidinis C. 11. 5.
Exercitu facto V, I. 2. 1. in anguſtiis clauſo V, I. 26. 1. in aciem aucto V, I. 27. 3. corrupto V, I. 70. 1. & 4. 85. 2. magno comparato V, I. 83. 5. pulſo, amiſſo C. 28. 10. contracto C. 39. 34.
Exercitui quem imponere V, I. 31. 1.
ad *Exercitum* profugere V, I. 21. 3. Romanum cædere V, I. 23. 6. facere V, I. 67. 6. ducere V, I. 80. 3. in--- externos, barbaros cogere C. 3. 15.
Exercitus--- reſtitit V, I. 2. 8. robur ubi amittam V, I. 35. 5. reliquiis collectis V, I. 84. 1. cui conceſſere C. 20. 24. veniam precari C. 20. 26. nullo detrimento--- fundere C. 34. 5. quo ali poſſet C. 39. 31. pulſos, redemptos C. 40. 16. utrimque cum conveniſſent C. 42. 3.
Exitii mandati metum, ſuſpicionem injicere C. 33. 20.
Exitio intercipere C. 3. 3. datum C. 24. 3. tali comperto C. 33. 31. eſſe necis auctoribus C. 35. 12.
Exitium imminens diſcere V, I. 81. 6. ſui mandatum C. 5. 15. erat dolori C. 14. 14.
Exitu non tolerabili eſſe C. 36. 2.
Exordia inter patriæ reddi C. 24. 6.
in *Exordio* cohibita libidine C. 33. 12.
Expedi ſecures V, I. 31. 5.
Expeditioni ſe committere C. 16. 10.
Experiri placuit V, I. 9. 1.
Expertes ærumnarum C. 39. 27.
Expiandi gratia V, I. 4. 10.
ad *Explorandum* inſtituti C. 39 45.
Expulſi dolebant V, I 66. 10.
Exſecrabiliores eſſe C. 17. 1.
Exſectum in mulierem formare C. 5. 16.
Exſequias curare C. 30. 2.
Exſequiis ægre digni C. 33. 25.

Exſilio

Exſilio omnia fœdare C. 4. 12. modum fieri C. 39. 15.
in *Exſilium* agi V, I. 8. 5: 10. 5: 62. 2: 81. 4. voluntarium concedere V. I. 49. 17. cum collega ire V, I. 57. 3.
Exſtincta adeo omnia ſunt C. 41. 25.
Exſtincti plerique cum ſuis C. 4. 6.
Exſulibus de revocandis legem ferre V, I. 69. 2.
Externorum virtute creſcere C. 11. 13.
Extimeſceret paria C. 4. 13.
Extis ammoneri O. 13. 2.
Extortum quod C. 33. 29.
ad *Extremum* cuncta reciderant C. 33. 30.

F.

Fabii progreſſi pereunt V, I. 14. 3.
Fabio conſule duce proficiſci V, I. 14. 1. Rulliano edicere V, I. 31. 1. a Maximo fractus V, I. 42. 6.
Fabiorum familia Vejentes ſibi depoſcit hoſtes V, I. 14. 1.
Fabios Remus appellavit O. 22. 1.
ad Q. *Fabium* Maximum genus propagare V, I. 14. 6.
Fabius Ambuſtus--- dat conjuges V, I. 20. 1. Rullianus Maximus dictus V, I. 32. 1. ne ſolus ad bellum mitteretur V, I. 34. 5. Q. Maximus dictus V, I. 43. 1.
Fabrefecit claſſem V, I. 38. 1.
Fabricatis navibus V, I. 9. 1.
Fabricio captivos reddere V, I. 35. 7. a--- ſuperari V, I. 35. 8.
Fabricios æquare C. 18. 1.
Fabricius miſſus contra Pyrrhum V, I. 35. 12. medicum vinctum reduci jubet V, I. 35. 14. ille eſt, qui--- poſſet averti V, I. 35. 15.
Fabula regredi V, I. 18. 6.
Faceres quid, ſi tu eſſes? C. 20. 11.
Faces ſerena cum effulſiſſet O. 14. 3.
Facinoribus patefieri C. 39. 29.
Facinus vindicare V, I. 21. 3. tantum patrare C. 5. 15. fruſtra tentare C. 10. 4. in--- procedere C. 19. 4. viro patefacere C. 33. 12. diu occultatum C. 38. 8.
Facti celandi gratia O. 19. 6. neceſſitudinem ulciſci C. 20. 13.
Factionis principe C. 17. 8.
Factionum delendarum cupidus C. 20. 13.
Factioſior cum illa C. 21. 3.
Facto hoc durius nihil bonis C. 20. 12.
Facta ardua C. 20. 20.
Factum bonum V, I. 49. 16. quod edocuit C. 35. 13.
Facundia haud egens--- C. 9. 1. vi dejicere C. 42. 1.
Falerno in agro--- includere V, I. 43. 4.
Faliſci ſe dediderunt V, I. 23. 2.
Faliſcos obſidere V, I. 23. 1.
Fama nominis fugare V, I. 78. 7. hominum --- celebrare C. 33. 30. ſpoliatum neminem C. 39. 15.
Famam immortalitatis firmare O. 14. 5. æternam, illuſtrem procedere C. 33. 26.
Fame perire V, I. 33. 2. vincere V, I. 58. 6. affligere V, I. 74. 5. domari V, I. 85. 2.
ex *Familia* primus V, I. 32. 1. nobiliſſima ortus V, I. 57. 1. ageretur, populo divideretur V, I. 64. 5. armata --- occupare V, I. 65. 5. ex Octavia in Juliam transferri V, I. 79. 1. nobili qui-- tuebatur C. 33. 14.
Familiæ dedecus agnoſcere V, I. 73. 4. eaſum lenire C. 3. 4. veterrimæ eſſe C. 15. 3.
in *Familiam* ſervire C. 4. 8. adſciſcere C. 16. 1.
Familiaris Deus O. 5. 3.
Famoſe uxorem amplecti C. 20. 23.
Famoſis regibus C. 42. 17.
Famoſo miniſterio C. 14. 7.
Famulos meliores illo non fuiſſe C. 3. 7.
a *Fando* dici O. 4. 5.
Fanum dedicare O. 5. 3. petere V, I. 22. 3. urbis conſtruere C. 40. 26.
Farre donari V, I. 24. 4.
Farreis de menſis O. 11. 1.
Farreos orbes non fuiſſe O. 12. 1.
Fas ne eſſet feminæ veſci O. 6. 7. terere C. 5. 13. non ſirerrare C. 13. 9. putare C. 24. 10. ut erat C. 41. 12.
Faſces expaveſcere V, I. 20. 1. in provinciam ferre C. 39. 36.
Faſcibus ſecuri demittere V, I. 15. 4.
Fatalem locum condendæ ſedis fore O. 11. 2.
Fatali bello cadere C. 41. 22.
Fatalia devertere arduum C. 38. 5.
Fatis aditis O. 10. 1.
Fato impendere C. 39. 48.
Fatum producere C. 14. 8.
Faucibus preſſis exſpirare C. 17. 9.
Fauni indigenæ O. 3. 2. canebant verſibus O. 4. 6. familiaritas O. 5. 3.
Fauno regnante O. 5. 1.

Faunum dixerunt Silvanum , Invium, Pana O. 4. 7. ad--- perfette rem uti erat geſta O, 7. 4.
Faunus regnavit in Italia O. 4. 5.
Favor quæſitus C. 30. 2.
Favorem populi conciliare O. 16. 4.
Fauſtini dolo corruptis militibus C. 35. 4.
Fauſtuli indicio comperiri O. 21. 4,
Fauſtulo inſpectante O. 20. 4. necandos dare O. 21. 1,
Fauſtulum eſſe interfectum O. 23. 5.
Fauſtulus pueros ſuſtulit O. 20. 3. conjugi educandos dedit V, I. 1. 3.
Fauſtum Sullæ filium jubere occidi V, I. 78. 9.
Februario addito V, I. 3. 4.
Feci, & victus ſum V, I. 38. 3.
Feciale jus transferre V, I. 5. 4.
Felicem ſe edicto appellare V, I. 75. 9.
Feliciſſime provenire O. 23. 4.
Feliciſſimo auctore C. 35. 6.
Felicitate magna V, I. 74. 6. mira V, I. 77. 6.
Felicitati poſterorum proficere C, 34. 6.
Feliciter cedere V, I. 2. 3. mari uti V, I. 84. 2. fundere C. 33. 8.
Felix a fortuna dictus V, I. 75. 1. adeo ut C. 1. 7. armis C. 20. 14.
Femina ne eſſet fas veſci--- in rotum remotæ O. 6. 7. manu moveri V, I. 46. 1.
Fera pelle tectus C. 5. 7.
Feras per gentes C. 13. 3.
Feri per me V, I. 83. 5.
Feris emiſſis C. 5. 14.
Ferocem miri in matrimonium dare V, I. 7. 15.
Feroces morum ſimilitudo conjunxit V, I. 7. 16.
Ferocia--- pacata C. 1. 2. militari C. 36. 1.
Ferociam in feras belluas convertere C. 17. 6.
Ferri opifex C. 33. 9.
Ferro affligere V, I. 74. 5.
Ferrum objectum C. 17. 4.
Ferunt ut quidam V, I. 67. 6.
Ferus--- C. 40. 19.
Feſta more celebrare C. 5. 5.
Feſtinans adverſus Marium V, I. 76. 5.
Feſtinatio brevius eligit V, I. 30. 2.
Fici ad arborem O. 20. 3.
in *Fictilibus* hæc eſſe V, I. 33. 7.
Fide accepta O. 16. 5. cum ſumma pecuniam perducere V, I. 80. 2. pari componere C. 20. 22.
Fidei Romanorum hoſtes V, I. 25. 1. ſuæ ſatisfacere V, I. 43. 7.
Fideliſſimus fuit V, I. 37. 5.
Fideliter cuſtodire O. 8. 6.
Fidem artis firmare V I. 6. 7.
Fidenates bellum--- ſumpſerunt V, I. 2. 5. adverſum Romanos incitare V, I. 2. 11. Romanotum hoſtes V. I. 25. 1.
Fidendum quo eſt bonis C. 20. 5.
Fidens innocentiæ C. 13. 9.
Fides incolumitatis daretur O. 15. 5. deditis non eſt ſervata V, I. 73. 10. rerum geſtarum ut obſtitiſſet C. 33. 26. in amicos parum honeſta C. 35. 46.
Fiducia virium ſpondere O. 22. 3.
Fidum amicitia C. 39. 17.
Filiam ferocemm, irem habere V, I. 7. 15.
Filii ſimilem ephebum conſpicere C. 28. 6.
Filio urbi relicto C. 28. 10. veniam, ſenatorum honorem cooptare C. 35. 5.
Filios virgis cædere , ſecuri percutere V, I. 10. 5: 28. 4. duos amittere V, I. 56. 4.
Filium mann rtahere O. 9. 1. poſt octoginta annos gignere V, I. 47. 9. captum gratis recipere V, I. 49. 16. in conſpectum vetare accedere V, I. 72. 10. hortari, ut--- V, I. 80. 4. quolibet ſcelere ſubjicere C. 5. 8.
Finem illam eſſe miſeriarum , erroris O. 11. 1.
Fines retenti , dati imperio Romano C. 4. 2.
Finibus excedere O. 6. 3,
Finitima Aſiæ occupare C. 33. 3.
Finitimis regionibus O. 17. 1. bellum inferentibus O. 18. 5. a civitatibus conjugia petere V, I. 2. 1.
Finitimos bellum inferentes O. 18. 1.
Firmiſſime poſſidere O. 19. 4.
Fiſcales calumniæ deletæ C. 35. 7. moleſtiæ preſſæ C. 41. 20.
Fiſci patrocinium C. 20. 31. patronus C. 33. 31.
Fiſtulis inciſis V, I. 73. 10.
Flagitia tegere C 8. 7. occultare C. 33. 29.
Flagitiis obtentui--- quærere C. 2. 2. aptiores legere C. 16. 2. ſubigi C. 24. 12. pejoribus agitare C. 28. 7.
Flagitio majore C. 5. 7. libidinum major C. 11. 2. potior C. 33. 24.
Flagitiorum odio C. 20. 1. formidine C. 39. 41.
Flagitioſi uti conceſſere C. 20. 24.
Flagitioſiſſimus V, I. 69. 1.

Flagitioſo rectore C. 40. 30.
Flagitioſum fœdus V, I. 64. 1.
Flagrante luxuria C. 1. 4. dominatione C. 3. 17.
Flamines inſtituere V, I. 3. 1.
per *Flaminiam* montes cavari C. 9. 8.
Flaminium ſuperare V, I. 42. 4. per Titum reperere V, I. 42. 6. ſenatu movere V, I. 47. 4.
Flammæ ſpecies--- caput amplexa eſt V, I. 7. 2.
Flammarum fulgoribus O. 14. 2.
Flavii meritis--- ſacrare C. 40. 26.
C. *Flavius* Fimbria V, I. 70. 1.
Floſſe qui dicitur V, I. 81. 2.
Florianus imperium invadit C. 36. 2. non temere invaſiſſet C. 37. 6.
Flumine relabente O. 20. 3. vivo manus abluere V, I. 7. 12.
in *Fluvium* decidere O. 14. 3.
Fœdaretur orbis terrarum C. 3. 9.
Fœdato dic C. 41. 7.
Fœde--- obedire C. 4. 1. corrumpere C. 25. 2. laniari C. 32. 5. diripere C. 39. 45. pronus C. 40. 20.
Fœderatam Romanis V, I. 42. 2.
Fœdere amicitiam inire O. 13. 3. icto V, I. 4. 7: 30. 4. rupto V, I. 84. 4.
Fœderi orando legatos mittere C. 1. 7.
Fœdior facta--- C. 20. 34.
Fœdiſſime negotiari V, I. 83. 3.
Fœdum in modum vaſtare C. 6. 1. exercitium--- C. 10. 5.
Fœdus percutere V, I. 2. 10: 59. 4. probare V, I. 64. 1.
Fœni manipulis varie formatis O. 22. 4.
Fœtus ſuis quot eſſent O. 12. 5.
Fonte ex eo O. 20. 1.
Fora colere C. 13. 5. cruore, cadaveribus opplere C. 42. 7.
Forma antecellere O. 6. 1. ex--- cognominare O. 17. 1. auguſtiore videri V, I. 2. 11. capi C. 21. 3.
Formidandis religionibus C. 41. 12.
per *Formidinem* conſultare C. 4. 1.
Formidoloſior ad alios C. 17. 6.
Formiis quieſcere V, I. 81. 6.
Foro dedicato C. 12. 2.
Fortuna pari qua pater C. 21. 2. pro--- ſuperioribus exſtinctis C. 31. 3. in --- accidere C. 42. 18.
Fortunæ muliebri templum conſtituere V, I. 19. 5. gratias agere V, I. 56. 4. vis mortales agit C. 24. 11.
Fortunam ſequi V, I. 2. 12. eandem timere V, I. 10. 1. eandem ſibi eſſe adverſus Romanos V, I. 37. 7. eandem putare V, I. 83. 5.
Fortunarum de ſtatu ſciſcitari O. 10. 1.
Fortunatus quis eſſe poteſt? C. 28. 9.
Fortunis ſpoliari C. 39. 15. manentibus C. 41. 4.
Forum Romanum ubi eſt V, I. 2. 7. in --- properare V, I. 7. 19. deſcendere V, I. 65. 5. cœptum C. 9. 7.
Foſſa urbem ſiccare C. 37. 4.
Foſſa Quiritium V, I. 8. 3.
Foſſas facere V, I. 7. 6.
Fragorem ſtatus impendere C. 39. 48.
Francorum gentes C. 33. 3.
Frater eam occidit V, I. 4. 9. in quam fortunam inciderat V, I. 10. 1.
a *Fratre* laudari V, I. 53. 1. amiſſo V, I. 84. 1.
Fratrem vinculis liberare O. 22. 6. regno fraudare V, I. 86. 1. appellare C. 20. 31.
Fratris filiam in nuptias concupiſcere C. 4. 12. nece amentior C. 11. 1. filium Cæſarem jubere C. 41. 15.
Fraudem inter cœnam exercere C. 16. 7.
Fraudes ad patrandas, velandas C. 33. 13.
Fregellana defectionis invidia V, I. 65. 2.
Frequentatus nullis ſollennibus C. 28. 2.
Frequentia concionis O. 16. 5.
Fruges inventas oſtendere O. 5. 4.
Frumentarias leges ferre V, I. 65. 3.
Frumentariorum genere remoto C. 39. 44.
Frumenti præbitio remota C. 41. 19.
Frumentum pretio populo dare V, I. 19. 2.
Fruſtrandos ad inſequentes C. 40. 2.
Fruſtrata per cibum C. 17. 8.
Fruſtrata ſpe boni C. 40. 30.
Fruſtratos ſe eſſe C. 26. 6.
Fruſtratum iri C. 28. 6.
Fuga in modum properare V, I. 59. 3. intereſſe V, I. 68. 3. commento C. 40. 2.
Fugam facere O. 15. 1.
Fugiens occiſus eſt Cicero V, I. 81. 6.
Fugientem inſequi C. 19. 4.
Fulmine ictus O. 18. 4. V, I. 4. 5.
Fulminis tactu conflagrare C. 38. 3.
Fulvium Flaccum triumvirum--- conſtituere V, I. 65. 4.
M. *Fulvius* Nobilior V, I. 52. 1.
Funali prælucente V, I. 38. 4.
Functione eadem agere C. 39. 31.
Fundum vendere V, I. 43. 7.

Fuſetio duce V, I. 4. 6.
Funeris gratia V. I. 47. 9.
Funeſtior initiis V, 8. 1.
Funus diu occultatum C. 4. 15. Romam deferre C. 20. 30. relatum in urbem ſui nominis C. 41. 17.
Furaciſſimus præter cætera O. 6. 2.
Furcula Caudinæ V, I. 30. 3.
Furina in lucum pervenire V, I. 65. 5.
Furtum quo minus colligi poſſet O. 7. 2. eſt detectum O. 7. 3.
Furore renovato C. 8. 5.
Fuſo non minus feliciter C. 33. 8.
Futuri notio ſuperflua C. 38. 5.

G.

Gabii colonia deducta eſt O. 17. 6.
Gabiis commorari O. 21. 3.
Gabinio ſolicitato V, I. 81. 4.
Gabios in poteſtatem redigere V, I. 8. 2.
Getulorum lattocinia compreſſa C. 2. 3.
Galba ni ſubveniſſet C. 5. 15. cuncta rapit C. 6. 1. quo cum contenderet C. 6. 3.
Galbam accuſare V, I. 47. 7. per--- geſta accipere C. 8. 2.
Galea inſidere V, I. 29. 2.
Galerio Illyrici ora commiſſa C. 39. 30. a--- teneri C. 40. 3.
Galerius hoc acrior C. 40. 8. alteri ſubjectus egregia, ſuo--- minus paria expertus eſt C. 42. 19.
Galli Senones--- obſident V, I. 23. 4. quo commoti V. I. 23. 6. victores urbem intrant V, I. 23. 7.--- contra Romanos conſpirant V, I. 27. 3. ora, oculos verberare V, I. 29. 2.
e *Gallia* deſcendere C. 7. 2. direpta C. 33. 3.
Gallia ad munimentum filium mittere C. 38. 2.
Galliam domare V, I. 57. 2. ſubigere V, I. 78. 4. in--- nolle proficiſci V, I. 82, 3. regere V, I. 82. 6. in--- fugere V, I. 85. 2. contendere C. 24. 2. vinctis replere C. 37. 3. per--- excite manum--- C. 39. 17. in--- fugientem perſequi C. 42. 10.
per *Gallias* pace compoſita C. 40. 16.
Gallicos theſauros ſupprimere V, I. 24. 5.
Gallieni--- nomina componere C. 33. 20. flagitia occultari nequeunt C. 33. 29. edicto amiſſo C. 37. 6.
Gallieno ſedes impias dare C. 33. 31.
Gallienum Cæſarem creare C. 32. 3. divum dicere C. 33. 27. per--- quæ evenerant ne acciderent C. 35, 7.
Gallienus in Illyricum deſcendit C. 33. 1. Romæ--- ſuadebat. C. 33. 15.
Gallinarum interitus C. 5. 17.
de *Gallis* triumphare V, I. 32. 1.
Gallo cum poëta--- amare V, I. 82. 2. Auguſta imperia decernere, eſſe editum C. 30. 1. favor quæſitus C. 30. 2.
GalloGræcis bellum inferre V, I. 55. 1.
Gallorum ducem fundere V, I. 45. 1. ad media protendi C. 16. 14.
Gallos qui monerent V, I. 23. 8. adſcendentes dejicere V, I. 24. 4. apud--- ne quid novaretur C. 42. 17.
Gallum provocatorem occidere V, I. 20. 3. adverſus procedere V, I. 29. 1. percuſſorem deterrere V, I. 67. 5: 76. 8.
Gallus Auguſti juſſu interiit C. 42. 12.
Ganeas obire C. 33. 6.
Gantiſcos domare V, I. 72. 7.
Garamantes Auguſto legatos miſerunt C. 1. 7.
Gaudio exſultare C. 40. 24.
Gauri montis anguſtiæ V, I. 26. 1.
Geminos editos O. 19. 5.
Gemmarum vim plantis concupiſcere C. 39. 2.
Gemitu mortalium maximo interire C. 16. 15.
Gener a Tarquinio aſſumptus V, I. 7. 4. ſoceri dolo occiderat C. 39. 13.
Genere paterno, materno V, I. 35. 1. magnus V, I. 66. 1.
Generum tentare C. 40. 22.
e *Geniali* toro repere V, I. 57. 4.
Genitalia utrique ſexui vultu contrectare C. 5. 7. feminarum utero ſuis maris apparent C. 28. 4.
Genitoris cultu pius C. 42. 23.
Gentes mille compoſitæ C. 9. 10.
Gentilitas ejus V, I. 24. 8.
Gentis noſtræ hoc reor C. 20. 6.
Gentium minorum qui ſunt appellati V, I, 6. 6. caput futuram urbem V, I. 8. 4. contra jus procedere V, I. 23. 5. duarum & viginti ore loqui V. I. 76. 1. externarum motibus compreſſis C. 41. 23.
Genus ducere V, I. 81. 1. pernobile C. 19. 2.
in *Germaniam* tranſeundi ſpes C. 3. 11.
Germanis Gallia demotis C. 35. 3. maria infeſtan-

Infeſtantibus C. 39. 20--- populantibus C. 42. 17.
Germano alterum porrigere C. 16. 8.
Germanorum direptionibus tentari C. 24. 2. multitudine exploſa C. 33. 8.
contra *Germanos* prælio geſto C. 26. 1. a Gallia arcere C. 33. 1.
Geryone ſuperato O. 7. 1.
Geta obſeſſus interiit C. 20. 33.
Geta dolore dicere C. 20. 34.
Gladiatores trucidare C. 17. 4.
Gladiatoris gladio petito C. 10. 3. more funus ferre C. 11. 8.
Gladiatorum per familias deleri C. 27. 2. manu armata--- fieri C. 42. 6.
Gladio ſtricto V, I. 28. 2. ſpreto C. 17. 5. educto C. 39. 13.
Glaucia ſellam concidere V, I. 73. 2. fracta cervix V, I. 73. 11.
Glauciam prætorem interimere V, I. 67. 3. ſatellitem ſuum conſulem facere V, I. 73. 9. in Capitolium perſequi, obſidere, in deditionem accipere V, I. 73. 10.
Gloria ſoli proceſſit C. 42. 2.
Gloria datum C. 24. 3. proficere C. 34. 6. avidior C. 38. 3.
Gloriam ſibi vindicare V, I. 7. 14. parere V, I. 72. 2. illam temporum putare C. 16. 11.
Glorioſe triumphare V, I. 39. 5. abſolvi V, I. 47. 8.
Glorioſior longe C. 35. 12.
Gordiani interitu comperto C. 26. 5.
Gordianum Auguſtum creare C. 27. 1.
Gordianus Antoninus fit princeps C. 26. 1. præmia oſtentat C. 26. 6. ſolus regnum obtinet C. 27. 6.
Gothi Thraciam progreſſi... C. 33. 3.
Gothorum concurſus C. 29. 2. gentes ſtratæ C. 41. 13.
Gothos pellere C. 34. 3.
Gracchi Tiberii filium ſe mentiri V, I. 62. 1. ſe fingere V, I. 73. 3.
a *Graccho* fugatus V, I. 42. 6. quæſtore ſuo auctore V, I. 59. 4.
Gracchum jure cæſum V, I. 58. 8. perſequi, opprimere V, I. 64. 70.
Gracchus pater intercedit V, I. 53. 2. Tiberius V, I. 64. 1. Cajus V, I. 65. 1.
Gradibus dejici V, I. 7. 18.
Græcia eloquentiæ laude privatur V, I. 81. 2.
in *Græciam* regredi V, I. 35. 10. ſtatim occupare V, I. 54. 1: 67. 4.
Græcis literis inſtitui V, I. 47. 1.
Græcorum dicto quid accipere C. 3. 12. invento C. 5. 5. more C. 14. 2. ad morem C 35. 7.
Græcos liberos pronuntiare V, I. 51. 4.
Grandæva ætate C. 13. 11.
Grandinabit niſi quieſciris V, I. 73. 7.
Gratantem, quod--- O. 7. 4.
Gratantes offerre C. 41. 20.
Gratia pro reddenda V, I. 54. 4. doctarum artium tantum valet C. 20. 2. illorum auctior eſt C. 40. 29.
Gratia majorum, parentis C. 3. 1.
Gratis reddere V, I. 35. 7. recipere V, I. 49. 15.
ad *Gratulandum* venire V, I. 4. 13.
Gratulantibus amicis V, I. 35. 5.
Gravida relicta O. 16. 1.
Graviora experiri C. 20. 29.
Graviſſime increpare V, I. 31. 5.
Graviter urgere V, I. 16. 1.
Gravius effici V, I. 65. 6. offendere C. 6. 2.
Greſſus ſoceri manu levare C. 14. 11.
Gubernandi gnarus C. 39. 20.
Gubernatorem morbo abſumptum O. 9. 6.
Guttum ligneum in medium proferre V, I. 33. 8.
Gymnaſia curare C. 14. 2.

H.

Habendi ſtudium auctum C. 3. 15. cupidum genus C. 33. 13.
Habendum--- relinquere V, I. 1. 1.
Habens filiam V, I. 7. 15.
Habent ſic C. 20. 4.
Habentibus aurum imperare V, I. 33. 7.
Habitu eo viſus O. 14. 2. nimius V, I. 74. 7. regio ſedere V, I. 85. 5. auguſto indui C. 38. 1.
Habitum communem ſupergredi C. 39. 6.
Hadriano ad imperium adſcito C. 13. 11. cupiente fatum producere C. 14. 8.
Hadrianus Ælius C. 14. 1.
Hæredem regni inſtituere C. 13. 13.
Hæredes inſtituere O. 19. 1.
Hæres a quo erat inſtitutus V, I. 79. 2.
Haruſpices id ita accepere C. 26. 4. id portendere interpretati ſunt C. 28. 5.
Haſta inſiſtere V, I. 27. 3.
Haurienda aquæ V, I. 2. 6.
Hebetati arcus V, I. 63. 1.

Helianum pleraſque urbium tentare C. 39.17.
Heliogabalum quem Syri vocant C.23.1.
Heliogabalus hinc dictus C. 23 1. quem prætorianis præfecerat C.24.6.
Helvium inter divos referre C. 20.1.
Heniochos penetrare V, I. 77. 6.
apud *Heracleam* V, I. 35.3.60.2.
Herculaneam in partem O. 6.6.
ab *Hercule* oriundus V, I. 35. 1.
Herculea ſacra ſervos edocere V, I. 34.3.
Herculei cognomentum C. 39. 18.
Herculejos fratres opprimere V, I 63.2.
Hercules--- appellatus O. 6.1. genitus Jove & Alcmena O. 7. 1. armentum agit O. 7. 3. quibus parentibus ortus O.7.4.
Herculi adverſus hydram fuit fortuna V, I. 35.7.
Herculii metu C. 39.21. privignam ſortiri C. 39.25.
Herculio Africa commiſſa C. 39.30. diu retractante C. 40.5.
Herculium in ſententiam traducere C. 39.48.
Herculis prædam violare O. 7.2. amicitiam appetere O. 7. 4. ſacrorum adminiſtrationem ſervos edocere O. 8. 5. ad ſacra deſtinari V, I. 34. 3. ſignum in Capitolio dedicare V, I. 43.6.
Herculius in Galliam profectus C.39.19. libidine agitur C. 39.46. imperium repetit C. 40. 21.
Herennium patrem rogare V, I. 30. 3.
Hiarbe Numidiam eripere V, I. 77. 2.
Hierò obſidet arcem Mamertinorum V, I. 37. 2.
Hieronem in deditionem accipere V, I. 37. 5.
Hipparchum fuiſſe indigenam C. 41.20.
Hircanum mare uſque penetrare V, I. 77.7.
Hiſpania abſtinere V, I. 41. 2. in--- merere V, I. 72. 3.
Hiſpaniæ præſidere C. 5. 15. urbe Italica ortum eſſe C. 13. 1.
Hiſpaniam domare V, I. 57. 2. in--- mitti V, I. 77.4.
Hiſpanos ſuperare V, I. 52. 1.
Hiſtoria repugnat opinionibus O. 23.7.
Hiſtoriæ ignoratione dicere O. 1. 4.
Hiſtrionis amorem viro præferre C. 31.7.
Hodieque O. 3. 5. 6: 8. 2. V, I. 42. 6.
Homero auctore O. 9. 8.
Homines feros ad compoſitam vitam educere O. 3. 2. ut--- interficere V, I. 23. 8.
Hominum tantum capere V, I. 33. 2. ducenta millia capere V, I. 40. 2. genus pecuniæ cupidius C. 26. 6.
Honeſtas anxia, voluptati, luxuriæ eſt C. 20. 8.
ab *Honeſtate* non averti V, I. 35. 15.
Honeſtiſſime--- C. 28. 6.
Honoraret ut dignis muneribus V, I. 16. 3.
Honore impartiri O. 6. 6. materno diligere O. 16. 3. privari V, I. 69. 2. eodem retinere C. 24. 5. præſtare C. 33.21.
Honorem immaturum flere V, I. 68, 1. conferre C. 33.3.
Honores non recte tribuere V, I. 50. 3. an peteret dubitare V, I. 72. 2. divinos mortuo decernere V, I. 85. 1.
Honorifice ſepelire V, I. 78. 6.
Honoris ab æde V, I. 32.3.
Honorum in inſignibus venerari V, I. 23, 8. honeſtas deſpectatur C. 9. 13.
Honos ingens a principio C. 9.12.
Horatii trigemini erant apud Romanos V, I. 4. 7.
Horatius fugam ſimulat V, I. 4. 8. Cocles pro ponte ſtetit V, I. 11. 1.
non *Horribilis* anguis V, I. 22. 2.
Horruerat ſi quis talia C. 4. 8.
Hortante Domitio C. 26. 5.
Hortantium--- C. 8. 2.
Hoſpitaliter excipi O. 5. 3.
Hoſpitem--- ſumere V, I. 19. 1.
Hoſpitio excipi O. 13. 1. recipere V, I. 44. 1.
Hoſte devicto V, I. 29. 2.
Hoſtem quod percuſſiſſet V, I. 6. 13. Romanis facere V, I. 42. 6. deorum atque hominum appellare C. 17. 10. primo appellare C. 31. 3. percellere C. 42. 8.
Hoſtes territi, fugati V, I. 4. 13. terrere V, I. 26. 1. explorare V, I. 37. 3. ad --- transfugere V, I. 43. 5. honore --- tegere C. 41. 4. in--- contendere C. 42. 5.
Hoſtia edidit partum C. 26. 3.
Hoſtiæ cum mactarentur C. 28.4.
ab *Hoſtibus* cognitus O. 9. 1. fuſis, fugatis O. 13. 6. ab--- circumventus O. 18. 5. cum--- confligere V, I. 16. 2. ab--- recipere V, I. 43. 6. pulſis C. 20. 18.
Hoſtiliam curiam conſtituere V, I. 4. 3.
Hoſtiliano Auguſta imperia decernere C. 30. 1.

Hoſti-

Hoſtilianus interiit C. 30. 1.
Hoſtilio duce V, I. 4. 6.
Hoſtilis civiratis V, I. 58. 2.
C. *Hoſtilius* Mancinus V, I. 59. 1. Numantinis deditus V, I. 59. 4.
Hoſtium inſidiis claudi V, I. 26. 1. de manubiis--- V, I. 33. 9. per media caſtra V, I. 49. 6. nece lætior C. 29. 1. proruptione ſimulata C. 33. 21. fere omnes retenti C. 39. 14.
Hoſtus Hoſtilius cecidit V, I. 2. 7.
Humana mentes offenduntur C. 40.30.
Humanitatis parum C. 39. 26.
Humanius--- C. 5. 10.
Humatus eſt. V, I. 77. 12.
Humeris patrem geſtare O. 9. 1. quod potiſſimum putes, ferre O. 9. 3. corpus filiæ gerere V, I. 21. 3. filiorum efferri V, I. 61. 6.
Humi ſterni C. 20. 26.
Humillimos quoſque--- immodicos eſſe C. 39. 5.
adverſus *Hydram* fortuna V, I. 35. 7.
Hyems aſpera tardat C. 42. 5.

I.

Jactus Nilo V, I. 77. 12.
Jani gemini portas claudere V, I. 79. 6. ædes claudere, patentes facere C. 27. 7.
a *Janiculo* haud procul arcem conſtituere O. 3. 1. --- ſepeliri V, I. 3. 7.
Janiculum ex ſuo nomine cognominare O. 2. 3. urbi addere V, I. 5. 2. primo impetu capere V, I. 11. 1. occupare V, I. 69. 3.
Jano regnante O. 3. 1. omiſſo O. 3. 3. primum locum deferre O. 3. 7. gemino portas ædificare V, I. 3. 3.
Janitoris laqueo C. 8. 6.
Januario addito V, I. 3. 4.
Januariorum ob feſta convenire C. 17. 10.
Janum priorem in Italiam deveniſſe O. 1. 3. tertium claudere C. 1. 3.
Janus prior illuc advenerat, prior nominatur O. 3. 7.
Iberos penetrare V, I. 77. 6.
Iberum citra fluvium V, I. 41. 2.
Ictu ſemet tranſigere C. 5. 16. ipſius quod occiderat C. 36. 2. ſuorum interire C. 39. 11.
Idam petere O. 9. 1.
Idem manſit annis viginti C. 15. 4.
Identidem ſe recipere O. 17. 2.
Idibus Quinctilibus V, I. 32. 3.
Idoneus qui ſibi videretur O. 23. 1.
Ignavior quamquam eſſet C. 4. 1.
in *Ignem* præcipitare V, I. 60. 1.
Igni interdicere V, I. 73. 6.
Ignominiæ cauſa V, I. 53. 2.
Ignominiam per ſummam V, I. 8. 6.
Ignoratione dicere O. 1. 4.
Ignoſcendo amicis V, I. 78. 9.
Ignota militibus C. 35. 11.
Ilio prodito O. 9. 1.
Ilium incendi jubere V, I. 70. 3.
Illatum ſepulcro C. 20. 30.
Illecebris præmiorum traducere C. 40. 7.
Illexit pecunia O. 8. 5.
Illuceſcere cum cœpiſſet O. 19. 5.
Illudens--- C. 3. 10.
Illyrici ora Galerio commiſſa C. 39. 30. ad munimentum relicto--- C. 40. 8.
Illyrico--- adjecto C. 1. 2. ſuffectæ vires C. 13. 6.
in *Illyricum* properare C. 33. 1. petere C. 39. 9. fuit patria C. 39. 26.
de *Illyriis* triumphare V. I. 50. 1.
in *Illyrios* filium præmittere C. 29. 1. per--- milites curare C. 41. 26.
Ima miſcebantur ſummis C. 33. 4.
Imago produci ſolet V, I. 47. 9.
Imbellis C. 40. 20.
Imbribus disjici O. 20. 1.
Imbrium tantum effuſum O. 14. 2.
Imbuti ſatis C. 39. 26.
Imbutus literis, foro C. 20. 28.
Imitator Catonis V, I. 82. 1.
Immane quantum C. 35. 7.
Immania animi obtegere C. 3. 7.
Immanior--- C. 5. 14.
Immemor juxta C. 4. 1.
Immodice prudens C. 26. 4 graſſari C. 20. 13.
Immodici corrumpunt C. 31. 2.
Immolarent ut eam O. 11. 2.
Immolaſſet--- O. 7. 10.
Immolata ſue O. 12. 2.
Immolaverant--- O. 8. 4.
Immortales Deos ſumere O. 23. 1.
Immortalitatis famam confirmare O. 14. 5.
Impar quia tribus V, I. 4. 8.
Imparilis ævi C. 14. 9.
Impartiendos honore O. 6. 6.
Impatiens libidine C. 39. 11.
Impatientius dolere C. 6. 2.
Impedimento eſſe C. 5. 3.
Impenſius attineri C. 8. 1.
Imperandi cupido inceſſit C. 33. 2.

Imperante illo C. 16. 11.
Imperare aurum habentibus V, I. 33. 7.
Imperari ſibi ſoli putare V, I. 47. 2.
Imperator decennii C. 10. 5. appellatur C. 23. 1. vitam dono dat Reipublicæ C. 34. 5. quo ali poſſet C. 39. 31.
Imperatore ipſo clarius C. 42. 25.
Imperatorem opprimere V, I. 71. 1. apud--- virum eſſe C. 4. 11. adeſſe jubere C. 20. 25. ſolari C. 29. 5. facere C. 33. 14. deligere C. 35. 9. creare C. 36. 1. confirmare C. 40. 5.
Imperatores atque noſtri C. 34. 7. duos pulſos C. 40. 16.
Imperatori nuptam eſſe C. 4. 11.
Imperatoris nomen recuſare V, I. 44. 5. optimi nece amentior C. 11. 1.
Imperatum quibus id erat O. 20. 3.
Imperia cui conceſſere C. 20. 24. talibus ſunt ludibrio C. 33. 10. remiſſa --- defendere C. 34. 8.
Imperii ſummam habere V, I. 7. 10, inſignibus correptis V, I. 70. 2. cupidum eſſe C. 12. 3. ſexennio perire C. 27. 8. inſignia deſtinare C. 33. 28. cupientem non eſſe C. 39. 13. commiſſi diem ſequi C. 41. 14.
Imperio orbis diviſo V, I. 77. 8. ex--- ſe dedere C. 3. 19. correpto C. 5. 15. decedere C. 8. 5. moles & moleſtia ineſt C. 9. 3. annos viginti acto C. 13. 11. vix retento C. 22. 4. ultra annos tredecim non fungi C. 24. 27. modeſto uti C. 31. 3. ſumpto C. 33. 17. hauſto C. 39. 21. partito C. 39. 30. adſciſci C. 41. 6. dejici C. 42. 1.
Imperitandi ardor C. 40. 2.
Imperium recte adminiſtrare V, I. 7. 5. civibus vindicare V, I. 7. 14. orbis agitare V, I. 35. 1. complecti C. 2. 1. tres atque viginti annos agere C. 3. 1. capere C. 8. 2: 12. 2: 29. 3. adipiſci C. 10. 1. converſum eſt mœſtitiæ C. 11. 11. aſſequi C. 13. 13. adſciſcere C. 16. 1. deferre C. 17. 10: 26. 6. invadere C. 20. 9. augere C. 20. 14. conſcendere C. 20. 28. in--- immitti C. 24. 9. liberis parere C. 26. 4. ad--- conſpirare C. 29. 1. ereptum ire C. 33. 8. transferre C. 33. 34. ſenatui eripere C. 37. 5. dare C. 37. 6. extorquere C. 39. 41, ponere C. 39. 47. repetere C. 40. 21. in--- cooptare C. 41. 9. deſideratur C. 41. 25. poſt natum C. 42. 2.
Impetu ferri V, I. 16. 2. in hoſtes facto V, I. 26. 5: 27. 4.
Impetus arcere C. 39. 33.
Impie demere C. 33. 26.
Impiger bello C. 17. 2.
Impigre decertare C. 29. 5.
Implacabilis delictis C. 20. 20.
Implana Urbis C. 27. 2.
Implorans... C. 5. 16.
Impotentior natura C. 40. 21.
Improbe abſurda C. 20. 35. ſuadere C. 33. 15. occupare C. 41. 26.
Imprudens--- V, I. 65. 5.
Imprudentia conjugis C. 15. 2.
Impuberem propter ætatem V, I. 14. 6.
Impudicitia infamari V, I. 78. 2.
Impulſu ejus O. 10. 4.
Impune peccare V, I. 34. 8.
Impurius hoc V, I. 23. 2.
In uſque Africam permeare C. 33. 3.
Inane haud agi C. 26. 3.
Inceſtam mentem putare C. 17. 7.
Inceſtus falſo ſuſpecta V, I. 46. 2.
Inclinante parte V, I. 26. 5. cornu V, I. 27. 3.
Inclyta fœdare C. 42. 24.
Incognitus qui erat V, I. 7. 8.
Incolarum juſſis C. 39. 39.
Incolas efficere C. 34. 3.
ad *Incolendum* accipere O. 5. 3.
Incolumem relinquere O. 10. 1.
Incolumes perducere V, I. 49. 6.
Incolumis evaſit V, I. 26. 2.
Incolumitatis fidem dare O. 16. 5.
Incommode prælium agere C. 25. 2.
Incommodo eſſe C. 3. 8.
Incompta bona C. 40. 13.
Incondite promere C. 19. 2. imponere C. 20. 35.
Inconſulte avidus C. 38. 3. repetere C. 40. 21.
Increpent fortunæ C. 20. 12.
Increpuiſſet cum prætorem V, I. 31. 5.
Incubuerat dominatui C. 40. 17.
Incultos apud--- O. 3. 1.
Incunctanter educere O. 13. 1.
Indecenter expaveſcere V, I. 20. 1.
Indi Auguſto dona miſarunt V, I. 79. 5. legatos miſerunt C. 1. 7.
Indicos cæduntur C. 26. 5.
Indicium ne quod eſſet O. 6. 2. profiteri O. 16. 5.
Indigena Cæſares C. 40. 1.
Indigenam fuiſſe C. 41. 20.
Indigenas apud rudes O. 3. 1.
Indigetem patrem appellari O. 14. 5.
Indigna multa pati V, I. 36. 7.
Indigne ferre O. 13. 5.
Indocti miſti ſunt bonis C. 9. 13.
Inductum in rempublicam C. 13. 12.

Indum

Indum inter & Euphratem gentes C. 13. 3.
Indumenta in talos demiſſa largiri C. 21. 1.
Indumenti militaris uſus C. 40. 25.
Induſtria dignitatem conſequi V, I. 6. 5. ex--- C. 3. 5: 10. 3. de--- C. 16. 8.
Inedia refici C. 39. 6.
Inermes armato reſiſtere C. 25. 2.
Iners domi C. 11. 3.
Inertes miſti ſunt prudentibus C. 9. 13.
Infamatus eſt ne verbo quidem V, I. 82. 4.
Infenſus his--- quæ maxime cuperet C. 2. 1.
Inferias ferre V, I. 85. 3.
Inferior copiis O. 14. 2.
Inferos deos precari C. 33. 31.
Infeſtiores viri C. 39. 11.
Infimo hoc turpe C. 20. 24.
Infirmius ſe gerere C. 9. 6.
Infrequenti ob amorem V, I. 43. 5.
Infuſcato aëre O. 14. 2.
Infuſo plumbo V, I. 65. 6.
Ingebum devincere C. 33. 2.
Ingenia talia ſolent verti C. 3. 8. ſtolidorum proinde aguni C. 4. 1. abſoluta non corrumpuntur C. 15. 3. illa opprimi non poſſe C. 20. 4. gloriæ ſtudio progreſſa in contrarium labuntur C. 40. 15.
Ingenii tarditas V, I. 28. 1.
Ingenio acriore C. 2. 1. abſtinere C. 4. 6. corrupto C. 5. 3. remiſſo C. 14. 9. immiti, fero C. 17. 4. modeſtiore angi C. 20. 33. ſupra ævum C. 24. 2. adoleſcentis fluxo C. 32. 4. diro, atro C. 41. 25.
Ingenium exercere C. 3. 9. ni juves C. 19. 3. quautum eſt C. 39. 5. ne inſoleſceret C. 39. 12. virtuti ſat eſſe C. 39. 28. ſtolidum fuit exitio C. 42. 7.
Ingenuorum inſignia V, I. 6. 13.
Inhumanus--- C. 40 19.
Inimicis cæſis V, I. 67. 6.
Inimicos trucidare V, I. 68, 2.
Inique dividere V, I. 23. 4.
Injuria hac V, I. 19. 9. de--- tacere V, I. 55. 2.
Injuriæ obnoxius V, I. 43. 4.
Injuriam ulciſci V, I. 67. 6.
Injuriarum ultores O. 19. 7.
Injurias perſequi O. 19. 4.
Injuſte condemnare V, I. 50. 3.
Innocentiæ fidere C. 13. 9. tantum Marco fuiſſe C. 16. 10.
Innocentiam ad veterum pervenire C. 20. 7.
Innocentium paucioribus facinore cæſis C. 3. 9.
Innoxium fore C. 26. 4.
Inopia ærarii C. 9. 6.
Inopinabilis res C. 39. 15.
Inopinato ferri C. 29. 2.
Inopinatos adverſus hoſtes O. 13. 1.
ad *Inquirendum* O. 16. 3.
Inquiſito per colloquium O. 13. 2.
Inſatiabilem ſanguinis horreſcere C. 17. 7.
Inſatiabilis eſt C. 39. 6.
Inſcribente ſepulcro V, I. 77. 12.
ab *Inſequentibus* firmari V, I. 10. 2. removeri V, I. 11. 2.
Inſequuturi ſe O. 16, 1.
Inſidentes equis V, I. 32. 3.
ad *Inſidiandum* tempus nanciſci O. 22. 2.
Inſidiantur dum invicem C. 5. 12.
Inſidiarum metu--- confugere C. 23. 1.
in *Inſidias* delabi V, I. 14. 3. induci V, I. 30. 1. venire V, I. 30. 3. hoſti locare C. 40. 23.
Inſidiis hoſtium claudi V, I. 26. 2. opprimi C. 3. 1. ſubjici C. 26. 4. perire C. 27. 1. exſtingui C. 38. 6.
Inſidioſe deditus C. 2. 1.
Inſigne regni capiti nectere C. 3. 13.
Inſignia puerorum V, I. 6. 13. dominatus C. 19. 1. impartiri C. 33. 14. imperii C. 33. 28.
Inſignibus ſumptis V, I. 17. 1. nullis uti V, I. 66. 3. correptis V, I. 72. 2.
Inſigniter bellum conficere C. 27. 8.
Inſignius ne quid ipſo eſſet V, I. 66. 3.
Inſinuaſſe vitam, mores feris mentibus O. 3. 3.
Inſinuavit ſe in familiaritatem O. 5. 3.
Inſiſtens haſtæ V, I. 27. 3.
Inſitivis artibus creſcere C. 11. 13.
Inſolens per injurias C. 9. 13.
Inſolentia poſteriorum C. 13. 6.
Inſolentiæ eſſe nemini C. 35. 12.
Inſoleſceret ne magis C. 39. 14.
Inſontes acrius punire C. 2. 1.
Inſontium cruciatus modum non faciunt C. 41. 4.
Inſtabilior rebus C. 6. 2.
Inſtans ob bellum C. 31. 4.
Inſtinctu--- in exſilium agi V, I. 81. 4.
Inſtituti qui viderentur C. 39. 45.
Inſtitutio quanta fuit C. 39. 28.
Inſtituto peſſimo C. 40. 24.
Inſtitutum ut O. 21. 5: V, I. 2. 3. ſimulare C. 13. 13. opus C. 40. 27.
Inſtitutus literis V, I. 47. 1.

 Inſtrumen-

Inſtruendam ad vitam O. 1. 2.
in *Inſula* ſepelire O. 11. 2. ingens emerſit C. 4. 14.
Inſulæ imperium C. 39. 39.
Inſulam in proximam deſilire V, I. 22. 3. per transverſam murum ducere C. 20. 18.
Inſulas omnes occupare V, I. 76. 4.
Inſulis intra Italiam Africamque decedere V, I. 41. 2.
Inſulſitate offendi C. 40. 12.
Intactis cultoribus C. 9. 9.
Intecto corpore C. 21. 3.
Integer quamvis V, I. 4. 8. pacem maluit petere V, I. 71. 2.
Integritate ſuperare C. 42. 4.
Integumento quæ illis erunt O. 13. 2.
Intellecta re V, I. 4. 12.
Intemperantia ad ſomnum--- C. 1. 4.
Intemperata nocte C. 33. 21.
Intempeſta nocte V, I. 26. 2: 49. 2.
Interamnæ cædi C. 31. 2.
apud *Intercatiam* vincere V, I. 58. 2.
Intercedentem ſummovere V, I. 73. 1.
Intercedenti--- abrogare C. 64. 4.
Interceperat exitio C. 3. 3.
Intercepit regnum V, I. 6. 5.
Intercepta--- perierunt V, I. 45. 8.
Interceptæ pecuniæ V, I. 53. 2.
Interceptis commeatibus V, I. 85. 2.
Interceptum--- O. 14. 2.
Interceptus eſt C. 40. 23.
neque *Interemiſſe* ſe O. 16. 5.
Interfecti ſunt per quos ſunt creati C. 22. 4.
Interimendum curare O. 19. 4.
Interioribus in locis O. 1. 5.
Internecione occidere V, I. 23. 8.
Interpellatus a nullo O. 9. 1.
Interitu cujus V, I. 2. 7. C. 3. 3. comperto C. 26. 5.
Interregni ſpecies--- obvenit C. 35. 12.
Interregnum cum eſſet V, I. 3. 1.
Interrumpere rem divinam O. 12. 2.
Interrumperetur a tergo V, I. 11. 1.
per *Intervalla* ſingulos inſequi V, I. 4. 8.
Intervallo longo C. 34. 2: 42. 13.
Interverſa pecuniæ argui V, I. 33. 8.
Inteſtabilier his rebus C. 6. 2.
Inteſtinas clades impendere C. 39. 48.
Interſit talum V, I. 65. 5.
non *Invenuſte* ait V, I. 84. 3.
ex *Invidia* reus V, I. 50. 1. cædis apud Philippum & Cæpionem fuit V, I. 66. 13. rerum geſtarum angi C. 16. 7.
Invidiæ ſubtrahi V, I. 64. 9. eſſe C. 3. 17.
Invidiam conflare O. 16. 2. in--- venire V, I. 66. 10. vereri V, I. 81. 2. ob veteranorum mitti V, I. 82. 7.
Invidioſum eſſe apud cives V, I. 4. 11.
Inviſus plebi V, I. 61. 3.
Invitamento eſſe ad imitandum C. 41. 21.
Inuſtus rogo V, I. 77. 12.
Inutilem cernere gladium C. 17. 5.
Jebum appellare O. 15. 5.
Jocorum ſtudioſus V, I. 31. 5. hinc pleraque C. 11. 6.
Jocułariter hinc dictum C. 33. 11.
Jetapiani ora--- feruntur C. 29. 2.
Jove genitus C. 7. 1. ortum eſſe C. 15. 5. ſe ſuperiorem eſſe O. 18. 2.
apud *Jovem* conqueri O. 1. 5. ſe aſſerere C. 3. 10.
Jovi vovere O. 15. 3. Feretrio--- conſecrare V, I. 2. 4: 25. 2: 45. 2. Statori ædem vovere V, I. 2. 8. Elicio litare V, I. 4. 5.
Jovio Alexandriam profecto C. 39. 33. in conſilium adſcito C. 40. 8.
Jovis in cella diutiſſime ſedere V, I. 49. 3.
Jovium cognomentum Valerio acceſſit C. 39. 18.
Jovius quæ obtinuerat C. 40. 1.
Ira commotus C. 20. 1.
Iram frangere O. 16. 3. differre C. 39. 11.
Irarum memor O. 14. 1.
Irpinos ſuperare V, I. 75. 5.
Irridens vallum V, I. 1. 4.
Irriſa a ſorore V, I. 20. 1.
Irriſu hoſtium V, I. 38. 1.
Irritati magis C. 37. 4.
Irruens vulgus C. 32. 31.
trans *Iſtrum*--- propagare C. 13. 3. amiſſa... C. 33. 3.
Ita demum rediret V, I. 40. 4.
in *Italia* regnare O. 4. 5. boves jungere O. 5. 4. ex... duos adſciſcere O. 8. 1. urbem clariſſimi nominis condere O. 12. 5. expellere V, I. 33. 5: 75. 8. quibus noverca eſt, non mater V, I. 58. 8. in... vincere V, I. 67. 2. fugare V. 77. 3. Herculio commiſſa C. 39. 30. decedere C. 40. 9. in... hæc dum geruntur C. 41. 1.
Italiæ promontorium, O. 9. 6. ad eam oram pervehi O. 10. 5.... circuitu petere C. 39. 9. invectum malum C. 39. 31.
in *Italiam* venire O. 1. 1: 3. 1: 4. 6. per-
vehi

vehi O. 1. 5. devenire O. 4. 1. deferri O. 5. 1. tranſvehi O. 5. 3. petere O. 9. 1: 12. 3. regredi V, I. 35. 2: 75. 8: 85. 2. trajicere V, I. 42. 3: 38. 1. devaſtare V, I. 46. 1. deſerere cupientes compeſcere V. I. 49. 5... totam replere V. I. 60. 3. vexare V, I. 84. 2. transgredi C. 9. 11. per... orti rexere imperium C. 11. 2. repetere C. 35. 2. deſtinari C. 40. 1. vaſtari C. 40, 16. ad... contendere C. 42. 5.

Italica urbe ortum eſſe C. 13. 1.

Italicos legere O. 5. 4.

Iter conditum per gentes C. 13. 3. quaqua egerat C. 40. 2.

Itinera duo quo ducebant V, I. 30, 2.

Itinere ex longo O. 7. 1. in... ſuperare V, I. 75. 8.

Jubam vincere V, I. 78. 8.

Jubente quaſi C. 4. 10.

Judæi in provinciam coacti C. 9. 11.

Judæorum bello attineri C. 8. 1. ſeditio oppreſſa C. 42. 11.

Judæos penetrare V. I. 77. 6.

Judex cum ipſe eſſet V. I. 21. 2.

Judicia ſenatui permittere V, I. 66. 4.

Judicii ad ſpeciem C. 42. 3.

Judiciis ſupervenire V, I. 21, 3.

Judicio opprimere V, I. 78. 2. dare C. 37. 6. patris occidere C. 41. 11.

in *Judicium* vocari V, I. 20. 4.

Jugera agri quingenta habere V, I. 20. 3. 4: 64. 3. quaterna populo dividere V, I. 33. 6. quingenta publice dare V, I. 33. 10. centena veteranis dividere V, I. 73. 1.

Jugi pace C. 15. 3.

Jugulandum ſe præbere V, I. 84. 4.

Jugulato hoc poſt biduum C. 33. 12.

Jugulavere illum fœde C. 18. 2.

Jugulum præbere V, I. 83. 5.

ſub *Jugum* mittere V, I. 30. 3.

de *Jugurtha* triumphare V, I. 62. 2.

Jugurtha adverſus V, I. 72. 5.

Jugurtham captum ante currum agere V, I. 67. 1. in deditionem accipere V, I. 75. 2.

Julia filia a quo manavit O. 15. 4. in... ut Auguſtus fecerat C. 39. 25.

in *Juliam* familiam transferri V, I. 79, 1. novercam conjugem affectare C. 21. 3.

Julianum obtruncare C. 39. 9. Tranſalpinis præficere C. 42. 17.

Julianus Didius an Salvius C. 19. 1, quatiebat Africam C. 39. 22.

Julii Cæſaris in ultionem V, I. 79. 1.

Julio Cæſari comes V, I. 85. 1.

Julius Proculus V, I. 2. 11. C. Cæſar V, I. 78. 1. Valens C. 29. 3.

Julo cui cognomen O 9. 3.

Julum appellare O. 15. 5.

Iumenta publica C. 40. 2.

Iunioribus conſcriptis C. 26. 7.

Iunius Brutus ſtultitiam fingit V, I. 10. 1.

Iura quam commodiſſima lata C. 4. 2.

Iurare in legem V, I. 62. 2.

Iure jurando dato O. 13. 3. V, I. 40. 4. firmare V, I. 2. 11. cæſum videri V. I. 58. 8. Romano accidere C. 1. 3. quaſi --- uti C. 4. 6. id ei accidiſſe C. 38. 4. interire C. 40. 22.

Iuri reddendo ſtudere V, I. 72. 4.

Iuris ſcientia V, I. 44. 6. C. 19. 2. Romani pleraque direpta C. 2. 3. auctoribus edocere C. 24. 6. Romani tuendi, prolatandi gratia C. 39. 16. miſeriis imbuti C. 39 26.

Ius feciale transferre V, I. 5. 8. qua Romanum eſt C. 9. 8. ... contra gentium V, I. 23. 6. adimere V, I. 34. 1. in... ne quis ad eum iret V, I. 72. 6. inter cives dicere V, I. 75. 4. terere C. 5. 13. legendi Principis recipere C. 36. 1. creandi Principis eripere C. 37. 5.

Iuſſa decedere V, I. 7. 19.

Iuſſu ſuo facere V, I. 4. 13.

Iuſtiſſime regere V. I. 74. 2.

Iuſtitiam ob tantam V, I. 3. 2: 23. 2.

Iuſtitio lugendum ſancire } C. 20. 6.
Iuſtum illum naſci conveniſſe } C. 20. 6.

Iuvenes duo apparuerunt V, I. 16. 3.

Iuvenibus regiis comes adſcitus V, I. 10. 2.

K.

Kæſonem abdicare V, I. 17. 1.

Καίειν, quod eſt incendere O. 10. 5.

Κλινοπάλην vocare... C. 11. 5.

L.

Labe urbium C. 9. 6.

Labem in publicam procedere C. 20. 13. animi comprimere C. 39. 46.

Labes vitiorum C. 15. 2.

Laborantibus...memoriæ ſunt C. 20. 32.

Labore quærere V, I. 60. 1. defeſſus V, I. 68, 3. obvenire C. 31. 2.

Laborem experiri C. 20. 29.
Laborum patiens C. 34. 1: 42. 23.
in *Labris* ſita V, I. 43. 1.
Lacrymas non continere V, I. 77, 13.
Lacrymis patriis condonari V, I. 4. 10. veniam impetrare V, I. 31. 3. patrem ab exſilio revocare V, I. 63. 1.
Lacu trans Tiberim exſtructo C. 28. 1. emiſſo--- C. 40. 9.
ad *Lacum* Curtium cædi C. 6. 3.
Lacunis--- ſiccare C. 37. 4.
C. *Lælio* uti V, I. 58. 7.
in *Lætitia* filios amittere V, I. 39. 56. fuit brevis C. 36. 2. exſultare C. 40. 24.
P. *Lætorio* reſiſtente V, I. 65. 5.
Lævini viſo exercitu V, I. 35. 7.
Lævinum conſulem turbare V, I. 35. 3.
in *Lævis* ea habuerat V, I. 2. 6.
Lambitu deterſiſſe pueros O. 20. 3.
Lana quo penſitari ſolebat O. 22. 2.
Lanatus cognomento V, I. 18. 1.
Laniatus fœde interiit C. 32. 5.
in *Lanificio* offendere V, I. 9. 2.
Lanuvino e municipio C. 15. 3.
Lapidatione per populum facta V, I. 73. 1.
Lapide viam ſternere V, I. 34. 7.
Lapidea in arca poni V, I. 42. 6.
Lapidem mordicus tollere, longiſſime perferre O. 22. 2. ad quartum caſtra ponere V, I. 19. 3. ad viceſimum caſtra ponere V, I. 35. 6. ad tertium caſtra ponere V, I. 42. 6.
Lapidibus armari O. 13. 2. occidi V, I. 69. 4. interfici V, I. 73. 11.
Laqueo injecto C. 8. 6.
Largiendi in tempore--- C. 33. 13.
ad *Largiendum*--- relinquere V, I. 66. 5.
Largius procedere C. 11. 9.
Lartem Tolumnium interficere V, I. 25. 1.
Laſcivia quæ eſſent proſpicere C. 14. 6. ſpe acceptior C. 34. 7.
per *Laſciviam* corrumpere C. 31. 2.
Laſcivum adoleſcentem--- C. 4. 4.
Latebra deformi ſe occultare C. 3. 16.
Latinarum literarum gratia O. 21. 3.
Latinas ferias inſtituere V, I. 8. 2.
Latini filiæ ex nomine urbem cognominare O. 13. 4. urbe erumpere O. 15. 3. conſulem interfecturi ſunt V, I. 66. 12.
de *Latinis* priſcis triumphare V, I. 6. 11. civitatem permittere V, I. 66. 4.
Latino regnante O. 9. 1: 10. 5. a--- data jugera quingenta O. 12. 4. interfecto O. 13. 8. bos--- nata V, I. 7. 10.
Latinorum conſenſu Rex declaratus O. 13. 7. quæ eſſent O. 14. 1. judicio Rex appellatus O. 14. 5. imperii ſummam adipiſci O. 15. 1. amicitiam importare O. 15. 2. vulgus exiſtimat O. 16. 2. populis perſuaſit, ut--- V, I. 7. 9. aciem fundere, caſtra capere V, I. 16. 2. poſtulata differre V, I. 66. 11.
Latinos bello domare V, I. 5. 1: 6. 8: 8. 2. ſuperare V, I. 28. 5.
Latinum occupaſſe agrum Laurentem O. 12. 5. cum Aenea adverſus Turnum progreſſum, circumventum, occiſum O. 13. 5.
Latinus bovem--- agit V, I. 7. 11. ad Tiberim deſcendit V, I. 7. 13.
Latio concitato V, I. 16. 1.
Latium vocare O. 3. 3. ad arma cogere V, I. 72. 11.
Latro audacia V, I. 71. 1.
Latrocinia parva impunita non pati C. 20. 21.
Latrociniis--- liberare V, I. 81. 3.
Latrocinio publico C. 20. 4.
Latronem--- abſtraxiſſe O. 7. 2.
Latrones orienti dominantur C. 33. 3.
Latronum manu excita C. 39. 17. more excruciari C. 41. 11.
Latus eſt confoſſum V, I. 77. 10.
Lavandi uſui mœnia inſtituere C. 17. 3.
ad *Lavandum* opera C. 21. 4: 40. 27.
Laudare nolle ſororis virum V, I. 62. 4.
Laudatum lugere V, I. 10. 7. ſepelire V, I. 27. 5.
Laudatus a fratre V, I. 53. 1.
Laude inſigni celebrare V, I. 52. 3. privari V, I. 81. 2.
Laveris quod in ſtagno O. 12. 4.
Lavinia littora O. 9. 5. gravida relicta O. 16. 1. ex--- gigni O. 17. 4.
Laviniæ arcis collem occupare O. 15. 1. incolumitatis fides ſi daretur O. 16. 5.
Laviniam in matrimonium adſciſcere O. 9. 5. Trojano advenæ collocatam O. 13. 5. inveſtigare O. 16. 3. reſtituere, in urbem reducere O. 16. 5.
ſub *Lavinio* caſtra collocare O. 14. 2. in --- annos complere O. 17. 1.
Lavinium dicere O. 11. 3. cognominare O. 12. 4: 13. 4. recipere O. 13. 7. in urbem reducere O. 16. 3. apud apparere, ſe recipere O. 17. 2.
Laurens quæ appellata eſt O. 10. 4.
Laurentem in agrum egredi O. 12. 4. agrum occupare O. 13. 1. tendere O. 13. 5.

Lauri

Lauri nemus areſcens C. 5. 17.
Lauſo interfecto O. 15. 3.
Lauſus collem occupat O. 15. 1.
Lavinus interiit C. 10. 5.
Laxiore ambitu C. 35. 7.
Lecti in ſenatum V, I. 66. 10.
Lectica in ſenatum ferri V, I. 34. 10. claudi C. 38. 8.
Lectis viris C. 9. 10.
in *Lecto* apparere V, I. 49. 1. libro V, I. 80. 4. ex omnibus C. 5. 5.
Legati quo uterentur V, I. 5. 4. ad quem miſſi V, I. 17. 1. Deum vehentes V, I. 23. 3. tres Roma miſſi V, I. 23. 4. quoniam venerant C. 7. 1.
Legatione Romana repeti V, I. 42. 6.
Legationibus non flecti V, I 19. 4.
Legationis per ſpeciem ablegari V, I. 64. 9.
Legatis in deditionem petitis, non impetratis V, I. 23. 6.
Legato fratre V, I. 53. 1.
Legatorum in Italiam transgreſſus C. 8. 5.
Legatos mittere ſciſcitatum O. 15. 2. per --- petere V, I. 2. 1. repetere V, I. 13. 2. decem mittere ad --- V, I. 22. 1. interficere V, I. 25. 1. inter --- ſollicitati V, I. 35. 12. per --- orbem domare V, I. 79. 3. mittere C. 1. 7. Romam deſtinare C. 26. 6: 35. 9.
per *Legatum* quærere V, I. 34. 10.
Legatus Romam miſſus V, I. 40. 4. fratri fuit V, I. 49. 16. ad Pruſiam miſſus V, I. 51. 3. Lucullo in Hiſpania V, I. 58. 2. Metello V, I. 67. 1. Valerio Flacco conſuli V, I. 70. 1. Calpurnii V, I. 72. 5. Syriæ C. 19. 4.
Lege ſancire V, I. 20. 3. ſua puniri V, I. 20. 4. Oppia --- eripere V, I. 47. 6.
Legem ferre V, I. 15. 5: 20. 11: 69. 2: 72. 5. in Appulejam jurare, per vim ferre V, I. 62. 2.
ad *Legendos* --- C. 16. 2.
Leges dare O. 3. 3. ferre V, I. 3. 5: 65. 3. imponere V, I. 49. 15. in ſuas non juraſſet V, I. 73. 6. curare C. 14. 2.
Legi multis obrogantibus V, I. 73. 7.
ſine *Legibus* eſſe O. 4. 1. muniri V, I. 1. 4. ſcribendis V, I. 21. 1. obrogare V, I. 65. 5. reſiſtere V, I. 66. 9. æquiſſimis monere C. 9. 5. adoptari C. 14. 11. vincire C. 39. 44. Urbem novare C. 41. 17.
Legionem in Siciliam traducere V, I. 37. 4.
Legiones cæſæ C. 35. 3. ad Patres rejicere C. 35. 10. prætoriæ ſublatæ C. 40. 25.
Legionibus de quindecim partem vix tertiam perducere V. I. 85. 4. carus, acceptus C. 3. 4. ad unum contractis C. 3. 11. pecunia grandi comprobantibus C. 33. 14. modeſte concedentibus C. 37. 6.
Legionum arbitrio C. 12. 2. tumultuantes abjicere C. 24. 3. ſuffragiis --- capere C. 25. 2. tumultu trucidari C. 42. 16.
Legum ambigua diſtinguere C. 16. 12. conditor C. 30. 22.
Lenita ſeditione C. 26. 2.
Lenitudinis tantum Marco fuiſſe C. 16. 10.
Leniturus tumultum C. 6. 3.
Lenonum amicitiis hærere C. 33. 6.
Lentulum jubere occidi V, I. 78. 9.
Lepidi mores C. 1. 4.
Lepidum Italia fugare V, I. 77. 3. ſibi collegam adjungere V, I. 85. 2.
Lepidus III. virum ſe facit V, I. 81. 6.
Lepti cujus opido oriebatur C. 20. 19.
Levandorum uberum gratia O. 20. 3.
Levare Rempublicam C. 3. 14.
apud *Leucopetram* V, I. 60. 2.
Leves cauſas continere V, I. 3. 3.
Levia præ cæteris C. 39. 3.
Levius hoc in eo æſtimandum C. 5. 6.
Lex lata V, I. 20. 2. nova inducta C. 39. 31.
Liber nullus haberetur C. 5. 14.
Libera initia percolere C. 14. 4.
Liberalis diſciplinæ capax O. 21. 3.
Liberalitate populi congerere V, I. 32. 4.
Liberalitatis nimiæ eſſe V, I. 66. 5.
Liberalium ſtudiis deditus C. 20. 22.
ad *Liberandam* Rempublicam conjurare C. 5. 14.
Liberi exitum denuntiare C. 26. 4.
Liberis a ſe rejectis V, I. 40. 4. caruiſſe utilius ducere C. 3. 6. imperium parere C. 26. 4.
Liberorum ſub oculis confodi V, I. 77. 10.
Liberos ut ſuos educare V, I. 7. 3. in --- privignum adſciſcere C. 4. 15. Titum ac Domitianum ſucceſſores fore C. 9. 4.
Libertas oppreſſa C. 3. 15.
Libertate perſtringere V, I. 81. 4.
ob *Libertatem* mori O. 15. 2. defendere V, I. 18. 6. ſuam oſtendere V, I. 81. 2.
Liberti, quos vellent, perditum ibant C. 4. 9. omnia fœdabant C. 4. 12.
Libertini ordinis quendam ſubornare V, I. 73. 3.

de *Libertinorum* ſuffragiis legem ferre V, I. 72. 5.
Libertinos tribu amovere V, I. 32. 2. in ſenatum legere V, I. 34. 1. ſuperare, necare, dominis reſtituere V, I. 36. 2. in tribus urbanas dividere V, I. 57. 3.
Liberto--- præbere V, I. 83. 5.
Libertorum delinimentis abſtrahi C. 4. 5. conſilio pœnas luere C. 11. 7.
Liberum ſe aſſerere C. 3. 10.
Libet? plane licet C. 21. 4.
Libidine cognita C. 20.23. agere C. 24. 11. præcipiti C. 33. 12. pari referri C. 33. 25. impatiens C. 39. 11. agi C. 39. 46. tetrior C. 40. 20. ardere C. 41. 24.
ad *Libidinem* minus erat virium C. 11. 5.
Libidinibus in omnem ætatem & ſexum C. 2. 1.
Libidinis tantæ fuiſſe V, I. 86. 2. victor C. 42. 23.
Libidinum flagitio C. 11. 2. ferendarum C. 23. 2.
Libido inceſſit--- C. 3. 15.
Libri cremati ſunt V, I. 3. 7.
ex *Libris* cognitum V, I. 46. 1.
Libro, qui inſcriptus eſt O. 1. 6.
Librum rationum ſcindere V, I. 49. 16.
apud *Libyſſam*--- V, I. 42. 6.
per *Licentiam* corrumpi C. 5. 3. nanciſci C. 24. 11.
Licinianus imperio adſcitus C. 41. 6.
Licinio Stoloni filiam conjugem dare V, I. 20. 1. 2--- fugari C. 41. 1. Flavii ſoror nupta C. 41. 2.
Licinium creare Auguſtum C. 40. 8.
Licinius pulſus C. 41. 8.
Lictor--- V, I. 31. 5.
Lictores--- V, I. 20. 1.
cum *Lictoribus* properare V, I. 60. 2.
Ligneam in arcam conjici V, I. 40. 4.
Ligures domare V, I. 72. 7.
de *Liguribus* triumphare V, I. 43. 1: 56. 1: 72. 7.
Lilybæo civitate V, I. 39. 1.
Lingua Græca dici O. 21. 4.
Linguæ tarditas V, I. 28. 1.
Lita veneno C. 16. 8.
Litare non potuit V, I. 4. 5.
Litera mutata O. 4. 3.
Literarum ob ſcientiam O. 5. 3. ediſcendarum gratia O. 21. 3. tantum Marco fuiſſe C. 16. 10. rudis C. 25. 1. expers C. 41. 26. prudens C. 42. 23.
Literas ad civitates mittere V, I. 47. 2. accipere, legere, V, I. 62. 3. per Aſiam mittere V, I. 76. 2. Romam deſtinare C. 26. 6. e muro abjicere C. 33. 20.
Literis docere, legere O. 5. 4. inſtitui V, I. 47. 1. coli C. 8. 7.
Litis denuntiandæ C. 16. 12.
in *Littore* accumbere O. 10. 5.
Littori proxima O. 1. 5.
Littorum amœna C. 16. 2.
Liviana ex hiſtoria O. 23. 7.
M. *Livio* pontifice advocato V, I. 27. 3. collegæ ſe conjungere V, I. 48. 2.
Livius triumphans Urbem introivit V, I. 48. 5. Salinator conſul V, I. 50. 1. Druſus V, I. 66. 1. anxius V, I. 66. 11.
Livor ne appareret V, I. 58. 10.
Loca in ea venire O. 7. 1. transmigrare O. 12. 5.
Loci a qualitate dici O. 16. 1. in quibus meretrices conſiſtunt O. 21. 2. conditione mutata C. 28. 7.
Loco humili natus V, I. 67. 1.
Locorum anguſtia adjuvari V, I. 45. 4.
Locos in Circo facere V, I. 7. 3.
Locri colonia deducta eſt O. 17. 6.
Locros regredi V, I. 35. 9.
Locum in ſuperiorem evadere V, I. 26. 1: 39. 3.
Locus habetur Romæ gallinis C. 5. 17.
Lolliani bello excipi } C. 33. 8.
Lollianum juvare } C. 33. 8.
Longam cognominare urbem ex forma O. 17. 1.
Lorica tegi C. 6. 3.
apud *Lorios* mori C. 16. 3.
Lucaniæ correctura C. 35. 5.
de *Lucanis* triumphare V. I. 33. 4.
Lucano cuidam mulierem dono dare V, I. 43. 5.
Luce orta O. 9. 1.
Luceres a Lucumone appellare V, I. 2. 10.
Luceriam Apulam a Samnitibus obſideri V, I. 30. 2.
de *Lucerinis* triumphare V. I. 32. 1.
Luci primo convenire C. 17. 10.
Lucio Priſco delata dominatio C. 29. 2.
Lucretiæ ſtuprum inferre V, I. 8. 5. in cubiculum irrumpere V, I. 9. 3. necem vindicare V, I. 9. 5. propter ſtuprum conjurare V, I. 10. 4.
Lucretiam offendere V, I. 9. 2.
Lucretii manu in Tiberim mitti V, I. 64. 8.

Luctu publico C. 21. 6.
Luctui eſſe C. 10. 6.
Lucullo legatus V, I. 58. 2. M. fratri Lucii tutela eſt permiſſa V, I. 74. 8.
Lucullus Lucius nobilis V, I. 74. 1. fudit Mithradarem V, I. 76. 7.
Lucumo ipſe dictus V, I. 6. 2.
Ludi literarii magiſter V, I. 23. 1.
Ludibrio alicui eſſe C. 14. 11: 33. 10.
in *Ludibrium* circumferre V, I. 73. 12.
Ludibundi diſcurrebant O. 22. 1.
Ludis Circenſibus--- uti V, I. 56. 5. literas accipere V, I. 62. 3. celebrare C. 28. 1.
Ludorum cupido C. 1. 4.
Ludos magnos inſtituere V, I. 6. 10. exercere C. 33. 15.
Ludum ingenuarum artium conſtituere C. 14. 3.
Lugduni vinci C. 20. 9.
Luna te fefellit O. 5. 3.
Lunæ defectus qua nocte acciderat C. 4. 14.
Lupa accurrit V, I. 1. 3.
Lupam excitam O. 20. 3. dictam eſſe mulierem O. 21. 1.
Lupanaria dicta loci--- O. 21. 2.
Lupercal qui nunc dicitur O. 22. 1.
Lupercalibus--- diadema imponere V, I 85. 1.
Lupum Martiæ tutelæ eſſe O. 20. 4.
Luſitaniam ſubigere V, I. 78. 4.
Luſitanus genere V, I. 71. 1.
Luſtraret cum exercitum V, I. 2. 11.
Luſtri certamine aucto, firmato C. 27. 7.
Luſus genus ſimulare O. 22. 2.
C. *Lutatius* Catulus V, I. 41. 1.
in *Luxu* deprehendere V, I. 9. 2.
per *Luxum* corrumpere C. 31. 2.
Luxuria perire V, I. 36. 1. elangueſcere V, I. 54. 2. flagrante C. 1. 4.
Luxuriæ auxilio ventitare C. 6. 1. eſſe C. 20. 8.
Luxuriam opprobrare V, I. 66. 9.
Luxus quæ eſſent proſpicere C. 14. 6.
Lyſimachia repetundæ ſpecie V, I, 54. 1.

M.

Macedonas regere C. 29. 2. occupare C. 33. 3.
in *Macedonia* cum patre agere V, I. 58. 1. a--- domita dici V, I. 61. 1. in--- vincere V, I. 79. 2. conjungi V, 83. 5.
ad *Macedonia* Regem deferri V, I. 35. 11.
Macedoniam ſortiri V, I. 51. 1. novis colonis deſtinare V, I. 73. 5. accipere V, I. 81. 4. in--- mitti V, I. 82. 7.
Macedonis Paulli V, I. 58. 1.
Macedonico bello adeſſe V, I. 52. 1.
Macedonicus Metellus V, I. 60. 2. dictus V, I. 61. 1.
Macedonum Regem capere V, I. 56. 3.
Machaon primus O. 1. 8.
Machinationibus oppugnare C. 33. 19.
Macies terrarum C. 20. 16.
Mactarentur cum hoſtiæ C. 28. 4.
Maculavit hunc C. 15. 2.
Maculoſa adoleſcentiæ C. 11. 1.
Magi cum popoſciſſent C. 14. 8.
Magiſter equitum V, I. 16. 2: 32. 1. ludi V, I. 23. 1. pecoris C. 41. 11.
Magiſterio alicui eſſe C. 20. 35. peditum milites curare C. 41. 26.
Magiſterium pedeſtre mereri C. 42. 15.
a *Magiſtratibus* ad populum ferre V, I. 64. 4.
Magiſtratu ſe abdicare V, I. 44. 1.
Magiſtratum prorogare V, I. 21. 2. abrogare V, I. 64. 4.
Magiſtratus ſeditioſos non ferre V, I. 21. 1. plebejus crearur V, I. 33. 10.
a *Magiſtro* equitum occidi V, I. 17. 5.
ad *Magiſtrum* pecoris profugere O. 16. 1.
Magnentii ſcelere circumveniri C. 41. 23. ingenio exſtingui C. 41. 25. --- odio fieri C. 42. 6.
Magnentius Decentio Gallias commiſit C. 42. 6.
Magnianis advolantibus C. 42. 8.
Magnifice ſepeliri V, I. 27. 5: 35. 11: 45. 8. colere C. 13. 5. celebrare C. 15. 4. conſtruere C. 40. 26.
Magnificentior quo conſurgit C. 32. 2.
Magnificentioribus--- perpellere C. 19. 1.
Magnificentiſſimum--- dare V, I. 66. 1.
Magnificum--- conſtituere C. 35. 7.
Magnitudine prævalere O. 7. 2. virium appellati O. 21. 4.
Magnitudinis miræ V, I. 7. 10.
Magonem--- expellere V, I. 49. 9.
Magulſam--- prodere V, I. 66. 6.
Maguntiacerum direptiones flagitare C. 33. 8.
Majeſtate divina ſervari V, I. 70. 3.
Major natu O. 19. 2. flagitio C. 11. 2.
Majorum memoria controverſa C. 17. 1.
Male rem gerere V, I. 38. 3. adminiſtrare V, I. 50. 2.
Mali publici ignari C. 33. 15.
Malitia patratur C. 33. 13.
Malos e bonis gignere C. 3. 5.

Malum

Malum commune Romani orbis. C. 33. 33.
Mamaea nomine quæ erat C. 24. 5.
Mamertinos ad liberandos mitti V, I. 37. 2.
Mamilium ad Tuſculanum confugere V, I. 16. 1.
Mammas præbuiſſe O. 20. 3.
Manavit a quo O. 15. 4.
Mancino quæſtor V. I. 64 1.
Mancinus Conſul V, I. 59. 1.
Manibus miniſtrorum ſe eripere O. 11. 2. poſt terga ligatis O. 22. 2. in ſiniſtris quod gerebant petere V, I. 2. 6. Dis ſe devovere V, I. 26. 5: 27. 3.
ſub M. *Manilio* Imperatore V, I. 58. 4.
Manipulares dicuntur milites O. 22. 5.
Manipularium cuiquam imperium dare C. 37. 6.
Manipulis fœni formatis O. 22. 4.
Manius Curius Dentatus V, I. 33. 1.
Manlii cognomen V, I. 24. 8.
cum *Manlio* fugere V, I. 23. 9.
Manlium Statilium retinere V, I. 43. 5.
M. *Manlius*--- V, I. 24. 1. Titus Torquatus V, I. 28. 1. Cn. Vulſo V, I. 55. 1.
Manſueto bella gerere C. 39. 15.
Manu trahere O. 9. 1. coacta V, I. 22. 3. interficere V, I. 25. 1. movere V, I. 46. 1. ſua, ſervi interfici V, I. 65. 6. claudere V, I. 79. 6. devincere C. 11. 4. pulſare C. 20. 26. cui duces præerant, ſumpta C. 37. 3. excita C. 39. 17.
de *Manubiis* inducere V, I. 33. 9.
Manum cum hoſte conſerere V, I. 31. 1. ad caput referre V, I. 64. 6. adjuvare V, I. 76. 8. in--- convenire C. 5. 5.
Manumitterent cum temere V, I. 36. 1.
Manus abluere V, I. 7. 12. ferreas inſtituere V, I. 38. 1. cæſa C. 4. 2. prætoriæ C. 27. 3.
a *Marcello* fugari V, I. 42. 6.
M. *Marcellus* V, I. 45. 1.
Marci ſepulcro--- inferre C. 20. 30.
Marcius Cajus--- V, I. 19. 1.
Marcomanni cæſi C. 39. 4.
Marcomannos petere C. 16. 10.
Marcomaro quæ protendebantur C. 16. 14.
Mare uſque ad ſuperum V, I. 33. 1. in Caſpium pervenire V, I. 77. 7. obſidere V, I. 84. 1. pervium theatris efficere C. 4. 3.
Marem juſſit interfici V, I. 57. 4.
Mares coacti uti adeſſent C. 4. 7.
Mari longo devenire O. 9. 4. multum poſſe V, I. 38. 1. feliciter uti V, I. 84. 2. in Ægæo emergere C. 4. 14. a Pontico in Galliam permeare C. 13. 3.
Maria permetiri O. 9. 6. duo ubi invenisset O. 12. 3. duo illa eſſe O. 12. 4. infeſtare C. 39. 20.
Marianorum gratiam parare V, I. 73. 1.
Maribus fruſtrari C. 15. 6.
Marii quæſtor V, I. 75. 2.
Marinæ aquæ ſpecies O. 12. 4.
Mario reſiſtere V, I. 75. 6. interfecto V, I. 75. 9.
Mariti ad exitium procedere C. 5. 11.
Marium contra Glauciam armare V, I. 72. 5. filium vincere V, I. 75. 8. adverſus feſtinare V, I. 76. 5.
Marius pater V, I. 67. 1. filius V, I. 68. 1. regnum capit C. 33. 9. rem Romanam reficit--- C. 33. 11.
Maro metuit ſequi opinionem O. 8. 1.
Maronis muſa teſtatur O. 1. 1.
de *Marſis* triumphare V, I. 32. 1.
Marſorum ducem interficere V, I. 63. 4. a principe adduci V, I. 80. 1.
a *Marte* comprimi O. 20. 1. V, I. 1. 1.
Martiæ tutelæ eſſe O. 20. 4.
Martialem inſtituere ſacerdotem V, I. 3. 1.
Martiano in imperium cooptato C. 41. 9.
Martio in campo necari V, I. 73. 9.
Martis in luco comprimere O. 19. 5. fons qui fuit O. 20. 1.
Maſſaniſa--- reſtituere V, I. 77. 2.
Maſſaniſam in ſocietatem accipere V, I. 49. 11.
Mater quæ ſibi fuiſſet O. 21. 4. Deum arceſſita V, I. 46. 1. quibus non eſt Italia V, I. 58. 8. flet immaturum honorem V, I. 68. 1. perverſa interiit C. 5. 12.
Materies hinc fingendi C. 16. 6.
Materno honore diligere O. 16. 3. genere oriundus V, I. 35. 1. proavus C. 3. 2.
cum *Matre* ſimul venire O. 5. 1. . . . moveri V, I. 19. 4.
Matrem efferre O. 10. 1. qui primus oſcularetur V, I. 10. 3. Deum recipere V, I. 44. 1. contaminare C. 5. 8. terram precari C. 33. 31.
Matres incenderunt O. 10. 4.
Matrimoniis illudere C. 3. 10.
Matrimonio eodem quo pater C. 21. 2.
in *Matrimonium* dare V, I. 7. 15.
Matris deum ſimulacrum V. I. 46. 3. interitu

Digitized by Google

tetitu moveri C.3.3. cultu plus quam pius C. 24. 5.
Matronæ lugent V, I. 10. 7.
Matronarum luctu honorari V, I. 15. 6. numero comitatæ V, I. 19. 4.
Matronis ornamenta repetentibus reſiſtere V, I. 47. 6.
Matruelem fuiſſe O. 13. 8.
Maturaret ad ſe venire O. 23. 2.
Maturrime contendere C. 24. 2. quam potuit C. 29. 3.
Mauri acceſſere provinciis C. 4. 2.
Maurorum cum Rege conjungere V, I. 49. 10.
in *Mauſoleo* ejus V, I. 86. 3.
Maxentium Imperatorem confirmare C. 40. 5. petere C. 40. 16.
Maxentius quos traduxerat C. 40. 7. inſidiis interceptus eſt C. 40. 23.
Maxima miſcebantur parvis C. 33. 4.
Maximiano Cæſari provincia credita C. 39. 33.
Maximianum Imperatorem jubere C. 39. 17. Galerium Cæſarem creare C. 39. 24.
Maximini Italiam petunt C. 27. 3.
Maximinus Cajus Julius C. 25. 1. filius Cæſar factus eſt C. 25. 2. Illyricorum Cæſar indigena C. 40. 1. perit C. 41. 1.
Maximus ob virtutem dictus V, I. 32. 1.
Medente... C. 13. 6.
Mediæ ortus C. 20. 28.
circa *Medicæ* artis peritiam præcipuus O. 1. 9.
Medicaminibus corpus firmare V, I. 76. 8.
Medico auctore C. 17. 8.
Medicus Pyrrhi ad Fabricium venit V, I. 35. 13. quæ--- ſpopondiſſet V, I. 35. 14.
Mediolani urbe recepta C. 33. 32.
Mediolanum cogere C. 33. 18. novis mœnibus ornare C. 35. 45.
Meliora tentare, exquirere C. 20. 28.
Meliores famulos non fuiſſe C. 3. 7. longe imperium rexere C. 11. 12.
Membra per omnia cibos diſſerere V, I. 18. 4.
Membrorum odore prodi C. 39. 1.
Memmium competitorem necandum curare V, I. 73. 9.
Memor præteritorum, futuri O. 3. 7. irarum O. 14. 1. gentis C. 39. 7.
Memorantibus pleriſque C. 3. 18.
Memorare piget, pudet C. 5. 4.
a *Memoratis* repertum C. 33. 20.
Memoria ſui longa bonis carior eſt C. 34. 6. patrum, noſtra C. 39. 6. mea C. 40. 14.
Memoria prodere O. 5. 1. proclamare O. 23. 7. eſſe C. 20. 32. præmiis fruſtrare C. 33. 26.
per *Memoriam* majorum C. 17. 1. ad--- officere C. 20. 2. ad noſtram C. 37. 5. poſt humanam C. 39. 15.
Menapiæ civis C. 39. 20.
Menenius Agrippa triumphat V, I. 18. 1. tanta paupertate decedit V, I. 18. 7.
Mens ad credendum prona C. 20. 10.
Menſarum vice O. 12. 1.
Menſas invadere O. 11. 1. illas eſſe O. 12. 1.
Menſibus exactis O. 19. 5.
Menſuras conſtituere V, I. 7. 7.
Mente alienata V, I. 74. 8.
Mentem divinam accipere V, I. 49. 3. pravam putare C. 17. 7.
Mentes eſſent confuſæ O. 14. 2. morum diverſitate lenire V, I 7. 15. humanæ offenduntur C. 40. 30.
Mercede exercere V. I. 39. 20.
Mercenarii militis arte V. I. 40. 3.
Mercenarius primo V, I. 71. 1.
Mercibus Syriacis coemptis V, I. 83. 3.
Meſopotamia acceſſit provinciis C. 4. 2.
per *Meſopotamiam* bellum C. 32. 5. in--- pergere C. 38. 2. progredi C. 39. 33.
Meſſalina conjugis delinimentis abſtrahi C. 4. 5.
Meſſana--- expellere V, I. 37. 5.
Metaurum apud flumen V, I. 48. 2.
Metellæ ſororis virum laudare V, I. 62. 4.
Metelli in caſtra properare V, I. 60. 2.
Metellus Macedonicus V, I. 60. 2: 61. 1. Pius V, I. 63. 1. Numidicus exſulare quam jurare mavult V, I. 73. 8.
Metia excepta V, I. 50. 2. 3.
Metii Fufetii perfidia V, I. 4. 1.
Metiri quantum queas C. 12. 3.
Metium illud facere V, I. 4. 12.
Metius Fufetius dux Albanorum V, I. 4. 10. quadrigis religatus, in diverſa diſtractus V, I. 4. 13.
Metri genus O. 4. 6.
Metu coli C. 4. 1. abſtinere C. 4. 6. ſui injecto agitare C. 4. 9. curari C. 9. 2. angi C. 26. 3. accendi C. 35. 8. paſſim injecto C. 39. 45. deſeri C. 40. 9.
Metuens ſegnitiæ filii C. 40. 21.
Metui eſſe pravis C. 35. 12.
Metum experiri C. 20. 29.
Mezentis auxilium adſciſcere O. 14. 1.

Mezentio ceſſura O. 14. 1.
Mezentium perſequi O. 15.1.ad... legatos mittere O. 15.2.fugam facere cogere O, 15. 3.
Militares animos conciliare C. 3. 17. duces conficere C. 40. 18.
Militaribus munire viam... C. 37. 7. valide aſſiſtentibus C. 41. 15.
Militariter inſtiui O. 13. 2.
Militarium contra morem C. 35. 7. nuptas affectare C. 39. 11. deſpectus C. 41. 23.
Militem voluntarium ſe offerre V, I. 24. 2.
Milites accendere V, I. 21. 3. brevi fruſtra fore C. 37. 3.
Militia ſi per Quirites exerceretur C. 3. 14. potuit refici C. 37. 6.
Militiæ facinora V, I. 19. 1. principes ſecuri percutere V. I. 70. 4. artibus ſolutis C. 2. 3. officium euratum C. 4. 2. externæ relinqui C. 9. 11. gradu--- conſpirare C. 29. 1. non ſatis clarus C. 33. 9. miſeriis imbui C. 39. 26. uſum ſat eſſe C. 39. 28. ordine novando C. 41. 13. ordine merere C. 42. 15 rectoribus probandis C. 42. 24.
Militiam non tolerare V, I. 18. 2. repetere C. 13. 11. ſequi C. 32. 2.
Militibus per dona illectis C. 1. 1. annitentibus C. 24. 1. furtim accenſis C. 33. 12. attentatis C. 40. 9.
Militis mercenarii arte V, I. 40. 3. unius detrimentum parum ſibi videri C. 29. 5.
Militum opes attenuare C. 6. 2.
Milvium pontem facere V, I. 72. 8. devincere C. 19. 4. apud---locare C. 40. 23.
Minervæ templum ſtat inviolatum V, I. 70. 3. ædes eminentior quo conſurgit C. 12. 2.
Minis non adduci V, I. 73. 4: 80. 1.
Miniſteria nefaria--- curari C. 9. 2.
Miniſtri ſcelere circumveniri C, 35. 8.
Minturnis deliteſcere V, I. 67. 5.
Minucio Rufo--- obrogante V, I. 65. 5.
Q. *Minucium* conſulem obſidere V, I. 17. 1. magiſtrum equitum imperio ſibi æquare V, I. 43. 3.
Miri naturæ officiis C. 40. 12.
Mirifice pugnare C. 21. 2.
Miſenon urbem appellatam O. 9. 6.
Miſenum abſumptum, gubernatorem, tubicinem fuiſſe O. 9. 6.
Miſerabilior--- C. 3. 17.
Miſerabiliter afficere C. 35. 7.
Mitem feroci dare V, I. 7. 15.
Mites perierunt V, I. 7. 16.
Mithradatem expellere V, I, 70. 2. adverſus mitti V, I. 74. 4. prælio fundere V, I. 75. 7, ad venenum compellere V, I. 77. 5.
Mithradates rex Ponti V, I. 76. 1. victus V, I. 76. 7.
Mithradatis claſſem Sullæ conciliare V, I. 74. 2. copias affligere V, I. 74. 5.
Mitiſſimus videbatur C. 3. 17.
Mitius agere C. 20. 13.
Moderata omnia agere C. 39. 31.
Moderatorem omnium errare non eſt fas C. 13. 9.
Modeſti ſi ipſi ſint C. 40. 29.
Modeſtia decertare C. 35. 11. illorum temporum in perniciem proceſſit C. 39. 32. ſuperare C. 42. 4.
Modo non ſuo ferri C. 24. 10.
Mœnia oppido circumdare V, I. 5. 8. digna inſtituere C. 17. 3.
Mœnibus urbem munire O. 23. 7. V, I. 1. 4. ornare C. 39. 45.
Mœnium dedicandorum gratia C. 29. 1.
Mœnum prope amnem C. 21. 2.
Mœſiæ legati C. 8. 2. locis--- ortus C. 41. 26.
Mœſiam contingere C. 39. 11.
Mœſorum colles vinetis replere C. 37. 3.
Mole ingenti O. 9. 6.
Moles quanta imperio ineſſet } C. 9. 3.
Moleſtia quanta imperio ineſſet } C. 9. 3.
Moleſtiæ fiſcales C. 41. 20.
Moleſtiarum remedio C. 39. 7.
Molliſſimum quemque eſſe beatum C. 28. 8.
Mollitiem maris V, I. 22. 3.
Mollius conſulere C. 6. 2.
Molonem habere magiſtrum V, I. 81. 2.
Monendo abolere C. 9. 5.
Monte occupato O. 2. 3. in eo O. 5. 3. locum deſignare O. 23. 1.
Montes cavari C. 8. 8.
in *Montibus* conſiſtere O. 4. 2.
a *Montium* cacuminibus appellari O. 4. 2.
Monumenta tollere V, I. 75. 6. cœpta C. 9. 7.
Monumentis hujuſcemodi negotiorum igni conſumptis C. 35. 7.
Mora frangere V, I. 14. 6. 43. 2.
Morantibus his C. 30. 1.
per *Moras* annum quærere C. 27. 5.
Morbo abſumi O. 9. 6. ſolvi V, I. 3. 7. co-

mitiali concidere V, I. 66. 11. interire V, I. 75. 12. conſumi C. 1. 2. perire C. 13. 11. exſtingui C. 20. 27. abſumi C. 31. 3.

More celebrare C. 5. 5. parricidarum C. 8. 6. veterum C. 9. 10: 27. 7. ſuo C. 11. 9. hominum C. 33. 4. latronum 41. 12.

Mores ad formandos aliquid conferre O. 1. 2. civiles, lepidi C. 1. 4. præſtare C. 8. 8. ſævi ſcriptoribus ad memoriam non officiunt C. 20. 2. ſunt eo prolapſi C. 33. 23, ob diverſos non congruere C. 41. 1. abſurdi C. 42. 22.

Moribus mereri V, I. 8. 1. corruptis C. 3. 15. in diverſum traduci C. 13. 7. probis C. 15. 3. antiquiſſimis C. 18. 1. corrigendis nimium habere clementem C. 20. 7.

Moriens petiit V, I. 49. 18.

Moris antea cum eſſet O. 6. 6.

Mors hujus luctui provinciis fuit C. 10. 6. ipſis gloriæ, exſecrationi actoribus eſt C. 20. 3.

Mortales ſunt cupidi imperii C. 12. 3. agere C. 24. 12. quibus prohibentur petere G. 28. 7.

Mortalium conatus C. 3. 20. vitæ teſtis C. 20. 29. omnium gemitu C. 16. 15.

Morte immatura præripi V, I. 5. 8. voluntaria decedere V, I. 67. 6. --- emere V, I. 85. 2. pari tollere C. 5. 12. affici C. 20. 34. cognita C. 38. 1: 39. 10.

Mortem ſibi conſciſcere O. 13. 8. V, I. 72. 10. C. 7. 2. ad --- nullius officium meruiſſe C. 5. 16. ſibi adeſſe intelligere C. 33. 28.

Mortis metu attonitus V, I. 31. 6. de bonis librum legere V, I. 80. 4. formidine extorquere C. 39. 41.

Mos quibus non erat O. 3. 2. ut eſſet O. 6. 6. permanſit O. 8. 4. inceſſit. C. 1. 1. ut eſt C. 5. 14: 16. 8: 20. 34: 29. 2: 33. 17. dum eſſet C. 10. 2. uti erat C. 13. 9: 34. 8. uti locupletibus C. 14. 6. uti tum erat C. 32. 3.

Moribus externis, civilibus exerceri C. 42. 20.

Motu terræ prolabi O. 18. 4. affici C. 13. 11.

Motus civiles orti C. 33. 7. in provinciis qui exſiſterent C. 39. 45. externi ſuſpectantur C. 42. 9.

Moveri nullis viribus, caſtiſſimæ feminæ manu V, I. 46. 1.

Mucaperem ducem excruciare C. 36. 2.

Mucio conſule ceſſante V, I. 64. 7.

Mucrone confodi V, I. 77. 10.

Multa affligi C. 41. 20.

Muliebri ſexu C. 3. 16.

Mulier obvia V, I. 75. 1. in id progreſſa erat C. 4. 11. dominatur C. 33. 3.

Mulierem dictam lupam O. 21. 1. in --- formare C. 5. 16.

Mulieres Herculis ſacra edocere O. 8. 5. improbæ, petulantes C. 23. 2.

Mulieris arte corrumpi C. 4. 15.

Mulierum genus poſtremum C. 4. 5. artes pervagatæ C. 4. 6.

Mulionem --- agere præcepit V, I. 7. 19.

Multiplici clade C. 3. 9.

Mummio collega ſegniore V, I. 58. 9. triumphandos tradere V, I. 61. 2.

L. *Mummius* conſul V, I. 60. 1.

apud *Mundam* --- vincere V, I. 78. 8: 84 1.

Muneri edendo ſtudere V, I. 72. 4.

Muneribus honorare V, I. 16. 3. anteire C. 10. 1.

Muneris optionem dare V, I. 2. 6. id ſibi competere C. 34. 4.

Munerum optionem accipere V, I. 19. 1. incognita ſpecie C. 21. 1.

Municipiis diſpergi C. 2. 4.

Munifica per dona C. 11. 11.

Munifice proſpectare C. 35. 7.

Munificentia modum ſtatuere C. 40. 15.

Munimento incolarum --- C. 39. 39.

ad *Munimentum* mei iſtum tibi committo C. 13. 9.

Muniret urbem legibus, mœnibus V, I. 1. 4.

Muniri locum cœptum O. 13. 4.

Munus dare V, I. 66. 1: 74. 1. utile in peſtem --- vertere C. 13. 6. hoc ipſorum potiſſimum C. 35. 10.

Murgum juxta congredi C. 39. 11.

Muriam de tuidis eſſe V, I. 66. 9.

Muris urbem circumſepire C. 35. 7.

Muro munire C. 20. 18. uti prohiberi C. 24. 12. e --- abjicere C. 33. 20.

Muros ut diruerent V, I. 47. 2. --- aſcendere V, I. 58. 2. circumagere C. 40. 7.

Murum lapideum urbi circumdare V, I. 6. 12.

Murſia devincere } C. 33. 2.
Murſina labes quos reliquos fecerat } C. 33. 2.

Muſca ne quidem C. 11. 6.

Muſcarum agmina perſequi C. 11. 5.

Mutia ab eo appellata V, I. 12. 6.
apud *Mutinam* vinci V, I. 85. 2.
Mutio prata data V, I. 12. 6.
Mutius Cordus ſenatum adit V, I. 12. 1.

N.

a *Nabide* obſidem accipere V, I. 51. 3.
Nacta licentiam C. 24. 11.
Nacti virginem V, I. 2. 6. poteſtatem C. 4. 12.
Nactis in tempore C. 33. 3.
Nactos tempus O. 22. 2.
Nactus poteſtatem C. 3. 8.
a *Nævio* accuſari V, I. 49. 16.
Narbone fuit patria C. 39. 12.
e *Naribus* efflnere V, I. 66. 9.
Narſeum in ditionem ſubigere C. 39. 35.
Nationes feras ſubigere C. 42. 17.
Natu major O. 19. 2. grandior C. 41. 11.
a *Natura* quaſi factum C. 33. 13. excellenti... deſcendere C. 39. 48.
Natura lege... C. 3. 5. vis quod ferre nequeat C. 35. 13. officiis miri C. 40. 12. bona incompta C. 40. 13.
Natus in exercitu C. 3. 4.
Navem an ſubeſſe putent O. 3. 5. ad.... redire V, I. 22. 3. movere V, I. 46. 2.
Naves hoſtium apprehendere, mergere V, I. 38. 1. longas accipere V, I. 40. 1. ſexcentas deprimere, capere V, I. 41. 1.
Naufragio pecuniam referre V, I. 35. 9.
Navi piſcatoria trajicere V, I. 37. 3.
Navigandi quod nunc dicunt O. 5. 3.
Navibus egredi O. 10. 5. ſuperare V, I. 39. 1. trecentis proficiſci V, I. 41. 1.
Navicula accepta trajicere V, I. 67. 5.
inter *Navigandum* capere V, I. 54. 4.
Navigii longi tædio O. 10. 4.
Navigiis adactis C. 4. 3. in tempore nactis C. 33. 3.
Navis in moneta imprimitur O. 4. 3.
ex *Nauticis* legere C. 16. 2.
Necandos dediſſe O. 21. 1.
Necem ſibi conſciſcere V, I. 85. 5.
Neceſſitate compelli V, I. 29. 3.
Necis auctores ad ſupplicium petere C. 11. 9. auctoris error C. 33. 22.
Nefarie componi C. 39. 45.
Neglectus boni cujuſque C. 42. 24.
Negotio facili pelli C. 39. 38.
Nemea... pronuntiare V, I. 51. 4.
Nepotes veros, Fauſtulo dare nutriendos O. 19. 7.
Neptuni filium ſe confiteri V, I. 84. 2.
Nequam genus hominum C. 33. 13.
Nero luſtri certamen Romam invexerat C. 27. 7.
Neroni id certe nomen erat C. 5. 1. familiaris C. 7. 1.
Neronis adverſus mentem nefariam C. 3. 17. quinquennium C. 5. 2. ſcelera narrantur C. 5. 6. juſſu bellum ſuſcipere C. 8. 1.
Nerva quid prudentius C. 12. 1. uti vitio angi C. 13. 10.
Nicæa.... angitur C. 41. 19.
Nicomedem Bithynia expellere V, I. 76. 2. ad..... ſæpe commeare V, I. 78. 1.
Nicomedia Bithyniæ conſtrata terræ motu C. 16. 13. novis mœnibus ornata C. 39. 45.
Nicomedia rure proximo C. 41. 15.
Nicoſtraten poſt dictam O. 5. 2.
C. *Nigidium* opprimere V, I. 71. 1.
Nilo jaci V, I. 77. 12.
Nobilitas hoc ita accepit V, I. 64. 7. Cæſarem nuncupat C. 23. 3. factum non eſt aſpernata C. 27. 1. hoſtem patriæ cenſet C. 29. 3. attocius graſſaretur C. 33. 32.
Nobilitate pari C. 16. 1.
Nobilitati ſuperbiam dare C. 39. 7.
Nobilitatis ſuperbia V, I. 18. 5. conſilia C. 4. 1.
Nocte intempeſta evadere V, I. 26. 2. in Capitolium ire V, I. 49. 2. media in caſtra redire V, I. 58. 1.
Noctem emere V, I. 85. 2.
Noctu excedere O. 9. 1. egredi V, I. 13. 1.
Nola morbo conſumi C. 1. 2.
apud *Nolam*.... V, I. 45. 4.
Nomen loco indere O. 10. 1. monti ex ſe dare O. 18. 5. manet in factis O. 22. 1. potentia vacuum facere inſolens C. 9. 13. radendum decernere C. 11. 8: 17. 10. admonuit C. 28. 2. auxiliis eſt impoſitum C. 39. 18. alterius ſuo mutare C. 42. 9.
Nomine eodem eſſe O. 10. 2. nutricis appellari O. 10. 3. pati C. 25. 2.
Nominibus quæſitis, compoſitis C. 33. 30.
Nominis mutandi cauſa O. 18. 1. fama fugare V, I. 78. 7.
Notio ſuperflua C. 38. 5.
Notior hinc C. 4. 13.
Novacula.... firmare V, I. 6. 7.
Noverca quibus eſt Italia V, I. 58. 8.

Noxa

Noxæ ſervum date O. 6. 4.
Noxiorum modo C. 5. 7.
Nubentium ſpecie C. 5. 5.
Nuberet ut illa ei V, I. 59. 2.
Nubibus apertis, fugaris O. 14. 3.
Nubilo cœlo C. 19. 4.
Nudi quia plerumque agunt C. 16. 2.
Nudum arautem offendere V, I. 17. 1.
Numa Pompilius V, I. 3. 1.
Numæ Pompilii nepos V, I. 5. 1. more C. 14. 2.
Numam Pompilium imitari V, I. 4. 5.
Numantiam fame vincere V, I. 58. 6. ad --- venire V, I. 59. 1.
Numantini filias locant V, I. 59. 2.
Numantinis dedi V, I. 59. 4.
adverſus *Numantinos* proficiſci V, I. 59. 1.
Numantinus inde dictus V, I. 58. 6.
Numeriani comitatus C. 38. 2. cladis ignarum eſſe C. 39. 13.
Numeriano Cæſare C. 38. 1.
Numerianus exſtinguirur C. 38. 6.
e *Numero* eſſe O. 17. 1. C. 35. 7.
Numici fluminis circa ſtagnum O. 14. 2. ſuper ripam viſus O. 14. 4.
Numidarum Regis V, I. 66. 7.
in *Numidia* legatus V, I. 67. 1.
Numidiæ de Rege triumphare V, I. 62. 1.
Numidiam eripere, reſtituere V, I. 77. 2.
Numidicus--- V, I. 62. 1.
Numinum auctoritate cogi O. 13. 2. ſpecie C. 40. 24.
Numitor privatum regno præfert O. 19. 3.
a *Numitore* exorari ut O. 21. 1. clam omnia ſubminiſtranre O. 21. 3. arbitro adſciro O. 23. 1.
Numitorem & Amulium hæredes inſtituere O. 19. 1. V, I. 1. 1. alios pro eis ſubdidiſſe O. 19. 7. in regnum reſtituere O. 21. 4.
Numitori optionem dare O. 19. 2. regnum reſtituere V, I. 1. 4.
Numiteris filium interimere O. 19. 4.
Nummariam notam corrodere C. 35. 6.
Nummis a populo collectis V, I. 15. 6.
Numme poſito, operto O. 3. 5.
Nuptam eſſe C. 4. 11.
Nuptas proſtituere C. 4. 7. affectare C. 39. 11.
Nuptiæ feliciter ceſſerunt V, I. 2. 3.
Nuptias cum altero frequentare C. 4. 11. ad patrui procedere C. 5. 11.
Nuptiis in omnibus V. I. 2. 3.
Nuptu ſollenni filias locare V, I. 59. 2.
Nurus regias in convivio, luxu deprehendere V, I. 9. 2.
Nutaret cum victoria V, I. 16. 2.
a *Nutrice* ferri V, I. 75. 2.
Nutricis nomine appellari O. 10. 3.
Nutriendos dare O. 20. 3.
Nutu cujus omnia gerebantur C. 39. 36.
Nympharum lumina C. 3. 12.

O.

Obducta hæc cæteris bonis C. 39. 8.
Obediens ventri C. 4. 1.
Obhæſiſſe ad arborem O. 20. 3.
Obiens ganeas C. 33. 6.
Oblectatus mire C. 14. 11.
ut *Obligarentur* beneficio V, I. 30. 5.
Obnoxiam injuriæ V, I. 13. 4.
Obrogantibus multis V, I. 73. 7.
Obrui ſcutis V, I. 2. 6.
Obſcœniſſimos perquirere C. 23. 3.
Obſidem accipere V, I. 51. 2. & 3.
Obſides inter accipere V, I. 13. 1. imperati C. 13. 3. pretio quæſiti C. 41. 24.
Obſidibus acceptis V. I. 12. 5.
Obſidii ſolvendi ſpes inanis C. 33. 20.
Obſidio liberare V, I. 17. 1. domare V, I. 23. 3.
Obſidione vallatas ſervare V, I. 58. 4. conficere C. 27. 4. diſtineri C. 40. 9.
Obſidis ad vicem teneri C. 40. 3.
Obſidum a corporibus--- comprimere C. 39. 46.
Obſiſtentes interficere O. 23. 5.
Obſtrepente populo V, I. 58. 8.
Obtentui--- flagitiis quærere C. 2. 2.
de *Obtinendo*--- O. 17. 4.
Obtorſit collum V, I. 66. 9.
Obtruncat ibi V, I. 39. 9.
Obtuliſſet cum ſemet is, qui primus eſſe videbatur C. 34. 4.
ne *Obtunderetur* vento C. 38. 8.
Obviam quem habere O. 2. 2. V, I. 4. 8. ire O. 7. 4. procedere C. 39. 10.
Obvelute capite V, I, 58. 10.
Occaſus ultima C. 4. 2.
Occidendi auctor C. 20. 9.
Occidendos omnes V, I. 30. 4.
Occiſione perire V, I. 14. 3.
Occulta explanare C. 16. 10.
Occultam--- ſperare V, I. 66. 7.
Occultari non queant C. 33. 29.
Occultatius C. 17. 7.
Occultior--- C. 2. 1.
Occultiſſime quam potuit C. 33 20.
Occuparant qui tribus V, I. 57. 3.
Occuparent ut finitima V, I. 33. 3.

Occupatis jugis V, I. 47. 3.
Occurſantes verberare O. 22. 1.
Oceani maris in ora C. 3. 11. ad finem C. 20. 18.
Oceanum bis transgredi V, I. 78. 4.
Ocriſia filius V, I, 7. 1.
ex *Octavia* familia transferri C. 1. 1.
Octavianus Cæſar V. I. 79. 1. C. 1. 1.
Octavio collegæ--- abrogare V, I. 64. 4. a collega prohiberi V, I. 69. 2.
Octavium interficere V, I. 69. 2.
Octingenteſimus C. 4. 4.
Octobrem e ſuo nomine appellare C. 11. 4.
Octogenarius accuſat V, I. 47 7.
Oculi ut præſtinguerentur O. 14. 2.
ſub *Oculis* uxoris V, I. 77. 10.
Oculorum dolor deferi caſum inſidiis C. 38. 7.
Oculos effoſſos pependiſſe C. 33. 31.
Oculum in prælio amittere V, I. 11. 1.
Odia cum armis deponere V, I. 78. 9.
Odio in impios C. 17. 2. diſſenſionum C. 37. 5. tolli C. 40. 25.
Odium in Romanos perenne jurare V, I. 41. 1.
Odore--- prodi C. 39. 1.
Odoribus pretioſiſſimis cremare V, I. 77. 13.
Offendunt inter ancillas V, I. 9. 2. gravius C. 6. 2.
hinc *Officia* in eum C. 14. 4. aliena rapere C. 24. 10. corrumpere C. 31. 2. per ſua retineri C. 39. 14.
Officii ſpecie C. 40. 22.
Officio exercere C. 39. 20.
Officium militiæ C. 4. 2. mereri C. 5. 16. credere C. 35. 8.
Ogulnii in tabernaculo V, I. 22. 2.
Q. *Ogulnio* duce V, I. 22. 1.
Olei præbitio remota C. 41. 19.
Oleis Africæ pleraque replere C. 37. 3.
ab *Olympo* venire O. 1. 1.
Omnibus adverſis V, I. 31. 1.
Oneri eſſe C. 3. 8.
Oneribus impediri V, I. 41. 1.
Oneroſa inter alia adjicere O. 15. 2.
Onuſtus pietatis ſarcina O. 9. 1. ſpoliis cum rediret V, I. 4. 9.
Ope alicujus retinere V, I. 8. 5.
Opera inchoare, abſolvere C. 11. 4. cultus pulcri abſoluta C. 21. 4.
Operam bonam navare V, I. 4. 1. 75. 3.
Opere perfecto C. 10. 5.
Operibus muniri C. 9. 8.
Operienda litis C. 16, 12.
Opes componere O. 3. 2. attenuare C. 6. 2. contrahere C. 33. 13.
Opibus cum magnis digredi O. 9. 4. cunctos æſtimare C. 39. 27.
Opida coloniæ ſunt deductæ O. 17. 6. ducenta capere V, I. 40. 2.
Opido quod vocatur O. 11. 2. reddere cives V, I. 23. 9. eodem C. 16. 1.
Opidum copiis tenere O. 15. 2. reddere civibus V, I. 23. 9. aduſque memoratum pervenire C. 38. 4.
Opifex ferri C. 33. 9.
Opifices monetæ C. 35. 6.
Opilii nece comperta C. 23. 3.
Opilius Macrinus C. 22. 1.
Opima ſpolia V, I. 2. 4: 25. 2: 45. 2.
Opimis præco V. I. 65. 5.
ab *Opimio* vinci V, I. 65. 5.
ad *Opimium* referri V, I. 65. 6. contra Gracchum armare V, I. 72. 9.
Opinionem ſequi O. 8. 1: 9. 7.
Opinionibus diverſis repugnare O. 23. 7.
Oppia lege eripere V, I. 47. 6.
Opportune qui invaſerant C. 38. 2.
Opportunior juſſis, munimento--- C. 39. 39.
Opportunitate duci V, I. 31. 1.
Oppreſſi conſenſu ſervorum V, I. 36. 1.
Opprimere eum prorſus C. 41. 5.
Opprobrans--- V, I. 66. 9.
ab *Oppugnatione* deſiſtere V, I. 23. 4.
Obſcœniſſimos perquirere C. 23. 2.
Optimatium in gratiam convenire C. 11. 10.
Optimi cujuſque clades C. 3. 10. fratris nece C. 11. 1. mortalium cœlum adeunt C. 33, 30. Reipublicæ fuere C. 39. 26.
Optimus vir judicatus V, I. 44. 1: 46. 3.
Opum fiducia V, I, 54. 1.
Opus utroque C. 8. 8. ſacrare C. 13. 9. florentiſſimum fabricari C. 24. 4. inſtitutum cæteris diſpar C. 40. 27.
Ora proxima O. 1. 5. verberare V, I. 29. 2. in--- legere C. 3. 11. feruntur C. 29. 2.
Oracula cum docuiſſent C. 38. 4.
Oraculi admonitu O. 9. 1.
Oraculum conſulere O. 2. 2.
Ora quæ faciunt O. 4. 2.
Oram ad eam Italiæ O. 10. 5.
Orandi genere leni C. 42. 33.
Orando foederi C. 1. 7.
Oras per diverſas O. 9. 4.
Oratione diſcutere V, I. 34. 19.

Ora-

Oratu non flecti C. 14. 13.
Orbatum deficere C. 10. 6.
Orbe toto C. 4. 3: 23. 3: 33. 4. exhauſto C. 18. 2.
per *Orbem* terrarum incognitum eſſe V, I. 7. 8. ſubigere V, I. 35. 4. celare V, I. 78. 10. reficere C. 9. 1. deflere C. 10. 6. totum tenere C. 41. 16.
Orbis imperium agitare V, I. 35. 1. imperio diviſo V, I. 77. 8. partem per legatos domare V, I. 79. 3. cum fœdaretur C. 3. 10. Romani malum C. 33. 33. in modo cuncta verti C. 35. 13. Romani poteſtas C. 41. 1.
apud *Orchomenum*--- fundere V, I. 75. 7: 76. 5.
Ordine ampliſſimo in caſtris degente C. 37. 6.
per *Ordinem* honoribus functis V, I. 67. 1. in--- componere C. 19. 2.
Ordines lacerantur C. 3. 19. opprimuntur C. 35. 5.
Ordinis ſui tot viros amiſſos mœrere C. 14. 13. ampliſſimi victoriæ vovere C. 34. 3.
Ore pleno O. 20. 4. loqui V, I. 35. 1.
ſub *Oreſte*--- V, I, 72. 2.
Orgiagontis Regis uxor V, I. 55. 2.
Oriundus--- V, I. 35. 1: 76. 1.
Ornamenta repetere V, I. 47. 6.
Ornatu pari componere C. 20. 22.
Orontem apud fluvium } V, I. 83. 2.
Oſacem ſuperare }
Oſcularetur qui primus matrem } V, I. 10 3.
Oſculatus eſt terram }
Oſſa Romam miſſa, intercepta, pereunt V, I. 45. 8.
Oſtentandi ſui facere C. 15. 5.
Oſtentationi eſſe nemini C. 35. 12.
in *Oſtia* Tiberis deducere V, I. 5. 7. proficiſci mari C. 4. 2.
Oſtiam coloniam deducere V. I. 5. 7. proficiſci C. 4. 11.
Oſtentorum mira C. 41. 14.
Otho Salvius potentiam invadit C. 7. 1.
Othone auctore interfici C. 6. 2.
Othonem legionibus prætoriis factum, C. 8. 3.
Otio corrumpi C. 15. 3. oblectari C. 37. 7.
Otium legionum ſuſpectum C. 37. 3. in privatum removere C. 42. 1.
Ovans--- V, I. 33. 4: 48. 5: 52. 1.
Ovicula dictus V, I. 43. 1.

P.

Pabuli ubertate delectari O. 7. 1.
Pacata ferocia C. 1. 2. omnia ſuadere C. 33. 15.
Pacatis omnibus C. 37. 3.
in *Pace* regere O. 3. 7. de--- agere V, I. 34. 10. facta V, I. 84. 3. compoſita C. 14. 1. 40. 16. corrumpi C. 15. 3. rupta C. 41. 8.
Pacem conciliare V, I. 2. 9. petentibus --- concedere V, I. 41. 2. integrum, victum petere V, I. 71. 2. qualemcunque componere V, I. 76. 5. in--- bello cogi C. 9. 11.
Pacis ædes cœpta, parrata C. 9. 7 officia legibus vincta C. 39. 44.
Pacto eo V, I. 18. 4. dominationis V, I. 21. 2.
Pactum a Senatu improbatur V, I. 43. 7.
Palæſtina cui nomen C. 9. 11.
apud *Palæſtinam* niſi forte C. 11. 6. in --- pergere C. 17. 8.
Palam ſenatu C. 5. 5. dici C. 39. 4.
Palatia exſtruere C. 14. 6.
Palatii circa montis radices--- abjicere O. 20. 3. in penetralibus C. 23. 1.
Palatino in monte locum deſignare O. 23. 1.
Palatio qui aberat millibus quinque O. 23. 1. in--- quiſquamne eſſet C. 11. 6.
Palatium poſtea diximus O. 5. 3. obſidere C. 3. 16. apud--- obtruncare C. 19. 4. intra cædi C. 27. 6.
Pallanteum a Pallante O. 5. 3.
Paludamento viſo flere V, I. 4. 9.
in *Palude* deliteſcere V, I. 67. 5.
Paluſtri ſolo C. 37. 4.
Pan eſſe O. 4. 7. deus Arcadiæ O. 5. 3.
Pana eſſe O. 4. 7.
Pandaro jugulum præbere V, I. 83. 5.
Pani fanum dedicare O. 5. 3.
Pannonia ab uſque urbe C. 16. 14.
Pannonias--- replere C. 37. 3.
Pannonici exercitus C. 8. 2.
Pannonios curare C. 33. 2. apud--- facere C. 40. 9.
Panormum capere V, I. 39. 1.
Papiniani exitium C. 20. 34.
a *Papirio* Curſore percuti V, I. 32. 1.
L. *Papirius* Curſor V, I. 31. 1. Roma reverſus V, I. 31. 2. de Samnitibus triumphavit V, I. 31. 4.
Par ſcientia belli C. 33. 12. ipſi C. 33. 29.

Parcendum poſtulato C. 33. 32.
Parcere parto O. 3. 2.
Parcus immodice C. 18. 1.
Parendi uni mos C. 1. 1. ſpecie obtegere C. 3. 7.
Parentavit nece V, I. 78. 6.
Parentem agere C. 39. 8. ut--- ſuſpicere Valerium C. 39. 29.
Parentibus agreſtibus, Pannonicis C. 40. 17.
Paritorum cæteros inſtituere C. 2. 4.
Parricidarum more pertrahi C. 8. 6.
Parricidio jus & fas terere C. 5. 13.
Parricidium pari facilitate non velari, qua fieret C. 20. 34.
Parſimonia agreſtis huic inerat C. 41. 3.
Parſimoniam vitæ ſimilem C. 20. 10.
Parte in caſtris relicta V, I. 48. 2.
Partem vix tertiam--- perducere V, I. 85. 4.
Parthi reddunt ſigna V, I. 79. 4. occupant Macedoniam C. 33. 3.
Parthici cognomentum C. 20. 17.
Parthis bellum inferre V, I. 85. 4.
Parthorum legato incitante C. 5. 14.
Parthos penetrare V, I. 77. 6.
Partibus æquis O. 19. 1. victis V. I. 80. 4.
Partis adverſæ cæteros cremare C. 8. 5.
Partito imperio C. 39. 30.
Partium cunctis caſis C. 20. 1.
Partum ſibi exhiberi O. 19. 7. edere C. 26. 3.
Parvulo nihil nocuit V, I. 49. 1.
Paſſim multos conſtitiſſe O. 4. 2. prorumpere C. 2. 3. adulteris uti C. 4. 6. injecto metu C. 39. 45.
Paſtor magnarum vitium O. 6. 1.--- dedit educandos V, I. 1. 3.
Paſtorem pecorum O. 22. 2.
Paſtoribus cum armatis pergere O. 21. 2. adunatis V. I. 1. 4. ducibus V, I. 51. 1.
Paſtorum manu coacta O. 22. 4.
Patavina de origine--- O. 1. 6.
Patavium condidiſſe O. 1. 5.
Patentes facere C. 27. 7.
Pater quo modo fieret O. 2. 2. cognomento addito O. 3. 7. filiam occidit V, I. 21. 3. interceſſit V, I. 53. 2. conditionem fert V, I. 59. 2. quatuor filiorum V, I. 61. 6.--- exercuit V, I. 72. 1. patriæ C. 1. 6.
Paterna bona repetere V, I. 79. 2.
Paterno genere oriundus V, I. 35. 1. ab avo erat nomen C. 20. 33.
Paternorum bonorum ſubſtantia C. 19. 2.
Paternum regnum repetere V, I. 7. 17.
Patibulorum ſupplicium removere C. 41.
Patiens--- C. 21. 2.
Patientiſſimus Trajanus C. 13. 8.
Patrabantur eo facilius C. 20. 20.
Patrandas ad fraudes C. 33. 13.
Patraretur haud dubie C. 5. 15. petentibus C. 33. 13.
Patrata--- C. 9. 7.
Patraverat omnia C. 39. 19.
Patravere facinus C. 35. 8.
a *Patre* collocari O. 2. 1. cum--- pervehi O. 10. 5. dignos evaſuros O. 20. 1. advocato V, I. 9. 4. relegari V. I. 28. 1. aris admoveri V. I. 42. 1. relictum regnum V, I. 53. 1. cum--- agere V, I. 58. 1. a--- redimi V, I. 66. 7. equite natus V, I. 81. 1.
Patrem efferre O. 9. 3. accire V, I 30. 3. ſervare V, I. 49. 4. ab exſilio revocare V, I. 63. 1. debere eſſe cenſorem C. 4. 4. per--- inchoari C. 11. 4. dixiſſe C. 29. 5. ultima vitæ agunt C. 40. 3.
Patres pacem conciliant V, I. 2. 9. a pietate appellare V, I. 2. 10. centum in curiam legere V, I. 6. 6. auctores facere V, I. 33. 10. ubi hoc accepere C. 3. 19. ſejuncti in alia C. 16. 16. hoc approbaverunt C. 25. 1. ubi hoc comperere C. 39. 1. a Claudio ſubacti C. 33. 27. Imperatorem ut deligerent C. 35. 9. conferre pecuniam cogere C. 40. 24.
Patri ſævitia ſimilis V, I. 68. 2.
Patria proditorem fuiſſe O. 9. 3. reddi C. 24. 6. hoſtem cenſeri C. 29. 3.
in *Patriam* redire V, I. 13. 3. ob victoriam C. 1. 1. urbem ſiccare C. 37. 4.
Patribus ſuperbe uti C. 11. 2.
Patriciæ gentis memor C. 39. 7.
Patricio dare conjugem V, I. 20. 1.
Patricium tollere C. 42. 11.
Patricius quamvis V, I. 72. 1.
Patrimonii totius ſumma O. 19. 2.
Patrimonium tam exiguum V, I. 58. 11.
Patris corpore viſo V, I. 7. 19. exemplum imitari V, I. 27. 3. ſocius in caſtris V, I. 42. 1. exitio non moveri C. 40. 20. judicio occidere C. 41. 11.
Patrocinio fiſci C. 20. 31.
Patrona parem fieri C. 4. 10.
Patrono fiſci C. 33. 31.
Patronus eſt appellatus V. I. 24. 4.
Patrui ad nuptias procedere C. 5. 11.
Patrum ex auctoritate V, I. 3. 7. rogatu C. 13. 11.
Patruum--- amore captum O. 19. 5.
Pavent divitiis C. 37. 7.
Pavidus animi C. 4. 1. adhuc C. 40. 20.

Paulli

Paulli Macedonici filius V, I. 58. 1.
Paullum ſuperare V, I. 42. 4.
L. *Paullus* Æmilius V, I. 56. 1.
Pauper adeo exſtitit V, I. 15. 6.
Paupertate tanta decedere V, I. 18. 7.
Paupertatem ob hujus V, I. 56. 6. ob--- exercere V, I. 72. 1.
Peccandi conſuetudo datur C. 5. 10. impune ſtudium C. 34. 8.
Pecora reficere O. 7. 1. paſcere O. 7. 2. ex adverſo ponere V. I. 14. 3.
Pectoribus a doctis proficiſci C. 40. 12.
Peculatum avaritiæ ſpectare C. 35. 7.
Peculatus reus V, I, 50. 1,
Pecunia illicere O. 8, 5. conſequi V, I. 6. 5. liberare V, I. 24. 5. multare V, I. 51. 2. egere V, I. 66. 5. accepta prodere V, I. 66. 6. vinci V, I. 72. 5.
Pecuniæ interverſæ argui V, I. 33. 8. interceptæ reus V, I. 53. 2. nimis cupidus C. 6. 2: 26. 6.
Pecuniam conditam habere O. 3. 6. avehere V, I. 35. 5, --- vehere, cum fide perducere V, I. 80. 2. adverſum infirmius C. 9. 6.
Pecus non diuturnum C. 26. 4.
Pedes imperare C. 20. 26.
Pedeſtre magiſterium mereri C. 42. 15.
Pedeſtribus copiis capere V, I. 37. 4.
Pedibus æger C. 20. 25.
Peditum magiſterium milites curare C. 41. 26.
Peiraum portum recipere V. I. 75. 7.
Pellibus involvi O. 13. 2. hoſtiarum occurſantes verberare O. 22. 1.
Pellicum gratia proficiſci C. 4. 11.
Pelſone lacu emiſſo C. 40. 9.
Penates deos humeris geſtare O. 9. 1.
Penatium deorum ſimulacris moneri O. 11. 3. ſimulacra per quietem viſa O. 12. 5. transferre, poſtridie apparuerunt, in priſtinam ſedem ſe receperunt O. 16. 5.
Penetralibus in Palatii C. 23. 3.
Penetrare ſinus O. 1. 5.
Penetravit cum ſui terrore V, I. 77. 6.
Penitus tolli C. 40. 25.
Penſiones vectigalium exquirere C. 9. 6.
Penſionibus inducta lex nova C. 39. 31.
Penſitari quo ſolebat O. 22. 2.
Perageret cum ſacrificium O. 12. 2.
Peragratis regionibus O. 6. 3.
Perculſi cum præfarentur C. 29. 5.
Perculſis quibus C. 10. 4.
Perculter doctorum, neceſſariorum C. 1. 5.
Percunctanti reſponſum C. 11. 5.
Percuſſore immiſſo V, I. 66. 12.
Percuſſorem immiſſum deterrere V, I. 67. 5: 76. 8. implorare C. 5. 16.
Percuſſoribus immiſſis V, I. 6. 14: 81. 6.
Percuſſus pæne V, I. 32. 1.
Perditum ire aliquem C. 4. 9.
Perferrem ea quæ tu C. 20. 11.
Perfidelis in amicos C. 13. 8.
Perfidia cognita O. 9. 5.
Perfidiam propter ducis diruere V, I. 4. 2.
Perfidioſe tractare V, I. 85. 2.
Performidoloſum natura C. 4. 9.
Pergami obſideri V, I. 70. 4.
Periclitanti ſubvenire V, I. 43. 3.
Periculo terreri V, I. 37. 5.
Periculoſa petere C. 28. 7.
Periculoſius aliud V, I. 30. 2.
Periculum ſubire O. 12. 2. propinquat C. 33. 16.
Peritiſſima literarum O. 5. 2.
Periturum eum de dominis V, I. 57. 4.
Permenſus maria O. 9. 6.
Permiſſa plebi O. 17. 4. L. Ælio C. 14. 5.
Permiſſu--- redigere C. 5. 2. præeſſe C. 39. 41.
Permiſtionem fore C. 41. 14.
Pernicie tanta C. 3. 14.
in *Perniciem* procedere C. 39. 32. vertere C. 41. 20.
Pernicioſa libidine C. 24. 11.
Pernicioſius repeti C. 5. 3.
Pernicioſum fuiſſe O. 23. 5. cecinere C. 32. 4. bellum ſuſceptum C. 39. 37.
Pernicioſus bonis initiis C. 2. 1.
Pernobile genus C. 19. 2.
Perpacavit quos V, I. 33. 1.
Perſæ ſuperant, triumpho cedunt C. 16. 4. quatiunt orientem C. 39. 22.
Perſarum Regi imperati obſides C. 13. 3. Regis dolo circumveniri C. 32. 5. bello ſubeſſe C. 38. 2. impetus arcere C. 39. 33. ſuſtinere C. 42. 21.
in *Perſas* proficiſci C. 27. 7. progredi C. 35. 1. tendere C. 41. 16.
Perſen capere V, I. 56. 3. perſequi V, I. 58. 1.
Perſequentibus reſiſtere V, I. 65. 5.
a *Perſis* oriundus V, I. 76. 1.
ex *Perſona* Veneris conqueri O. 1. 5.
Perſtrinxerat qua libertate V, I. 81. 4.
Perticas junctas dare O. 22. 4.
Pertinaci imperium deferre C. 17. 10.
Pertinacis nece C. 20. 1. occidendi auctor C. 40. 9.
Pertinax cognomento C. 20. 9.
Pertractus ad Regem V, I. 12. 3. per ſcalas C. 8. 6.
Pervagatis artibus C. 4. 6.

Pervium theatris C. 4. 3. quod appellatur C. 12. 2.
Perusii domitus V, I. 85. 2.
Poſcenninum cogere mori C. 20. 9.
Peſſimus quiſque illi par habetur C. 33. 29.
e *Peſſinunte*--- V, I. 46. 1.
in *Peſtem* orbis C. 13. 6.
Peſtilentem--- V. I. 65. 1.
Peſtilenti genere C. 39. 44. vulnere C. 40. 9.
Peſtilentia eſt ſedata V, I. 22. 3. dein oritur C. 30. 1. Romam graſſabatur, curis, animi deſperatione oritur C. 33. 4.
a *Petiliis* accuſari V, I. 49. 16.
in *Petitione* præturæ V, I. 63. 2.
Petulantes fuere C. 23. 2.
Petulantia in tantum prorumpere C. 16. 2.
Petulantiſſimum filium V, I. 17. 1.
Petulantius reſpondere C. 21. 3.
a *Pharnace* filio obſideri V, I. 76. 7. de duce quæ proruperant C. 2. 3.
Pharnacem fugare V, I. 78. 7.
in *Pharſalia* vinci V, I. 77. 9: 78. 5.
Philippi inſidiis perire C. 27. 8.
Philippicis in campis vinci V, I. 82. 7: 83. 5.
Philippo conſuli collum obtorquere V, I. 66. 2. filio in conſortium ſumpto C. 28. 1.
Philippopoli opido condito C. 28. 1.
Philippum conſulem interficere, admonere ut caveret V, I. 66. 12.
Philippus Romam venit C. 28. 1.
Philoſophandi ſtudio præſtare C. 16. 1.
Philoſophiæ deditus C. 20. 22.
Philoſophiam diſcere V, I. 82. 1.
Philoſophorum circumfundi C. 16. 10. cruciatus modum non faciunt C. 41. 5.
Phoca Rex Albanorum V. I. 1. 1.
Phœnix viſus C. 4. 14.
Phthiriaſis qui vocatur, morbo interire V, I. 75. 12.
Pia hæc alii volunt C. 14. 8.
Picum advolaſſe, turelæ eſſe O. 20. 4.
Picus advenientes excipit O. 4. 4.
Pie bella gerere C. 39. 15.
Pietate moveri O. 9. 3. a--- appellari V, I. 2. 10.
Pietatis ſarcina O. 9. 1. exemplum V, I. 19: 1.
Pigeat memorare C. 5. 4.
Pii cognomentum Antonino C. 15. 1.
Pileatis nationibus domitis C. 13. 3.
Pileum tollere V, I. 6. 2. ad--- vocatis ſervis V, I. 69. 2.
Pinariæ gentis nemini--- licet veſci O. 8. 2.
Pinarii admitterentur O. 8. 4.
Pinariorum familia--- deſtinata V. I. 34. 2.
Pinarios dictos--- O. 8. 3. penes ſacra reſediſſe O. 8. 6.
Pinarium Herculis ſacra edocere O. 8. 1.
Pinarius ſubmotus O. 8. 2.
Pipæ amori expoſitus C. 33. 6.
Piratas ſubigere V, I. 77. 4.
a *Piratis* capi V, I. 78. 3.
Piſidis bellum inferre V, I. 55. 1.
Piſone ſolicitato V, I. 81. 4.
Piſonem prælatum dolere C. 6. 2.
Piſtorum collegio repetto C. 13. 5.
Pius Æneas O. 9. 6. Metellus V, I. 63. 1. matris cultu C. 24. 5. eo ut C. 41. 4.
Placavit eum V, I. 84. 2.
Placidus--- C. 42. 23.
Plantis--- concupiſcere C. 39. 2.
Plateniis libro lecto V, I. 80. 4.
ex *Plebe* creari V, I. 20. 1.
Plebeja ſalutat ſororem V, I. 20. 1.
Plebejo conjugem dare V, I. 20. 1. ne habere liceret V, I. 20. 3.
Plebejus magiſtratus V, I. 33. 10.
Plebem in curias diſtribuere V, I. 2. 10. tollere C. 5. 14.
Plebs agros--- coleret V, I. 19. 2. agris acceptis gaudebat V, I. 66. 10.
Plebi agros permittere V, I. 66. 4.
Plectendum quid edere C. 19. 4.
Pleniſſime annotare O. 1. 6.
Plotinæ favore imperium aſſequi C. 13. 13.
Plumbeis--- uti C. 17. 4.
Plumbo infuſo gravius fieri V, I. 65. 6.
Pœnæ affectus O. 18. 4.
Pœnæ metu--- facere C. 35. 6.
Pœnam effugere V, I. 38. 3.
Pœnas luere C. 11. 7: 38. 4: 39. 38.
a *Pœnis* claudi V, I. 39. 3.
Pœnorum imprimis--- C. 16. 13.
apud *Pœnos* puniri V, I. 38. 3. adverſus proficiſci V, I. 41. 1.
Polemoniacus pontus } C. 5. 2.
Polemonis permiſſu }
Pollens--- C. 38. 1.
Pollicitaretur ſi ſibi quidquam V, I. 35. 13.
Pollucem referri V, I. 16. 3.
Polluero cuncta C. 6. 1.
Polymneſtoris perfidia O. 9. 5.

Pometia colonia deducta eſt O. 17. 5.
Pompeji partes ſequi V, I. 80. 3. inſtinctu agi V, I. 81. 4.
Pompejo parentare V, I. 78. 6. referente redire V, I. 81. 4.
Pompejos juvenes vincere V, I. 78. 8.
Pompejum Sextum ſuperare V, I. 79. 2. ſequi V, I. 81. 4: 82. 6: 83. 5. reſtituere C. 42. 22.
Cn. *Pompejus* Magnus V, I. 77. 1. urbem obtiner V, I. 77. 8. hic ſitus eſt V, I. 77. 12. Sextus V, I. 84. 1.
Pomponio reſiſtente V, I. 65. 5.
Pomponis filius V, I. 3. 1.
Pondera conſtituere V, I. 7. 7.
Pons interrumperetur V, I. 11. 1. . . . impoſitus C. 13. 4. ductus C. 41. 18.
pro *Ponte* ſtare V, I. 11. 1. in--- reſiſtere V, I. 65. 5.
apud *Pontem*, cui Aureoli nomen eſt, fundere C. 33. 18. inſidias locare C. 40. 23.
Ponti Rex V, I. 76. 1. ad fretum C. 39. 30.
Pontico ab uſque mari C. 13. 3.
Pontificatus in petitione præferri V, I. 63. 2.
Pontifice advocato V, I. 27. 3.
Pontificem Maximum creare V, I. 3. 2.
Pontificum lege C. 28. 4.
a *Pontio* Theleſino -- V, I, 30. 1. ſe jugulandum præbere V, I. 68. 4.
Pontius patrem rogavit V, I. 30. 3.
Ponto expellere V, I. 74. 5.
Pontum in jus provinciæ redigere C. 5. 2.
a Q. *Popedio* adduci V, I. 80. 1.
Q. *Popedium* interficere V, I. 63. 1.
Popilii exercitum corrigere V, I. 59. 1.
Popinas obire C. 33. 6.
Poplicola hinc dictus V, I, 15. 5.
Popularium per ſeditionem--- V, I. 76. 7.
Popularis ut magis videretur V, I. 73. 2.
Populi conſenſu liberari V, I. 24. 5. vitia non ferre V, I. 28. 5. liberalitate congerere V, I. 32. 4. in conſpectu ſcindere V, I. 49. 6. partem avocare V, I. 73. 2.
Populo obſtrepente V, I. 58. 8.
Populoſam gentem devincere C. 21. 2.
Populum religione mollire V, I. 3. 1. ad --- provocare V, I. 4. 10. in quatuor tribus diſtribuere V, I. 7. 7.
Populus a patribus ſecedit, non revocatur V, I. 18. 2. hac fabula regreſſus eſt V, I. 18. 5. ſeditioſos magiſtratus non fert V, I. 21. 1.
Porcinæ carnis uſus C. 35. 7.
Porcorum ex numero O. 17. 1.
Porculos triginta eniti O. 11. 3.
Porrecta in longum O. 17. 1.
Porrexit alterum C. 16. 8.
Porſenna dux Etruſcorum V, I. 11. 1. Urbem cum obſideret V, I. 12. 1. obſides accipit V, I. 13. 1. a--- repeti, reddi V, I. 13. 2.
Porſenna in caſtra venire V, I. 12. 2.
ad *Porſennam* confugere V, I. 8. 5.
Porta ſcelerata V, I. 14. 5.
Portæ tardius ubi patuerant V, I. 70. 3.
Portam apud trigeminam reſiſtere V, I. 65. 5. Collinam vincere V, I. 75. 8.
Portendere--- C. 28. 5.
Portendi regnum V, I. 6. 4. dignitatem V, I. 7. 2.
Portendiſſet C. 41. 16.
Portentis denuntiatum C. 28. 3.
Portum recipere V, I. 75. 7.
Poſſeſſionibus niſi venditis V, I. 56. 6.
Poſſidentibus talia cavere C. 10. 2.
Poſteri receſſere C. 20. 33.
Poſterorum felicitate proficere C. 34. 6.
A. *Poſthumius* ut docet O. 15. 4. confligit V, I. 16. 1. Spurius Conſul V, I. 30. 1. Samnitibus deditus V, I. 30. 5.
Poſtremum genus C. 4. 5.
Poſtumo par C. 33. 12.
Poſtumus primus omnium C. 33. 8.
Potens--- C. 40. 2.
Potentes videre V, I. 35. 1.
Potentia Romana vix digna, C. 17. 3. novem annorum huic fuit C. 33. 35. militaris convaluit C. 37. 5. anno minus huic fuit C. 39. 48.
Potentiæ ſummæ plures, diſſimiles C. 13. 12. in ſocietatem accipere C. 16. 3. anno ſexto mori C. 21. 5. annos quinque agere C. 28. 11. magis quam gloriæ ſtudio agere C. 33. 23. expers C. 39. 6.
Potentiam capere C. 25. 1. Cæſarum gerere C. 40. 11.
Potentianus fit Imperator C. 42. 6.
Potentibus hoc turpe C. 20. 24.
Potentum gratia V, I. 34. 10.
Poteſtas regia firmata C. 3. 20. delata C. 7. 1.
Poteſtate accepta V, I. 12. 2. diſpari eſſe C. 13. 12.
in *Poteſtatem* redigere V, I. 8. 2. ſummam habere V, I. 10. 3. prorogare V, I. 64. 6. tribunitiam minuere V, I. 75. 11. ſummam nanciſci C. 4. 12. arripere C. 31. 1.

Poteſtates fato dari C. 10. 4.
Poteſtatis inſigne dare C. 13. 9.
Poteſtatum vices conſtituere C. 26. 6.
a *Pothino* occidi V, I. 77. 10.
Potior an eſſer O. 17. 4. plerumque C. 33. 24.
Potiora fore vitia C. 28. 5.
Potiſſimum quid purare O. 9. 3. convenire C. 35. 10. accipi C. 41. 21.
Potitiis ſacra facientibus O. 8. 4.
Potitio ad exta admiſſo O. 8 2.
Potitiorum familiam exſtinctam O. 7 6. familia deſtinata V. I. 34. 2. gens funditus periit V, I. 34. 3.
Potitios illicere O. 8. 5. corrumpere V, I. 34. 3.
Potitium Herculis ſacra edocere O. 8. 1.
Potitum rerum O. 14. 1.
Potitus diu C. 19. 4.
Potiundi ſpes C. 10. 4.
Præbitiones--- remotæ C. 41. 19.
Præceps eo dati C. 5. 12. agendos decernere C. 33. 31. vitiis dari C. 35. 14. in avaritiam C. 41. 23.
Præceptor rectius vivendi C. 19. 4.
Præcinente.... V, I. 38. 4.
Præcinere futura O. 4. 5: 10. 1.
Præcipere ut V, I. 2. 13.
Præcipitaturum de ſaxo V, I. 66. 8.
Præcipitatus in lacum O. 18. 3. de ſaxo V, I. 24. 7.
Præcipitavere quaſi abrupto C. 24. 9.
Præcipitavit in ignem V, I. 60. 2. in Tiberim V, I. 68. 2.
Præcipites natura C. 42. 17.
Præcipiti libidine C. 33 12.
Præcipua haberi C. 40. 12.
Præclarior in republica fuit nemo C. 20. 6.
Præco Opimii conſulis V, I. 65. 5.
Præcognitis moribus potiri C. 7. 2.
per *Præconem* pronuntiare V, I. 51. 4.
Præda de hoſtili--- convertere V, I. 33. 8.
Prædæ conſcientia C. 35. 8. omnia in ærarium non referre C. 39. 21.
Prædam inique dividere V, I. 23. 3.
Prædarum ob omiſſionem C. 11. 11.
Prædas agere C. 11. 1.
Prædatores provinciarum ſpectare C. 35. 7.
Prædiis Cæſarum C. 5. 17.
Præditi ſapientia O. 1. 2.
a *Prædonibus* intercipi V, I. 45. 8.
Præfantes fore C. 26. 4.
Præfarentur cum multa C. 29. 4.
Præfecti prætorio C. 27. 8: 38. 6.
a *Præfecto* confodi V, I. 77. 10. medente C. 13. 6. Urbi deferri C. 17. 10.
Præfectorum vitio fieri C. 20. 21.
Præfectum vincere V, I. 75. 7. ſuperare V, I. 83. 2.
Præfectura prætorio efferre C. 9. 11. ex --- vigilum procedere C. 19. 1. prætorii pollere C. 38. 1.
Præfecturam appellare, augere prætorio C. 2. 4. prætorio gerere C. 20. 35: 22. 1.
Præfectus Urbi cæditur C. 26. 5. prætorio intererat C. 27. 1. conficit C. 40. 18.
Prælii dirimendi cupiditas O. 14. 2.
inter *Prælіantes* circumveniri O. 13. 5.
Præliis continuis perſequi O. 15. 1. frequentibus vincere V, I. 52. 2. variis pelli C. 41. 6. acrioribus congredi C. 42. 10.
Prælio ſingulari devincere V, I. 2. 4. fundere V, I. 45. 1: 51. 1: 75. 7. navali ſuperari V, I. 54. 4. ſingulari vincere V, I. 58. 2. ingenti vincere V, I. 78. 8. navali vinci V, I. 84. 4. vinci C. 27. 4.
Prælium diremptum O. 14. 3. in--- procedere O. 14. 4.
Prælucente--- V, I. 38. 4.
Præmia oſtentare C. 26. 6.
Præmii ſpe C. 31. 2.
Præmiis cumulare C. 16. 3. extollere C. 20. 20. fruſtrari C. 38. 26.
Præmiorum ſpe acceptior C. 34. 7. illecebris traducere C. 40. 7.
Præneſte colonia deducta eſt O. 17. 5. refugere V, I. 68. 4. interfici V, I. 75. 9.
Præneſtinum--- increpare V, I. 31. 5.
Præreptus morte V, I. 5. 5.
in *Præſens* C. 24. 3.
Præſentatum eſt V, I. 77. 13.
Præſenti pœna O. 18. 4.
Præſentia intueri O. 23. 4.
Præſentia quaſi ignara C. 21. 3.
Præſidatu regere C. 29. 2. tueri C. 33. 14.
Præſidentium moribus traduci C. 13. 7.
Præſides inſtituere C. 2. 4.
Præſidia hoſtilia dejicere V, I. 39. 1.
Præſidiariam manum retinere C. 33. 28.
Præſidio fuſo O. 15. 3. quod poſtulaverat, accepto V, I, 26. 1.
Præſidium arce deducere V, I. 37. 3. ho-

ſtium

.. ſtium depellere V, I. 47. 3. deſerere V, I. 72. 10. ſperare C. 42. 16.
Præſtabant in exercitu atque honore C. 33, 21.
Præſtans ſcientia C. 19. 2.
Præſtantius nihil eſt C. 40. 28.
Præſtare Regem V, I. 5. 9.
Præſtinguerentur oculi O. 14, 2.
Præſul primus vocatur V, I. 3. 1.
Præſumpta temere O. 23. 4.
Præter cætera O. 6. 2. ſpeluncam--. - O. 7. 3. enm duos ducere V, I. 58. 7.
Præteriens forte C. 28. 6.
Præteriti querebantur V. I. 66. 10.
Prætexta filium donare V, I. 6. 13.
Prætextatus--- C. 27. 1.
Prætor juſtiſſimus V, I. 47. 1. in Hiſpaniam miſſus V, I. 49. 7.--- ſuperavit V, I. 52. 1.--- domuit V, I. 57. 2. --- vicit V, I. 61. 1.--- rexit V, I. 74. 3. jus dixit V, I. 75. 4.
Prætorem increpare V, I. 31. 5. interimere V, I. 67. 3. jubere aſſurgere V, I. 72. 6. conſulem facere V, I. 73. 9.
Prætori ſellam concidere V, I. 73. 2.
Prætoria apud caſtra interfici C. 28. 11.
Prætoriæ manus deletæ C. 27. 2. turmæ confirmant C. 40 5. legiones penitus ſublatæ C. 40. 25.
Prætorianis fretus C. 19. 1. præfectus præeſt C. 39. 42.
Prætoriarum cohortium numerus C. 39. 47.
Prætorias in caſtra redigere C. 2. 4.
Prætoribus premi C. 19. 4.
Prætorius V, I. 80. 1.
in *Prætura*--- ſubigere V, I. 47. 1.
Præturæ in petitione præferri V, I. 63. 2.
Præturam conſequi V, I. 59. 4.
Prata data V, I. 12. 6.
Pravam mentem putare C. 17. 7.
Prave putare C. 9. 6.
Pravis metui eſſe C. 35. 12.
Pravitate miniſtrorum C. 41. 23.
in *Pravum* abſtrahi C. 4. 5.
Precario regnare V, I. 7. 5.
Precibus veniam impetrare V, I. 31. 3. non adduci V, I. 73. 4.
Primum dicere principem O. 1. 4. pro principe O. 1. 9.
Primus Machaon. O. 1. 8. eloquentia V, I. 44. 6.
Princeps fit C. 26. 1. omnium & ſenatus C. 34. 4.
Principe omiſſo C. 35. 9.
Principem dixiſſe O. 1. 4. adeſſe C. 3. 16.
Principes cœlum adeunt C. 33. 30.
Principibus ab aliis prodi O. 9. 1. ſuorum ſcelere interfectis C. 37. 3.
Principis oratu non flecti C. 14. 13. amiſſi deſiderium C. 22. 2. legendi jus C. 36. 1. conſilio accidere C. 42. 18.
Principum filios adducere V, I. 23. 1. virtutibus res attolli C. 35. 14.
Priſcum hoſtem patriæ cenſere C. 29. 3.
Privati cui conceſſere C. 20. 24.
Privignam ſortiri C. 39. 25.
e *Privigno* in liberos redigi C. 2. 1. mandare C. 4. 15.
Pro merito conſpicere C. 28. 6. præfecto gerere C. 40. 17.
Proavus per filiam C. 3. 1.
Probi morte cognita C. 38. 2. inſtitutio quanta fuit C. 39. 28.
Probra uxoris C. 20. 23.
Probroſior quiſque ſenatu motus C. 9. 10.
Probum--- factum accipere C. 37. 2.
Proca habuit filios V, I. 1. 1.
Proceres appellant C. 31. 3. recipiunt C. 36. 1.
Procerum conſulto C. 1. 1.
Prohytam ſepelire O. 10. 1.
Proclamans memoriæ O. 23. 7.
Procubuit ubi illa O. 11. 3.
Prodigenti ſibi conferre C. 40. 24.
Prodigiis avertendis C. 26. 3. denuntiatum C. 28. 3.
Prodigiorum multa---denuntiant C. 5. 17.
Prodigioſis ex omnibus legi C. 5, 5.
Proditor ut occiſus eſt V, I. 19. 4.
Proditore duce C. 35. 3.
Proditorem fuiſſe O. 9. 3.
Proditum C. 3. 20: 5. 11.
Proditur O. 22. 2: C. 37. 3.
Producere fatum C. 14. 8.
Produci ſolet V, I. 47. 9.
Producta ad teſtimonium V, I. 73. 4. ad ſpeciem. C. 35. 4.
Profanari decimam O. 6. 6.
Profanata decima O, 6. 7.
Profanavit decimam O. 6. 5.
Profeſſum indicium O. 16. 5.
Profeſſus ipſe V, I. 66. 5.
Profluentem ad aquam deportari O. 20. 3.
Profluvio ſanguinis---adeſſe C. 33. 28.
Profugum prodere V, I. 66. 6.
Profugus regno O. 3. 1.
Progrediente in immenſum C. 8. 8.
Progreſſa in id mulier C. 4. 11.
Progreſſi ad hæc V, I. 14. 3. longius C. 26. 4. libere C. 33. 3.
Progreſſu quodam C. 5. 11: 8. 1: 40. 15.
Progreſſus eſt eo C. 5. 5.

Prolapſi mores C. 33. 23.
Prolapſum terræ motu O. 18. 4.
Promendis quæ ſenſerat C. 9. 1.
Promiſcue dari C. 16. 13. immitti C. 24. 9.
Promiſſis perpellere C, 19. 1.
Promittens ſe occiſurum V, I. 35. 13.
Promontorium--- appelli O. 9. 6.
Promptioribus factis eniteſcere C. 39. 20.
Promptius confirmare C. 33. 15. remittere C. 34. 8. fieri C. 39. 27.
Promptum virtutibus C. 40. 14.
Prona ad eredendum C. 20. 9.
Pronepos Catonis V, I. 80. 1.
Proni ad ſcelus C. 16. 9.
Prono tranſgreſſu C. 9. 8.
Pronus in deſidiam C. 40. 20.
Properans deſcendit C. 33. 1.
Properantium in modum fugæ V, I. 59. 3.
Properat ad curiam V, I. 7. 18.
Properavit eum delectis V, I, 48. 2. in caſtra V, I. 60. 2.
Propere accurrere C. 14. 11. petere C. 27. 3: 39. 3 ferre C. 40. 7.
Propinquare hoſtes C. 8. 6.
Propinquitatis jure venire V, I. 9. 3.
Propinquo adſcito C. 13. 11.
Propinquorum facinoribus patefieri C. 39. 29.
Propinquos decernere agendos C. 33. 31.
Propinquus flumini quod eſſet O. 14. 3.
Propria pecunia V. I. 24. 5.
Proprio conſilio V, I. 61. 5.
Proprium rus C. 14. 5.
Propulſandis--- C. 39. 20.
Prorogare poteſtatem V, I. 64. 6.
Proruptione ſimulata C. 33. 21.
Proſcriptionem cœpit V, I. 85. 3.
Proſcriptioni modum fieri C. 39. 15.
Proſcriptionibus omnia fœdare C. 4. 12.
Proſcriptionis tabulas proponere V. I. 75. 10.
Proſequutum rum O. 11. 2.
Proſerpina pecuniam avehere V, I. 35. 9.
Proſpectavit prudenrer C. 35. 7.
Proſpere his cedentibus C. 33. 3. rebus geſtis C. 35. 7.
Proſperius cedente C. 39. 12.
Proſpero ſucceſſu C. 28. 9.
Proſpicere omnia C. 14. 6.
Proſtiterit ut ſæpe V. I. 86. 2.
Proſtituerat ſecum C. 4. 7.
Proſtratus ab hoſtibus O. 18. 5. ictu tegulæ V, I. 35. 10.
in *Protegendis* magis C. 20. 11.
Protendebantur ad medii C. 16. 14.
Protinus impetare O. 20. 3. pergere O. 22. 3. C. 38. 2.
Protracto eo C. 3. 16.
Provecti ſunt V, I. 22. 3.
Provectu honeſtorum C. 39. 45.
Proventura feliciſſime O. 23. 4.
in *Proverbium* venire V, I. 57. 2.
in *Provincia* ſubigi C. 2. 3. eredita C. 39. 33.
in *Provincia* jus redigere C. 5. 2. modo redigere C. 20. 15.
Provinciam ingredi V, I. 51. 1: 70. 2. ordinare V, I. 55. 1. habere V, 75. 4. in --- domare C. 13. 3. merere C. 20. 9.
Provinciarum rectoribus probandis C. 42. 24.
Provinciis omnibus C. 1. 5. accedere C. 4. 2. luctui eſſe C. 10. 6.
non *Proviſo* O. 14. 3.
Provocatione a magiſtratibus ad populum V, I. 15. 5.
Prudens futurorum O. 5. 2. armis C. 20. 14. ſcientiæ uſu C. 26. 4.
Prudentes ſenſu mali promptius fieri C. 39. 27.
Prudentia mollire C. 13. 10.
ob *Prudentiam* occidi V, I. 10. 1. magis quam avaritiam probare C. 9. 9.
Prudentiſſime ratus C. 9. 2.
Prudentiſſimus quiſque C. 3. 5.
ad *Pruſiam* concedere V, I. 42. 6. legatum mitti V, I. 51. 5.
Pſallere per cœtus C. 5. 5.
PſeudoPhilippum vincere V, I. 61. 1.
Ptolemai a ſatellitibus obſideri V, I. 78. 6. ex hæreditate perducere V, I. 80. 2. regnum, necem impetrare V, I. 86. 1.
Ptolemao a fratre pelli V, I. 86. 1.
Ptolemaum Sullæ conciliare V, I. 74. 2. ad Regem confugere V, 77. 9.
Puberibus ſtupra injicere C. 14. 7.
Publica agere C. 15. 4.
in *Publico* concidere V, I. 66. 11.
in *Publicum* procedere V, I. 64. 6.
Pudeat memorare C. 5. 4.
Puditam ſi ſciret V, I. 46. 2.
Pudiciſſima ea judicatur V, I. 9. 2.
Pudicitia--- non parcere C. 5. 5.
Pudicitiam expugnare V, I. 9. 4.
Pudore obtegere C. 3. 7. amiſſo C. 28. 9. decertare C. 35. 10.
Pudorem exuere C. 21. 4.
Puella pater conditionem fert V, I. 59. 2.
Puer ſalve V, I. 75. 1.

Pueri in quo erant O. 20. 3.

Pueros abjicere O.20. 3. abjecti erant O. 21. 1. eligere V, I. 13. 4.

Pugione extorto C. 17, 6.

Pugionem dare C. 13. 9.

Pugna non intereſſe V, I. 68. 3. quorum viſebantur C. 10. 3. ſe committere C. 16. 10.

Pugnam conſerere V, I. 2. 7. inter--- ſe dare C. 35. 4.

Pugnandi arte pervidens C. 17. 5.

Pugnandum inter V, I. 29. 1: 38. 1.

Pugnans cum trecentis cecidit V, I. 39. 3,

Pugnantem devincere C. 21. 2.

ut *Pugnaret*, omnibus reclamantibus V, I. 38. 3.

Pugnaſſet quod contra imperium V, I. 28. 4.

Pulcerrima cum duceretur V, I. 2. 2.

Pulcritudinis tantæ fuiſſe V, I. 86. 2.

Punico bello V, I. 38. 1: 41. 1.

Punicum bellum V, I. 79. 6.

Puniendos cenſere V, I. 80. 2.

Pupienus eos obſidione confecit C. 27. 4.

Purpura vim plantis concupiſcere C. 39. 2.

Purpuratum pro Rege occidere V, I. 12. 2.

Puteolos concedere V, I. 75. 12.

Pyrrhi de pace agere V, I. 34. 10. medicus ad Fabricium venit V, I. 35. 13.

Pyrrho dici V, I. 35. 14.

Pyrrhum Italia expellere V, I. 33. 5. veneno occidere V, I. 35. 15.

Pyrrhus Rex Epirotarum V, I. 35. 1. a Romanis pulſus V, I. 35. 12.

Q.

in *Quados* bello proſpere geſto C. 17. 2.

Quadrantibus collatis ſepeliri V, I. 18. 7.

Quadrigis relegari V, I. 4. 14.

Quadrupedem urbi condendæ futuram ducem O. 11. 2.

Quadruplatorum calumniæ deletæ C. 35. 7.

Quæſita quæ hoc dixiſſet--- V, I. 75. 1.

Quæſitiſſimis libidinibus C. 2. 1.

Quæſtor fortiſſimus V, I. 47. 1. Mancino in Hiſpania V, I. 64. 1. Marii V, I. 75. 2.

Quæſtore auctore V, I. 59. 4.

Quæſtorium--- dare V, I. 14. 1.

Quæſtu ſolo fidum, bonum C. 26. 6.

Quæſtum facere O. 21. 2.

a *Qualitate* loci dici O. 16. 1.

Quaqua iter egerat C. 40. 2.

Quaſſata ea V, I. 40. 1.

de *Quercu* quæ dabatur V, I. 26. 3.

Queſta marito V, I. 20. 1.

Queſtus apud populum V, I. 15. 3.

Quid mihi cum tali victoria? V, I. 35. 5.

Quieſcentibus bellis C. 1. 3.

Quieſcitis niſi V, I. 73. 7.

Quieta omnia C. 39. 19. a trepidatione C. 42. 14.

per *Quietem* videre O. 11. 3. agitare C. 39. 46. Reipublicæ regere C. 42. 23.

Quietis gentibus C. 15. 5.

Quinctium ſibi ducem facere V, I. 29. 3. in cenſum non recipere V, I. 62. 1.

T. *Quinctius* Flaminius V, I. 51. 1.

Quinquegetanæ nationes quatiunt Africam C. 39. 22.

Quinquennii imperium C. 40. 11.

Quinquennio Neronis cunctos principes differre C. 5. 2.

Quinquennium tantus fuit C. 5. 2.

Quinqueremem capere V, I. 37. 4.

Quirinalem inſtituere V, I. 3. 1. urbi addere V, I. 7. 6.

Quirinali in colle viſus V, I. 2. 11. ædes conſtituta V, I. 2. 12.

Quirinus eſt appellatus V, I. 2. 12.

Quirites vocare populum V, I. 2. 10.

Quiritium quæ ſunt dictæ V, I. 8. 1.

R.

Rabirius caput in ludibrium circumfert V, I. 73. 12.

Radendum nomen C. 17. 10

Radicem ambulantibus incommodam exſcindere V, I. 31. 6.

Ramnenſes a ſuo nomine appellare V, I. 2. 10.

Rapa in foco torrere V, I. 33. 7.

Rapere cuncta C. 6. 1.

Rapta in medium procedunt V, I. 2. 9.

Raptarum nominibus curias appellare V, I. 2. 10.

Raſtro occidi O. 23. 7.

Rationali auctore C. 35. 6.

Ravennæ obire C. 40. 7.

Rhenus acceſſit provinciis C. 4. 2.

Re divina facta O. 22. 1. ea tanquam creatus foret C. 26. 2. trepida uti ſolet C. 33. 21. publica ornata V, I. 75. 12.

a *Rea* hoc ſupplicii exigere V, I. 12. 3.

Reatinis majoribus C. 8. 4.

Rebellare ne poſſent V, I. 47. 2.

Rebus tranquillis C. 14. 15. ad orientem compoſitis C. 28. 1. ex voluntate geſtis C. 33. 15.
Recarani boves ſubripere O. 6. 2.
Recaranus paſtor O. 6. 1. deſperat inventurum O. 6. 3. aram dedicat O. 6. 5. ſanxit, ne--- O. 6. 7.
Recens quieta C. 42. 14.
Recte ſi agam C. 13. 9.
Rectore nullo uti ſolet C. 35. 5. flagitioſo mutato C. 40. 30.
Rectorem gentium hujuſcemodi fuiſſe C. 5. 4.
Rectori ſummo utroque opus eſt C. 8. 8.
Rectoribus nullis C. 26. 7.
Redemptione impetrata V, I. 55. 2.
Redemptionem occultam ſperare V. I. 66. 9.
Redigendum in urbem tradere V, I. 23. 1.
Reductaret exercitum C. 38. 6.
Refectus tribunus plebis V, I. 73. 5. 8.
Regallianum devincere C. 33. 2.
ad *Regem* protrahi V, I. 12. 3.
Reges ad adeundos mitti V, I. 58. 9.
Regibus demptis poſt Jubam C. 4. 2. famoſis captis C. 42. 17.
Regionibus circumſpectis O. 17. 1.
Regilli ad lacum confligere V. I. 16. 1.
Regis necem promittere V. I. 12. 1. miſericordia abſtrahi V, I. 12. 4. ob ſimultatem profugere V, I. 66. 6.
Regna ſi ſint ſapientiæ C. 15. 3.
Regni ſummam in urbe tenere O. 23. 1. affectati in ſuſpicionem venire V, I. 15. 2: 24. 5. quarta parte ſolicitari V, I. 35. 12. a patre relicti parte privare V, I. 53. 1. inſigne capiti nectere C. 3. 13. ſpecie inſulam capeſſere C. 41. 11. in ſpecie tollere C. 42. 11.
Regno pattio non eſſe contentum O. 2. 4. ſe frandatum intelligere O. 23. 4. novam ſedem quærere C. 5. 14.
Regnum ponere in una parte O. 19. 1. annuis vicibus habendum filiis relinquere V, I. 1. 1. ei portendi V, I. 6. 4. intercipere, adminiſtrare V. I. 6. 5. ſceleſte occupare V, I. 8. 2. retinere tentare V, I. 8. 5. affectare V, I. 17. 5. in ---reſtituere V, I. 51. 2. confugere V, I. 76. 7.
Regum in exitium conjurare V, I. 9. 5. 10. 4.
Rei publicæ ex uſu eſſe V, I. 32. 2. ſi quid adverſi imminebat, ſua calamitate decidere V, I. 56. 4. de utilitate quædam ſuggerere V, I. 66. 2. tuæ felix V. I. 75. 1. curam privigno mandare C. 4. 15. filiæ viro conſultare C. 15. 6. perniciosum canere C. 32. 4. prorſus deditus C. 34. 1. vitam dono date C. 34. 5. optimi fuere C. 39. 26. curam abjicere C. 39. 48. ſatis commodare C. 40. 9. permiſtionem fore C. 41. 13. optimi mores C. 41. 20. cura ad unum relata C. 42. 13. quietem bonorum principum vita regi C. 42. 23. ſummæ præeſſe C. 39. 41.
Relegatus rus a patre V, I. 28. 1.
Religiones caſtiſſime curatæ C. 39. 45.
Religionibus retineri C. 1. 5. aptiorem eſſe C. 5. 17. formidandis C. 41. 12.
Religionis ſpecie C. 40. 3.
Religioſa hæc alii volunt C. 14. 8.
Reliquias incolumes perducere V, I. 49. 6.
Reliquiis collectis V, I. 83. 1.
Rem exponere V, I. 9. 4. ad ſuos referre V, I. 59. 3. in medio relinquere C. 14. 9. divinam agere C. 26. 3. publicam qui ſalvam vellent V, I. 64. 7. vaſtare V, I. 69. 1. pernicie levare C. 3. 14. ad liberandam conjurate C. 5. 13. undique firmatam relinquere C. 24. 7.
Reme quid affirmas O. 23. 4.
Remiſſior... C. 14. 5.
Remiſſo ingenio C. 14. 9.
Remmio collegæ inquit V, I. 66. 2.
Remo prius viſos vultures O. 23. 2.
Remores qui dicti O. 21. 4.
Remotiſſimo metum injicere C. 39. 45.
Remum dictum a tarditate ingenii O. 21. 4. attrahere O. 22. 2. in Aventinum ſe perlaturum ſpopondiſſe O. 22. 3. eſſe interfectum O. 23. 5. non eſſe occiſum... O. 23. 6. edere V. I. 1. 1.
Remuriam ex ſuo nomine appellare O. 23. 1.
Remus Fabios appellat O. 22. 1. auſpicatur O. 23. 1. intelligit ſe regno fraudatum O. 23. 4. urbis vallum tranſilit, occiditur O. 23. 7. V, I. 1. 4.
Reorum modo ſiſti C. 20. 25.
Repetendas ad res quo uterentur V, I. 5. 8.

Repe-

Repetundarum damnare V, I. 81. 3. accuſari V, I. 82. 4.
Repleverat ſe cibo C. 17. 8.
Repoſcuntur quæ cum acrius C. 39. 17.
Repromiſſis qnibus doloſe V, I. 2. 6.
Repromittens--- V, I. 12. 1.
Repulſas poſt tres conſulatum adipiſci V, I. 56. 1. poſt duas ægre fieri conſulem V, I. 61. 2.
Rerum geſtarum ordinem ponere V, I. 56. 2. veneratione V, I. 78. 1. proſpero ſucceſſu C. 28. 9.
Res perditæ ſubigunt recta conſulere C. 34. 1. publica ne male adminiſtraretur V, I. 50. 2. quid tibi cum noſtra V, I. 66. 2. ne quid detrimenti caperet V, I. 73. 10. unius arbitrio geri cœpit C. 41. 10.
Reſponſo monente V, I. 22. 1. dato V, I. 57. 4: 65. 14.
Reſponſum ſomnio datum V, I. 7. 10.
Retentantibus nomina C. 41. 10.
Retentarit uti ream C. 20. 23.
Retentata dominatione C. 37. 1.
Retractante nullo C. 3. 18. din C. 40. 5.
Retractantibus nullis C. 14. 8.
Reus factus V, I. 24 6: 57. 3. peculatus V, I. 50. 1. pecuniæ interceptæ V, I. 53. 2. abſolutus eſt V, I. 57. 3.
Rex cum eſſet occiſus V, I. 7. 4.
apud *Rhætias* morari C. 31. 4. per--- legionibus præeſſe C. 33. 17.
Rhætis adjectis C. 1. 2.
ex *Rhea* Sylvia natos--- necandos dare O. 21. 1.
Rhea ſacerdotis amore capi O. 19. 5.
Rheam Sylviam Veſtæ ſacerdotem facere O. 19. 4. geminos peperiſſe O. 20. 2. Veſtæ ſacerdotem præficere V, I. 1. 1.
Rhegium regredi V, I. 37. 4.
Rhoſus fertur excogitaſſe V, I. 5. 8.
Rhodi eloquentiam diſcere V, I. 82. 1.
Rhodo excepta V, I. 76. 4.
Rhodum petere V, I. 78. 3: 81. 2.
Ritui divino paria C. 41. 19.
a *Robuſtioribus* geri C. 12. 2.
Rogatione Calidia revocari V, I. 62. 3. Sulpicia eripere V, I. 67. 4. imperium transferre ad Marinm V, I. 75. 8.
Rogo inuſtus V, I. 77. 12.
Roma auxilinm petere V, I. 36. 2.
Roma appropinquare V, I. 2. 6. ſummam poteſtatem habere V, I. 10. 3. orti rexere imperium C. 11. 2. dum hæc geruntur C. 27. 3. queis compertis C. 28. 11. aliquantum morari C. 29. 1. his morantibus C. 31. 1.
Romam uſque ad conditam O. 17. 5. urbem appellare O. 23. 1. vocare V, I. 1. 4. tranſire V, I. 4. 2. petere V, I. 6. 2: 22. 6. regredi V, I. 31. 1. C. 14. 1. ingredi C. 6. 1. externorum virtute creviſſe C. 11. 13. contendere C. 33. 17: 40. 8. ſe recipere C. 40. 23.
Romana culmina novis mœnibus ornata C. 39. 45.
Romana conſtantiæ vir V, I. 12. 1. urbis cura indies minima C. 28. 2. plebi cedere C. 35. 7.
Romanam rem naufragio dare C. 33. 3. urbem--- quaſi novare C. 41. 17.
Romanas vires propagare C. 13. 3.
Romani finitimorum feminas rapiunt V, I. 2. 3. conſternati fugiunt V, I. 2. 7. adverſus Vejentes pugnant V, I. 14. 1. faſces in provinciam novam ferrentur C. 39. 36.
Romanis bellum inferre V, I. 35. 3: 54. 1. diſſidentibus V, I. 76. 2.
Romanorum duo ceciderunt V. I. 4. 7. amicitiam petere V. I. 17. 5. abſceſſum cognoſcere V, I. 59. 3. viginti millia ceciderunt V, I. 59. 4.
Romanos graviter urgere V, I. 16. 2. adverſus, bellum gerere V, I. 17. 1. concitare V, I. 19. 3. docere V, I. 30. 2. videre potentes V, I. 35. 1. videre conciſos V, I. 35. 4. adverſus bellnm ſumere V, I. 71. 1.
Romanum ſtatum præcipitare C. 24. 9.
Romanus quicunque eſſet, certa die interficeretur V, I. 76. 3. populus hoc ægre tulit C. 41. 17.
Romuli poſt conſecrationem V, I. 3. 1.
Romulo qui nuntiarent O. 23. 2. a--- ulterius vivere O. 23. 6. ad Septimium certatim evolare C. 24. 8. quaſi obvenire C. 35. 12.
Romulum Albam perrexiſſe, avum in regnum reſtituiſſe, a virium magnitudine appellatum O. 7. 4. edere V, I. 1. 2. 2 ſe viſum eſſe V, I. 2. 11.
Romulus Quintilios appellat O. 22. 1. quod tum aberat O. 22. 2. poſtquam comperiſſet O. 22. 4. & Remus de condenda urbe tractant, locum deſignat O. 23. 1. in Palatio auſpicatur O. 23. 2. ad fratrem venit, fratri duodecim vultures demonſtrat O. 23. 3. aſylum convenis patefecit O. 23. 7. V, I. 2. 1. augurio victor V, I. 1. 4. adver-

adverſus Cæninenſes procedit V, I. 2. 4. adverſus Tatium procedit V, I. 2. 7. ædem vovet V, I. 2. 8. fœdus percutit V, I. 2. 10.
Ronillæ colonia deducta eſt O. 17. 6.
Roſciano judicio V, I. 81. 2.
pro *Roſtris* poni V, I. 78. 10.
Rubrum mare uſque pervenire V, I. 77. 7.
Rudes apud indigenas O. 3. 1.
Rudis literarum C. 25. 1.
Rufus Voluſianus--- C. 40. 18.
Ruminalem eſſe dictam arborem O. 20. 4.
Ruminare pecus quod ſit ſolitum O. 20. 45.
Rumores mali hinc orti C. 14. 7.
Rure qui ortus C. 20. 5.
Ruris colendi diſciplinam edocere O. 3. 3.
Rus proprium ſecedere C. 14. 5.
Rutro occidi O. 23. 7, V, I. 1. 4.
Rutulorum coacto exercitu O. 13. 5.
Rutulos bello perſequi O. 14. 1.
Ῥώμην virtutem dici O. 21. 4.

S.

Sabini bellum--- ſumpſerunt V, I. 2. 5.
de *Sabinis* triumphare V, I. 6. 11: 15. 1: 33. 3.
Sabino urbi præfecto C. 8. 5.
Sabinos in arcem perducere V, I. 2. 6. in urbem recipere V, I. 2. 10. adverſum operam navare V, I. 4. 1. domare V, I. 8. 2: 34. 6. ad--- confugere V, I. 17. 1. adverſus--- dux electus V, I. 18. 1.
Saburranum monere C. 13. 9.
Sacerdos bovem immolavit V. I. 7. 13.
Sacerdotem Veſtæ facere O. 19. 4. necare O. 19. 6.
Sacerdotes decernere C. 16. 16.
Sacerdotium Flaviæ genti decretum C. 40. 28.
Sacerdotum numerum augere V, I. 75. 11.
Sacis nationibus domitis C. 13. 3.
Sacra plurima inſtituere V, I. 3. 1.
Sacratas menſas ſecum habere O. 10. 5. invadere O. 11. 1.
Sacrificandi morem poſteris tradere O. 12. 1.
Sacrificium Diis cum fit O. 3. 7. in littore peragere O. 12. 1. ſollenne ut ſit O. 22. 1.
apud *Sacriportum*--- V, I. 68. 3: 75. 8.
Sacrorum cauſas continere V, I. 3. 7.
Sæviebatur in ipſum, in familiam C. 4. 8.
Sæviretur cum in optimos C. 5. 13.
Sævitia nimius C. 11. 7.
ob *Sævitiam* interire C. 42. 12.
Saguntum evertere V, I. 42. 2.
Salinarum vectigal inſtituere V, I. 5. 4.
Salios inſtituere V, I. 3. 1.
Sallentinis fuſis triumphare V, I. 40. 1.
Salonina conjugi expoſitus C. 33. 6.
Salonino filio C. 33. 3.
Sambuceo baculo aurum ferre V, I. 10. 2.
Salve puer V, I. 75. 2.
Salvii nomen, ſcipta, facta abolere C. 20. 1.
Salutem populo commendare V, I. 64. 6.
Saluti remedium capere C. 8. 5.
Samnitem ob victoriam V, I. 32. 1.
Samnites--- contra Romanos conſpirani V, I. 27. 3. adverſum bellum gerere V, I. 30. 1. conira proficiſci V, I. 31. 1. bello domare V, I. 34. 6. ſuperare V, I. 75. 5.
de *Samnitibus* triumphare V, I. 27. 1: 31. 4: 33. 3.
Samnium legatis reſpondere V, I. 33. 7.
apud *Samothracas*--- capere V, I. 56. 3.
Sancte facilis C. 10. 4.
Sanctos ſenſu mali promptius fieri C. 39. 27.
Sanctus omnia C. 9. 1.
Sanguine caprino hauſto concidere V. I. 66. 11. multo quid obtinere C. 42. 3.
Sanguis ut multus efflueret e naribus V, I. 66. 9.
Sanitatem quaſi mentium C. 20. 7.
Sapientiæ ſi ſint regna C. 15. 3. tantum Marco fuiſſe C. 16. 10.
ob *Sapientiam* deligi C. 39. 1.
Sapientiſſimus ingenio V. I. 44. 6.
Sapor uii nomen erat C. 32. 5.
Sarcina--- O. 9. 1.
Sardi venales V, I. 57. 2.
Sardinia decedere V, I. 41. 2. in--- ſtipendia facere V, I. 72. 3.
Sardiniam ſubigere V, I. 47. 1. domare V, I. 57. 2. ſortiri V, I. 65. 1.
Sardonios--- C. 13. 3.
Sarmatæ Auguſto dona miſerunt V, I. 79. 5.

Sarma-

Sarmatarum gentes ſtratæ C.41.13. genti regem dare C. 42.21.
Satelles Cinnæ V, I. 70. 1.
Satellites duos pecunia corrumpere V, I. 71. 3. per--- interficere C. 4. 10. conjuravere in eum C. 17. 7.
Satis videtur nihil C. 18. 2.
Saturni ætatium O. 3. 6.
Saturnia in vaticinatione O.4.6.
Saturniam ſuo nomine conſtituere O. 3. 1.
Saturnino per orientem cæſo C. 37. 3.
Saturnios verſus dicere O. 4. 5.
Saturno ſe annectere O. 3. 3.
Saturnum Cœli & Terræ filium eſſe O. 1. 2. a Jano exceptum O. 1. 3. dixiſſe primum, principem O. 1. 4.
Saturnus venit in Italiam O. 1. 1: 3. 1. regno profugus O. 3. 1. urbem condit O. 4. 6.
Saxa in rubia progredi C. 40. 23.
Scæva eum a ſtudio deterruit C. 17. 5.
Scævam removere C. 17. 6.
Scalas ad Gemonias protrahi C. 8. 6. per--- agi C. 33. 31.
Scelere inulto abſcedere C. 9. 3. privato, publico amens C. 11. 1.
Scelerata eſt appellata V, I. 14. 5.
Sceleratus vicus V, I. 7. 19.
Scelus in ſui procedere C. 5. 11. prodere C. 39. 1.
P. *Scipio* Naſica V, I. 44. 1. Africanus, Jovis filius V, I. 49. 1. Aſiaticus V, I. 53. 1. Æmilianus V. I. 58. 1. Naſica Gracchum opprimit V, I. 64. 7. in Aſiam ablegatur V, I. 64. 9.
a *Scipione* ſuperari V, I. 42. 6. Africano adoptari V, I. 58. 1.
P. *Scipionem* ſuperare V, I. 42. 4. Aſiaticum in carcerem duci non pati V, I. 57. 1. vincere V, I. 78. 8.
Scipioni imperium concedere V, I. 80. 3.
Scipionis Africani filium capere, patri remittere V, I. 54. 4. Aſiatici provinciam ordinare V, I. 55 1.
Sciſcitatum de ſtatu fortunarum O. 10. 1.
Scorti ad ſpectaculum V, I. 47. 4. virilis uſum removendum eſſe C. 28. 6.
Scortorum modo proſtituere C. 4. 7.
Scripta callide componere, tribunis prodere C. 35. 8.
Scriptoribus diverſa firmantibus C. 5. 9.
Scrofam incientem O. 11. 2.
Scrutatis latebris O. 6. 3.
Scrutator imminentium C. 39. 48.
Scythæ Auguſto dona miſerunt V, I. 79. 5. legatos miſerunt C. 1. 7.
Secretorum officium credere C. 35. 8.
Sectarum ardua explanare C. 16. 10.
Secundarum initia C. 20. 32.
Secures faſcibus demere, ſubmittere V, I. 15. 4. expedire V, I. 31. 5.
Securi percutere V, I. 10. 5: 28. 4: 32. 1: 70. 4. ferire V, I. 31. 2.
Sedem quærere O. 4. 2: 13. 3. ibi conſtituere O. 7. 1. recipere O. 17. 3.
Sedes impias--- dare C. 33. 31.
Seditione inter--- orta V, I. 2. 13. excipi C. 26. 2.
Seditionem comprimere V, I. 29. 3.
Seditiones cum orirentur V, I. 3. 1.
Seditionibus ut abſtinerent V, I. 2. 11.
Seditioſius--- petere C. 11. 9.
Seditioſus tribunus plebis V, I. 73. 1.
Segniore collega V, I. 58. 9.
Segniter ceſſare V, I. 64. 7.
Selibram auri V, I. 58. 11.
Sellam concidere V, I. 72. 6: 73. 2.
Semiagreſtem--- C. 39. 17.
Semianimis inventus eſt V, I. 39. 3. domum relatus eſt V, I. 66. 11.
Sempronia Gracchorum ſoror V, I. 73. 4.
Sempronium Longum ſuperare V, I. 42. 4.
Sempronius Gracchus V, I. 57. 1.
Senam apud opidum V, I. 48. 2.
Senator nova familia C. 8. 4. urbis C. 15. 3.
Senatores centum eligere V, I. 2. 10.
a *Senatu* quærere quid ſit faciendum V, I. 38. 2. movere V, I. 47. 4. conceſſum V, I. 56. 5. in--- ait V, I. 58. 9. pluribus motis C. 4. 4: 9. 10. palam C. 5. 5.
Senatui judicia permittere V, I. 66. 4.
per *Senatum* improbato fœdere V, I. 59. 4. in--- non venire V, I. 65. 5. pari morte tollere C. 5. 14. militia vetuit C. 33. 34.
Senatus & populus unum corpus, diſcordia pereunt, concordia valent V, I. 18. 5. dat locum publice ſepulcro V, I. 18. 7. hoſtibus terrori fuit V, I. 39. 4. permiſſis judiciis exſultat, ſocietatem cum equitibus ægre fert V, I. 66. 10. clade--- fœdare C. 3. 9. magnam partem necare C. 14. 11.
ex *Senatusconſulto* interficere V, I. 67. 3. armari, cenſeri V, I. 73. 10.
Senecta viridiore C. 14. 12.
Senectus ultima avide petit imperium C. 12. 3.
Senonum ducem interficere V, I. 23. 5. reliquias perſequi V, I. 29. 1.

Sententia de ſua triumphare V, I. 45. 6.
Senum nobiliſſimos venerari V, I. 23. 7.
Septa omnia intelligere V, I. 68. 4.
Septembrem appellare nomine Germanici C. 11. 4. Commodum C. 17. 2.
a *Septimio* confodi V, I. 7. 10.
a *Septimulejo* referri V, I. 65. 6. apud Sequanos imperium capere C. 12. 1.
Sepultus circa radices montis O. 18. 5. publice V, I. 15. 6. magnifice V. I. 45. 7.
Sequi ſe juſſis, qui--- V. I. 64. 7.
Serendi uſum edocere O. 5. 4.
Seriei vim plantis concupiſcere C. 39. 2.
Serpens in lecto matris apparuit V, I. 49. 1.
Sertorium Hiſpania expellere V, I. 63. 2. vincere V, I. 77. 4.
Servile genus C. 4. 5.
Servili more cruciari C. 41. 5. 12.
Servilio Ahala Magiſtro equitum V, I. 17. 5.
Servio Tullio dicto--- V, I. 7. 4. occiſo V, I. 8. 1.
Servitutem ſubire O. 15. 2.
Servius Tullius cum educaretur V, I. 7. 1. regnare cœpit V, I. 7. 5. filias--- in matrimonium dedit V, I. 7. 15. interfectus eſt V, I. 7. 18.
Servos manumittere, in curiam legere V, I. 36. 1. duos ducere V, I. 58. 7.
Seſtertium millies pangere C. 8. 5.
Severi cognomentum C. 24. 4.
Severitate tantum poſſe C. 35. 12.
Severitatem non ſufferre V, I. 28. 5. ob nimiam inviſus V, I. 61. 1.
Severitatis vim inhorreſcere C. 24. 4.
Severum Cæſarem arma ferre C. 40. 6.
Severus Septimius Imperator creatus C. 19. 4. Illyricorum Cæſar C. 40. 1.
Sexjuges equos regere V, I. 76. 1.
Sexu muliebri C. 3. 16.
Sexus utriuſque multitudo venit ad ludos V, I. 2. 2.
Sibyllam futura præcinere O. 10. 1.
Sibyllinis ex libris proditum C. 34. 3.
Sibyllinorum librorum ex reſponſo V, I. 46. 1.
in *Sicco* relinqui V, I. 1. 2.
Sicila cui vocabulum C. 24. 4.
Sicilia frumentum advehere V, I. 19. 2. decedere V, I. 41. 2.
in *Siciliam* trajicere V, I. 35. 8. totam pervagari V, I. 39. 2. novis colonis deſtinare V, I. 73. 5. ſine bello recipere V, I. 77. 2. habere V, I. 81. 3. petere V, I. 84. 1.
Sidus tetrum regnis C. 41. 16.
Signa curare C. 14. 6.
Signi ejuſdem qui eſſent O. 22. 5.
Significatione ex ea eſſe O. 1. 7.
Signis ſpoliare V, I. 52. 2: 60. 3.
Signo ſuum ducem ſequi O. 22. 4. ſuis dato V, I. 2. 2.
Signorum amore flagrare V, I. 74. 7.
Signum dimicandi dare O. 13. 2.
Silentio petito O. 16. 5.
Similem ſui fore C. 3. 5.
Similitudo morum V, I. 7. 16.
Simplicitas antiquorum O. 1. 2.
Simulacrum ingens mirari V, I. 22. 2.
Simulata promptius confirmare C. 33. 15. proruptione C. 33. 21. dubiis--- C. 35. 12.
Simulato ſomnio O. 19. 4.
per *Simultatem* dimitti V, I. 70. 1.
Sinus urbis C. 27. 2.
Sipylum apud montem vincere V, I. 53. 1. confligere V, I. 54. 5.
apud *Sirmium* trucidare C. 37. 4.
Sithocum terrere, revocare V, I. 76. 8.
Smyrnæ exſulare V, I. 62. 2.
Socero adjuvante V, I. 20. 1. mortuo C. 16. 3.
Societatem ſuſpectam æſtimare C. 14. 9. in--- perpellere C. 19. 1.
Sociis trecentis acceptis V, I. 39. 3.
Sociorum cauſæ favere V, I. 80. 1.
Socios ad arma cogere V, I. 72. 11.
Socordia niſi videtur C. 15. 5.
Sol a curſu non poteſt averti V, I. 35. 15. orbem ſuum celat V, I. 78. 10.
Solem intueri C. 39. 13.
Soli fanum conſtituere C. 35. 7.
Solidaviſſet quam ejuſdem artis auctor C. 33. 11.
Solio in regali ſedere V, I. 85. 5.
Solis in ſacerdotium confugere C. 23. 1. defectu fœdari C. 41. 7.
Solita--- curare C. 40. 20.
Solitudinem petere V, I. 59. 1.
Solitudo ut futura fuerit V, I. 33. 2.
Sollenni bello ſubeſſe C. 38. 2.
Sollennibus nullis frequentari C. 28. 2.
Solonis ex libris leges transferre V, I. 21. 1.
Solum in noſtrum tranſlata natio C. 39. 43.
Solutionem poſterorum portendere C. 28. 5.
Solutior ſecundis C. 33. 3.
Somniis admoneri O. 13. 2: 19. 4.
Somnio utrique conſuli obvenit V, I. 26. 4.

26. 4. cum collega collato V, I. 26. 5.
Sonum clariorem facere O. 18. 2.
a *Sorore* irriſa V, I, 20. 1.
Sororem obviam habere V, I. 4. 9. ſalutare V, I. 20, 1.
Sororium V, I. 4. 10.
Sororum ſtupro C. 3. 10.
ab *Spadone* niſi C. 5. 16.
Specie ſua--- impetrare V, I. 86. 1.
Specioſam unam competere V, I. 59. 2.
Spectaculum quam finiretur V, I. 62. 3. in--- deduci C. 10. 3.
Speculatus montem editum O. 17. 1. exponentes O. 20. 3.
Sperata temere O. 23. 4.
Sperni cœptus V, I. 75. 12.
Spolia opima conſecrare V, I. 2. 4: 25. 2: 45. 2. cœleſtium capere C. 3. 12.
Spurium Mælium occidere V, I. 17. 5.
Squalidioribus locis C. 41. 26.
Stagna ad duo ſalſæ aquæ pervenire O. 12. 4.
Stagnaverat qui magnis imbribus O. 20. 3.
in *Stagnis* aquæ marinæ ſpecies eſt O. 12. 4.
Stagnum, quod eſt inter Miſenon & Avernum O. 10. 1.
Statua poſita eſt Cocliti V, I. 11. 2. Scævulæ V, I. 12. 7. equeſtris Clœliæ V, I. 13. 5.
Statua plures ſunt C. 40. 28.
Statuas ponere, tollere V, I. 44. 3.
Stipatoribus nullis regi C. 33. 21.
Stipendia facere V, I. 72. 3.
Stipendio privare V, I. 50. 3.
Stipendiorum ſalus anxie habita C. 39. 45.
in *Stipendium* accipere V, I. 81. 4.
Stirpe materna C. 42. 6.
Stolidior ingenio C. 41. 26.
Stratoni cervicem præbere V, I. 82. 7.
Stratus humi C. 20. 26.
Strenuum quemvis præmils extollere C. 20. 20.
Studio ſuo magis quam reipublicæ agere C. 33. 23.
Studiorum cauſa V, I. 78. 3.
Studioſius quid incipere C. 20. 12.
Stultitia arguere C. 9. 3.
Stultitiam fingere V, I. 10. 1. herilem eo perpellere C 4. 12.
Stupra puberibus injicere C. 14. 7.
Stuprata vi V, I. 55. 2.
Stupris omnia fœdare C. 4. 12.
Suaſore quo incertum C. 41. 21.
Subjectum inſidiis C. 26. 4.
Subigendi externos non eſſe cupientem C. 24. 9.
Subiret quod cum tardius V, I. 76. 8.
Sublicio pro ponte ſtare V, I. 11. 1.
Subole fratrem privare V, I. 1. 1.
non *Subrogaverat* conſulem V, I. 15. 2.
Subſidia factionibus aptiora ſublata C. 40. 25.
Subvolaſſet cum alte V, I. 6. 3.
Succeſſore non veniente V, I. 65. 1.
Succeſſu vehementior C. 35. 1.
Sudibus armari O. 13. 2.
Sue immolata ſacrificium peragere O. 12. 2.
Suem triginta porculos peperiſſe O. 12. 5.
Sueſſam Pometiam Volſcis eripere V, I. 8. 3.
Suffecti virtute patefacere C. 12. 4.
Suis illius quot fœtus eſſent O. 12. 5.
a *Sulla* obſideri V, I. 70. 4. Mithradatem prælio vicit V, I. 76. 5.
Sulla provinciam eripere V. I. 67. 4. Ptolemæum, Mithradatis claſſem conciliare V. I. 74. 2 parres ſequi V, I. 77. 1. acta reſcindere V, I. 77. 3.
Sullam quod contra parabatur V, I. 68. 3: 69. 4.
Sullanos adverſus--- oſtendere V, I. 81. 2. perſtringere V, I. 81. 4.
Sulpiciorum e gente clariſſima C. 6. 1.
Summam gloriæ demere C. 20. 23.
Summis potiri C. 26. 1.
in *Summo* conſiſtere C. 24. 8.
de *Sumptibus* legem ferre V, I. 72. 5.
Sumptus publice dati--- V, I. 40. 2.
Superbia immodicos eſſe C. 39. 5.
Superbia tantæ fuiſſe O. 18. 2.
Superbus ob res geſtas V, I. 58. 8.
a *Superioribus* geri C. 12. 2.
Suppoſitum quod vix V, I. 4. 10.
Supplicem tribuni non tuentur V, I. 31. 2.
Supplicemus diis V, I. 49. 16.
Supplicia agere C. 11. 1.
Suppliciis modum fieri C. 39. 15.
Supplicio ſemet interficere C. 42. 10.
Sura opus ſaciare } C. 13. 9.
Surana quæ ſunt } C. 13. 9.
Suſpecta inceſtus V. I. 46. 2.
Suſpectarentur C. 42. 9.
Suſpectior ſuis C. 11. 7.
Suſpectioribus locis C. 13. 4.
Suſpenſo certamine O. 13. 2.
Sylvano in imperium coacto C. 42. 14.
Sylvanus--- meruerat C. 42. 15.
Sylvas publicare V, I. 5. 4.
Sylvii cognomento ejus poſteri O. 17. 5.

Sylvio Latino regnante O. 17. 6.
Sylvis immanibus cæſis C. 40. 9.
Sylvius a loci qualitate dictus O. 16. 1. Rex declaratur O. 17. 4. Tiberius regnavit O. 18. 1. Aremulus regnavit O. 18. 2. Aventinus regnavit O. 18. 5. Procas duos filios hæredes inſtituit. O. 19. 1.
cum *Syphace* amicitiam conjungere V, I. 49. 10.
Syphacis caſtra perrumpere V, I. 49. 13.
Syracuſas expugnare V, I. 45. 5.
Syria in provinciam coacta C. 9. 11.
Syriæ cætera afficerentur C. 13. 11. qui legatus C. 19. 4. orto C. 24. 1.
Syriam obtinere V, I. 79. 3. accipere V, I. 81. 4. in--- redire V, I. 83. 1. in--- mitti V, I. 85. 4. circumgredi C. 21, 5. per--- nova tentare C. 39. 2.
Syrmienſium vicus C. 29, 1.

T.

Tabe interire C, 14. 12.
Tabernaculo--- educere C. 33. 21.
Tabeſcentium membrorum odore C. 39 1.
in *Tabula* pingere V, I, 56. 2.
Tabularum amore flagrare V, I. 74. 7.
Tabulas pictas curare C. 14. 6.
Tabulis duodecim leges exponere V, I. 21. 1. pictis ſpoliare V, I. 52. 2: 60. 3. igni conſumpiis C. 35. 7.
Tacito mortuo C. 36. 1. regnante C. 37. 6.
Tacitum Imperatorem creare C. 36. 1.
Talum intorquere V, I. 65. 5.
Tanaquil conjux intellexit V, I. 6. 4: 7. 2. ait V, I. 7. 4.
Tarentinorum auxilio V, I. 35. 3.
Tarentum refugere V, I. 35. 8. pelli V, I. 35. 11. ab hoſtibus recipere V, I. 43. 6. colonos mittere V, I. 65. 3.
Tarpejam nacti V, I. 2. 6.
Tarpejo ſaxo præcipitari V, I. 24. 7: 66. 8.
Tarpejum montem tenere V. I. 2. 7.
Tarquinii Priſci in domo educari V. I. 7. 1. filios pari animo videre V, I. 7. 15. Superbi juſſu dejici V, I. 7. 18. Superbi ſorore genitus V, I. 9. 1: 10. 1.
Tarquiniis urbe profectus V, I. 6. 2.
Tarquinio ejecto C. 3. 14. uti quondam in Priſco C. 4. 15. ut in Priſco meliores C. 11. 12.
Tarquinios in urbem recipere V, I. 10. 5. reſtituere V, I. 11. 1.
Tarquinium Priſcum petere V. I. 7. 4.
Tarquinius Priſcus--- filius V, I. 6. 1 dignitatem--- conſequutus eſt V, I. 6. 5. Superbus regnum paternum repetit V, I. 7. 17. cognomen moribus meruit V, I. 8. 1. Collatinus in contubernio--- erat V, I. 9. 1. Sextus Collatiam redit V, I. 9. 3. Superbus ejectus--- confugit V, I. 16. 1.
Tarraconenſium oppido vaſtato, direpto C. 33. 3.
apud *Tarſum* interfici C. 37. 1. perire C. 41. 1.
Tatienſes a Tito Tatio appellare V, I. 2. 20.
Tatio a Tito genus ducere V, I. 81. 1.
Taurum ultra montem relegari V, I. 54. 5.
Tegulæ ictu proſterni V, I. 35. 10.
Tegulis interfici V. I. 73. 11.
Teleſinum vincere V, I. 75. 8.
Telo trajici C. 33. 21.
Tempeſtate varia C. 5. 13.
Tempeſtatibus repulſus V, I. 42. 6.
Tempeſtatis ſubitæ in confuſione O. 14. 2.
Tempore ſupremo efferri V, I. 61. 6.
Temporum vitio ad quid proclivem eſſe C. 20. 13.
Templa decernere C. 16. 16. cruore, cadaveribus opplentur C. 42. 7.
Templum illi conſecratum O. 14. 4. conſtitutum eſt V, I. 22. 3. dum ædificatur V, I. 46. 3.
Temulentus--- V, I. 54. 5.
Tentari rurſus C. 42. 14.
Tentata fuga V, I. 68. 4.
Terga non præbere V, I, 45. 3.
Terra editos credere O. 1. 2.
Terræ motu prolapſus O. 18. 4. gravi affici C. 13. 11. conſterni C. 16. 13.
Terram oſculari V. I. 10. 3. matrem precari C. 33. 31.
Terrarum pars utilior quæſita C. 39. 37. decus C. 40. 19.
Terris in extremis bellum gerere C. 19. 4.
Territus illa re V, I. 12. 5.
Terrore cum magno ſui V, I. 77. 6.
Teſtamento viri C. 13. 13.
ad *Teſtimonium* produci V, I. 73. 4.
Teſtis vitæ mortalium C. 20. 29.
Tetrici cæſæ legiones C. 35. 3.
Tetrico Cæſarea inſignia impartiri C. 33. 14.
Tetricum Imperatorem facere C. 33. 14.
Tetricus Aureliani auxilium implorat C, 35. 4.
Teutones in Gallia vicere V, I. 67. 2.
Texta a ſe componere C. 20. 22.

Thalaſſii nomen in nuptiis invocatur V, I. 2. 3.
Thalaſſio eam duci V, I. 2. 2.
Thermo contubernalis V, I. 78. 1.
Thermopylarum juga V, I. 47.3.
Thermopylas occupare V, I. 54. 3.
in *Thracia* conditam urbem V, I. 54. 1. quos forte tenebat C. 27. 3.
Thraciæ pleriſque direptis C. 29. 2. ad munimentum relicto eo C. 40. 8.
Thraciam appelli O. 9. 4.
Thraconites Arabs C. 28. 1.
Thure in altaria dato O. 3. 7.
Thydri apud opidum C. 26. 1.
Tiberi adverſo ſubvehi V, I. 22. 3. 46. 1. in tranſgreſſu intercipi C. 40. 23.
Tiberii in domo V, I. 57. 4.
in *Tiberim* pueros abjicere O. 20.3. V, I. 1. 2. decidere V, I. 11. 1. trajicere V, I. 13. 1. mitti V, I. 64. 8. præcipitari V, I. 68. 2. dejici C. 8, 6.
Tiberio Claudio inſidiis oppreſſo C. 3. 1.
Tiberis oſtia V, I. 5. 7. inundavit C. 32. 3.
Tiberium Claudium occultantem ſe reperire C. 3. 16.
Tiberius Gracchus juravit V, I. 57. 3. Claudius Nero C. 2. 1. exitio quos interceperat C. 3. 3. alteri ſubjectus egregia, ſuo --- minus paria expertus eſt C. 42. 19.
Tibicine præcinente V, I. 38. 4.
Tibur colonia deducta eſt O. 17. 6. ſecedere C. 14. 5.
Ticini retinere --- C. 33. 28.
apud *Ticinum* ſuperare V, I. 42. 4. patrem ſervare V, I. 49. 4
ſub *Tigillum* mitti V, I. 4. 10.
Tigrane ſubveniente V, I. 74. 6.
Tigranem ad deditionem compellere V, I. 77. 5.
apud *Tiphatam* V, I. 33. 10.
Tito filio annitente C. 9. 11.
Togæ ſtudia C. 14. 1.
Tolerantior bello C. 11. 3.
Tonitru ſubſequuto O. 23. 3.
Tonitrubus conſequutis C. 14. 2.
cum *Tonuiſſet*, exclamare V, I. 73. 7.
Toro e geniali V, I. 57. 4.
Torquem hoſti detractum cervici indere V, I. 28. 3.
Trahere cuncta C. 6. 1.
Trajanum Ulpium accipere, dare C. 13. 1.
Trajanus ut ſæpius teſtaretur C. 5. 2. quæ quæſierat C. 33. 3.
Tranquillus C. 21. 2.
Transfugas ſimulatos mittere V, I. 30. 2.
Transfugiendi veniam petere V, I. 12. 1.
Transfugio ſimulato V, I. 8. 2.
Transgreſſu prono C. 9. 8. a Magnentio ad Conſtantium C. 42. 15.
Tranſnavit ad ſuos V, I. 11. 1.
apud *Traſimenum* ſuperare V, I. 42. 4. perire V, I. 51. 1.
Trebellica præſidere C. 25. 2.
apud *Trebiam* V, I. 42. 4.
Trecentos conjuraſſe V, I. 12. 4.
Trepidatione civili C. 42. 14.
Tresviros ſe facere V, I. 81. 6.
in *Tribunal* ferri C. 20. 25.
Tribunatum plebis aggredi V. I. 20. 1.
Tribunatus honore retinere --- C. 33. 28.
Tribunis decem creatis V. I. 21. 3.
Tribunitia poteſtate C. 1. 6.
Tribunitiam poteſtatem minuere V, I. 75. 11.
Tribunorum conſilio deligi C. 38. 9.
Tribunos plebis creare V, I. 18. 6. adeſſe jubere C. 20. 25.
Tribunus militum conſulari eſt poteſtate V, I. 20. 1. fuit in Sicilia V, I. 47. 1.
Tribus ærarias facere, ſtipendio privare V, I. 50. 3. ruſticas occupare, in urbanas dividi V, I. 57. 3.
in *Tributarios* concedere C. 20. 16.
Tributorum ingens malum C. 39. 31.
Tributum non tolerare V, I. 18. 2.
cum *Tricipitino* conjurare V, I. 10. 4.
Trigeminorum certatio V, I. 4. 1. & 11.
Tripoli ſummotæ gentes C. 20. 19.
Tripolis --- angitur C. 41. 19.
Triumphandos --- tradere V, I. 61. 2.
Triumphantem filium videre V, I. 61. 6.
Triumphi die ducem hoſtium ante currum agere V, I. 17. 3. cupiditate --- bellum inferre V, I. 55. 1. acti C. 16. 14.
Triumphorum expers C. 15. 5. geſta exercere C. 33. 15.
Triumphum oblatum recuſare V, I. 44. 5. in --- ducere V, I. 56. 3. 6. C. 35. 5.
Triumphus cum ei negaretur V, I. 45. 6. 78. 5.
Triumvir factus V, I. 85. 3.
Triumviros --- conſtituere V, I. 65. 4.
Troja digredi O. 9. 4.
Trojanæ matres claſſem incendunt O. 10. 4.
a *Trojanis* muniri O. 13. 4.
Trojano collocari O. 13. 5.
Trojanos in Italiam deveniſſe O. 4. 1... tranſmigraturos O. 12. 5. militariter inſtructos O. 13. 2.

Truncata vires C. 39. 47.
Truncus Nilo jactus --- V, I. 77. 12.
Tuba uſum tum ignoratum O. 9. 8.
e *Tugurio* produci C. 8. 6.
Tulit V, I. 64. 3. & 5.
a *Tullia* incitari V, I. 7. 17. in forum properavit, cum conjuge in exſilium acta V, I. 7. 19.
Tullius niſi necaretur V, I. 81. 6.
a *Tullo* --- arceſſitus V. I. 4. 12. ad gratulandum venire V, I. 4. 14.
Tullus Hoſtilius Rex creatus V, I. 4. 1. magna voce ait V, I. 4. 13.
Tumidior honos C. 9. 12. victoria C. 41. 23.
Tumultu ſuorum perire C. 33. 8.
Tumultuarie quæri C. 40. 17.
Tumultum lenire C. 6. 3.
Tunicam exurerem --- V, I. 61. 5.
Turba circumſiſtunt illum C. 3. 18.
per *Turbam* uti C. 24. 10.
Turbine ruptus O. 18. 3.
Turbinibus ſubitis O. 14. 2.
Turno Herdonio deſponſari O. 13. 4. conſobrino repudiato O. 13. 5. occiſo O. 14. 1.
Turnum ad arma concitare O. 13. 5. interimere O. 13. 6. Amatæ matruelem fuiſſe O. 13. 8.
Tuſci --- contra Romanos conſpirant V, I. 27. 3.
de *Tuſcis* triumphare V, I. 32. 1.
Tuſculanus genere V, I. 47. 1.
Tuſculum colonia deducta eſt O. 17. 6.
Tuta animadvertere quæ metuebantur C. 2. 1.
Tutela --- eſt permiſſa V, I. 74. 8.
Tutor liberis relictus V, I. 6. 5.
Tyana mori C. 36. 2.
Tyranni metu C. 12. 2.
Tyrannide depulſa C. 42. 21.
Tyrannidem amotam --- C. 33. 24.
Tyrannidis octavo menſe C. 8. 6. ſatellites flectere, excruciatos delere C. 9. 2.
a *Tyranno* mitti C. 40. 18.
Tyrannorum illa admiſſa C. 4. 5. ſævitia exſtinctis pleriſque C. 9. 10. depulſoribus nihil eſt acceptius C. 40. 29.
Tyronum per exercitum deleri C. 27. 2.
ad *Tyrrhum* profugere O. 16. 1. indicium profiteri O. 16. 5.

V.

Vacuos eſſe a fortuna C. 3. 20.
Vadimoniorum ſollennia remota C. 16. 12.
Vagitu puerorum O. 20. 3.
ad *Vagitum* accurrere V, I. 1. 3.
Valeriani cæde comperta C. 33. 2.
Valeriano Licinio imperium deferre C. 32. 1.
Valeriam provinciam appellare C. 40. 10.
a *Valerio* Flacco repulſus V, I. 42. 6. Romam ſollicitatus V, I. 47. 1.
Valerium per pontificem V, I. 26. 5. ut parentem ſuſpicere C. 39. 29.
Valerius --- triumphavit V, I. 15. 1. tribunus militum --- procedit V, I. 29. 1. Corvinus dictus V, I. 29. 2. cætera retentavit C. 39. 30. ni abnuiſſet C. 39. 36.
Vallatas cohortes --- V, I. 58. 4.
Vallum ne quis tranſiliret O. 23. 7. V, I. 1. 4.
a *Vario* argui / *Varius* ait } V, I. 72. 11.
Varronem ſuperare V, I. 42. 4.
Vaſtare cuncta C. 6. 1.
Uberibus pueros alere V, I. 1. 3.
Uberum levandorum gratia O. 20. 3.
Vecordia agreſti peſſimus C. 41. 26.
Vecordior parentibus C. 40. 17.
Vecors quia erat C. 3. 17. juxta atque immemor C. 4. 1.
Vectigalium penſiones exquirere C. 9. 6.
Vehemens animi C. 41. 23.
Vehementius quod eſt C. 9. 5.
Vejentes bellum --- ſumpſerunt V, I. 2. 5. adverſum Romanos incitare V, I. 2. 11. bellarunt V, I. 14. 1. ad dolos convertuntur V, I. 14. 3.
de *Vejentibus* triumphare V, I. 15. 1.
Vejos domare V, I. 23. 3. migrare V, I. 23. 9.
Velamine Ægyptio involvi V, I. 77. 13.
in *Velia* domum habere V, I. 15. 2.
a *Velocitate* dici V, I. 31. 1.
Venale genus hominum C. 3. 13.
in *Venando* interimere O. 19. 4.
Venator alacritate V, I. 71. 1.
Venditione longa V, I. 57. 2.
Vendobona interire C. 16. 15.
adverſus *Venena* corpus firmare V, I. 76. 8.
Veneno hauſto V, I. 42. 6. interire V, I. 60. 2. C. 10. 5. linere C. 16. 8. petere C. 17. 7.
Venenum ſumere V, I. 76. 7.
Venerabilis anguis V, I. 22. 2.
Venerem prædixiſſe O. 11. 1.
Venerio cultu intereſſe C. 3. 12.
Venetos correctura agere C. 39. 10.

Venia

Venia data cæteris C. 39. 14.
Venia ſine ſpe V, I. 25. 1. ſpe procedere C. 10. 13.
Veniam impetrare V, I. 31. 3.
Ventis ſævientibus C. 33. 4.
Ventrem otioſnm cernere V, I. 18. 3. cibos per membra diſſerere V, I. 18. 4.
Ventri obedire C. 4. 1.
Venuſtiores pueri C. 41. 24.
Vera comperire C. 9. 4.
Verba ſollennia reſpondere V, I. 27. 3.
Verberandum tradere V, I. 23. 1.
Verecundia ſocietas C. 5. 10.
Veri gratia corrupta eſt C. 39. 48.
Vero plurimum abeſſe C. 3. 7.
Verona cadere C. 28. 10.
apud *Veronam* fundi C. 40. 20.
Veronenſi prælio vinci C. 7. 2.
Veronsbus uti C. 17. 4.
Verrem damnare V, I. 81. 3.
a *Verruca* in labris ſita } V, I. 43. 1.
Verrucoſus dictus } V, I. 43. 1.
Verſutus nequitiæ O. 6. 2.
Verum corrumpere C. 20. 12. Lucium in ſocietatem potentiæ accipere C. 16. 3. plane ignorare C. 28. 9. brevi abſolvere C. 42. 25.
Veſerim apud fluvium V, I. 26. 4: 28. 4.
Veſpaſiani frater C. 8. 5.
Veſpaſianum perpellere C, 8. 3.
Veſpaſianus ſi attineretur C. 8. 1. habebatur nobilis C. 8. 4. ex hoc genere C. 9. 1.
Veſpillo unde dictus V, I. 64. 8.
Veſta ſacerdotem facere O. 19. 4. ædem facere V, I. 3. 1. ad ſacerdotem procedere C. 5. 11.
Veſtales virgines legere V, I. 3. 1.
Veſte involuta O. 13. 2. cultrum tegere V, I. 9. 4. triumphali uti V, I. 56. 5. ex auro quæſita C. 39. 2.
Veſtem alicui ſcindere V, I. 72. 6.
Vetranio dominationem occupat C. 41, 26.
Veturia a matre moveri V, I. 19. 4.
T. *Veturius* conſul V, I. 30. 1.
Vexare cuncta C. 6. 1.
Vexatus graviter C. 39. 34.
Via operibus munitæ C. 9. 8. novæ acceſſus C. 21. 4. cruore, cadaveribus opplentur C. 42. 7.
Viam uſque Brundiſium lapide ſternere V, I. 34. 7. Æmiliam ſternere V, I. 72. 8.
ad *Viam* obſidis teneri C. 40. 3.
Victor domum regreſſus V, I. 49. 12.
Victores exiſtere V, I. 14. 2. eos futuros V, I. 26. 4.
Victoria non nutaret V, I. 16. 2. empta, non probata V, I. 71. 4. nullo labore obvenit C. 31. 2... Imperatorem facit C. 33. 14. ægra, aſperior C. 34. 8.
Victoria vovendum aliquem C. 34. 3.
Victoriam ſuis relinquere V, I. 26. 5: 27. 4. per ſe magnificam celebrare V, I. 52. 3. alieno labore quæſitam intercipere V, I. 60. 1. ob patriam placide exercitam C. 1. 1.
Victorino filio amiſſo C. 33. 14.
Victorinus deligitur C. 33. 12.
Victos premere C. 39. 11.
Victum flere, aſſidere ſibi jubere V, I. 56. 3.
Vigiliis puniri V, I. 40. 4.
Vim denuntiare O. 16. 2. afferre O. 22. 2.
Viminalem urbi addere V, I. 7. 6.
Vinariorum amicitiis hærere C. 33. 6.
Vincendi quæ ſola via eſt C. 39. 34.
Vinciri ſe paſſus eſt O. 22. 3.
Vinctum magiſtrum tradere V, I. 23. 1.
Vindemia ex omni O. 15. 3.
Vinetis ... replere C. 37. 3.
Vino Jovi voto O. 15. 3.
Vinolentiam mollire C. 13. 10.
Vinum agri Latini ſibi inferri O. 15. 2.
Virdumarum vincere V, I. 45. 1.
Vires ut frangerentur V, I. 30. 4.
Virginem pulcerrimam ad ſe vetare adduci, patri, ſponſo reſtituere V, I. 49. 8.
Virgines ſunt raptæ V, I. 2. 2. eligere V, I, 13. 4. proſtituere C. 4. 7.
Virginiam adamare, corrumpere non poſſe, in ſervitutem depoſcere V, I. 21. 2.
Virginitate perpetua teneri V, I. 1. 1.
Virginum nubentium ſpecie amiciri C. 5. 5.
Virgis cædere V, I. 10. 5.
Viriathus V, I. 71. 1.
Viriathum humi deponere, interimere V, I. 71. 3.
Viribus reparatis V, I. 85. 2.
Viris talibus ſubigere V, I. 35. 4. optimis undique lectis C. 9. 10.
Virium fiducia O. 22. 3.
Virtus Romana quibus inerat C. 3. 14. nequicquam pereretur C. 33. 26.
Virtute prohiberi C. 24. 12. in hominibus

bus rara C. 35. 11.
Virtutem ut colerent V, I. 2. 13. admirari V, I. 13. 3.
in *Virtutes* accipi C. 41. 21.
Virtutibus promptus C. 40. 14.
Virtutis exemplum V, I. 19. 1.
Virtutum decus talibus eſt ludibrio C. 33. 10. ſtudia ſuppliciis flagitioſi augebantur C. 39. 45.
Virus qua contigerat C. 16. 8.
Vis vulgi magna C. 3. 18. rerum, nominum corrupta C. 33. 24.
Viſcerationem publice dare V, I. 32. 4.
Vita nullius oneri eſt C. 3. 8.
Vitæ tempus reliquum exigere V, I. 8. 6. eo dedecore agere C. 5. 4. propoſito progrediente C. 8. 8. ſpecie vitia abolere C. 9. 5. parſimonia C. 20. 10. decore C. 33. 30. ultima agunt Conſtantium C. 40. 3.
Vitam ad inſtruendam aliquid conferre O. 1, 2. ſtudiis honeſtiorem præſtare C. 20. 5. ad communem deſcendere C. 39. 48.
cum *Vitelliis* conjurare V. I. 10. 5.
a *Vitellio* pelli C. 7. 2.
Vitellium ad Aulum poteſtas delata C. 8. 1. Germanicianis legionibus factum... C. 8. 3.
Vitia compreſſa C. 4. 2. ubi mentem invaſerunt C. 5. 10. cui conceſſere C. 20. 24. fore potiora C. 28. 5. extra non eſſe C. 39. 46. parva eluceut, notantur, officiunt C. 41. 26. utinam manſiſſent C. 41. 25.
Vitiis nimii forent C. 8. 7.
Vivere ut velis O. 4. 4.
Vivum cœlo adſumpum O. 14. 3.
Vlpianum Domitium... præficere, eodem honore retinere C. 24. 6.
Vlyſſes in qua erat O. 12. 1.
Vmbilicos legere jubere C. 3. 11.
Vmbri... contra Romanos conſpirant V, I. 27. 3.
de *Vmbris* triumphare V, I. 32. 1.
Vngendi miniſter C. 17. 9.
ad *Vnum* perire V, I. 14. 3. contrahere C. 3. 11.
Voce neſcio qua revocante V, I. 59. 1.
Vologeſo rege C. 16. 4.
Vologeſus Parthorum rex C. 9. 11.
Volſinii pæne perierunt V, I. 36. 1.
Volſinienſibus victis V, I. 37. 1.
ad *Volſcos* confugere V, I. 17. 1. concedere V, I. 19. 3.
Volumnia ab uxore moveri V, I. 19. 4.
Voluntarium poſcere C. 14. 8.
Voluſi filius V, I. 15. 1.
Voluſiano favor quæſitus C. 30. 2.
Voluſianum Cæſarem decernere C. 30. 1.
Vota pro illo ſuſcepta ſunt V, I. 66. 12. ſupra his cedentibus C. 33. 4.
Votis omnium ſubvehere C. 40. 14.
Vrbe condenda O. 23. 1. C. 41. 12. capta V, I. 24. 3. profugere V, I. 69. 2. pelli V, I. 77. 9; 78. 5. augenda C. 5. 2. permiſſa Lucio Ælio C. 14. 5. egredi C. 33. 16. progredi C. 40. 23.
Vrbem condere, ex ſuo nomine nuncupare O. 23. 1. condere quibus juberetur O. 24. 2. nocte petere V, I. 28. 1. in... confugere V, I. 31. 2. poſſe capere V, I. 42. 5. incendio tollere C. 5. 14. conditam ejus nomine C. 14. 7. muris circumſepire, miſerabiliter afficere C. 35. 7. patriam ſiccare C. 37. 4. ad --- eſſe C. 40. 6. vaſtari C. 40. 16. in... ſui nominis referri C. 41. 17.
Vrbes per celeberrimas templa --- ſacrare C. 1. 6. renovatæ C. 9. 8. fore fortunatas C. 15. 3. conditæ, deductæ, repoſitæ, ornatæ C. 16. 13. dum erunt C. 33. 29.
Vrbi præfecto cæſo C. 42. 6.
Vrbis condendæ tempus adveniſſe O. 17. 1. captæ ſpecies C. 26. 7. a conditore ad noſtram ætatem C. 39. 29. ſalus anxie habita C. 39. 45. vires truncatæ C. 39. 47.
Vrbs aucta magno acceſſu C. 21. 4.
Vti vellem ſi liceret C. 21. 3.
Vticam concedere V, I. 80. 4.
Vtilia curare C. 33. 13.
Vtilis ad ea quæ erat C. 20. 18.
in *Vulcanali* ſtatuam ponere V, I. 11. 2.
Vulgi numero in armis imminuto C. 39. 47. cædem Prætorianis annuere C. 40. 24.
Vulgo corrupto C. 42. 6.
Vulgus permovetur modeſtia C. 3. 3.
Vulnere gravi, letali accepto V, I. 7. 4. tam gravi C. 33. 28. peſtilenti conſumi C. 40. 9.
Vulneribus mutuis cadere V, I. 10. 6. adverſis occidi V, I. 35. 4. tribus & viginti occidi V, I. 78. 10.

Vulne-

Vulnerum dolor ut patiebatur V, I. 4. 8.
Vultures ſex viſos O. 23. 2. V, I. 1. 4. duodecim apparuiſſe O. 23. 3. V, I. 1. 4.
Vulturios ſex apparuiſſe O. 23. 3.
Vultus auctoritate deterrere V, I. 67. 5: 76. 8.
Vulva fruſtum præcidere C. 16. 8.
Uxore non ignara C. 11. 7.
Uxoris ſub oculis confodi V, I. 77. 10. probra gloriam demunt C. 20. 23.

X.

Xanthippi atte capi V, I. 40. 3.
Xerxem adverſum Perſarum Regem C. 24. 2.
Xipheo collocari O. 2. 1.

Z.

Zona impoſita V, I. 46. 2.

Biblioteca Nazionale NAPOLI V. E. III
52370

DE

...ioteca Na...
523701
Digitized by Google